GUIDO'S GAZETTE 2017 JAN-JUN

Nummer 174A **Doos Gazette** **Januari 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Wij hebben altijd genoeg zielskracht en gezond verstand om geduldig het leed te dragen – van anderen.

Geïllustreerd Zondagsblad

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 550 lezers

Beste abonnee

We beginnen dit jaar met een intrigerend stukje dat ik gepikt heb van **Ivan Vanherpe –** een doordenkertje:

De herkomst van de naam 'Poperinge'

Posted by ivan.vanherpe@westhoek.net in uitgelicht,

In "**Mémoires historiques de Poperinghe**", geschreven door **Albert-Joseph Denuncq** in 1837, loop ik enkele interessante wetenswaardigheden over de geschiedenis van Poperinge tegen het lijf. Ik waag me aan een vrije vertaling uit zijn Franse taal van die tijd. Het gaat over het prille ontstaan van de stad.

Ik citeer even; 'Terwijl volkeren uit Germanië zich meester maakten van Belgisch Gallië, ontmoetten ze op hun route enkele primitieve huisjes en hutten van arme mensen. De hutten bevonden zich in het midden van wouden en bossen. De indringers noemden de plek 'Pupurningahem', wat in hun Teutoonse taal zoiets betekende als 'de woonplaats van arme lieden.'

Het Teutoons is zowat de voorloper van het Vlaams, Scandinavisch, Engels, Frans en het Duits. Denuncq mag dan wel met een scheef oog bekeken worden door sommige lokale historici, maar hij is wel de allereerste die me verrast met een min of meer geloofwaardige uitleg betreffende de afkomst van de vroegere naam van Poperinge. Zoals het vroeger klonk; Pupurningahem of Pupurningaheim. Waarbij 'heim' sowieso staat voor 'thuis'.

Dus blijft er die Pupur. Mijn research in oude Teutoonse woordenboeken brengt me in één beweging naar het woord poverty, pauvres, poor, pauper (denk maar aan verpauperd).
Zo onder andere in 'The Online Etymology Dictionary' ; die het heeft over poverty from old French poverte "poverty, misery, wretched condition – (modern French pauvreté), from Latin paupertatem (nominative paupertas) "poverty," from pauper "poor".
Dichter bij ons heeft J. Vercoullie het in zijn 'Beknopt etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal' van 1925 over 'poover' afkomstig uit het Frans pauvre, van Lat. pauperem (pauper) = arm.
Wat mij vooral overtuigt is de intuïtieve en sterk fonetische gelijkenis tussen pauper en pupur. Hoe gemakkelijk kan Pupurningahem ooit wel Paupurningahem geweest zijn? Oordeel zelf.
Eigenlijk is het dus niet Poperinge maar wel Pauperinge. Niemand van onze hedendaagse historici gelooft het indianenverhaal van de Frank Pupurn als stichter van Poperinge. Zelf heb ik jaren mijn tanden stuk gebeten op een betekenis die steek houdt. Bovenstaande verklaring geeft me een sterke overtuiging om het deze keer wel bij het goede eind te hebben.
Priester Denuncq geeft nog wat meer details over de oudste geschiedenis van Poperinge. De Franken maken zich baas over de Romeinen. Pharamond wordt hun eerste koning. De eerste koning van Frankrijk is zelf de zoon van Marconier de eerste aanvoerder van de Franken. Pharamonds zoon Clodion bestijgt de troon in het jaar 428 en verovert in die tijd Morinië. Nadat de Romeinen er zijn weggetrokken. De aanvoerders van zijn legers krijgen de uitgestrekte gronden van Morinië.
Een van deze aanvoerders is Wallias, koning of hertog van de Goten. Hij is getrouwd met Blesinda de zuster van Clodion en als huwelijksgeschenk krijgt hij van zijn schoonbroer de heerlijkheid van Poperinge. Denunq verrast me verder nog met de namen van de eerste heren (en dames) van de heerlijkheid Pupurnigahem.
1. Wallias – koning of hertog van de Goten – getrouwd met Blesina, de zuster van Clodion, de koning van Frankrijk in 428.
2. Flandbert (hun zoon) die getrouwd is met Theodora in gevangenschap geboren als dochter van Goldnes de hertog van de Cimbren.
3. Leger I, hun zoon en eerste hertog van Boulogne
4. Leger II, de zoon van Leger I, de eerste hertog van Terwaan in 511.
5. Sygilvada I, de tweede zoon van Leger II en hertog van de Auvergne
6. Sygilvada II, de derde zoon van Sygilvada I en hertog van de Auvergne
7. Firmin, de vierde zoon
8. Roussillon, hertog van Bourgondië
9. N….. de dame van het gebied van Poperinge
10. Regentrude, haar dochter wordt eveneens de dame van Poperinge (in 660).
Bij een volgende gelegenheid vertel ik nog wat bijzonderheden over Regentrude.
De auteur van bovenstaande info is dus inderdaad een zekere **Albert-Joseph Denuncq**, volgens vvf-westhoek geboren in 1763 in Artesië te Norent-Fontes. Hij was priester in de abdij van Clairvaux. Op 30-jarige leeftijd moest hij tijdens de Franse revolutie zijn land verlaten. Hij dook onder te Poperinge in 1793 en verschool zich tien jaar in de Boeschepestraat. Na een verblijf van meer dan veertig jaar was hij in het verleden van Poperinge gaan snuisteren. Zijn handschrift "**Mémoires historiques de Poperinghe**", beëindigd in 1837, getuigt volgens vvf-westhoek niet altijd van een objectieve kijk op de zaak, maar is als eerste "lijvige" studie toch wel een degelijk werk.
Maar objectief of niet, ik geloof rotsvast in zijn verwijzing van Pupur naar Pauper!
- See more at: http://www.dekroniekenvandewesthoek.be/?p=5069#sthash.ZqZMmNLn.dpuf

Van facebook geplukt….

Paul Top
6 uur

Me zittn oltemaoale in de doenkere zes weken.

’t is nu ol lange gin mode nè mè; moa tsestieg joar e leen giengen ze bie dommelboern begunnen kiekn om droad e trekken in ’t hommlof, zeker assent barometer op beau temps stoeg. D’oude ommelrankn woaren ol goe verstorvn en dien hommeldroad moste noaste joar nog è kè gebruukt zien.
Mè e dikke veste an - tegen de koede en teegn de vliegende smoor of ast an ’t smuukken wos - en de greepe mei en een zekel die goed sneed kusten ze begunn’n. Anze en stik koorde vergeetn addn – of at die koorde ol plukkevort wos en nie mè koste dienen – wos den eesten droad danze vast addn de oplossieng. Die (mest)greepe werd met de tanden no boovn an een middelkeeper vast eboenden. Mè dien zekel in ’t hoge en natte ganzemeur achter die fiche zoekn. Het gebeurde oek wel dat de die ol onder d’eerde zat.. , ’t droadje were los drooijn, de ranke ofsnieën mè dien zekel en uittrekken toet dat ’t oogtje te griepn was. Dat oogtje over een van die taans van die grepe eschoven, goed vast en toen mè achteruitlopend en drooijend mè die ranke ze doen ofgletschen van dien droad. 5 taans an die greepe, mè eèk 10 draodjes, ollemaole te goare eboengen en in een grote rolle van 50 opgerold. Greed om kooirdjes an te doen ‘t jenaovers bie de stove innen boerekeukn. Echt ambetant asser entwoa een van die droadjes “e last” e wist adde. Dat schoof deur je viengers en dat kuste nogol brokken van joen viengers snakken. Leutig wos wel aanrs. Moe je weetn, dat wos e werktje in anteprieze, hoe rapper daje edoan hadde, hoe rapper daje nog een hommelof kustte doen. En e bitje meer verdienen dan gewente. Aje mè tweeën wos, wos het wel vele beter, je kuust tegoare e bitje klappn ol werkn , je wos nie elleene in de koede. Van de boerinne kreeg je toen schenoens e meuzeltje mei met stuutjes vor te vieren. E termospulle bestoeg toen ng nie. Je moeste toen gien tied verspeeln om noa ’t hof te goan om t’eetn. De doagen woaren toen oek ol zo kort rond Kestdag en dertiendag.
Mo ja, ’t is nu ollemoale “verlooiren “ draod, olle joare nieuwen en gin prutswerk nimè. Oek zien dommelboeren nu “hopplanters” enoemd. ’t wos eest nog e tiedetje “hoptelers” , moa dat “ telen” wos nie helegans de juuste weergoave… .

Paul Top
11 december om 14:33

Ewi, kik, woar woaren we ekommn ? Droadtrekken. Juuste !
Chance g’had, gin eén middelkeper of egebrokn atter te geweldieg esnakt ewist wos om die vuulle ranke of te kriegn van dien draoad.
Iedern noene en iedern oavend paktn ze die rollen droad mei noa ’t hof. Ollemoale proper op mekoar eleit om e bitje te droogn. E ki nieuwjaor e passirt wost tied om dat zwort kallepinkske uut te goan hoaln om te weetn hoevele bollen kooerden je nodig et. (e zo e klein boektje mè e zwort butenblad dat e bitje dikker wos dan de binneste. Keunink Bodewien at oek zo e klintje bie hem atten e ofsporake most opschriven met den eesten miniester.)
‘ t Got ’t zeèste bluven lik passirde joare omat ’t hommelhof even grooeet ebleven is . En oek e kè kiekn om dien pries t’onthoeden vor atter zundoage e ki zoe binnen esproengen zien bie ’n kooerdedrooier Catrycke in de Dunkerkestroate, bie Marcel,

de voader van Noella (en Leonce en Jacques). Je moe toch weetn of dat op esleegn is of niee, enè! Je woas doa ossan wel ekomn. Ol die bollen in e grootn zak vo an den guidon van joen velo t'hangn. (en kiekn datten nie in joen vooerwiel sloat en daje toen e tumelette makt.)
Jet toen die bolln in uus, moa die kooèrdetjes moetn oek noa an die draodjes geroaken . En eest op moate esneden geraokn ! Dat beguste mè de brooèdpekke goed te sliepen. Mè de snee om oge en de punt van de pekke vast espand tussen het schof vannen toafel. (schof oopn trekkn, top van de pekke an de ziekant d'er tusschen steekn, , schof toe en goed opspannen dasse noch weg noch were nie meeè kut. nen arme van de pekke lat je rusten op e tussenschot van de stoelleuninge. An d'ene kant van die gemonteerde brooèdpekke leggender 5 bollen kooèrden op de grond, van eèks uut ht binneste het begun van de koarde los emakt. an d'andere kant van de pekke en stoel met de leuning no de pekke edrooid, op de juuste langte tusschen pekke en stoel, dat die kooerdjes moetn en. . En de kooerdensnieder zit rechts van de pekke. Ie nimt mè zien rechterhand die vuuf endejtes kooeerde en trekt ze tot an die stoelleuning. Mè zien linkse hand pakt lienks tegen die pekke de droadjes te goare, looit d'er kè mè over de snee , en voilà d'eeste vuuve zein gereed. 10 keer 't zeèste en jet 50 kooèrdjes, enoeg vor e rolle droad greed te moaken. En aje wit hoevele rollen je leggn et, wit je oek hoevel pakken van 50 koardjes je moe snieèn.
Dat goenk toamelik goed en rap. D'er lei wel wot mul op de groend ennen keukn rooèk e bitje nog de kooerdedrooierie.. .. De broodpekke moste e kè ferme of ewossschen zien en 't wos weer vergeten vor è joar.
's noavers bie de lampe belge en e rooje stovepot e sigarette rollen en mè e suffertje ansteekn en toen kost je begunnen met die kooerdjes aan die droadjes te biengen. E rolle of vuve per man en per oavend. Vor danze binnen muchten smeetn ze ze e poar keern op den steendam. Ol de roeste en d'eirde vielen d'er zo of en de boerinne voend dat stief goed, vele miender mul om op te kuschen achternoar, de boerinne wos oek steperege ast trop ankwaam. En anze peisden van nie op tied gereed te kommn, muchten ze e bitje langer kooerdjes an biengen…. entoen was't wachtn oppen uytkommn.
Mè d'oede hommelranken brooed bakkn….. Joat, moa dat is entwodde vo de noaste kè

Foto uit "De Poperinghenoare " 15.1.1939

MARCEL CATRYCKE-PYCK, opvolgers van het van ouds gekend huis HONORÉ PYCK, Duinkerkestraat, 70, Poperinge, laten hierbij weten dat zij den
STIEL VAN KOORDENDRAAIER
zullen voortzetten.
Bij hen zijn ook te verkrijgen: Hoppekoorden, Verleggaren, Pikbindgaren, enz.
Bijzondere prijzen voor voortverkoopers.
Trouwe bediening en genadige prijzen.
Zij danken de trouwe Klanten, Vrienden en Kennissen bij voorbaat.

Ewi, kik, woar woaren we ekommn ? Droadtrekken. Juuste !

Liederen van weleer

Drink en vergeet

DRINK EN VERGEET.

Ik lach, ik zing, ik proost
'k Zoek in den drank m'n troost
Miskende liefdesmart
Vertrapte eens m'n hart.

Refrein:

Ik schuw en 'k walg van 't leven
En ik bedwelm m'n geest
'k Wil niet meer denken, niet even
Aan al wat is geweest
Sinds zij mij wreed heeft verstooten
Voer ik 'n zwaren strijd
'k Weet niet of 'k lief heb
Of haat voor altijd
'k Wil m'n gedachten kwijt.

Maar toen m'n moeder vroeg
M'n jongen schuw de kroeg?
Toen heb ik haar oprecht
De waarheid maar gezegd.

Refrein:

'k Had eenmaal lief in dit leven,
Haar, die me wreed bedroog
'k Wil niet meer denken, niet even
Hoe ze me steeds beloog
Als ik daaraan weer ging denken
Deed ik 'n moord uit nijd
Dan nam ik wraak
Daarom drink ik altijd
'k Wil m'n gedachten kwijt.

We gaan dit jaar weer de liedjestoer op. We gaan in ieder nummer van Doos Gazette een oud liedje steken.
Liederen maken misschien wel het belangrijkste aandeel uit van de volkscultuur.
We beginnen met een regelrechte smartlap:
Drink en vergeet!

https://www.youtube.com/watch?v=sXI0Lji4ZsU

Jerome Suffis -

1 maart 1918 – Het Poperinghenaartje

Jerome had blijkbaar ook dichterlijke gaven, zo blijkt uit de onderstaande publicatie in het soldatneblaadje.
Terwijl ik op het strand mijn beurt stond af te wachten om te schieten, luisterde ik de volgende bedenkingen af; ze werden gemaakt in mijn binnenste, de eerste door den 'piot', de tweede door de 'mens'.

De piot:
Z'hen weer iets gevonden, hé
Onze ervaren oorlogsmannen
Z'hen de boorden van de zee
Nu vol strekkerdraad gespannen!
Ha, ha, zie eens 't water, hoe
't lustig door de draden spettert
Juist zijn eeuwenoud gedoe
Maar die draad toch golven plettert?
Wel bijlange niet, bah nee
't water vindt er zijn plezier in
Wipt! Al door de draden heen
Zijne golven door te zwieren
Per contrarie, 't roest de draan
't rot de staken, 't wipt er deure
't kruipt er onder, 't lekt er aan
't zal zich aan geen stekdraad scheuren!
Of 't van Duitsland komt, dat nat
'k weet het niet, maar 'k zou 't haast peizen
Als 'k al 't draadwerk gasla, dat
't van onze stranden af moest wijzen.

De mens
't is een zee ook, de baaierd van Vlaanderens breinen
Onze zee, waar nog Rodenbach's blauwvoeten gaan
en verkonden dat vreedzame golfjes die deinen,
straks veranderen in beukende baren , die slaan.
Onze zee, waaruit keiharde koppen van klippen
Hoog oprijzen, den razenden vijand ten trots
Midden gulpende golven die dansen en wippen
En als 't briesen van leeuwen, zo klinkt hun geklots
O die zee, wier beweging mijn polsslagen regelt
Mijne ziedende zee, van wiens baren ik ben
Daar zijn liên, die uw diepten nooit hebben gepegeld
En den grond van uw stevige kracht niet en kennen
En die waanwijze liep u met draan, ook omspanden
Met een draadwerk bevelen, gespaakt aan geweld
Zij ook hebben dus voor hunne wankelende stranden

Heel dat draadwerk tot waterweer opengesteld
En zie, lustig is zich de vloed aan ’t vermaken
Door de draden, daar komt hij al spelend gespoeld
Hij spuwt spottend zijn spuitende schuim op de staken
… en hij lacht, wijl de vijand zijn onmacht gevoelt.
J. Suffis – Gode lof

Op de voorlaatste rij, de 4e van links: **Nestor Suffis.**

1 augustus 1918 – Het Poperinghenaartje

Emiel Bossaert – Wij zaten niet verre van Fritz, als ik, een oogslag werpend op mijn almanak zag dat 't patroonsfeest was. Hij komt dus wat laat mijn wens, maar hij is daarom niet min gemeend en oprecht, hoewel hij in vroegere jaren - zoeter gedachtenis – met luidruchtige gebaren, gepaard ging. 'k ben – God dank, nog kloek en recht te beene, ons leventje blijft steeds dat gedurig sjouwen en dolen, verhuizen van 't eene naar 't andere, een verdrietig eentonig luiaardsleven. 't Deel mijn wel en wee, met **Jerome Suffis** en mijn brood ook en het bladje waarop ik u schrijf is aan zijn 'bloc' ontleend. 'k Heb al dikwijls een blad uit zijn album gescheurd. Ik weet geen bijzonder nieuws, er werd in de laatsten tijd heel wat geschoten op onze dorpen hier, zo is er ook een tamelijk grote obus gevallen aan de achterdeur bij mij thuis, waaraan mijn moeder als bij mirakel ontsnapt is. Ook de kerk heeft wat geleden, er is een van de vier torentjes omvergehaald en een nieuw gat in een der beuken. Veel groeten van J. Denys, **J. Suffis**, J. Leurdian, G. Vermeersch, allen in het 3de Zouaven.

Jerome Suffis – Als nieuws kan ik u melden dat ik eergisterennacht voorzeker een centimeter of vijf gegroeid ben of liever gerokken. 'k lag met mijn benen onder een hoop steen van mijn abri waar een obus opgevallen was en ze hebben er mij met vier kloeke piotten van onder getrokken. **'k Ben er toch zonder letsel uitgekomen**. Hier zit ik nu te schrijven tegen mijn abri, en voor mij ontrolt zich het prachtige platteland van vette weiden die geel staan van boterbloemen. 't Is wel 't geval van te zeggen. 't Is schoon maar 't is triestig.

Begin oktober 1918 wordt Jerome ingedeeld in de 3de compagnie van de IIIde linie en dit als adjudant.
*Op de 30ste september 1919 kreeg Jerome de medaille om meegevochten te hebben aan het gehele offensief in Vlaanderen en omdat hij daarbij voorbeeldig was. Hij wordt vooral geprezen voor de slag aan **de Ringbeek** op de **19de oktober 1918** toen hij hielp aan de mitrailleurs te plaatsen onder vijandelijk vuur.*

In het artikel van **Jo Billen** *'de gesneuvelden van Kerniel'*
http://www.daris.be/documentatie/De%20gesneuvelden%20van%20Kerniel%20in%20WOI.pdf
neemt de schrijver een beschrijving op van de vorderingen van de legergroep Vlaanderen. Hij schrijft het volgende:
Op 14 oktober1918 trok de Legergroep Vlaanderen opnieuw ten aanval en veroverde diezelfde dag nog de Flandern I Stellung (Zarren-Hoogstade-Handzame-Roeselare-Ledegem).
Op **15 oktober stortte het Duitse front in elkaar**.
De Legergroep Vlaanderen was 17 km ver gevorderd.
Op 16 oktober verlieten de Duitsers de IJzer en de Belgische kust. De Belgen konden nu haast ongehinderd over de IJzer komen. De Duitsers poogden de Belgische opmars af te remmen met mitrailleurvuur en gasgranaten en weken op 21 oktober terug achter **het Schipdonkkanaal**. Op 23 oktober konden de Duitsers de geallieerde opmars stoppen aan het Schipdonkkanaal en de Leie.
De Legergroep Vlaanderen was buiten adem. Het bleef maar regenen…
De operatie Landegem werd voorbereid door het 13e Artillerie dat op 5 februari 1918 samengesteld werd uit nieuwgevormde groepen en uit andere groepen van groepen van verschillende afkomst. De batterij nam deel aan de achtervolging van de aftrekkende Duitsers. In de streek van Wingene werd op 18-19 oktober slag geleverd om de vijand te verdrijven die zich achter de Ringbeek verschanst had. De Duitsers weken, om tenslotte achter het

Afleidingskanaal van de Leie, ook Schipdonkkanaal genoemd, een volgende weerstandslinie te betrekken.
Het is in deze slag dat Jerome zich onderscheiden heeft.

*Bij koninklijk besluit van de **1ste mei 1919** werd Jerome Suffis onderluitenant van de infanterie benoemden op 1 oktober 1919 kreeg hij zijn verlof zonder wedde en kon hij terug naar de burgergemeenschap.*
Hij kan zijn legerloopbaan afsluiten met 18 maanden aanwezigheid aan het front en 23 maanden aanwezigheid 'achteraan'.

Oudstrijdersbond
Te Poperinghe.

Eenige bijeengekomen oud-frontsoldaten, doen een oproep tot U allen, die dezen oorlog meestreden, om eene eerste vergadering bij te wonen op Zondag 3 Oogst, om 3 uur in de zaal van Emiel Lobeau.

Het geldt de *stichting van een soldatenbond*. De soldatenbond zal zich kosteloos belasten, met het bekomen van alle uitbetalingen, waarop de soldaten voor en na de demobilisatie recht hebben en met de belangen der weduwen en weezen.

Er bestaat een voorloopig bestuur. Het zal echter niet blijven bestaan. Het bestuur zal gestemd worden op de vergadering, volgend op den laatsten demobiliseeringsdatum (t. t. z. op de eerste vergadering na den 25 September.)

Een Spreker, oud frontsoldaat, lid van den Vlaamschen Oudstrijdersbond, zal op 3 Oogst den noodigen uitleg geven over de noodzakelijkeid der stichting.

Namens het voorloopig Bestuur :

Voorzitter : Willy Gombert ; schrijver : Antoon Lambrecht ; plaatsvervangers : Valère Sansen en Georges Dave.

Aanmerking.

Het is toegelaten aan alle oud-frontsoldaten het woord in de vergadering te nemen. Zij hoeven alleen den schrijver Ant. Lambrecht te verwittigen tot Zaterdag 2 Oogst inbegrepen. Het is aangeraden slechts de belangen van de soldaten te bespreken ; andere redetwisten worden nog niet aanveerd.

Tot deze vergadering worden dringend uitgenoodigd de Oudsoldaten van al de omliggende gemeenten.

Op 27 juli 1919 verschijnt in 'De Poperingenaar' een kort artikel waarbij men de oprichting van de 'Oudstrijdersbond te Poperinghe' aankondigt. De stichtingsvergadering gaat door op 3 augustus 1919 en heeft als doelstelling: zich kosteloos te belasten met het bekomen van alle uitbetalingen, waarop de soldaten voor en na de demobilisatie recht hebben en met de belangen der weduwen en wezen
Als algemeen doel stelt men de vriendschapsbanden te onderhouden die tijdens de oorlog aangeknoopt zijn, onderlinge bijstand in te richten en 'onze' rechten en belangen te verdedigen als oudstrijder.
De 'schrijver' of secretaris van deze bond wordt Antoon Lambrecht, goede vriend van Jerome Suffis die natuurlijk lid wordt van deze bond, de Vossen.

Niet zo lang daarna is het tijd voor **de medailles**:
Op de 25ste september 1918 kreeg Jerome het 'croix de guerre'.
Op de 30ste september 1919 kreeg Jerome de medaille om meegevochten te hebben aan het gehele offensief in Vlaanderen en omdat hij daarbij voorbeeldig was geweest. Hij wordt vooral geprezen voor de slag aan **de Ringbeek** op de **19de oktober 1918** toen hij hielp om de mitrailleurs te verplaatsen en dit onder vijandelijk vuur.
Op de 28ste augustus 1919 kreeg Jerome de 'medaille de la victoire' en op de 30ste oktober van dat jaar de medaille van de campagne 1914 – 1918.

Eigenaardig is wel het feit dat er op zijn fiche staat:

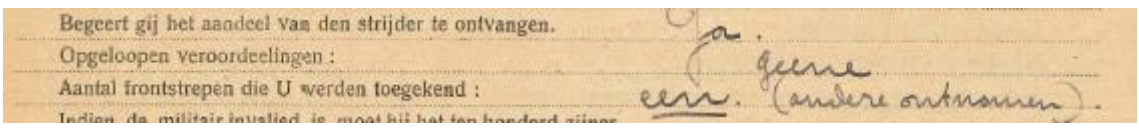

Begeert gij het aandeel van den strijder te ontvangen. Ja.
Opgeloopen veroordeelingen : geene.
Aantal frontstrepen die U werden toegekend : een. (andere ontnomen).
Indien de militair invalied is, moet hij het ten honderd zijner

Hoewel hij dus geen veroordelingen opgelopen had, werd hem toch 'andere ontnomen', zo schrijft hij. Zo schrijft hij ook: één frontstreep, had recht op twee.

Nog in hetzelfde jaar is het op **11 november 1919** – wapenstilstanddag was het tijd voor een

heuglijke gebeurtenis, het huwelijk van Jerome Suffis met Agnes De Keirsgieter, de dochter van meester De Keirsgieter de schoolmeester van de stadsschool De Kouter.

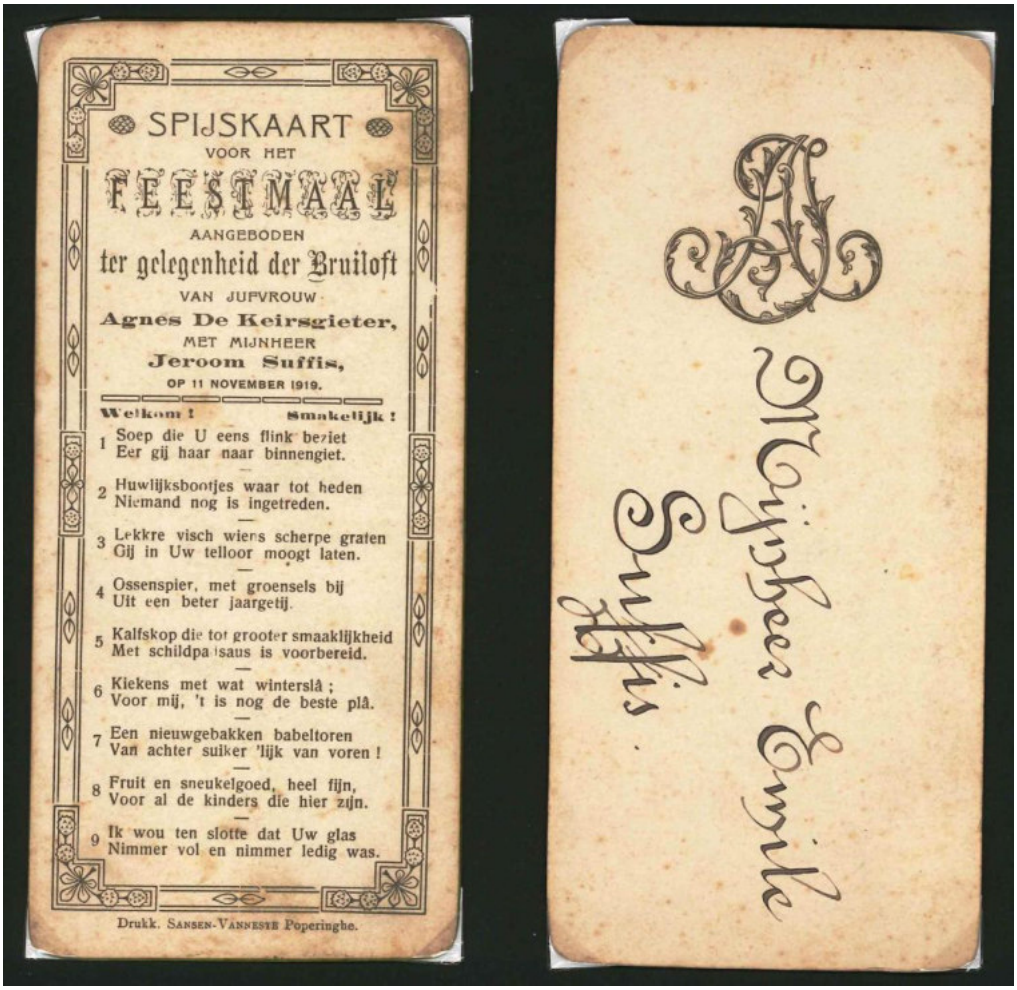

SPIJSKAART
VOOR HET
FEESTMAAL
AANGEBODEN
ter gelegenheid der Bruiloft
VAN JUFVROUW
Agnes De Keirsgieter,
MET MIJNHEER
Jeroom Suffis,
OP 11 NOVEMBER 1919.

Welkom ! Smakelijk !

1 Soep die U eens flink beziet
Eer gij haar naar binnengiet.

2 Huwlijksbootjes waar tot heden
Niemand nog is ingetreden.

3 Lekkre visch wiens scherpe graten
Gij in Uw telloor moogt laten.

4 Ossenspier, met groensels bij
Uit een beter jaargetij.

5 Kalfskop die tot grooter smaaklijkheid
Met schildpadsaus is voorbereid.

6 Kiekens met wat wintersla ;
Voor mij, 't is nog de beste pla.

7 Een nieuwgebakken babeltoren
Van achter suiker 'lijk van voren !

8 Fruit en sneukelgoed, heel fijn,
Voor al de kinders die hier zijn.

9 Ik wou ten slotte dat Uw glas
Nimmer vol en nimmer ledig was.

Drukk. Sansen-Vanneste Poperinghe.

A
Mijnheer Emile
Suffis.

In de biografie die Marcel Verheecke schreef over Jozef Simons 'verteller, zanger, Kempenaar' – uitgave van het Davidsfonds – Leuven, vertelt Agnes De Keirsgieter zelf:
Op 11 november 1919 ben ik getrouwd met wijlen mijn eerste man, Jeroom Suffis, die toen ondersecretaris was te Poperinge. Onze trouwdag viel samen met de eerste verjaardag van de wapenstilstand in 1918 en in de ontreddering van die eerste naoorlogse tijd, was het nog niet mogelijk een verre huwelijksreis te ondernemen. *Dat zou echter later wel lukken in augustus 1921. Het jonge koppel ging eerst in het schoolhuis, bij vader De Keirsgieter wonen.*

Met daar te gaan wonen , bleef Jerome kort bij de ouderlijke herberg 'de Kalkzak' Het valt ook op dat na de oorlog – op de 28ste december 1919 – daarbij een 'tent' te koop staat. Deze 'houten barakken' – door de mensen 'tenten' genoemd werden gedurende de oorlog door zowel Poperingenaars als vluchtelingen gebouwd om er te verblijven.

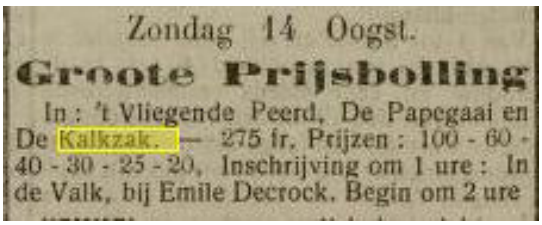
Zondag 14 Oogst.
Groote Prijsbolling
In : 't Vliegende Peerd, De Papegaai en De Kalkzak. — 275 fr. Prijzen : 100 - 60 - 40 - 30 - 25 - 20. Inschrijving om 1 ure : In de Valk, bij Emile Decrock. Begin om 2 ure

Hoewel men de oorlog natuurlijk niet kan vergeten wordt het 'gewone' leven snel terug opgenomen. Het 'bollen' zal wel nooit gestopt zijn.
Foto 'Privécollectie Wilfried Suffis
WESTHOEK Verbeeldt'

Jerome Suffis' leven ging zich afspelen tussen zijn werk op het stadhuis waar hij 'hoofdbediende' werd.

Aan de Poperingsche Bevolking.

IJZERBLOEMPJE - KERSTBLOEMPJE

Ter gelegenheid van Kerstmis zal het IJzerbloempje door eenige edelmoedige Juffers te koop aangeboden worden, aan den prijs van 0,25 centiemen, waarvan de opbrengst bestemd is om de weduwen en weezen onzer gesneuvelde soldaten ter hulp te komen Dat dus ter dier gelegenheid op ieders borst het IJzerbloempje prijkke.

De weduwen onzer helden die van deze opbrengst verlangen te genieten mogen zich, voorzien van hun trouwboekje, aanmelden op Zondag 21n December 1919, van 9 tot 11 ure voormiddag, « Au Petit Paris », bij Alfons Vallaeys, Noordstraat nr 1, Poperinghe

Hij voegde zich bij de Vlaamsche Vrienden, de Christen Werkersbond en natuurlijk de Vossen.
Het lokaal van de Vossen was 'Petit Paris – dit was de herberg en het koetsenbedrijf van mijn overgrootvader Alphonse Vallaeys, op de hoek van het Priesterstraatje en de Noordstraat, waar ook het V.O.S.-bureau ging zetelen.

Concert. — Het Concert in « Petit Paris », door de befaamde Accordeonisten D'Heere en Vandemarliere gegeven, heeft zeer in den smaak gevallen. Gansch den avond was de zaal proppensvol en het publiek gaf meermalen lucht aan zijne voldoening, door een daverende handgeklap. 't Is waarlijk eigenaardig, dat samenspel van twee accordeons. Onze flinke muzlekanten halen eer van hun spel. Overal waar ze hen zullen laten hooren, staat hun veel bijval te verwachten. Die ze vraagt op bruiloft of ander feest zal het niet beklagen.

Uit de Poperingenaar van de 15de juni 1919 komt het hierbij staande bericht >>>>>
Die Vandermarliere die aldaar als accordeonvirtuoos benoemd wordt, is mijn grootvader Jozef Vandermarliere die met de dochter van Petit Paris, Agnes vallaeys zou trouwen.
De Vossen zetten zich in voor de oudstrijders, en de weduwen en de wezen van deze gevallen helden.

Aan de Oud-Strijders van Poperinghe.

Naamlooze Vennootschap V. O. S.

In den schoot onzer vereeniging van Vlaamsche-Oudstrijders is een Vennootschap ontstaan, ten einde aan onze leden zoo goedkoop mogelijk zekere artikels van eerste noodwendigheid te kunnen aanschaffen Daaronder zijn eerst en vooral begrepen de kolen.

COMMISSIE MASSON.

De rechterlijke arrondissementskommissie tot herstel der haardsteden der gedemobiliseerden, is voor het arrondissement Yper samengesteld als volgt :

Voorzitter : Heer Veys, Voorzitter der Rechtbank van 1n Aanleg ; Plaatsvervanger : Heer Schramme, Rechter, Leden : De heer Arrondissementcommissaris ; Heeren Denys J., Leuridan J., Lambrecht A., Suffis J., Six R. en Coene M.

Ook Jerome Suffis werkte zich in deze materie in. Zeker vanaf 15 juli 1921 werd hij **secretaris van het Nationaal Werk voor Oorlogsinvaliden**. Van dit werk is er een klein archief blijven bestaan, wat zich in het Stadsarchief van Poperinge bevindt.

Uit de krant van de 1ste februari 1920 vernemen we dat Jerome Suffis wordt opgenomen in de commissie Masson. Daar zetelt ook Vlaamse advocaat Jerome Leuridan en Antoon Labmrecht in.

ALLEN, heden Zondag 8 Augustus naar Yper-Vlaggefeest.
Vergadering voor onze leden bij Arthur Van Nieuwenhuyze « Café Britania », bij de statie om 2 ure. — We vertrekken met den bijzonderen trein van 14.30 u Ons stadsmuziek vertrekt ook met deze trein. ALLEN MEDE DUS!

— *Bezoekt* de Kruidenierswinkel der Oud-Strijders, (afdeeling V. O. S. Oostende) bij François Denolf, Watoustraat, L. 4, Poperinghe. — Beterkoop dan elders.

Op de 4de april 1920 werden verschillende oorlogsmedailles vin het lokaal 'Petit Paris' afgegeven aan de oudstrijders. De medaille van de zegepraal en de herinneringsmedaille werden onder gegeven aan **Hector Suffis**, Jerooms broer.
Op de 30ste mei 1920 hielden de VOSsen zelf een schoenverkoop met goede lederen schoenen aan goedkope prijzen. Op de 20ste juni van dit jaar kon men zelf een goedkoop kostuum bestellen. Het succes was dermate dat men enkele maanden later moest vragen om de aanvragen te temporiseren.
Men startte zelf met een eigen kruidenierswinkel der Oud Strijders gelegen in de Watoustraat, de huidige Duinkerkestraat te Poperinge.

V. O. S. Poperinghe.

GROOT TOONEELFEEST

Op Maandag 11, Dinsdag 12 en Woensdag 13 April 1921, gegeven door de leden van den Tooneelbond van de V. O. S. met de medewerking van Jufvr. *Th. Cuypers*, tooneelkunstenares te Brussel en de jonge juffer *Anna Bruynooghe* van Poperinghe.

Kaarten op voorhand te bekomen in het lokaal van de Vossen « *Au Petit Paris* ».

De Oud-Strijders rekenen op den steun en aanmoedigingen der burgers om de vertooningen bij te wonen.

Op 26 september 1920 is er verkiezing van het bestuur van de VOSsen. Al de uittredende leden van het bestuur werden herverkozen. Jerome Suffis had het tweede meeste stemmen – 347 – na de nieuwe secretaris Leon vanden Eede met 356 stemmen.
Op de 27ste februari 1921 wordt er zelf gestart met een eigen toneelgroep, ten minste dan doet men een oproep tot alle toneelliefhebbers. Op 11, 12 en 13 april 1921 komt er een eerste voorstelling, waarbij ook een 'toneelkunstenares' uit Brussel haar medewerking verleent.

PROGRAMMA.

1. Gondellied van Tinel, HH. A. Delbaere.
2. Vodden en Beenen, alleenspraak, door Alf. Boudry.
3. Kobus en Wannes, tweespraak met zang, P. Timperville & A. Maerten.
4. HET BLINDE KIND, Drama in 1 bedrijf.
5. De Cirk Barnum, komische scène.
6. Mijne Moeder, lied, Em. Bruynooghe.
7. De ronde van Belgie, scène.
8. Monoloog, O. Carpentier.
9. HET ROUWKLEED, drama in 1 bedrijf.
10. De twee Rondleurders, tweespraak, G. Herman & A. Maerten.
11. De Groote Levende Orgel, komisch tooneel.

Gordijn om 8 ure zeer stipt.

Het programma zag er als volgt uit: >>>>>>>

Begin juli 1921 waren er grote VOS-feesten met een vuurvogelschieting voor de leden en een optocht met het vaandel. De 11de juli – Pameltjemaandag – werd gevierd net als ook het Te Deum op zondag 24 juli 1921.

In augustus 1921 – zo vertelt Agnes De Keirsgieter – ging het jonge koppel op ‘speelreis’ en dat combineerden zij met een bedevaart naar Lourdes.
Zij vertelt: Apotheker Vandeplas was toen te Poperinge de man van ‘Vlaanderens Bedevaarten’ en hij zou alles zo goed mogelijk regelen. Enkele dagen oor de afreis kwam hij ons melden dat hij voor ons, in de trein, ’t zelfde compartiment voorzien had waarin ook de preceptor van ‘De Lovie’ en zijn dame de verplaatsing naar Lourdes zouden meemaken. Mijn man en ik waren daar aanvankelijk allerminst mee opgezet. Dat kasteel was in onze ogen niets heel bijzonders en wij konden ons niet voorstellen dat daar gewone stervelingen verbleven, zoals wijzelf waren en de andere mensen waarmede wij gewoonlijk omgang hadden. In ons besef behoorden alle bewoners van ‘De Lovie’ tot en hautaine volksvreemde klasse, waarmede wij onmogelijk zouden kunnen aarden. Wie zou inderdaad kunnen denken hebben dat daar een flamingant verbleef! Alles was toen echter al definitief geregeld en er was daar niets meer aan te veranderen. Afwachten was dus de boodschap.
En wat zijn wij dan bedrogen uitgekomen. In de goede zin natuurlijk!
Wij, mijn man en ik, waren heel vroeg aanwezig in het station te Kortrijk, van waaruit de bedevaarttrein vertrok, en wij hadden dan ook de eerste plaats genomen in ons toegewezen compartiment. Wij keken ondertussen belangstellend uit hoe die ‘kasteelbewoners’ er zouden uitzien; eindelijk waren zij daar: een lange meneer met zijn jonge echtgenote.
Van bij het instappen groetten zij ons op zulk een innemende wijze, dat het door ons zo gevreesde ‘ijs’ aanstonds brak en wij ons met hen onmiddellijk bevriend konden voelen. Tot onze verbazing waren het gewone lieden, zoals wijzelf en ’t gesprek, meestal in Poperings dialect, vlotte vanaf de aanvang buitengewoon goed.

Jerome en Agnes – is dit te Lourdes getrokken?

Zo leerden Agnes en Jeroom, Jozef Simons en zijn vrouw Maria of Mia Engels kennen.
Marcel Verheecke schrijft in zijn biografie van Jozef Simons: tussen haakjes: zulks stemt volkomen overeen met hetgeen Jozef Simons, in zijn Lourdesverhaal in ‘Op vacantie’, over die kennismaking op de trein als volgt heeft beschreven:
Intussen heeft elk zijn genummerd compartiment opgezocht, schikt pak en zak, maakt kennis met de geburen en zet zich op zijn gemak. ’t Is zoals het handboekje zegt: ‘in de rein zijn er geen vreemdelingen. Allen zijn christene Vlamingen, bezield met dezelfde godsdienstige gevoelens, bereid malkaar te helpen, bij te staan en in te lichten, zodanig dat alles beheerst wordt door christene vriendschap en Vlaamse gedienstigheid.
En dan schrijft Jozef Simons:
Wij waren bij een Poperingse groep gevallen. Mijn vrouw moest soms wel de oren spitsen in ’t begin, en hervragen, als er wat stijf op zijn bachtens gekout werd van ‘stief kleene huzetjes’ – ‘droeve meisejong’ – ‘tjestig polledinen’ – en ‘skreemende pupegalen’.
Maar al spoedig kleurde het West-Vlaams tot een meer Nederlandse tint, op voorwaarde dat, op de terugreis, wij ons zouden oefenen in het Poperingse’.
Tot zover Jozef Simons. Agnes vervolgt:
Ik geloof niet dat ik van heel mijn leven ooit charmanter mensen ontmoet heb. Jozef Simons – wij kenden voor wij vertrokken nog niet eens zijn naam – was als ’t ware de verpersoonlijking van de vriendelijkheidzelf: altijd welgezind, altijd content, altijd akkoord met wat anderen voorstelden. Het was dan ook voor ons een onverwacht plezier om met hen samen te reizen en toen wij terugkeerden, waren wij, na heel di tocht en al die schone dagen samen geleefd te

En hiernaast Agnes en Jerome Suffis op bergwandeling.

hebben, zo dicht en zo vertrouwelijk naar elkander toegegroeid, dat wij als ’t ware familie geworden waren.

Groepsfoto te Lourdes

En Agnes vertelt verder.

Hoe zou ik die reis ooit kunnen vergeten? Jozef Simons heeft in zijn boekje ‘Op Vacantie’ alles nauwkeurig naverteld zoals het in werkelijkheid verlopen is. Ook de beschreven wonderbare genezing van een ziek mesje uit Erquinghem bij Armentiers in Noord-Frankrijk, is historisch. Aan hetgeen Jozef Simons vereld heeft, kan ik dus niets toevoegen, tenzij dat voor ons de tocht niet eindigde waar het verhaal besluit. Wij moesten na ’t afscheid van de andere vrienden, te Kortrijk, dan nog samen naar Poperinge en ’t is tijdens dat laatste stukje trienreis dat de mogelijkheid overwogen werd dat jozef en mevrouw Simons (voor ons was zij toen al lang Mia) na de vakantie hun intrek zouden nemen in ’t groot huis bij de Kouterschool, waar wij toen zelf ook bij mijn ouders inwoonden. Jozef Simons en mijn eerste man zaliger waren tijdens de reis bijzonder hartelijke vrienden geworden en nog voor wij thuis waren, beschouwden zij die zaak reeds als zijnde volkomen in orde. Ikzelf wilde liever eerst de reactie van mijn ouders afwachten.
Thuis gekomen werd die kwestie diezelfde avond nog gereld. Veertien dagen later woonden Jozef en Mia Simons bij ons!

Dat was dus in ’t huis voor de bestuurder- bij de Kouterschool? Zo stelt Marcel Verheecke zijn vraag.

Aanvankelijk ja, maar wij zijn daar dan niet lang meer blijven wonen. Mijn moeder vond het daar veel te groot en te ongezellig en tijdens de periode dat de Simonsen bij ons inwoonden, zijn wij dan samen verhuisd naar het te Poperinge algemeen gekende **‘mirakelhuis’**, in de Bruggestraat. Jozef en Mia waren als een broer en een zuster voor ons en zo leefden wij daar allemaal samen als één grote familie.

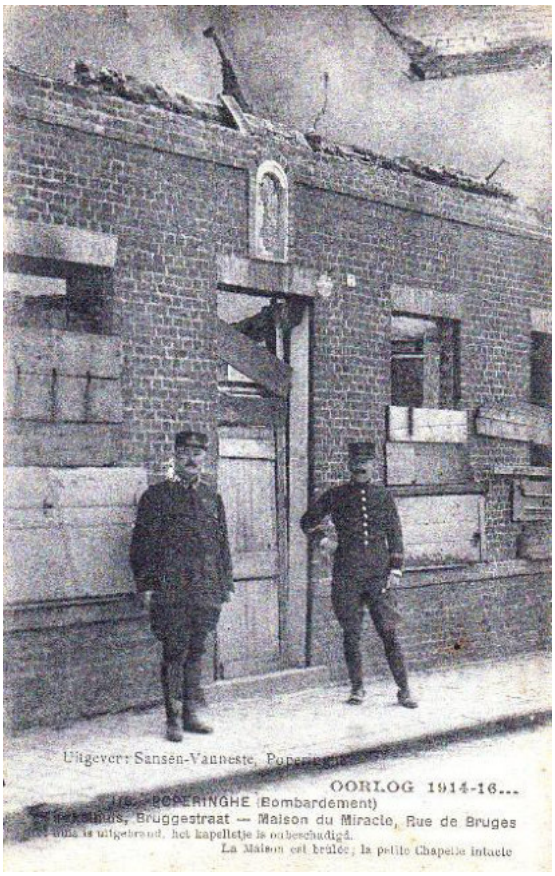

Was Jozef Simons daar dan zoveel thuis? Gedurende de dag natuurlijk niet, dan was hij op 'De Lovie'. Ze kwamen hem elke morgen stipt te acht uur, met de grote Miverva-auto van 't kasteel bij ons afhalen en 's avonds, tussen vijf en zes uur, brachten ze hem terug.

Zoals we kunnen zien op deze postkaart, werd ook het 'mirakel-huis' in de Grote Oorlog zwaar gebombardeerd en moest dus volledig heropgebouwd worden vooraleer meester De Keirsgieter hier kon komen wonen.

Jerome, mijn man, zo vertelt Agnes verder, beëindigde ook op dat uur zijn dagtaak op 't stadhuis en zo waren die twee elke avond samen.
Behoudens de aangeboren vriendelijkheid van Jozef Simons, waren er nog andere factoren die hem, tijdens de Lourdesreis, ander tot mijn man hadden gebracht. Onder meer dezelfde diepe Vlaamse overtuiging en vooral ook 't verhaal van hun wederzijdse soldatenbelevenissen. Zijn eigen oorlogservaringen had Jozef Simons toen reeds in meerder boeken beschreven en terwijl hij bij ons inwoonde, heeft hij 't grootste gedeelte uitgewerkt van zijn alter beroemd geworden oorlogsroman Eer Vlaanderen vergaat.

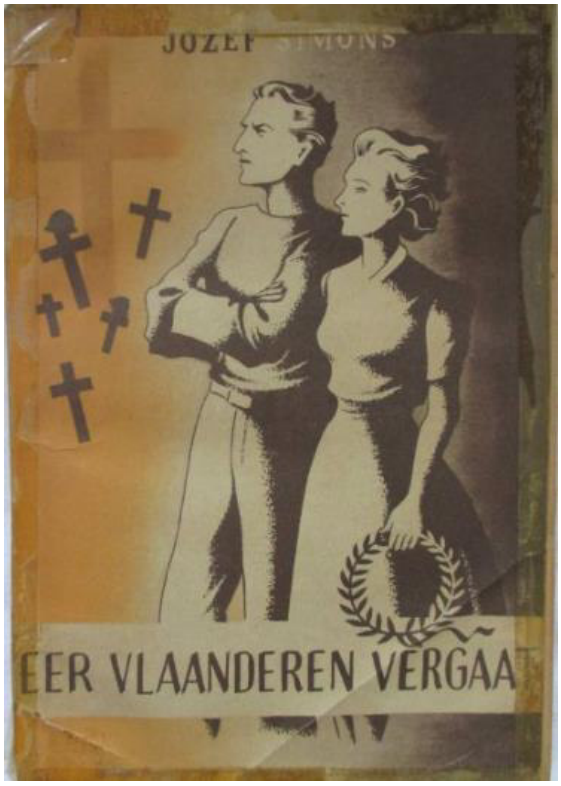

'Eer Vlaanderen vergaat' werd dus te Poperinge in het Mirakelhuis geschreven.

Ook mijn man heeft veel over zijn oorlogstribulaties vertelden daaruit is Simons' verhaal Mijn derde ster ontstaan, waarvan de inhoud grotelijks historisch overeenstemt met hetgeen mijn man aan 't front beleefd heeft.

En dus kregen Jerome Suffis' wedervaren in het leger, hun eigen verhaal.

Op de vraag, of Jozef Simons 's zondags vrij was, antwoord Agnes:
Meestal toch. Daarover heb ik vooral de herinnering bewaard aan meerder uitstappen die wij samen gedaan hebben: naar ieper, naar Hazebroek, naar Kassel, ook eens naar Rijsel. Jozef Simons had er de kneep van weg om die tochten zeer aangenaam en ook zeer leerrijk te organiseren. Maar overigens was 't steeds zijn grootse verlangen om de drie anderen zoveel mogelijk te wille te kunnen zijn.

Uit het boek 'Van het kasteel naar het front' van Ludo Simons, Jozefs zoon, haalden we de hier naast staande foto van zijn vader en moeder, mia Engels.

In die tijd reden er natuurlijk nog niet zoveel auto's als nu en voor alle verplaatsingen waren wij op de trein aangewezen. Jozef Simons reisde bijzonder graag met de trein; voor ons bracht dat dan telkens als 't ware nog een nasmaakje van onze gezellige Lourdesreis.

Agnes concludeert over deze periode: Ja, dat was een schone tijd, spijtig genoeg heeft hij niet lang geduurd. In 1922, na de dood van de graaf, verbleef de familie de Bergeyck meestal te Oostende en Jozef Simons moest dan natuurlijk met hen mee, zodat wij onze 'logeurs' hier toen kwijt waren.
De vriendschap bleef echter duren zo lang Jerome Suffis leefde.

ŒUVRE NATIONALE
DES
INVALIDES DE LA GUERRE
sous le haut patronage de S. M. la Reine

NATIONAAL WERK
DER
OORLOGSINVALIEDEN
onder de hooge bescherming van H. M. de Koningin

COMITÉ CENTRAL - MIDDEN KOMITEIT
Chaussée d'Ixelles, 79, Elsene steenweg

Adresse télégraphique : ONIG-BRUXELLE
Téléphone : B 101.91
N° 2/589 /S.G.

In de krant van de 21te augustus 1921 wordt er vermeld dat de oorlogsverminkten elk een boekje voor geneeskundige zorgen kunnen ontvangen om zodoende kosteloos de zorgen van de geneesheer en/of apotheker te kunnen krijgen. Zij moeten zich melden bij Jerome Suffis op het stadhuis, die deze dienst verder zal verstrekken.

Jerome Suffis had als stadsbeambte – zoals reeds gesteld – het nationaal werk der oorlogsinvalieden – onder zich

Uit het beperkte archief dat hierover

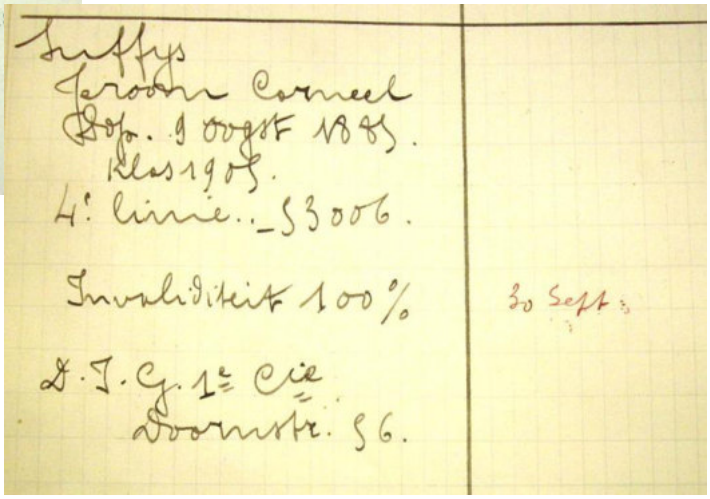

Suffys
Jerome Corneel
Dop. 9 oogst 1885.
Klas 1905.
4e linie. _ 53006.
Invaliditeit 100%
30 Sept.
D.I.G. 1e Cie
Doornstr. 56.

bewaard werd, halen we volgende documenten: eerst de aantekening van zijn bijna naamgenoot Suffys Jerome. Onze Jerome schreef zijn familienaam met een i – Suffis.
Verder kon ik het niet laten om het enige stuk dat ik gevonden heb van het dossier van mijn grootvader Jerome

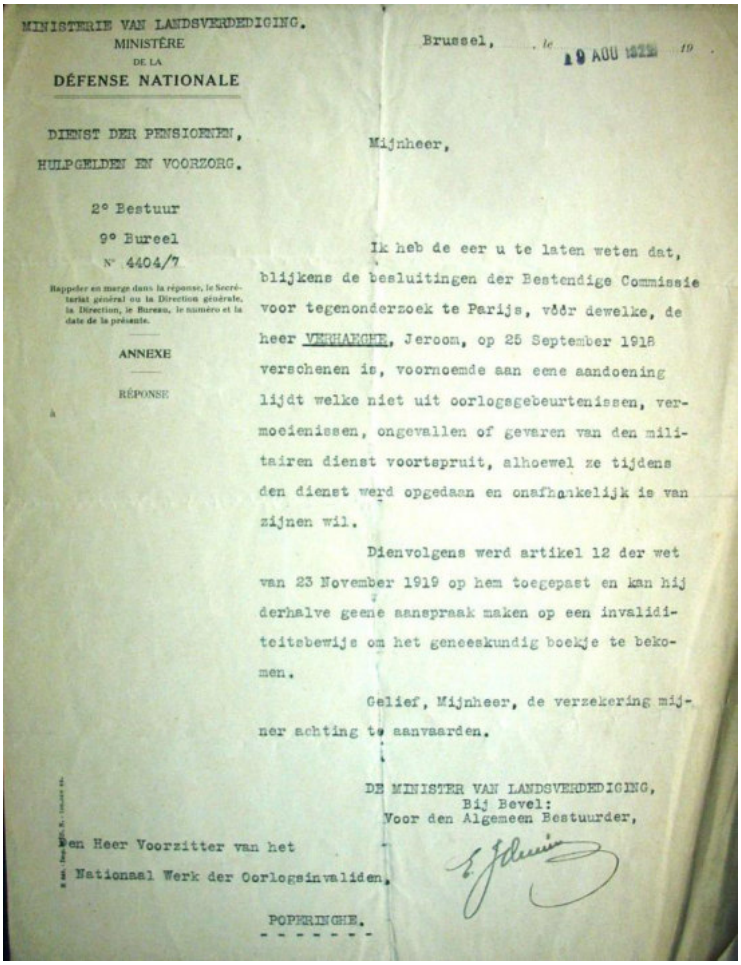

MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING.
MINISTÈRE DE LA DÉFENSE NATIONALE

DIENST DER PENSIOENEN, HULPGELDEN EN VOORZORG.

2° Bestuur
9° Bureel
N° 4404/7

Rappeler en marge dans la réponse, le Secrétariat général ou la Direction générale, la Direction, le Bureau, le numéro et la date de la présente.

ANNEXE

RÉPONSE

Brussel, le 19 AOU 1923 19

Mijnheer,

Ik heb de eer u te laten weten dat, blijkens de besluitingen der Bestendige Commissie voor tegenonderzoek te Parijs, vôór dewelke, de heer VERHAEGHE, Jeroom, op 25 September 1918 verschenen is, voornoemde aan eene aandoening lijdt welke niet uit oorlogsgebeurtenissen, vermoeienissen, ongevallen of gevaren van den militairen dienst voortspruit, alhoewel ze tijdens den dienst werd opgedaan en onafhankelijk is van zijnen wil.

Dienvolgens werd artikel 12 der wet van 23 November 1919 op hem toegepast en kan hij derhalve geene aanspraak maken op een invaliditeitsbewijs om het geneeskundig boekje te bekomen.

Gelief, Mijnheer, de verzekering mijner achting te aanvaarden.

DE MINISTER VAN LANDSVERDEDIGING,
Bij Bevel:
Voor den Algemeen Bestuurder,

Den Heer Voorzitter van het Nationaal Werk der Oorlogsinvaliden,

POPERINGHE.

Verhaeghe hier op te nemen. Peter 'Rom, zoals wij hem noemden, zou zijn hele leven lang zoeken om toch een 'pensioen' te krijgen voor het feit dat hij 'genomen was van de gaze' in den Grooten oorlog. Pas veel later zou hij er dan toch in slagen om een klein pensioen te trekken. Dat op zich bleek dan weer later een administratieve vergissing te zijn.
Peter Rom, heeft zich als Vlaamse oud strijder, ondanks zijn mooi ingelijste medailles, nooit erkend gevoeld , zodat zijn wrok tegenover de Belgische Staat maar bleef groeien.

De 9e december 1923 kwam er zelf een vlag voor de invalidenbond van de oud strijders.

De NIEUWE VLAG van den INVALIEDENBOND van Poperinghe.

Naar de teekening van H. Jules BOUDRY, Poperinghe.

Zij mag een welgelukt stuk genoemd worden : zoo voor opvatting en teekening als voor kleurenschakeering.

Te midden staat een Invalied, liefderijk omarmd door het verpersoonlijkt België dat hem terzelvertijde een palmtak aanbiedt. Aan weerszijden rijzen weelderige hoppescheuten waaraan de gouden bellen te wiegelen hangen. Onderaan in de hoeken zijn 2 schilden aangebracht : het wapen van Poperinghe en wapen van België.

Het is een prachtige vlag die haren rang mag innemen in de rij van mooie kunstvlaggen die te Poperinghe in bezit zijn. — *1e Inschrijvingslijst* : « De Poperinghenaar » 25 fr.

100 jaar geleden: De Grooten Oorlog

1 tot 9 januari 1917 – Baert A.

Alles kalm en stil. Men vertelt dat er gevreesd wordt voor een Duitse aanval tussen Yper en Armentières.

1 januari 1917 - Van Walleghem

Nieuwjaarsdag. 4de oorlogsjaar. Wij beginnen het met de goede hoop dat wij binst die jaar den vrede zullen bekomen, doch wij betwijfelen of het juist die vrede zal zijn die wij begeren. God gave't! moed en betrouwen! …
In de mis zijn 45 mensen tegenwoordig. 15 communien. Het is buitengewoon warm zodanig dat ik naar Dickebusch trek met de capote op de arm.
Deze nacht is er veel gerucht in de straten, en er wordt helaas overvloedig gedronken. In de nuchtend ontmoet ik 2 Belgische soldaten met een burger tussen hen, die de strate maten en voorzeker in de nacht weinig dorst zullen geleden hebben.
Binst de kerst- en Nieuwjaarsdagen komen de Belgen bijzonder overeen met de Engelsen. 't Is immers zo zoet te drinken op de gezondheid van de Engelsman, en nu de Engelsen zo mild zijn. Zij weten er gebruik van te maken.
Nochtans sedert geruime tijd zijn de betrekkingen tussen Belgen en Engelsen goed en uitmuntend, zelfs bij de batterijen. De Belgen krijgen elk een pakje van de koningin ter weerde van 1,20 fr.

2 januari 1917 - Albert Denys – dagboek

Permissie naar huis. Douglas was daar. Nacht van 31 tot 1 – dronken – W en A.D. Den 1sten A.D. toont tact, om 1 uur weg tegen Rousbrugge op auto met juffrouwen. W. weigert.

3 januari 1917 - Van Wallghem

De 2de Belgische groep wordt gebombardeerd.

4 januari 1917 – Van Walleghem

De prinsen **Xavier en Sixte de Bourbon Parme**, broeders van tegenwoordige keizerin van Oostenrijk, zijn sedert enige dage, weergekeerd te Westoutre. Zij maken deel van den état major van het 7de regiment Belgische artillerie die verblijft aan **den Ondank** op de hoeve van **Rouseel Coene** onder het bevel van colonel **Moraine.** Het is reeds sedert verleden zomer dat de état major daar is bij de colonne. Voordien was hij te Poperinghe, doch is vandaar verhuisd voor 't bombardement. De prinsen zijn gelogeerd bij brouwer **De Keuwer**. Zij zijn zeer deftig en ernstig, doch schijnen maar flauw van gezondheid en wat droefgeestig. Zij zijn zeer godvruchtig en gaan bijna alle dagen naar mis en communie.

Vandaag wonen de prinsen de revue bij op de hoeve van Cyriel Lamerant van de 3de troep voor de Engelse general en de Belgische colonel;

4 januari 1917

Het 2de Canadese hospitaal krijgt het bericht dat **twee keer per week de aardappelen vervangen worden door kastanjes.**

De zaal werd op 5 januari 1917 geopend en genoemd naar de dichter Emile Verhaeren, wiens uitvaartplechtigheid op 2 december 1916 in L'Océan had plaatsgevonden.
http://www.depanne.be/product/1404/37-ontspanning-in-rode-kruishospitaal-locean

5 januari 1917 – De Stem uit België

Uit Soldatenpennen. (1)

Pater L.J. Callewaert

Het is nu de zoveelste keer dat ik het schrijf dat het jammerlijk is, dat van hogerhand, niet meer gelegenheid en aanmoediging wordt gegeven, om door bekwame en zielkundige schrijvers, de gedachte en de daden, het wezen en het leven van onze Belgische soldaten, in dit tijdperk onzer geschiedenis te doen boeken voor de eer van ons land, voor de opwekking van het volksgemoed en voor lesse van het nageslacht.
Of is het dan waar dat men niet luistert naar een Vlaamse stem?
Engeland en Frankrijk onder meer weten beer, en daardoor hebben we een heel belangrijke oorlogsliteratuur over de Engelse 'Tommy' en de Franse 'poilu'. En dat onze 'piotten' weerom moeten vergeten worden, 't is immers na de oorlog niet dt men een levende schets tekenen kan van ons leger. Dat wordt dan rethoriek. Wij willen zien hoe in de oorlogsbrand

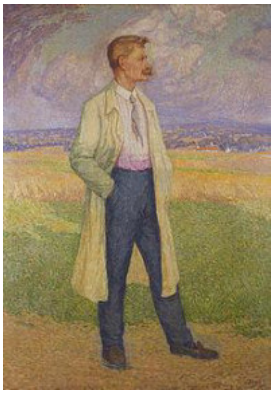

onze jongens werken om ons nieuwe vaderland te hersmeden, wij willen de ijzersmeden van ons nieuw volk aan 't werk zien, naaktschoon in 't forse geweld van deze tijd.
Wij willen zien hoe hun zielen worden heet gestookt en geroosterd en straks weer afgekoeld en getemperd. Wij willen hun lied horen – gejuich en geschrei – bij 't spokkerende barnen va in 't oorlogsvuur. Helaas! Wij krijgen het niet!

Onze oorlogsliteratuur is gering. Wij hebben **Streuvels 'oorlogsdagboek'** uit de eerste oorlogsmaanden, dat

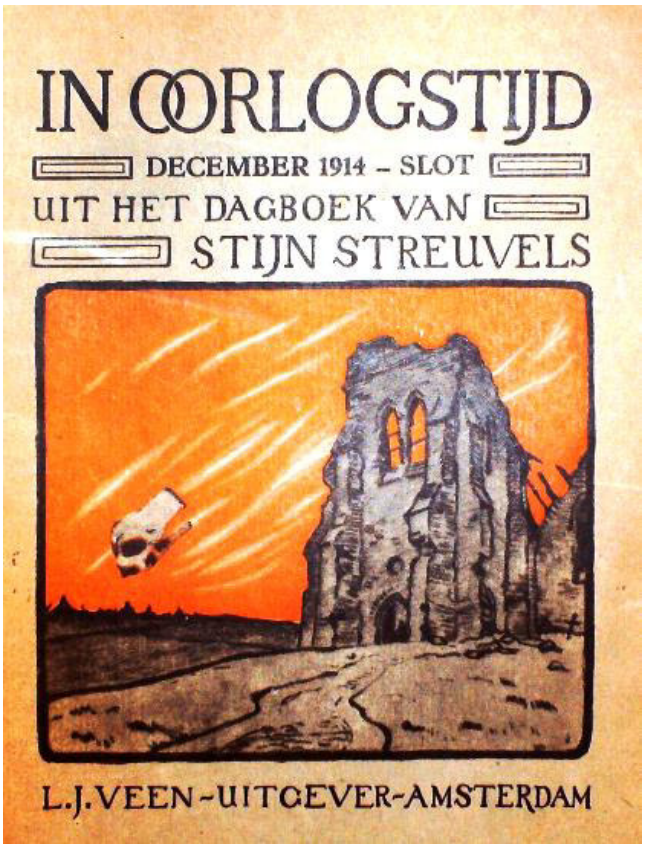

oorlogsdagboek, door opgehitste en verblindde gemoederen gewraakt, maar dat door het verloop van de oorlog blijkt te zijn ‘gezonde, Vlaamse oorlogsfilosofie’ over wat Streuvels, met zijn paar ongeëvenaarde kijkers waarnam op de oppevlaktee van ’t landvolkse gemoed.

Wij hebben **Caesars Gezelle’s ‘Dood van Yper’**, de in Gezelle-taal geboetseerde doodstijd van de lieve onbekend schone stad, met zoveel leuken en juiste opmerkingen over ’t menselijk grote, midden de komedie der dingen en ’t menselijk kleine, midden de tragedie der dingen.

Caesar Gezelle

Wij hebben **Prof. De Cock’s ‘Oorlogsgepeinzen’** de onbarmhartigste afstraffing van het Duite onrecht, dat ik ooit las in om het even welke taal, de meest substantiële verontwaardigingkreet van een Vlaamsgezidne die de opbloei van al zijn volksidealen plots ziet neder storten in de Europese warboel.

Wij hebben **Fritz Francken’s ‘Vijf glorierijke wonden’**, de strijd- en bloedpoëzie van een jonge kerel uit de loopgrachten, die nu reeds zo schone zingt, dat hij een groot dichter kan worden, zo hij getrouw blijft aan natuur- en volksleven en zich niet laat versnaperen door bespiegelingen in ’t oneindige en een wereldfilosofie voor dewelke een Vlaamse realist niet gebakerd is.

Wij hebben **René Declerqs ‘Noodhoorn’** onvergankelijke poëzie.
(De noodhoorn. Vaderlandsche liederen, Utrecht (Dietsche Stemmen) 1916, 63 p.)

Wij hebben **‘Oorlogspoëzie’** uitgegeven door **Jan Bernaerts**,

een krans van oorlogspareltjes, al is er menigeen klatergoud, omdat het niet fonkelnieuw is, maar een namaaksel op een oude leest.
De gedichten werden ten andere uitgegeven te Port-Villez : Militair Gesticht van Vak-Heropleiding voor Zwaar Gekwetsten uit den Oorlog, 1916.

(Teekening voor *De Stem* van Joe English.)

Wij hebben nog Verhaeren's laatste gedichtenbundel, de zwanezang van een man die enkel onsterfelijk schoon zong als hij over Vlaanderen zong, die de Franse taal te zacht zoet vond voor zijn Roelantsklokkegeklep en zijn Rubensiaanse kleurenmacht, en aan wie e 't vergeven dat hij in de letter vande Vlaamse taal niet zng, omdat hij er zijn elven lang, in zijn schrijversbarensnood, voor geleden heeft, en voelde elke keer hoe liefde voor Vlaanderen maar een volledige uiting heeft, in de taal van Vlaanderen.
Over **Maeterlincks** oorloggeschrijfsel stap ik henen, een mens weet nooit of die het ernstig meent, en zijn gedachten wisselen met de wind. Hij heeft toch een grote vondste gedaan met de oorlog, namelijk dat de mensen niet heel dood zijn, na de dood, maar dat er een ander leven is. 't Kleinste Vlaams kindje weet dat door zijn catechismus.
Ook spreek ik niet over de Franco-Belgische schrijvertjes die als paddestoelen zijn uit de grond gerezen. En met hun hypervaderlandse hoorn tuiten van oorlogsglorie en oorlogsmartelie. Zij maken te veel lawijd en de gazetten venten hun genialiteit rond, twee slechte tekens voor ware en blijvende kunst.
Dan ten slotte hebben wij veel dat onuitgegeven te wachten ligt voor betere dagen, geschreven over, voor en tussen de jongens, oorlogsindrukken die als een storm over Vlaanderen zullen blauwvoeten, de dag der volle uitspreekbaarheid. Want dit weet ik zeker, dat de Vlaamse literatuur na deze oorlog een breedheid, een diepte en een volksheid zal aangeworven hebben die eerlang Vlaanderen en België en de wereld verbaast. Misschien was er een oorlog nodig, een doorploeging van de Vlaamse grond met loopgrachten, een doorklieving vande Vlaamse ziel met goedendags opdat 't Vlaamse volk weerom zijn oorkracht zou erkennen, voelen, tasten, liefhebben, volgen en door 't kruis ten triomfe dragen.

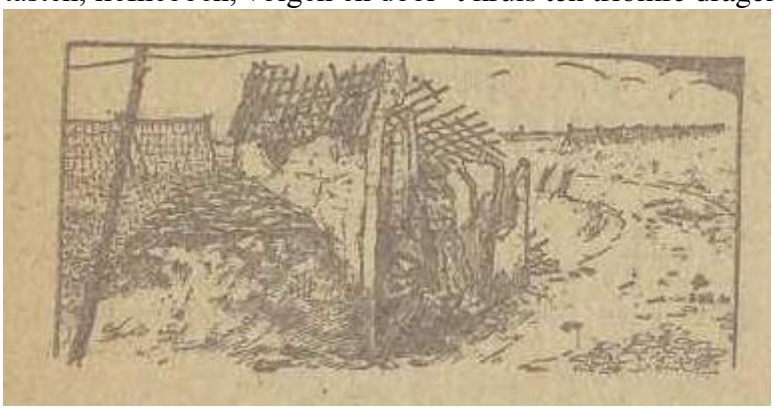

Ja, spreekt ons van onze jongens. Daarom is dit boek 'UIT SOLDATENPENNEN' zo welkom in ons midden. 't Is immers met een steeds tijgend verlangen dat onze mensen ommentom uitzien naar de 'Stem uit België', met haar soldatenbrieven, bloed van ons bloed.

Daarom mag de ‘Stem uit Beglië’ fier zijn, dat zij onverwijld en onverdroten de zending van de pers in oorlogstijd heeft verstaan; namelijk het hermaken, eht hervormen, het herscheppen naar binnen, naar zijn zedelijke kracht, van ons zo deerlijk geteisterd, onttodderd en uiteen gesmeten volk. Zij heeft niet gedaan aan annexatiepolitiek, noch grootsprakerigheid, maar ze heeft haren kop gehouden midden de wereldduizeligheid.
Die soldatenbrieven zijn een echte openbaring geweest aan de duizenden, die alhoewel leiders van het volk, door hun bediening, ofschoon niet altijd door hun bevoegdheid, van de volksziel geen sikkepit afwisten, een openbaring ook voor ’t volk zelf dat niet wist hoe schoon zijn eenvoudige ziel is en zich fier voelt derhalve over die schoonheid, een opbaring niet minder voor de jongens zelf in de loopgrachten, die elkander leren hoger schatten omdat er zoveel schone zielen en in elke ziel, zoveel schoonheid, werken, ongekunsteld, in de grote broederschap der loopgrachten.

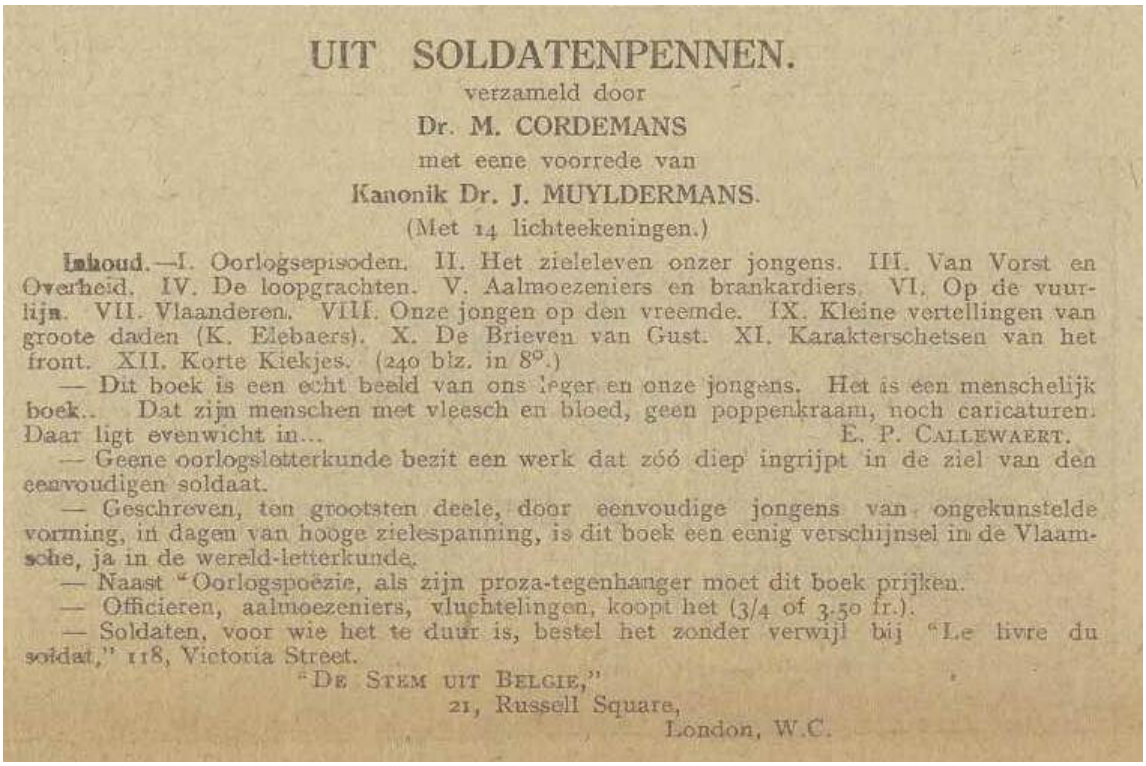

UIT SOLDATENPENNEN.

verzameld door

Dr. M. CORDEMANS

met eene voorrede van

Kanonik Dr. J. MUYLDERMANS.

(Met 14 lichteekeningen.)

Inhoud.—I. Oorlogsepisoden. II. Het zieleleven onzer jongens. III. Van Vorst en Overheid. IV. De loopgrachten. V. Aalmoezeniers en brankardiers. VI. Op de vuurlijn. VII. Vlaanderen. VIII. Onze jongen op den vreemde. IX. Kleine vertellingen van groote daden (K. Elebaers). X. De Brieven van Gust. XI. Karakterschetsen van het front. XII. Korte Kiekjes. (240 blz. in 8°.)

— Dit boek is een echt beeld van ons leger en onze jongens. Het is een menschelijk boek.. Dat zijn menschen met vleesch en bloed, geen poppenkraam, noch caricaturen. Daar ligt evenwicht in... E. P. CALLEWAERT.

— Geene oorlogsletterkunde bezit een werk dat zóó diep ingrijpt in de ziel van den eenvoudigen soldaat.

— Geschreven, ten grootsten deele, door eenvoudige jongens van ongekunstelde vorming, in dagen van hooge zielespanning, is dit boek een eenig verschijnsel in de Vlaamsche, ja in de wereld-letterkunde.

— Naast "Oorlogspoëzie, als zijn proza-tegenhanger moet dit boek prijken.

— Officieren, aalmoezeniers, vluchtelingen, koopt het (3/4 of 3.50 fr.).

— Soldaten, voor wie het te duur is, bestel het zonder verwijl bij "Le livre du soldat," 118, Victoria Street.

"DE STEM UIT BELGIE,"
21, Russell Square,
London, W.C.

In het Vaderland.

I.

"Door de straten van Blankenberge leiden de Duitschers 12 spoor-werklieden rond, uitgehonhongerd omdat ze voor den vijand niet werken wilden."

(Naar het "Volk.")

Twee Pruisen stappen trots en luid van tred
Aan wederskant. De loop van hun geweren
Steekt naast hun pinhelm uit met bajonet
Ze mogen vrij die ‘kudde’ dus braveren.

Die ‘kudde’ sprak, we werken niet voor u!
Ze moesten ate en drank en al ontberen

Ze zeggen dat een bleke burgerstoet
In al te wijde, flodderende kleren,
Knieknikkend van de flauwte, aanhoudend moet
Weer op, weer af, het stadje door marcheren

En sukklen rond met hun ellende nu
Om ’t koppig volk gehoorzaamheid te leren!

Doch allen die het wonder schouwspel zien
Dier ongetemde hongerlijders zweren
Zo manlijk fier als zij het hoof te bien
En tot ter dood Duits onrecht af te weren.
16 -12 – 16 – P. Valerius Mahy, o.f.m.

Ons Vaderland

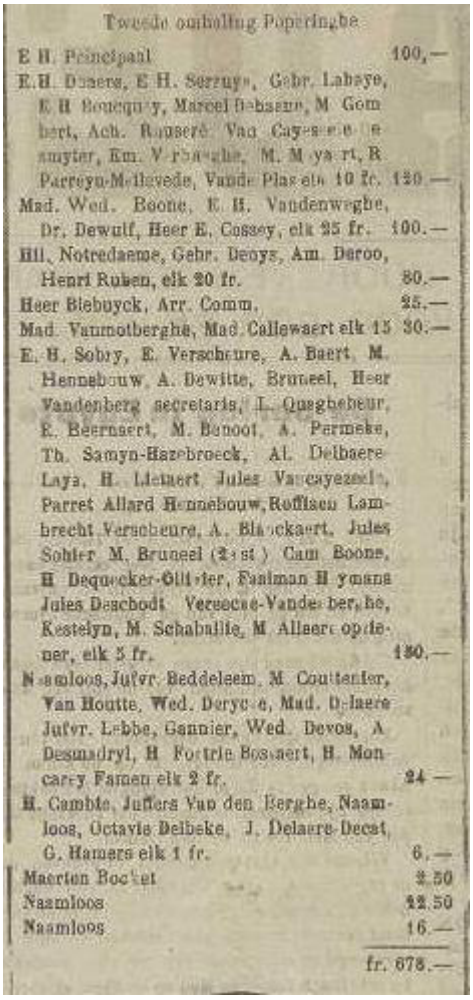

Tweede omhaling Poperinghe

E H. Principaal	100,—
E.H. Duaers, E H. Serruys, Gebr. Labaye, E H Boucquey, Marcel Debaene, M Gombert, Ach. Rouseré Van Cayeseele Desmyter, Em. Verhaeghe, M. Moyaert, R Parreyn-Mellevede, Vande Plas elk 10 fr.	120.—
Mad. Wed. Boone, E. H. Vandenweghe, Dr. Dewulf, Heer E. Cossey, elk 25 fr.	100.—
Hil. Notredaeme, Gebr. Deoys, Am. Deroo, Henri Ruben, elk 20 fr.	80.—
Heer Biebuyck, Arr. Comm.	25.—
Mad. Vanmotberghe, Mad. Callewaert elk 15	30.—
E. H. Sobry, E. Verscheure, A. Baert, M. Hennebouw, A. Dewitte, Bruneel, Heer Vandenberg secretaris, L. Quaghebeur, E. Beernaert, M. Benoot, A. Permeke, Th. Samyn-Hazebroeck, Al. Delbaere Laya, H. Lietaert, Jules Vancayezeele, Parret Allard Hennebouw, Roffiaen Lambrecht Verscheure, A. Blanckaert, Jules Sohier M. Bruneel (2e st.) Cam Boone, H Dequecker-Ollivier, Faalman Heymans Jules Deschodt Vereecke-Vandenberghe, Kestelyn, M. Schaballie, M Allaere opziener, elk 5 fr.	130.—
Naamloos, Jufvr. Beddeleem, M Couttenier, Van Houtte, Wed. Deryc e, Mad. Delaere Jufvr. Lebbe, Gannier, Wed. Devos, A Desmadryl, H Fortrie Bossaert, H. Moncarey Famen elk 2 fr.	24 —
H. Cambie, Juffers Van den Berghe, Naamloos, Octavie Delbeke, J. Delaere-Decat, G. Hamers elk 1 fr.	6.—
Maerten Bocket	2.50
Naamloos	22.50
Naamloos	16.—
	fr. 678.—

Watou

De weleerw. Heer Viane, pastoor van St-Joseph (bij Cortemarck), vluchteling te Watou, is hier in den Heer ontslapen. Dit is de vierde priester vluchteling die in Watou overlijdt.

Reninghe

Te Criquetot-sur Ouville, in Frankrijk, is in den Heer overleden de weleerw. heer Van Houtte, gewezen onderpastoor van Reninghe.

Op de Fransche landwegen in oorlogstijd.
Engelsche soldaten worden in reusachtige last-auto's naar 't front vervoerd. Deze moderne vermoermiddelen bewijzen meer en meer uitstekende diensten in den oorlog.

9 januari 1917 - Delaere C.

Ik reis af om te gaan nieuwjaren naar **Poperinghe** waar alles rustig is sedert drie maanden. Daar verneem ik dat Yper en omstreken geweldig beschoten worden. Men zegt dat op zaterdag 6den en zondag 7de januari zowat drieduizend bommen zijn gevallen op St. Maartens alleen 250 tot 300. De nog rechtstaande muren der halle zijn grotendeels neergesmeten. Men verzekert dat 28 soldaten er het leven bij verloten.
Te Boesinghe miek **de stikgas** nog al wat slachtoffers onder de Belgische soldaten.

Woensdag 10 januari – Baert A.

Gans de nacht hevig en aanhoudend geschut. Er wordt veel munitie opgevoerd rond Yper waar de kanons zeer dicht bijeen staan en waar men er nog gedurig toevoert. Het geschut neemt nog toe, alles schudt en krakt in 't ronde. Het geweld is groot. Na 108 dagen worden we opnieuw beschoten. 's Namiddags krijgen we 10 obussen die weinig schade verrichten: **hof gemeenteschool**, hof Delaleau, Sint Jans Kruis op Café, hof college, sacristie Sint Jans, magazijn M. E. Lebbe.

Delaere C.
Poperinghe mocht niet gespaard blijven. 10 bommen vielen op de stad. Gelukkig niet een enkel mens werd getroffen. Slechts een hond werd gedood.

10 januari 1917 – Van Walleghem

omtrent gedurig gebombardeerd worden.
Ik ontvang nieuws van mijn broeder Jozef sedert oktober in 't leger, reeds het instructiekamp verlaten heeft en uitgetrokken is bij de grenadiers. Hij is nu met de 6de divisie in camp de Mailly voor de grote manoeuvers.

In de achternoen vallen 15 bommen op Poperinghe. **De ballon captif** van Locre wordt door de Duitse vliegers in brand geschoten. Het schijnt dat de Duitsers dit gedaan hebben met een Engels vliegtuig dat zij over enige tijd buit gemaakt hadden en waarmee zij reeds verscheidene malen onopgemerkt de lijn overgekomen zijn.
In de avond zeer geweldige Duitse attaque vanaf **Sint Eloi** tot Boesinghe. De Belgen die langs Boesinghe zijn vertellen dat zij in deze laatste tijden

Fen Farman-tweedekker.
Een groot Fransch vliegtuig voorzien van twee aaneengekoppelde machinegeweren, welke gelijktijdig door een persoon kunnen bediend worden.

11 januari 1917 – Albert Denys

's Avonds naar Casa Blanca. 's Anderendaags gaan werken naar B12 in klare dag, geweldig schieten. Wij werden geschoten in 't terug komen. 's Avonds 7ste naar A9 en ik zit in Poste Rouge.
Safe, om voor den parapet te zien. Binst de dag, niemand er in, terwijl in A11 's nachts niemand in, binst den dag verplichtend, daar men kon schieten, doch in Poste Rouge niet. Gans de nacht

regen en koude wind. 't Is slecht al voren in de observatieplaats.
8ste 's avonds naar C8 en 9, binst de dag.
De 9de beschoten.
Slechte nacht, sneeuw en koude, hevig bommen werpen, geen ongelukken.

Donderdag 11 tot zaterdag 13 januari 1917 – Baert A.

Er zijn veel meer soldaten in de streek dan naar gewoonte. Zou er iets in bereiding zijn. Zal langs hier een aanval plaats hebben. God spare ons!

Zondag 14 tot zaterdag 20 januari 1917 – Baert A.

Er wordt nog altijd munitie toegevoerd. Nog al veel geschut.

14 januari – Ons Vaderland – soldatentaal

In 'Ons Vaderland' van de 14de januari 1917 wordt verder ingegaan op de typische soldatentaal/
We halen de volgende termen aan:

Karpathen : Kanonniers te voet, die vaak ook 'vliegende kanonniers' heten, omdat ze nog al rap in aftocht lopen. 't Woord wordt ook toegepast op slechte ruiters. Waarom? Een hele geschiedenis. Ziehier, de oude munitiewagens van ons leger werden gewoonlijk 'chars' genoemd. Maar de Walen zeiden op hun Waals 'caers'. Wanneer nu de kanonniers onder oefening en krijgsverrichtingen de cars bestegen, hingen hun voeten en hun benen in 't lege te slingeren. – Thans beschikken de mannen over een voetbankje – De wagens werden om hun eigenaardig maaksel weldra 'cars à pat'es' genoemd, waaruit de samensmelting 'karapathes' voortvloeide. De kanonniers zelf werden welhaast met hun wagen op gelijke voet gesteld. Een slecht ruiters wordt dus ook 'karapaat' genoemd omdat hij zijn voeten niet wel in de stijgbeugels houdt en zijn benen niet genoeg aansluit tegen de buik van zijn draver.

Boem-Boems

Reeds bekend luit. Vestingskanonniers, maar die nu ook met de kartpathen vermengeld zijn.

Embusqué

Voor de piotten zijn alle kanonniers 'embusqués'. Maar onder de kanonniers zelf slingeren de voermans, die met hun peerden, deze zoeten naam naar de kop van de Karpathen, die bij de stukken blijven.

Kapper

Verkortingswoord van kommandant.

Krabbekoker

Een vrolijke gemene spotnaam, zeer in voege bij de kanonniers. 't Betekent zoveel als potscheper en arme duivel.

Vlooinest

Andere naam voor hunne n 'tram' ofte beddenbak.

Eerse, eerste piet – eerste bidon

De eerste sergeant of de eerste sergeant majoor draagt bijna geen andere naam als 'eerste' kortaf. Eerste iet is zeer waarschijnlijk een verkorten van eerste 'bidon' met letterverwisseling van b met p. waarom noemen ze zulke mens met zulken naam? Ja, waarom? Dat weten de soldaten zelf niet. Zoek dan maar op!

Os – Ossefretter

’s Middags wordt het gekookt vlees van de benen gesneden in de soldatenkeukens. De stukken vlees zijn de ons reeds gekende rabatcols, aan de benen blijft een kleine peuzeling over, van vlees, vet en merg, dat is ’n os. Louter frans woord. Een ossenfretter is iemand die er op uit is benen te gaan bedelen in de keuken om ze af te knagen, zoals de hond van keizer Karel deed.

Douche

Keukenmol. Door metafoorbewerking werd de kok zelf met zijn zetel vereenzelvigd.

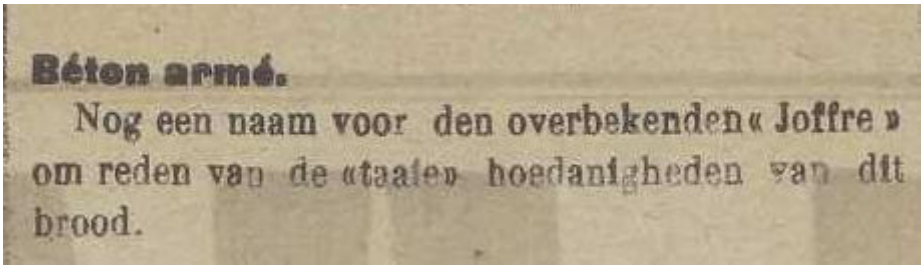

Béton armé.

Nog een naam voor den overbekenden « Joffre » om reden van de «taaie» hoedanigheden van dit brood.

15 januari 1917 – Brievenboek Krombeke

Bedrijvigheid aan het Westerfront.
Approviandeeringstroepen verlaten het front en passeeren een der vele platgeschoten Fransche dorpen.

Aan de heer arrondissementscommissaris
Verzonden verslag van wege ’t gemeentebestuur over de wijze waarop de gemeente zich van **kolen** voorziet en enige inlichtingen gevraagd door de omzendbrief van de heer arrondissementscommissaris van Yper nr 1062 in date 10 januari
Gedurende 1 ½ jaar door de gemeente verschaft, gedurende de oorlog door Intendence Kales – van mei tot augusti 1916 deels door de gemeente, deels door de vrijen handel – van augusti tot december uitsluitelijk door de handel (bv. Geskiere Ernest) aan de prijs van 6,30 in augusti laatstleden. Sedert december 1916 nogmaals door de gemeente verschaft drie wagons aan 6,30 en 6,50 per honderd kilos.

N.B. Gedurende mei - augusti de bevoorrading van kolen aan de handel overgelaten uitsluitelijk – ten eerste om aan de voerlieden – vluchtelingen een daghuur te laten verdienen, ten tweede omdat de kolen van uit den handel (Hooimill) van beter kwaliteit waren **– in deze van kolonel Lebacq zit te veel mul**

2 – Van mei tot augusti was de inkoop te Kales 5 frank per honderd kilo en van de 4 laatste wagons – 6 en 10 augusti 1916 5,3 frank voor honderd kilo gefactureerd.
Daarbij moet gevoegd worden ongeveer 12,50 per honderd kilo om de inkoopprijs te berekenen, waaraan ze hier mogen uitverkocht worden te weten
A – transport trein (60,8 frank per wagon – tram 8,25 overladen 7,50 frank plus aanveerding ter statie van aankomst van de trein 1 frank per 100 kilo = 7,755 frank
B – Loon uitbetaald voor losser 53 frank/ uitweger, verwittiger, geldinzamelaar, 5 fr. – gebruik bascule ongeveer 2 fr. (20 ent per 100 kilo) – toezicht, regeling van ontvangsten, uitgaven, mandaatkosten, boekhouding, geldverantwoordelijkheid = 6,25 fr. 't zij alles totaal per 100 kilo berekend: 1.623 frank.
C – Verlies van kolen 5% geschat op middelmaat. – 't zij 60 fr x 5 % = 't zij per 1000 kilo – 3,00 fr.
Dus totaal ten nauwkeurigste gerekend: 12,38 fr.
3 – De kolen aangebracht door voerlieden worden thans aan 7 fr. de 100 kilo verkocht (te weten 5,4 fr. gehaald te Veurne + 1,10 fr. voor transport en thuisbestellers – aldus Gekiere Ernest, vluchteling (in 't algemeen heeft hij betere waar dan deze door de heer colonel Lebacq uit Kales verzonden. Laatst hebben wij dus aan 6,30 fr. en aan 6,50 fr. uitverkocht ter tramstatie wanneer de inkoopprijs 5,30 fr. te kales bedraagt.
4 – De vast te stellen prijs, althans voor wat de kolen aangaat door tussenkomst van de gemeentelijke warencommissie verstrekt mag dus voor algemene regel vastgesteld worden als volgt: dat de vast te stellen prijs niet lager mag zijn aan de prijs gefactureerd te Kales verhoogd met 12,5 frank per duizend kilo of 1,25 per 100 ter tramstatie gekomen.
In praktijk dan, kan de gemeentelijke commissie van tijd tot tijd beneden de vastgestelde prijs verkopen, wanneer zij enige reserve in kas kan verzamelen op het min verlies dan 5% van de kolen 't is ook hetgeen wij doen als wij kolen aan 5,3 fr. gefactureerd hebben maar aan 6,30 frank uitverkopen. – 't is te zeggen 1 fr. per 100 kilo meer dan de inkoopprijs. Voor de handel moet in acht genomen worden, de inkoopprijs aan de vaartplaats waar de kolen gehaald worden en de verte van 't vervoer (zo bv. 5,9 frank te Veurne + 1,10 frank vervoer en thuisbestelling = 7 frank per 100.
We zijn van gevoelen dat het gemeentebestuur best functioneert als agent regulateur der prijzen om de prijs door de handel gevraagd in een zekere maat te houden, en dat dus 't gemeentebestuur zelf zich de kolen aanschaffen nodig tot het verbruik, wanneer 't verschil van prijs gevoelig wordt, daarbij in acht genomen de hoedanigheid der kolen.

Nummer 174B **Doos Gazette** **Januari 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Wij hebben altijd genoeg zielskracht en gezond verstand om geduldig het leed te dragen – van anderen.

Geïllustreerd Zondagsblad

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 550 lezers

Beste abonnee

Belangstellenden in de geschiedenis van het Westkwartier,

Vandaag -Verloren Maandag- stuur ik je de aankondiging van een lezing over de geuzen die zal plaats vinden begin februari in Zonnebeke (zie hieronder).

1567 of 450 jaar geleden was het een heel woelig jaar in het Westkwartier, met onder meer (wel een jaar later) op Verloren Maandag de terechtstelling van de drie priesters uit Reningelst te Nieuwkerke, toen op 12 januari 1568. Een gebeurtenis die vandaag op 9 januari 2017 herdacht wordt, namelijk op Verloren Maandag of Verzworen maandag (Frans *lundi perdu* of *lundi parjuré*) of Weversdag, dit is telkens de maandag na de zondag na Drie Koningen (vorige week vrijdag 6/1). Vooral wordt deze dag in Antwerpen gevierd met het eten van worstenbroodjes en appelkoeken ... Maar intussen duiken donkere wolken op aan de grenzen van het Westkwartier want vanuit Italië rukt hertog Alva met zijn troepen op richting de Nederlanden om hier over enkele maanden te arriveren.

Groeten, Carlo Jengember

Op **09/02/2017 om 19u30** houdt de Zonnebeekse heemkring een lezing over **'Intolerantie, geuzen en beeldenstorm'** (dit naar aanleiding van 500 jaar protestantisme ingevolge Luther en zijn stellingen in 1517). Gastsprekers zijn ikzelf en Luc Devoldere van Ons Erfdeel (Rekkem). Luc Devoldere zal een debat voeren met het aanwezige publiek over intolerantie toen en nu (vb. beeldenstorm in Palmyra, het opblazen van de beelden in Bamiyan, ...): Kunnen we de gebeurtenissen vergelijken, wat moeten we nuanceren, ... ?
De gebeurtenissen in de jaren 1500 neem ik voor mijn rekening. Ik zal me (na het schetsen van enkele algemeenheden) vooral toespitsen op het protestantisme ten oosten van Ieper (zeg maar: streek Wervik - Zonnebeke). De wederdopers komen dus zeker aan bod. De gebeurtenissen ten westen van Ieper (Steenvoorde, Hondschote, Poperinge, ...) eerder terloops.
In tegenstelling tot de fietstocht van de voorbije zomer trekken we deze keer voluit de geuzenkaart.

De lezing gaat door op donderdag 09/02/2017 om 19u30 **in de bibliotheek van Zonnebeke.**

Op de blogspot van de Zonnebeekse bibliotheek 'De Letterschuur' vindt u meer info over deze lezing. Gewoon de woorden 'de letterschuur blogspot' op een zoekmachine (cf. Google) invoeren.

Mario Dujardin

Onder de brug van Parijs

Onder andere gezongen door de Zangeres zonder naam
https://www.youtube.com/watch?v=7OpdrMOTxec

Eenzaam ligt onder een brug van Parijs
In de nacht een clochard
Krom is z'n rug en z'n kleren zijn stuk
Vuil en grijs is z'n haar
Onder een deken van krantepapier
Ligt hij daar, koud als ijs
Niemand kijkt naar die oude clochard
Onder een brug van Parijs

Hij was een rijk man en gaf dikwijls feesten
Leefde maar steeds in de gunst van 't lot
Had vele vrienden en werd door de meesten
Hevig bewonderd, ja hij was hun God
Maar toen de rijkdom een einde ging nemen
En hij zich wendde tot hen, in zijn nood
Was er geen aandacht voor al zijn problemen
Hem restte toen nog alleen maar de goot

refr.
Hij ging proberen met gokken en wedden
Iets te versieren, toch kwam aan 't licht
Dat ook zijn vrouw er de boel niet kon redden
En viel de celdeur gauw achter hem dicht
Toen hij, na maanden, weer vrij werd gelaten
Was er geen mens die nog iets voor hem deed
Ja, zelfs door vrouw en door kind'ren verlaten
Werd hij een man die genadebrood eet

Tekst en muziek: Krispijn/v.d.Kaa

Jerome Suffis – *derde vervolg en einde*

Ondertussen was deze zoals blijkt uit het bijstaand bericht uit de Poperingenaar van de 25ste

december 1921 ook verzekeraar geworden.
Op de 20ste augustus 1922 merken we dat Jerome 5 frank schenk voor de hulde aan Renaat Derudder. Verder hield hij zich ook bezig met de bedevaarten naar Oostakker.

Jerome Suffis had nu zijn gezin, zijn werk op het stadhuis te Poperinge en was een actief lid van de VOSsen. Daarnaast zal hij zeker aan de activiteiten in 'De Kalkzak', het ouderlijk huis, deelgenomen hebben.

Zeker vanaf het jaar 1924 koos de Vlaamse zanggilde 'De lustige Keikoppen' de Kalkzak als hun lokaal.
Op de 6de juli 1924 publiceerde de Gazet van Poperinghe deze annonce.

Zanggilde 'De Lustige Keikoppen' – Deze onlangs gestichte zanggilde geeft haren eersten zangwedstrijd voor zijne leden in haar lokaal 'De Kalkzak' op Kermis woensdag 9 dezer om 7 ure 's avonds.
Alle liefhebbers van zang, zelfs deze vreemd aan de maatschappij, worden vriendelijk uitgenodigd.
Het Bestuur

Zondag 30 november 1924

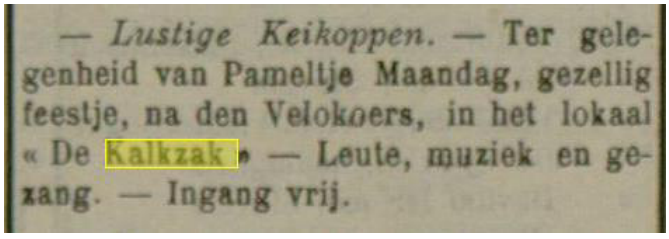
— *Lustige Keikoppen.* — Ter gelegenheid van Pameltje Maandag, gezellig feestje, na den Velokoers, in het lokaal « De Kalkzak » — Leute, muziek en gezang. — Ingang vrij.

Vader Miel Suffis op zijn boltra

Naast de vereniging van de Vossen, zette jerome zich ook in voor 'De Vlaamse Vrienden' en voor het 'Christen Werkerverbond'.

Uit de Poperinghenaar van de 17de februari 1924 leren we dat de V.O.S. erg actief bleef.

V. O. S. Poperinghe.

Zondag laatst hield de Vlaamsche Oudstrijdersbond zijne algemeene vergadering. Na het inleidend woord van onzen geliefden Voorzitter handelde de Bestuurder over Amnestie. In gepaste en gloedvolle woorden wist hij de Amnestiegedachte toe te lichten, en zijn verzoek om algemeene bijwoning der Amnestiemeeting welke eerstdaags in onze stad gehouden wordt, genoot warme instemming.

De penningmeester gaf daarna een beknopt overzicht over de werking van den V. O. S. sedert zijn ontstaan. Hij steunde er op hoe elk lid een geestdriftig voorstaander en verdediger hoeft te zijn van het V. O. Ssenprogramma, overal en ten allen tijde.

Maandag avond hadden we een gezelligen feestavond, waarop elkeen met leede oogen den horlogewijzer zag naderen van het sluitingsuur.

De V. O. S. leeft ; en Leve de V. O S. !

— *V. O. S. Popreinghe.* — Het bestuur van den V. O. S. te Poperinghe heeft op zijne vergadering van 8 November besloten dat voortaan alle reclamatien, inschrijvingen, enz. *enkel en alleen* zullen aanveerd worden *iederen zondag*, van 9 tot 11 1/2 ure, ter herberg « Au Petit Paris », bij M. Alphonse Vallaeys, Noordstraat, nr 1. lederen zondag zullen 3 bestuursleden daar zetelen om alle aanvragen in te schrijven

Heden Zondag, met de stemming, worden echter geen reclamatien aanveerd, maar van af zondag 23 November, zal de dienst regelmatig zijn.

Het bureel bij den schrijver M. Antoon Lambrecht is dus afgeschaft.

Het Bestuur

Niet alleen werden lezingen gehouden over de Vlaamse zaak – toen al, zoals we merken over 'Amnestie' – maar er werden ook werkelijke 'Vlaamse feesten' gehouden. Zoals we bij de andere aankondiging bemerken, speelde de groep zelf ook toneel.
Op 10 maart 1924 speelden ze zelf het indisch drama 'Dolle Hans' dat ook door Het Vlaamse Volkstoneel gespeeld werd. De Gruyters groep speelde hetzelfde stuk in februari van dit jaar in Ieper. Het stuk was van de hand van de Nederlander Jan Fabricius.

Kaarten te bekomen – voor de benedenplaatsen in 'Petit Paris', terwijl die voor het 'balcon' in het Palace aldaar moesten besteld worden.

Op de 10de mei 1925 stond Jerome een droevige taak te wachten.
Zijn goede vriend en collega oud strijder Antoon Lambrecht was uiteindelijk aan zijn verwondingen overleden en Jerome sprak de grafrede uit. We halen deze alhier volledig aan:

10 mei 1925 – Poperingenaar – **De dood van Antoon Lambrecht**

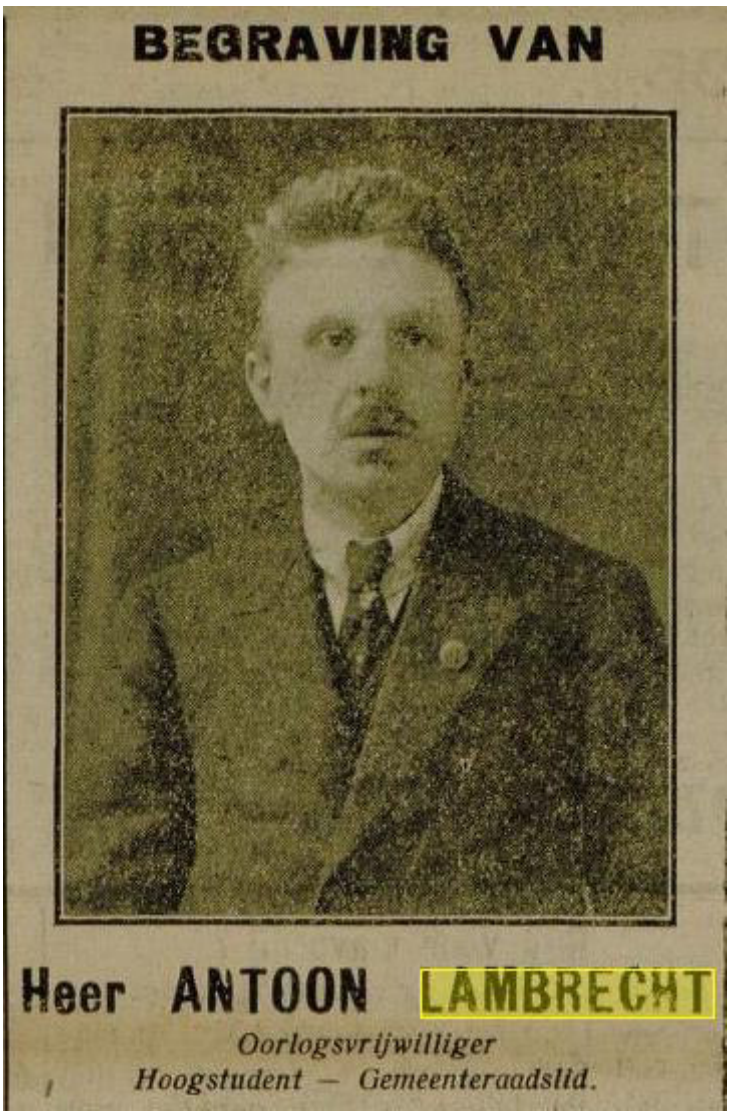

Donderdag werd hier een der verdienstelijkste jonge mannen, van gans de stad, ter aarde besteld, met een grootse, deftige ingetogene plechtigheid.
In den bloei der jaren, aan de liefde zijner ouders en familieleden weggerukt, laat hij achter hem een leven vol edele zelfopoffering, doordrongen van christene overtuiging. Ook was de deelneming in de rouw algemeen en zelden zagen wij hier zo een plechtige begraving waar zo veel volk, uit alle standen, deel aan namen.
Aan 't stadhuis en aan 't volkshuis hing de vlag halftop. De stedelijke gewapende pompiers vormden de erewacht, samen met de schoolkinders der gemeenteschool.
Het katholiek muziek opende den treurige stoet, gevolgd door een twaalftal vlaggen van het Hoogstudentenverbond en der Westvlaamse Gilde van Leuven, de Vlaamse oud-strijders van Poperinge, Christen Werkliedenbond, Katholieke Kring, Invalidenbond, Vlaamse vrienden, Vossen van Westvleteren, Watou, Vlamertinghe, Dixmuide, Meenen, Roesselaere, Sint Jan ter Biezen.
Te midden een ontzaggelijk getal vrienden en kennissen bemerkten wij Mgr. Beyls, vice-rector der Hogeschool van Leuven, Volksvertegenwoordiger Butaye, Burgemeester en Gemeenteraadsleden, Dr. Verduyn, en.
Op het kerkhof werden vier lijkreden uitgesproken : door den heer Burgemeester namen den Gemeenteraad; door **M. Jerome Suffis** voor de Vlaamse Oud-strijders, door M. Albert Baert namens den Christen Werkliedenbond, door M. Em. Devos, voor de hoogstudenten.

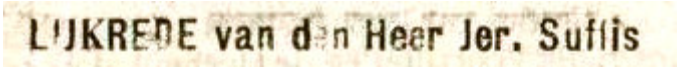

Lijkrede van den heer Jeroom Suffis
Diepbeproefde familie, oudwapenbroeders, geachte omstaanders;
De Vlaamsche oud-strijdersbond van Poperinghe uit wiens naam ik dit zielsbittere afscheidswoord spreek, begraaft heden zijn stichter, ik zelf sta bij het graf van een vriend en

strijdmakker met wien ik steeds door warme genegenheid in trouwe vriendschap verbonden was, en voor wien ik in de laatste jaren innige waardering en diepe bewondering koesterde. Zoo daar ooit een taak was waartegenover ik mij onnoemelijk klein gevoelde, dan is het wel deze allerpijnlijkste, welke ik thans moog te vervullen, namelijk over het graf van onzen diepbetreuren vriend en voorganger, Antoon Lambrecht, een weerdig afscheidswoord te spreken.
Het is zoveel gemakkelijker zijn hert uit te weenen, dan het uit te spreken.
Toch moet dit nu, dit ten minste zijn wij oudstrijders, op dit plechtig oogenblik aan onzen erebestuurder verschuldigd, want deze eerste hulde die wij hem brengen en die hij nochtans zoo overmatig aan ons verdiend heeft, is helaas de laatste.
Wanneer wij, bij onze thuiskomst uit den oorlog, besluiteloos onze ogen uitstaarden over het onmetelijke brake veld van verwoestingen en ontredderingen op alle gebied, dan plantte Antoon reeds met kloeke hand onzen standaard, wij zijn er ons rond komen scharen, en wij werden door hem bewerkt. Van meet af was hij de stoere werker, de onvermoeibare pionier der eerste ure.

Jerome Suffis leest zijn grafrede voor

Wanneer elkeen aan 't herstellen en aan 't weer goedmaken was van zijne eigene zaken, dan reeds betond Antoon niet meer voor zichzelf, hij nochtans, de zwaar verminkte, hij was er alleen nog voor de anderen, voor ons, die ons heel deemoedig zijne minderen mogen noemen. Ze zijn niet te tellen, de oudstrijders en geteisterden, voor wie Antoon brieven schreef en klachten inzond, van de nachten nam hij slechts voor zijne rust, wat zijn ontzaggelijk werk hem overliet. Hij verrichte reuzenwerk.
Van ondankbaarheid durf ik hier niet spreken, bij de grootherige, zou het ook niet gedaan hebben.
Wat hem als het goede, het rechtmatige toescheen, dat deed hij, en in het te doen vond hij zijne levensblijheid. Want levensblijheid kende hij, hij de zwaar gewonde, de lijdende, zolang reeds met het teken des doods gemerkt.

Werd ooit over zijn lot gejammerd of geweeklaagd, dan was dit allerlaatst en allerminst door hem zelf, want waar zijne zorgvuldige naastbestaanden, en wij, zijne trouwe makkers, ons over zijne toestand ongerust maakten, daar bood hij zelf den gullen glimlach van zijn open gelaat, waar al de glans en de kalmte op lagen van het besef van ridderlijk volbrachten plicht. Zijn plicht!

Diepbeproefde familie, wapenbroeders, geachte omstaanders, hier voor ons ligt hete stoffelijk overblijfstel van hem in wien wij een belichaming en tevens een slachtoffer van den volbrachten plicht begroeten en bewenen. De jarenlange en pijnlijke kruisweg dien Antoon aflegde, ontspringt juist aan den volbrachten plicht, en loopt ten einde op zijn doodsbed.

Geen plicht was hem ooit te zwaar, meer, elke inblazing van zijn edelmoedig jongelingshert, schreef zich zelf tot plicht voor. 't Is bij het volbrengen van zulk een plicht dat zijn offer begon. Antoon was oorlogsvrijwilliger. Om het mogelijk te maken het aangerande vaderland te gaan verdedigen voor hij er werd toe opgeroepen, had hij niet geaarzeld de kommervolle bezorgdheid zijner liefhebbende ouders te verschalken.

Een zekeren dag, in 1917, toen zijn compagnie de voorlinie bezette, werd medegedeeld dat de brieven voor de mannen der voorlinie mochten afgehaald worden. Wie in de loopgraven heeft gestaan, weet wat het te beduiden had aan troost en opbeuring daar, dicht bij de vijand en bij den dood, een brief van huis te krijgen. Doch aan de mannen der voorlinie werden de brieven niet gebracht, omdat het te gevaarlijk was. Anton niets volgende, dan de inspraken van zijn goed hert, ging ze halen, zoo, meende hij, zou hij zijne makkers troost bezorgen.

Hij ging … en kwam niet terug.

Uren later vond men hem onderweg, met de brieven… en met doorboorde borst, worstelend met den dood.

En met den dood heeft hij voort geworsteld van dan, tot nu, 8 jaren, en nooit verloot hij zijne opgeruimdheid nooit wankelde zijn vertrouwen, nooit was zijn tragisch lijden bij machte om zijne werkkracht te ontzenuwen.

Het is wel waar, wat een makker van hem zegde die hem enkele maanden gleden, in het hospitaal ging bezoeken, ik ben er heengegaan om een lijdende te troosten, en ik ben het zelf die er opgebeurd van terug keerde, want op dat witte gasthuisbed had ik meer opgewektheid en beter moraal aangetroffen dan ik zelf bezat.

Dat, geachte omstaanders, tekent de grote schone ziel van hem dien we betreuren. Antoon had geen tijd om over zijn eigen leed wat te denken. Hij vond het leven schoon, en hij had lust in het leven, omdat hij het zo heerlijk vond het leven van anderen schoner en zonniger te maken. Verheven ideaal, waar zijn leven de betrachting van was, en door zijne laatste woorden in de uiterste stonde nog geheiligd. Toen hij inzag dat zijn beminde moeder die aan zijn sponde waakte, over het lot van haren zoon, nu ook geen illusies meer koesterde, dan griefde het hem, zijn moeder daarom te zien lijden en midden de vreselijke smerten van zijn lastige doodstrijd, vond hij nog een laatste kracht om te pogen haar lijden te verzachten, met woorden van troost voor haar te zoeken.

Toonbeeld van zelfopoffering en zelfvergetenheid, martelaar van zijn plicht.

Hem leggen wij, oud strijders, zijn trouwe makkers in elven en dood, de gewijde woorden in den mond: ik heb den goeden strijd gestreden, mijn loopbaan is ten einde, ik heb mijn geloof bewaard.

Vaarwel, grote, trouwe vriend, over u wuiven thans voor de laatste maal onze bondsvlaggen, waarvoor gij zelf zo kranig hebt gewerkt. Uit de vouwen dier vlaggen zal voortaan uw geest, ons bezielend tegenwaaien. De V.O.S.sen houden uw dierbaar aandenken in ere, en hopen en bidden dat de Allerhoogste reeds aan u heeft vergeld, al het goede dat Hij op aarde aan uwe evenmensen hebt verricht.

Vaarwel, trouwe, lieve, vriend.

Wij hopen op een eeuwigblijde weerzien hierboven.

‘De Poperinghenaar’ biedt aan de geachte en diepbeproefde familie Lambrecht, de gevoelens zijner innige deelneming.

Na de grafrede van Jerome Suffis sprak Albert Baert, namens het christen werkersverbond en na hem E. Devos namens de Hoogstudenten .
Ook ‘de Gazet van Poperinghe – van de 10de mei 1925 – wijdde aan deze begrafenis een uitgebreid artikel.
Jerome Suffis *overleefde zijn vriend met moeite een jaar. Op de 6de augustus 1926 stierf hij. Er werden 4 grafreden uitgesproken.*

Tot blijvend aandenken aan Heer Jeroom Suffis – geboren te Poperinghe den 3 januari 1895 en overleden den 6 oogst 1926.
R.I.P.
Hij was bestuurslid van den Vlaamschen oud-Strijdersbond, Bestuurslid van den Middenraad van het Christen Werkersverbond, ondervoorzitter der Vlaamsche Vrienden, Hoofdbediende op het stadhuis, Reserve luitenant, vereerd met het Oorlogs-kruis.
Zijne begrafenis had plaats te Poperinghe onder een machtigen toeloop van volk, den dinsdag 10 oogst 1926.

De volgende redevoeringen werden bij zijn graf uitgesproken:

Rede van heer **Nestor Lahaye** – burgemeester

Geacht omstaanders, in naam mijner geachte collega's, beambten en bedienden van ons stadsbestuur, vervul ik hier, aan den voet der laatste woning van een waren en betreurden vriend, een hartverscheurende plicht.
Nogmaals bevinden wij ons met een wenend hart, op dit eenzaam, akelig dodenveld, te menigmaal getuige van het overgroot verdriet onzer geliefde bevolking.
Ja, geachte omstaanders, nog eens ontrukt de onmeedogenloze dood, aan een teergeliefde vrouw, aan moeder en vaderharten, aan thans in rouw gedompelde huisgezinnen, een onzer edelste figuren. Heer Jeroom Suffis, hoofdbediende van het secretariaat onzer stad.
Als goede vriend, uwer verdienstvolle eerlijke familie, heb ik gans uw schitterende, godvruchtige levensbaan gevolgd, geprezen en bewonderd.
Minnelijk, hartendief in uw kinderjaren – één der gloriën van ons Bisschoppelijk college – een held van geweten en moed in de schrikkelijke oorlog – een talentvolle en onprijsbare

bediende op het stadhuis – uw treurig en vroegtijdig afsterven is en blijft een onherstelbare ramp.
Niet alleen, de zeer beproefde familieleden, de overheden, beambten en bedienden van het stadhuis, betreuren dit onbeschrijfelijk verlies, maar gans onze geliefde bevolking is onder de droevige indruk van dit betreurd afscheid en zal aan de gedachtenis van hem, die zijn volk zo machtig veel diensten met liefde, bewees, een diep erkentelijke verering bewaren.
Uw bijzonder uitnemende deugden en hoedanigheden waren omringd, versierd, door takt en door een mooie en verheven opvoeding.
Uw eenvoudige houding, uw minzaam karakter, stemden overeen met uw helderen geest en uw grote bekwaamheid.
Uw kalm en openhartig wezen gaf de reinheid uwer edelmoedige ziel weer. Uw ziekelijkheid, uw krankheid en slepende ziekte namen nooit uw opgeruimdheid weg. Moedig en met gelatenheid verdook gij zoveel mogelijk uw pijnen en smarten aan vrouw en bloedverwanten.
Helaas! De tedere zorgen bij dag en nacht door echtgenote en ouders toegediend, de kommernissen uwer familieleden, vrienden en kennissen, de angst van allen die u kenden en genegen waren, zelfs de vurige gebeden dagelijks tot den Heer gericht, hebben van de Goddelijke wil, de genezing niet kunnen bekomen: onmeedogend sleepte uw ziekte u ten grave. Ondoordringbaar blijven toch voor ons, nederige schepsels, de werken van de Almachtige. Fier en edel was uw ideaal dat geen ikzucht ooit belemmerde. Voor kunst, voor taal, voor volk, voor God, dat was uw roep, uw hert, uw leven.
Gij waart een perel van liefdadigheid, een voorbeeld in de samenleving, den luister van gans onze geliefde bevolking.
Dat de Almachtige in zijn oneindige goedheid, diep betreurde vriend Jeroom U de beloning schenken, in de hemelse Glorie bewaard, voor dezen die leven in de vrees des Heren, en sterven in zijn uiterste liefde.
Als mens wenen wij over onze afgestorven vriend, als Chrisen ondergeven wij ons aan de Wil Gods.
Wij verlaten U.
Maar vergeten U niet.

Redevoering
Albert Baert

Redevoering van den heer A. BAERT

Namens de Vlaamsche Vrienden.

Diepbeproefde Familieleden, geachte toehoorders,
Het is zoveel gemakkelijker zijn hert uit te wenen, dan het uit te spreken.
Toen wij hier verleden jaar ook een jonge edele zeil ten grave vergezelden klonken die woorden als afscheidsgroet uit de mond van hem die wij heden tot zijn laatste rustplaats gedragen hebben.
Ja, het is gemakkelijker te wenen… want het kropt me in de keel en gepaste woorden kan ik niet vinden om een weerdige afscheidsgroet te brengen.
De beste onder ons is verdwenen!
Vlaamse Vrienden, met Jeroom verliezen wij een schat. Met hem verliezen wij de spil, de ziel, de levenswekker van onze kring.
Door zijn toedoen grotendeels werden de Vlaamse vrienden kort na de oorlog heringericht. In zijn edel gemoed besefte hij de noden van het Vlaamse Volk, het griefde hem de miskenning van zijn volk vast te stellen en arbeiden wou hij en zijn beste krachten lenen om te helpen zijn volk hoger opleiden. Aan geestesontwikkeling hielp hij mee, optreden en met zijn gedacht vooruitkomen ontzag hij niet, met zijn gezaghebbend woord steunen en bijstaan was hem lief. Geen moeite was hem te lastig of te zwaar wanner hij maar iets kon bijbrengen om te streven voor het heil en he twelzijn van zijn dierbaar Vlaams volk. Uit zijn Vlaamse overtuiging straalde de liefde. Hij was een echt voorbeeld van werkkracht, geleerdheid, bezadigheid, genegenheid, Vlaams idealisme… hij was een echte Vlaamse vriend. De vriend van allen en de vriend van zijn Vlaamse volk.
De leemte die hij bij ons nalaat is groot en het verlies onherstelbaar.
Zulke edele prachtfiguren ontmoet men enkel eenmaal in het elven. Jong in jaren nog, maar reeds toch zo ervaren. In alle moeilijkheden en tegenslagen gingen wij tot hem als tot een gedaagde in jaren en met zijn heldere geest en zijn verziende blik wist hij steeds wijze raad en leiding te geven… We verliezen toch zoveel!
Jeroom, wij zijn U veel verschuldigd!
Uwe gedachtenis zullen wij trouw bewaren en uw aandenken steeds levendig in eer houden.
Gij hebt ons het voorbeeld gegeven van een heerlijk leven: alle deugden, alle goede hoedanigheden waren in U verenigd. Mocht het voorbeeld van dit leven steeds onze lichtbaak zijn en ons voorlichten.
We voelen ons geneigd te morren om uw heengaan, maar buiten ootmoedig het hoofd voor Gods wijze raadsbesluiten. Dat de Heer U overvloedig zegene om uw voorbeeldig, christen, werkzaam, deugdzaam leven.
Waarwel, Claamse vriend, goede makker, trouwe raadsman… wij blijven U en uw idealen eeuwig trouw.
Jeroom, Jeroom, dat uw geest ons steeds bijblijve! Mocht de Heer aan zijn geliefde naastbestaanden de troost en de sterkte schenken die zij in deze pijnlijke en harde beproeving zo nodig hebben.
Beste, trouwe, edele vriend, wij hopen op een eeuwig blijde wederzien hierboven.

Redevoering van den heer G. FEYS

Namens het Christen Werkersverbond.

Diepbeproefde familie, eerwaarde heren, geacht omstaanders.
Het christen Werkersverbond wiens tolk ik hier ben, draagt heden een zijner trouwste en verkleefdste krachten ten grave, en brengt een ontroerde hulde aan hem die ’t beste van zich zelf geofferd heeft ten bate van de organisatie.
Jeroom gewonnen en geboren uit het volk, stelde zich, met al zijn begaafdheden ten dienste van het volk; grootmoedig, zonder bijbedoelingen, maar enkel en alleen uit liefde.
Bij de stichting van ’t Christen Werkersverbond was Jeroom de bezieler en even de leider ervan, moed en durf was er van node om die jonge boom te doen opgroeien tot de machtige stam, met die prachtige kroon, welk het Christen Werkersverbond nu is, maar met een stuurman aan bood zoals Jeroom, was er geen gevaar voor schipbreuk.
Wat en hoe Jeroom gewerkt heeft voor de vooruitgang en de bloei er organisatie kan men moeilijk neerschrijven, dag aan dag en soms een deel van de nacht besteedde Jeroom aan ‘t wellukken van ’t geen mag genoemd worden, zijn werk, ‘’t Chrisen werkersverbond’. Niets was hem te veel zo hij meende de christene sociale beweging een stap vooruit e kunnen brengen. Als lid van de Middenraad evenals van al de besturen der verscheidene takken, woonde Jeroom getrouwig al de vergaderingen bij, en wist dor zijn bezadigd, kalm optreden, de organisatie steeds de rechte weg e doen volgen.
Voor de leden was Jeroom een ware toevlucht, een echte steun, een wijze raadgever, zijn grootste vreugde was iemand dienst te kunnen bewijzen. Nog veel hoopte ne verwachtte de organisatie van U, Jeroom, maar de Schepper welk in zijne beslissingen onverbiddelijk kan zijn en ons op de meest gevoeligste wijze kan treffen, , zo dat de last die Hij op onze schouders drukt ondraaglijk zou worden, indien we niet als christenen troost en opbeuring konden vinden in het gebed heeft er anders over beslist, en ons ontstolen een der schoonste en edelste figuren van deze tijd, waarvan we terecht mogen getuigen at hij bezat een helder verstand, een open karakter en een grootmoedig hert.
Best trouwe vriend, het christen werkersverbond zal immer uw aandenken in ere houden en steeds de door uw aangeduide weg volgen en we zijn er van overtuigd dat ge bij de heer een machtig voorspreker zult worden, voor de organisatie die u zo duurbaar was. Jeroom, dank, nogmaals dank… onze gebeden beloven we U.

Redevoering van den heer O. Carpentier
Namens de Vlaamse Oud Strijdersbond

Redevoering van den heer O. CARPENTIER

Namens den Vlaamschen-Oud-Strijdersbond.

‘Heden ik, morgen gij’ is de wekroep die de afgestorvene door de mond der doodsklok over de aarde zendt. En op die stemme, nog éénmaal, de vrienden komen en gaan… wijl de naaste bedroefd rond de lijkbare staan. Bij velen prangt het herte om ’t droevig scheiden van ’n geliefde wezen, bij enkelen beukt het tot in de hersens, bonzen de koppen tot het er warrelt om de eeuwige vrage: ‘Waarom’ van dit nietig aards verbeien wijl de dood toch éénmaal weet te treffen en dan… ’t schijnt dat ’t al om niets was, al ’t verleden, al ons klein menselijk gedoe in zo kort ’n tijdspannen als duurt het langste leven.

Vriend Jeroom, de Vlaamse Oud-strijders staan hier rond uw graf en ik, uw vriend, die me zo klein en bang voel hier, nu Gij daar ginds zijt, ik zeg u vaarwel in naam uwer geliefde, trouwe, trouwe wapenbroeders.

Zo dikwijls stond gij hier, waar ik sta, gij sprak er nog de lijkrede bij ’t graf van Toontje Lambrecht; ik spreek hier nu de uwe, wie spreekt er morgen de onze? Gij, vriend Jeroom, hebt toen, over enkele maanden niet gedacht dat ’t u zo kort beschoren was, edoch, geen vreeze. Gij waart erop bereid en uwe sterke vrouw, nu jonge weduwe – dat immers hebt gij haar geleerd – ze zal moedig ’t kruis dragen en ’t offer brengen met u, ’t offer van u zelf, met u en al de uwen. Offer!

Toen ik U de laatste maal bezocht tijdens uw ziekte en ’n wijle met U alleen, U vroeg hoe ge u voelde en over uw ziekte dacht, toen hebt gij mij in de ogen gekeken. Uw zwijgen was meer als spreken en zaterdag morgen eerst, na uw afsterven, op dezelfde kamer, bij uw stille, schone lijk, bij uwe koude handen die de rozenkrans omvatte, bij uwe door lijden gebroken doch wegreizende ogen en bij de glimlach op uw koude lippen, dan eerst heb ik de diepte van uw offer doorschouwd, dan eerst heb ik uw ziel doorkeken, dan eerst als zij reeds bij de Heer was en ik nog slechts voor uw nietige, stoffelijke overschot stond.

In ’t bijzijn van de dood leert men de betekenis van ’t leven kennen.

Uw leven was één offer!

Al goeddoende zijt gij voorbijgegaan, toch zo zeere.

De betekenis van ’t leven en de ‘waarom’ had bij, Jeroom, doorzien en uw levensregels daarnaar gericht: God beminnen bovenal en uw naaste als u zelven, ja zeker, en uw naaste meer als u zelf.

Dikwijls hebt gij u zelf vergeten, steeds en altijd hebt gij u zelf vergeten en daarom zijt bij n u uit ons midden weggerukt, gij hebt u zelf geofferd.

Tenger jong zijt gij opgetrokken met ons en stond er uw deel, ge nam voor u ’n leeuwen aandeel in de reuzenstrijd, aan de IJzer, gedurende het vreselijk offensief, dat weten wij, dat weten de jongens die gij hebt aangevoerd, dat getuigen uw oversten, dat weten al de oud strijders die U kenden, in u ’n grenzeloos vertrouwen stelden, met u alles durfden, het vuur en de dood ingingen omdat ze u vertrouwden, U liefhadden en wat zo’n liefde beduidt dat ween alleen de Oud-strijders, ze kenden uw offergeest en uw misprijzen van ’t gevaar en toch volgden ze U waar gij ging, omdat ze wisten dat gij geen roekeloosheid, slechts plicht en liefde kende en die liefde U tot omzichtigheid brachten uwe verantwoordelijkheid voorop stelde. Van daar af zien we u in uw grote deugden: offergeest! Liefde! Vaderlandsliefde, de echte, beheerste, de liefde tot God – tot de naaste – tot de jongens die u waren toevertrouwd. Ware ons leger maar slechts door zulke officieren aangevoerd.
Na de oorlog zijn die deugden uw ideaal gebleven. Offergeest en liefde met als doelstelling uw Kristen en uw Vlaams zijn.
Een kristen zijn die al uw handelingen, uw reden en daden beheerste bij zoverre dat wij ons soms afvroegen of gij de zaken niet al te nauwgezet nam, doch telkens moesten we naderhand bekennen dat uw heldere geest de juiste dracht had gepeild van onze soms voortvarende, te onbewust ontworpen idealen. Bij uw helder geesteswerk paarde bij een volkomen vergeten, een negeren, een offeren van u zelf zoals alleen de ware kristen geest kan offeren.

Een Vlaams zijn uit liefde tot uw volk, uit liefde voor Vlaanderen met uitsluiting van alle dweperij. Gij waart geen minimalist. Gij waart geen extremist en toch kende gij geen halfheid, uw Vlaams zijn was steeds radicaal, een uitvloeien uwer grenzeloze liefde en aldus waart gij de echte Vlaamsgezinde die alle strekkingen – ons kristen Vlaanderen ten goede – omvaande door uw liefde kinderlijk schuchter en die toch kon haten, haten verdrukking en verbastering, haten militarisme en oorlogszucht, haten uit plicht, haten uit liefde, die liefde die alleen het kenmerk is der ware Vlaamsgezindheid, de breedomvamende broederliefde, de verzoening der volkeren, de vaderlandsliefde door geen staatsgrenzen beperkt, die liefde die de vrede moet brengen hier op aarde over al de mensen van goede wil, de ware vrede in Christus.
Waar twijfel oprees, waar onzekerheid was, kwam gij, Jeroom, ons de rechte lijn wijzen, uw geesteshelderheid en uw onbaatzuchtig oordeel gaven de doorslag in onze geschillen of verscheidenheid van opvattingen, uwe raad was goud, uwe daad, steeds consequent-radicaal uitwerken uwer gedachte.
Uwe daad was liefde, was offer.
Gij waart de ware apostel - Gij verlaat ons als we u nog zo nodig hadden in ons half begonnen werk voor Vlaanderns herworden.
God heeft uw offer aanvaard, uw dierbare vrouw, uw geachte familie zullen uw liefde missen, wij verliezen in u onze trouwste leider.
Gods wil geschiede. Wat wij van U ontvingen, uw lessen, ze staan in ons geheugen als kostbare panden, uw getuigenis prenten we diep in onze herten, uw geest zal ons leiden in de strijd hier beneden en ons brengen in de have waar gij ons reeds verbeidt.
Vaarwel vriend Jeroom, vaarwel! We zullen bidden voor U, bidt gij de Heer dat hij ons zegent in onze strijd.

BEWAART in uw hert de gedachtenis van uwen Vriend en vergeet hem niet in uwe gebeden.
Eccl. XXVIII-6.

† Ter Zalige Gedachtenis
VAN MIJNHEER
Jérôme-Joseph-Corneel SUFFIS
ECHTGENOOT VAN
Vrouw AGNÈS DE KEIRSGIETER
geboren te Poperinghe, en aldaar godvruchtig overleden den 6 Oogst 1926, versterkt met de Gerechten Onzer Moeder de H. Kerk, in den ouderdom van 31 jaar.
RESERVE-LUITENANT BIJ HET 3e LINIE
VEREERD MET HET OORLOGSKRUIS.

DE goede gevoelens van zijne openhertige minzaamheid verschaften hem de genegenheid van iedereen. De wet der waarheid kwam uit zijn mond en boosheid rustte nooit op zijn lippen. Hij wandelde in vreedzaamheid en rechtveerdigheid.

Uit zijn ziele rees een edel zucht:
Arme menschen onderrichten,
Sturen, leiden tot het waar geluk
In het kwijten van hun plichten.

MINNAAR van het « schoone » verheugde hij zich in 't aanschouwen der heerlijke groeiende en bloeiende natuur; schoone velden, lieve bloemen, oude dingen, vlaamsche menschen, waren hem zoo lief.

ALS bediende op 't stadhuis was hij een wijze raadsman vol gedienstigheid en belangloosheid; iedereen die in twijfel en nood verkeerde wist hij getroost en opgeheurd heen te zenden.

HAN de volkswerken van Poperinghe gaf hij met liefde al zijn kracht en tijd. Hij verheugde zich steeds in vooruitgang van beschaving in welvaart der kleinen en in 't zegevieren van recht en naastenliefde.

HIJ was een Christen-Vlaming uit één stuk, beleed vrijmoedig zijn Geloof en zijne overtuiging zonder aanstellerigheid, noch menschelijk opzicht.

EENE onverwelkbare gloriekroon van dapperheid, eer en plicht rustte op hem tijdens den oorlog, maar deugdzaamheid en opoffering omstraalden gansch zijn burgersleven. God zal hem loon naar werken geven.

EENE booze ziekte ondermijnde zijne vermoeide levenskrachten, maar hij bleef vol betrouwen op Onze Lieve Vrouw van Lourdes en zijne ziel straalde moed en kracht uit rondom hem, gedurende het bitterste lijden. Geen klacht ontsnapte zijne lippen. Langs alle kanten is hulp opgedaagd en niemand kon hem redden. In de schoone lente des levens is hij bezweken en een leven vol goeds ligt daar nu gebroken: Gods Wil geschiede!

TEERBEMINDE VROUW, lieve OUDERS, BROEDERS en ZUSTERS, vaarwel! Wij moeten elkaar verlaten in deze wereld. Weent niet lijk zij die geen hoop meer hebben, onze liefde blijft. Verdraagt met geduld de zware beproeving welke de Heer u overzendt. Mocht het offer van mijn leven u overvloedige zegeningen bijbrengen en ons allen eens vereenigen in de blijde eeuwigheid.

H. Hert van Jesus, ons toekome uw Rijk. (300 d.afl.)

Drukk. Sansen-Vanneste, Poperinghe

VO.S. Poperinghe.

Gedenkplaten (met foto en grafreden) van ons overleden bestuurslid JEROOM SUFFIS zijn te verkrijen in « Petit Paris » in 't Vlaamsch Huis en in 't Volkshuis. Ook zijn nog enkele gedenkplaten van wijlen Antoon Lambrecht voorradig. — Ieder echte V.O.S. moet die gedenkplaten bezitten.

Van de grafreden en me de foto van Jeroom werd er door de Vossen, net zoals men het gedaan had bij Toon Lambrecht, een gedenkplaat gemaakt

22 augustus 1926 – De Poperinghenaar

Bid voor de ziel van heer Jerome Suffis 1895 – Poperinge – 1926- Echtgenote van vrouw Agnes De Keirsgieter -

Guido Vandermarliere – Poperinge 2016
Guido.Vandermarliere@telenet.be

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

4 januari 1917 - - Archief Maes – RABrugge

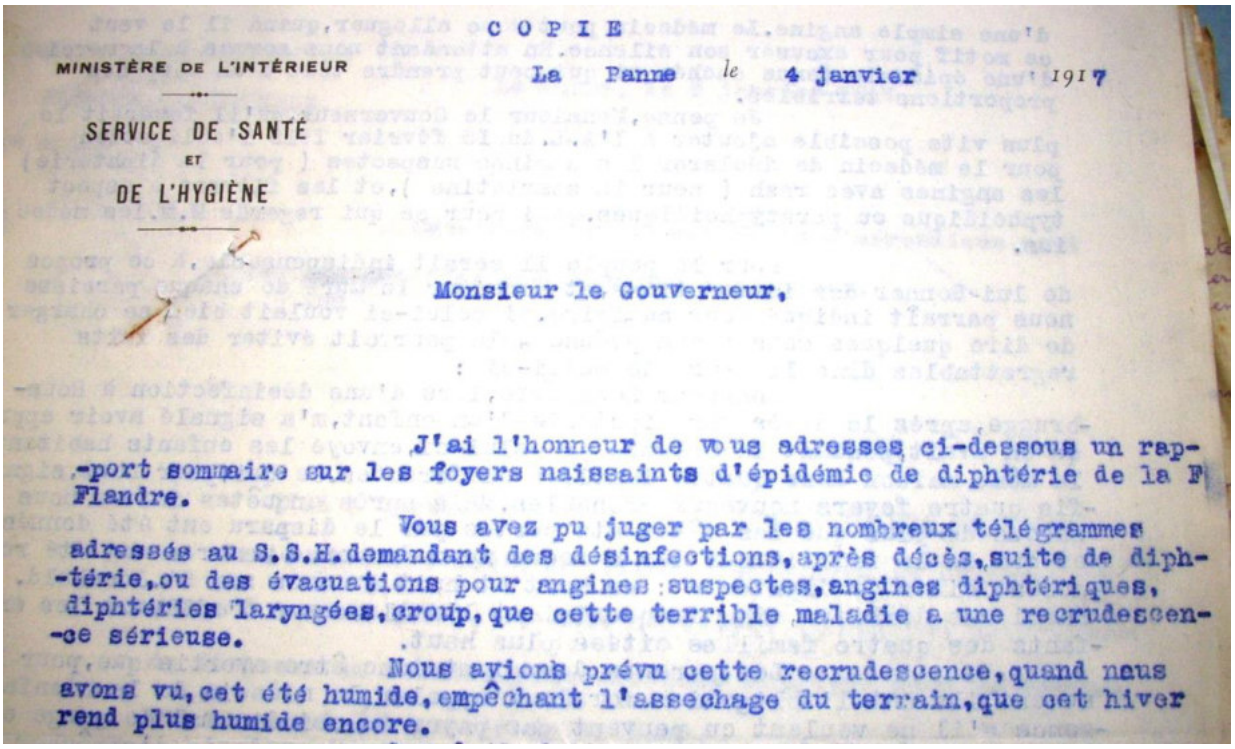

COPIE

MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR

SERVICE DE SANTÉ
ET
DE L'HYGIÈNE

La Panne le 4 janvier 1917

Monsieur le Gouverneur,

J'ai l'honneur de vous adresses ci-dessous un rap-
-port sommaire sur les foyers naissaints d'épidémie de diphtérie de la F
Flandre.

Vous avez pu juger par les nombreux télégrammes adressés au S.S.H. demandant des désinfections, après décès, suite de diph-
-térie, ou des évacuations pour angines suspectes, angines diphtériques, diphtéries laryngées, croup, que cette terrible maladie a une recrudescen-
-ce sérieuse.

Nous avions prévu cette recrudescence, quand nous avons vu, cet été humide, empêchant l'assechage du terrain, que cet hiver rend plus humide encore.

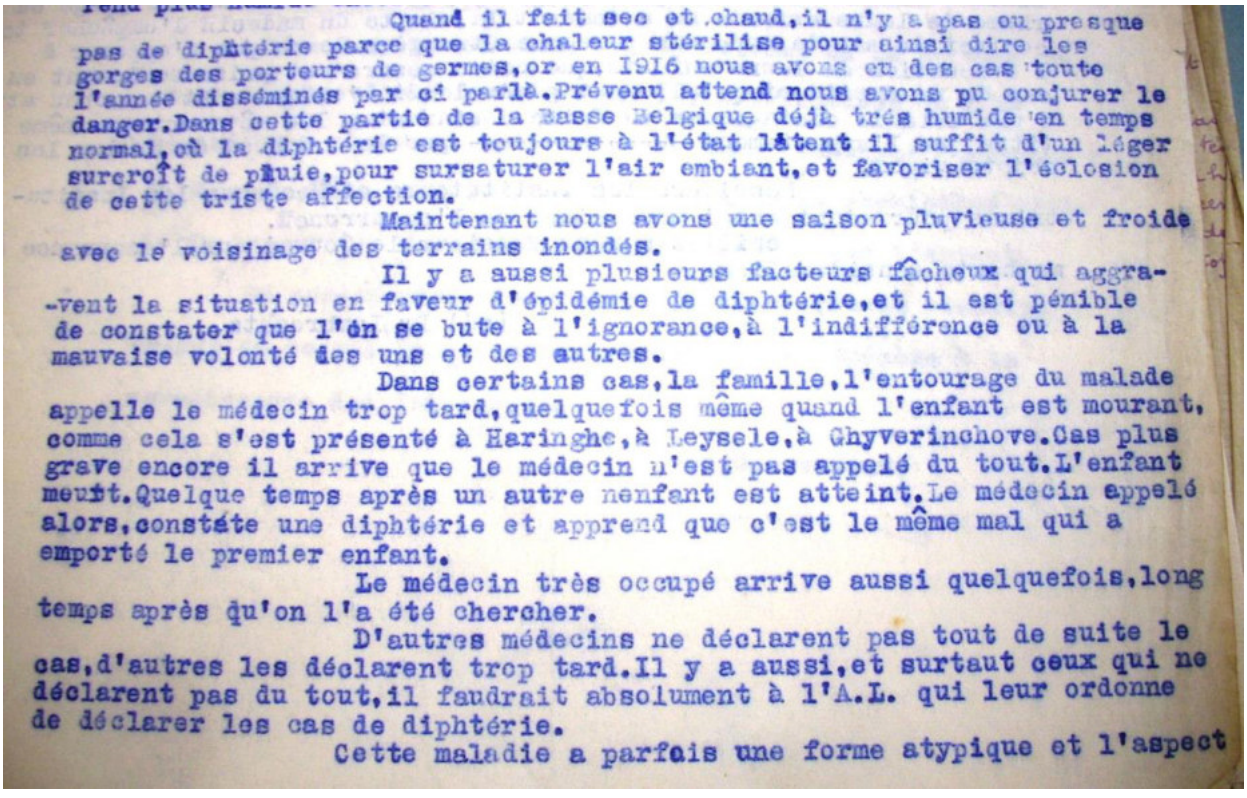

Quand il fait sec et chaud, il n'y a pas ou presque pas de diphtérie parce que la chaleur stérilise pour ainsi dire les gorges des porteurs de germes, or en 1916 nous avons eu des cas toute l'année disséminés par ci parlà. Prévenu attend nous avons pu conjurer le danger. Dans cette partie de la Basse Belgique déjà trés humide en temps normal, où la diphtérie est toujours à l'état latent il suffit d'un léger surcroît de pluie, pour sursaturer l'air embiant, et favoriser l'éclosion de cette triste affection.

Maintenant nous avons une saison pluvieuse et froide avec le voisinage des terrains inondés.

Il y a aussi plusieurs facteurs fâcheux qui aggra-
-vent la situation en faveur d'épidémie de diphtérie, et il est pénible de constater que l'on se bute à l'ignorance, à l'indifférence ou à la mauvaise volonté des uns et des autres.

Dans certains cas, la famille, l'entourage du malade appelle le médecin trop tard, quelquefois même quand l'enfant est mourant, comme cela s'est présenté à Haringhe, à Leysele, à Ghyverinchove. Cas plus grave encore il arrive que le médecin n'est pas appelé du tout. L'enfant meurt. Quelque temps après un autre nenfant est atteint. Le médecin appelé alors, constéte une diphtérie et apprend que c'est le même mal qui a emporté le premier enfant.

Le médecin très occupé arrive aussi quelquefois, long temps après qu'on l'a été chercher.

D'autres médecins ne déclarent pas tout de suite le cas, d'autres les déclarent trop tard. Il y a aussi, et surtaut ceux qui ne déclarent pas du tout, il faudrait absolument à l'A.L. qui leur ordonne de déclarer les cas de diphtérie.

Cette maladie a parfois une forme atypique et l'aspect

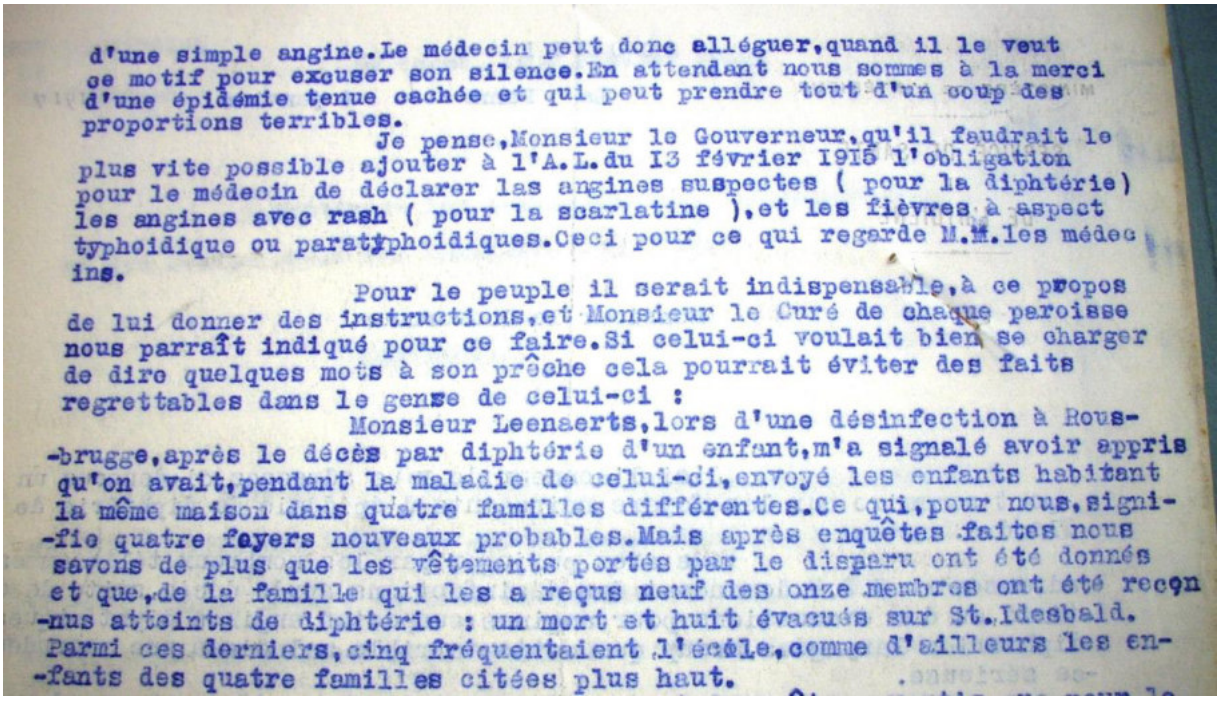

d'une simple angine.Le médecin peut donc alléguer,quand il le veut ce motif pour excuser son silence.En attendant nous sommes à la merci d'une épidémie tenue cachée et qui peut prendre tout d'un coup des proportions terribles.

Je pense,Monsieur le Gouverneur,qu'il faudrait le plus vite possible ajouter à l'A.L.du I3 février I9I5 l'obligation pour le médecin de déclarer las angines suspectes (pour la diphtérie) les angines avec rash (pour la scarlatine),et les fièvres à aspect typhoidique ou paratyphoidiques.Ceci pour ce qui regarde M.M.les médecins.

Pour le peuple il serait indispensable,à ce propos de lui donner des instructions,et Monsieur le Curé de chaque paroisse nous parraît indiqué pour ce faire.Si celui-ci voulait bien se charger de dire quelques mots à son prône cela pourrait éviter des faits regrettables dans le genre de celui-ci :

Monsieur Leenaerts,lors d'une désinfection à Rous--brugge,après le décès par diphtérie d'un enfant,m'a signalé avoir appris qu'on avait,pendant la maladie de celui-ci,envoyé les enfants habitant la même maison dans quatre familles différentes.Ce qui,pour nous,signi--fie quatre foyers nouveaux probables.Mais après enquêtes faites nous savons de plus que les vêtements portés par le disparu ont été donnés et que,de la famille qui les a reçus neuf des onze membres ont été reçon--nus atteints de diphtérie : un mort et huit évacués sur St.Idesbald. Parmi ces derniers,cinq fréquentaient l'école,comme d'ailleurs les en--fants des quatre familles citées plus haut.

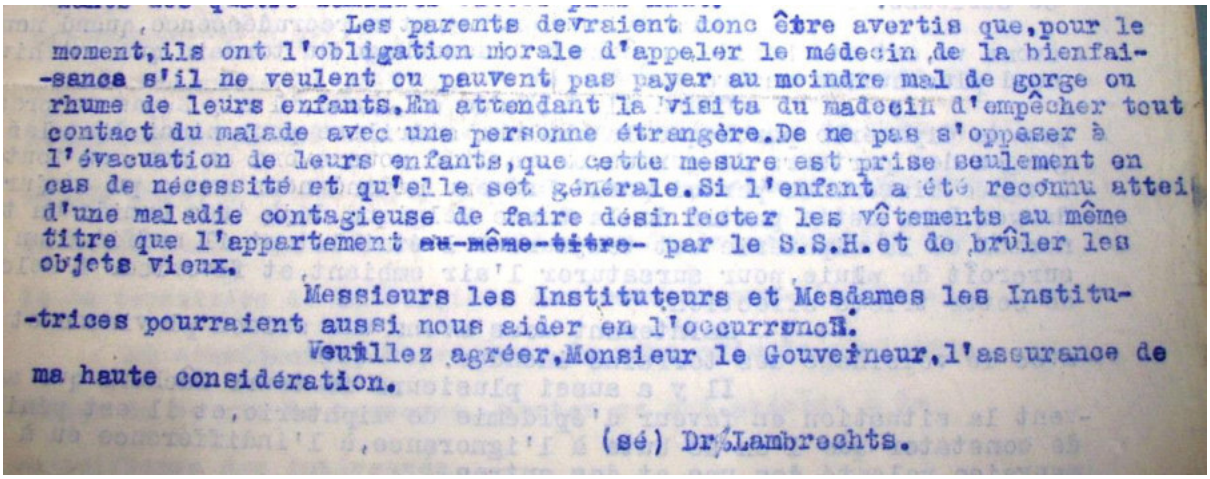

Les parents devraient donc être avertis que,pour le moment,ils ont l'obligation morale d'appeler le médecin,de la bienfai--sance s'il ne veulent ou pauvent pas payer au moindre mal de gorge ou rhume de leurs enfants.En attendant la visita du médecin d'empêcher tout contact du malade avec une personne étrangère.De ne pas s'opposer à l'évacuation de leurs enfants,que cette mesure est prise seulement en cas de nécessité et qu'elle set générale.Si l'enfant a été reconnu attei d'une maladie contagieuse de faire désinfecter les vêtements au même titre que l'appartement ~~au-même-titre~~ par le S.S.H.et de brûler les objets vieux.

Messieurs les Instituteurs et Mesdames les Institu--trices pourraient aussi nous aider en l'occurrence.

Veuillez agréer,Monsieur le Gouverneur,l'assurance de ma haute considération.

(sé) Dr Lambrechts.

15 januari 1917 – K.B. Staatsblad

Ministerie van landbouw en openbare werken
En ministerie van binnenlandse zaken

Regeling der landbouwopbrengsten in het niet bezette deel van het land

ALBERT, Koning der Belgen,
Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, heil.
Gezien artikel 1, nr. 4, van de wet van 4 augustus 1914, aangaande de door de oorlogsgevallen dringend vereiste maatregelen:
Overwegende dat om de bevolking van het niet bezette deel van het land van de nodige levensmiddelen te voorzien , de landbouwopbrengst dient geregeld:
Gezien de wensen van het landbouwcomiteit, opgericht te **Poperinghe,** onder de naam van: **'Belgisch Middencomiteit voor Landbouwbelangen'**;
Op voorstel van Onze Ministers van landbouw en Openbare werken en van Binnenlandse zaken,

Wij hebben gesloten en Wij besluiten:
Artikel 1 – Bij de ondernemingen van één hectare en meer uitgestrektheid, zullen de bebouwde gronden, de hopvelden niet inbegrepen, benuttigd worden als volgt:
1° - Ten minste 3/8 voor de tarweteelt, behalve bij ondernemingen van ten hoogste 3 hectaren;
2° - Ten minste 1/8 voor het telen van tafelaardappelen;
3° - Ten minste 3/8 voor het telen van voederplanten, van rogge, van haver, van erwten, bonen en andere niet hierboven genoemde voedingsplanten;
4° - Ten hoogste 1/8 voor het telen van nijverheidsplanten: suikerbieten, chicorei, brouwgerst, tabak en andere niet tot voeding dienende planten , met uitsluiting van vlas en koolzaad.
Art. 2 – Twee of verscheidene landbouwers mogen met elkaar overeenkomen, mits de staatslandbouwkundige het toelaat, om de voorschriften van bovenstaand artikel op hun gezamenlijke gronden toe te passen.
Art. 3 – Bij de ondernemingen van minder dan één hectare en van meer dan tien aren, zullen de bebouwde gronden, de hopvelden niet inbegrepen, voor ten minste 1/8 gebezigde worden tot het telen van aardappelen.
Art. 4 – Latere besluiten zullen de verkoopprijzen vaststellen voor de tarwe en aardappelen voortkomende van de telt, geregeld bij artikel 1 van dit besluit.
De hoeveelheden welke niet door de bevoegde overheden zullen opgeëist worden, zullen, zo de landbouwers het aanvragen, overgenomen worden als voorraad voor de voeding der bevolking tegen de verkoopprijs door die besluiten bepaald.
Art. 5 – De overtreders van de bepalingen van dit besluit zullen een straf oplopen welke tot 8 dagen gevangenschap en 200 frank boete kan bedragen.
Art. 6 – Onze ministers van Landbouw en Openbare Werken en van Binnenlandse Zaken zijn gelast de uitvoeringmaatregelen te nemen en de wijzen van toepassing van dit besluit te regelen.
Gegeven in ons hoofdkwartier, den 15 januari 1917.
ALBERT

Dinsdag 16 januari

Op deze dag brandt **de wasserij aan de Leene** ten dele af. Gewone beweging. De vredesbesprekingen worden volgens Wilson voortgezet.

Delaere C.
Onze goede koningin brengt met prinses Marie José en kolonel Roy de Blicquuy aan onze kinderen van **Wisques en Wizernes** prachtige nieuwjaarsgeschenken, smakelijk en nutting.

17 januari 1917 – Het Poperinghenaartje – SAP

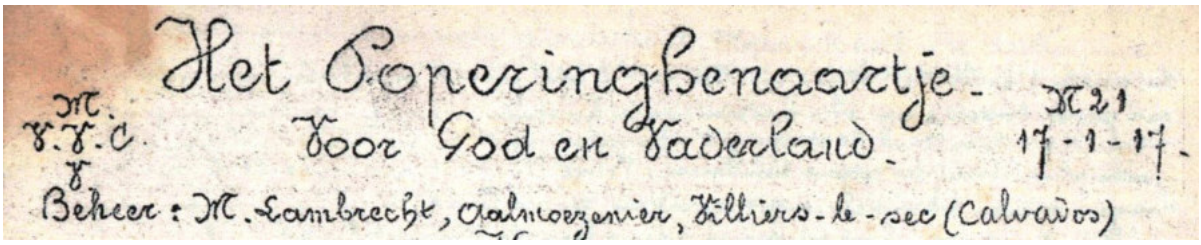
Het Poperinghenaartje. Nr 21
Voor God en Vaderland. 17-1-17.
Nr. V.V.C.
Beheer: M. Lambrecht, Aalmoezenier, Villiers-le-sec (Calvados)

Kerstnacht!

Kerstnacht! In de grachten woedt de dood. Grauwzaam is 't in 't oorlogsland, en toch, vannacht rijzen ze zo ontelbaar de varende vredesterren, blijde lichten die naar omhoog doen

staren deze nacht. En deze nacht kan geen bange nacht wezen. Sedert 1900 jaren wordt in ’t heilige van de winternacht, de stille komst gevierd van ’t wonder Messiaskind, in verborgen glorie. En de wijdingsvolle heimelijkheid der nachtelijke stonde weeft heerlijke fantasie om ’t wonnig vredemysterie. We kenden dezen acht immer zo, als we kinderen waren en als onze dromen engelen toverden en hemelmuziek rond het schamel kribbeke met lammetjes die spelemeiden rond het wichtje dat baadde in glorielicht, aanbeden door schamele mensen in ’t stof gebogen. Buiten alg de sneeuw, de smetteloos witte. Dat was kinderfantasie en schone werkelijkheid tevens…

Weer is ’t kerstnacht! Ons vorsend oog zocht ideaalvolle schoonheid, ons hakend gemoed sterkende vroomheid in ’t akelig duister van ons verhakkeld levenslot. Kerstnacht mag, kerstnacht kan niet duister wezen! De sneeuw van kerstnacht is echter niet smetteloos blank. Zie, ze is rood doorzopen met bloed, met mensenbloed, een zee die al die blankheid overspoelt en akelig maakt als een gruwel uit Macbeths moordvisioenen. Hoort ge dat lied in ’t stille van de nacht? ‘Minuit chretiens’ uit een schietgracht, waar mensen wakend gluren, en ’t vredelied zingen tussen twee moordende geweerschoten in schijnt het niet een heiligschenderij? ‘Weichnacht, heilige nacht’ ruist het uit de schoot der aarde, ginds en ’t

zingen van de snorrende kogel, lijkt de begeleiding van ’t wondere lied. Daar staan miljoenen mensen buiten, in ’t diepe van de nacht, te wake en te weer en terwijl ze stug ’t geweer omklemmen. Neen, ’t is geen heiligschendend sarcasme, hun lied, ’t is de opwelling van ’t echte mens-zijn: goed zijn en naar omhoog blikken. ’t Is ’t onverduwbaar opduiken van ’t levensraadsel; ‘Onvoldaan is mijn hart, tot het in U beruste, mijn schepper en meester.

Pius X

Och, de mens gevoelt het zo goed vannacht dat hij er niet is om zijn evenmens te moorden, dat zijn zwaard niet in wezen alleen zwaard maar ook kruis is en dat dit kruis edeler symbool is dan die kling. Hij gevoelt het, en weet dat het beste der mensheid het immer zo gevoeld heeft en het weer zo zal voelen als die mensheid tot bezinning zal gekomen zijn. Hij weet dat de uitkomst zal wezen, de triomf van ’t kruis op ’t zweerd; de vredeszang over Judeas velden vond zijn opperste bevestiging in ’t Golgotha – offer van ’t kind dat eens in ’t kribbeke lag.

De wereld had zo veel misdaan, de wereld moet ook zoveel boeten, eer ze weer de kerstmisvreugde, de vredevreugde, zal mogen genieten, maar d storm zal uitwoeden en de passie der wereld zal stillen, gedempt in ’t bloed der eigen kinderen. Vrede! Zij die de vredegedachte in de kop dragen, moeten bezwijken, onuitgesproken zoals Pius X - *Pius X overleed op de 20ste*

augustus 1914 - en zij die ze vrijmoedig, eerlijk uiten durven, worden bezwadderd, zoals Benedictus XV.

Benedictus XV

We zijn er innig van overtuigd, in ons snerpend lijden, 't zoekende mannendom zal he kind van Bethlehem weer erkennen en zijn vredezending zal hem ten goede komen, als het van goeden wil zal wezen, en nederig weder, zoals de eerste aanbidders in de kerstnacht. De sterren rijzen reeds zo oneindig talrijk boven 't lang waar de strijders waken, maar vannacht gelijken ze Bethlehemsterren, met een belofte van vrede en wereldruste.
Glorie aan God in den hoge en vrede aan de mensen van goed wil.

Jerome Leuridan

1917

Soldaat:
Brengt ge zege? Brengt ge lood?
Brengt ge obussen mee en ballen?
Brengt ge Duitsland d'hongersnood?
Zeventien
Brengt ge kruisen? Brengt ge dood?
Zeg wie moeten dit jaar vallen?
Zeg wie kleurt er Vlaanderen rood?
Zeventien

1917:
Ik breng dood mee en 'k breng zege
Land gemest met eigen bloed
'k Breng de dood en 'k breng de zege
Zonen sterk met wil en moed
'k breng u zegge
'k wil Vlaanderen groot
Door wonden en dood
En bloedig strijden
'k wil Vlaanderen groot
'k breng U de dood
Want sterken zal 't lijden
Uw Vlaanderen wil is groot
'k Breng zege mee en dood

A. De Necker

Aandenken
Aan onze vrienden **Vandromme** die hun vader op 8 december verlaten hebben, bieden wij onze deelneming met de belofte van een gebed.
Een gebed a.u.b. voor de afgestorven J. Vermeersch.

Uit de Brieventesch

E.H. Principaal: Ik weet geen bijzonder nieuws. 't Gat in uw kamer is toegemetst 'by the soldiers'. Ons college telt nu boven de honderd leerlingen. 'K wens U een zalig nieuwjaar en bid U mijn wensen te willen aanbieden aan de lezers van het Poperinghenaertje.
E.H. Vanneste – Aalmoezenier B136 E.K. Buiten de bakkerij heb ik nog d bond van het H. Hart. Over een goe maand ben ik daarmee begonnen. De leden verplichten zich op elke eerste vrijdag der maand de H. tafel te benaderen ofwel op een andere dag door mij bepaald. Dan zingen wij een communielied ter ere van het H. Hart. De leden verplichten zich ook nooit geen zondag te laten zonder mis en het vloeken en de vuile klap te bestrijden.
Eerste klas dus. Daarin heb ik reeds 140 leden, niet kwalijk he! Daarin zijn gradées en andere. Onze eerste vergadering hadden we op Allerheiligen en ze lukte goed. Dat vraagt veel werk maar reeds drukten veel hun blijdschap uit zo iets te hebben om hen op de rechte weg te houden en zij bekenden hun nalatigheid vroeger onder dat opzicht. Daarbij allen worden zo ijveraars en het vormen zo het goede voorbeeld want het menselijk opzicht is nog altijd de grootste kwaal.
E. Bossaert – Ik loop hier op mijn laatste pootjes. Hoogst waarschijnlijk werpt men ons hier buiten de 15de januari. 'k Vind dat zij geen ongelijk hebben, want dat kan er al door: dan zal het 6 ½ maand zijn dat ik die 'étoiles filantes' op de kraag draag en embusqué voor de duur van de oorlog zou ik toch ook niet gaarne zijn.

G. Vermeersch – adjudant CIAM à Dieppe – Eindelijk het goede nieuws dat ik welhaast 't vaderland rechtstreeks zal gaan helpen verdedigen. Embusqué hoor ik al zeggen. Ben ik het geweest, 't was mijn schuld niet, men heeft me naar Bayeux gezonden toen ik nog maar 3 of vier maanden dienst had en eens dat men aan Bayeux verkocht is, laat men u niet meer gerust. Eerst ben ik en Joseph Cornelis naar **Savigné l'evêque** gestuurd waar wij een leventje geleid hebben als in een woestenij, buiten dat wij er onder vrienden waren en dat er café's en huizen stonden. Draaiden wij als sergeant. Na examen werden wij den 1ste oogst adjudant genoemd en sedert dien was ons enigste doel Savigné te verlaten. Voor 2 maanden vroeg onze achtbare en diepbeminde kolonel of wij begeerden naar het front te gaan. Op de 24 adjudanten waren er 23 die ik hoorde 'oui' zeggen en maar 12 vertrokken. Ik en Joseph waren er niet bij – Les moins ancien . Verleden maand volgde 't zelfde luidruchtige antwoord op de vraag van onze kolonel. Joseph, de ongeluksvogel moest in St. Marc de Loquenery blijven als 'indispensable'. Wij hebben er zo mede gelachten. We mochten – de andere dus – den- 15de december vertrekken en juist op de 15de keerde Joseph weer naar Savigné in een compagnie schachten. Gij moet niet vragen of hij mistevreden was. Na een schone reis langs Le Mans ben ik in **Criel** aangekomen om daar 8 dagen in de CIN over te brengen. Zondag 24 januari ben ik eindelijk hier in **Dieppe** om in aanraking te komen met de oud militairen. Nu zijn we 'kandidaat sergeant' voor 't front en de 28ste trek ik vol geestdrift naar de IJzer als sergeant. Daar zullen wij al onze oude kennissen wedervinden.

G. Bouciqué – In tijd van vrede plachten we ’t kerstfeest door te brengen in de innigheid van ons collegeleven. Kerstdag was steeds voor de studenten een der aangenaamste en vreugdevolste dagen van het jaar: dag van zielevreugd en geestesontspanning en blij genot. Geen feestdag wens ik U; ’t en zou niet passen dat er hier feest gevierd wordt, terwijl ze ginder in ons bezette Vlaanderen kerstdag doorbrengen, misschien met het gemoed vol van wee, maar een hoogdag wens ik U, die de ziel moge opheffen uit de beslommeringen van ’t krijgsleven.
D. Govaert – Op onze secteur worden de bommen en artilleriegevechten van dag tot dag talrijker. Somwijlen is er wel groot levensgevaar, maar hedendaags kan men er zich niet veel mede bekommeren: het is oorlog.
A. Feys – Alhoewel ik in maart laatsleden reeds een staaltje kreeg van wat het is, soldaat te zijn en de wacht te staan aan de IJzerboorden, toch kende ik niet geheel en gans het lijden van een piot in het sture winterweer. Doch in het lijden ligt de verheerlijking, uit het lijden spruit het herstel. Zo herinneren wij ons vaderland, zo heroveren wij Vlaanderen op zedelijk en op taalgebied, zo maken wij van ons Vlaanderen het ideale land, van ons volk, het krachtige, edele kristenvolk dat wij dromen. De studiekring gaat goed voort. Wij hebben een prachtige bibliotheek, die veel goed sticht.

F. Rommens – Ik ben weer op ’t front sedert een dag of tien. Ik blijf hier tot de kursus begint. Je suis en stage, alsof ik nog niet wist hoe het hier toegaat. Gelukkig is het nu veel bete dan in de tijd, toen ik u in de Panne ontmoette, waar zijn de tijden heen!

J. Vermeersch – na 3 weken ziekenverpleger werd ik naar het 5° linieregiment gestuurd, waar ik tot nu toe uiterst tevreden ben. Goede makkers, stille secteur. Nu en dan heb ik het geluk mijn ouders te bezoeken. Thans echter komt de

Heer ons een zware beproeving over te zenden. Vandaag, vrijdag 8 december is het 3 weken geleden dat mijn zuster overleed in Le Mans waar zij bij mijn tante verbleef.
R. Carette – Ge weet goed dat ik de specialiteit heb de schoolmaten te ontmoeten als ik in De Panne ben. Maar ge zoudt misschien moeilijk kunnen raden wie ik nu ontmoet heb? 'k was aan 't wandelen gisterenmiddag en 'k hoor 'Raymond!' roepen. Wat zie ik? Marcel die mij toeknikt en boven zijn hoofd was er nog een ander hoofd dat mij toeknikte: 't was onze grenadier **Leon Patfoort!** We zijn dan al te samen naar Marcels gegaan. En gisterenmiddag in plaats van rabat col en patatten te eten, aten we smakelijk burgersbrood – boterhammekes met lekkere burgerskoffie. Leon is hier voor enige dagen in repos en zal dan naar Frankrijk gaan met de 6° divisie om 'een beetje te gaan spelen met de Fransen en de Russen in 't kamp van M.
M. Tahon – Gij weet misschien ook langs welke kant van de aardbol men ons nu geslingerd heeft. G'hoort soms zeggen: 'k ben nu in de wijde wereld maar is 't de wijde wereld in de volle zin van 't woord. Een kamp onmiddellijk groot. Moest Xenophoon, zoeter nagedachtenisse, nog leven, de man zou er meer dan een paar parasangen moeten aan besteden om het door te trekken. 't Is eene kalkstgrak, 't regent er bijna alle dagen, 't gevolg ervan! … slijkt of liever moortel tot over d'oren. 'k zou nog vergeten te zeggen dat wij Fransen en Russen hebben als geburen. Een struis volk, die Russen, doch simpel en eenvoudig. Die ontzien niet van een keer aan te slaan voor een overste. Zij moten hem maar van een kwartier ver zien komen, zij zullen zich al in positie stellen en groeten veel meer dan een Belg voor een generaal. Hun taal is onverstaanbaar.
J. Leuridan – Nu zit heel ons divisie hier, in 't oosten van 't Zuiderland, waar de Russen ook huizenieren. 't Is nog iets anders dan in La Flandre Boceuse! 't Is hier een ware wildernis: de kleverige kalkmortel klimt onze benen op. En die Russen dan! Rare kwasten! 'k wilde wel hun tale leren, had ik de tijd er toe.
Deconinck – Ware het niet dat wij de geheimen van 't leger niet mogen verklappen, 'k zou U zeggen dat ik in **'t kamp van M** ben, waar wij met de Russen verbroederen. Hier hebben wij kerstmis gevierd. Eigenlijk, officieel was dit niets als een dag waarop we 'service de dimanche' hadden en tot versterking van ons eigen zichzelf een kwart wijn kregen en 50 grammen goede tabak – anders is het 75 sedert we hier zijn. Maar 'k wil toch een woordje zeggen over het 'festum in choro' in onze kapel. Een barak was tot kapel bestemd: maar 't deed nu waarlijk pijn aan 't hert dat het zulk een 'verschameld' dingen was. Nu, we hebben daar gewerkt met enige mannen van goede wil en een beetje met een keer, begon het toch op iets te gelijken. Mijn maat en een soldaat van onze compagnie maakten een tabernakel van plankjes, die ze met wit laken en kanten bekleedden: een schamel dingske als ge 't wilt, maar toch heel lief. Dat moest ge eens zien, we maakten kandelaars, twee lusters, bidbanken, een stoel, enz.
Verders smeukten we 't altaar en de 'fond' wat op met sparren, mos en at weet ik al, nu met een woord, 't was alles in de haak om goed kerstmis te vieren, vraag het maar aan uwe broeder. Voor dat alles hadden we wel hier en daar iets moeten scheef slaan, maar ja, 't was kwestie ons plan te trekken, en toen er een soort officier der Fransen ons kwam vragen waar we al dat hout gerekwisitioneerd hadden, werd hij met een 'non compris' of 'comprend pas' of 'c'est moi, pas parler Français' afgescheept. Zodus te 5 ½ in onze prachtig versierde en verlichte kapel hadden we de Kerstmis. Ze werd met het 'minuit chréteins' ingeleid, heerlijk gezongen en door harmonium en vedelspel begeleid. Ja, dat harmonium, 't was er een dat voorzeker heel de campagne had meegemaakt, maar 't was goed ingevet geweest met fusil mitrailleur olie in de grootste gaten van den blaasbalg waren met sparadrop dichtgemaakt. Daarna dus was de schone kerstmis, met gregoriaanse zang, waaronder het **'Adeste fideles'** toch zo hemels schoon gezonden werd en om te sluiten, een oud Vlaams kersliedje… een

heerlijke kerstmis was het. En heel de voormiddag was er volk in de statie en de aalmoezeniers hadden werk in hunnen winkel.

M. Focke – Wat mij betreft, ik heb de overtuiging dat mij dit jaar, zo niet de volle gezondheid, ten minste een voordelige kentering in mijn ziekte zal te beurt vallen. Met de verwisseling van troepen heb ik bijna geheel het college bij mij gehad. Eerst ben ik er in gelukt mijn oude vriend **Abel Louf** te vinden hij was veel veranderd maar verzwaard, zodat ik hem toch dadelijk erkende.
Ongelukkig kon hij hier maar een nacht doorbrengen. De zelfde avond dat Abel bij mij was, kwam **Antoon De Necker** die 's anderendaags moest vertrekken, ons goeden avond wensen en 'k verzeker het u, mijnheer, dat ik nooit gezelliger avond doorgebracht had.
De **E.H. Bulcke** heeft mij zoveel mogelijk bezocht, want hij maakte gebruik van de 'repos' om de avonds in het gesticht der blauwe namen, de ongeletterde soldaten te onderwijzen. De laatsten dag bracht hij **Maurice Tahon** mede.
Maurice laat de oorlog met al zijn ellende aan het hert niet komen, hij is nog altijd dezelfde blozende, vrolijke en welgespierde kerel. Maar 'k geef u te raden, wier uwer onderdanige oud leerlingen ik hier op 't onverwachts te zien kreeg. 'k geloofde mijn eigen ogen niet. 't Was een flinke grenadier met blozende, vrolijke en welgespierde kerel maar ik geeft u te raden, wien uwe onderdanige oud leerlingen ik hier op 't onverwachts te zien kreeg. 'k Geloofde mijn eigen ogen niet. 't Was een flinke grenadier met guitige ogen en blonde knevel die hem lukken moest om door het deurgat te geraken, namelijk **Leon Patfoort**.
Wat hebben wij nog eens moeten lachen om al die kwajongensstreken van vroeger, gesproten uit onbezonnen levensvreugde, maar die levens onze goede grijze meesters deden schrikken voor ons tijdelijk en eeuwig geluk, zodat zij, meer dan eens, tot ons welzijn natuurlijk 'manu militari' beteugeld werden.
Helaas waar is ons heil gevaren. Waar zijn nu die spotzieke studenten – keikoppen en die gevreesde professoren?

Met het 8ste zal ik misschien ook **Albert Feys** mogen verwachten. De maatjes moeten niet vervaard zijn voor den auditeur militaire die bij ons inwoont. Hij zal niemand met conseil de guerre bedreigen en bij mij zijn al de maten welgekomen.

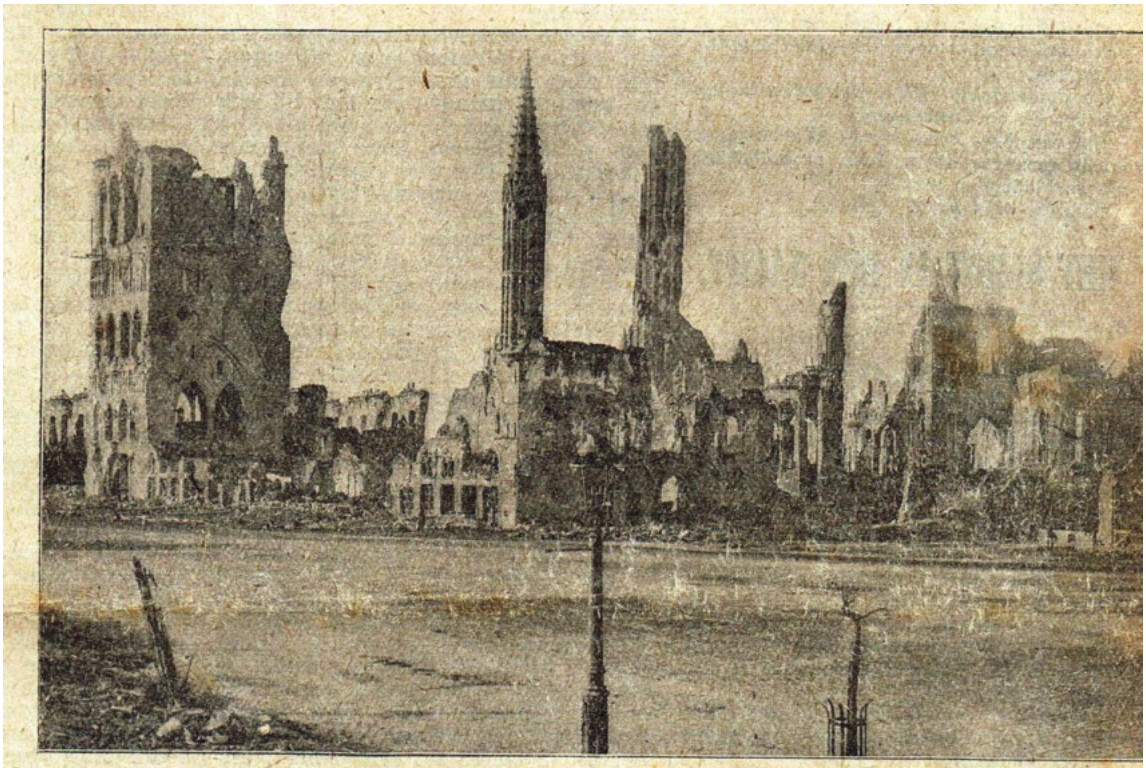

Wat er van Yperen overbleef.

Ziehier een foto, die een droevig beeld geeft van Yperen, de schoone stad met hare prachtige antieke bouwwerken, zooals die er nu uit zien, nadat maanden en jaren lang het Duitsche artillerievuur er onbarmhartig op heeft gespeeld. De uitwerking is inderdaad ontzettend geweest. Van de prachtige boulevard bleef niets over dan een massa puinhoopen.

16 januari 1917 – De Belgische Standaard

DE TOESTAND

Krijgsverrichtingen op 't Yperfront.

Sinds weken spreken de Belgische en Engelse ambtelijke berichten van niets anders dan van hevige bommengevechten, artilleriestrijd en menigvuldige ritten die door de Engelsen tegen de Duitse stellingen worden uitgevoerd. Verders, geen woord.
Die toestand echter, ziet er zo pluis niet uit, als uit de lezing van deze berichten mocht blijken. Het front van aan Steenstraete tot boven Yper is zeker wel, tegenwoordig, een der slechtste sectors van de westelijke strijdlijn. Geen enkele dag vergaat er in betrekkelijke rut en 't kanongebulder dat in de berichten onduidelijk steeds met de benoeming van artilleriestrijd wordt vermeld, heeft in de geledene weken zulke hevigheid bereikt dat het tot in Zeeland werd gehoord.
Franse bladen spraken, enkele dagen geleden van een beschieting door de Engelsen van Roeselare en Kortrijk. 't Bericht werd uit Holland geseind, maar slecht vertaald opgenomen. We krijgen zo pas die berichten in verschillende bladen te lezen.
Daaruit blijkt dat de Duitsers werkelijk een offensief tegen Yper in 't zin hadden. Overal werden maatregelen om een grote aanval genomen. Roeselare, Kortrijk en vooral Menen waren vol soldaten. Deze troepenmachten zijn er nog, hetgeen bewijst dat de Duitsers hun plan niet opgeven. De geweldige artillerieactie door de Engelsen ontplooid belette echter een

optreden der Duitsers. Meenen en Kortrijk lagen 36 uur achtereen te schokken op hun grondvesten. Later bleek het dat de Engelsen juist een grote Duitse aanvalspoging door hun geschot hadden voorkomen en verijdeld. Wanneer zij trommelvuur afgaven, lagen de Duitse loopgrachten vol soldaten die 't aanvalssignaal afwachtten. Maar het werd de Duitsen onmogelijk gemaakt de voorbereiding te doen en zo kreeg de Duitse troepenmacht de volle lading.

Te Meenen en te Kortrijk kwamen de gewonden niet alleen met de tram van Gheluwe en Dadiseele, maar ook per auto en vooral per wagen aangestroomd. Vele ongelukkige konden niet bijtijds verzorgd worden en men zag afschuwelijke tonelen. 't Cenakel, de nonnenschool en 't hospitaal te Meenen liggen overvol. Dezelfde toestand heerst te Kortrijk. We meldden reeds, hoe op zaterdag 16 december van Yperen 1800 gewonden aankwamen en er niet voldoende lazarettreinen waren om de minder gekwetsten naar Aken door te zenden. Veel gewonden bezweken. Te Meenen zag men rijenwagens met doden naar het reeds zeer uitgebreid kerkhof achter 't station rijden. Het station zelf is ook tot hospitaal ingericht.

Zoo wijd het landschap draait en strekt,
nu ligt het vachtig toegedekt
met witgevrozen sneeuw;
heel de aarde schijnt een kussen dat
vol kantwerkspelde' en garen zat
en 't wangetij ontspint...

De hemel draagt een grijze kap;
het vlokkig dons deeft val en stap
en schittert duiz'lend schel...
Al op de wallen staat de rei
der mannen, in hun monnikspij
van witgewolde stof...

Alom de sneeuw... Is dat nu 't kleed
dat God op 't heilige altaar smeet
en 't roode bloed verwacht
der jongens, op den rug geslaên
en spelensmoe van huis gegaan,
den kogelriem ter borst?

12/1/19. FRITZ FRANCKEN.

Nog steeds houdt de artilleriebedrijvigheid, met buitengewone hevigheid aan, bijzonderlijk om Wytschaete. Het zou ons niet verwonderen, indien de Duitsers op het Yzerfront de weerslag van de Somme-gevechten zouden

willen plaatsen.

Sneeuw.

20 januari 1917 – Albert Denys

Na vier dagen tranchee komen wij in Westvleteren (Bouten) 15de in B3 nacht en slapen in natte abris.
16de naar C3 eerste avond wacht, sneeuw, 2de avond, waken in B3, sneeuwen op 't werk, parapet verhogen, slecht werk, moest door genie gedaan worden.
18de na A4. Lt. Salomonsk verbied ons te roken op acht????
Koude sneeuwnacht, Duitsers maken veel vuur voor ons. Om 7 ½ uur naar C4. Om 12 uur worden wij wakker gemaakt om 500 zakken te gaan vullen van A let 20 man. Nooit heb ik zulk werk gedaan, 13 uren wacht staan en na 3 uur slapen moeten gaan werken in de sneeuw – iets dat toch niet kan houden.
Pilote zegt ons dat de luitenant zou moeten reclameren voor zulk werk. 's Avonds naar Westvleteren, waar wij om 12 ½ uur aankwamen, afgelost in A om 7 ½ uur.
S' Anderendaags om 10 uur op en veel zonder eten moesten weg naar 't bad te Elzendamme. Wij achtten 3 uren voor de compagnie begon.
Binst wij van 8 tot 12 in de loopgraven zaten uittreksels van de Belgische Standaard van de 16de januari 1917. Die toestand echter ziet er zo pluis niet uit als de lezing van deze berichten laat blijken. **Het front van Steenstrate tot boven Yper** is tegenwoordig de slechtste sector van de westelijke strijdlijn. Geen enkele dag vergaat er in betrekkelijke rust en 't kanongebulder dat in de berichten onduidelijk steeds met de benoeming van artilleriestrijd wordt vermeld, heeft in de geleden weken zulke hevigheid bereikt dat het tot in Zeeland werd gehoord.

Zondag 21 januari tot zaterdag 27 januari 1917 – Baert A.

Bijtende koude, zeer hevige vorst gans de week. Het kanon buldert gans de week, soms buitengewoon hevig, nu en dan een tussenpoos van stilte.
Vrijdag 26 vallen 4 vliegersbommen op hofstede Debaene (Zandputten). Beweging als naar gewoonte.
Plakbrief: de honden moeten gemuilband.

12 januari 1917 - Provinciaal bestuur van West-Vlaanderen

Opeising van de tarwe

PROVINCIAAL BESTUUR
VAN
WEST-VLAANDEREN
N° 21400

De Panne, den 22 Januari 1917.

OPEISCHING DER TARWE

Onderrichtingen aan de Gemeentebesturen

MIJNE HEEREN,

Bij toepassing van ons besluit van 21 october 1916 en als gevolg aan onze omzendbrief van de 5de januari 1917, waarbij het beheer, de verdeling en de herverkoop der opgeëiste tarwe, bij

afveerdiging aan de heer Volksvergegenwoordiger MAES J. te Rousbrugge wierd overgeet, verzoeken wij U de volgende onderrichtingen na te leven:
De beschikbare tarwe zal gelijkvormig te bepalen volgorde, naar de daartoe bestemde molens vervoerd worden, ten laste van de voortbrenger of de handelaar; zo de afstand 15 kilometer overtreft, zal een vergoeding van ambtswege vastgesteld, bijgevoegde worden.
Deze tarwe zal, hetzij bij de maalderij, hetzij ter statie, door een daartoe aangestelden opnemer ontvangen worden.
Deze opnemer zal over de hoedanigheid oordelen en een prijs vaststellen, begrepen tussen 30 fr. en 33 fr. maximum.
Hij zal een bewijs dezer ontvangst afleveren, met aansluiting der hoeveelheid geleverde tarwe en der verschuldigde som.
De opnemer heeft het recht de tarwe te weigeren, die hij als onbruikbaar oordeelt;
De tarwe zal moeten geleverd worden in goede zakken, met een netto gewicht van 100 kilogram.
De zakken moeten op goed leesbare wijze de naam en het adres van de leveraar aanduiden.
Bewijs zal gegeven worden van de geleverde zakken door de opnemer, die er de waarde van zal schatten. Deze zakken zullen zonder uitstel aan de belanghebbenden, door tussenkomst van de opnemer, terugbetaald worden.
De betaling der tarwe zal geschieden aan de gemeente, waarvan de tarwe oorspronkelijk is.
De gemeenten zullen aan de leveraars de verschuldigde sommen uitbetalen.
De algemene commissaris beschikt over de zemelen, die zoveel mogelijk aan de landbouwers rechtstreeks zullen terug besteld worden.
Elk gemeentebestuur zal aan de algemene commissaris laten kennen de hoeveelheid bloem die zij wekelijks, in verhouding harer bevolking nodig heeft; een gemeente zal enkel voor haar ingezetenen bloem mogen bestellen.
Deze bloem zal onder al de bakkers in verhouding hunner cliënteel verdeeld worden.
Bijzonderen die geen voortbrengers van tarwe zijn en die ovens bezitten om zelf te bakken, zullen op hun aanvraag een zekere hoeveelheid bloem ontvangen, die niet meer mag bedragen dan 400 grammen per dag en per hoofd.
Voor wat het vervoer aangaat der bloem van de maalderij naar de gemeente, deze zal ten voordeligste mogelijk door de algemene commissaris geschikt worden, nochtans gezien de tijdsomstandigheden, zullen de gemeenten kunnen verplicht worden deze per wagen naar de maalderij af te halen. Voor dit vervoer zal een vergoeding per kilometer gerekend aan de gemeente betaald worden.
De gemeentebesturen betalen de bloem aan de dienst der bevoorrading van de burgerlijke bevolking.
Voor alle uitvoermaatregelen of verdere inlichtingen kunnen de gemeentebesturen zich rechtstreeks wenden tot de heer J. MAES, Algemene commissaris der Burgerlijke Bevoorrading te Rousbrugge, wiens bureel toegankelijk is de maandag, woensdag en vrijdag van elke week, van 9 tot 11 ure.
N.B. – Wij houden er aan ons bericht te herinneren waarbij het van af de 5° januari verboden is, op de hoeveelheid opgeëiste tarwe nog iets af te nemen zonder voorafgaande toelating van de Algemene Commissaris der burgerlijk bevoorrading.
Wij drukken er op dat deze voorschriften streng dienen nageleefd te worden en herinneren dat de gemeentebesturen verantwoordelijk zijn voor het behoud, bij de voortbrengers en de handelaars, der hoeveelheid tarwe zoals ze op de staten vermeld is.

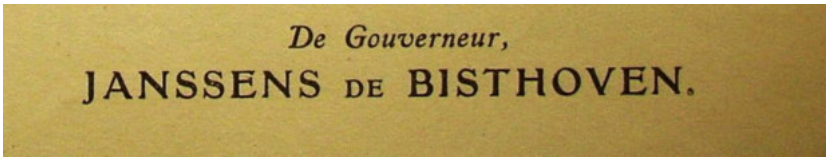
De Gouverneur,
JANSSENS DE BISTHOVEN.

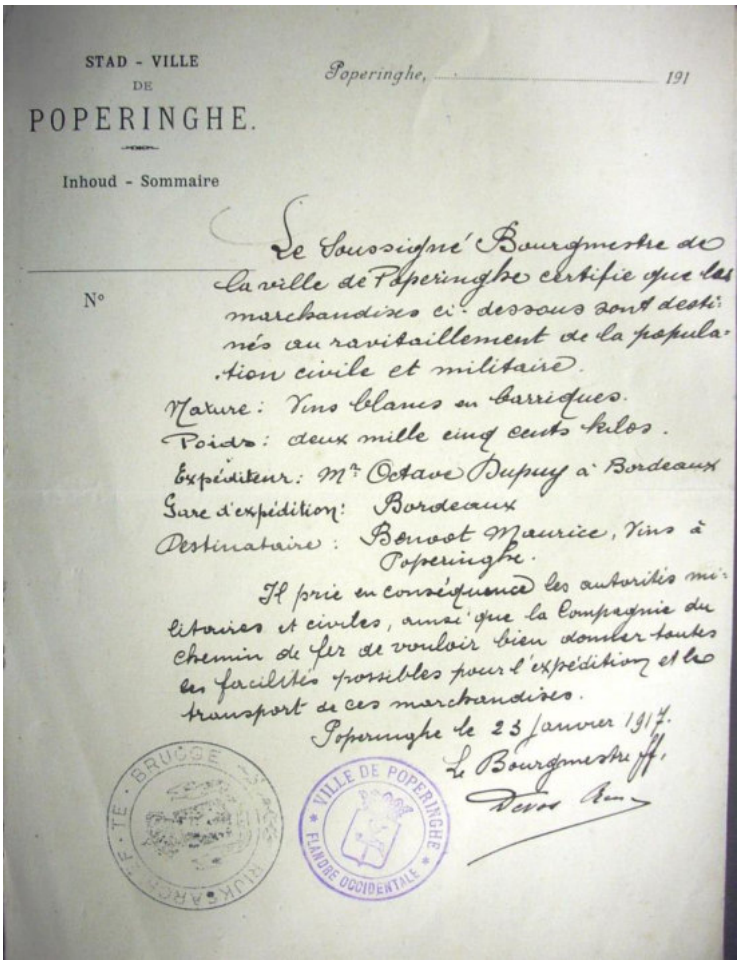
STAD - VILLE
DE
POPERINGHE.

Inhoud - Sommaire

N°

Poperinghe, 191

Le Soussigné Bourgmestre de la ville de Poperinghe certifie que les marchandises ci-dessous sont destinés au ravitaillement de la population civile et militaire.

Nature: Vins blancs en barriques.
Poids: deux mille cinq cents kilos.
Expéditeur: Mr Octave Dupuy à Bordeaux
Gare d'expédition: Bordeaux
Destinataire: Benoot Maurice, Vins à Poperinghe.

Il prie en conséquence les autorités militaires et civiles, ainsi que la Compagnie du chemin de fer de vouloir bien donner toutes les facilités possibles pour l'expédition et le transport de ces marchandises.

Poperinghe le 23 Janvier 1917.
Le Bourgmestre ff.
Devos

23 – 24 januari 1917 – Albert Denys

Piquet in ferme Roussel. Koude dagen. 's Nachts gaan werken in boyau de Boesinghe.

Bevoorrading van de bevolking
Met wijn …
De ondergetekende burgemeesters van de stad Poperinghe certifieert dat de hieronder vermelde waren bedoeld zijn voor de bevoorrading van de burgerlijke en militaire bevolking.
Natuur: witte wijn in kisten
Gewicht: 2500 kilo
Expediteur – Mr. Octave Dupuyte Bordeaux
Station van vertrek: Bordeaux
Gericht aan Benoot Maurice, wijnen te Poperinghe

Ten gevolge hiervan bid ik de burgerlijke en militaire autoriteiten, als ook de compagnie van de ijzerwegen de nodige faciliteiten te verlenen voor deze expeditie en het transport van deze waren.
Poperinghe, de 23ste januari 1917
De burgemeesters Devos

ONBEZET BELGIË
Hondsdolheid
Te beginnen van 22 Januari moeten bij Verordening van dezen date, de honden niet meer gemuilband zijn.

25 januari 1917 - Van Walleghem

Om 11 ure wordt de 3de Belgische batterij die in de vijverdam staat slinks de hoeve van de burgemeesters schrikkelijks gebombardeerd. Meer dan 350 obussen vallen op een hectare grond. 2 kanonnen worden in stukken geslegen. Een munitiedepot van meer dan 400 obussen sprint in de lucht. Een abri wordt ingeslagen, 1 soldaat erg gekwetst….
Gisteren namiddag waren Belgen en Engelsen op de vijver aan 't schaverdijnen en nu waren zij weerom op het ijs bezig met jacht te maken achter waterhoentjes.

25 januari 1917 – Brievenboek Poperinge

Aan de burgerlijke gouverneur van West-Vlaanderen te De Panne
Zoals gevraagd in uw schrijven van de 28ste december 1916, vraagt de minister van Binnenlandse Zaken een rapport over de situatie en de wensen van onze stad.

We beantwoorden graag aan deze vraag. We formuleren hierbij enkele bemerkingen omtrent de situatie van de burgerlijke bevolking van Poperinghe en doen graag enkele voorstellen om deze situatie te verbeteren. Wij verlangen geenszins om de vrijheid van handelen van de militaire overheid te beperken in deze tijden maar wensen alleen het algemeen nut te dienen. De bemerkingen die we denken te moeten maken betreffen één van de drie takken die het economische leven van onze inwoners uitmaken, te weten de landbouw, de handel en de industrie.

A Landbouw
De heer kapitein Pierrepont, rentofficier die te Poperinghe verblijft, Casselstraat nr. 58, is aangesteld om met alle landbouwers de pachtcontracten voor de velden en de weiden die door het Britse leger bezet worden, op te maken. Deze contracten waarvan de redactie ons nadelig lijkt, bevatten als paragraaf drie de formulering dat de overeengekomen pachtprijs de vergoeding voor de schade inhoudt. Dus betaalt het Britse leger alleen maar de pacht van de velden of de weiden en dikwijls betaalt zij alleen maar een deel van de pacht doordat men alleen maar de pacht wilt betalen van het stuk dat men daadwerkelijk bezet. Daarbij houdt men dan geen rekening met het feit dat een terrein verder onbruikbaar is omwille van de bezetting van dit ene gedeelte door de soldaten. Daarbij doet de landbouwer die dit contract ondertekent ook afstand van zijn land voor zijn landeigenaar en voor zichzelf van alle toekomstige klachten, voor alle schade die door het bezeten van de gronden door het Britse leger kan aangericht worden.
Daarbij dient men te weten dat wettelijk gezien de boeren zich toch niet kunnen engageren voor de landeigenaars zonder een regelmatig mandaat van deze gekregen te hebben, waarbij we ons afvragen waarom het Britse leger dat op het Belgisch grondgebied opereert, dit niet nodig heeft en zich niet dient te onderwerpen aan artikel nr. 1732 van de Burgerlijke Wet die stipuleert dat de huurder verantwoordelijk is voor het verlies van waarde tenzij hij kan bewijzen dat dit zijn fout niet was.
Deze rechtvaardige en billijke wet, houdt dan ook het Britse leger verantwoordelijk voor alle schade die door hen veroorzaakt wordt gedurende de pachttijd en verplicht hen om aan de verhuurder de velden, weiden en gebouwen in hun oorspronkelijke staat terug te bezorgen.
Het Engelse leger maakt met hun militair doel, dikwijls de velden voor lange jaren onbruikbaar en dit door bijvoorbeeld het maken van loopgraven voor de instructie van hun soldaten, of door het aanbrengen van grind, of door het aanleggen van schiet- of granaatscholen, etc.
Vandaar dat het slechts rechtvaardig is dat zij verantwoordelijk zijn voor alle schade die veroorzaakt wordt, waarvoor er een prijs zou moeten betaald worden die ver boven de huurprijs uitstijgt die aan de boer of de eigenaar aangeboden wordt.
De vergoedingen die nu aan de landbouwers aangeboden worden zijn veel te laag, onvoldoende en onbillijk. Zij houdt alleen een pacht in van de velden zonder dat de aangerichte schade, aangerekend wordt, noch het feit dat er een productieverlies ontstaat omdat het onmogelijk is om vee te houden met een kleiner areaal grond.

II Oorlogsfeiten
Als gevolg van deze eerste observaties, zouden wij onze overheid dankbaar zijn, moest zij ons een exacte definitie geven van wat men onder ‘oorlogsfeiten’ verstaat. Nogal dikwijls wordt

de schade veroorzaakt door de bondgenoten en gerangschikt onder ‘oorlogsfeiten’ waarvoor er dan geen vergoeding of rekwisitie betaald wordt. In de toekomst zal het onmogelijk zijn om de feiten nog te bewijzen en zal een vergoeding dan ook volledig arbitrair zijn.

III Weiden
Onze regering heeft aan het Engelse leger gevraagd om de weiden te respecteren die tot nu toe ontsnapt zijn aan de bezetting van de soldaten. Spijtig genoeg is deze aanbeveling niet erg opgevolgd en het gebeurt dan ook dikwijls nog dat de militaire overheid bezit neemt van een weide, zelfs zonder de minste autorisatie hiertoe gekregen het hebben van de eigenaar of de pachter. Daarom vragen wij U in het algemeen belang van de landbouw en met het oog om het huidige vee te kunnen blijven houden, dit bevel om al de weiden te respecteren, terug af te kondigen om deze niet verder te beschadigen.

IV Landbouwwegen
Ten gevolge van het intens militair vervoer, zijn vele landbouwwegen volledig vernield en vele zijn volledig onbruikbaar geworden. Het is dan ook nodig om deze zowel vanuit het oogpunt van het intense verkeer voor de militaire operaties, als met het oogpunt van de landbouw, om het merendeel van onze landbouwwegen te herstellen.

Een beeld der trieste werkelijkheid.
Een onafgebroken Engelsche legertrein keert terug van de loopgraven. De mannen zijn vermoeid en uitgeput, de gewonden worden op kleine wagentjes medegevoerd.

V Bevoorrading en rekwisitie

A – Bloem en koren – De stad heeft een magazijn van waaruit de bedeling van de bloem aan de bakkers, gebeurd. Tot op heden hebben we de noden op dit vlak kunnen voldoen. Er werd dan ook geen enkele klacht geuit. Wij keuren ten volle de militaire overheidsmaatregel, goed waarbij men het koren op stam opeist. We vragen alleen maar dat de landbouwers hun koren direct aan de bakkers van de stad zouden kunnen verkopen. Veel koren van de laatste oogst is nogal slecht en het zou gemakkelijker in de consummatie terecht komen, indien dit niet van een intermediaire administratie moet gaan.

B – Aardappelen – De vaste prijs die bepaald is voor de aardappelen is redelijk en te accepteren voor de landbouwers. Alhoewel, wanneer men wenst dat de landbouwers deze marchandise gedurende enige tijd in het magazijn houdt, om deze te leveren naargelang de vraag en de maat van de consummatie, dan is het te wensen dat men aan de landbouwers een premie hiervoor zou toekennen, of een kleine verhoging van de prijs met 50 centiemen per maand en per 100 kilo. Dat zou de bevolking en speciaal het Belgische leger meer kans geven nog stock te vinden voor de lentemaand.

C – Vlees – Tot heden bevindt er zich in de beenhouwerijen nog altijd voldoende vlees om aan de behoefte te voorzien. De prijzen zoals aangegeven in de tabel van de 10de januari zijn dan ook voldoende.

D – Kolen – Er is een groot tekort van kolen in de stad. Nochtans bij de kolenhandelaars zegt men ons steeds hetzelfde: Geef ons wagons en wij zullen U kolen geven. Wij hebben dan ook ten allen kante rondgevraag: bij de Town Major van de stad, de officier belast met het Engelse beheer, de Belgische intendant en nu ook aan de officier belast met de wagondistributie te Calais.

De Belgische intendant stuurt nu en dan enkele wagons maar zeker niet voldoende.

De particuliere kolenhandelaars bestellen steeds kolen maar krijgen moeilijk enkele wagons van tijd tot tijd. Wij proberen dat euvel zo goed als mogelijk op te lossen maar we zijn er niet toe in staat.

VI – Hopcultuur

De hopcultuur die de rijkdom is van gans de streek is zorgwekkend verminderd, ten eerste door de veel te grote opeising van de hopstaken die plaats vond en nu ook ten gevolg van het gebrek aan mankracht. Het zou erg wenselijk zijn dat het Engelse Labour Corps zich er zou toe verbinden van een categorie landbouwarbeiders ter beschikking te stellen ter vervanging van de werklieden die nu in militaire dienst zijn.

Op de Fransche landwegen.
Duitsche gevangenen uitgeput langs de wegen liggend.

B Industrie

Op dit ogenblik zijn er in de stad slechts twee industrieën: de fabricatie van tabak en deze van bier en mout.

De fabrikanten van tabak klagen dat ze geregeld zonder werk zitten bij gebrek aan primaire middelen. Het is immers voor hen volledig onmogelijk om de tabaksbladeren uit de havenmagazijnen van Le Havre en Bordeaux op te laten sturen. Meestal is de sector van de ijzerwegen van het noorden gesloten voor alle verkeer.

Zij zeggen ook nog dat het spijtig is dat de Belgische militaire intendant die de keuzenormen opstelt voor de aankoop van tabak, de voorwaarden niet wil aanduiden in het aankoopdossier die door de Belgische fabrikanten dienen gevolgd te worden. De tabaksnijverheid is zo klein geworden dat ze op het punt staat te verdwijnen ook omwille van het gebrek aan handwerklieden.

De moutfabricatie is totaal onmogelijk geworden ten gevolge van de vervuiling van het water van de Vleterbeek door het bouwen van de Engelse wasserijen stroomopwaarts van de stad. Verschillende rapporten hierover zijn er opgesteld door de gemeentelijke gezondheidsdienst zowel voor de burgerlijke als voor de militaire gouverneur en gericht aan de provoost van het Engelse leger, dit alles tot heden zonder gevolg.

C Handel

Als de oorlog een sterke uitbreiding van de handelsrelaties als gevolg had, zeker voor de gemeenten niet ver van het front, geloven wij dat het nuttig is te zien dat sedert enkele

maanden deze handel weer verminderd is. Tussen de oorzaken van deze vermindering, willen we de volgende signaleren:

a) Het plaatsen van cantines, uitzonderlijk en alleenlijk bedoeld oor de voorziening van het Britse leger
b) De waardevermindering van de Belgische munt. Om de gemeenten in het onbezette gebied te voorzien, zijn de handelaars verplicht om hun waar in Frankrijk aan te kopen, waar men uitsluitend Frans papiergeld aanvaardt. Het is algemeen geweten dat men onmogelijk met Belgische 5 frank biljetten kan betalen. Van de andere kant zijn de handelaars verplicht Belgische biljetten te aanvaarde bij de verkoop van de waren, wat een probleem doet ontstaan. Indien de minister van financies dit probleem zou kunnen oplossen door de nationale bank alle Belgische biljetten te wisselen zonder wisselgeld aan te rekenen, in Franse of Belgische biljetten, dan zou ze aan het land een belangrijke dienst bewijzen.
c) De belemmeringen op het verkeer. Wij begrijpen dat de militaire overheid zekere formaliteiten uitvaardigt om spionage te voorkomen en de militaire operaties niet te belemmeren door een te intensief verkeer van burgerlijke voertuigen. Wij hebben geen klachten zolang het de verplaatsingen betreft tussen de gemeenten in het onbezet landsgedeelte.om een vrijgeleide hiervoor te verkrijgen zijn de regels simpel en gemakkelijk uit te voeren. We willen wel protesteren wanneer het reizen naar Frankrijk betreft. Als het om eerlijk bekend staande handelaars betreft, waarom kunnen deze dan geen algemene toelating krijgen voor het noorden van Frankrijk, gezamenlijk voor de steden Hazebrouck, St. Omer, Bergen en Duinkerke. Men verplicht hen om op gefixeerde dagen te reizen, beschreven op hun paspoort, maar ze zijn niet zeker om op deze bepaalde dagen de nodige waren te vinden, zoals ze ook niet zeker zijn om de nodige betalingen te krijgen of te doen, of dat het weer in de winter hen zal toelaten te reizen. Volgens ons is het bepalen van deze reizen op bepaalde dagen van geen enkel nut voor de algemene oorlogssituatie, maar ze leiden wel tot vele moeilijkheden voor onze eerlijke handelaars. Indien de militaire overheid het aantal handelsreizen wenst te beperken dienen ze juist de handelaars zelf hun reizen te laten bepalen om zo te vermijden dat ze onnodige verplaatsingen moeten doen.

Betreft het echter verdere reizen die men wenst te doen bijvoorbeeld naar Parijs en omgeving, Paris Plage, etc. om bijvoorbeeld familieleden te bezoeken, daarvan begrijpen we dat de militaire overheid deze wenst te beperken, maar we denken toch ook dat in deze gevallen men een autorisatie kan geven en dat in geen geval de militaire overheid een maand , zes weken tot twee maand lang moet wachten om op de aanvraag te antwoorden. Het is verder ook ondenkbaar dat de militaire overheid zich verzet tegen de terugkeer in het land van personen die op het moment van algemene paniek, ten gevolge van het eerste bombardement, gevlucht zijn naar Frankrijk en nu branden van verlangen om terug te keren om hun belangen alhier veilig te stellen. Deze situatie bedroefd ons en we zien daarbij dat aan de andere kant van de Franse grens, inwoners van dorpen nog korter bij de vuurlijn dan de onze, niet onderworpen zijn aan verplichte reismaatregelen, zo vervelend als de onze. We hopen dan ook dat zo snel als mogelijk dit totaal onnut formalisme zal verminderen.

d) Vreemdelingenboekje voor de Belgen ingesteld in Frankrijk voor de aangrenzende gemeenten. Vele van onze inwoners wonen in de aangrenzende Franse gemeenten en klagen met recht dat zij, sedert dat ze drager zijn van een dergelijk vreemdelingenboekje, ze verplicht worden om aldaar in het dorp te blijven waar ze voorlopig hun verblijf houden. Zijn er redenen waarom onze Belgen die in Frankrijk

verblijven, anders dienen behandeld te worden dan de Franzen die alle faculteiten hebben om zich te verplaatsen van eht ene dorp naar het andere?

e) Strengheid der grenspolitie: - Generaal Joffre heeft meerdere keren verklaard dat alle grensformaliteiten geen ander doel hebben dan het bewaken van het burgerlijk verkeer maar dat zij geen enkele belemmering wenst te vormen voor de kleine grenshandel. Dit is het principe dat de grenspolitie dient te eerbiedigen. Maar is dit ook zo? Wij moeten spijtig genoeg het omgekeerde constateren. Men verbiedt een Fransman om langs de gewone straat zijn kwartje tabak of zijn kwartje koffie te gaan zoeken in België. Aan een Belg verbiedt men om de straat over te steken om een brood te gaan kopen in de buurt. Deze kleinhandel aan de grens heeft steeds bestaan en werd steeds geduld, ook door de Franse douane. Waarom wil men nu de levensmiddelen ontnemen van die vele families die reeds altijd zo geleefd hebben?

Deze zijn, meneer de gouverneur, onze ideeën betreffende de situatie van onze stad. Wij hebben in alle ernst vrijuit gesproken en als we zonder terughoudendheid gesproken hebben, vragen wij ons te verontschuldigen, maar we hebben ons laten leiden door het algemeen belang en in het bijzonder door de belangen van onze stad en zijn inwoners.

DE TOESTAND
Een vluchtig Overschouw.

De Toestand
Een vluchtig Overschouw
We kunnen ons voor heden tot enkele krijgsbestatigingen bepalen om de militaire toestand weer in zijn omlijsting te plaatsen.
Reeds sedert enkele dagen woedt dat en nacht een hevige artilleriestrijd. Deze bedrijvigheid zou verwondering kunnen verwekken, indien we niet wisten dat het hier een veiligheidsmaatregel geldt. Immers de achterwaartse verkeerswegen zijn door de sterke vorst vastgevroren en uiterst goed begaanbaar. De Duitsers zullen ongetwijfeld deze gunstige toestand te baat nemen om belangrijke troepen-verwisselingen te doen, te meer omdat om Yper de artilleriestrijd reeds over ’n maand is aangebonden geweest en geen maand aanduren kan om ’t zuiver plezier van te schieten. De artillerie actie op ’t Yserfront is het gevolg van de bedrijvigheid m Yper. We zien de mogelijkheid in van een sterke Duitse poging langs deze kant, bij aldien het guur maar vast weder blijft aanhouden.
Op heel het Frans front, ten andere doen zich verschijnselen voor dat nakende gebeurtenissen van groot belang in aantocht zijn. Van Frans-Engelse zijde wordt grote werkdadigheid gemeld. Troepen- en materiaalverplaatsingen gebeuren elke dag. Van Duitse zijde is het een gestadig ontplooien van verkenningen aller wegen, die zonder het minste belang in zich zelf, toch een doel laten veronderstellen dat niet lang meer uitblijven kan.

26 januari 1917 – Van Walleghem

3 Duitse vliegers komen naar Poperinghe en werpen 5 bommen. Nabij het petroolkot worden 10 peerden gedood. Aan ’t Hooge wordt een burger die per velo reed, gekwetst doch volgens het schijnt enkel door een schrapnel die geschoten werd naar de vliegers en op de weg ontploft is. Er zijn weinig burgers die de toelating hebben per velo te rijden. Doktoors en enige werklieden die werken voor het leger.

25 – 26 januari 1917 – Albert Denys

Wacht in tranchee F en E tegen ferme Decat. Schoon leven. Die wachten werden uitgezet om het hout in de tranchees te bewaken. Doch wij branden er meer op dan dat wij er voor zorgen.

26 januari 1917 – Delaere C.

Poperinghe kreeg weeral enige bommen en een man wierd gekwetst.

Uit 'De grote oorlog van Jules Leroy' – Opgetekend door Dries Decadt

We waren al in 't jaar '17. Het begon net koud te worden en te vriezen. Ik werd terug naar 't front gestuurd. De herstelperiode had me toch wat rust gebracht. Ik vervoegde de 1ste linie. Mijn positie was opnieuw aan de rechterkant van de brug van Steenstrate. Inmiddels was het frontreglement gewijzigd. Nu dienden de fronters zes dagen 1ste linie door te brengen en daarna zes dagen achteruit. De 2de linie was afgeschaft. Het voortdurend bewegen en de troepenverplaatsing om de vier dagen, zoals het vroeger was, had reeds teveel verliezen gekost.
Ik lag maar drie of vier dagen aan het front of… 's nachts kwamen plots nieuwe troepen aan. 't Waren chasseurs te voet. Deze zeiden dat zij bevel hadden gekregen om het gebied rond de brug te bezetten en dat wij er moesten plaats maken.
Inderdaad, dat was zo! Onze compagnie werd weggeleid. Wij stapten en stapten. Jongens, altijd maar stappen! We trokken eerst naar Woesten, daarna langs de grote weg naar Veurne. Vandaar ging het naar Adinkerke en zo langs het kanaal naar Duinkerke.
Van al die roepenverplaatsing waren wij niet op de hoogte en niemand van ons wist wat er eigenlijk gebeurde; iedereen vroeg zich af wat dat allemaal te betekenen had.
In Duinkerke stapten we naar het station. Daar werden we per groepjes van veertig man opgesplitst; wij werden vervolgens in beestenwagons gestopt. De trein vertrok. Niemand wist waarheen. Wij sukkelden zo één dag en één nacht met de trein rond. Af ten toe stond die trein wel in het ene of andere station stil voor een half uurtje of zelfs één uur. Opvallend was, dat in ieder station waar wij voorbijtrokken telkenmale de plaatsnaam was afgedekt. Men had de naam onder een doek verborgen. Was dat altijd zo of was dat enkele voor ons bedoeld? Dat heb ik nooit kunnen achterhalen. In elk geval, wij wisten nooit waar we ons bevonden.
Op één bepaalde plaats kon ik toch de naam 'Troyes' ontwaren; we waren verdomme ten zuidoosten van Parijs! Wat had dat te betekenen?
Wij sukkelden dan nog één volle dag met die duivelse stoomtrein verder… vriezen dat het deed! God toch, wat was het koud! Die avond werden we naar een kamp overgebracht; pas twee dagen later wisten we waar wij ons precies bevonden. Wij waren in het 'Camps de Mailly' niet ver van Verdun. Onmiddellijk begrepen wij waarom we daar gestationeerd waren. Wij hoorden dat de gevechten te Verdun zeer geweldig waren; het was dus de bedoeling dat wij eventueel de fransen zouden moeten steunen.
Na enkele dagen kwam er zelfs een divisie Russen aan. Gelukkig hebben we de fransen niet moeten helpen. God weet hoeveel mannen we dan niet zouden hebben verloren.
Wij mochten dus naar het Belgisch front terugkeren. 't Vroor nog altijd even had.

Nu lagen we in stelling ten zuiden van Boezinge langs het kanaal van ieper. De vaart was potdicht gevroren. Dag en nacht moesten we schietensklaar staan. De Duitsers zaten precies op de andere oever. Het kanaal bood niet de minste bescherming meer. Men kon er zomaar over wandelen. Het was dus oppassen geblazen voor een eventuele aanval. Het bleef nog altijd ongehoord koud!

26 januari 1917 – Brievenboek Krombeke

Verzoek van de heer burgemeester aan de heer gemeenteontvanger van de ouders op de gemeente gehuisvest van kinders deel makende van ’t werkende en ’t strijdende leger, de vergoeding voorzien door de wet te willen uitbetalen, zelfs indien ze tot nu toe geen certificaat ontvingen, op al dien dat ze een stoffelijk of zedelijk bewijs kunnen afleveren dat hun kinderen onder de wapens zijn.

Maandelijks verslag aan de heer arrondissementscommissaris te zenden, in voldoening zijner vraag nr. 1051 – van 8 – 1 – 17 – op verzoek van de heer minister van Binnenlandse Zaken – over de toestand dezer gemeente alsmede de maatregelen te laten kennen die vorengesteld worden door ons om de nieuwe vraagstukken op te lossen, door de huidige toestand opgeworpen
1 – Kolen – De voorraad door Kales – intendencie, te leveren zal moeten merkelijk verhoogd worden uit reden: 1 – van de buitengewone winterkoude – 2 – uit reden van de nieuwe inroep met de 1ste februari die de beste kolenbevoorrader uit de handel (kolen komende van Hooimille, Bergen, Duinkerke, Veurne, Adinkerke of Stavele) moet vertrekken met de 1ste februari naar ’t leger. Aldus indien de heer colonel Lebacq aan de uitvoering der commanden niet zou kunnen voldoen op tijd en stond, dat er aan de kolenbevoorrader een verlof toegestaan worden om de bevolking van ’t nodige te voorzien – bijzonderlijk wanneer ’t ministerie zal besluiten per schip te Rousbrugge of Stavele de gemeente te bevoorraden van kolen zal een verlof aan deze kolenbevoorrader onontbeerlijk zijn.
2 – Veevoeder – De crisis in ’t veevoeder staat om erger te worden. Er zijn geen bonen voor de hand om ’t vee te voeden, zelfs niet tegen buitengewone hoge prijzen terwijl de andere bonen (haricots) voor ’t leger gerekwisitoneerd worden. Aldus moeten de koeien gedeeltelijk met haver gevoed worden, ’t geen reeds nu deze waar zo schaars maakt dat er reeds aan 42 frank per 100 kilo aangekocht is geworden – zo geen maatregel genomen wordt zal de veestapel nog enerzijds verminderen en anderzijds de opbrengst aan melk en boter zal ook afnemen.
Wij stellen voor dat even als voor de sulfaten er door bemiddeling van de heer volksvertegenwoordiger Maes, aankopen van bonen zouden worden gedaan voor de invoer, ten einde de landbouw deze onontbeerlijke waar ter beschikking te stellen, die nu door de handel niet meer verkregen wordt.

ONBEZET BELGIË

VLAMERTINGHE. — Geboorten : December 1916. — Ampe Alois zoon van Cyriel en Clotilde Coene ; Buickaert Juliaan zoon van Edward en Maria Beddeleem ; Delva Agnes dochter van Jules en Irma Verseavel.

In 1916 waren 53 geboorten ; 29 sterfgevallen ; 7 huwelijken.

Huwelijken : Januari 1917. — Augustinus De Fleurquin soldaat van Winckel-Ste Kruis met Flavie Vanderheyden, vl. van Langemarck.

Felix Emmerechts soldaat van Vilvoorde met Magdalena Boxoen van Vlamertinghe.

De Belgische Standaard – 28 januari 1917

27 – 28 – 29 januari 1917 – Albert Denys

In de kantonnementen van de Wuppe, warme barakken. Sedert enige dagen hevige bombardementen op onze en op de Engelse sectors. Koud weder duurt voort. Zondag 28, mis met muziek in de barak.

Zondag 28 januari 1917 – Baert A.

De vorst houdt aan. Gans de dag hevig geschut. Een vlieger lost 3 bommen rond de melkerij. Veel armoede in de tenten: zeer weinig kolen en ’t brood is schaars. Veel soldaten en munitie op.

Maandag 29 januari 1917 – Baert A.

Buitengewoon vervoer deze nacht. Treinen op met soldaten, ook auto's en lorries; 12 zware kanons (met 8 paarden bespannen) op; 16 batterijen kleine kanons. Honderden lorries staan overal tegen de stad, beladen met munitie en gereed om op te trekken. Twee tanks zouden heden nacht voorbij getrokken zijn! Er is een aanval bereid of aan de gang. Hevig geschut. Begin van brand in 't magazijn.

30 januari 1917 – Albert Denys

In repos voor 12 dagen naar Crombeke, (paret, eerste hofstede links van Crombeke naar Poperinge). Hevige koude kunnen en buiten. Ijs, val, knie wat ontwricht. Ik ben reeds sedert 3 dagen exempt de service. Wij hebben veel koude afgezien in 't vertrekken van de Wippe.

30 januari 1917 – Baert A.

Rond de stad staan nog overal kanonnen gereed. Noord Frankrijk krioelt van de soldaten. We zien nu en dan een troepje paardevolk. Aanhoudend geschut, soms vreselijk. Immer toevoer van kanons, munitie, soldaten. Groepen 2, 3, 4 moeten heden optrekken.
Weer grote moedeloosheid bij de bevolking: hevige koude, gebrek, vrienden en bloedverwanten naar den troep, de militaire beweging!

Woensdag 31 januari 1917 - Baert A.

Bijtend koud. Nog immer toevoer van kanons en munitie. Aanhoudend geschut.

Overleden soldaten

Devos Paul 1917 Yzer
Lemoine Jozef 1917 Frankrijk
Bruneel Urbain 5 01 17 Steenstraete

Eine Londoner Kaffee-Bude : Im Gebrauch an der Westfront.
Een Londensch koffie-stalletje aan het westelijk front.
Ett kafé pa västfronten.
En kafé paa vestfronten.

Met dank aan Miel Desmytter

Nummer 175A **Doos Gazette** **Februari 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Goede vrienden zijn degenen die absoluut niet weg te krijgen zijn, als men alleen wil zijn
Geïllustreerd Zondagsblad

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 550 lezers

Beste abonnee

Van een aantal mensen heb ik wederwensen voor het jaar 2017 gekregen, en een paar van deze reacties wil ik jullie niet onthouden. Hier eerst de reactie van Guido Morent:

Dag Guido (naamgenoot) ,
Met veel belangstelling lees ik al je mails " Doos Gazette " over de streek. Je weet dat je steeds gebruik mag maken van m'n site " doodsprentjes. be ",
om gegevens over de overleden personen te verduidelijken , je mag zelfs de prentjes en brieven copieren. Daarom heb ik ook deze site gemaakt, om iedereen te helpen bij hun ¨ stamboom opzoekingswerk.
Groeten
Guido Morent

Roland Gille schreef mij:
Guido
Dank voor de wensen …en de enorm aangenaam verwoorde heemkunde…waar ik steeds naar uit kijk…
Voor 2017 wens ik U een opperbeste gezondheid en verwoede schrijflust zodat –hoe egoïstisch ook- ik verder zal kunnen genieten van de Poperingse geschiedenis.
Een trouw abonnee
Gille Roland

En Patrick Pectoor:
Dag Guido
Vooreerst proficiat met het schitterende werk dat u levert voor Poperinge en omstreken !
Wij genieten er telkens opnieuw van met volle teugen. **De jaarboeken** zijn niet enkel historisch belangrijk **maar schetsen ook de tijdsgeest** : leuk om even door te nemen !
Beste wensen en nog voor “historische inspiratie” en werkkracht hieromtrent !
Patrik Pectoor
Beste Patrick, ik had het niet beter kunnen verwoorden. Ik probeer voor de jaarboeken altijd stukken samen te zoeken die ook iets vertellen over de zeden en gewoonten van onze voorouders, met natuurlijk ook de belangrijkste beleidsakten. Fijn dat je dat zo kan appreciëren.

belangstellenden in de geschiedenis van het Westkwartier,

Vandaag -Verloren Maandag- stuur ik je de aankondiging van een lezing over de geuzen die zal plaats vinden begin februari in Zonnebeke (zie hieronder).

1567 of 450 jaar geleden was het een heel woelig jaar in het Westkwartier, met onder meer (wel een jaar later) op Verloren Maandag de terechtstelling van de drie priesters uit Reningelst te Nieuwkerke, toen op 12 januari 1568. Een gebeurtenis die vandaag op 9 januari 2017 herdacht wordt, namelijk op Verloren Maandag of Verzworen maandag (Frans *lundi perdu* of *lundi parjuré*) of Weversdag, dit is telkens de maandag na de zondag na Drie Koningen (vorige week vrijdag 6/1). Vooral wordt deze dag in Antwerpen gevierd met het eten van worstenbroodjes en appelkoeken ... Maar intussen duiken donkere wolken op aan de grenzen van het Westkwartier want vanuit Italië rukt hertog Alva met zijn troepen op richting de Nederlanden om hier over enkele maanden te arriveren.

Groeten, Carlo Jengember

Op **09/02/2017 om 19u30** houdt de Zonnebeekse heemkring een lezing over **'Intolerantie, geuzen en beeldenstorm'** (dit naar aanleiding van 500 jaar protestantisme ingevolge Luther en zijn stellingen in 1517). Gastsprekers zijn ikzelf en Luc Devoldere van Ons Erfdeel (Rekkem). Luc Devoldere zal een debat voeren met het aanwezige publiek over intolerantie toen en nu (vb. beeldenstorm in Palmyra, het opblazen van de beelden in Bamiyan, ...): Kunnen we de gebeurtenissen vergelijken, wat moeten we nuanceren, ... ?
De gebeurtenissen in de jaren 1500 neem ik voor mijn rekening. Ik zal me (na het schetsen van enkele algemeenheden) vooral toespitsen op het protestantisme ten oosten van Ieper (zeg maar: streek Wervik - Zonnebeke). De wederdopers komen dus zeker aan bod. De gebeurtenissen ten westen van Ieper (Steenvoorde, Hondschote, Poperinge, ...) eerder terloops.
In tegenstelling tot de fietstocht van de voorbije zomer trekken we deze keer voluit de geuzenkaart.

De lezing gaat door op donderdag 09/02/2017 om 19u30 **in de bibliotheek van Zonnebeke.**

Op de blogspot van de Zonnebeekse bibliotheek 'De Letterschuur' vindt u meer info over deze lezing. Gewoon de woorden 'de letterschuur blogspot' op een zoekmachine (cf. Google) invoeren.

Mario Dujardin

Oorlogsdagboek

http://www.focus-wtv.be/nieuws/kookboek-brengt-recepten-uit-wo-i-terug

Opgravingen in de Veurnestraat – Leverstraat – Een brouwerij?

De archeologen zijn weer druk bezig in Poperinge. Niet alleen werd er gestart met de opgraving van een deel van het Sint-Bertinuskerkhof, maar ook in de Veurnestraat, de vroegere **Leverstraat** *is men terug bezig. Toen ik op 4 januari 2017 van het Stadsarchief te Poperinghe terug kwam, stonden deze dapperen in de regen 'iets' op te meten.*
Op de achterkant zien we de 'oude kliniek' van Poperinge en rechts de Bommelaarsbeek. Wanneer deze beek juist zijn naam kreeg, is mij onbekend. We vinden haar in de oude papieren soms wel terug als de 'kleine' schipvaart, want – en dat vergeten we soms – ook dit deel van de Poperingse wateren, tot aan de Pottestraat werd in 1367 gekanaliseerd en behoort dus tot **de Poperingse vaart**.
In samenwerking met een werkgroep uit Vleteren rond Domien Doise, zijn we volop bezig om een tentoonstelling te maken rond **650 jaar Poperingevaart**. *Deze zal doorgaan in de maanden augustus en september, schrijf dit nu maar al in jouw agenda.*
Het water van de Kleine Schipvaart werd door de eeuwen heen, door verschillende brouwerijen gebruikt om hun Poperings bier te brouwen. Daar was onder andere het brouwerijtje van het Gasthuis bij, maar dus ook – ongeveer op deze plaats – stond er een brouwerij.
Dat blijkt uit een akte van de 19de augustus 1630 uit het stadsarchief van Poperinge.
Daar lezen we:

19 augustus 1630 – Brouwerij in de Leverstraat – Halmen – SAP 369

Compareerden in persoone **Jacques Delandsheere ende Cathlyne** zijn huusvrouwe
Ten eender ende **Chaerle Baert ende Janneken** zijn huusvrouwe ten andere zijde

Verkennende ende belydende den zelven Baert ende zyn huusvrauwe wel ende deughdelick ghegheven t 'hebben **by laeghe ende wederlaeghe**[1] met **halm, plocke ende ghifte**[2] an ende ten proffyte van de voorseyde Landsheere
ten desen present ende accepterende
T'derde van een huus ende erfve ende **brauwerie** met haere toebehoorten waer den zelven Landsheere woondt,
staende ende ligghende inden **Leverstraete** deser stede
Aboutterende van noorden de zelve straete,
west weduwe Loys van de Gosteene,
Zuudt in de vaert
ende van oosten Frans Folcque[3]
Belast tzelve derde met xv pond parisis staende losrente ten proffyte van **François Bollaert**
Te myncken t'capitael ende verloopen
Waer vooren den voorseyde Landsheere ende zyn huusvrouwe gheven **in wederlaeghe**
t'derde van een herberghe ende twee ghemeten landts ghenaemt **t'hooghe Graeve**[4] staende ende ligghende **in de prochie van Westoultre**
daer inne sy den zelven Baert beloven, behoorelick te goeden ende erfven als wanneer d'aboutten ghedeclareert werden, wesende zuuver ende onbelast
Ende moet den voorseyde Lantsheere noch volghen ende betaelen an den voorseyde Baert voor toebaete
te godspenninck vi – *6* - schele,
te lijfcoope vij – *7* - pond parisis
Voor de huusvrauwe van voorseyde Baert, een dobbel ducaet in specie
ende tachtentich ponden grooten vlaems
te betaelen ghereet metten erfvenisse ende myncken t'advenant van een rente van vi pond parisis s'jaers by den voorseyde Lantsheere ghelost,
d'oncosten van erfven ende diergelicke half en half,
de loopende jaerschaere van beede de voorseyde paertijen ten proffyte van de voorseyde Landsheere midts volghende **een tonne xv** – *15* - **pond bier**
Aldus ontvut ende onterft[5], en wettelick verkendt

---

[1] Lage en wederlage = in ruil voor

[2] Uit WNT - **Modern lemma:** halm - (hallem, alm; ook halme, als mhd.), znw. m. en o. *Mnd. mhd. hd. ohd. osa. ndl. halm*; *ags. healm*; onr. *halmr*. Zie verder de woordenboeken van Kluge en Franck. Het woord beantwoordt aan lat.-gr. *calamus.*
+↪*Halm*, *korenstengel*, *grasstengel*, *stroohalm*. *Teuth.* halm, calamus, stipula, canna, culmus; halm mit der aeren, calama.
Van plucken (plocken); z. ald.
Een handvol van iets, *zooveel als men door aan iets te plukken er van in de hand houdt*.
Vooral in **MET PLOCKE ENDE HALM, MET HALM ENDE PLOC(KE)**, de uitdrukking van een zinnebeeld met betrekking tot den overdracht van eigendom; *met een handvol gras of aarde en een riethalm*, die door hem die den eigendom overdroeg aan den nieuwen eigenaar werden overgegeven. – Voor de Poperingenaars ook bekend in het woord 'hommelplok'.

[3] Deze oriëntering kan niet kloppen

[4] De Hoge grave was gelegen in het gehucht De Brabant op de grens van Westouter en Poperinge

Den xix ougst xvic xxx

Daar uit leren we dus dat Jacques de Lansheere, gehuwd met Cathelyne, zijn herberg 'De Hoge Grave' ruilt voor **een derde van een huis en brouwerij** *in de Leverstraat te Poperinge.*
Hij wilde dus brouwer worden.
Zijn geluk was echter van korte duur.
Dat weten we uit een processtuk van de 12de oktober 1630. Daar lezen we het volgende:

SAP 124a - nummer 35 – 36 – 12 oktober 1630 – Brouwerij in de Leverstraat

An de heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe
xij – *12* - october 1630

Supplierende vertoocht reverentelick **Jacques de Lansheere de jonghe**, te kennen ghevende hoe dat hy gheheurt ende in pachte ghenomen heeft
jeghens **Pieter Keerne ende Frans Scherrier**
eene brauwerie staende op de Leverstraete deser stede, achter thuus **ende herberghe van de Hoorne,**
ende alzoo de voornoemde verweerders naerdien den suppliant deselve brauwerie gheheurt hadde,
hebben hemlieden vervoordert jeghens ende up de voornoemde brauwerie te temmeren ende doen maecken **een paerdestal** ten behouve van de voornoemde herberghe
daermede **nemende de lucht vande voornoemde brauwerie**
grootelicx ten intreste vande suppliant **boven het perickel van brande**
ter cause dat de dienstboden vande voornoemde herberghe ende oock andere vremde persoonen dycwils by nachte **met brandende kerssen** syn commende int voornoemde paertstael.
Dit ghemerckt - bidt den suppliant u edele ghedient zy - hemlieden t'ordonneren tvoornoemde paertstal van de voornoemde brauwerie te weren ende tselve doende sult wel doen.

Jacques De Lansheere heeft dus blijkbaar van de heren Pieter Keerne en Frans Scherrier de andere 2 derden van de brouwerij gehuurd.
*Bemerkt dat men in die tijden consequent br**au**werij schreef en niet 'br**ou**werij'. De '**ou'** werd immers als de huidige **'oe'** uitgesproken zoals in '**Couter'.** Ieder rechtgeaarde Poperingenaar spreekt dan ook van de 'Koeter', zoals deze plaats altijd genoemd is geweest. In vroeger tijden werd de 'C' doorgaans gebruikt en uitgesproken als 'k'. Vandaar de rare kronkel die taalkundig gemaakt wordt op het straatnaambordje voor de 'Kouter' of voor de naam van het zwembad de Kouter. Daar hebben we een letterverwarring: de 'k' is modern terwijl de 'ou' oud-Vlaams is.*
Bij het Jeugdhuis **'Den Couter'** *is men dan wel correct in de spelling en heeft men dus voor het 'schone oud Poperings' gekozen, waarmee men dus het oude toponiem alle eer aandoet. Het lijkt mij normaal om voorstander te zijn van een consequent gebruik van de 'oude' toponiemen. Een 'verhollandisering' van onze oude toponiemen, is gewoon absurd.*

---

[5] Uit De Franse Nederlanden – 1987 - De schrijftaal van de Westhoek in Frankrijk. Nederlandse teksten van Alexander van de Walle, Wormhout, XVIIIe eeuw - Lexicon ● 12 - C. Moeyaert - *ontuyt:* soo wiert den heere.. van den selven huyse ontuyt ende onterft, R 91, 'wettelijk buiten het bezit van een goed stellen', Mnl (ontuten).

Maar terug naar onze tekst. Hier krijgen we een betere situering.
De brouwerij ligt 'achter de herberg' de Hoorne' staat er.
Die herberg **de Hoorne** *stond op de plaats waar nu de bank 'Paris bas Fortis' staat op de Grote Markt te Poperinge. Rechts daarvan stond de herberg 'De Violette' en toen kwam de Leverstraat of de huidige Veurnestraat. Deze straat werd in de jaren '30 verbreedt met als gevolg dat we nog altijd aldaar uiterst 'smalle' huizen hebben.*
De brouwerij van Jaques de Lansheere haalde zijn water dus uit de Kleine Schipvaart.
De andere twee eigenaars, de snoodaards, waren zo vrij geweest om tussen de brouwerij en de herberg een paardenstal te bouwen, **daermede nemende de lucht vande voornoemde brauwerie**.
Daarmee werd dus het 'licht aan de brouwerij ontnomen en er was natuurlijk meer gevaar om brand te krijgen, allebei geldige redenen om klacht in te dienen bij het gerecht.
De betichten worden opgeroepen, maar komen een eerste maal niet opdagen.
De tweede maal brengen ze het onderstaande verweer binnen. Lees even mee.

U edele heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Pieter Kerne ende Frans Scherrier
ghesien hebbende de requeste- *smeekbede* - themlieden laste ghepresenteert van weghen sieur Jacques de Landsheere heescher by supplicatie ende daer jeghens rescriberende –
zegghen tnaervolghende
inden eersten dat zy int verhueren vande brauwerie dies hier questie es -
verhuert hebben anden suppliant in geen andere conditien dan **dat de zyde commende van achter de herberghe vande Hoorne soude blent wesen**
ter cause dat den Hoorne een herberghe es ende wel ghedaen omme alle suspitien ende frauden deser stede te benemen ende weirende
oversulcx de rescribenten sustineren dat de heescher an syn requeste ende selven daerinne begrepen
int regard vande rescribenten verclaert werden **niet ontfanghelick**

Nopende vande brant vande keerssen byde suppliant ghe-urgeert
es wel impertinent
overmits datter in alle peertstallen inde avont ende by nachte gheweune is te gaene met kersen in een lanteerne -
twelcke niemant ongheorlooft en es ende mitsdien
nemen de verweerders conclusie van **niet ontfanghelick**
ende dat de heescher werde ghecondemnert inde costen van desen - noodet ende impertinent voorstel ende bestreck

De verweerders antwoorden eerst op het eerste argument. Hun huurder moet niet willen klagen over te weinig licht, omdat zij de brouwerij verhuurd hebben op voorwaarde **dat de zyde commende van achter de herberghe vande Hoorne soude blent** *– blind -* **wesen.** *De muur tegenover de herberg 'De Hoorne' moest 'blind' wezen, of zonder ramen. Dus had de huurder nu niet te klagen dat hij geen licht genoeg had… hij had maar ramen aan de andere kant moeten steken.*
En ook het tweede argument – het brandgevaar omwille van de kaarsen – snijdt geen hout. De verplichting bestaat immers dat men zijn kaars in een 'lantaarn' moet steken, juist om brand te voorkomen.
We kennen de uitslag van dit proces niet, maar ik denk dat de heren eigenaars gelijk hebben gekregen.

Ons bezoek op donderdag 5 januari 2017 leverde de voorgaande foto op. Achteraan zijn twee dames archeologen een leerlooiersput aan het opgraven.
De typische grote witte bakstenen – brycken, schreef men vroeger – zijn typisch voor de 17de en de 18de eeuw. We zien een waterput en een mooi aangelegde riool.

Een oud lied

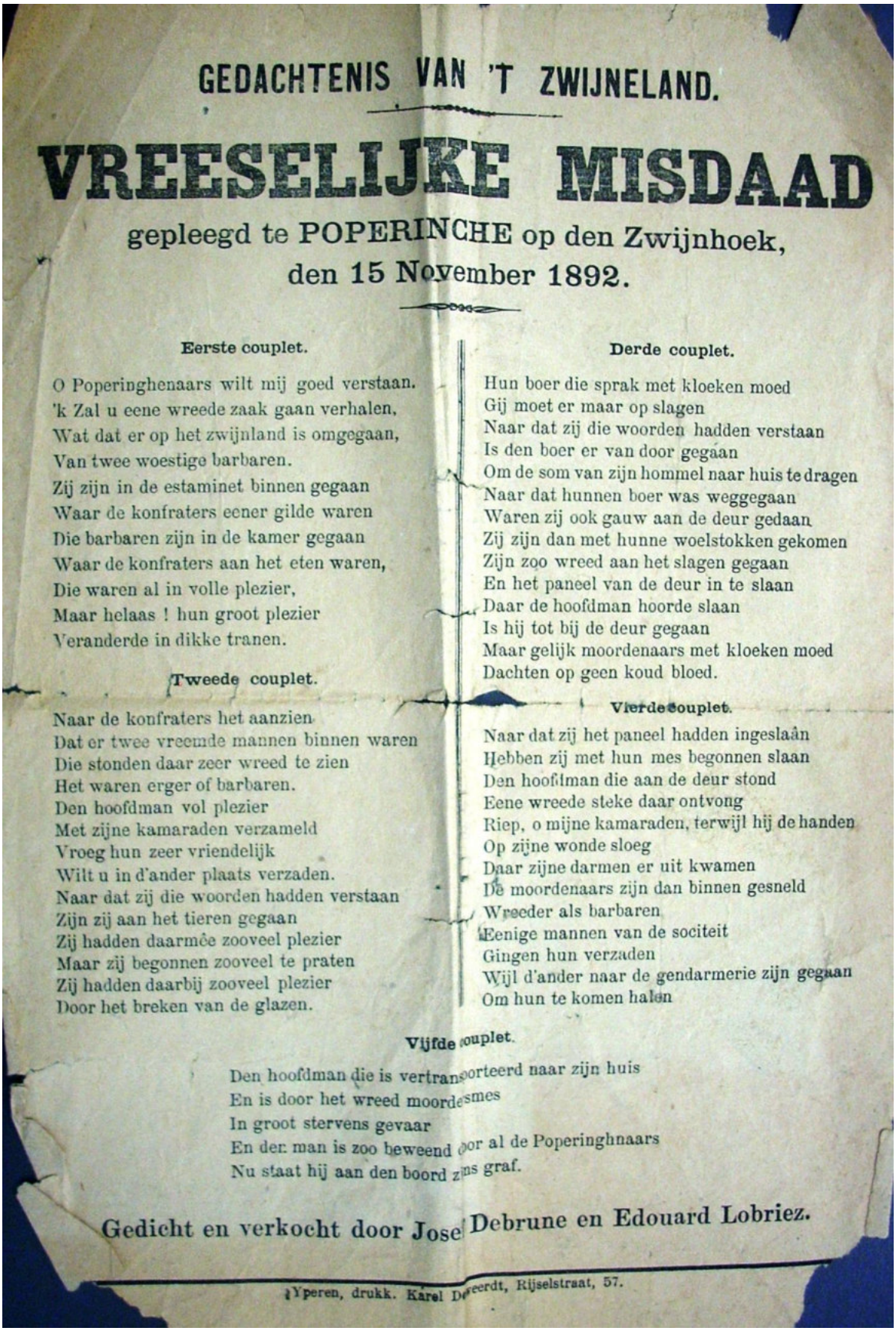

GEDACHTENIS VAN 'T ZWIJNELAND.

VREESELIJKE MISDAAD

gepleegd te POPERINCHE op den Zwijnhoek, den 15 November 1892.

Eerste couplet.

O Poperinghenaars wilt mij goed verstaan.
'k Zal u eene wreede zaak gaan verhalen,
Wat dat er op het zwijnland is omgegaan,
Van twee woestige barbaren.
Zij zijn in de estaminet binnen gegaan
Waar de konfraters eener gilde waren
Die barbaren zijn in de kamer gegaan
Waar de konfraters aan het eten waren,
Die waren al in volle plezier,
Maar helaas ! hun groot plezier
Veranderde in dikke tranen.

Tweede couplet.

Naar de konfraters het aanzien
Dat er twee vreemde mannen binnen waren
Die stonden daar zeer wreed te zien
Het waren erger of barbaren.
Den hoofdman vol plezier
Met zijne kamaraden verzameld
Vroeg hun zeer vriendelijk
Wilt u in d'ander plaats verzaden.
Naar dat zij die woorden hadden verstaan
Zijn zij aan het tieren gegaan
Zij hadden daarmêe zooveel plezier
Maar zij begonnen zooveel te praten
Zij hadden daarbij zooveel plezier
Door het breken van de glazen.

Derde couplet.

Hun boer die sprak met kloeken moed
Gij moet er maar op slagen
Naar dat zij die woorden hadden verstaan
Is den boer er van door gegaan
Om de som van zijn hommel naar huis te dragen
Naar dat hunnen boer was weggegaan
Waren zij ook gauw aan de deur gedaan
Zij zijn dan met hunne woelstokken gekomen
Zijn zoo wreed aan het slagen gegaan
En het paneel van de deur in te slaan
Daar de hoofdman hoorde slaan
Is hij tot bij de deur gegaan
Maar gelijk moordenaars met kloeken moed
Dachten op geen koud bloed.

Vierde couplet.

Naar dat zij het paneel hadden ingeslaân
Hebben zij met hun mes begonnen slaan
Den hoofdman die aan de deur stond
Eene wreede steke daar ontvong
Riep, o mijne kamaraden, terwijl hij de handen
Op zijne wonde sloeg
Daar zijne darmen er uit kwamen
De moordenaars zijn dan binnen gesneld
Wreeder als barbaren
Eenige mannen van de sociteit
Gingen hun verzaden
Wijl d'ander naar de gendarmerie zijn gegaan
Om hun te komen halen

Vijfde couplet.

Den hoofdman die is vertransporteerd naar zijn huis
En is door het wreed moordesmes
In groot stervens gevaar
En den man is zoo beweend door al de Poperinghnaars
Nu staat hij aan den boord zijns graf.

Gedicht en verkocht door Jose Debrune en Edouard Lobriez.

Yperen, drukk. Karel Deweerdt, Rijselstraat, 57.

100 jaar geleden: Den grooten Oorlog

De Duitschers vallen aan bij Het Sas

30 Jan. 20 uur. — Na een hevige beschieting zijn de Duitschers 's nachts, ten aanval getogen *Z. Het Sas.* Onder het versperringsvuur der Belgen, het hulpvuur der Engelschen en het geweergeschut der Belgen zijn de Duitschers onverrichterzake moeten aftrekken, zonder onze loopgrachten benaderd te hebben. De vijand liet talrijke dooden op het slagveld.

ROESELAERE. — « De Telegraaf » in date 26 Januari meldt dat honderden werkloozen van Roeselaere en omstreken verplicht zijn te werken in de nabijheid der vuurlijn, onder de draagkracht der Engelsche kanonnen. Er zouden reeds gekwetsten zijn.

Duitsche Aanvallen op 't Belgisch Front

(31 Jan. 20 uur). — Oostelijk *Pervyse* en Zuidelijk *Noordschoote* hebben duitsche troepen gepoogd, na een hevige beschieting, onze vooruitgeschoven stellingen te benaderen. Ze moesten onder ons vuur terugwijken zonder hun doel te hebben bereikt. De artillerie-strijd was zeer levendig naar *Dixmude* en *Steenstraate.*

1 februari 1917 - Baert A.

Soms een vlieger boven. Het kanon dat aanhoudt ontaardt soms in echt trommelvuur.

2 februari 2017 – Delaere C.

Een vliegmachine laat twee bommen vallen in de weide dicht bij het kerkhof van Poperinghe.

Vrijdag 2 februari 1917 – Baert A.

De koude houdt aan evenals het kanon, beiden zeer hevig. Veel ambulancies trekken op. Een Duitse vliger lost 3 bommen rond Quinten en Schaballie.

10e de ligne en marche sur une route de Belgique.—Février, 1917.

Zaterdag 3 februari – Baert A.

Niet te veel geschut maar meer beweging van troepen. Men vertelt dat de kanons zo dicht tegen een staan, veel dichter dan in de Somme vertellen de soldaten. In de streek Crombeke, Proven, Westvleteren liggen veel Engelsen in reserve.

Patroelje Bedrijvigheid op 't Belgisch Front

(1 Feb. 20 uur. — De vijand zond verkenningen uit, binst den nacht. Ze werden allen afgeslagen. De artillerie was heel bedrijvig in de streek van *Het Sas* en naar *Diksmuide*, middelmatig in den sector van *Ramscapelle*, *Pervyse en Noordschoote*.

Ten minste 200 obussen vallen rond de kanons van de hoeve Comyn. Zij barsten in honderden stukken open op de vervrozen grond en sommige brokken vliegen wel 500 meters verre. …
De burgers die wassen voor de soldaten moeten nu daartoe bijzondere toelating vragen.
Er zijn nu Engelse officieren die gescheurde hemden laten vermaken. Wat verschil bij eertijds toen schoen, klederen en goed onaangeroerd eten, de vuuroven ingingen. Had men wat voorzieniger geweest, men zou nu niet moeten sparen. **Er is grote schaarsheid van brood.** Eertijds een groot brood voor 3 mannen, nu een klein voor 4. Alzoo zijn er veel soldaten die brood kopen bij de bakkers en zo komt het dat de burgers ook grote moeite hebben om brood te vinden. Nu zijn de Engelse blijde wat vleesdozen te hebben en zeggen dat zij er in 1915 soms bij ganse karrevrachten dolven of verbranden, alhoewel deze nooit bedorven waren.

3 februari 1917 – Van Walleghem

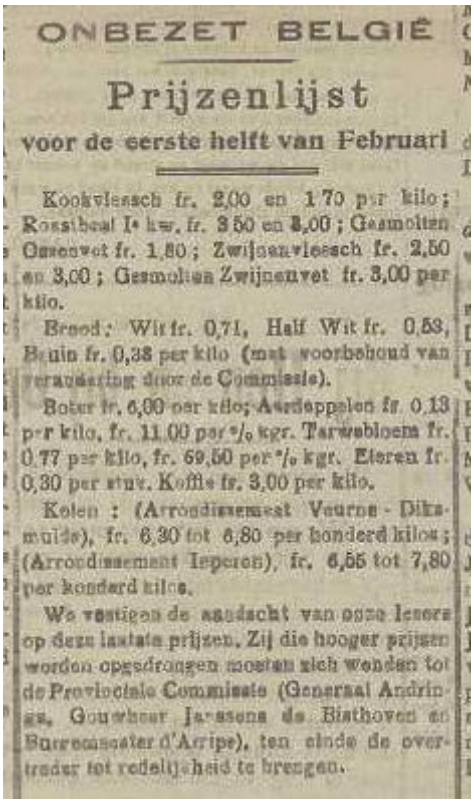

ONBEZET BELGIË

Prijzenlijst

voor de eerste helft van Februari

Kookvleesch fr. 2,00 en 1,70 per kilo; Rosbeef I^e kw. fr. 3,50 en 3,00; Gesmolten Ossenvet fr. 1,80; Zwijnenvleesch fr. 2,50 en 3,00; Gesmolten Zwijnenvet fr. 3,00 per kilo.

Brood: Wit fr. 0,71, Half Wit fr. 0,53, Bruin fr. 0,38 per kilo (met voorbehoud van vermindering door de Commissie).

Boter fr. 6,00 per kilo; Aardappelen fr. 0,13 per kilo, fr. 11,00 per ½ kgr. Tarwebloem fr. 0,77 per kilo, fr. 69,50 per ½ kgr. Eieren fr. 0,30 per stuk. Koffie fr. 3,00 per kilo.

Kolen: (Arrondissement Veurne-Dixmuide), fr. 6,30 tot 6,80 per honderd kilos; (Arrondissement Ieperen), fr. 6,55 tot 7,80 per honderd kilos.

We vestigen de aandacht van onze lezers op deze laatste prijzen. Zij die hooger prijzen worden opgedrongen moeten zich wenden tot de Provinciale Commissie (Generaal Andriessen, Gouverneur Janssens de Bisthoven en Burgemeester d'Arripe), ten einde de overtreder tot redelijkheid te brengen.

3 februari 1917 – RAB Maes

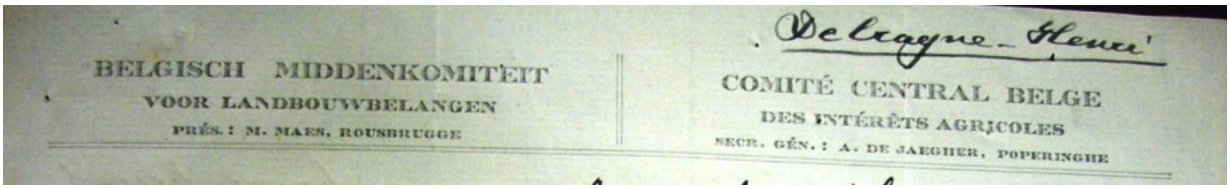

BELGISCH MIDDENKOMITEIT
VOOR LANDBOUWBELANGEN
PRÉS.: M. MAES, ROUSBRUGGE

COMITÉ CENTRAL BELGE
DES INTÉRÊTS AGRICOLES
SECR. GÉN.: A. DE JAEGHER, POPERINGHE

Poperinghe 3 februari 1917
Hooggeachte heer
Het weze mij veroorloofd uwe welwillende aandacht te vestigen op den pijnlijke toestand van het huisgezin **Engelbertus Debruyne**, Veurnekalsijde (bij St. Joseph) te Poperinghe.
De zoon Debruyne Prudent had voor de wervingscommissie te Watou en voor de beroepscommissie ter De Panne gevraagd om het voordeel van groep III te mogen bekomen als enige steun van een zieke vader en een lamme moeder.

Door zijn bedrijf van schoenmaker kan hij de kost winnen voor dit huisgezin van vluchtelingen, die uit **Merckem** uitgeweken zijn.
Weliswaar de dochter Julie is daar nog om te helpen het huishouden doen en om gedurig voor vader en moeder zorg te dragen: zij kan echter geen ander bedrijf uitoefenen. Zijne vraag werd afgewezen.
Daar de zoon student ingelijfd is als soldaat te Granville, trekt dit huisgezin wel een frank 25 centiemen per dag, doch deze onderstand is geenszins voldoende om het ellendig huisgezin op te helpen.
Zou ued. toch geen middel willen erin schaffen opdat er van hogerhand een voordeliger maatregel zou getroffen worden om in deze uitzonderingstoestand te voorzien.
Aanvaard, hooggeachte heer, de verzekering mijner eerbiedige gevoelens

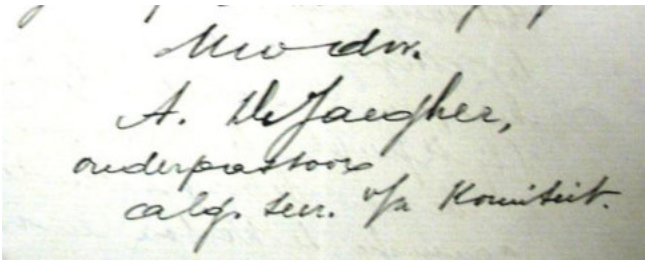

Dickebusch – Belgische Standaard – 03 februari 1917

Onze burgerlijke bevolking beloopt nog 350 inwoners, waarvan 70 vluchtelingen.
Wie eenen grooten proficiat verdientdat zijn wel de echtgenooten Charles **Maerten** – Marie Van Overberghe van St. Hubrechtshoek, die in december laatst eene zevende naareenvolgende dochter ingedaan hebben, en dat nog wel op het arm strookjen grond dat van ons Dickebusch nog overblijft, en onder de bommen. De comeeren beweren dat Charles geen goede vaderlander is, omdat hij nog geen enkel soldaat geleverd heeft. ‘Zijt maar gerust, zegt Charles, ik zal mijn deel doen, en wie weet of de Koning ook nog geen peter wordt.’
Onze geliefde Koningin heeft er aangehouden meter te zijn en voor de eerste nieuwjaarsgift heeft het kind bijzonder wel gevaren.
De kleine **Elisabeth** wierd gedoopt in onze scheure. De heer Jules Maerten was peter en vrouw Lucie Derijcke, echtgenote van onze burgemeester verving de meter.
Charles en Marie veel geluk met uwe Elisabeth! Peter en meter proficiat! Leve onze koningin!

Wat n’ Helleveeg – De Belgische Standaard – 5 februari 1917 - Soldatenpen

A! met ’n keer vloog de zware valdeur van den ruimen halfduistere zolder open en daar rees de waardin omhoog ; de handen in de heupen. Haar ogen schoten gensters. Ze loerde met haar vinnige blik over de lange rijen mannen die nog onder de warme dekens in ’t strooi aan ’t snorken legen. Geen slachtoffers? …
Ja, ginds achter een resem geweren, die hingen aan een logge dweersbalk, stond er een kerel traagzaam op. Hij wreef slaperig zijn ogen en rilde even van de kou die zo bitter doorbeet tussen de dakpannen. Hij raapte de veldflessen van enige kameraden saam en hing ze in over de schouders dat ze rammelden bij ’t doorstappen recht naar de valdeur.
‘zeg eens manneke, wat is er hier gebeurd?’
De nijdige stem der waardin wekte hem helemaal. Hij schoof zijn wollen slaapmuts achteruit en bleef beteuterd staan glarieogen naar dat vroege onheilspellend verschijnsel.
‘Ja, toe, zeg het maar rechtuit weije wat is me dat veur smerige soldaten die hier gelosjeerd zijn. Dat hei’k van men leven nie gezien!’
‘Wat is madam? Ge moet u zo kwaad nie maken.’
Hier en daar kwam er leven. Dekens en kapotjassen verroerden, vakerige gezichten keken er onder uit. Stilaan stonden de mannen op en kwamen luisteren, ineengedrongen vn de koude, de handen in de broekzakken.

‘Ja! En ’t go gedaan zyn, rechtuit, zo’n vulpotten, menen ze da’ze ’t ol zie, wè!’
De jongens verstonden niet waar ze naar toe wilde met haar snijdende woorden en vlammende blik. Enige begonnen te glimlachen, ’t was toch zodanig komiek in hun oorlogsleven, nu eens een ‘kwaad wijf’ aan de gang te zien.
‘’k Zal een reklamoschie indienen, ‘g zal dedokteur doen komen, ’t Is niet gepermitteerd!’
‘Wat is er geweest, moederke? Vroeg de serjant die inmiddels tussen gekomen was.
‘Wel, meneere, ’t zien stif smerige soldaten, de joene, weje, en ’k go reklamieren, zekers, ‘k go reklamieren!’
Nog enkelen waren blijven liggen onder hun deken gestoord in hun schone morgendroom en verdwaasd door dat hels gekijf.
‘Ja, maar, ja maar, zijt eens wat beleefder en zeg uw geval, we zullen u aanhoren.’
‘Ja’k, ja’k, nog beleefd zin zekers, respekt hein en op min knien krupen, veur zo’n… ’t Is niet gepermitteerd! ’t Meneere, van zo maar met permissie gezeid….’
‘Waar,wat!’ ondervragend en verontwaardigd bekeek de serjant zijn mannen, maar de onnozele gezichten en onze pas ontwaakte ogen der jongens spraken alleen van verbaasde leute of van kwaadheid.
‘Kom e kier zien, meneere’ krijste ’t wijf, ’t is door de zoldering geleekt!’ – *gezeekt?-*
En ze trok werkelijk den serjant mee, bij zijn arm.
‘Maar, maar….’ Onderzocht hij, ‘ziet eens boven mannen, in de hoek rechts.’
Met twee, drie gelijk, wipten ze over de slapende makkers heen, de aangewezen hoek in.
Ha! Ha! Ha! Daar weerklonk een lach zo hartelijk, zo jeugdig!
De avond tevoren was een veldfles omgevallen, gedurende de nacht leeg gelopen en de slappe koffie was door de planken vloer gedrongen.
‘Wat ’n helleveeg!’ lochen de maten.
J. Olbrechts

Der britische Vormarsch an der Westfront: Reinigungsversuch in den Sümpfen der Somme.
Britsche vooruitgang in het Westen: Groote schoonmaak in een moeras van de Somme.
Den brittiska framryckningen på västfronten: Storrengöring i träsken vid Somme.
Den britiske fremrykning paa vestfronten: Stor rengjøring ved vandpytterne ved Somme.

4 februari 1917 - Van Walleghem

Kalme dag. Er komt een order voor de boeren van wegens de militaire gouverneur nopens het bezaaien hunner landen. 3/8 der velden moeten dienen voor koorn, 3M8 voor voederplanten, 1/8 voor aardappelen en enkel 1/8 mag gebruikt worden voor nijverheidsvruchten.

Gendarmen komen alaam requisitioneren voor het Belgisch leger dat van zin is de verlaten velden te beplanten met aardappelen.

Zondag 4 tot zaterdag 10 februari 1917 – Baert A.

DIPLOMATISCHE AFBREUK
TUSSCHEN DE
VEREENIGDE-STATEN en DUITSCHLAND

Nog altijd volop strenge winter. Zeer veel geschut, gans de week. Amerika breekt de diplomatieke betrekkingen met Duitsland, brengt dit ons nu nader het einde?
Maandag 5 – vliegersbom op Proven.
Dinsdag 6 – 's avonds om 8 ½ 2 vliegersbommen bachten 't college en bij 't Zwijnland, om 10 uur vier bommen op de loskaaien.
Te Watou 13 bommen op en rond het dorp, een burger werd gedood; een 30-tal tracteurs komen toe op de hofstede **Th. Sohier**. Plakbrieven: opeising van strooi, tarwe en aardappelen.

6 februari 1917 – Contract tussen het Engelse leger en de stad Poperinge

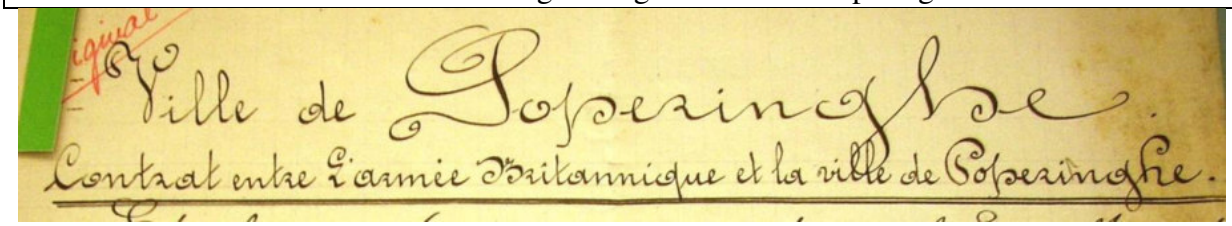
Ville de Poperinghe.
Contrat entre l'armée Britannique et la ville de Poperinghe.

Ville de Poperinghe
Contrat entre l'armée Britannique et al ville de Poperinghe
Entre l'armée Britannique, représenté par le Town major de Poperinghe, d'une part
Et la ville de Poperinghe, représenté par le Bourgmaitre et le secretaire, d'autre part
Il a été convenu ce qui suit:
I
L' armée Britannique s'engage à enlever à ses frais et avec son personnel les ordures que la population civile devra déposer dans des bacs en face des habitations à nettoyer et à balayer les rues, a videz les urinoirs publics.
II
Comme rétribuion de ce travail le ville de Poperinghe s'oblige à payer mentuellement au Town major de Poperinghe la somme de fr. 500 – cinq cents frans par l'entremise du receveur communal.
III
La ville de Poperinghe s'engage à aider dans la mesure des moynes ou sa possession l'accomplissement de la tache de l'armée Anglaise, notamment en surveillant rigoureusement l'application de ses réglemente de proliee en faisons appliquer les dispositions p"nales prévues par ceux-ci en mettant à la disposition du Town Major de Poperinghe chaque fois qu'il en exprime le désir, ses fonctionnaires chargés de l'ordre, de la salubrité, dee l'hygiene en ville.
Iv
Ce contrat restera en viqueur jusqu"à nouvel ordre. L'armée –Britannique pourra toujours le résilier moyennant préavis d'un mois.
Le present contrat entre en viqueur à partir du premier janvier milneuf cent dix sept.

Poperinghe le 6 fevier 1917
Le secretaire : Vandenberghe
Bourgmestre: Devos Remi
Le Town major :

ONBEZET BELGIË

Ouderdomspensioenen

De personen, geboren voor 1840, aan wie verleden jaar het ouderdomspensioen geweigerd werd, mogen het thans opnieuw aanvragen. Op elk gemeentehuis zijn er beanden, om die aanvraag te doen. Doch de belanghebbenden mogen zich daarvoor ook wenden te Poperinghe, bij M. De Ksiregieter, schoolbestuurder ; — te Watou, bij M. Vandevelde; — te Peoven, bij M. Thiers ; — op andere gemeenten, bij den secretaris der Pensioengilde.

7 februari 1917 – De belgische Standaard

WATOU. — Op den 2en Zondag van Februari, te drie uur, Vergadering der Boerengilde, Aankoopsafdeeling en Hopbond in de Knechtenschool, Poperinghestraat. Belanghebbende Voordracht over Landbouwaangelegenheden.

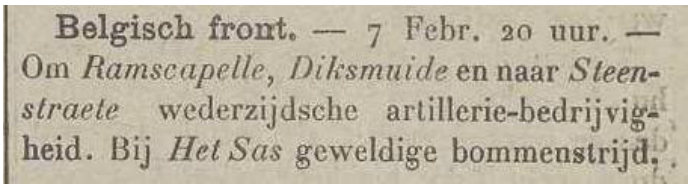

Belgisch front. — 7 Febr. 20 uur. — Om *Ramscapelle*, *Diksmuide* en naar *Steenstraete* wederzijdsche artillerie-bedrijvigheid. Bij *Het Sas* geweldige bommenstrijd.

Kniedicht.

»0«

In veertien riep de snoode Pruis :
« We slaan het gansch heelal in gruis !
In één, twee, drie, den strijd beslist ;
Want Deutschland : ueber alles is 't ! »

In vijftien — ueberstolz en stijf
om 't lange, zware krijgsbedrijf —!
« De strijd is bloedig, ja, en hard ;
doch ziet maar eens die Schlachtenkart ! »

In zestien — 't oorlogspel ging slecht,
ze kregen klop al in 't gevecht —!
« Wij willen vrede en ijn niet kwaad ;
toe, geef uw hand ons, Kameraad ! »

En zeventien — triomf voor ons
reeds hoorbaar in 't kanongebons —
zal 't trotsche Duitschland needrig ien
om vrede smeeke' op beide knien !

A. V. V.

8 februari 1917 – Brievenboek Krombeke

Aan de arrondissementscommissaris
Vraag of de landbouwers wel verplicht zijn **hun huttebonen** aan de militaire intendencie in te leveren aan 57 frank de 100 kilo en ze voor die prijs terzelfder tijd schoon te maken en uit te lezen. Daar ik uit goede bon weet dat de landbouwers in Proven en Watou dezelfde bonen verkopen aan 65 en 70 frank.

9 februari 1917 – Albert Denys – Dagboek

Repos tot morgen 10, koude duurt voort.
Wandeling in plaats van exercitie.

10 februari 1917 – ’t Poperingenaertje

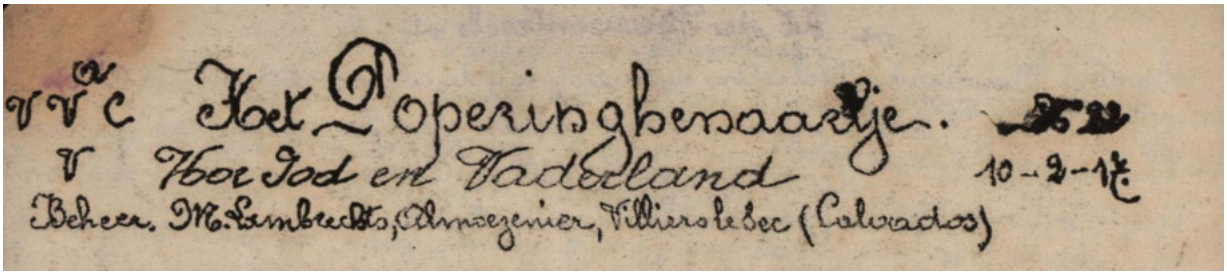

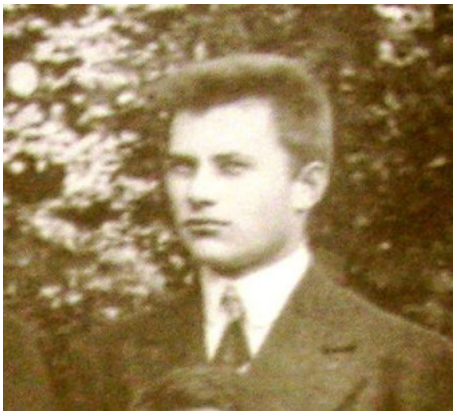

Gedachtenis aan Paul Vandenbussche, door zijn vader mij toegezonden.
Ter zalige gedachtenis van de heer Paul Vandenbussche, zoon van Alphonse en Elisa Decock, geboren te Beerst, den 25 november 1894, oud student aan het bisschoppelik college van Poperinghe, lid van de congregatie van O.L.Vrouw, van den bond ban het Heilig Hart en van het genootschap van de H. Vincentirus. Adjudant bij het 14 linie regiment op het eereveld gevallen te Caeskerke, na het H. oliesel ontvangen te hebben de 14de oogst 1916.
Pietas est ergo deum parentes et patriam
Hij beminde God, zijn ouders, zijn vaderland, zijn kommerloze opgewektheid was de spiegel van zijn hert. Voorbereid tot den dood was hij die den dag er voor aan zijn ouders schreef:
Scherend schuift de witte pikke
Door het rillend roggestro
Halmpjes vallen, ’t kopje voren
’t een na ’t ander, geern of noo
Trillend bij het zagend zingen
Van hun aller uitvaartsgang
Wachten halmpjes, halmpjes, halmpjes
… razen doet de dodengang.

De grote maaier heeft de vrucht rijp bevonden en de vooravond van O.L.Vrouw Hemelvaart ’t edel graan in de eeuwige zalen opgeborgen. Want de Heer bekroont de dapperheid van den soldaat die zijn lot bewust, zijn leven ten beste geeft om de eer van ’t vaderland te verdedigen en de gekrenkte rechtveerdigheid te doen eerbiedigen (Kard. Mercier)
Zijn leven voor Vlaanderen en Vlaanderen voor God, O moest ik dat winnende sneven. (A. Roodenbach, zo Paul).
Beproefde ouders, broeder en zusters, hebt dank voor uwe toewijding en liefde, vrienden, weest mij en mijne dierbaren in uwe gebeden indachtig.

Uit de brieventesch
Gaston Boucique – Verleden week riep mij de commandant der compagnie op zijn bureau! Ik dacht ’t zal voor mijn congé zijn. Daar gekomen ‘je vous a proposé pur la TGJ, voulez vous partir à Calis. Ik dubberde wat en ‘k zei maar ja! Maandag ben ik dus van Coutance weggekomen en na een reis van 2 dagen en 2 nachten, hier in Calais toegekomen. ‘k lig hier in ’t kamp van Petit Bourgain, op een ½ uurtje van Calais. ’t Schijnt nu dat binnen 6/7 weken

ik reeds zal moen mijn pakken maken voor ’t front. Daniel Hagebaert en Thoor uit de kommercieklas zijn hier ook.
Léon Patfoort – ’t Ware onmogelijk veel nieuws te vertellen, want Carette en Ide hebben u reeds geschreven. Toen ik in de rangen was langs het strang had ik Marcel achterhaald en hem genomen voor een oorlogsverminkte, mochte het jaar 17 zijn genezing medebrengen en mochten wij met 18 ’t vroeger niet genoeg gewaardeerde collegeleven sluiten. Jerom, Albert, Felix, Albert heb ik nog nergens ontmoet. Voor ’t ogenblik is het te moeilijk. ’t Is nu 18 dagen dat ik in ’t gemiste luilekkerland zit en wie zou er niet verlangen om te vertrekken. Altijd een gewenst weder, borstels verslijten en nog niets erdoor winnen! Immers de bloemtjes hebben soms de tijd niet om te drogen. Aangaande de oefeningen ‘k vind het onnodig er iets over te zeggen. De morgenstond heeft goud in de mond, dit is waar er zijn nog gezellige uurtjes te beleven op de trein, op de salonvoiture. Gij kunt denken met 36 grenadiers, dat is 36 man, en 36 menagiën. Er staat aan de buitenkant van die salons: chevaux ou 36 – 40 hommes en dat a.u.b. voor een 36 tal uurtjes. Dat was een spel met al die beentjes. En waar gaat onze D.A. dan? Waarschijnlijk naar het dorp van onzen achtbare principaal. Misschien dat het zal stuiven me de aanstaande lente en indien het Belgisch leger deel neemt in ’t algemeen offensief, wel met moed, wil ik mijn man staan als fusil – mitrailleur.
Rommens Felix – Hier op het front is er weinig nieuws maar een beetje verder bonken ze dat het helmt. Als ze u een tijd lang gerust laten, zoudt ge bijna wensen een beetje woeling te krijgen.
Verder is het koud, vinnig koud, ’s morgens ben ik bijna vesteven onder mijn dekens, mijn kapotjas, mijn imperpméable (ainsi denommé parce qu’il reste humide pendant 8 jours ou moins a.g.d.g.) – oorlogsinterpretatie. We staan in de sneeuw tot over ons schoenen. ‘k ken nog hier, nog daar een vers maar wat de impressie aangaat quantum mutatus ab illo!
Silv. Decorte – Mijn adres is nu C55-6 Cie.

Ant. Lambrecht – We komen nog maar uit groten repos. ’t Heeft er nog al door gekunnen in de Panne en ik heb veel afwisseling in de bibliotheek en speelzaal gevonden. Ik was er waarlijk een beetje bovenop. Men vindt immer niet alle dagen de gelegenheid om eens op ’t front een partijtje te biljarten of te schaken of wel een schoon boek te lezen. Ik zal voortaan zulk geen afkeer meer hebben den De Panne want men vindt er toch wat eerlijk verzet. Op onze sector is ’t stil, ’t is altijd even eentonig: naar de loopgrachten vertrekken en er weer uitkomen ieder maal. We horen wel veel gerucht maar het is meestendeels op de kanten van Nieuwpoort en Yper, alles ligt reeds vervrozen. Hoe jammer dat de studentenjaren voorbij zijn, om ons hert op te halen, om op te schaatsen. Er zijn reeds ongelukken voorgevallen bij de loopgrachten.
Em. Bossaert – Ik heb niet vel tijd sedert wij al die oude mannen kregen van 30 tot 35 jaar. Lastig voor de keel want roepen en tieren helpen hier veel om die mannen wat wakker te schudden. ach wat zijn er domme manesen, gelukkig voor hen, dat zij met goede gradé’s te doen hebben. Ach ik schreef u al dikwijls dat ik heir zou vertrekken, nu is het zeker. Donderdag toekomende 15 febrauri geraak ik hier los, 8 dagen in Crieul, 4 weken in Dieppe en dan eindelijk het doel van de reis.
F. Quaghebeur – Ik ben in congé geweest te Poperinghe en zoals gewoonlijk gaat met mij, was het slijkerig, geweer in ’t sneeuw. Ik heb niet veel verandering gevonden, 2 volle dagen voor zo een reisje te doen, verre

Verre van geestig. Ik heb zelfs den tijd niet gehad om ’t college te bezoeken met al zijn kennissen.

August Benoot in zijn laatste collegejaar

Aug. Benoot – Ik heb schielijk het Camp d’Auvours moeten verlaten. Ik ben thans op ’t front aangekomen. Alf. Recouer is vban de 13de naar het 19de overgegaan.

Beschaving – Slot – Jos; Cenys
Om te sluiten een woordje over beschaving: Vlaanderen is steeds geweest de grote weg van noord naar zuid, van west naar oost, een land van vele invloeden in gedachten. Wij zijn noch Germaans, noch Latijns, wij zijn Vlaams, zelfs hebben wij van de vreemde beschavingen meer Latijnse dan Germaanse invloed ondergaan. Kennen wij overal het beste waar het bloeit en leven wij ons eigen leven, steeds onszelf verbeterende, scheppen wij een Vlaamse wetenschap, Vlaamse kunst en is zo prachtig, dan zal men naar ons komen lijk wij ’t schone bij anderen zoeken. Wat geleerden van welk land ook gevonden hebben en vinden zullen, verwerpen wij niet. ’t Is gemeen menselijk goed. Ongetwijfeld zal er na de oorlog een strijd zijn tussen de invloed van vrienden en vijanden in alle landen, doch ’t zal nog meer op economisch gebeid zijn dan op taalgebied. Dat onze studenten maar gerust thuis blijven en zich weinig bekommeren om strijd tussen de culturen, dat is gazettepraat en rimram voor schitterende redenaars, maar geen werkelijkheid.
Wat wel werkelijkheid is, is het volgende, dat wij nu ons volk op de hoogte moeten brengen dat na de oorlog aanstonds De Standaard dient opgericht, ’t groot dagblad inwekend op een te voeren bewerkte publieke opinie, dat is de volksmacht. ’t Moet dan gaan.

Met verlof in Bretagne (1ste vervolg)
Vooruit koetsier, want we verliezen geen tijd, we moeten nog veel, nog zo veel zien! Om negen uur staan we in ’t station te Auray. De trein naar Karnac astublief? Daar meneer! We stappen in. Als gedenkt dat we naar Karnac rijden! Een half uur later worden we gewaar dat we ’t noorden instomen en beteuterd stappen we uit te Gulvigner, e’en dorpje 10 km buiten onzen weg, zonder trein de godsganse dag! Wat nu? Onze reis ligt in ’t water! Kunnen we de menhirs van Karnac niet zien, vast en zeker zulen we tidj hebben om de Bretoense landschappen, pedibus cum jambis, te doorsukkelen! Als we nog maar onder ons gedrieën in ruzie niet vallen. Want wiens schuld is ‘t? neen, niet gekeven. Van den nood een deugd gemaakt, misschien vinden

we een rijtuig, al was ’t maar een boerenkar en een gewillige boer om toch nog naar Karnac te geraken.
Een gendarme half medelijdend, half wantrowuend, vraagt onze paieren en wijst ons de weg nar ’t dorp. ’t Verbetert. St. Anne d’Auray is met ons. Een hotelhouder heeft een auto en wil ons naar Karnac voeren. En gauw rent de vlugge motorwagen over de effene Bretoense banen, heuvel op, vallei in, naar Auray terug, tot Karnac. Tegen 11 uur zijn we er, slechts een uur later dan met onze echte trein. En ozne auto wil ons nog verder voeren. Lochmariakes uwe dolmens zullen ook bewonderen!
Gauw de menhirreeksen van Menec en Kermarie afgestapt. Een tien of elfvoudige reeks stenen uit een stuk. Sommige reusachtig groot, welke rechtop staan,, daarachter de kromlech of absise, zo een veld duizend meter lang! Daar staan we midden in de getuigenissen van een aloude beschaving. ’t Is werk van mensen, wat wilden die mensen met die reeksen? Was ’t hun vergaderplaats? Was ’t hun kerkhof en dienden die stenen als teken der begraafplaats? De geest der ouden wart door die stenen velden.
G. Lambrecht.

’t Lied der vaderen
I
Jongens langs den IJzerstroom
Bibbrend midden wind en regen
Pal gelijk de heilige boom
Waar de druiven blank op stegen
Pal te midden storm en vorst
Strijdend weer den vijand tegen
Die ons land bezoedlen dorst
Luistert naar hetgeen u melden
Uwe kloeke vaderhelden

Refrein
Uwe vadren in den hemel
Drinken blij met volle bekers
’t bier verdiend in ’t strijdgewemel

Door die forsige onschuldwrekers
II
Onder aard met schup en helm

Diep geplooid in mollegaten
Door den noorderwind bedwelmd
Vruchtloos vluchtend 't bloedbadbaden
Planken of betonnen vracht
Op de schouders zwaar geladen
Wandlend door den donkren nacht
Gij die strijd dat wilt benoemen
Hoort waarop uw vadren roemen.
III
Jongens van een nietlings eeuw
Die geen zwaarden kunnen dragen
Strijders van de Vlaamse leeuw
Hoort hoe 't ging in d'heldendagen
Voor ons in den strijd te wagen
Dronken we al 't bier van 't land
Sterk was dan de bijl in d'hand
Bloedig waren hare slagen
Na de laatste led'ge kan
Strijden was het man en man.

IV
Kunt ge drinken tegen ons
Uwe vadren uit den hemel!
Kunt ge wekken 't stormgebons
Wilt ge dezen strijd vermetel!

Ge drinkt minder dan een kemel
Een drop cognac als het vriest
En ge zegt in 't strijdgewemel
Dt ge niet den moed verliest
Komt, komt tegen d'ouders op
Met uw wintercognacdrop.

Een oud voorzitter van de onthoudersbond.
Wegens machinebreuk is de druk mislukt en verschijnt 't blad te laat.

11 februari 1917 – Albert Denys - Dagboek

Wij gaan naar Pollinkhove, vertrek om 8 ½ ure. Om 10 ½ trekken wij door Rousbrugge naar Beveren op. Langs klein Leisele, Gyveringkhove, Weegschede, Hoogstade, Gapaard gaan wij naar Pollinkhove – molen naar Alveringhem.
Wij liggen in de hofstede achter deze waar Cawille vroeger gelegen heeft. In de barakken.

11 februari 1917 – Van Walleghem

Omtrent al **de aardappels** die er nog overblijven worden gerequisitoneerd door het Belgisch leger aan 11 frank en 11 frank ½. Niettegenstaande de vorst moeten de boeren gedurig leveren. Niet te verwonderen dat er veel vervriesen. Hoe dwaas de doening van een leger is

kan men zich moeilijk inbeelden. Tijdens de grote regens van de voorwinter moesten de boeren omtrent gedurig strooi leveren en nu binst dat het vriest is het de beurt van de patatten. De boeren zijn zere miscontent over de prijs. De opbrengst is klein, meststoffen en daghuren zeer duur en na er gedurende 5 maanden veel zorg mee gehand te hebben en veel afval door de vorst, moet men ze leveren aan de gewone prijs van de vredestijd. Daarbij veel boeren krijgen niet het minste bewijs van de levering der aardappelen en zo is het gebeurd dat wanneer de betaaldag kwam er boeren waren die voor antwoord kregen: 'Uw naam staat op de lijst niet.'

Mit der tapferen belgischen Armee : Gewehr-Reinigung im Schützengraben an der Iser

Met het kranig Belgisch Leger : Geweer-poetsen in een loopgraaf aan de Yser.

Hos den tappra belgiska armén : Gevärsrengöring i en löpgrav vid Yser.

Med den heltemodige belgiske armé : Geværerne pudses i en løbegrav ved Yser.

PRINTED BY THE MILFORD LANE PRINTING WORKS, LTD., LONDON.

Is 't gelooflijk?
Wat ook niet verstaanbaar is, het is de lage prijs waarop men de tarwe opeist, 33 frank het 100 kilo's voor de beste hoedanigheid.
En zeggen dat de boeren het gruis voor hun beesten omtrent aan dezelfde prijs moeten weerkopen en dat zij hetzelfde voedsel in voederkoeken omtrent het dubbel moeten betalen.
Er is niet de minste proportie tussen de prijs van hetgeen de boeren bij de requisities betaald worden en van hetgeen zij zelf voor hun aankopen moeten uitgeven. Ook de mistevredenheid onder de landbouwers is groot en met reden.
Het cantonnement van een hoog officier (generaal, kolonel, majoor van état major) betaalt 1 frank per man, van een lager officier 0,50, van een soldaat 0,08. Zo is het sedert verleden zomer. Eertijds was het het dubbele. De plaatsen welke zij gebruiken pachten zij per vierkante meter. De gronde per are.
Vandaag na 222 dagen hevige vorst is het een weinig gedooid.

Zondag 11 tot zaterdag 17 februari 1917 – Baert A.

Het weder is wat verzacht. Het geschut houdt aan omzeggens onafgebroken tot ’t einden de week. Woensdag 14, veel schrapnels rond ’t Steentje, ’s namiddags 15 obusen rond de statie, kerkhof, Quintens. De verloven voor ’t Belgisch en Frans leger zullen opgeschorst worden met de 26 dezer. Verandering van Divisie.

12 februari – Albert Denys - Dagboek

Om 12 ½ vertrekken 30 man naar tranchee voor de voorposten, krijgen ongeveer oud emplacement van Camille, doch meer naar Dixmude toe. Aan de Grognie ben ik voor corvee gecommandeerd. Wij moesten de keuken naar de tranchee voeren op Decauville, lastig en verdrietig was ‘t . nu, rond 10 ½ kwamen wij toch aan. Eenmaal binst de 6 dagen zijn wij op de voorposten geweest, links van de posten van de oude middencenter. Ronden doen alle uren. Adjudant Reims deed patrouille op ’t ijs. Veel werd er medegespoeld door nettoyage. Bijzonder van passerellen. Opmerking, een obus in de IJzer geschoten deed wel 200 vissen op en rond de parapet vliegen. De soldaten die er haalden kregen 15 dagen salle de police, doch de ordonnancen van de officieren en eerst sergeanten niets. Belgische leger?

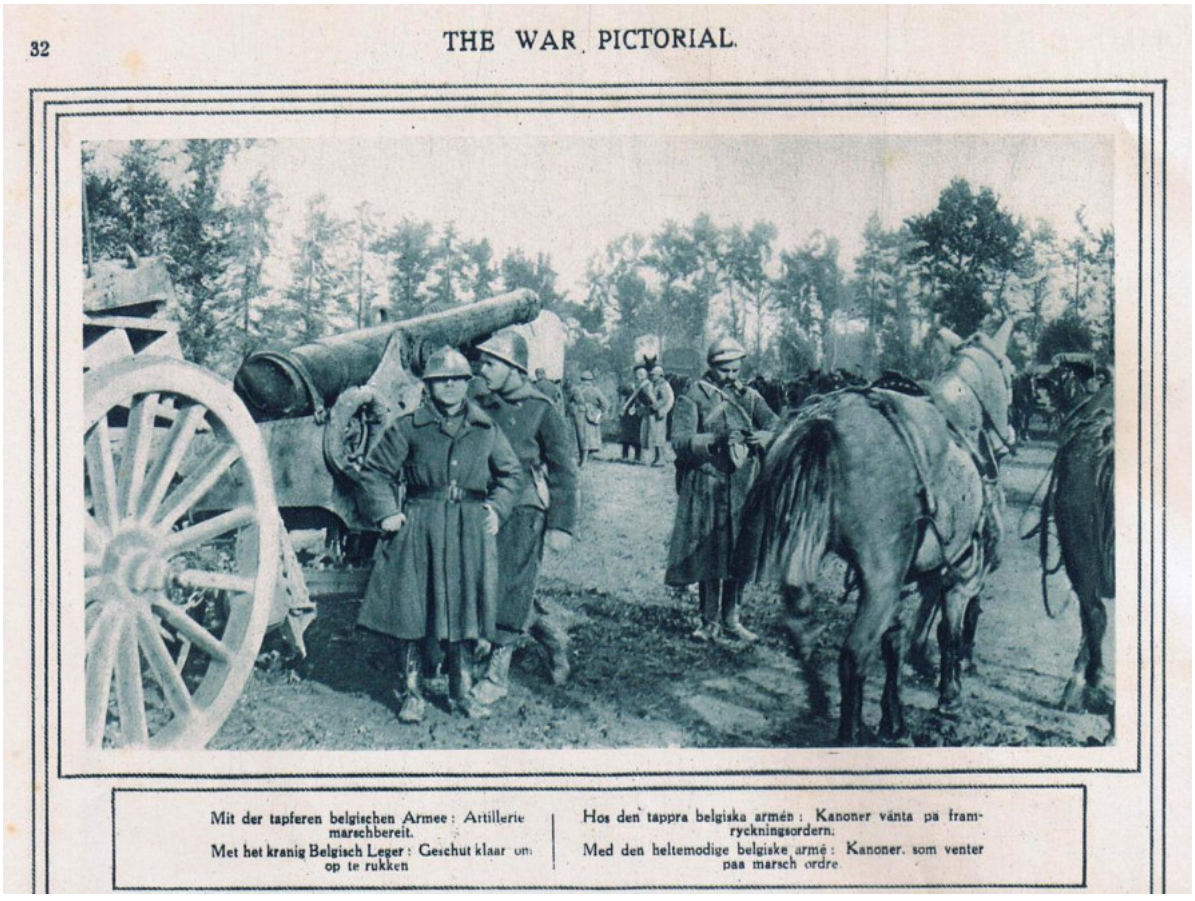

12 februari 1917 – Staatsblad

Gebruik der nationale talen – Inrichting van betrekkingen van vertaler
ALBERT, Koning der Belgen,
Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL

Overwegende dat de nodige middelen ter beschikking der divisie kommandanten en der korpsoversten dienen gesteld opdat de orders, onderrichtignen, enz…, rakende de reopen deze in de twee nationale talen kunnen medegedeeld worden:
Op voorstel van Onzen Minister van Oorlog,
Wij hebben gesloten en wij besluiten:
Artikel 1. Er wordt bij de staf van elke divisie en bij dien van ieder korps een betrekking van vertaler voor de Vlaamse taal ingesteld.
Art. 2. De betrekking van vertaler voor de Vlaamse taal wordt begeven, voor de divisies, aan een lager officier, voor de korpsen aan een lager officier of onder officier naar gelang van de belangrijkheid van het korps.
Art. 3. De bevoegdheid der officieren en der onder officieren vertalers wordt vastgesteld door Onzen Minister van Oorlog, op voorstel van de overste van de generalen staf.
Art. 4. Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van onderhavig besluit
Gegeven in ons hoofdkwartier, den 12 februari 1917
Van 's Konings wege: de Minister van Oorlog Broqueville
Zie verder 2 november 1917

Beteugeling van het geschacher in voorwerpen aangekocht in de magazijnen of cantines van het leger
Verslag aan den koning
Sire,
Bezwaren worden ons ingediend aangaande het gebrek aan bevoorrading van de troepenmagazijnen van het front.
Deze toestand hangt niet af van de diensten der intendante die op voldoende wijze deze magazijnen aanvullen. De bijzonderste oorzaak ervan is dat de waren, welke men er tegen verminderde prijs en zonder op rantsoen stelling verkoopt, tegen hogere prijzen, opnieuw verkocht worden.
Wij onderzoeken thans de mogelijkheid het op rantsoen stellen in de magazijnen van het front in te voeren, doch deze maatregel, waarvan de toepassing moeilijk is, zal voor een zekere tijd niet kunnen genomen worden.
In afwachting dient er een einde gesteld aan deze zeer laakbare handelswijze waarvan hoger sprake, en krachtdadige maatregelen getroffen om ze te doen ophouden. De strafverordeningen die wij de eer hebben aan de handtekening uwer majesteit te onderwerpen, zullen zonder twijfel aan deze voor de troepen van het front zeer nadelige speculatie een einde stellen.
In de rug van 't leger, ofschoon de op rantsoenstelling er in voege is, heeft men insgelijks, soortgelijke misbruiken waargenomen en dienen deze door dezelfde strafverordeningen beteugeld.
Ik heb de eer, Sire, te zijn van uwe majesteit de zeer trouwe dienaar, de minister van intendantie.

ONBEZET BELGIË

POPERINGHE.

Generaal-Majoor Andringa, Krijgs ouverneur, verordent, dat de genaamde L.... Maurice, al het strooi dat in zijn bezit werd gevonden, ter uitzondering van het noodi voor het onderhoud zijner beestialen gedurende 15 dagen, za aanslaan, omdat hij tijdens de pneming van strooi een valsche verklaring had af elegd.

De Belgische Standaard – 13 februari 1917

Passerelle sur l'Yperlée, Soir, 1917. *Par L. Huygens.*

14 februari 1917 – De Belgische Standaard

Belgisch front. — 14 Febr. 20 uur, — Verleden nacht werd een duitsche aanval, na een geweldige artillerie-voorbereiding, *O. Pervyse* verijdeld. Wederzijdsch kanongeschut op heel het front.

EEN VRAAGSKE. — Kan iemand mij laten weten hoe de kerken zijn van Beveren-a/d Leye, Deerlijk, Roxem, Stæceghem, Schuyfferscapelle, Vyve-S.-Baafs, Wilskerke, Wynendaele, Thourout, Houcke, Aardenburg, Zoetenaye (in geval er eene bestaat daar, of ooit eene bestaan heeft)? Hoe oud is daar omtrent overal de kerk en de toren? En die er een printkaart of andere beeltenis van heeft, zou hij ze me niet willen voor een tijdeken in leening geven? Dit ten bate van een studie over onze West-vlaamsche kerken, eerlang over te drukken in *De Belgische Standaard*.

Dank op voorhand, voor 't minste uit dat men mij kan laten geworden.

L. DE WOLF, Watou.

De Legerbode

Op het Belgisch Front

Wekelijksch legerbericht van 10-16 Febr. 1917

In de loop der jongste week heerste er tamelijk felle bedrijvigheid op het Belgisch front.
Herhaaldelijk hebben soms zeer sterke Duitse patroeljes gepoogd de Belgische linies te naderen. Door heftige beschietingen bereidde de vijand zich tot zijn verrassingen; evenwel bleven zijn pogingen vruchteloos en moest hij telkens met zware verliezen terug trekken.
Buiten haar medewerking aan kleine nachtelijke aanvallen, trad de Duitse artillerie minder bedrijvig op dan de voorgaande week. De Belgische batterijen hebben flink gevuurd op 's vijands verdedigingswerken ten Oosten van Dixmuide, alsmede naar de kant van Bixschoote. 's Vijands artillerievuur werd doeltreffend beantwoord.
Een Duits vliegtuig werd bezuiden Woesten neergehaald. De Belgische vliegeniers hebben fel in de weer geweest. Meer dan twintig luchtgevechten werden boven 's vijands linies gevoerd.

Een luchtstrijd op leven en dood.
Twee vijandelijke vliegeniers aan het Zuid-Westerfront bekampen elkaar op ontzagwekkende hoogte, terwijl een donderbui onder hen losbarst.

De Belgische vliegeniers hielpen bij het inschieten op verre afstand en konden de degelijke uitslagen van het Belgisch artillerievuur waarnemen.

Der britische Vormarsch an der Westfront: Schlitten für den Transport der Verwundeten durch den Strassenschmutz.
Britsche vooruitgang in het Westen: Sleeden voor het vervoeren van gewonden in het slijk.
Den brittiska framryckningen på västfronten: Slädar för transport av sårade genom gyttjan.
Den britiske fremrykning paa vestfronten: Slæder for transport af saarede gjennem søen.

Op de Fransche landwegen.
Duitsche gevangenen uitgeput langs de wegen liggend.

Eer aan Belgische officieren.
Belgische officieren ontvangen decoraties van den Franschen admiraal Ronarch.

N° 88. — 22 Juillet 1916.

	Pays et Colonies	Etranger
Trois mois	5. »	6. »
Six mois	9.50	12.50
Un an	18. »	24. »

Les abonnements partent du 1er de chaque mois.

Le Rire ROUGE

ÉDITION DE GUERRE DU JOURNAL " LE RIRE ", PARAISSANT LE SAMEDI

20 centimes

F. JUVEN, éditeur
1, rue de Choiseul
PARIS

Toute demande de changement d'adresse doit être accompagnée de 50 centimes pour frais divers.

Copyright 1916, by LE RIRE, PARIS

POUR LA RENAISSANCE FRANÇAISE

— Quand la Mode sera-t-elle, en France, de porter un enfant?

Dessin de Abel Faivre.

Nummer 175B **Doos Gazette** **Februari 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Hy stoot zijnen voet tegen den dorpel. Dit zegt men van ymand, die ergens geen aangenaame gast is, of met ongenoegen komt. 't Plagt ouds tijds voor een zeer ongelukkig voorteken gehouden te werden, als ymand zijnen voet aan den drempel stiet, en struikelde. *Infaustus in Limine lapsus*.

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 550 lezers

Beste abonnee

Nog vorig jaar leerde ik **Freek Ruis** kennen, de man achter de website van de Witte Klavervier, één van de weinige bier-geïnteresseerde sites die ook effectief bronnenmateriaal afbeeldt. Maar hij is niet alleen een man van woorden, maar brouwt daarmee ook effectief goede zinnen en daarnaast brouwt hij ook echt bier.
Hij kwam naar Poperinge omdat hij geïnteresseerd was in mijn nieuw boek 'Van havergruut tot hopbier' en hij mijn theorie rond het 'historische' gruut wilde aftoetsen aan zijn theorie rond het gruut.
Het is een man van vele interesses; hij heeft ook een eigen 'moutmachine' ontwikkeld, die hij nu zoekt in productie te krijgen, en waardoor de kleine brouwers ook hun eigen mout kunnen maken.
Mijn boek 'Van Havergruut tot Hopbier' is nog altijd te koop voor 25 euro als h-je het bij mijn deur komt afhalen.
Voor al diegenen die dachten dat 'gruut' een kruidenmengsel was, hier Freeks tehorie in een notedop:

Wat is Gruut?

Freek Ruis schreef in 2015 een verhaal over gruit en gruitbier. Hij werd daarbij vooral beïnvloed door 'Een onderzoek naar de samenstelling van de gruit' (1994) van Hans Ebbing en door eigen aanvullend onderzoek. Anders dan gewoonlijk, wilde hij het ditmaal niet zomaar op zijn website plaatsen, maar ergens publiceren in print. Er bleek in Nederland echter geen belangstelling voor te zijn; het werd door diverse bladen geweigerd. Freek was spreker op een congres in Amerika samen met bierschrijver Martyn Cornell die er voor zorgde dat het stuk werd gepubliceerd door de Engelse 'Brewery History Society'. Hun blad heeft een 20 koppige redactieraad vol klinkende namen waaronder Richard Unger, schrijver van een standaardwerk over biergeschiedenis: 'Beer in the Middle Ages and the Renaissance'.
Het kostte echter veel tijd; het was herfst 2016 geworden en nu in 2017 is hieronder een vervolg op het stuk geschreven. In het eerdere Engelse 'A note on the essence of gruit' lazen we over meerdere infusies (trekkingen) van de mout, waarbij de bostel opnieuw werd gebruikt en dit na-bier, (nae-bier, naer-bier) kon worden ingekookt. In het 16e eeuwse Kruydtboeck van Matthijs de Lobel (1581) staat een compleet recept op pagina 35: 'Graut wordt aldus ghemaekt'.
Volgens zowel Hans Ebbing als Freek Ruis is dit inkoken, eigenlijk mout-extract, de basis van gruit of gruute, waarna nog gedroogde kruiden konden worden toegevoegd. Hier dus een

vervolg op het eerdere artikel over hetzelfde onderwerp.

Echt gruitbier

Vanaf de 18e eeuw tot op de dag van vandaag wist niemand wat echt gruitbier was. Er bestonden allerlei theorieën over in de loop van de tijd. Tegenwoordig denken veel mensen dat gruit een soort kruidenmengsel was. Inderdaad waren er verschillende soorten kruiden aanwezig in het gruithuis, maar in de Latijnse bronnen over gruit werden die zelden of nooit genoemd. Latere niet-Latijnse bronnen noemden gruit en kruiden als verschillende zaken.

Genegeerd

Historicus Hans Ebbing concludeerde na een uitgebreide studie dat geconcentreerde wort het centrale en meest belangrijke aspect van gruit moet zijn geweest. Helaas is zijn werk door zijn collega's niet op waarde geschat en zijn onderzoek en conclusies hebben nooit een breder publiek bereikt. Publicatie ervan in het populair wetenschappelijke 'Bier! Geschiedenis van een volksdrank' (1994) werd door de toenmalige redactie geblokkeerd.

Folklore

Achteraf bezien is het vreemd dat Ebbings conclusie nooit werd overgenomen. (Sommigen kwamen erg dichtbij en wisten dat gruit met mout, brouwen en gisten te maken had, maar hoe?). Minder vreemd misschien omdat veel verhalen en boeken over bier voor een groot deel uit folklore bestaan.

Verklaring

Het is inmiddels alweer een tijd geleden dat ik 'A note on the essence of gruit' schreef voor het Engelse blad Brewery History, waarin ik aanvullend bewijs voor Ebbings theorie beschreef. Ondertussen is mijn onderzoek verder en sta ik versteld van de hoeveelheid puzzelstukjes die op zijn plaats vallen met het nieuwe inzicht.

Fermentum

Het Latijnse 'fermentum' slaat nergens op in connectie met kruiden, hoewel sommigen het verband hebben geprobeerd te leggen. Mout-extract toevoegen aan bier geeft echter een extra of verlengde vergisting en resulteert in een beter, dikker, sterker en houdbaarder bier. Met ieder beetje meer alcohol wordt bier weer iets robuuster en de vergisting zelf vormt een beschermende laag CO_2 rond het bier zo lang het voortduurt. Fermentum verklaren, evenals de werkers in het domus fermenti, de fermentarii, is belangrijk, maar er is méér.

Schaal

De oude gruit brouwers moesten op een heel kleine schaal opereren en maakten slechts geringe volumes bier per batch. De hoeveelheid bier werd beperkt door de geringe houdbaarheid ervan. Het maken van mout-extract echter, kon heel goed op een grotere schaal worden gedaan in het gruithuis en resulteerde in een houdbare en compacte pasta. Deze pasta kon al dan niet worden gemengd met gedroogde en gestampte kruiden, naar lokale gewoonte of naar wens van de brouwer.

Dordrecht

Door de bronnen uit Dordrecht weten we dat de hoeveelheid gruit overeen moest komen met de hoeveelheid gebruikte mout. We weten ook dat er brouwers geweest moeten zijn die probeerden méér gruit te krijgen voor hun bier. Dat is ook niet in overeenstemming met gruit als kruidenmengsel, maar meer mout-extract betekent een relatief dikker en zwaarder bier.

Latijn
Niet alleen het algemene ‘fermentum’ klopt met mout-extract, ook andere Latijnse woorden als polenta, leverentur, frumentum, conservabimus, die worden aangetroffen in oude documenten passen als puzzelstukjes op hun plaats.
Polenta werd door de 16e eeuwse de Lobel vertaald als Naerbier of Graut, zijnde geconcentreerde wort. Graut of grout was hetzelfde als gruit, hoewel in Engeland het gebruik van kruiden minder, of zelfs afwezig was. Leverantur spreekt van levitatie of het oprijzen van bier tijdens de gisting. Frumentum is Latijn voor graan en conservabimus gaat vermoedelijk over conserveren. Dan is er het ‘pigmentum’ dat zou kunnen slaan op een vorm van caramelisatie, Maillard reactie of een dergelijke bruining die optreedt als mout-extract wordt gemaakt. In afwezigheid van moderne moutsoorten zou dat wel eens van belang kunnen zijn geweest.

Leenbrief
Helemaal aan het eind van de 16e eeuw was er nog de (1593) Lehnbrief der Churfürst zu Cölln (Keurvorst van Keulen). Die geeft het gruitrecht aan Frau Walburg Gräfin zu Mörs, verder stroomafwaarts aan de Rijn nabij Duisburg. Gruit wordt er op minstens vijf verschillende manieren gespeld, maar ook duidelijk onderscheiden van kruiden: ‘einig grudt noch kraudt im bier zu thun’; gruit noch kruiden.

Eeuwenlang
Veel schrijvers kwamen dichtbij de betekenis, of wisten méér; Jan Wagenaar (1760 ketel-gruit werd gekookt), Johann Beckmann (1805 gruit is mout - maar hoe?), Johann Christoph Vollbeding (1806 mout of kruiden?), Willem Cornelis Ackersdijk (1819 gruit was natte waar en werd gevaat), Jean-Joseph Raepsaet (1839 gruithuis = mouterye), Aloys Schulte (1908 Bereitung der Grut an eine grössere Anlage gebunden’.

Mysterie
Begin 19e eeuw werd Ale nog gemaakt met gruit hoewel iets anders gespeld als grout of graut. ‘A mystery hangs over the ingredient called grout, and the secret is said to be confined to one family in the district only’ (1808). Het mysterie wordt een paar decennia later ontdekt; het kon worden gevonden in een Latijnse tekst; Bauhin’s Historia Plantarum (1651). Deze tekst lijkt weer verder terug te wijzen naar de Lobels Kruydtboeck (1581) in het Nederlands. Het mysterie dat overblijft is hoe niemand de verbinding kon leggen tussen grutt, gruta, gruit, grout en graut.

Brouwen
Historici wisten dat gruit hoe dan ook verbonden was met mout en brouwen. Er waren de rekeningen door de Cameraars van Deventer. Er was Dieric, die ketelaer, van den gruutketel te maken, voor seven schellingen. A porridge called graut, -a favorite dish of the Northmen-, for the cooking of which an unusually large kettle was provided, is opnieuw een grote ketel om gruit te maken, nu in de Viking-tijd en om te eten, net als beschreven door de Lobel, waar Delftenaren het eten.

Hop
Gruitbier werd nooit zo houdbaar als gehopt bier, en de productie was ook niet zo efficient en winstgevend. Reynolde Scot schreef daarover het volgende in zijn geweldige boek A Perfite platforme of a Hoppe Garden (1576): ‘And in the favour of the Hoppe thus much more I say that wheras you cannot make above eyght or nyne gallons of indifferent Ale out of one

bushell of Mault, you may draw XVIII (18) or XX (20) gallons of very good Beere'. Men kon dus gemakkelijk twee keer zoveel gehopt bier maken van dezelfde hoeveelheid mout. Zo kwam er langzaam een eind aan het brouwen van ongehopt bier.

Tegenwoordig
Het maken van gruit was logisch in een tijd van primitieve brouw-methoden, maar vandaag zijn er nog steeds brouwers die het om precies dezelfde reden toepassen, net als meer dan duizend jaar geleden. Men koopt mout-extract bij de groothandel (in plaats van bij het gruithuis) voor in Amerikaans 'Craft' lingo, 'to get a bigger beer'.

Freek Ruis
Brouwer, mouter en schrijver over biergeschiedenis.

Zoals de lezers van mijn boek zullen merken, sluit deze theorie volledig aan bij de theorie van mijn boek, waarbij ook ik besloot dat 'gruut' eigenlijk een soort synoniem was van 'mout'. Maar ere wie ere toekomt, Freek heeft de puntjes op de 'i' gezet.
Hij heeft de volgende kritiek geschreven na het doorploeteren van mijn boek:

Guido Vandermarliere stond aan de basis van de invulling van het hopmuseum in Poperinge en is ook als schrijver over bier en geschiedenis een fenomeen en drager van de cultuur. In zijn laatste boek 'Van havergruut tot hopbier' (2016) blijkt hij in staat om in een heel losse stijl een caleidoscopische blik in het verleden over de lezer uit te strooien. Allerlei min of meer losse en soms onverenigbare feiten, bronnen en citaten komen voorbij, worden bekeken, omgedraaid en weer losgelaten. Daardoor is zijn werk behoorlijk vrij van het dogmatisch denken dat veel andere auteurs in zijn greep heeft. Zijn kennis van oude documenten, bevlogenheid en voorgenoemde losse schrijfstijl maken hem een uniek fenomeen binnen de cultuur van het bier en zijn boek zeer lezenswaardig.

Freek Ruis

12 februari 1758 – Gezocht **Marie Joanne Catherine Loone** - SAP Bestuur 1757

Uit de 18de eeuw is er in ons stadsarchief van Poperinge heel veel bewaard, waarbij natuurlijk veel intrieste zaken. Eén van die trieste zaken, bestaat uit 2 stukken papier omtrent Marie Joanne Catherine Loone, geboren te Kemmel. Het ene stuk zit in de mappen van het 'Bestuur' en het andere kon ik halen uit de mappen van de 'processen'. De jonge vrouw, 22 jaar, had een kind vermoord.
We geven hier eerst het stuk uit het bestuur:

Edele, weerde ende voorsienighe heeren
Sekere vrouwspersoon ghenaemt **Marie Joanne Catherine Loone**
is vehement[1] suspect soo door haere vlucht als andersints van opden 12 februari lestleden s'morghens
seker dochterken ter elde[2] van ontrent de 8 jaeren ter doodt ghebracht
ende ghestolen te hebben ten huyse van sekeren **Jan Surgeon**, in ghelde ontrent de 20 ponden groten vlaams,

[1] Vehemet = hevig
[2] Elde = leeftijd

't is d'oorsaeke waerom wij de vryheyt nemen hier nevens te voughen haer portrait ende ulieden te bidden in faveure van justitie
de nodighe orders te willen gheven aen ulieden officieren ende subalterne[3],
opdat de selve soude wesen gheapprehendert[4] indien sij onder ulieden jurisdictie bevonden werde en in sulck gheval ons instantelick danof in kennen te willen doen
ende simul et femel[5] d'overleveringhe te laeten ghebeuren onder het praemium[6] bij t vermelde portrait gheaccuseert
Wij sullen ulieden hier over ten uytersten wesen verplicht ende in alle vooren vallen occasien trachten te bethoonen onse erkentenisse met de welcke wij d'eere hebben van te wesen met grootte veneratie[7]
Edele weirde ende voorsienighe heeren
Ulieden oodtmoedighe ende onderdanighe dienaeren burghmeesters ende schepenen der stede ende jurisdictie van Poperinghe

Het 'portrait' dat hierbij gevoegd was, was de volgende omschrijving van de daderes:

Portrait
Van Marie Joanne Catherine Loone, out 22 jaeren ofte daer ontrent, gheboortigh der prochie van Kemmel, casselrye van Waesten, ledent ontrent de vier maenden ghetrouwt **met Pieter Jacobus Deroo** junior, tot Poperinghe,
Dese is lanck vijf voeten ofte daer ontrent, ront van aensicht, platte neuse, grootten mont, wit van velle, redelick frisch van coleur, bleeck bruyne ooghen, de wynbrauwen en het haeyr castagne couleur,
ten daeghe van haer vertreck ghecleedt met een camelotten[8] ghestripten jack, swarten rock, basten schorte, rooden gheparckten neusdouck aende hals,
blauwe plecke aen een haer been verbleven van eene slete,
witte runen beuckels in haer schoen
ende fine spraecke,
vehement suspect van op den 12 februari lestleden s'morghens met behendigheyt d'openinghe van de huyse van sekeren Joannes Surgeon, lantsman becomen hebbende door **Marie Corneillie filia Jan Waelen**, dochterken ter elde van seven half jaeren,
aldaer vebleven om het huys te bewaeren,
t'gheseyde dochterken soude ghesleghen hebben tot effusie[9] van bloede,
mitsgaeders gheworpen in een spoelinckstande[10],
met het hooft beneden ende also verdronken
ende daer naer ghestolen uyt eenen sluytcoffer de weerde van ontrent de 20 ponden groten vlaams.
Premium[11]
Burghmeesters ende schepenen der stede ende jurisdictie van Poperinghe beloven een premiun van 15 pattacons voor den gonnen die de selve vrouwspersoon sullen apprehenderen ende alhier overleveren in handen van de justitie.

---

[3] Subalterne = ondergeschikte officieren
[4] Gheapprehenteert = gevangen genomen
[5] simul et femel = Samen en meteen
[6] Praeminum = premie
[7] Veneratie = verering
[8] Camelot = "grein, stof van wolle en kemelshair geweven
[9] Effusie = uitstorting
[10] Spoelingstande = houten kuip om de was in te spoelen
[11] Premium = premie

Tussen de papieren van de processen van 1774 (SAP) zit er ook een 'staatjen' van de baljuw Derue die zijn kosten van dit proces 17 jaar na datum, aanvraagt. Daarmee weten we ook precies het 'werk' dat de baljuw verricht heeft, en wat er met de moordenares verder gebeurd is.
Dit staatje begint met:
Alvooren omme te betoonen waer uyt dese costen hunnen oorspronck sijn nemende,
den heeschere geeft te kennen dat hij op het rapport aen hem ghedaen dat seker dochterken ghenaemt **Maire Cornillie filia Jan Waele**, geprocreert met **Joanne Threse filia Pieter Surgeon**, out ontrent de acht jaeren,
woonende ter hofstede gebruyckt bij Jan Surgeon,
haeren oom **langst de Abeel straete** aldaer ter doodt ghebracht
ende het gelt van den voornomden Surgeon uyt den coffer ghestolen -
hebbe mij beneffens d'heeren **Benedictus Reyphin**, burghmeester van de commune ende **Jan Baptist Cheys,** schepen, ter adjonctie van meester **Jacques Mazeman**, greffier, vertransporteert ter voorschreven hofstede ende aldaer gedresseert wettelijck proces verbael comt over de besoigne ter selve hofstede ghedaen, bestaende in drye uren voor d'heeren hiervooren – 7 – 4 – 0

Op de 12de februari 1758 houdt de baljuw informatie' en roept Adriaen Carton op als getuige. Dezelfde dag nog wordt ook **Jacobus Deroo** *opgeroepen.*
Jacobus wordt afgehaald op zijn hofstede in den Schoudemonthouck afgelegen van de stadt Poperinghe, een halve ure *en in de gevangenis gestopt.*
Op de 17de februari 1758 gaat hij nar Kemmel samen met Francis Questroy, … beslagh hebbende, soo binnen als buyten bailliu, huysbesouck gedaen ten huyse van **… Bloetacker** ende ten huyse van Jan Desegher, saeger van stylle, ende sijnde de oom van de genaemde Marie Joanne Catherine Loone, ten fynne van haer aldaer te connen apprehenderen.
Maar dat mislukte, zij was er niet.

Hij ging ook naar Roesbrugghe aangezien men hem op de hoogte gebracht had dat Marie Catherine Loone daar gelogiert hadde op den 12 februari 1758 in de herberge draegende voor uytspannnge 'de postrye' ende 'Inden wynckel' van **Louis Delahaye** *en daar zou ze verschillende goederen gekocht hebben.*
Op de 6de maart worden Pieter Rady en Catherine Debergh als getuigen opgeroepen en verhoord.
De 7de maart is het de beurt aan Marie Joanne Luys om te komen getuigen.

De 15de maart krijgen we een plechtige uitroeping:
Verleent bij mijn heeren burghmeester ende schepenen der stede ene jurisdictie van Poperinghe in daeten 15 maerte voornomt tot laste van Marie Cathrine Loone, huysvrouwe van Pieter Deroo, sigh vertranpsorteert te hebben voor het stadthuys deser stede ende door de stadtsdienaere geblazen zijnde de trompe, hebbe ick opgheropen ende ingedaeght de voornoemde Marie Catherine Loone, geaccusseerde, ten eynde van te commen voldoen aen het decreet t'haeren last verleent, mitsgaeders haer te bewegen in stadtsvangenisse om ghehoort ende geinterrogeert te worden op richten t'haeren laste versulterende in daeginge geafficheert op de gecostumeerde plaetse.
Na de uitroeping op de markt ging men naar het huis van de 'geaccuseerde' om ook aldaar deze uitroeping te doen.

Aen den selven over de indaeghinghe hier vooren uytgeroepen te hebben voor het huys ende domicilie van de gehaccusserde afgelegen van de stadt een halve ure.

Voor deze 'uitroupynge ende distantie' vroeg de baljuw 4 ponden parisis als loon.
Marie Catherine Loone kwam echter niet opdagen maar men vond haar toch. Men kreeg bericht uit **Brugge** *dat ze aldaar in de gevangenis zat, en dus vroeg de baljuw toelating aan het schepenbank om naar Brugge te kunnen reizen.*
Aen den wet over een extraordinaire vergaederynge tot depecheren acte authorisatie om uyt cracht van diere bij den heer bailliu te vachieren naer de stadt Brugge tot afhaelen Marie Catherine Loone aldaer in vanghenisse ingevolge de preparatoire informatien genomen tot 't selve Brugge.
De baljuw vroeg zijn loon voor het **ten lyve apprehenderen** *en voor* het bewegen in vangenisse.
Op de 28ste maart werd Marie Catherine Loone verhoord.
*Op de 11de april wordt er 'wettelijke informatie' gehouden '*ten huyse van Jan Surgeon' *waar de moord op het kind gebeurd is.*
Daarna wordt er een inventaris opgemaakt van de bezittingen van Marie Catherine Loone.
Er komen nog verschillende confrontaties met getuigen, zowel Joanna Luys, als Jan Surgeon als Catharine Duflo worden met de moordenares geconfronteerd.
En dan roept men een accoucheur en een vroedvrouw op.
Uyt crachte van ordonnantie van haere majesteyt isser bij burghmeester ende schepenen sententie verleent waerby geordoneert van de gheaccusserde naerder te doen visiteren door een experten accoucheur ende eene andere vroede vrauwe
ende wegens **Pieter Jacobus Deroo junior**, de welcke ordonneerende van hem provisionnelijk te relaxeren uyt vangenisse onder syne cautie juratoire[12].
Deze sententie werd in 'gebannen vierschaere' *gedaan.*

De baljuw moest de 'accoucheur' ook bijstaan.
Over uyt cracht van ulieden ordonnantie te sisteren voor ulieden **Jan Baptist Sanders,** cherurgijn ende experten accoucheur, mitsgaeders **Joanna Pesseij**, huysvrouwe van Joannes Delecluse, experte vroedevrauwe, woonende binnen de stadt Ipre.
Blijkbaar wilde men wel heel zeker zijn dat de beschuldigde niet zwanger was, want er kwam nog een tweede onderzoek.
Tenderende dat de geaccuseerde Joanna Loone uyt crachte van ulieden sententie van den 6de mey 1758 andermael soude worden gevisiteert door twee experte vroede vrouwe.
De baljuw was ook hierbij.
Het was nu naast de Ieperse vroedvrouw, **Scholastica Vandamme,** *de Poperingse vroedvrouw die haar onderzocht.*
Op de 18de augustus 1758 kon men overgaan - versouckende datter en soude recht gedaen worden volgens den bevynde an de saeke.
En kon **de scherprechter** *er bijgehaald worden.*
Betaelt aen den **scherprechter Pieter Bottequin** over gedaen te hebben de executie ingevolge de sententie volgens acquit – 200 – 0 – 0 pond parisis.
En blijkbaar werd de veroordeelde 'in broek' gehangen, er werd alleszins speciaal voor de executie een broek gemaakt.
Betaelt aen de kinderen Wanten over coop van linwaert tot doen maeken **eene brouck** omme te dienen den dagh van executie van de geseyde Joanne Loone, comt soo over het maken als den coop linwaert volgens acquit 3 – 0 – 0

De rekening van de baljuw bedroeg uit eindelijk 41 – 16 – 0 ponden parisis.

[12] Cautie juratoire = wettelijk waarborg

Pieter-Jan Bottequin of Boitquin *volgde op jonge leeftijd zijn broer Frans op als scherprechter in Brugge en vervulde dit ambt gedurende meer dan 45 jaar. Hij maakte de afschaffing van de folteringen mee in 1784 en kreeg onder het Franse bewind een nieuwe werkgever: het Dijledepartement. Hij moest toen wennen aan de nieuwe vorm van terechtstelling: niet meer met de bijl of de strop, maar met de guillotine. Hij was het die de doodstraf aldus toepaste op de ter dood veroordeelde leden van de bende van Salembier. Hij woonde in het huis met de erker gelegen aan de Vlamingstraat bij de Vlamingbrug, waar ook andere leden van de familie gewoond hebben.*
Verdere info is te vinden :
https://nl.wikipedia.org/wiki/Boitquin

Guido Vandermarliere

Een oud lied

De scheve – Een lied vol zwarte humor

In den tijd da kik geboren wier,
Jodeladijee, jodeladijoo,
Toen hadden de mense nog veul plezier,
Jodeladijee, jodeladijoo,
En de mensen kwaam rond mijn wiegske staan
En ik zag daar al hun smoelen gaan!

Maar das ne scheven, dat is ne kromme,
Hij is misbakeld potverdomme!
Ja das ne scheven, dat is ne kromme,
Hij is misbakeld potverdomme!

Later moest ik nor de krutschoole gaan,
Jodeladijee, jodeladijoo,
Toen heb ik wat op m'n bank gedaan,
Jodeladijee, jodeladijoo,
En de knechtjoens kwamen rond mijn bankske staan
En ik zag daar al die smoeltjes gaan!

Maar das ne scheven, dat is ne kromme,
Maar ne grote potverdomme!
Dat is ne scheven, dat is ne kromme,
En rookt nog potverdomme!

'k moesten al vroeg travakken gaan,
Jodeladijee, jodeladijoo,
'k Ging dyken kuusjen langs de baan,
Jodeladijee, jodeladijoo,
Maar ze zagen mij op m'n schuppe hangen
En toen heb ik van den baas è brief ontvangen.

Ge zijt ne scheve en ook ne kromme,
Van al da hangen potverdomme!
Gij zij ne scheve en ook ne kromme,
Ge kunt gon doppe potverdomme!

Ik zen ook getrouwd, maar dat viel ni mej,
Jodeladijee, jodeladijoo,
Ik zei heur: Sè, hier zennik na Kee!
Jodeladijee, jodeladijoo,
En kwam zij on mijn beddde staan
En begon daar kreten uit te slaan!

Maar, das ne scheven, dat is ne kromme,

Dat is tweedehandse rommel!
Dat is ne scheven, dat is ne kromme,
‘k gon nor ons moe terug potverdomme!

Zo wier ik oud en zijn dood gegaan,
Jodeladijee, jodeladijoo,
Ze hebben me toen naar’t sterfhuis gedaan,
Jodeladijee, jodeladijoo,
En de mensen kwam langs de straten staan
En ze lieten heel hun smoelwerk gaan!

Daar gaat ne scheven, daar gaat ne kromme,
Hij was misbakeld potverdomme!
Daar gaat ne scheven, daar gaat ne kromme,
Nu kan hij rotte potverdomme!

Begin 1800 publiceerde men in Ieper verschillende liedbladeren meestal met ‘historieliederen’ op. Uit de verzameling die in de bibliotheek van de ‘Vliegende bladen’ te gent ligt – halen we het volgende vertelliedje:

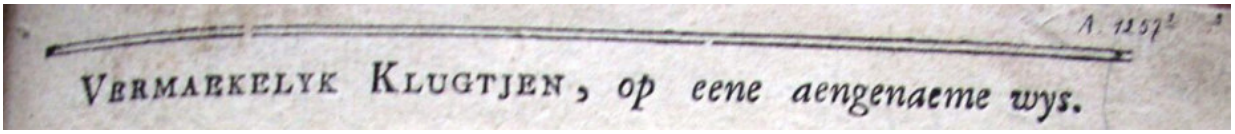
A. 1257

VERMAKELYK KLUGTJEN, op eene aengenaeme wys.

Sa jongheyd komt! Van allen kant
En luystert met genugt
‘Tis van eenen eyermarchand
Een raer en vieze klugt
Kwam met zyn ezel zwaer gelaen
Met eyeren naer de merckt gegaen
Hoort eens hoe dat hy voer
Den lompen eyerboer.

Als hy zyn eyeren had verkogt
Op vyf en twintig naer
Die hy mee had te merkt gebrocht
Keerde hy weer van daer
Hy ging drinken een pintjen bier
Hy was in een huysken van plaisier
Waer hy naer zynen zin
Vond twee fraey meyskens in.

Zy riepen ‘Pagter blyft niet staen
Zit neer gy lieven maet
Zegt eens hoe is de merkt vergaen
Als onzen kameraed
Hy sprak – ik ben schier uytverkogt
‘K heb nog wat eyeren medegebrogt
Waer ik in dees geval
U mee trakteren zal.

Daer wierd **gekist ende ghekast**
Hy riep brengt een fles wyn
Zy hadden hem aen't lyntjen vast
't was monsieur cozyn
Zy klopten hem eens aen zyn kin
Zyn hert aen't vonken door de min
Zyn broek vloog schier in brand
Van den eyermarchand.

Hy sprak wel meysjens allebey
Wie is er nu content
Te slaepen deezen nagt by my
D'een riep 'wel braeven vent
Die ons trakteert met wyn en bier
Ik zal u aendoen veel plaizier
Toen riep pagter cozyn
Brengt nog twee flessen wyn

Het was daer als een open bal
De wyn kroop in den bol
Den eyerboer was in de val
Hy kreeg zyn buyksken vol
Hy viel in slaep door wyn en bier
Maer dees twee meysjes van plaisier
Spelden den eyerboer
Daer eene vieze loer

Zy trokken hem de broek van 't gat
Zy hebben wat vies begaen
Zyn broek, mits hy was vol en zat
Den ezel aengedaen
Dan hebben z'hem geheel bereyd
By den ezel in't stal geleyd
Hem dogt eer het was dag
Hy by zyn liefste lag

Als hy ontwaekte in de nagt
Riep hy op zyn vriendin
'k zal geeven door de liefdes kragt
Een zoentjen door de min
Hy riep vervaert en styf van kouw
Ach lief uw kaeken zyn zoo rouw
Maer hy nog half zat
Kuste den ezel zyn gat

Maer als den klaeren dag kwam aen
Hy zag zyn liefste zoet
Die broek en hem had vol gedaen
Van hoofde tot den voet
Hy riep tot vuylaerd waer gy zyt

Ik ben nu geld en eyeren kwyt
En nog myn broek vol stront
Wel god wat een affront

Hy riep O malenreusen dag
Wel wat is my geschied
Als hy zyn broek vol stront bezag
Riep hy ik wil die niet
Wel vuylaerd wat daer mee gedaen
Den ezel kost hem niet verstaen
Tog moest hy tot zyn spyt
Vertrekken vol droefheyd

Dan eyer boeren ‘ti s een leer
Schouw Venus haer bestier
En gaet in geen speelhuyzen meer
By meyskens van plaizier
Eer gy word tot u leet en spyt
Allen u geld en eyeren kwyt
Of gy moet uyt de stad
Zonder broek aen uw gat.

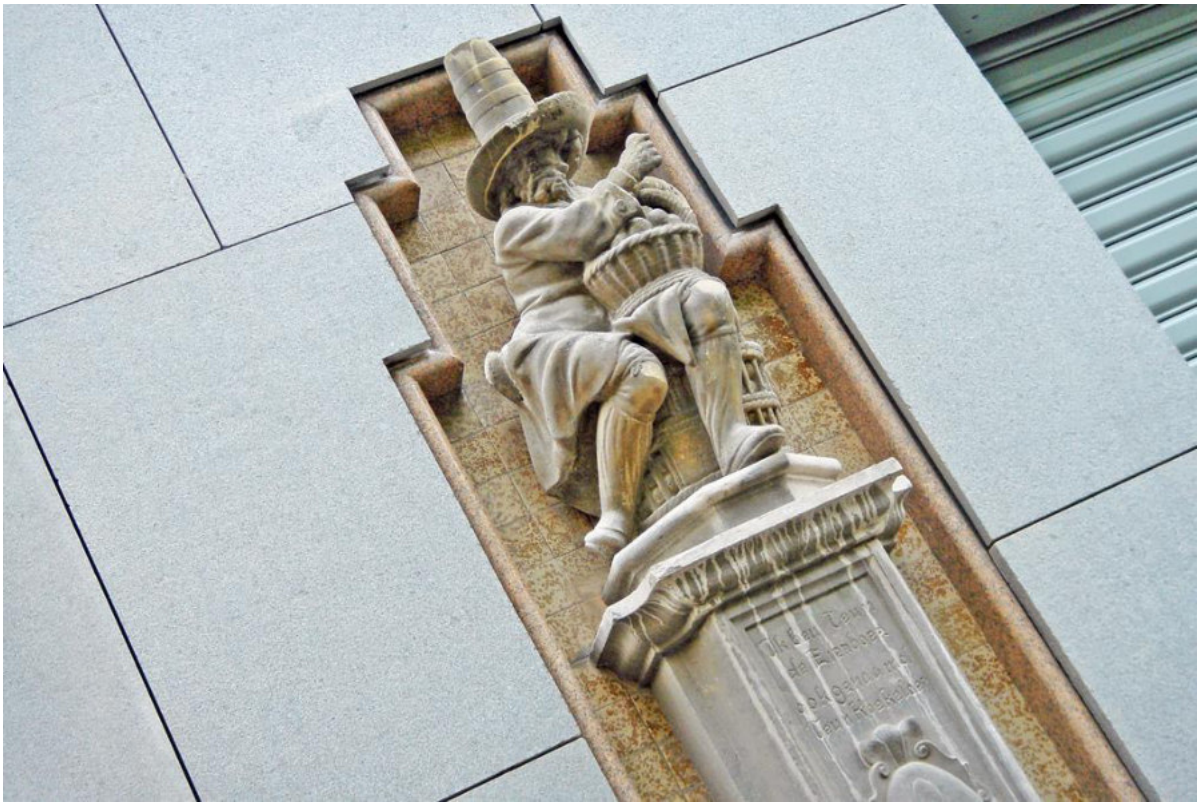

Teun, de eierboer te Antwerpen

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

Aan onze Moeders
Ik weet niet of ik u nog ooit zal wederzien ;
dat is het diep geheim van Godes raadsbesluiten…
maar ‘k heb u , moederlief, mijn leven lang misschien
zo innig niet bemind als in dees gruweljaren.
Terwijl nu ‘t al vergaat in moord en brand en bloed,

en wijl nu rondom mij slechts oorlogskreten tuiten,
en nu de dood alom met wilde woestheid woedt
komt nog uw beeld alléén mijn droefheid doorgevaren...

Uw levenwekkend beeld, de zoetheid van een droom…
En zingt uw stem, als ‘t verre wiegelied, zo vroom,
dat weer op deze puinen blanke bloesems bloeien.
De glorie van uw beeld omstraalt de moedergrond
en jubelend wekt uw stem nieuw leven op in ‘t rond :
uit onze kinderliefde zal de zege groeien.
De Panne, februari 1917

Karel Elebaers

In ’t Gasthuis
Uit ‘Nieuwe Bloemen ‘ Lustig volkje 10

Het had er weer gestoven die dag!
De bel, aan de ingangspoort, riep de ziekenverplegers op en de stoet begon. Erbarmelijk verminkten draagt men weg, spoedig; de geneesheer werpt een vluchtige blik op de gekwetste, neemt de naam op en zijn bevel weerklinkt, kort en krachtig!
‘Zaal 10’; bleke aangezichten gaan voorbij, met een doek om ’t voorhoofd waardoor het verse bloed zijpelt, de ogen starend nog in stomme afschrikking naar oorlogsvisioenen; ledige berries worden aangebracht, een lijk wordt naar ’t dodenhuis gevoerd; in de zalen gaat het leven van wee en lijden zijn droeve gang voort.
Een lange eentonige rij ijzeren bedden, witte, zorgvuldig geplooide lakens, waarop omwonden handen rusten, waaruit hier en daar een zucht of een klacht opstijgt, waarin van koorts gloeiende ogen u aanstaren zonder u te zien, verloren in dromen van bloedige moorderijen. Een prikkende geur van formol en medicijnen.
Bij ’t derde bed blijf ik staan. Een jager te voet ligt daar, een kogel dwars door de kuit van het rechterbeen.
‘Hoe stelt bij het vandaag, mijn jongen?’
‘Tamelijk wel, mijn aalmoezenier.’
En de gelaatstrekken verkrimpen van de pijn.
‘Goed geslapen van nacht?’
‘Geen oog toegedaan, ’t brandt daar in mijn been; ‘k geloof dat z’er met een gloeiende tang in gewerkt hebben.’
Toch richt de man zich half op en reikt me zijn hand.
Hoeveel heb ik er gedrukt van die klamme handen en hoe voelde ik telkens, telkens opnieuw, met wat liefde wij die jongens moeten beminnen.
‘Hebt ge geenlust om een druif of zo iets?’

En ik trok de schuif van zijn nachttafeltje open. Want ik wist dat liefdadige vrouwen de ronde hadden gedaan en uitgedeeld uit hun fruitkorf. Daar lag nog een tros druiven, een prachtige tros, donker-purpere druiven met aanlokkijk zachte waas. Twee waren uitgepikt.
'Niet lekker genoeg voor een fijnproever als bij?'
Langzaam draait de kerel zich om, zienlijk zich bedwingend om zijn smart niet uit te roepen: 'Heerlijk zijn ze, sappig en fijn… maar… ' en heel 't gelaat straalt nu van innige voldoening, 'maar 't is straks bezoek en mijn kleine komt mee, deze keer, heeft de vrouw gezegd. En hij lust die ook!'
'k Heb hem toen bezien tot in zijn ziel en bevend heb ik hem een kruiske gegeven op zijn verhitte voorhoofd.
K. Elebaers
Uit '**Lief en Leed uit dagen van lijden'**

ONBEZET BELGIE

Verordening voor Brouwers en Drankhuishouders

15 februari 1917 – De Belgische Standaard

Bij verordening van de Provinciale commissie zullen de drankprijzen ook op de veertiendaagse prijslijsten aangegeven worden. De brouwers en drankhuishouders hebben zich, van nu reeds, naar volgende schikkingen te gedragen:
Het gewoon bier zal moeten voortkomen van mout hebbende een zwaarte van minsten 2°5 op den densimeter op 17°5 centigraden warmte. Deze zwaarte zal bepaald worden op het ogenblik van de toevoeging der gist of wanneer de mout circa 35° zal hebben bereikt. Dit bier moet door den brouwer aan 19 fr. per hectoliter afgeleverd worden. In de drankhuizen zal het

gewoon bier verkocht worden: 30 centiemen per liter of tien centiemen het gewoon glas – een derde van de liter – en vijf centiemen voor het glas van 1/6 liter.
Voor blessen van 800 kubieke centimeter, mag de prijs hoogstens 30 centiemen per fles bedragen.
Voor 1 maart moeten alle drankhuishouders in bezit zijn van de maten van 1/3 liter en 1/6 liter.
Toegang tot brouwerijen en drankhuizen die deze schikkingen niet naleven zal aan de troepen verboden worden.

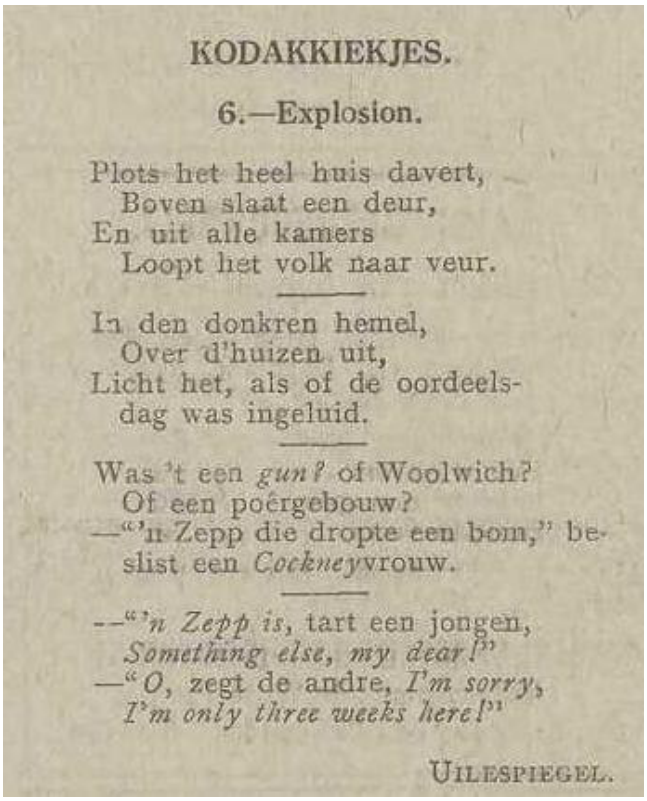

KODAKKIEKJES.

6.—Explosion.

Plots het heel huis davert,
Boven slaat een deur,
En uit alle kamers
Loopt het volk naar veur.

In den donkren hemel,
Over d'huizen uit,
Licht het, als of de oordeels-
dag was ingeluid.

Was 't een *gun?* of Woolwich?
Of een poërgebouw?
—"'n Zepp die dropte een bom," be-
slist een *Cockney*vrouw.

—"*'n Zepp is,* tart een jongen,
Something else, my dear!"
—"*O,* zegt de andre, *I'm sorry,*
I'm only three weeks here!"

UILESPIEGEL.

16 februari 1917 – De Stem uit België

Officieel Nieuws.
Leger.—Vlaamsch.

Vraag gesteld aan de regering en het antwoord van de heer minister.
7 januari 1917 – Vraag (in het Vlaams) aan den heer minister van oorlog. – De IVde legerafdeling richtte te Wulpen een monument op voor de gesneuvelde soldaten. De opschriften zijn uitsluitend in het Frans. De soldaten vroegen dat ook de opschriften in 't Vlaams zouden vermeld worden, wat eenvoudig redelijk is en overeenstemt met onze Belgische toestand. Nochtans werden hiervoor soldaten door de commandant voor duitsgezinden gescholden.
Zou de heer minister daarover en onderzoek willen instellen?
13 januari – Eerste antwoord in het Vlaams van den heer minister – Een onderzoek zal worden geopend betreffende de feiten vermeld door het achtbaar lid.

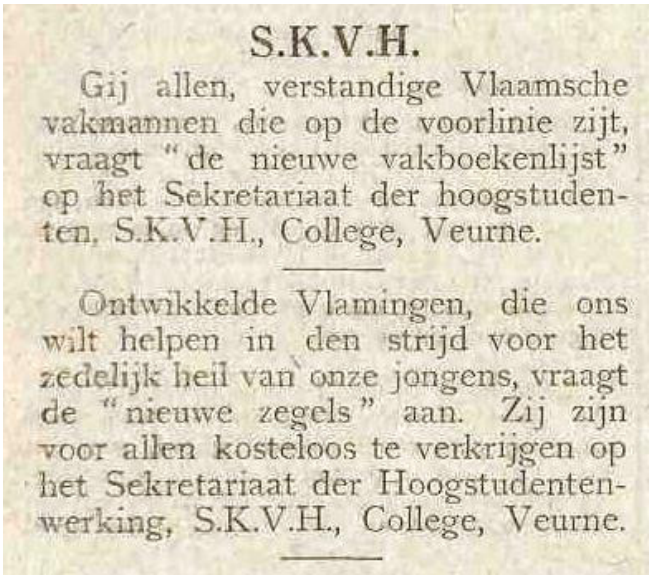

S.K.V.H.

Gij allen, verstandige Vlaamsche vakmannen die op de voorlinie zijt, vraagt "de nieuwe vakboekenlijst" op het Sekretariaat der hoogstudenten, S.K.V.H., College, Veurne.

Ontwikkelde Vlamingen, die ons wilt helpen in den strijd voor het zedelijk heil van onze jongens, vraagt de "nieuwe zegels" aan. Zij zijn voor allen kosteloos te verkrijgen op het Sekretariaat der Hoogstudentenwerking, S.K.V.H., College, Veurne.

21 januari 1917 – Tweede antwoord in het Vlaams van den heer minister – oorspronkelijke tekst: - Het gedenkteken waarvan het geacht lid spreekt is nog niet gemaakt. Er bestaat enkel een schets van. Op een steen e plaatsen voor het gedenkteken zullen de verzen van Verhaeren en Rodenbach gegraveerd worden. Het gegraveerd opschrift op het gedenkteken zal insgelijks tweetalig zijn. De aanhaling dragende (?) dat het opperbevel de soldaten als Duitsgezind behandeld zou hebben, die enkel de uitvoering der mening der uitvinders van het gedenkteken zouden gevraagd hebben, (?) rust op geene reden, (?) zoals het alles deed geloven. (sic)

Ik ben gelukkig dit te (sic) kennis te brengen van het geacht lid.

SOLDATS DU GÉNIE TRAVAILLANT AUX DIGUES DE L'YSER (RÉGION DE NIEUPORT, 1917).

ALGEMEEN OVERZICHT

Op het Belgisch front, *vielen de Duitschers na eene heftige artillerie-voorbereiding in den nacht onze posten ten O. van Pervyse aan, maar hun aanval werd door ons artillerie- en infanterievuur verijdeld.*

Twee andere aanvallen bezuiden Dixmuide ondergingen hetzelfde lot.

De artilleriestrijd werd op heel het front voortgezet.

De Legerbode – 17 februari 1917

17 februari 1917 - *Uit het oorlogsdagboek van* **Dr. Paul Debacker**
Médecins de la Grande Guerre – Dr. Patrick Loodts – Francis De Look

De 17e februari 1917 wordt Paul aangeduid om de dienst te verzekeren bij de Eerherstelcompagnie. *" In deze compagnie is iedereen veroordeeld geweest door de Militaire Rechtbank. Verschillende mannen zijn ter dood veroordeeld maar hun straf werd omgezet in levenslange arbeid. Veel van hen zijn verzwakt door hun lang verblijf in een gevangenis. (...)Vele wilden geen dienst nemen; verklaarden zich ziek en waren dat niet en werden teruggestuurd naar de gevangenis. Wat ze verkiezen boven het leven in de loopgraven. Velen weigerden naar de loopgraven te gaan en deserteerden uit ziekelijke angst voor de granaten".* Paul begaf zich dan op 10 maart 1917 opnieuw naar de Hoofdgeneesheer. Die belooft hem aan te duiden voor het hospitaal in Westvleteren. Paul moet in afwachting verder met het frontleven.

Hij vermeldt het geval van een oudere soldaat uit de strafcompagnie. *" Ik stel regelmatig een brave mijnwerker uit Luik vrij die zich opgaf als oorlogsvrijwilliger toen hij*

reeds 42 jaar oud was en wiens twee zonen in deze oorlog gesneuveld zijn. Hij werd gestraft voor een kleine overtreding . In de compagnie was men ook zeer mild voor hem."

Paul vermeldt ook nog een dramatischer geval : *" Ik laat de 26e maart 1917 een soldaat wegbrengen die gek werd; met verwilderde en bloeddoorlopen ogen . Het is een man die reeds verschillende keren veroordeeld werd onder andere weigerde hij naar de loopgraven te gaan. Het is een verschrikkelijke angst voor de granaten die hem doet weigeren; bij hem is er een ziekelijk angstgevoel van schrik. Hoewel hij weet dat hij gefusilleerd kan worden kan hij niet blijven in een bombardement. Verschillende mannen van deze compagnie zijn veroordeeld tot levenslange dwangarbeid door deze instinctieve en ziekelijke angst waartegen ze niets kunnen doen. Ik moet een verslag maken voor het hospitaal in Calais naar waar hij gestuurd wordt. (...) Deze militair was op het ogenblik dat ik hem onderzocht in het cachot en sprak onsamenhangende taal, hij was heel opgewonden; had een rood gezicht met bloeddoorlopen ogen; hij bedreigde de soldaten van wacht. Toen ik hem ondervroeg begon hij te antwoorden. Op de vraag als hij vroeger al ziek was geweest zei hij dat hij een darmontsteking had gehad en begon hij te praten over zijn "marraine" (oorlogsmeter) , toen hoorde men het geluid van kanonnen, hij bleef stokstijf staan en gaf geen antwoord meer op mijn vragen. Volgens getuigen schaterlachte hij de avond van 25 maart zonder ophouden en de 26e 's morgens deed hij in zijn broek. Verschillende mannen die met hem in de eerherstelcompagnie waren vertelden dat hij daar slecht behandeld werd. Naar het schijnt kreeg hij er veel slagen met de wapenstok; men had hem ook aan een paal gebonden in volle winter bij verschillende graden onder nul. Onderofficieren goten koud water over hem . Het is ongelooflijk dat in de 20e eeuw nog zulke methodes gebruikt worden voor mensen al werden die dan tot levenslange dwangarbeid veroordeeld."*

8 THE WAR PICTORIAL.

Der britische Vormarsch an der Westfront : Beförderung von Munition auf Lasttieren.
Britsche vooruitgang in het Westen : Amunitie door lastdieren aangedragen.
Den brittiska framryckningen på västfronten : Ammunitionen lastas på dragare.
Den britiske fremrykning paa vestfronten : Ammunitionen bringes op paa mulæslerne.

18 februari 1917 – Delaere C.

Enige bommen lijk torpillen maken wat putten op het kerkhof en buiten de stad en de woensdag 28 februari nog een twintig maken putten in 't land in de richting van Abeele. De 19de maart zowat vijftien vallen in dezelfde richting van de ijzeren weg naar Abeele.

Zondag 18 tot zaterdag 24 februari.

Het kanon is omtrent volledig stil gevallen. Soms wat kanons af, nog al wat beweging. Zou het gewelden de aanval nu langs deze kant geen plaats grijpen? Alle zondagen in O.L. Vrouwkerk om 10 uur militaire mis. Plakbrieven: reglement op 't bier, verkoop van bier in de drankhuizen, verkoop van brood, opeising van bonen en erwten.

E.H. Alberic Van Liere – De Belgische Standaard – 18 februari 1917

Donderdagmorgen is schielijk verscheiden de Eerw. Heer Alberic Van Liere, pastor van Wytschaete.
Hij had pas de H. Mis opgeofferd toen hij stierf. Wij bevelen de ziel van dezen ieverigen priester in de gebeden zijner menigvuldige vrienden en zijner talrijke oud leerlingen. De E.H. Van Liere was een luimig geestig man, lieftallig en gedienstig ongehoord. Bij de gave van 't verstand paarde hij de edelmoedigheid van 't herte en hij bekroonde de gunsten des heeren met eene wilsteke van godsvruchtigheid.
Lange 'doceerde' hij te Veurne. Daar leeft hij nog in 't geheugen van zijne trouwe leerlingen en van de arme mens.

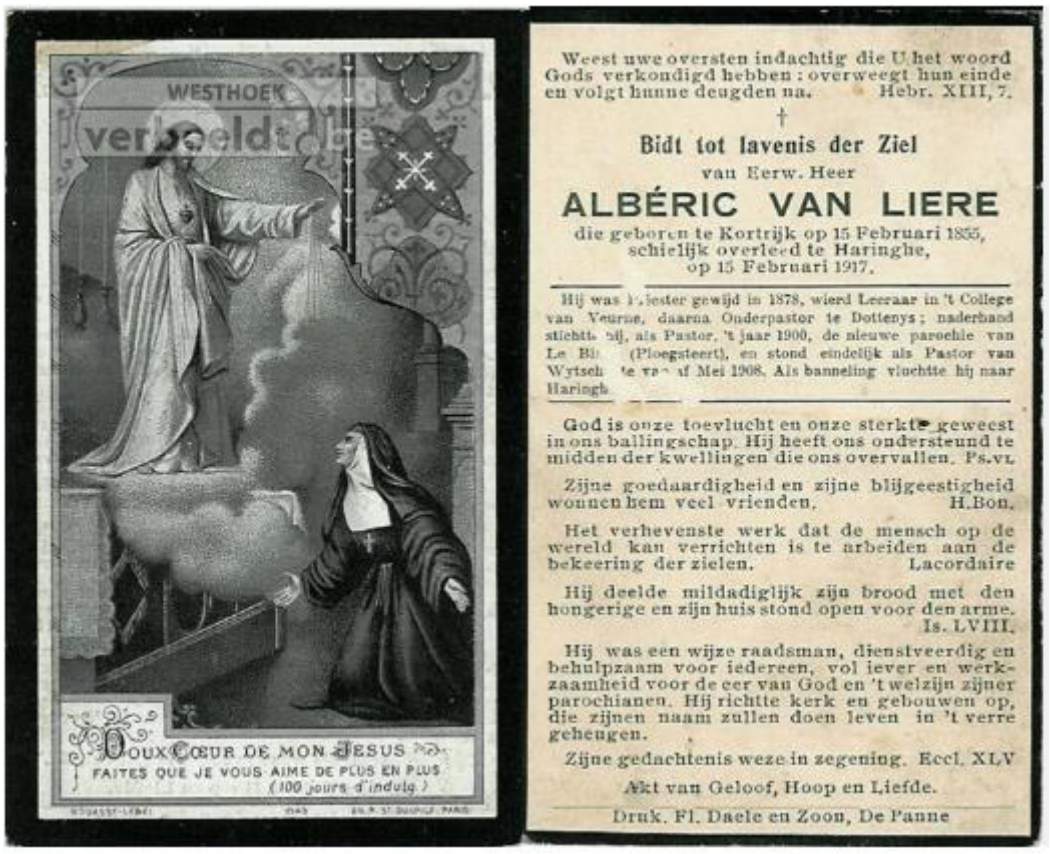

Westhoek verbeeldt

Te Dottenijs, als kapelaan aangesteld ontplooide hij zijn vollen zieleniever, ook duurde 't niet lang, of Monseigneur noemde hem pastor, om eene nieuwe parochie te stichten, den Bizet op de Franse grens. 't Was echt zendelingenwerk.
School; klooster en kerk rezen op, dank aan zijn werken en rooien, maar schoon en rijker nog timmerde hij het gebouw op, niet zonder moeite nog zonder zweet.

Alberic Van Liere, als alles effen en in order stond, verschoof naar Wytschaete, eene belangrijke parochie, waar algauw zijne goedheid en zijne vlugge dienstveerdigheid alom bekend stonden.
Wat brave ziele!
De oorlog is aan 't woelen en Wytschaete wierd, lijk een kaatsbal weg ende weer geslegen, van Engelsen en Duitsen beurt aan beurt, aangevallen, ingenomen en gebombardeerd.
Terwijl zijn kudde verstrooid an het vluchten liep, bleef E.H. Van Liere tot de laatsten man.
Tussen 't lood en 't schroot, bij 't getik 't getak der mitrailleuzes, al kruipende langs de muren – moest hij een uitweg vinden naar 't onbezette vaderland.
Tot Haringe was hij wederom, niettegenstaande ramp en verlies, de geestige gezel, de luimige ziel en het dienstweerdig moedig hert: Poperinge weet daaraf te spreken.
Hij had tot vluchtelingsoord eene plaats gekozen, waar hij naast was van zijn vernielde dorp.
Hij droomde alles herop te richten, als God hem ter ruste riep en… ter vrede!
Gij, die den E.H. Van Liere gekend hebt, gekend en geacht, bidt een ge bed voor die goeddienstige ziele. En gij volk van Wytschaete, zijne beminde schapen, indien bi jrond Haringe neergezeten zit, komt een laatsten groet bieden, aan deze brave herder die u zo diep in 't herte droeg.
De uitvaart grijpt plaats maandag toekomende, 19 februari, om 10 uren, ter kerke van Haringe.
T.I.P.

19 februari 1917 – Albert Denys – Dagboek

We werden gisteren afgelost na 1 ½ ure arrangeren van de andere compagnie. Liggen u aan de Rabelaere – weg van Loo – in barakken. 's Avonds renfort dragen zuiden Knocke brug. In een hofstede slapen bij weduwe Feryn tot 12 ½ ure en dan wacht doen op de tranchee tot 5 ½. 't Was vreselijk koud. De andere 5 dagen hebben wij schoon gehad, naar bad ook te St. Riquiers.

20 februari – De Legerbode

Kapitein Guynemer

In naam van den keizer van Rusland heeft de heer Poincaré, die zoo juist met den heer Bissolati, Italiaansch Staatsminister, het front in Lothringen bezocht heeft, het kruis van Sint-Joris verleend aan den vliegenier Guynemer, die zijn 31e vijandelijk vliegtuig heeft neergeschoten, en heeft hem vervolgens zijn bevordering tot den graad van kapitein aangekondigd.

De voorzitter van de Republiek heeft vervolgens kapitein Guynemer op een ontbijt uitgenoodigd, waaraan verder de heer Bissolati, de generalen Nivelle, Foch en Gérard en kolonel Ignatiew, Russisch militair attaché, deel namen.

De legerbode – 22 februari 1917

ALGEMEEN OVERZICHT

Op het Belgisch front, poogden de Duitschers tot twee maal toe in den nacht onze posten bezuiden Steenstraete te overvallen, maar hun opzet werd door ons vuur verijdeld.

23 februari 1917 – De Stem uit België

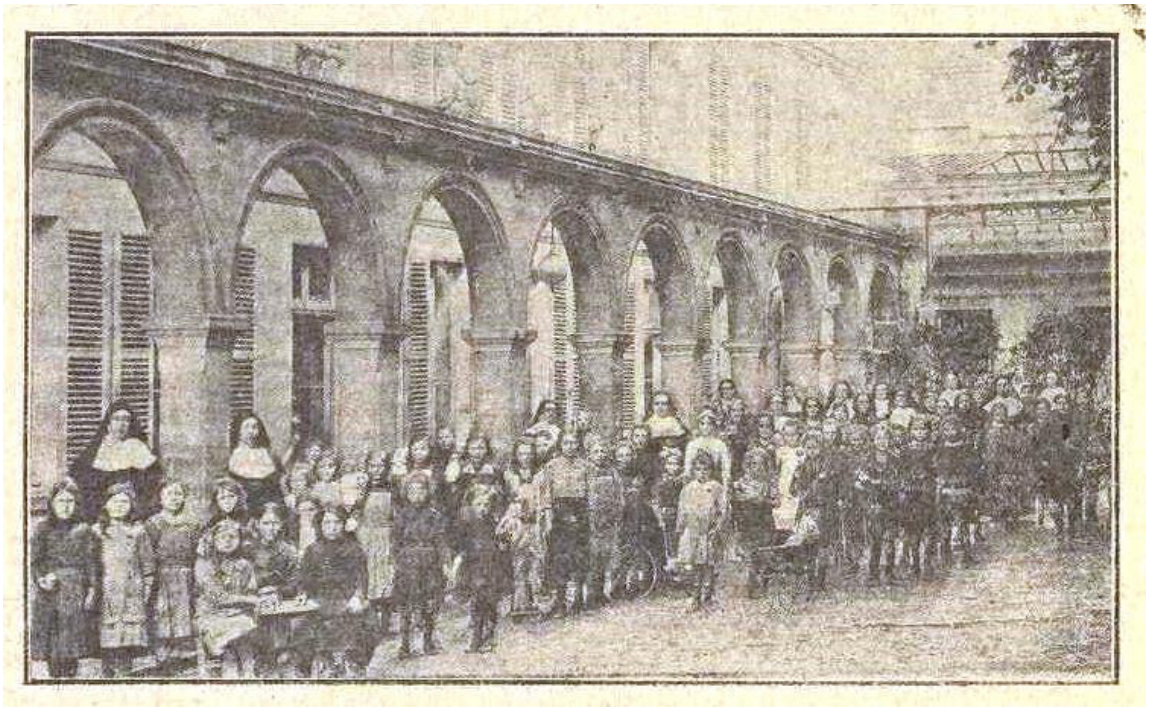

DE SCHOOLKOLONIE VAN VERSAILLES.

" Wij zijn hier toegekomen den 1sten Juni 1915. Wij hebben 90 leerlingen van 7 tot 16 jaar, en zij zijn allen van West-Vlaanderen : 1 leerling van Yper, te weten Maria Degrou, 8 jaar oud, 15 van Vlamertinghe ; de andere zijn van Diksmude, Waasten, Caeskerke, Mannekensvere, Roesselare, Zonbeke, Loo, enz.

Simpele Vertelling voor onze Jongens aan den IJzer.

HOE GUST GOD ZAG.

De Stem uit België – 23 februari 1917 – **K. Van Mierlo** S.J.

- Wel Gust, gaat ge niet mee?

- Waar naartoe?
- Ons een beetje amuseren, jongen
- Kwestie! Zei Gust. Wilt gij wat gaan wandelen, gaan vissen of varen, wilt ge wat gaan buurten en kletsen, of wilt ge zelfs een pint gaan pakken en wat kaarten, ’t kan me niet schelen.
- Zo erg is ’t toch niet…
- Neen, man, ik vermoed waar ge naartoe wilt. Mag ik u eens ne goeien raad geven? Blijft daar liever weg.
- Zijt ge ook al aan ’t kwezelen, Gust?
- Al wat ge wilt, maar…
- Wat zijt ge veranderd, Gust! Gij waart vroeger altijd de eerste om plezier te maken.
- ‘k Doe nog wel mee, als ge maar wilt. Maar niet aan dat… sedert ik Onzen Lieven Heer ben tegengekomen…
- Allé, allé, nu geen flauwe praat, hé.
- ’t is ernstig genoeg wat ik zeg.
- Begint gij ook al de kluts kwijt te geraken? … hebt gij ook engelen in de wolken gezien… of Sint Michiel te paard, of Sint Joris, of Jeanne d’Arc.
- Neen, glimlachte Gust, ik heb God zelf gezien…

Daar was zulk een eenvoudige plechtigheid in zijn woorden, dat geen der kameraden genegen scheen er mee te spotten.

- Wel vertel dat eens.
- Zult ge ’t voortvertellen?
- Als ’t de moeite waard is.
- Dat beloof ik u… ge moogt me geloven… Ik verzin niets… En daar is ook geen zinsbedrog bij mogelijk. Dus, geen gevaar dat ik mij bedrieg, of vergis… Ik zeg de loutere waarheid.
- Als ge nu nog gezegd had, dat ge ons een vertelselke ging vertellen… maar dat gij God gezien hebt.
- Gezien, gehoord, getast, gevoeld… als ge ’t niet wilt geloven, moogt te voortgaan.
- Kom nu! Zei er een uit de groep, ik hou van mooie legenden, omdat de mens daarin zijn beste strevingen naar een idealer wereld heeft neergelegd, omdat hij daarin een uiting zoekt voor zijn diepste verlangen naar een wereld zoals die zou moeten zijn, indien er een God was, en waarin hij troost en afleiding vindt over een wereld aoals die is, nu er geen God bestaat.
- Of zijn streving naar het Oneindige, het Goede, dat zijn moet, omdat hij er naar streven kan. Zie, man, al uw hoge filosofie vermag niets tegen ’t brutale feit der werkelijkheid.
- Wel, laat dan eens horen.
- Zult gij u dan op een ander gaan amuseren?
- Dat hangt er van af, of ’t waar is.
- Mijn woord van eer. ‘k kan ’t u verzekeren. Zie, zei Gust voort, ’t is zo gebeurd. Het was nog bij Antwerpen, in de eerste dagen van de belegering. De Duitsers rukten met alle geweld vooruit, wij hadden in allerhaast moeten

De Stem op het front.

terugtrekken. Wij bevonden ons in 't vlakke veld, toen opeens het ontzenuwend geknetter van mitrailleuzen langs alle kanten op ons losbrak. We hadden juist de tijd, enige kameraden en ik, om in een gracht te springen en ons achter den dijk te verduiken. We lagen met ons benen plat in 't water. Daar was weinig uitzicht op spoedige verlossing. We lagen daar in enfilade genomen door ik weet niet hoeveel mitarilleuzen. Daar was niets anders te doen, dan zich heel koes te houden en afwachten wat er gebeuren zou. We konden daar zo een heel tijdje gelegen hebben, wel verminderde 't vuur der mitrailleuzen, maar de redding bleef uit. Niemand sprak een woord, we voelden geengoesting om veel te schertsen. Het diepe bewustzijn, dat de dood als een reusachtige roofvogel voor ons zweefde en zijn prooi beloerde, liet ons niet los. Nu, 'k moet bekennen, 'k was maar een kleine jongen daar, wel niet bang, maar wat kondt ge doen? Ik ware in alle geval niet gaarne zo met pak en zak in de eeuwigheid gegaan. Daar er nu geen verandering scheen te komen in onze netelige toestand, stele één van de kameraden voor een rozenhoedje te bidden. Ik geloof dat hij naar ons hart sprak. Nooit heb ik gevoeld als toen, hoe in zulke ogenblikken van groot gevaar ons hart zich als natuurlijk tot het gebed keert. En ik had zelf al, bij mij zelven, enige weesgegroeten gebeden; maar voorstellen om samen te bidden, zover had ik het nooit gebracht.

- Nu, dat is geen slecht gedacht' zei ik
- Wel ja, zeiden de anderen.
- Maar er was er één, wien dit niet aanstond. Bij dit voorstel schoot hij in een Franse kolere.
- 'Als ge wilt bidden, kunt ge dat alleen doen!' riep hij. 'Ik wil van die vodden niet weten.' En ik eis dat gij mijn opinie zou eerbiedigen.
- 'Wel, gij moet niet meebidden zo ge niet wilt' sprak onze kameraad. 'maar indien wij sterkte vinden en op opbeuring in 't gebed, laat ons dan betijen. Wij beledigen u niet, maar vragen da gij onze opinie zou eerbiedigen ook.'
- 'Bid maar op, kameraad' zei ik.
- 'We zullen eens zien, ' tierde de andere.

Nu haalde onze kameraad een rozenkrans uit maakte een kruisteken en begon met Onze vader. Maar hij was nog niet tot aan:' ons toekome u rijk' gekomen, of de andere, zijn gezicht naar ons toekerend, snauwde ons toe:

- Ik protesteer… ik protesteer, nom de D….

Maar hij had de tijd niet om zijn vloek te eindigen. Om zijn gezicht naar ons toe te keren, had hij tevens de kop wat opgericht en op 't zelfde ogenblik trof hem een kogel in 't vlakke voorhoofd. Hij viel, morsdood neer in de gracht. En toen… ja, ik kan dat niet anders zeggen, want het is de loutere waarheid, toen heb ik God gezien, toen hebben we allen God gezien. En ik kan u verzekeren dat ik nooit beter en inniger en met meer betrouwen heb gebeden, dan op dit ogenblik.

- Toeval! Zei de man van 'Kom nu' – Toeval! Hadt gij uwen kop boven de gracht gestoken, ge zoudt hetzelfde gehad hebben. Ge waart ook een kopke minder geweest.
- Toeval zoveel als ge wilt… maar ik kan u verzekeren, dat wij allen die daar bij waren, niet anders konden denken of voelen dan dat God om ons heen waarde.
- En wanneer gij zo iets beleefd hebt, jongens, dan moogt gij menen zoveel als ge wilt dat Gods wegen niet altijd onze wegen zijn, maar… om zich te gaan amuseren zoals gij het wilt, zie, daartoe voelt men nu juist niet veel lust meer.

De kameraden van Gust zijn dien avond thuis gebleven.

Kulturfrüchte: Was von den Kreuzgängen von Ypres noch übrig ist.
"Kultur"-produkten: Wat er van de zuilegangen te Yperen over is.

"Kulturens" frukter: En lämning av klostret i Ypern.
Den tyske kulturs frugter: Et brudstykke af klosteret i Ypres.

22 februari 1917 – Brievenboek Poperinge – **Bloem**

Aan de heer Maes, generale commissaris van de bevoorrading te Rousbrugge

Ik heb uw brief van de 24ste gekregen. Aangezien we de prijs van de bloem niet kenden, heb ik door de handelaars bloem laten kopen aan 55 frank per 100 kilo's, de zakken inbegrepen. Nu ik de prijs en de condities ken, zal ik in de toekomst met dit alles rekening houden. Ik neem als basis de kostprijs 50 frank per 100 kilo. Daar moet ik dan de kosten van het vervoer, de administratie en de magazijnkosten bijvoegen welke ik op 1 frank per 100 kilo's reken.
Ik heb verder bevel gegeven van de lege zakken van de eerste levering terug binnen te brengen. Hierbij zal ik 400 lege zakken voegen oor de toekomstige leveringen. Deze zakken zullen dinsdag klaar liggen om meegenomen te worden. Ik mag hopen dat U vanaf nu in de mogelijkheid zal zijn om ons regelmatig, elke week, met 4 wagons bloem te bevoorraden, wat nodig is om de stad te bevoorraden.
Hierbij voeg ik een brief van de beenhouwers van de stad. Met de zelfde post stuur ik ook een kopie hiervan aan de militaire gouverneur te De Panne.
Ik hoop dan ook dat je hieromtrent de nodige maatregelen zal nemen.

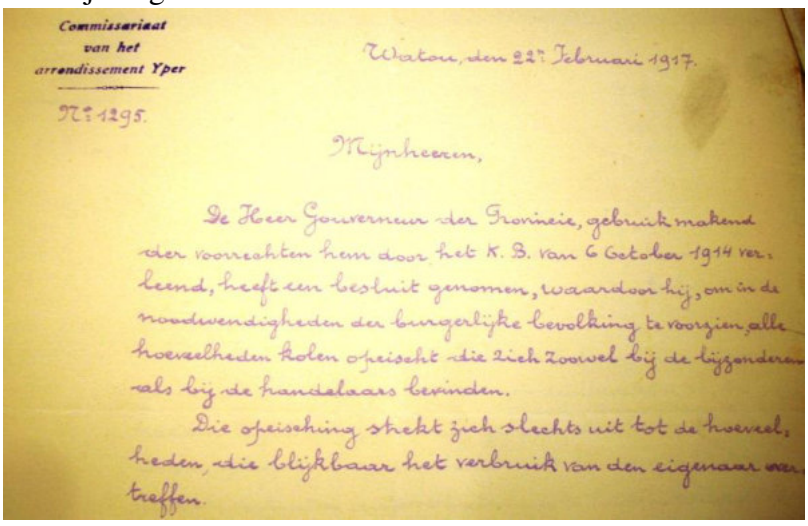

Commissariaat van het arrondissement Yper

Watou, den 22ª Februari 1917.

Nº 1295.

Mijnheeren,

De Heer Gouverneur der Provincie, gebruik makend der voorrechten hem door het K. B. van 6 Octobre 1914 verleend, heeft een besluit genomen, waardoor hij, om in de noodwendigheden der burgerlijke bevolking te voorzien, alle hoeveelheden kolen opeischt die zich zoowel bij de lijzonderen als bij de handelaars bevinden.

Die opeisching strekt zich slechts uit tot de hoeveelheden die blijkbaar het verbruik van den eigenaar overtreffen.

22 februari 1917 – **Opeising van kolen**

Watou den 22 februari 1917
Mijnheeren
De heer Gouverneur der provincie, gebruik makend der voorrechten hem door het K.B. van 6 october 1914 verleend, heeft een besluit genomen, daardoor hij, om in de

noodwendigheden der burgerlijke bevolking te voorzien, alle hoeveelheden kolen opeischt die zich zoowel by de bijzondere als bij de handelaars bevinden.
Die opeisching strekt zich slechts uit tot de hoeveelheden die blijkbaar het verbruik van den eigenaar overtreffen.

24 februari 1917 – Albert Denys – Dagboek

Naar tranchee, recht voor hofstede der wed. Vandewoude. Den eersten nacht gaan wij met 4 man, Vandeputte, Lussen, Weyens en ik, sergeant Rosseauw op hinderlaag liggen.
Wij kruipen 300 meter voort post 3, niets te zien.
Den 25ste gaan wij over tot 26ste 's avonds koud weder, doch 2 uren repos alle 2 uren.
In tranchee weder wacht en werken – abris afbreken.
Ik ben de weduwe Vandewoude gaan bezoeken, vroegen nieuws van oom paster, Helen en Frans Lava en al de andere kennissen, alles ging goed zegde ik voor zo veel ik weet.
Luitenant Salomonink (Rus) embeteert ons wreed. Hij heeft 2 dagen al voren geweest doch hij was ziek en sliep in zijn abri. Luitenant Derycke sliep ook nogal veel.

Zondag 25 februari tot zaterdag 3 maart

Zeer weinig geschut maar veel beweging van soldaten. Woensdag namiddag van 1 tot 2 uur 16 schoten vallen van Penitenten, Statie, kerkhof, Havermuis, Brijkoven, Schaballie, dus de laatste wel 3 kilometer verder dan de eerste, algemene verslagenheid.
Vooruitgang in de Somme. Bapaune ingenomen.

29 februari 1917 – Van Walleghem

Bommen vallen op Poperinghe, eerst in de stad, doch welhaast aan de Leene, zelfs tot bij de grote ambulance van den Boonaert. Het is de eerste maal dat er zover geschoten wordt.

Van Glorie en Lijden

Einde Februari verschijnt een sonnettenbundel van Daan F. Boens, een onzer jonge en bekwaamste dichters.

Dit boek, *Van Glorie en Lijden* genaamd, drukt op de gevoeligste wijze het leven, het lijden en de droomen onzer soldaten uit. De dichter is korporaal in ons heldhaftig leger, en is dus best geplaatst om al de « Glorie en het Lijden » van ons land, zijn volk en zijn jeugd te kennen.

Van Glorie en Lijden, dat wij iedere ontwikkelde Vlaming warm aanbevelen, zal verkrijgbaar zijn in alle boekwinkels op het front.

Vrede
Zal vrede zijn een blauwe en stille dag,
waarop de loovers groener zullen hangen,
en winden trager gaan, met zoet verlangen
naar bloemen-geuren in den morgenlach?

Zal vrede zijn wat late zee-gezangen

door 't eenzaam duin, waar 't zonnegoud om
en kwijnen ging, met 't zinken van den dag, -
en licht geritsel in de boomen-rangen?

Zal vrede ook zijn geluk voor kleine' en grooten,
waarin vergeten wordt het oud verdriet,
of droomen, die uit nieuwen jeugd ontsproten;

En zal het zijn wat liefde in ver verschiet,
en stil herdenken aan wat we genoten,
terwijl we luistren op het moeders-lied?

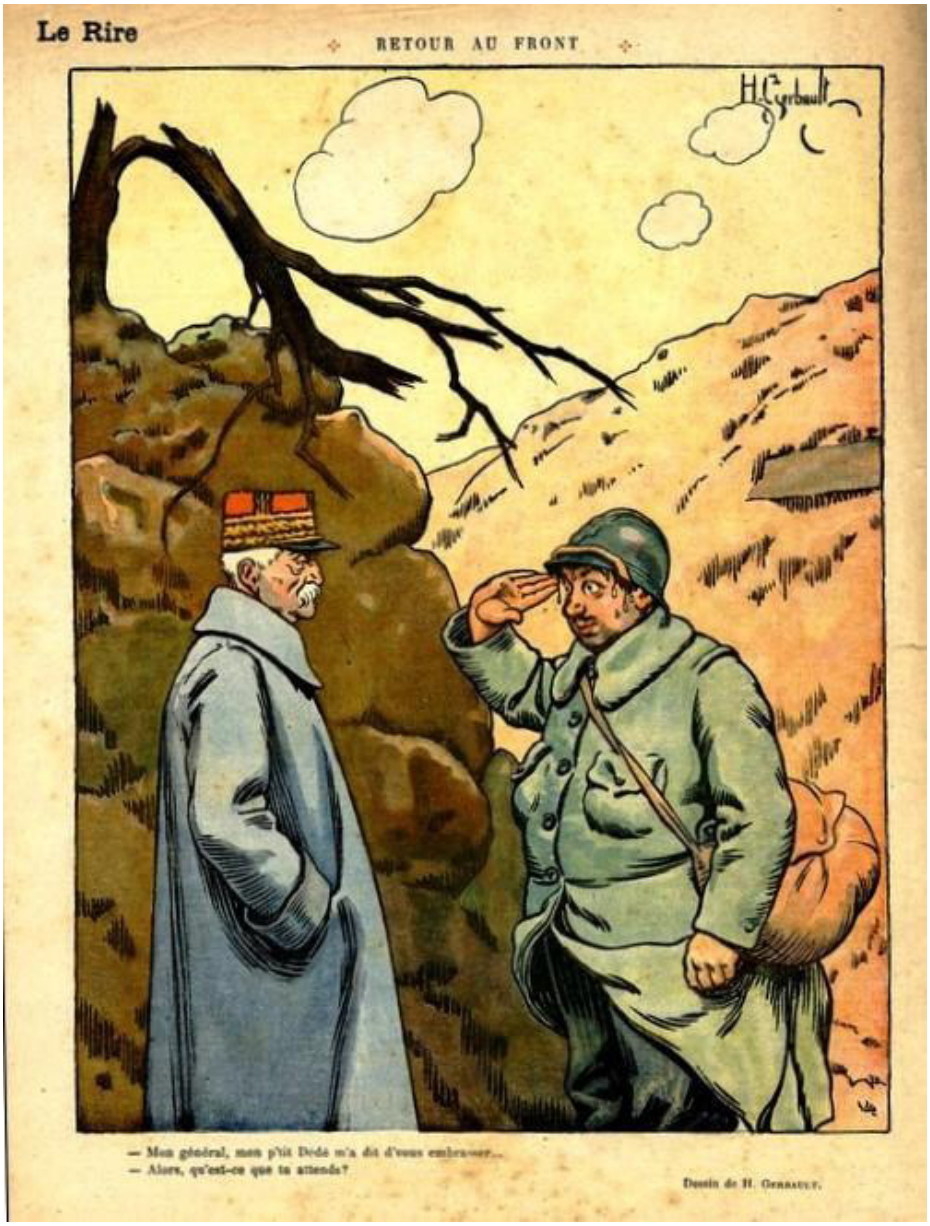

Bereit fürs Mutterland zu sterben: Australische Truppen auf dem Marsche zum Hafen in den Strassen von Melbourne.

Klaar om voor 't moederland te vechten: Australische troepen marcheeren door Melbourne alvorens zich in te schepen.

Redo til kamp för moderlandet: Australiska trupper marschera genom Melbourns gator före inskeppningen.

Beredte til at drage i kampen: Australiske tropper, som marcherer gjennem Melbournes gader, før de gaar ombord i troppeskibene.

Nummer 176A **Doos Gazette** **maart 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Velen die zo graag over de goeden ouden tijd spreken, bedoelen daarmee hun jeugd
Geïllustreerd Zondagsblad
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 560 lezers

Beste abonnee

Het jaar 2017 wordt voor ons het jaar van 650 jaar Poperingevaart.
We werken daarvoor samen met een werkgroep uit Vleteren en met de Cultuurdienst van Poperinge en CO7.
We voorzien verschillende activiteiten.
Vanaf 11 augustus tot 27 augustus 2017 zal er een tentoonstelling rond de vaart opgesteld worden in de Feestzaal van het College te Poperinge, een tentoonstelling die daarna zal verhuizen naar Oost- en Westvleteren.
Hier komt er een speciaal voor deze tentoonstelling gemaakte fotomontage van de Poperingse Fotoclub!
In Poperinge zelf zal er een 'historische' stadswandeling en een beekwandeling uitgewerkt worden; in Oostvleteren komt er een Elzendamme – Eversamwandeling en in Westvleteren een Hoge Brugwandeling.
De wandelingen gaan doorgaan in samenwerking met de Toeristische Dienst.

Over alles komt er later verdere informatie in 'Doos Gazette' – maar vanaf nu komt er ook geregeld een historisch artikel over de Poperingevaart.
In dit nummer komt er een eerste artikel – met als titel 'De Velterbeek'.

Veel leesplezier verder!

Met mijn groetenis
Guido

De Vleterbeek – De Poperingevaart – 650 jaar

Zoals zo vele leefgemeenschappen is ook Poperinge ontstaan langs een beek, in dit geval **de Vleterbeek** en van deze hebben de Poperingenaars, haar gunsten maar ook haar ongemakken ontvangen.
De Vleterbeek heeft verschillende bronnen op de Catsberg en drie kleine beekjes, maken uiteindelijk de Vleterbeek wanneer zij bij Abele het huidige grondgebied van Poperinge binnenstroomt.
Poperinge is eertijds als nederzetting, net zoals zoveel andere nederzettingen, gestart langs een beek. De recente opgravingen, onder andere langs de Bommelaarsbeek, zowel ter hoogte van de Zwynlandstraat en ter hoogte van wat eertijds 'het Onze Lieve VrouweRekhof' heette, brachten de nodige bewijzen bovengronds.
Water is en was immers onontbeerlijk voor een gemeenschap en we zien dat dan ook hier gebeuren.

De oudste naam voor onze Vleterbeek, was Ypre.

De oudste naam voor onze Vleterbeek, was Ypre.
De toponiem **'Ypre'** is alleszins heel oud.
Het valt op dat zowel de Yperdamkouter als de Yperstraat leiden naar de dam langs de Vleterbeek, waar zich later **de Grote Steenbrugge** bevond.

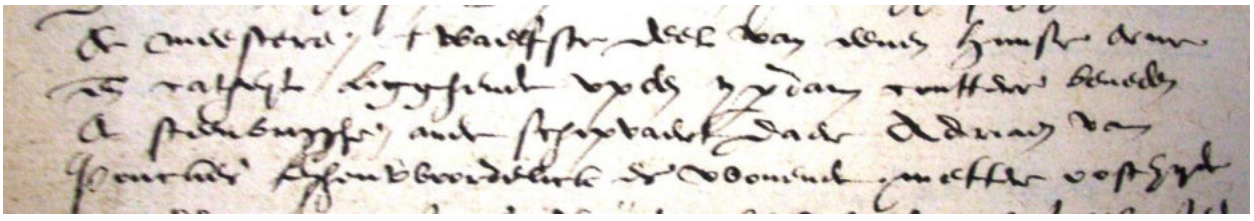

In de theorie van **Hans Krahe** *– zoals we leren uit het eerste deel van de 'Kronieken van de Westhoek' van* ***Ivan Vanherpe****, is het toponiem 'Ypre' een afgeleide van het pré - Germaanse* **'Il – Apa'** *waar ook het woord Isara of Yser uitgegroeid is.*
Ypre is dus gewoon een woord voor 'water' of 'beek'.
De 'kouter' die naar de Yperdam leidde werd ***de Yperdamkouter****.*
De latere straat die naar de 'Ypre' leidde, werd de Yprestraat.

Het is ten andere een historische fout om van Ypre – met korte Y uitgesproken te her-talen tot Ieper, waarbij dus de Y verlengd wordt tot – Ie – en we dus een verkeerde uitspraak krijgen van deze aloude historische naam.

Bemerkt dat de Yperstraat dus helemaal niet naar de huidige stad Ieper leidde zodat de 'hertaling' van de Yprestraat tot Ieperstraat historisch volledig onjuist is.

Een 'dam' is in Poperinge nog altijd een 'verhoogd voetpad' en we nemen aan dat in vroeger tijden dit verhoogd pad, langs de Vleterbeek liep, aan de overkant van de huidige markt liep.

Poperinghe wordt eigendom van het Klooster van Sithiu - 666

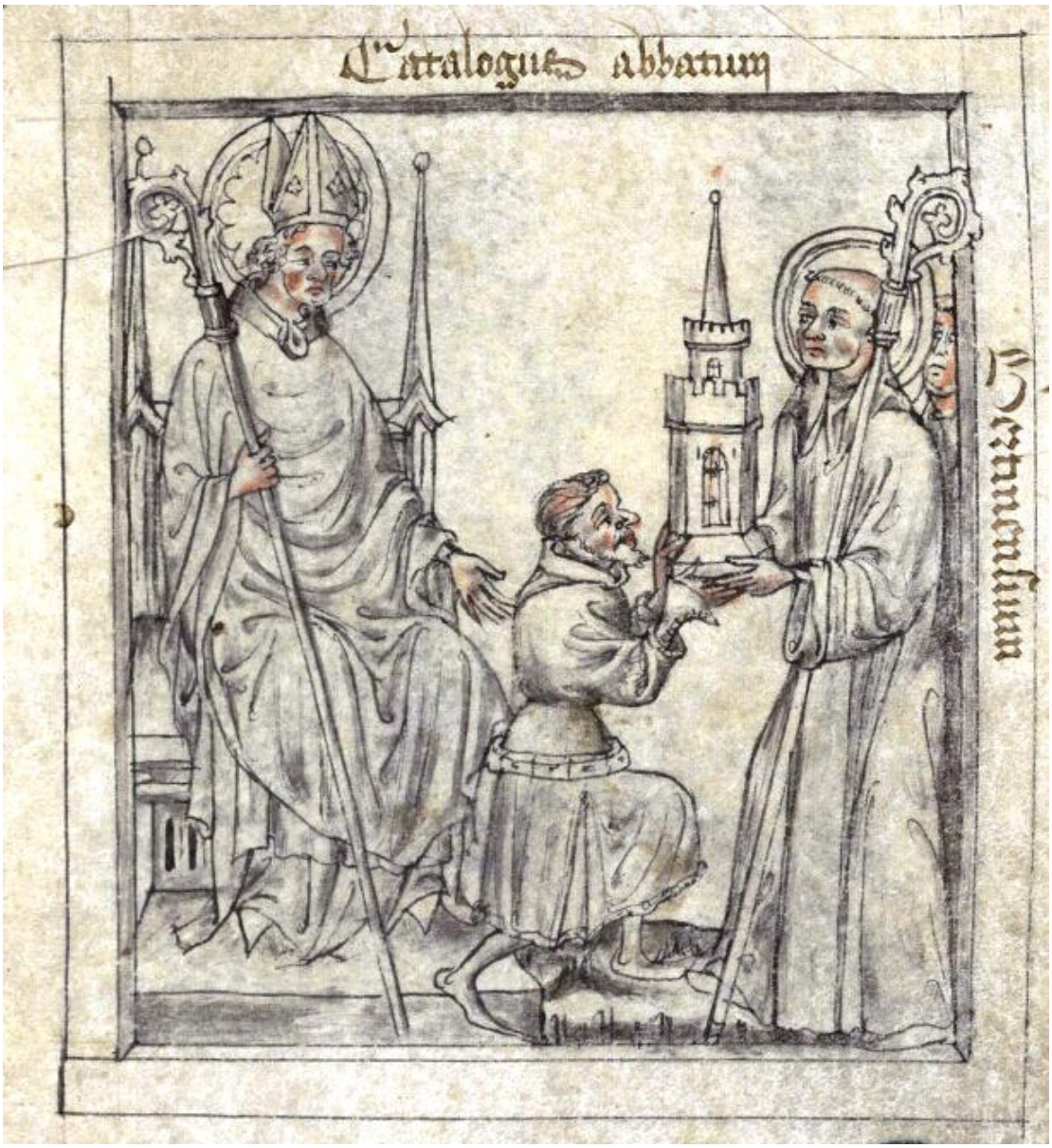

De legende vertelt dat graaf **Walbert** *zijn bezittingen tot Arcke en te Poperinghe aan de abdij van Sithiu, waar Sint Audomarus en Sint-Bertinus abt geweest zijn. De kerk van Poperinge werd aan Sint-Bertinus gewijd. De abdij van Sint-Omaars ontwikkelde – onder de invloed van de Vlaamse graven – zich tot een van de toonaangevende culturele centra in Vlaanderen. De abdij had niet alleen op intellectueel vlak – onder andere met haar scriptorium - een belangrijke invloed, maar ook economisch speelde ze een belangrijke rol, onder andere met de ontwikkeling van de molens en de waterbeheersing in Clairmarais. Poperinge profiteerde mee.*

Adalard liet **rond 855** *een 'polypticum' samenstellen van de beizttingen van de abdij van Sint Bertins samenstellen, waarbij ook de* Pupurninga villa *begrepen was. Ongeveer de helft van de gronden van Poperinge viel onder het beheer van de abdij. Daarnaast bleken er in Pupuringa heel wat varkens rond te lopen/*

Molen ?

Het valt verder op dat er in de tekst er geen sprake is van een molen in het domein Pupurninga, dit terwijl er in het domein Beinga villa er sprake is van 3 molens ; in Weserinio *van 2 molens, net zoals in* Aldenhem *en in* Coiaco *van 1 molen.*

We kunnen niet geloven dat er dan in het grootste domein van de abdij er geen molen zou aanwezig geweest zijn, maar we veronderstellen dat deze molen, net zoals bijvoorbeeld een mouterij en brouwerij en/of een bakoven, deel zal uitgemaakt hebben de verdere gebouwen van het Vroonhof. Dat bracht geen extra inkomsten voor de paters van de abdij op en moest dus niet apart vermeld worden.

1147 - Diederik van den Elzas en Poperinge

Al was het dan tegen de goesting van de Franse koning, in 1128 werd Diederik van de Elzas graaf van Vlaanderen. En deze graaf vertrok op kruisvaart.

In 1138 nam hij het kruis op en vertrok naar het heilig land en naar Jerusalem waar hij **Sibylla**, de dochter van de koning van Jerusalem Fulko van Anjou, leerde kennen en deze maakte zo'n indruk op hem dat hij haar ten huwelijk vroeg en ze trouwden. Sybilla werd de nieuwe gravin van Vlaanderen.

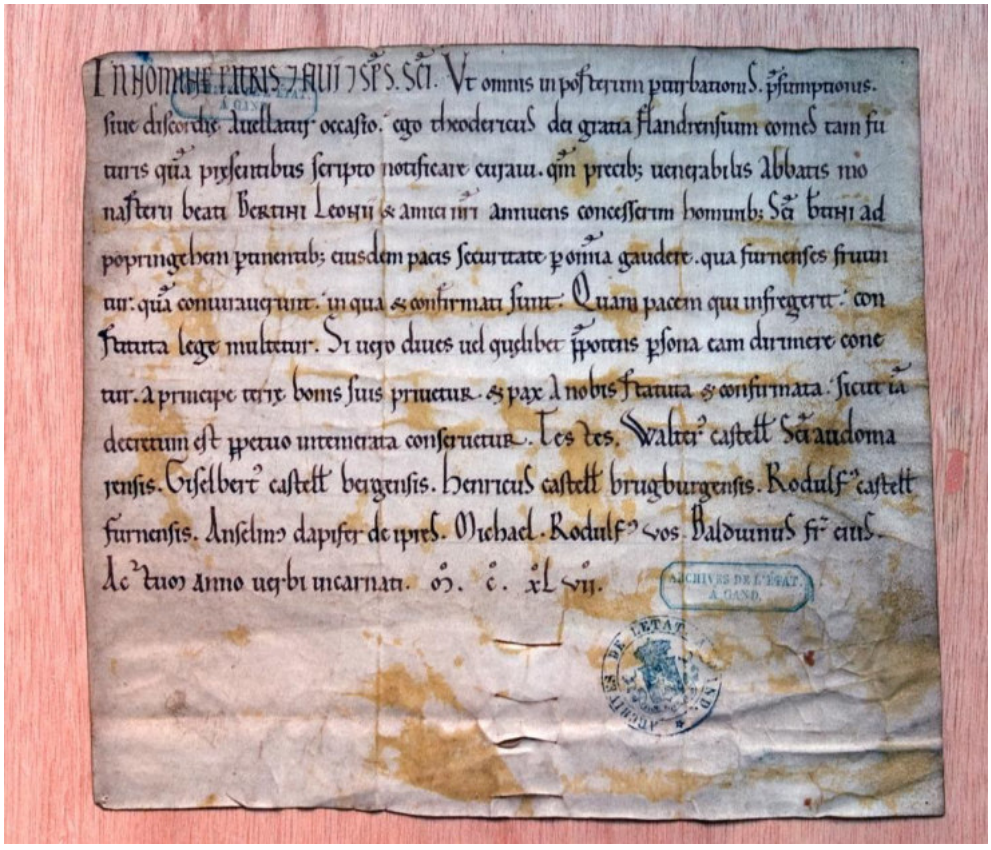

De akte zoals ze bewaard wordt in het rijksarchief van Brugge.

In **1147** kreeg Poperinge zijn **eerste keure** uit de handen van deze graaf Diederik van de Elzas. Het was niet zijn gewoonte om zelf keuren aan de steden uit te reiken, maar hij deed het deze keer toch uit vriendschap voor zijn vriend Leo van

Veurne, die abt van St. Bertens geworden was.
't Was Boudewijn Hapkin, - *zo schrijft Oscar Fiers* – die reeds besluiten uitvaardigde waarbij bepaald werd dat alle burgers die aan een der kruistochten deelnamen, vrij zouden zijn en niet meer als slaven zouden kunnen behandeld worden. Bovendien werden de gemeenten, die

zulke bevoorrechten tussen hun bewoners telden, met dezelfde rechten begunstigd, zij werden verheven tot vrije gemeenten of vrije steden.
De burgers van deze gemeenten mochten vergaderingen houden en gezamenlijk naar middelen zoeken om hun eigendommen en voorrechten te verdedigen en te handhaven. Het bestuur – *de wet of keurheren en schepenen – van* deze gemeenten werd bij deze inrichting ook bepaald.
Diederik van de Elzas zette deze politiek voort. Misschien verkreeg Poperinge wel zijn eerste keure omdat er enkele Poperingse lieden mee op kruisvaart trokken waren.
Misschien kan men het geven van de keure aan Poperinge in dit licht zien want we mogen bij dit alles immers niet vergeten dat slechts een gedeelte van de huidige Poperingse gronden onder het gezag van de abt van Sint Omaars lagen.

Diederik van den Elzas en Sybilla in de processie 2012

Met het krijgen van stadsrechten, kreeg Poperinge ook de kans om verder meer en meer inwoners te huisvesten en om aan te groeien.

1187 - De markt, de vaart en de molens ?

In 't jaar 1187 verleende ***Filips van den Elzas****, graaf van Vlaanderen aan den abt en het klooster van St. Bertens te St. Omaars, een keure of charter waardoor hij hen de toelating en het voorrecht verleende van in hun* **'villa sua popuringahem'** *een wekelijkse markt, gesteld op den vrijdag, te mogen inrichten,* **en bij dewelke hij tevens toelating gaf van een vaart te mogen delven die de gezegde stad zoude verbinden met de IJzer.**

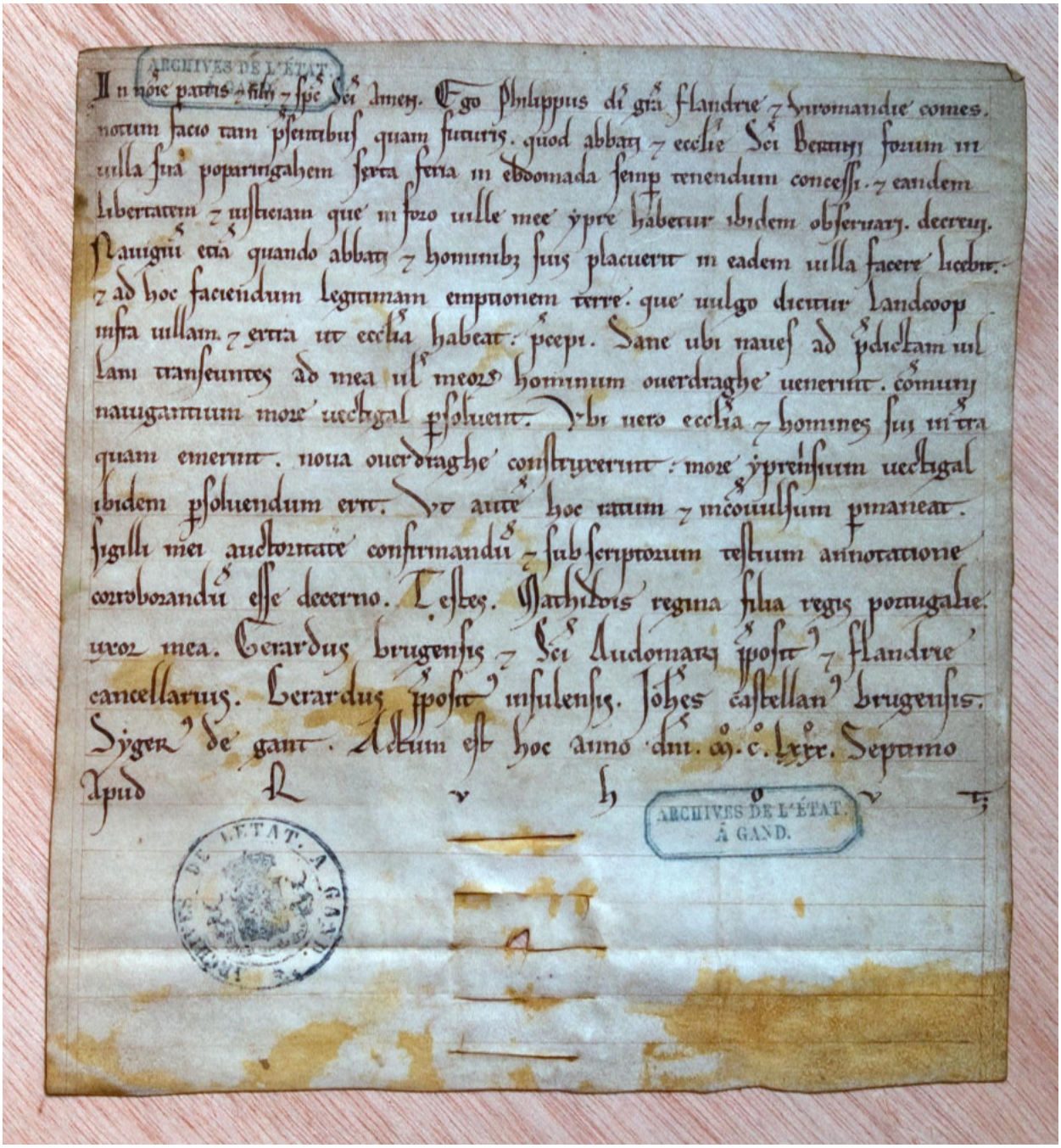

Deze keure luidde ongeveer als volgt:
In den naam des vaders en des zoons en des heilige geest, amen

Ik, Philip, bij de gratie Gods, grave van Vlaanderen en van Vermandois, laat weten aan al deze die deze letteren zullen zien, dat ik aan den abt en het klooster van Sint-Bertens, de privilegie verleend heb van te mogen houden een wekelijkse markt, op den vrijdag in hunne stede van Popuringahem.
Daarbij wordt het hun toegelaten **een vaart te delven** wanneer het den abt en zijne onderhorigen believen zal.
Ten dien einde geef ik hen de toelating de nodige gronden aan te kopen zowel binnen als buiten de stede.
De schepen gaande naar Poperinge of er van komende, die zullen moeten zijne 'overdraghe' of deze mijner vassalen gebruiken, zullen het gewone passagerecht moeten betalen.
Indien de abt of zijn onderhorigen overdragen maken op gronden die zij aangeworven hebben, zo zal men er dezelfde rechten als te Yper mogen eisen.

De getuigen bij deze keure waren:
Mathilde, koningin, dochter van de koning van Portugal en echtgenote van de graaf
Gerard, proost van Brugge en van St. Omaars, kanselier van Vlaanderen
Gerard, proost van Rijssel
Joannes, kasteelheer van Bergen sint Winocx
Syger van Gent
Het octrooi is gedagtekend op het kasteel van Ruhout.
Het grafelijk kasteel van Ruhout stond niet ver van de abdij van Clairmarais bij St. Omaars aan de ingang van het bos van 'Neuf Fossés'

Toch een woordje over die vaart, vooral omdat we weten dat die er uiteindelijk pas gekomen is in het jaar 1366 ***dus 179 jaar later****.*
Men had blijkbaar meteen plannen want in het jaar 1197 – toch maar 10 jaar na het verkrijgen van het recht om een vaart te graven - komt er een akte van de graaf Boudewijn van Vlaanderen, waarbij Radulfus van Rininghe, zijn man, aan de abt 'liberum conductum navigii' *geeft* 'ad villam suam de Poperinghem'*, dus binnen de stad Poperinghe.*

Ego Balduinus, Flandrie et Hainonie comes, notum fieri volo presentibus et futuris, quod Radulfus de Rininghe, homo meus, coram me recognovit, se concessisse abbati et ecclesie sancti Bertini liberum conductum navigii ad villam suam de Poprenghem per totum dominium suum perpetuo libere habendum. Insuper super stankam molendini sui concessit ut abbas *overdrach* faceret et liberum haberet, ita quod de theloneo edificium *overdrach* retineret et perpetuo substentaret; et si aliquid post sumptus edificii superesset, de theloneo communiter tam abbas quam predictus Radulfus partirentur. Ut igitur hoc perpetuo ratum et inconvulsum permaneat, conventionem hanc per manum meam factam sigilli mei auctoritate confirmo et hominum meorum testimonio roborandam esse decerno. Testes: Gerardus, Brugensis et sancti Audomari prepositus et Flandrie cancellarius; Gerardus de Belle; Willelmus de Hontscote; Henricus de Belle; Walbertus de Rosbeca; et Lambertus, filius ejus. Actum anno Domini M° C° XC° VII° (1). **1197.**

Original. Sceau enlevé.

We hebben de indruk dat er hier een transcriptiefout gebeurd is, en dat het niet Rodulf van ***Rininghe,*** *maar wel Rodulf van* ***Reningelst*** *betreft, de baljuw van de stad Poperinghe. In een vorige akte hebben we immers gezien dat dezelfde familie vis – en dus ook waterrechten had op nog andere plaatsen, die hij toen aan de abt afstond.*

We nemen aan dat Boudewijn, die Rodulf 'homo meus' *– of mijn man – noemt – en hem dus aanzag als zijn baljuw, zijn vertegenwoordiger in de gemeente Poperinge. 5 jaar daarvoor was er reeds een andere akte geweest waarbij de taak en de functie van de baljuw – en zijn relatie tegenover de abt – uitgewerkt was. (zie hieronder)*
In die akte wordt er echter met geen woord over waterrechten gesproken.
De baljuw Rudolf van Reningelst, had dus een vrij onafhankelijke positie, niet alleen dank zij zijn functie als baljuw, erkend en mede – aangesteld door de graaf, maar ook omwille van het feit dat hij deze waterrechten blijkbaar als een zelfstandig leen had.
Ook in deze akte is er reeds sprake van het oprichten van 'overdraghen' op de Vleterbeek.

Het was ten andere deze Boudewijn, graaf van Vlaanderen, die aan de vierde kruistocht deelnam waarbij de stad Constantinopel veroverd werd. Op 9 mei 1204 werd onze Boudewijn tot keizer gekozen en een week later gekroond in de Hagia Sophia. Zijn keizerschap duurde echter niet lang want een jaar later kwam er een opstand tegen hem en hij werd gevangen genomen. In 1206 kreeg de paus bericht dat Boudewijn overleden was.

Voor ons stelt zich de vraag, hoe het kan dat men in 1187 de toelating en dus de rechten kreeg om een vaart te bouwen, dat men **in 1197effectief de waterrechten** *verwierf, maar dat er toch geen aanvang werd genomen met de practische werken.*
Welke kink in de kabel was er gekomen?
Welke krachten werkten deze evolutie tegen?

De molens van de abt

Er komt ook ***een nieuwe 'technologische' evolutie****. Van een revolutie kunnen we hier moeilijk spreken, waarbij de windmolens een belangrijke rol gaan spelen.*
De Westhoek speelt een belangrijke rol in de evolutie van ***de molens.***
Uit het reeds aangehaalde boek van ***Paul Bauters 'Van zadelsteen tot zetelkruier'*** *halen we het volgende fragment:*
In 1183 bevestigt Filips van de Elzas, graaf van Vlaanderen, de rechten en bezittingen te **Wormhout** van de Benedictijnen abdij van Sint Winnoksbergen. Daarin wordt gesteld dat niemand aldaar een **wind** of watermolen mag bezitten, zonder de toelating van de abt. Ofschoon hieruit niet rechtstreeks blijkt dat er toen te Wormhout een windmolen bestond, bewijst deze akte wel dat er toen reeds windmolens in de streek bedrijvig waren. …
In het algemeen kan gesteld worden dat deze akte duidelijk het windrecht, dit is het gebruik van de windkracht voor maaldoeleinden, als vaststaand onderdeel van de landsheerlijke macht onderstreept. In dit verband willen we verduidelijken dat windrecht verschilt van recht op windvang.

Windrecht *was een herenrecht. De heer eigende zich het recht toe, om het gebruik van de wind bij wettelijke verordeningen te regelen. Zij kon dus het aanwenden van de wind, bijvoorbeeld met een windmolen, aan onderdanen toestaan of verbieden.*
De bedoeling van deze regulering was duidelijk: de overheid aan inkomsten helpen ende macht van de opkomende, nieuwe burgerij onder meer inzake molenbouw – een nieuw industrie element – te fnuiken.
Recht op **windvang** *daarentegen was een privé-recht, namelijk het recht dat de molenaar bezat om de windvang, die hem door de overheid was toegestaan, zonder hinder van derden uit te oefenen (bijvoorbeeld hinder van bomen of bouwsels in de omgeving van zijn molen) en het desnoods gerechtelijk af te dwingen. Het overheidsprerogatief of regaal recht van de overheid inzake windgebruik blijkt dus omstreeks* ***1183*** *in Vlaanderen een voldongen feit te zijn. …*

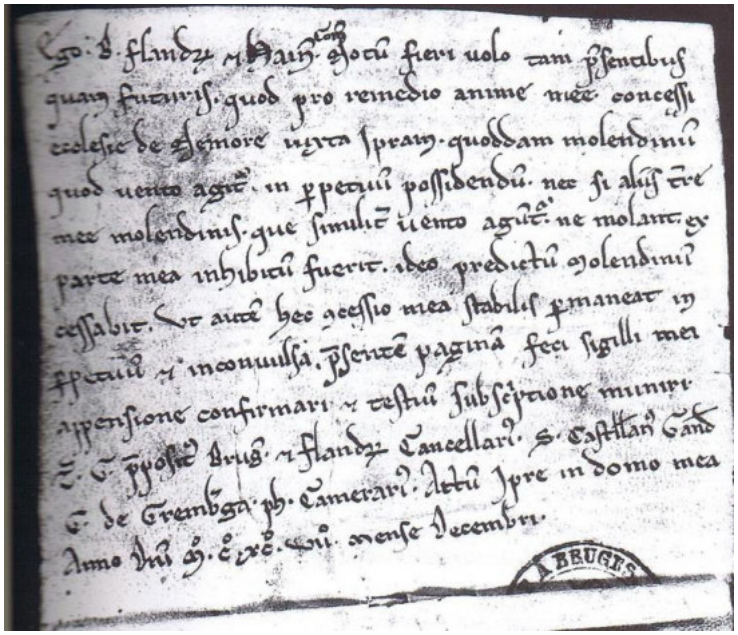

Het ontstaan van windmolens alhier moet vroeger hebben plaatsgehad.

Volgens deze akte gaf Boudewijn IX, graaf van Vlaanderen, in december 1197 aan de Benedictinessen **te Ieper**, de vergunning om voor eeuwig een windmolen te bezitten. Dit is de oudst gekende, precies gedateerde molenakte in de geschiedenis van de windmolens. (Stadsarchief Brugge, Nonnenbossche charters, nr. 10)

Gezien de verstedelijking mogen we aannemen dat Poperinge ook qua bevolkingsaantal sterk aangroeide en dat één van de gevolgen was dat men meer molencapaciteit nodig had.
De reeds bestaande watermolens – *zie verder* - van de abdij van Sint Omaars zal deze meercapaciteit niet alleen aangekund hebben, zodat de abdij wel beslist zal hebben om hier eveneens windmolens in werking te stellen.
.
Tot op het einde van het feodale systeem bleef de abdij trouwens in het bezit van de water- en windmolen staande op de Kouter, die daarom ook wel **de Koutermolen** genoemd werd. Deze molen diende om koren te malen.

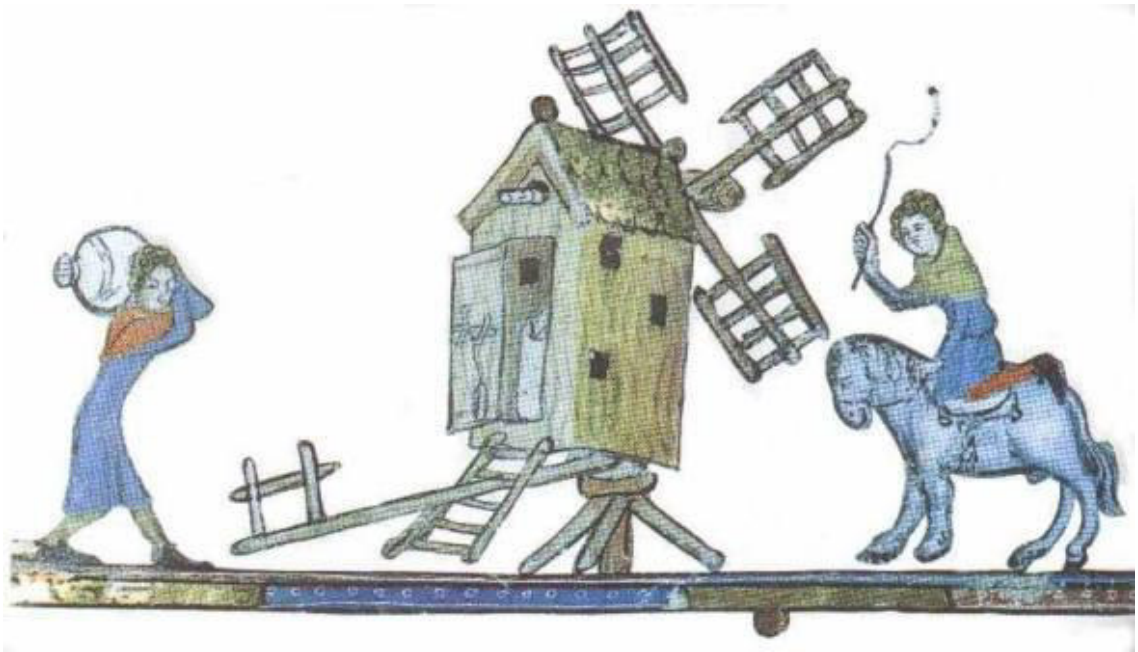

Het molenrecht te Poperinge

Op de 5de maart 1227 bevestigt de paus Honorius III, in een privilege de eigendommen en de rechten van de abdij van Sint-Bertin te Sint Omaars.
… Honoirus episcopus sevus servorum Dei, dilectis filiis Johanni abbati Santi Bertini… En daarin wordt ook de kerk van Poperinghe genoemd: … ecclesiam de Poperingehem, - maar ook – cum poessionbius - als hun bezit; de decimis of tienden.

Op de 20ste april 1227 is het aan de paus Gregorius IX om dit privilege te hernieuwen, een privilege dat eigenlijk reeds ingesteld was door de Paus Innocent III.
Deze akte begint met: … Gregorius etc. dilectis filliis, abbati et conventui Sancit Bertini etc. ….
Dezelfde paus akkordeert op de 27ste juni 1227, nog eens aan de abdij van Sint-Bertin een gelijkaardig privilegie. Hierbij worden de verschillende eigendommen van de abdij opgesomd En dan komt er voor Poperinge het volgende:

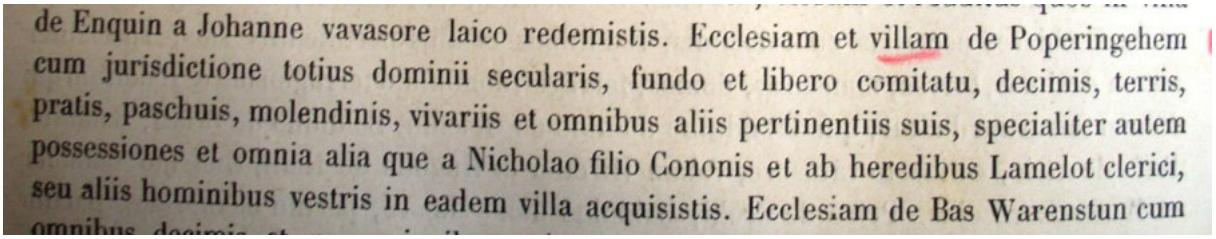
de Enquin a Johanne vavasore laico redemistis. Ecclesiam et villam de Poperingehem cum jurisdictione totius dominii secularis, fundo et libero comitatu, decimis, terris, pratis, paschuis, molendinis, vivariis et omnibus aliis pertinentiis suis, specialiter autem possessiones et omnia alia que a Nicholao filio Cononis et ab heredibus Lamelot clerici, seu aliis hominibus vestris in eadem villa acquisistis. Ecclesiam de Bas Warenstun cum

Ecclesium et villam de Poperingehem – dus de kerk en de stad Poperinghe – cum jurisdictione – als jurisdictie –
fundo et libero comitatu – wat zoveel betekent als het hoger en lager recht, dus alle rechtspraak;
decimis – de tienden
terris, - de gronden - pratis, - velden, - pachuis, - weiden – **molendinis** of molens.
Er waren duszeker reeds molens te Poperinge in 1227.
We nemen aan dat de vermelding van dit molenrecht inhield dat er naast de molens van de abt, er nu ook particuliee molens waren.
… vivariis et oomnibus aliis perinentis suis, … specialiter autem possessiones et omnia alia que a Nicholao filio Cononis et ab heredibus Lamelot clerici, seu aliis hominibus vestris in eadem villa acquisistis.

De bedrogen jood uit liefde, voor een kuypers vrouw

(ca. 1819-1842)

Zyt gy nog in uw vryje staad - Ziet waar dat gy verkeren gaat.

Wys: Van de Knorrige Jnfvrouw.

1.
Ik zal uw een Klucht verhaalen,
Vriende blyft een wynlg staan,
Als een Mensch raakt aan het dwalen,
Kan het zomtyds aardig gaan,
Zoo dit stukje uw zal vertoonen,
Hoe een jonge Kuypers Vrouw,
Met haar Man in Liefde woonden,
Ja zy waaren Echt Getrouwd,

2.
Haar Man was dagelyks aan het Werk,
In de Kuypery myn hoordt,
Een Jood die zulks heeft bemerkt,
Is vrypostig ongestoord,
Naar het Vroutje toegetreeden,
En hy sprak haar Vriendelyk aan,
Och Liefste Kind sprak hy op heden,
Ik ben door Liefde aangedaan.

3.
Wildt gy myn eens Vriendschap toonen,
Om een Nacht te Slaapen by jouw,
Hier is een zak met Hondert Kroonen,
Waarmee ik uw beloonen zouw,
De Vrouw sprak toe wilt gy vertrekken,
Spreekt van zulke taal toch niet.
Als 't myn Man eens mocht ontdekken,
Dat hier zulks eens was geschied.

4.
De Vrouw is na haar Man getreden,
Daar zy hem aan 't Werk vond,
Lieve PIET hoord naar myn Reden,
Sprak zy op het zelfde stondt,
Myn is gebooden Hondert Kroonen,
Voor uw Vaatje van Plaisier,
Een Jood die wildt zy myn Beloonen,
Om voor een Nachtje maar te huur.

5.
De Man die sprak myn Lieve NAATJE,
Wildt myn woorden wel verstaan,
Houwdt hy weer met uw een Praatje,
Neemt dan de Hondert Kroonen aan,
Ik zal myn van huys begeven,
Zegs dat ik ben uit de stad,

Wildt met de Vent maar binnen treden,
Maar past terdegen op uw Vat.
6.
De Vrouw is na de Markt getreden,
De Jood kwam haar al in 't gemoed,
Sprak haar aan met zoete reden,
Heeft haar vriendelyk gegroet,
Zy sprak komt dan met de Schyven,
Maar van Avond aan myn Huys,
Ik zal uw deze Nacht geryven,
Want myn Man is toch niet Tuys.
7
Mousje was verheugd van zinnen,
Hy telde gauw het Geld by een,
O! hy was Verheugd van binnen,
Kyk wat was hy vlug ter been,
Hy kwam Vrolyk aangetreden,
Sprak daar is 't bestemde Geld,
Kom laat ons gauw na Bed toe treden,
Want ik heb het goed geteld.
8
Wilt uw maar met spoed ontkleden,
Haast kom ik by uw in Bet,
Mousje vrolyk wel te vreede,
Zyn Been in 't Ledikant gezet,
Net als hy 'er in zouw stappen,
Kwam de Kuyper aan zyn huys.
De Vrouw die sprak waar zal ik uw
stoppe,
Daar is myn Man, dat is Abuys.
9
O! Way riep Mousje wat begonnen,
Volgt myn naar de Kuypery
Daar stnat een der grootste Tonnen,
Kruipt daar in dan zyt gy vry,
De Kuyper kwam na binnen lopen,
En riep de Vrouw brengt myn het Ligt,
Ik moet deze Ton verkopen,
Met zoo kuypte hy hem digt,
10,
Als de Ton was digt geslagen,
Mousje zat daar heel benauwd,
Smorgens vroeg al met de Dagen,
De Kuyper 't Vat de deur uit rold,
LEVIE SMOEL kwam aangeloopen,
Een hy riep Ouws Kleer Ouws Kleer,
Na, wilt myn de Ton verkoopen,
Stak zyn Hand al door een scheer,
11.
Drommels Mousje wat een Leven,
Ga jy kruipen in een Vat,
Daar zouw 'k mooy de bruy van geven,
Wat een Malle gril is dat,
Koopt de Ton en wilt niet vaalen,
Van de Kuyper heel gezwind,
Dubbeld zal ik uw betaalen,
Als ik er uit komt Goede Vrind.
12.
Een Kruijer had hem op zyn wagen,
Men schopte 't Vat daar spoedig af,
De Boom aan stuk de Jood aan 't

klagen.
Wat moet ik lyden voor myn straf,
De Jood die wilde heen gaan vlugten,
Maar viel toen in een Eijeren mand,
Bestruift, bemorst, dat deed hem
zuchten,
Het raakte hem toen aan 't verstand.
13
Oude Heertjes laat uw raaden,
Gaat nooit by een Kuypers Vrouw,
In 't vervolg, wagt uw voor schade,
Want zy brengt uw ook in rouw,
Hy moest LEVIE SMOEL betaalen,
Ook de Sleper welk een spyd,
Door dat de Liefde hem deet dwalen,
Was hy ook Hondert Kroonen kwyt.

NIEUW LIEDEKEN

Op eene aengenaeme wys.

Vrienden aenhoort dit lied eens naer
Het geen ik u hier zal gaen verkonden
Het is het nieuws van het nieuw jaer
Luysterd te gaeder in het ronden
Hoe dat 'er veél getrouwde mans
En ook al veél getroude wyven
Hier nog al leéven op zyn fransch
Maer het recht en zal zoo niet blyven.
Twee getrouwde komen hier by
Men zal in 't kort uw vonnis geven
Want gy geraekt zoo haest in ly
Voor uw baldaedig leven
Die vrouw en kinders zoo verdrukt
Peyst dat u God zal kondamneéren
Want uwe zaeken zyn mislukt
Het waere recht zal gaen floreéren
Ziet onze leeraers van Gods Kerk
Hebben dit nieuws al lang ontfangen
Wel gefondeért kloek en sterk
Naer ieder zyn verlangen
Men zal in 't kort u zoo doen staen
Met een wit hemd in Gods Tempel
En daer zult gy u straf ontfaen
Voor groot en klyn tot een exempel.

Vrouw Venus gasten van ons land
Hoe zal u dat soupeke smaeken
Als gy tot uwe groote schand
Zult in het kot geraeken
Als het sermoon dan is gedaen
Dan kont gy u al gaen beryden
Dan zal u den gee telyken haen
Regt naer den Biskops toren lyden.
Spreékt nu eens borgers van fatsoen
Kan het alzoo wel blyven dueren
Dat men zyn vrouw te kort zal doen
Door al die hoere kueren
Dat deéze wet zoo niet en kwam
Dat zy bolleerde zonder trouwen
Daer was geen een onnoozel lam
Die zynen vaders naem bleef houwen
Weg gy grooten napolion
Gy en kont u niet meer verdefendeéren
Gy hebt gezworen by de Zon
U recht moest altyd floreéren
Gy hebt ons zelfs zoo voorgegaen
Tot groot vermaek van veele menschen
Nu moeten wy voor den prekstoel staen
Een verwagten ons sententien.

EYNDE.

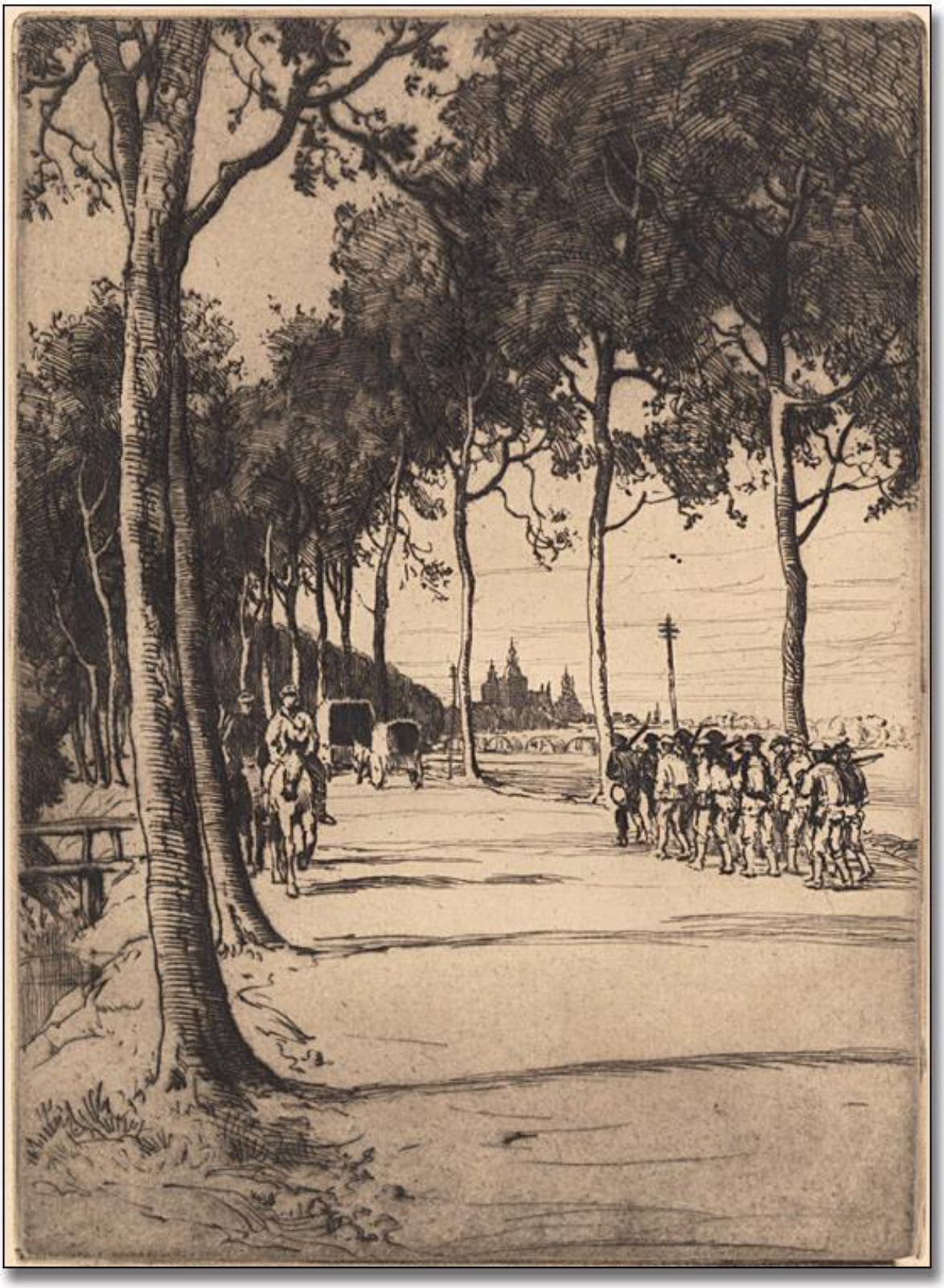

Barraud

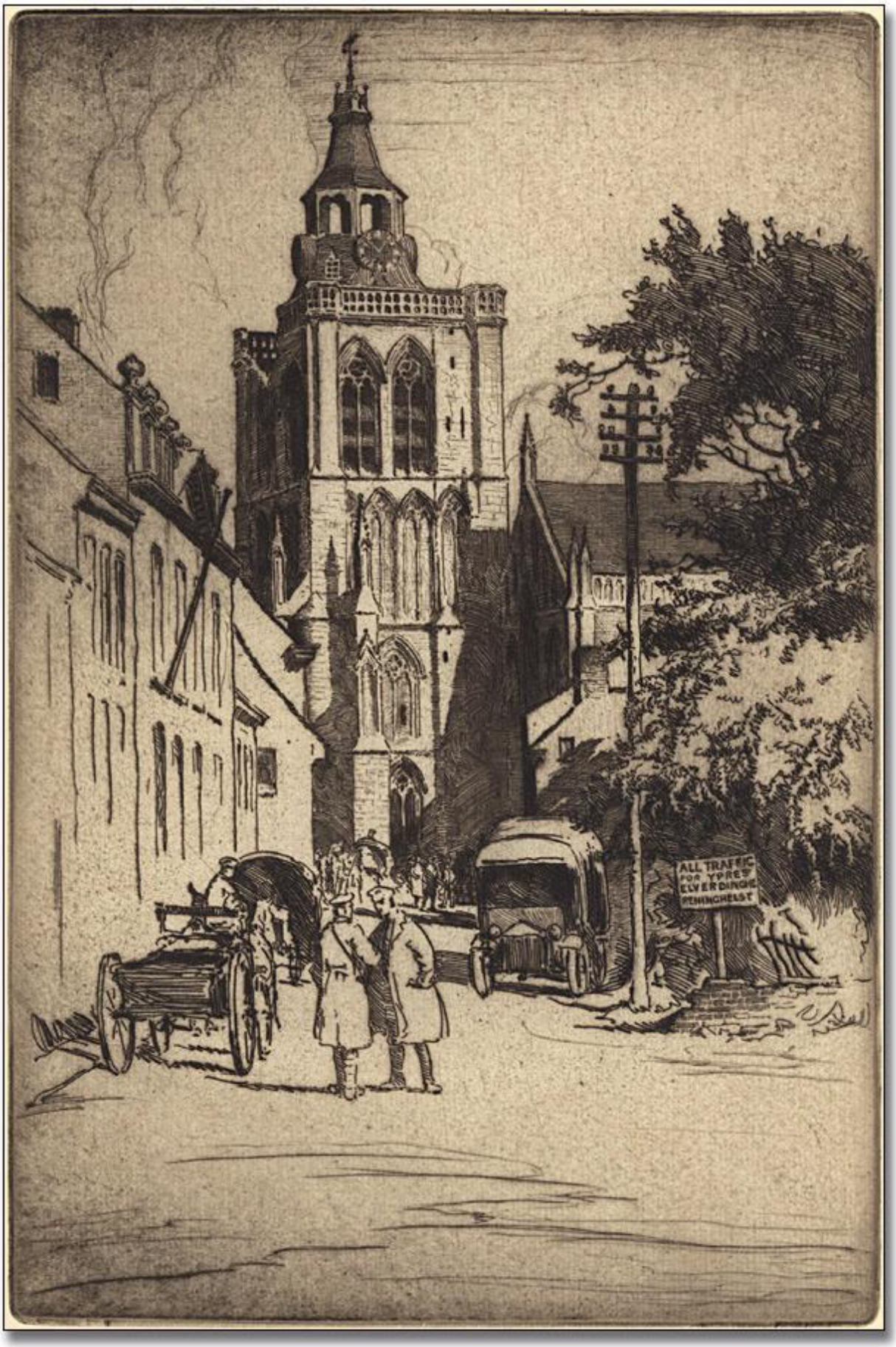
ALL TRAFFIC
FOR YPRES
ELVERDINGHE
PENINGHEAST

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

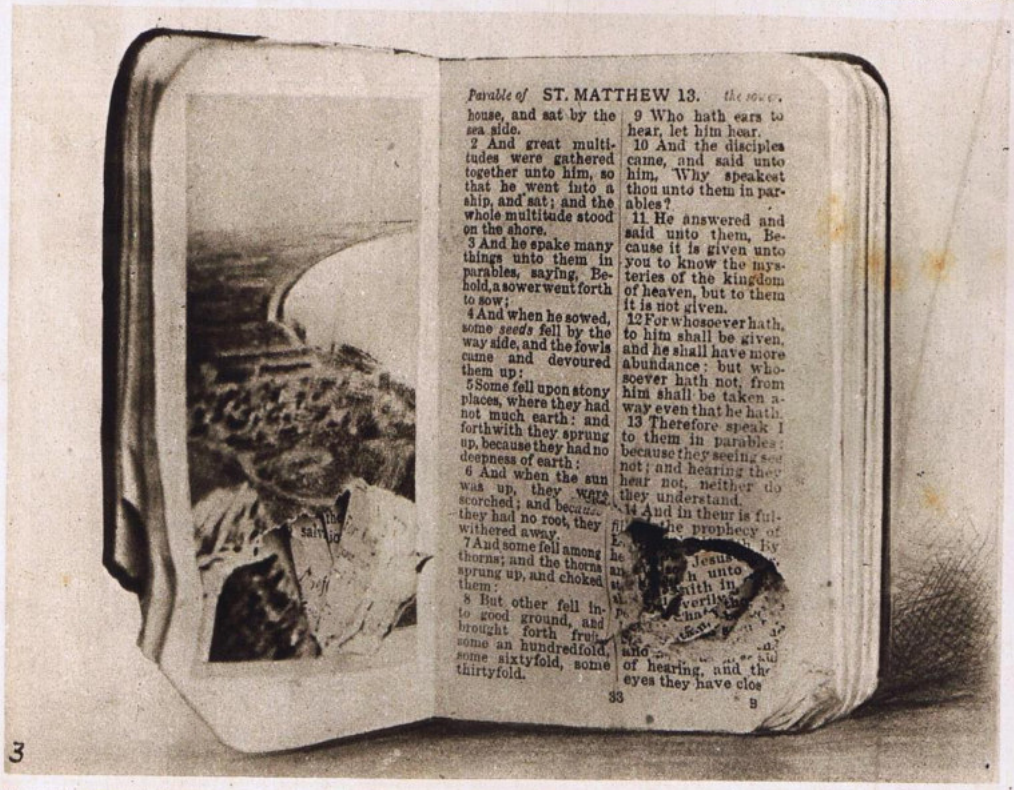

Parable of ST. MATTHEW 13. *the sower.*

house, and sat by the sea side.
2 And great multitudes were gathered together unto him, so that he went into a ship, and sat; and the whole multitude stood on the shore.
3 And he spake many things unto them in parables, saying, Behold, a sower went forth to sow;
4 And when he sowed, some *seeds* fell by the way side, and the fowls came and devoured them up:
5 Some fell upon stony places, where they had not much earth: and forthwith they sprung up, because they had no deepness of earth:
6 And when the sun was up, they were scorched; and because they had no root, they withered away.
7 And some fell among thorns; and the thorns sprung up, and choked them:
8 But other fell into good ground, and brought forth fruit, some an hundredfold, some sixtyfold, some thirtyfold.
9 Who hath ears to hear, let him hear.
10 And the disciples came, and said unto him, Why speakest thou unto them in parables?
11 He answered and said unto them, Because it is given unto you to know the mysteries of the kingdom of heaven, but to them it is not given.
12 For whosoever hath, to him shall be given, and he shall have more abundance: but whosoever hath not, from him shall be taken away even that he hath.
13 Therefore speak I to them in parables: because they seeing see not; and hearing they hear not, neither do they understand.
14 And in them is fulfilled the prophecy of

of hearing, and their eyes they have clos

33 9

Soldaten levens gered door artikelen in hun uitrusting : (1) Een lepel, waarop een Duitsche kogel werd afgeweerd ; (2) Vier patronen door een Duitsche kogel doorboord ; (3) Bijbel in den borstzak van een soldaat, door een Duitsche kogel getroffen.

Objets portés par des soldats et qui leur ont sauvé la vie : (1) Cuiller qui a fait dévier une balle allemande ; (2) Quatre cartouches traversées par une balle allemande ; (3) Bible, portée par un soldat dans une poche de côté, percée par une balle de shrapnel.

NUMMER 23 MAART 1917

Het Poperinghenaartje

V V C
V

Voor God en Vaderland

Oorlogsblad van de Leeraars
en Oud-Studenten van 't college van Poperinghe

Beheer : M. LAMBRECHT leeraar aan het college, nu aalmoezenier Villiers-le-Sec (Calvados)

Beste Vrienden,

Nummer 23 verschijnt in een nieuw pak; Dank zij de medewerking van velen was het formaat te klein geworden. Ten anderen 'k heb de vrijen tijd niet meer waarover ik vroeger beschikte. Ons blad verschijnt alle maande en zal kosteloos gezonden worden aan alle oud-studenten die hun adres opsturen.

De onkosten beloopen tot ongeveer 450 fr. 's jaars en van vele kanten is hulp toegezeid die met dank aanvaard wordt.

Spoedt u allen mij uw nieuw adres op te sturen. M. LAMBRECHT.

ZALIGE PASCHEN

Toen het uitverkoren volk Egypten verliet, beval Jehovah hun deurstijlen te besprengen met het bloed van het lam; en de engel des doods trok hun woning voorbij en sloeg er de eerstgeborenen niet. En daarom vierde 't volk Gods blijde Paschen.

Het jongere uitverkoren volk heeft sinds jaren, sinds eeuwen wegens dwaalleer ongeloof en zedeloosheid zijn ziel niet meer besprenkeld met het Bloed van het Lam en de engel des doods heeft de trots van zijn geslachten weggemaaid. En nu is 't droevige Paschen. Daarom niettemin, is de oorlog voor de Verbondenen en inzonderheid voor ons een rechtvaardige oorlog.

En toch Paschen is de opstanding uit den dood, Paschen is de verrijzenis. De Geest van God zweeft over 't doodenveld, zijn adem zal nieuw leven scheppen, evenals hij uit 't ondergaande heidendom 't opbloeiende kristendom heeft opgewekt.

Een grootheid hebt gij: dat gij geroepen zijt mét Hem en doór Hem deel te nemen in de opstanding. Draagt de schoonheid van uw roeping in uw fieren kop en Paschen zal zijn een zalige Paschen.

M. LAMBRECHT.

ROME

En nu een woordje over Rome. Prachtige reis! Daarvan kunt ge u geen gedacht maken. We verbleven zeven dagen en half in de oude stad. De bijzonderste dag was wel de zondag, dag van het verhoor bij Zijne Heiligheid. Indrukwekkend die groote oogenblik als Zijne Heiligheid binnentrad. U dat beschrijven ... onmogelijk ... 'k en kan niet. Bij ons gekomen, sprak Hij ons aan en op onze vraag gaf hij ons de toelating aan onze jongens (soldaten) de Pauzelijk zegen te geven. (Dat deed ik vandaag: 1e Vrijdag algemeene communie onder den lijkdienst voor de soldaten van 't bataljon die vielen vóór Dixmude, na den dienst en gul woordje tot de jongens, akten van opdracht en Pauzelijke zegen. — Medard, we beleven hier soms nog deugdoende stonden, die ge ginder onmogelijk kunt beleven...)

Buiten dien hebben wij, ja bijna alles bezocht. Een dag vooral was ons nog heel belangwekkend. Met Hoogleeraar Vesh, dominikaan (goede vriend van E. H. C. Verschaeve) hebben wij eene stille wandeling gedaan naar 't oude Rome... Naar 't Coliseum, de poort van Constantijn de Groote, de Paleizen der Roomsche Keizers, de poorten van Titus et Septimus Severus. Op die plaats grootsch door die machtige werken maar vooral door de tijden die zij in 't ge-

heugen brengen, zagen wij in eenen blik de puinen van het Heidendom de overblijfsels van 't Jodendom (het zwartachtig kandelaar staat immer op de triomfpoort gebijteld), het opkomend kristendom dat men tracht te versmooren in zijn bloed in 't Coliseum en eindelijk het zegevieren van 't kristendom voorgesteld door de triomfpoort van Constantijn de Groote.

J. VANNESTE, aalmoezier, C 30/I.

Uit de Brieventesch

372 — *J. Cornelis,* adj., C. I. A. M., 3e Cie, Dieppe, 3-3-17. — Met vreugde laat ik u weten dat ik eindelijk Parigné verlaten heb en dat ik op weg ben naar 't front. Na eenige dagen in Criel verbleven te hebben waar men ons de verscheidene typen van mitrailleuses heeft leeren kennen, zijn wij in Dieppe afgestapt in de C. I. A. M. alwaar wij verblijven tot den 23n van dezen maand, en alsdan en avant « marche » frontwaarts! Daar mijn broeder in het 7e piotten is, heb ik insgelijks het 7e gevraagd en ik hoop wel van bij hem te vallen.

In Criel heb ik Em. Bossaert tegengekomen en wij zijn tegader naar Dieppe afgezakt. Emile is in de 3e Cie en ik de 7e. Wij gaan nog al dikwijls tegader uit, om niet te zeggen alle avonden, wij mogen ons wel een beetje uitrusten alvorens naar het front te trekken ! Als we daar zullen aankomen, zal men ons wel verwijten voor « embusqués », maar....

373 — *Em. Bossaert,* adj. C.I.A.M., 3e Cie, Dieppe, 15-3-17. — Ik maak het goed in Dieppe, een heel ander stadje dan Barnetrou. 'k Ben hier te zamen gevallen met Jef Cornelis. Een luilekkerlandje. 't Zal van korten duur zijn, want Vrijdag en 8 dagen kramen wij al op. Ik kreeg een kaartje van Joris Smis uit Cette (Middel. zee). Die kerel reist zoo maar geheel Frankrijk af.

374 — *Alb. Brabandts,* o/luit., C 150. — Ik bevind mij tegenwoordig in de tuchtkompagnie der vijfde Divisie, bijgenaamd de kompagnie dum-dum. Het leven is er niet geheel aangenaam en ledige uren vindt gij er niet. Streng zijn de maatregelen, die er in voege zijn. Nu het is verstaanbaar : die kompagnie, mag vergeleken worden aan het vagevuur. De mannen, die, die kompagnie uitmaken, zijn al mannen, die, aan hun plicht van Vaderlander te kort gebleven zijn. Zij komen daar om hunne straf uit te boeten. Willen zij hun niet ondergeven, zij worden onmeedoogend naar het gevang gestuurd, die de hel is; gedragen zij zich goed, zij worden dan, met volkomen kwijtschelding hunner belopen straf, naar hunne vroegere eenheid teruggestuurd. Om zulks te bekomen, wordt er nogal veel van hen gevraagd: Zij moeten drie maanden buitengewonen goeden dienst doen ; dat wilt zeggen, dat zij binst die drie maanden geen gevangenisstraf mogen krijgen. Krijgen zij een gevangenisstraf, zij moeten een maand langer in de kompagnie verblijven.

375 — *Valere Muyssen,* o/luit., D. O. A. H., Gainneville (S. Inf.). — Ik verblijf sedert drie weken in Gainneville wat zooveel beteekent als te midden de velden. Alleen een klein kerkje verwittigt en dat gij aan het dorp gekomen zijt. De wegen en openbare banen zijn eentonig en verlaten. Maar de natuur is prachtig en de lucht is gezond, wat genoeg is voor mij die mij moet herstellen en verkloeken. Ik ben hier dicht van Le Havre, waar ik 's zondags eens heenga, en waarin ik eene aangename afwisseling vind. Ik persoonlijk heb zorg voor hunne kleeding en onderdak van 2000 man, maar ik heb schrijvers fourriers en bedienden genoeg, ter mijner beschikking om geen overlast te hebben. Voor een maand en half ben ik dus naar den depot van Dieppe getrokken waar ik « inapte » verklaard werd. Daarop deed ik eene aanvraag bij het ministerie om in een hulpdienst te treden. Voor antwoord ontving ik een « ordre de marche » voor Gainneville. In Dieppe heb ik eenige aangename stonden kunnen overbrengen met Gaston Vermeersch en Jozef Cornelis, beide adjudant.

Mijne gezondheid is nog niet heel hersteld, ik lijd nog dikwijls aan hoofdpijn en daarbij nog aan bloedarmoede. Studeeren is voor mij op het dagorde niet meer, slechts nu en dan voel ik mij bekwaam een uur in een boek te lezen of het een of andere van vroeger te herhalen.

376 — *Fel. Rommens,* C.I.S.L.A.G., 18-2-17. — Voor 't oogenblik ben ik weder buiten slag en ik ben er bijna beschaamd om. Mijne vrienden denken zeker: wat is me dat een embusqué! En toch ge moogt me gelooven, ik ben nog duizend keeren liever op 't front.

Want volgens volksexpressie, ze laten ons hier patres avosque zien (dat wil zeggen : « wij zien onze père) op groote schaal en veel werk hebben wij daarbij. Een dingen is hier goed en dat kunnen alleen beseffen degenen die, vooraleer in paleizen te wonen, lang in grachten en schuren gehuisd hebben; 't is het bed. Ongelukkiglijk moeten wij er zoo vroeg uit : « Ne gaudeat stabulis pecus » (d. w. z. 't vee zou kunnen te gaarne in den stal blijven).

377 — *Em. Hautekiet,* C.I.S.O.I., Bayeux, 14-3-17. — Maandag beginnen de examens. 't Kan gebeuren dat ik van te naaste week van hier weg ben.

378 — *Firm. Sohier,* o/luit., C 202, 2e Ble, M. V. D., 19-3-17. — Den 9 Nov. 16, ben ik naar C. vertrokken, waar ik 4 maaanden « embusqué » geweest ben. 'k Heb daar mijne instructie gemaakt voor tranchée-artillerie. Den 5n dezer ben ik terug naar 't front vertrokken als bombardier. Van « piot » ben ik artilleur de tranchée geworden en 'k voer bevel in de eerste linie over 12 kleine kanons, die bommen van 40 kg. naar den vijand werpen ... en waarvan de moffen niet veel houden.

379 — *Jozef Dondeyne,* C 290, 9 Cie. — Wij hebben een jaar lang op eenen secteur gezeten, waar ik mij als een « embusqué » achtte. Wij gingen er visschen en varen in en langs den Yzer, en wij waren behandeld als kazernepiotten door kazerneratten. Hier is 't leven meer afgewisseld en de secteur is heel... heel interessant.

In de eerste linie hooren wij de Duitschers spreken, hout kappen, vuur maken, pattatten uitscheppen enz... Wij zien den rook boven hun tranchées stijgen. Wij kunnen malkander steenen en granaten naar 't hoofd gooien... maar de broeders zelf laten zich niet zien. Achter de 1ste linie loopt een striep grond, diep het binnenland in. De aarde is er omgewoeld en de Yperlee sluipt er ruischloos tusschen de diepe holten. Zag men hier en daar geen blinkende waterstreep, men zou denken een landschap uit de maan te zien. In B is de verwoesting erg. De eerste maal dacht ik aan de bladzijden van Multatult « Wijst mij de plaats aan, waar ik gezaaid heb ». Hier ook zullen de B... naars naar de diepte en de grootte der kelderholten komen gissen waar hun huis zal gestaan hebben.

Wij zijn hier dicht bij de Engelschen, bijgenaamd de jampotten. Zij hebben hun naam niet gestolen... Zij komen af met hun zakken vol potten en doozen bedelen om een vierde van een brood : « Bread for jam ».

380 — *Richard Noppe,* mitraill., C 290, 8 Cie, 13-3-17. — Ik ben het reeds goed gewoon op de streek van E. H. Principaal. Doch of heel die boel daar veranderd is! 'k Heb soms de meeste moeite van de wereld om de plaats of de puinen terug te vinden van huizen en hoeven die ik vroeger zoo goed kende. Gisteren nog ben ik naar t' onzent gaan zien en gij moogt gelooven dat daar ook alles een aardig uitzicht had.

381 — *Cyr. Peene,* brank., C 191, 6e Cie, 24-2-17. — 'k Zit in de speelzaal... 'k maak er goed gebruik van : een weinig studie kan geen kwaad. 't Is spijtig dat de soldaten er zoo weinig gebruik van maken. En nog wat is een tent voor een geheele divisie. Daarbij zoovelen zoeken ander genot. In mijn sectie heb ik omtrent 10 trimards van West en Oost-Vlaanderen. Als ik er bij ben, zullen zij geen armen praat vertellen. Maar 'k heb daar een waaltje: zijn mond is een ware vuilnisgoot. Van de walgelijkste liederen uit? En dat geneert zich voor niets noch niemand. De anderen achten hem niet, maar luisteren toch gaarne: hoe weinig fransch zij ook verstaan, dat vatten ze en zingen het na . . . . . .

382 — *Jos. Ulens,* II/8 A batt. obus. 105 k., C. I. A. Eu (S. Inf.), 7-2-17. — 'k Ben hier sinds een paar maanden. 'k Stel het goed, al is 't dat ik liever in Caesar's « de bello gallico » studeerde, dan de theorie over de kanons. 't Ben telephonist en binnen de 2 maanden denk ik naar 't front te vertrekken.

383 — *R. Carette,* mitraill., 8 M., C 83, 10-3-17. — We waren in de P... gecantonneerd en ze hebben besloten ons Br... te doen gaan... wij waren zeker in veiligheid niet genoeg. Anderen zeggen dat de officieren die in Br... waren gereclameerd hebben omdat het hun beurt was in de P... te zijn.

384 — *Alb. Boone,* 9-3-17. — Te P... kunnen we niet klagen: dit jaar werden wij driemaal beschoten en dat, telkens op een Woensdag. Verleden jaar, was het de Vrijdag, die men « slechte dag » noemde.

385 — *J. Vanderstichele* is nu ook op 't front, C 209, 5e Cie.

386 — *Maurice Godderis* heeft gedurende zijn congé de grippe gekregen en is in 't hospitaal Van Berck verzorgd geworden.

" Geëvacueerd "

Kales, 21-2-17. — Ge zult mij voor karrottentrekker uitgeven. Ik zit hier met een blein aan mijn hand. Ze verzweerde en dan hebben ze die open gedaan. 't Heeft nog al een beetje pijn gekost, maar 't is nu gedaan. Ik geloof dat ik hier rap buiten zal gekotterd worden, ten anderen het kan geen kwaad want ik verlang reeds mijn hart uit om weder bij mijn vuurtje in de loopgrachten te zitten. Wat is me dat toch « L'arrière », zooals ze zeggen. Ik heb er reeds mijn buik van vol. Niet dat ik niet goed verzorgd ben, neen! Goede Infirmières, goede Dokters. Alles naar wensch. Maar 't leven! Er is geen lucht genoeg om te springen en kwaad te doen.

Kales, 24-2-17. — Nen jongen die geen karottier is vindt het hier geen leven maar eene verveling. 't Is voor mij nochtans een uitzondering, want ik ben hier zoo wat van alles. Ge zult ten anderen wel weten wat voor stieltjes er daar zooal zijn. Ehwel ik doe hier in alles mee: tafeldiener, asschepoetster, keukenmol. « Zit bij 't vier en doet het al ». Ik ben ne goeie stieldoener: want ze blijven liever al in hun bed aan de maaltijden daar ik zoo gedienstig ben om het hun op te dienen. Nu ze mogen dat wel hebben de jongens! en 'k roepe maar altijd « leve 't front » !

Kales, 25-2-17. — 't Hospitaal is mij ontzegd en ik zwerf hier nu als een doolaard in Kales rond. Arme tijd, arme droomen als men op huis denkt. Men is toch zoo gelukkig op 't front dat ik dat leven voor niets meer wil afstaan nu ik in de zure korst van 't ballingschap gebeten heb. Geëvacueerd !!! Ehwel ik laat voorzeker nog liever mijn hand verrotten, dan dat nog te laten gebeuren. Neen! 't is nochtans goed in 't hospitaal heel goed zelf! maar ga niet verder of 't hospitaal, want dan ligt ge den dieperik in. Ik kan zoo nutteloos niet rondloopen. Zonder iets te doen, dat maar het geringste korreltje bij 't verlossingstrand aanbrengt, is het leven me zoo zuur als azijn.

Auvours, 1-3-17. — 'k Was nog maar in Auvours aangeland en 't viel op een geheele rooversbende (allen uit Poperinghe) J. Suffis, adj., J. Dumont, A. Maerten, L. Denys enz enz. 't Zou mij erg tegensteken ware mij zooveel geluk niet te beurt gevallen. 'k Ben hier op van uw boeken gevallen, die soldaten uit uw hostipaal meegenomen hadden. Maandag vertrek ik naar mijn instructiekamp.

Criel s/mer, 13-3-17. — 't Is nu de 2de maal dat ik in een instructiekamp zit... Een kamp gaat mij niet, maar 'k vond hier gelukkiglijk keikoppen waaronder den hardsten van al uw oud-student Marius Ampen. Albert Delbaere die te Dixmude gekwetst werd, voleindigt hier zijne instructie... De streek is heel schoon. De hooge falaizen die de zee beheerschen maken zooveel indruk op 't gemoed dat men het doel der reis vergeet en onachtzaam den kop reikt over de steile rotsen om de schoone golven op de reine keitjes te zien klotsen.....

ANT. LAMBRECHT,
C.I.M., 8 gr., Criel s/m. (S.I.)

Mijne mannen

Ik weet al niet vele te melden buiten dat we hier een geheele bonte harde vorst gehad hebben « 't is stief koud wei » zeiden de mannen.

Van den uchtend ging ik mis lezen naar een hofsteê, 't is haast lijk in den beloken tijd.

De boer luidde 't klokje en 't volk kwam op, soldaten, boeredochters, kindersenz. De groote keuken en nog de gang erbij geraakten vol volk dat met eerbied en aandacht in hun kerkeboek las. Binst dat ik 't evangelie van den dag ('t parabel van 't zaad) uiteendeed, doomde de bouillonpot op de jachtstove en de goe fricot geurde beter dan wekedaagsche wierook.

'k Heb ook het geluk mijne vrede-ambt wat uit te oefenen. 'k Weet niet wat mijn jongens zeggen van hun professorken in kakhi; ik voor mij genere mij in mijn doeninge. Nu en dan gebeurt het dat de jongens zeggen: « Bomtje luidt, monsieur. » en dan stappen ze 't af naar den kelder — « Jongens, jongens gij klopt ze hé! » zeg ik hun « laten we voortdoen in onzen Epitome » — Maar neen, ze laten Noë met zijn familie en zijn dierentuin in den steek. Ah die kloppeurs !

Zoo geef ik als 't past een uurken théorie. Als ze wat te naar van de stove kruipen ben ik geneigd hun te roepen: appuyez à gauche. Als ze mispekkelen zou ik wel willen 4 jours de corvée meêdeelen. Winne zeg je? En als ik mij moet dikke maken, dan denk ik dat ik de commandant zelve ben en zou wel durven zeggen: Vous viendrez à mon rapport. Doch 'k ben nog zoo militair niet.

AUG. BENOOT, C. A., C 144.

Drukkerij A. DE CARNE Stavele

2 maart 1917 – Fritz Francken

Het Krijgsgasthuis

Aan Kapitien Duquesne

Een droom van blanke zuilen, wijde gangen,
Van waaiend groen en wingerdstil getak,

BIJ DE BELGEN IN DEN VREEMDE

Het Vluchtoord Ede

Het pleit is beslecht. Het vluchtoord Ede is naar het vluchtoord Nunspeet overgebracht. Het verhuizen is op 20 Februari begonnen.

De eerst weggebrachte personen waren allen gezinnen waarvan de vrouw binnenkort moeder moest worden. Men begon hiermee omdat de kraaminrichting dienen moet voor barak der besmettelijke ziekten. Er waren in de laatste dagen eenige gevallen van besmettelijke ziekten waargenomen geweest en de inrichting van een barak was er noodig. De vervoering van de personen is dus begonnen.

De vluchtelingen moesten hun matras en dekens medenemen. Deze werden per wagon naar het station Ede vervoerd. Het transport ruim 100 personen, van wie 73 kinderen, geschiedde onder leiding van twee Belgische padvinders. Door de slechte verbinding duurde de reis meer dan 3 uur.

Zo rijst dit klooster op een rotstop, blak,
Langs muur en dak met trosssig mos omhangen…

Een vaart de bergwind, van de misten wak,
Door ’t hout der sparren of de traliestangen,
Dan vult ’t geluid der laatste monnikzangen
Opnieuw de stilte, waar eens ’t orgel sprak.

Maar klonk hier vroeger ’t slepen der sandalen,
’t geklep der klok of ’t ruisten van een pij
Onder ’t gekoepel van de ruime zalen,

Nu tokt op ’t schaakberd der geboende vloeren
De gaan en krukstok van wie jong en vrij
Hun daden met hun kwistig bloed bezworen
Valloires (Somme)

2 maart 1917 - Albert Denys – Dagboek

Altijd hetzelfde eentonig leven. Wij hebben nog een verkenning gedaan met adjudant Deleye naar de Duitse lijnen, drie grachtenwaarts op. Wij vondeneen einde tranchee en abris, niets anders. Binst de namiddag zag ik een captif branden aan de kant van Yper.

DE GRANAATMAAKSTERS WORDEN DRONKEN DOOR OP CORDIET TE KAUWEN. — Uit Londen:

Er was sinds eenigen tijd opgemerkt in de Engelsche fabrieken van springstoffen, dat er arbeidsters waren die teekens gaven van beschonkenheid, zonder dat de strengste aftastingen het binnensmokkelen van de kleinste hoeveelheid alkohol konden doen ontdekken. Het raadsel komt echter opgelost te worden: deze arbeidsters werden dronken door het kauwen op cordiet, zooals op gombollen. Het cordiet bevat natuurlijk stoffen die prikkelend werken op het zenuwstelsel, eerst een soort van dronkenschap teweeg brengend, daarna, indien het gebruik herhaald wordt, ernstige stoornissen die zelfs den dood kunnen veroorzaken.

3 maart – Rust in de barakken aan de Rabbelaar.
4 maart – Werk tegen Grognie van 7 ½ ure ’s morgens.

Het Vlaamsche Nieuws – 02 maart 1917

3 maart 1917 - **Opvordering van eetwaren – vaststelling der hoogste prijzen**

ALBERT, koning der Belgen
Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL
Gezien artikel 1, nr 4 der wet van 4 augustus 1914 aangaande de door de gebeurlijkheden van den oorlog genoodzaakt dringende maatregelen:
Gezien artikel 4, nr 9, der wet van 14 augustus 1887, betrekkelijk e huisvesting der op mars of in kantonnement zijnde troepen en de militaire verstrekkingen
Gezien artikel 10 der besluit wet van 11 october 1916, aangaande de staat van oorlog en de staat van beleg:

Overwegende dat, in he belang der voeding van het leger en van de burgerlijke bevolking, de opkoping der eetwaren evenals alle speculatie op de prijs ervan dienen belet:
Op voorstel van onze ministers van oorlog en van binnenlandse zaken
Wij hebben besloten en wij besluiten:
Artikel 1 – De hoogste prijs waartegen, van af dezen dag en tot nader bevel na vermelde eetwaren mogen worden verkocht, is vastgesteld als volgt:
Groene suikerijwortels, het honderd kilogram fr. 5.25
Suikerij in schijfjes, het honderd kilogram, fr. 34.50
Suikerij van den handel, in poeier, het honderd kilogram fr. 48.00
Art. 2 – De gouverneur der provincie, gelijktijdig met de militaire overheid, mag, tegen de door artikel één van onderhavig besluit vastgestelde prijzen, overgaan tot de opvordering der eetwaren, benodigd voor de voeding der burgerlijke bevolking verblijvende op het grondgebied der provincie of naar den vreemde heen gestuurd.
Art. 3 – De voorschriften van artikels 5,7,8 en 9 van het koninklijk besluit van 14 augustus 1914, aangaande de vaststelling van de prijs der eetwaren zijn van toepassing op dit besluit.
Art. 4 – De opvorderingen die hun zullen worden gedaan tegen de door artikel één van onderhavig besluit vastgestelde prijzen, bedragen, des voorkomend, voor de landbouwers, de verplichting over te gaan tot de onmiddellijke oogst der eetwaren of planen, tot het bedrag der vereiste hoeveelheid , evenals tot hun vervoer naar de naastbij gelegen droogoven.
Art. 5 – Onze ministers van oorlog en van binnenlandse zaken zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van onderhavig besluit.

Gegeven in ons hoofdkwartier, den 3 maart 1917
Van ’s konings wege – de minister van Oorlog – De Broqueville

Op het Belgisch Front

Wekelijksch legerbericht van 24 Februari-2 Maart

Het mistig weder van verleden week was hoegenaamd niet gunstig voor het optreden van de artillerie. Ook werd er weinig gevuurd. De Duitsche dekkingen tusschen Steenstraete en Boesinghe werden evenwel met welslagen door de Belgische batterijen beschoten en de loopgraafartillerie was fel in de weer. Heftige bomgevechten hadden bijna dagelijks bij Het-Sas plaats. Enkele Duitsche patroeljes, die poogden onze liniën te naderen, werden door het vuur der Belgische voorposten afgeslagen.

Zondag 4 tot zaterdag 10 maart - Baert A.

Nog altijd weinig geschut. Zou de grote poging langs hier geen plaats hebben, de Engelse vooruitgang in de Somme houdt aan. Weinig beweging, het aantal soldaten is verminderd in de streek.

5 maart 1917 - Van Walleghem

Order waarbij het brood voortaan enkel aan 50 centiemen de kilo mag verkocht worden, in plaats van 70 gelijk het gedaan werd. Moeten de bakkers wat gewonnen hebben rekenende dat het koorn gerequisitoneerd werd aan 33 frank. Maatregel veel te laat genomen. De suikerijbonen stijgen tot 115 frank. De viggens zijn zeer goedkoop bij gebrek aan aardappels

en daar de soldatenafval ook schaars wordt. De vette zwijns zijn weerom aan hoge prijs 2 frank. De taksprijs is afgeschaft, daar men zag dat aan die prijs de kweek ging te niet gaan.

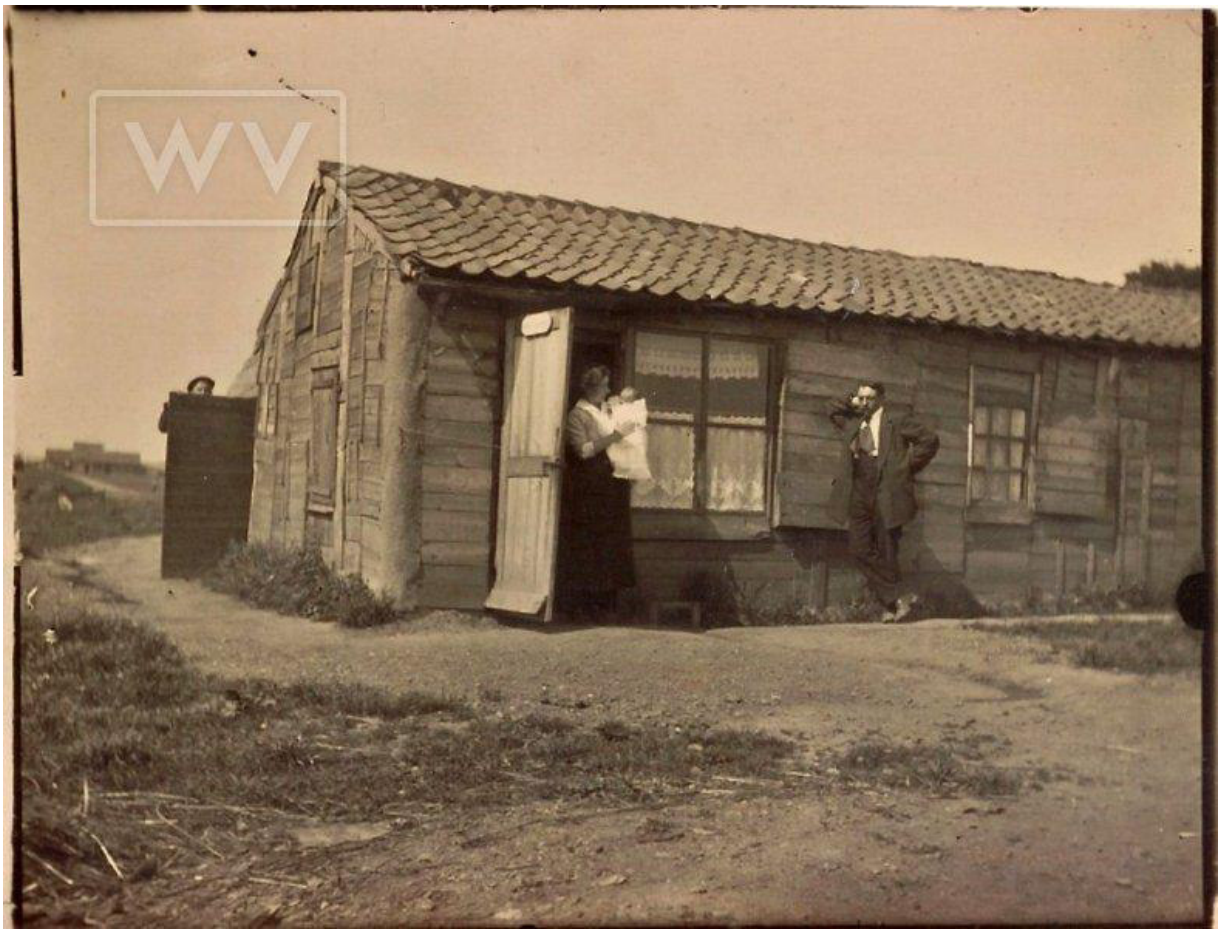

Het echtpaar Nestor Verhaeghe en Jeanne Coene, pas getrouwd in 1915, woonde begin 1917 in een oorlogsbarak op De Werf. Hun zoontje Emile was nog maar een baby. Nestor was leraar, Jeanne was de dochter van een herbergier-varkensslachter.

5 maart 1917 – Brievenboek Poperinge

Aan de kapitein van het Centrale Rekwisitie office te Rouen
Ik neem de respectvolle vrijheid om U te signaleren dat de heer **Schaballie Alphonse**, de betaling nog niet ontvangen heeft van de 4000 bakstenen aan 21 frank of 84 frank.
De 27ste februari 1916 heb ik U deze rekening gestuurd, getekend en gezegeld met de zegel van de stad. Deze drie volgende facturen waren gericht aan het Engelse leger:
1 – 22.000 bakstenen aan 21 frank of 452 frank
2 – 900 bakstenen aan 21 frank of 18,90 frank
3 – 4.000 bakstenen aan 21 frank of 84,00 frank
De heer Schaballie heeft de eerste twee sommen gekregen maar de laatste fctuur is nog niet betaald.

6 maart 1917 – Het hospitaal te Beveren

De directeur van het militair hospitaal van Beveren IJzer was de hoofdgeneesheer dr. Derache. Voor de oorlog was Derache beroepsmilitair geneesheer. Hij was regimentsdokter

van eerste klasse toen de oorlog uitbrak en als dusdanig nam hij deel aan de slag van de IJszer van 16 tot 31 oktober 1914. Door luitenant-generaal L. Melis, hoofdgeneesheer en inspecteur – generaal van de gezondheidsdeisnt van het leger werd hij tijdens deze veldslag van het front weggeroepen om in allerijl het hospitaal van het Fort Louis te Duinkerke te gaan organiseren en besturen. In december 1914 werd dit hospitaal onder de leiding van dr. Derache een heelkundige kliniek.

Dr. Derache (°Anderlecht, 22 mei 1873 en overleden te Elsene op 7 augustus 1935)

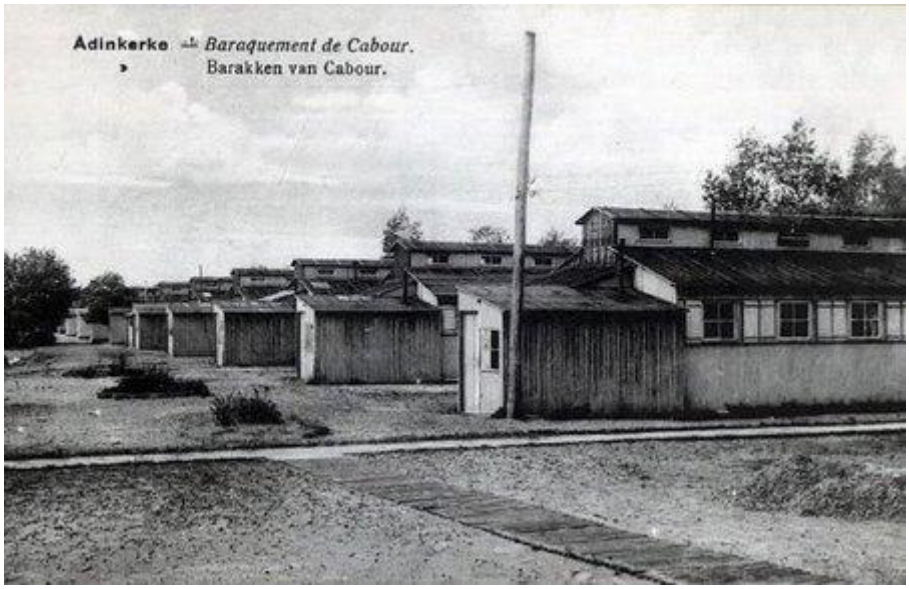

Toen op 26 april 1915 **het hospitaal van Cabour** te Adinkerke geopend werd kwam dr. Derache naar daar om dit nieuw chirurgisch hospitaal te leiden.

In juli 1916 heeft dr. Derache naast zijn directie te Adinkerke nog op een plaats door he m zelf uitgezocht en gekozen een heelkundige hulp- en

voorpost opgericht aan de Grognie, tussen Alveringhem en Oudekapelle. Deze post werkt voor de eerste keer op 20 juli 1915. Daar werden 64 zwaargewonden verzorgd.

Toen in februari 1917 de gezondheidsdienst van het leger het nodig oordeelde het hospitaal van Adinkerke in twee onderscheiden afdelingen te scheiden kreeg dr. Derache opdracht een nieuw hospitaal te ontwerpen en te laten optrekken. Hij koos de wijk De Kruisstraat te Beveren IJzer. Hijzelf heeft het plan ontworpen en alles tot in de details beschreven.
Op 6 maart 1917 ontving het hospitaal van Beveren zijn eerste zwaargewonde. Hij kwam van het hospitaal Grognie.
Zijn hospitaal ontving in het totaal 11.494 patiënten.

In het hospitaal te Beveren / IJzer

Luitenant generaal L Melis schreef dat hij tegen alle tradities en regels van de hiërarchie in Derache aan het hoofd had gesteld van een chirurgisch fronthospitaal maar dat hij met deze benoeming zich zelf mocht feliciteren.
R. Lanszweert – Ijzerbode, mei 1951

7 maart 1917 – Van Walleghem

ONBEZET BELGIË

POPERINGHE

De Vergadering van het gewestelijk Landbouwkomiteit, die gesteld was op Zaterdag 10 Maart, is verdaagd tot later.

Een pijnlijk ongeluk gebeurde langs de weg van Poperinghe met René Vandelanotte, 60 jaar, bijgenaamd ‘netje Fikke’ en kerkbaljuw van Reninghelst. De man reeds dutsachtig was op weg naar Poperinghe voor cimmisien. Op een kwartier van de stad wil hij afsteken voor een auto doch wordt onvoorziens gegrepen door een andere die kwam in de tegenovergestelde richting. Het manneken was de borst ingestuikt en stierf een uur nadien in ’t hospitaal van ’t Couthof.
De kanthandel is omtrent gans te niet dee grote reden is waarschijnlijk omdat officieren en soldaten minder geld daarvoor kunnen missen dan eertijds en velen reeds ‘souvenirs’ genoeg hebben.

De Belgische Socialisten

Camiel Huysmans verklaarde onlangs in een redevoering dat het tijd wordt vrede te sluiten vermits er toch geen overwinnende partij kan zijn en dat de werklieden de Regeeringen moeten verplichten den oorlog te staken.

Een Afvaardiging van de Belgische Socialistische Partij heeft in Congres te Amsterdam hiertegen ten heftigste verzet aangeteekend en een besluit gestemd om den oorlog door te vechten tot het zegevierend einde.

De boter gaat nu 7 frank de kilo.

8 maart 1917 – Albert Denys – Dagboek

Na enige dagen piquet geweest te hebben in de barakken van de Rabelaar trekken wij vandaag op naar Pollinkhove, tegen de Gapaard. 't Is een ware sneeuwstorm welke wij moeten doorworstelen om daar te geraken. Hadde het deze nacht zulk weder moeten zijn voor de 'alerte mauvais', nu 't was lijk altijd 'exercice d'alerte'.

8 maart 1917 – De legerbode

De jas

De oppermens van den grooten oorlog, hem op wien hij sedert 30 maanden nu al, met zijn ontzettende zwaarte drukt.
De loopgraven zijn zijn gebied. Daar zwoegt hij, op ieder uur van den dag en den nacht.
De dagen zijn op de dagen gevolgd, de weken op de weken, de maanden op de maanden, de ene aflossing op de andere….
Wie hem niet, tussen licht en donker, naar de verbindingsloopgraaf heeft zien sluipen, kan hem niet begrijpen, wie hem niet in een aflossing vergezeld heeft, tijdens een donkeren en regenachtigen hergstnacht, heeft de uiterste grens van het menselijk lijden niet gekend.
Hij gaat met langzamen stap, gebogen onder den last van zijn ransel waarin zoveel verschillende dingen opeengepakt zijn: linnen, tentstrook, deken, de gift van de Koning, die van de 'British Gifts', die van zijn meter, en wat weet ik nog niet allemaal.
Met Engelse bottienen aan de voeten met de Franse helm op het hoofd; draagt hij zijn Belgische politiemuts nog altijd warm op het hart.
Hij komt aan de sector, zijn 't dikke? Wie dat? De granaten, de bommen, de torpedos? Neen, de luizen en de ratten!
Een aangenaam verblijf, de dekkingen zijn er talrijk en het is goede grond. De zakskens zullen gauw gevuld zijn.

’t Is uit met zijn begoochelingen, niets blijft er hem over, zelfs geen haren meer! Sedert 30 maanden heeft hij niet meer in een bed geslapen. In het kantonnement bekommert hij zich nog maar om ene zaak – is er vers stro?
Hij is passief geworden. Niets verwondert of verschrikt hem nog. Hij heeft alles gezien en allesgelden.
Hij benijdt zelfs zijn makkers van de andere wapens niet meer; hij is jas en hij zal jas blivjen, want het is het ‘volk onder de wapens’.
Hij is fier over zijn chevrons, die echter front-chevrons zijn, maar anderen hebben er ook.
Door het loergat van zijn overstroomde loopgraaf, kijken zijn ogen op die heel bijzondere wijze die de ontdekkingsreizigers en de zeelieden eigen is. Hij wil verre, zeer verre zien…
Wat? Zijn huis? Al wat hij lief heeft ligt voor hem. Achter hem ligt er niets dat tot zijn hart spreekt. Ja, toch. Jassen zoals hij, die voor immer op de kleine kerkhoven rusten. Hij zorgt voor hun graven, voor het zijne, want morgen zal hij daar misschien ook liggen.
Als hij er soms somber en peinzend uit ziet, laat u daardoor echter niet bedriegen. Als de gehate Mof zich toont, dan wordt hij plots een ander mens, stoer en ingetogen, me de ideale schoonheid die de helden omglanst.
De jas doet zijn plicht, meer dan zijn plicht, en als hij sterft, dan is het, om met de laatste ademtocht die hem nog over de lippen welt, deze kreet uit te schreeuwen: ‘Leve Blegië!’
Grote heel diep als hij voorbij komt, en kniel neer op zijn graf.
Commandant L.T.

Taalhumor.

De familie Janssens, die op eigen kosten hier ergens in een klein villa woont vond dat de beenhouwer van ’t dorp zijn rekeningen al meer en meer begon te peperen, en een der dochters die verbazend knap was in ’t Engelsch, schreef dien menschenbedrieger een heel beleefd briefje dat begon als volgt:

“Dear Sir,

“Since you are engaged to us, from day to day you become dearer and dearer...”

Opzoekingsdienst.

POPERINGHE.—Al de mannen (leger) dezer stad, zijn vriendelijk verzocht hun juist adres “zoo spoedig mogelijk” te zenden aan: E. H. J. Vanneste, aalm., C. 30-I, of Mr. G. Herfelinck, brancard., Belgian Field Hospital, Hoogstaede.

9 maart 1917 – Albert Denys – Dagboek

In Pollinkhove koude en slechte schuilplaats. Wij trekken vandaag naar leysele. Ons peloton is pointe àdroite, en ware ht niet dat ik de Luitenant A.D. op de goede richting gezet had, wij kwamen uit in Bulskamp en hadden misschien in plaats van nu een uur, 4 of 5 uren retard. Sic!!!

De Stem uit België

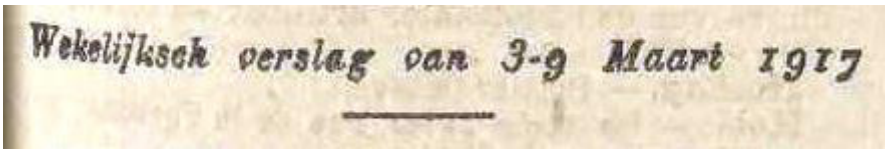

Wekelijksch verslag van 3-9 Maart 1917

Gedurende de verlopen week, werd er voornamelijk fel bij nachte met geweren en machinegeweren gevuurd. Het loopgraaftuig was in de weer, vooral naar de kanten van

Steenstraete en het Sas, en het kwam dan ook aldaar tot bomgevechten, waarvan de heftigheid de 6 maart haar maximum bereikte.
Dezelfde dag was de artillerie op het Belgisch front ook meer bedrijviger dan ooit. De Belgische stukken hebben roffelvuur gericht op 's vijands werken van de eerste linie bij Het Sas en verzamelingen uiteen gedreven.
Op de beschieting van verschillende punten van het Belgisch front tijdens de verlopen week door 's vijands artillerie, hebben onze batterijen zowel ten oosten van Ramscappelle als naar de kant van Dixmuiden krachtig geantwoord.

10 maart 1917 – Albert Denys – Dagboek

Wij liggen in Leysele, Claschoire, schoon cantonnement, mogen binnen bij de burgers gaan. Majoor Deprez goed voor de mannen, want reklameerde voor de slechte kantonnementen. Gisteren zijn wij naar Elzendamme naar **de bain** geweest. Vandaag vespers en goed nieuws van Poperinge, namelijk een postkaart van mijnheer R. Dumortier om nieuws naar R te zenden. Opmerking. Binst ons verblijf in Pollinkhove heb ik vernomen door Droeshout over een andere Maaseyckenaar (in Hoogstade, zoon van hotelhouder). De jongen vroeg aan de Duitse overheid (colonel Mertens nu overleden) een paspoort naar Holland. 20 ½ mark zegt de officier, 't is te veel antwoordt de jongen en maakt aanstalten om te vertrekken? Neem, zegt de overste, na een poos, want 't gene gij doet is bewonderswaardig. (Alle Duitsers beletten dus niet de Belgen te gaan vechten naar Holland; 't is daar ook dus rechtzinnig volk onder)
Vandaag lees ik in de Echo deParis (Jaques de Launoit, sergeant 66ste infantery Henry Bordeaux 'letrres de capitaine Belmont à sa famille', bataillonoverste Baron van Rooys, le 29 novembre 1914: 'Nous avons reçu deux cents belus de la classe 1914 et le drapeau tout déchiré de balles et d'obus leur a été présenté par le commandant Villantroy, commandant de 66 ième…' en zo verder, volgt een lange tekst.

11 maart 1917 – Gevaarlijk verkeer!

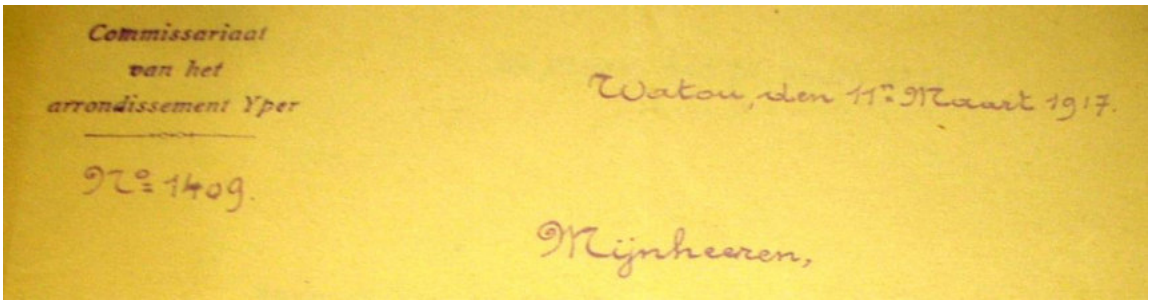
Commissariaat
van het
arrondissement Yper

N° 1409.

Watou, den 11e Maart 1917.

Mijnheeren,

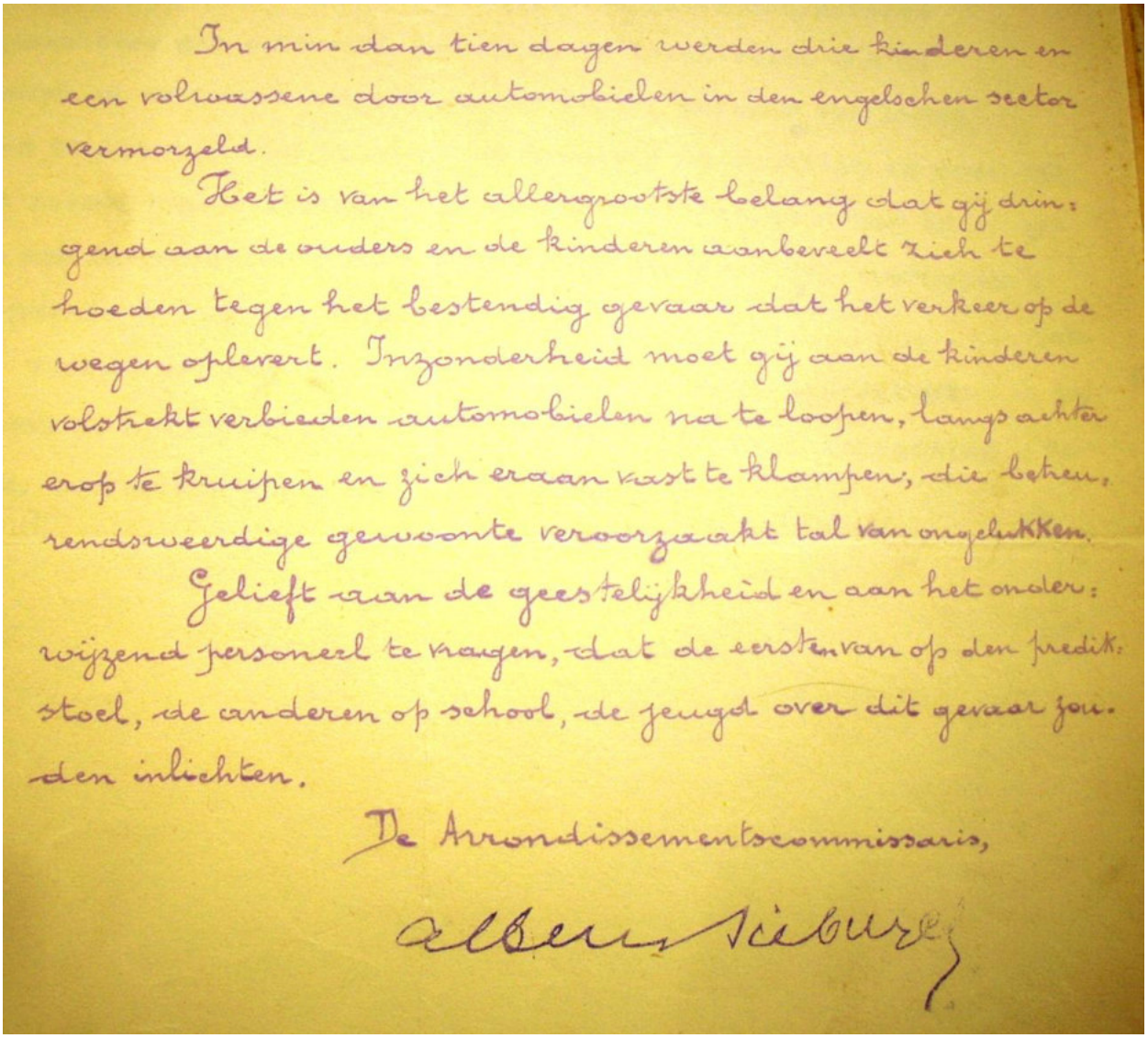

In min dan tien dagen werden drie kinderen en een volwassene door automobielen in den engelschen sector vermorzeld.

Het is van het allergrootste belang dat gij dringend aan de ouders en de kinderen aanbevelt zich te hoeden tegen het bestendig gevaar dat het verkeer op de wegen oplevert. Inzonderheid moet gij aan de kinderen volstrekt verbieden automobielen na te loopen, langs achter erop te kruipen en zich eraan vast te klampen, die betreurenswaardige gewoonte veroorzaakt tal van ongelukken.

Gelieft aan de geestelijkheid en aan het onderwijzend personeel te vragen, dat de eersten van op den predikstoel, de anderen op school, de jeugd over dit gevaar zouden inlichten.

De Arrondissementscommissaris,

Albert Sieburg

Zondag 11 tot zaterdag 17 maart 1917 – Baert A.

Weinig geschut, weinig beweging, niets bijzonders. De verloven voor de Belgen zijn open.
Omwenteling in Rusland.

12 maart 1917 – Campeaux

Overgenomen van het kantwerkstertje
http://oorlogskantschool.wordpress.com/campeaux/
Op **12 maart 1917** hebben wij verdriet bij het verlies van het 10-jarig meisje, **Gerarda Vandoolaege,** zij is besmet met 'Difterie', een sluwe epidemie die zich overgezet heeft op 14 andere kinderen. Gelukkig zijn ze hersteld.
Mevr. Badin heeft een modieuze muts, schort en meerdere kleedjes bezorgd aan alle kleine meisjes. Haar voorkomen als vriendelijk en eenvoudig overtreft de vele giften die zij ons bezorgde.
De kinderen krijgen een bezinningsmoment van **Bisschop De Saegher**, een Benedictijn, dat bekroond wordt met de eerste communie van 4 kleine meisjes en 13 plechtige communies. Mr. en Mevr. Ramaeckers nemen deel aan het feest en aan de zegening in de

namiddag. De heer volksvertegenwoordiger schenkt een zilveren medaille aan de uitverkorenen van deze gelukkige dag. De volgende dag geeft hij een verlofdag die toelaat aan hen die willen om zich te laten fotograferen. Wij hebben van dit ogenblik gebruik gemaakt om de volledige groep van de kolonie, de groep met communicanten, beelden van het kasteel en een binnenzicht van de kapel te fotograferen. (18 mei 1917)

Fransche oorlogstweedekker.
Een door twee motoren voortbewogen bewapende Fransche Coudron-tweedekker.

14 maart 1917 – Brievenboek Poperinge

Aan de militaire gouverneur van De Panne

Ik heb uw rekwisitie nota goed ontvangen. Ik zl het nodige doen om zo snel als mogelijk de gevraagde landbouwalaam te vinden, wat u vraagt.
De rekwisitie hier is heel moeilijk uit te voeren. Er zijn verschillende instrumenten die hier in de streek niet gebruikt worden mar die misschien wel te vinden zijn in de hoeven van de vluchtelingen. Deze boeren willen hun materiaal niet uitlenen maar misschien willen ze deze wel verkopen. Gelieve mij dan ook, in dit geval, te willen laten weten wat ik moet doen.
Onze administratie wenst in het mogelijke mee te werken aan dit patriottistisch werk dat u wenst uit te voeren met het edele doel om de nodige levensmiddelen voor de soldaten te verkrijgen, maar kan ik de boeren vragen hun alaam af te staan als zij deze zelf nodig hebben om te boeren? De rekwisities in deze tijd van het jaar, brengt hen in de onmogelijkheid om voor hen zelf veldwerk te doen. Wij leven hier in een vruchtbaar en rijk landschap maar spijtig genoeg ontbreekt de mankracht totaal. Door de algemene aanbeveling die u nu doet, zal het gemakkelijker zijn om aan te tonen dat met de huidige mankracht er geen intensieve landbouw kan verricht worden.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

BERICHT

AAN DE

VEETELERS

Wij brengen ter kennis der belanghebbenden dat de volgende maatregelen genomen worden ten einde de veeteelt en het vetbeleggen te bevoordeeligen in het niet bezette deel der provincie :

a) De landbouwers en veekweekers kunnen bemachtigd worden om, ter hunner wage en gevaar, de vetteweiden en andere weiden te beleggen die zich bevinden in de streek bezet door de legers

(namelijk de Oostzijde der Loovaart, tusschen de Fintele en Vearne)

op de uitdrukkelijke voorwaarde van alle instellingen die de legers zouden ingericht hebben of zouden inrichten stipt te eerbiedigen en te doen eerbiedigen, te weten : loopgrachten en verschansingswerken van allen aard, stelsels van ijzerdraad, troepwegen optimmeringen, en inzonderheid de telephonische netwerken.

b) Deze die de toelating begeeren van deze weiden te bezigen zullen daartoe eene schriftelijke aanvraag doen bij den Burgemeester hunner woonplaats die deze zal overmaken bij den bevelhebber der gemeentelijke gendarmeriegroep. Deze laatste zal een onderzoek openen ten einde vast te stellen :

1° De juiste ligging der aangevraagde weiplaatsen.

2° De militaire inrichtingen (loopgrachten, enz.) die zich zouden bevinden in of in de nabijheid van de weiden.

c) De bevelhebber van de gemeentelijke gendarmeriegroep die het onderzoek gedaan heeft, zal seffens den bundel overmaken, door tusschenkomst zijner oversten, aan den Krijgsgouverneur, die de bemachtiging zal verzoeken van wege den Generaal-Bevelhebber over de betrokkene legerafdeeling. De Krijgsgouverneur zal deze bemachtiging overmaken aan den Heer Gouverneur van West-Vlaanderen die ervan de belanghebbenden zal berichten.

Deze bemachtigingen kunnen ten allen tijde ingetrokken worden indien de afdeelinggeneralen dit noodig vinden om reden der krijgsverrichtingen.

d) Deze weiden zullen enkel toegankelijk zijn aan de personen die in Belgie verblijven en er eene regelmatige verblijfkaart bezitten.

In algemeenen regel, zullen de eigenaars der beestialen maar eens te week toegelaten worden ter oostzijde der Loovaart. Niettemin, in dringende gevallen, zooals van ziekte of ongeval, zal de eigenaar vermogen seffens naar zijn vee te gaan zien, mits daartoe de toelating te bekomen van den afdeelingsprévôt.

DE PANNE, den 15 Maart 1917.

De Gouverneur van West-Vlaanderen,

Janssens de Bisthoven.

De Generaal-Majoor, Krijgsgouverneur der Provincie,

Andringa.

N° 87. — 15 Juillet 1916.

	France et Colonies	Etranger
Trois mois	3. »	4. »
Six mois	5.50	7.50
Un an	10. »	14. »

Les abonnements partent du 1er de chaque mois.

Le Rire ROUGE

ÉDITION DE GUERRE DU JOURNAL "LE RIRE", PARAISSANT LE SAMEDI

20 centimes

F. JUVEN, éditeur
1, rue du Cloître-St-Honoré
PARIS

Toute demande de changement d'adresse doit être accompagnée de 50 centimes pour frais divers.

Copyright 1916, by LE RIRE, PARIS

A LA MÈRE COUPE-TOUJOURS

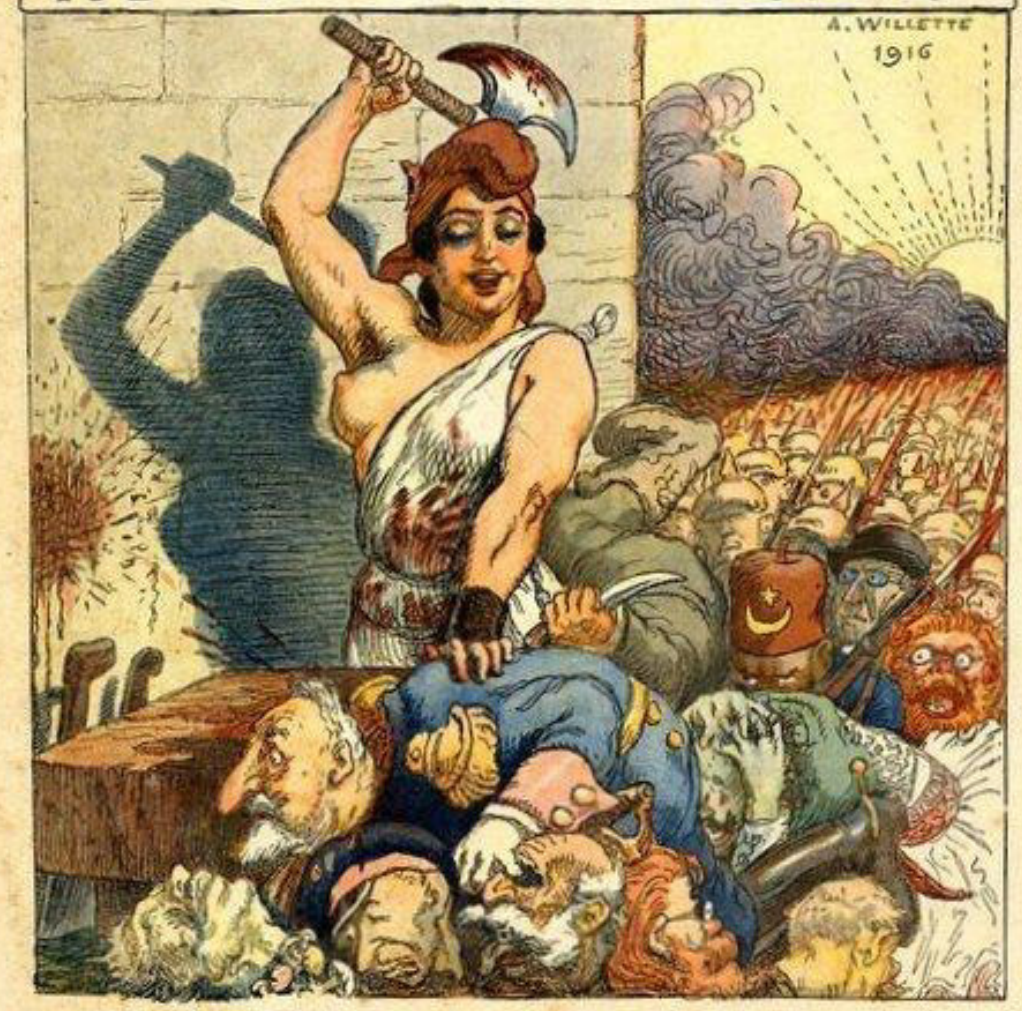

AH ! ÇA IRA ! ÇA IRA !

Dessin de A. WILLETTE.

Nummer 176B **Doos Gazette** **maart 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Hy heeft tegen de Maan gepist. Dit zegt men van ymand, dien 't geluk tegen gaat. Ouds tijds wierd gelooft, dat zich in't pissen naar de maan te wenden, ongelukkig dede zyn. 't Is een ander spreekwoord, *Hy is tegen de Maan gepist*. De verklaring laten wy, om redenen, aan andere over.

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 570 lezers

Beste abonnee

Deze keer een stukje kerkhof, een stuk Poperingevaart en natuurlijk een heel stuk van de Grooten Oorlog.

POPERINGE 01/03/2017 - 07u30

Al 135 skeletten gevonden aan kerken

De opgravingen aan de Sint-Janskerk en Sint-Bertinuskerk in Poperinge zijn bijna afgelopen. "In totaal hebben we intussen 135 skeletten gevonden", zegt Jan Decorte, erfgoedcoördinator bij CO7.

Bij de Sint-Bertinuskerk werden 100 skeletten uit de 16de en 17de eeuw gevonden. Bij de Sint-Janskerk gaat het om 35 skeletten, vermoedelijk vermoeden uit dezelfde periode. "We hadden niet verwacht dat we bij de Sint-Janskerk zoveel skeletten zouden vinden doordat het een beperkte oppervlakte is", aldus Decorte.

De kerkhoven op de Ferrariskaart.

Die magere Poperingenaar die daar in die leemgrond ligt te 'zonnen' lag jarenlang onder een winkel te Poperinge. Misschien is het toch een idee om in de twee kerken een 'schrijn' voor deze Poperingenaars te maken?

De watermolens op de Vleterbeek – 650 jaar Poperingevaart

In 1315, zo schrijft **Filip Hooghe**, te midden van de Frans-Vlaamse oorlog, *gaf de graaf Robrecht op de 10de juli 1315, het bevel aan zijn ambtenaren om de bezittingen van alle leliaards in Vlaanderen, in beslag te nemen.*
De bezittingen van de abt van Sint-Omaars, als aanhanger van de Franse koning en dus leliaard, werden eveneens op de lijst gezet, waardoor we ook een zicht krijgen op de eigendommen van de abdij te Poperinge.

We nemen hier dan ook de door Filip uitgeschreven documenten over waarbij hij refereert aan: Archives départementales du Nord, Série B (Chambres des Comptes de Lille) nr. 6949.

Folio 18 verso
Chest li inventoires des foufaitures dou teroir de Furnes del an mil ccc et quinze ke Wautiers de Tournay et Phelipes dele Spriete ont rendu gus

Premiers en Poperinghes
Li abbes de Saint Bertin une maison at tout ccc lb de rente par an si ke je Hans Bake varlet au dit abbei dist.
Item en le dite vile les offerandes ki sont achensies a Gontier Palster parmi lxxx lb. Parisis par an.
Item ij molins a yauwe et ij molins a vent ki sont chensiet au dit Gontier parmi lxx lb. Parisis.
Item les forages dele vile ki valent a chense par an xl lb.
Item les dimes dele vile si les tient a chense Bauduin Diedeman et Willaumes Buc par mi cccc d.dor par an.
Et faut leur chense au noel lan quinze et a dont en doivent rendre raison.
Item le tonlieu dele vile le quil les avant nommeis Bauduin et Willaume tienent a cense par mi ccc lb. par an gros tornois pour xij d. eet faut leur chense. Du tressime jour de noel lan quinze et un an. Et doivent de le dite chense rendre raison au noel prochain venant.
Item le baillie de le vile et le maierie ki eskey en la main labbey dessus dit par achet ke li dis abbes avoit fait a monseingneur Goesewin del yauwe par le terme de ix ans si ke plussieurs personnes nous ont tesmoingniet.
Item appartient au dit abbeit a Poperinghes les iij pars du molin a vent ki est en debat.
Item appartient au dit abeit deles Poperinghes un bos kon puet faire taillier.

Filip maakt voor ons een samenvatting:
De abt van de Sint-Bertijnsabdij van Sint-Omaars bezat in Poperinge **een huis** dat hem jaarlijks 330 pond rente opbracht, althans volgens wat de knecht Hans Bake vertelde.

De offerandes in de stad werden verpacht aan Gontier Palster, die er jaarlijks 90 pond voor betaalde.
Er bevonden zich te Popering **twee watermolens en twee windmolens** in het bezit van de Sint Bertijnsabdij. Deze molens werden verpacht aan Gontier Palster voor 70 pond parisis per jaar. De wekelijkse markt in de stad bracht de abdij jaarlijks 90 pond cijns op.
De tienden van de stad werden verpacht aan Baudin Diedeman en Willaumes Buc voor 400 gouden denieren per jaar en die cijns moesten ze met Kerstmis 1315 betalen.
Verder werd ook de tol van de stad Poperinge in cijns gegeven aan Bauduin Diedeman en Willaumes Buc voor 300 pond per jaar grooten Tournois.
Het baljuwschap ende meierij van de stad Poperinge werd verkocht door de Sint-Bertijnsabdij aan heer Goeswin de Lauwe voor negen jaar. Zo hadden meerdere personen getuigd.
Ook hoorde de abt te Poperinge het derde deel van de windmolen toe waarover een geschil bestond.
De abt bezat ook een bos nabij Poperinge dat kapklaar was.

Welk was het huis van de abt, waar men het hier over heeft, en dat hem jaarlijks 300 pond opbracht? Het kan de proosdij *op het Vroonhof geweest zijn maar ook het huis dat we later kennen als het* **Sint Jorishof.**
Met de offerandes in de stad, zal men waarschijnlijk het aandeel van de abt in de betalingen van de kerkdiensten, bedoeld hebben, een kwestie waar deze geregeld in conflict kwam met de pastoor van de Sint-Bertinuskerk.
Verwonderlijk is dat er hier sprake is van twee watermolens en twee windmolens. Daarnaast heeft de abt nog aandelen in een derde windmolen. In latere tijden vinden we immers maar 1 watermolen en 1 windmolen van de abt terug in de documenten.
Zijn verdere rechten in de stad waren deze op de wekelijkste markt, op de tienden en op de tol.
Dat hij het baljuwschap voor 9 jaar verkocht had aan Goeswin de Lauwe, wisten we al.
En verder had hij nog een bos nabij Poperinge dat kapklaar was.

Voor ons stelt zich nu de vraag waar **die twee watermolens en die twee windmolens** *stonden.*
We gaan eerst eens kijken naar **de watermolens.** *De watermolens zijn nu eenmaal eerder uitgevonden dan de windmolens.*
In latere tijden hebben we geen probleem om één watermolen terug te vinden. Deze in het huidige Frimoutpark stat ook getekend op de Ferrariskaart, zoals we hier onder te zien krijgen, links waar dat rad staat.

We zien hier ook **de Kouter windmolen** *en wat verder de schorsmolen, maar daar komen we verder nog op terug.*
We gaan deze kaart uit 1765 vergelijken met de Deventerkaart uit 1563 hieronder. Hier valt meteen op dat de schipvaart van Poperinge op deze kaart getekend is, maar niet de Vleterbeek of ***de Leugenbeek*** *zoals ze rond 1563 genoemd werd. De beek die oorspronkelijk, net zoals nu in het jaar 2014 rechtdoor liep, staat op deze kaart niet getekend. Het water werd immers afgeleid naar de vaart die langs het huidige 't Reepje liep.*
De watermolen uit 1563 staat hier dus wel getekend maar we zien de beek Vleterbeek niet. Wel merken we een weg die van de huidige Veurnestraat, vroeger de Gervelgatstraat liep naar de watermolen, en vandaar over de Vleterbeek, naar de vaart, die ze bleef volgen tot aan de Koutermolen.

Die zelfde Koutermolen was ook via de huidige Komstraat en via de Kouterbrug te bereiken.

Over **de tweede watermolen** *binnen de Poperingse keure vonden we tot heden slechts één spoor. In de register van de 'weezerie en deelloten' – SAP 321 – vinden we de verwijzing 'Westwatermuelene'.*
Deze register is ingedeeld per straat en per hoek van Poperinge. Na de Overdam komt deze Westwatermuelene en een ijverige archivaris Fiers heeft daarachter 'Overdam' geschreven omdat deze plaats de Westwatermolen genoemd het verlengde is van de Overdam.

Ook hier gaan we kijken op de Deventerkaart. We zien onderaan links de windmolen die langs hete Hoge Zwynland gelegen is en waarvan de wal eveneens in het bezit van de abt was. De herberg 'Het Hoge Zwynland' staat niet op deze kaart getekend.
Als we de Casselstraat richting Oude markt van hieruit volgen komen we op de rechterkant de huidige 'Keer van de Ommegang' tegen, die toen de Wellinkstraat genoemd werd.

We lopen deze straat in en slaan dan rechts af. Op de hoek ligt de herberg en hofstede 'De Valckenberg'. We lopen deze straat - die in 1563 reeds de 'calchiede' genoemd werd en die richting de Leenemolen liep en dan vinden we op de linkerkant een gebouw dat zowel op de calchie aansluit als op de Vleterbeek.
Het lijkt ons de meest aangewezen plaats om de tweede watermolen, 'de Westwatermuelene' te vinden.

Het lijkt ons dan ook dat het eerste deel van de Boeschepstraat de Overdam genoemd werd en het tweede deel, vanaf de huidige Benedictijnerstraat 'De Westwatermuelene' gewoon omdat dit laatste gedeelte ook effectief naar deze molen liep.

Het is ook één van de eerste wegen – samen met het huidige 'donker gat' langs de kerk, die reeds in de 16de eeuw de 'caulchiede' genoemd werd.

We nemen aan dat de molen in het jaar 1583 met de grote 'pillaige' of 'ruïne' van Poperinge vernield werd, en dat deze nooit meer heropgebouwd werd.

Er was ook nog **een derde watermolen** *op de Vleterbeek te vinden maar deze lag buiten de keure van Poperinge.*

Het bestaan er van kennen we uit een akte van **de 3de november 1366.** *Dan krijgen we in het kader van de aanleg van de vaart te Poperinge een uitgebreide akte van de graaf waarbij hij nogmaals toelating geeft, met daarbij de akte rond de accijnzen, die de hele zaak moet laten financieren.*
De akte gaat verder met de landkoop van stukken grond die vallen onder het grondgebied van Veurne-ambacht.
Na afkondiging van deze aankoop van gronden in de kerken van Veurne Ambacht, kwamen de aangelanden van de Vleterbeek samen om de schatting van hun schepenen aan te horen.
… de goede lieden up de voorseide Vleeterne gheland syn, hem onderspraeken te gadere, es gheconsenteerd die van Poperinghe, den landcoopbede … in leengoede van wetteliken …vornoemdalso selven van onsen gheduchten princhе ende here, verclaerst ende en heeft onbegrepen van allen haren
… bi also dat die van Poperinghe bliven houdende **alle de brugghen** die lichen op rechte stande weghen ende kerkweghen … alse groot, alse ghecostumeerd syn… ende **alle waterganghen an beden ziden** van de vorseide scipvaert ende haren loop laten hebben in de vorseide scipvaert ende wateringhe , de welke die van Poperinghe geconsenteerd en hebben, ons bezeighelt de brugghe van Copperholle,
de brugghe te Waels van den watermeulen
ende de hofbrugghe te Reux te houdene te eweliken daghen omme alle lieden daer over te vaerne met paerden ende marcwaghenen

ende de brugghe te planken also breed dat men over gaen mach ende een peerd laden mach ende voor twee jocken stellen

Uit deze tekst kunnen we opmaken dat er een watermolen 'te Waels' stond. Uit ons verder onderzoek bleek al snel dat de plaats 'Waels' het huidige 'ter Eecke' is waar men bij de bouw van de vaart tevens een overdracht bouwde die de naam 'Vestjens' meekreeg.
Hier kunnen we de Ferrariskaart bijnemen om de plaats van deze watermolen juist te bepalen.
Op dit stukje kaart zien we in het groot 'Ecluse Reecke' staan en we zien de vaart lopen.
Hij kruist de brug waar de overdracht op bevestigd was.
Links van de vaart zien we Vestjens liggen. Blijkbaar waren er in 1765 twee grote gebouwen aanwezig en was er een kapel.

We zijn ter plaatse gaan kijken en we hebben gemerkt dat de grond waar op de kaart een grote 4 staat en we hebben gemerkt dat deze grond verder afliep naar de straat toe die van Westvleteren naar Poperinge loopt. Daar merkten we ook dat de oude Vleterbeek, van voor de aanleg van de vaart een grote meander maakte tot aan het huis dat getekend staat in de hoek van de weg naar Poperinge en de straat naar de overdracht toe.
Daar lag dus de watermolen van ''Waels' die toen waarschijnlijk molenaar en eigenaar was.

Domien Doise die samen met zijn ploeg een uitgebreide studie maakte van Oost – en Westvleteren, bevestigt deze stelling, ook al omdat na de aanleg van de vaart er een overgave

van land plaats vond tussen beide gemeenten. Oostvleteren was immers een klein beetje kleiner geworden.

De twee windmolen van de abt

Zoals we hier vooraf opmerkten, had de abt in **1315** *twee watermolens en twee windmolens in eigendom binnen de keure van Poperinge.*

Als we het stadsplan van Deventer erbij nemen – ditmaal de ongekleurde versie – merken we dat langs de vaart er drie windmolens gelegen waren waarvan de eerste gekend is als de Koutermolen.

De tweede molen is gekend als de **Schorsmolen.**

Op 1 april 1598 *heeft de koop plaats van deze schorsemolen door de gilde van de Poperingse huidevetters.*
De akte begint als volgt:
Alzoo **David vande Vlaecke**, coopman tot St. Winnocx Bergen, competeert ende toebehoort, zoo in zyn eyghen ende priveen naeme, herituer ter sterfhuuse van Adriaen Meveert, als by cope jeghens de erfghenaemen van de moederlicke ende vaderlicke zijde,

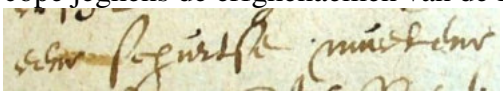

een schurtse muelen
ghestaen op den gront van de heere van Ste. Bertins binnen der stede van Poperinghe, op jaerelicxsche recognaissance van gronthuere, … *wordt deze door de huidevetters aangekocht.*

Hieruit blijkt dat de molen zelf minsten twee 'generaties' kopers in privé-eigendom was.
David vande Vlaecke heeft die immers geërfd van Adriaen Meveert.
Dit bevestigt ons idee dat deze schorsmolen altijd privé-eigendom is geweest, weliswaar net zoals de vele andere windmolens binnen de keure, staande op een molenwal waarvoor men een jaarlijkse 'recognaissance' diende te betalen.

Van de derde molen hebben we verder geen spoor gevonden. . We nemen aan dat deze molen met de vernieling van Poperinge in 1583 ook verbrand is geworden en nooit meer heropgebouwd.
Welke was de tweede molen van de heer van Sint-Bertins te Poperinge?

We hebben het antwoord gevonden in de Register van de Oppositiën – SAP 295. Daar zitten immers enkele losse bladen tussen die over de Zwynlandmolen gaan gedateerd op de 13de mei 1602, maar met getuigenissen die slaan op de periode van voor het jaar 1583 en dus van voor de grote 'pillaige' of vernieling van de stad.

13 mei 1602

Utte dien dat reede, bewyst ende recht begert
datmen alle waerachtige zaken sal sertyfieren ende attesteren,
zonderlinghe dies verzocht zynde –
zo ist dat ic onderschreven – verzocht weesende van **Pieter van Westbrouck**,
sertyfiere goede memorie te hebben
hoe dat mijn heere den abt ende prelaet vanden convente van Ste. Bertins binnen Ste. Omaers,
heere van Poperynghe,
heeft ghehadt binnen de cuere van Poperynghe,
twee muelens hem toebehoorende daeraf deen ghenaemt was **de Coutre muellen** daer de watere muelen mede in pachte ginck – ende de ander was ghenaemt **de Zwylant muellen**,
de welcke twee voornoemde muellens voir de troubelen tyt ende inlandsche oorloge langhen tyt daer te vooren altyts verpacht waeren
up de conditie dat beede de voornoemde muellens de vryheit hadden van de graenen metter peerde te moghen haelen met peerden ende waeghens ende weeder omme thues voeren –
ende gheene vande andere muellens en vermoghen tselve niet te doen –
maer als tselve waeren doende –
te weten de graenen te haelen ofte thues te voeren –

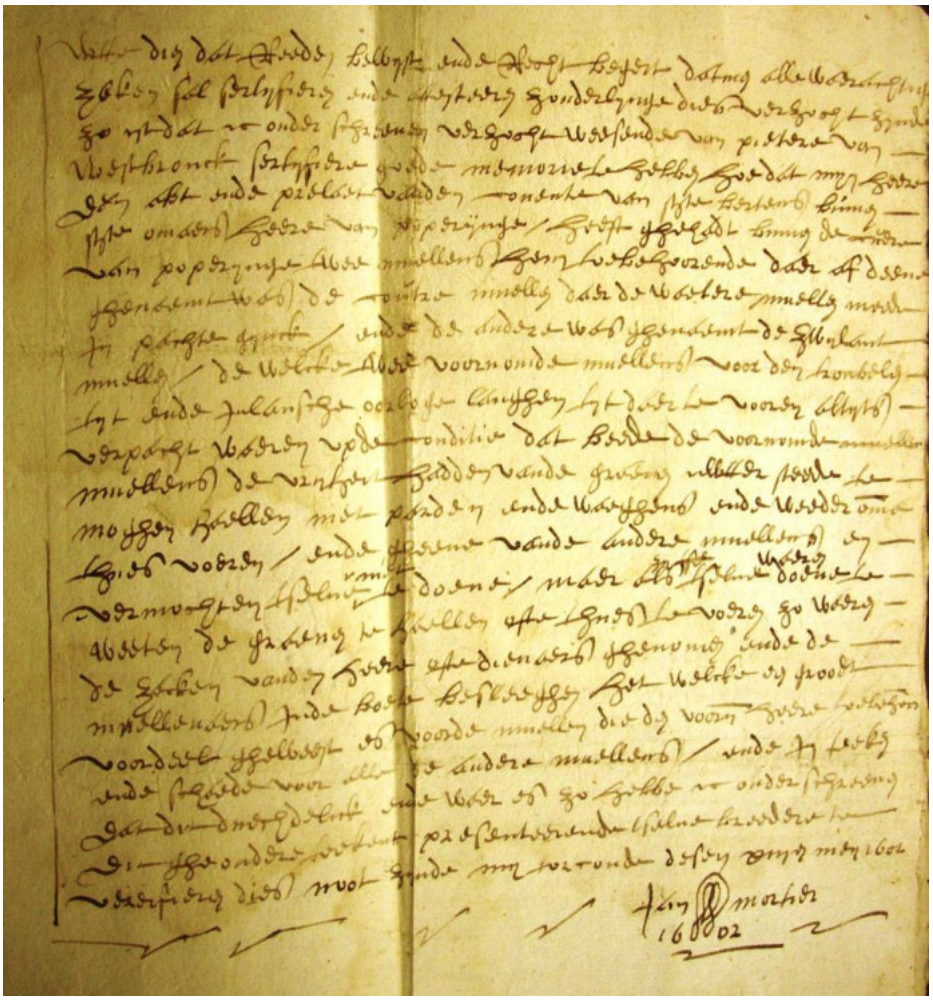

zo waeren de zacken van den heere ofte dienaers ghenomen ende de muellenaers in de boete besleeghen, het welcke een groodt voordeel gheweest es voir de muelen die de voornoemde heere toebehoorde ende schaede voor alle de andere muellens ende in teecken dat dit dueghdelick ende waer es –
zo hebbe ic onderschreven dit gheonderteekent – presenteerende tselve breeder te verifieren dies noot zynde.
My toirconde desen xiiijde meye 1602
Jan Mortier – 1602

De tweede getuigenis is deze van Pieter Masseau.
Anghezyne dat men van rechtsweghe schuldich es alle waerachtighe zaecken te attesteren ende ghetuyghen zonderlynghe dies verzocht zynde –
alsnu van weghen **Pieter van Westbrouck** –

zo eyst dat wy, **Jan Mortier ende Pieter Masseau**, attessteren ende ghetuughen midts desen – in tyttle van pachte ghebruuct thebbene **de Zwynlandtmuellene**
toebehoorende mijn heere den abt prelaet ende convent van Sint_Bertins binder stede van Ste. –Omaers –
al langhe voor de troubele ende dat de zelve muelage alzucke vryheyt als van ouden tyden was hebbende –
datter ghelycke muellens ofte muelenaers en vermochten met enighe waeghens, peerden ofte ezels te ryden, nochte haelen ofte doen haelen vuter stede –
zacken met graen – niet meer met haerlieder waghen, peerden ofte ezels, -
dan by midts alles op de boete ende verbuerte vande zelve zacken –
de cause van ons attestanten scientie es zonderlynghe de ghoone van **Jan Mortier** –
dat de zelve muellage duer de voorseide vryheyt ghenouch proffyctable ende zonderlynghe zeer travailleux was ende dat de voorseide **Pieter Masseau** met een **Clement Vlemynck**, zyn oom, tambacht gheheel heeft ende ghehouden
andere ghezyen hebbende dat een **Kaerle deRoode**, muelenaere vande Watuwestraete muelen enighe zackhen gheleyt hebben opden waeghen van een landsman daermede vuter stede naer de zelve Watouestraet muellen rydende -
by de dienaers van Poperynghe anghesprooken ene ghecallangiert was daeraf zeer groote cost hebbende
In oirconde dat tghone voorschreven waerachtich es –
zonderlinghe elck naer zyn wetenschap deser attestatie verkent ende gheteeckent hebben ende … tallen justitie te ratificieren.

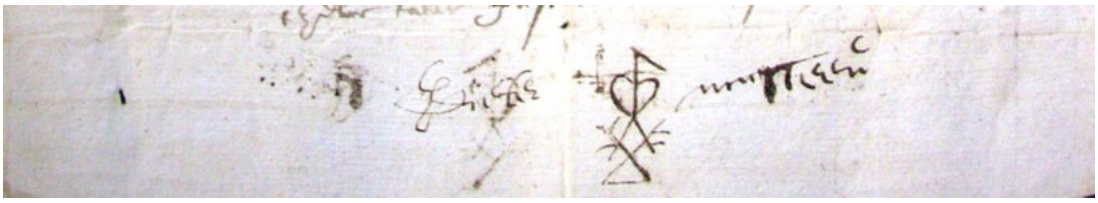

De Zwynlandmolen getekend op de Jacob van Deventer – kaart te dateren rond 1565.

We zien dat de Zwynlandmolen in vogelvlucht niet ver van de Westwatermolen stond. Aan de Kouter werden de watermolen en de windmolen van de abt gezamenlijk verhuurd, zou dit misschien ook voor deze twee molens het geval zijn geweest?
Zijn er nog andere gevallen bekend van het samen verhuren van een water- en een windmolen?
Ieder antwoord levert toch minsten weer één vraag op.

Oude liederen

Oude liederen hebben een charme, soms ook zonder dat we de melodie nog kennen. Het liedje in deze 'gazette' komt uit het tijdschrift 'Uylenspiegel' van de 21ste januari 1838. 't Is dus189 jaar oud…de 'houille' zijn de kolen, hee!

VOLKSLIED,

Opgedragen aen de ministers, welke aen de petitien om de houille te doen afslagen nog geen regt willen verschaffen.

Ministers, ziet uw broeders lyden!
Den fellen kou brengt hen in nood.
Gy kunt hun grootste smart bevryden;
Verdien zy dat g'hen verstoot ?.....
Verschaft hun regt dat zy zoo lang vragen,
Op dat de brandstof minder komt in prys,
Maer gy blyft doof voor hen die aen uw klagen,
Ofschoon hun smart nog dag'lyks hooger ryst.

Zegt waerom wilt g'hen niet aenhooren ?
Als zy u vragen : geeft ons regt !...
Kan u hun lyden niet bekoren
Dat gy hun klagt ter zyde legt.
Zy hebben u petizens opgedragen,
Op dat de houille minder komt in prys,
Maer gy blyft doof voor hen die aen u klagen,
Ofschoon hen smart nog daeg'lyks hooger ryst.

Zy vragen u dat ge' al de regten
Die thans nog op de brandstof staen,
Dat gy die altemael zoud *slegten*,
Op dat de houille af zou slaen...
Ziet daer het geen u arme broeders vragen,
De branstof is voor hen te hoog in prys
Maer gy blyft doof voor hen die aen u klagen,
Ofschoon hun smart nog daeg'lyks hooger ryst.

Weet dat gy het volk nooyt mogt verstooten,
'T is 't arme volk dat u betaelt.
Wat de regering heeft van nooden,
Word *van de* ambachts lieden g'haelt...
Hoe kont gy dan uw arme broeders plagen ?
Hen laten lyden daer g'hen hulp onzegt.
Denkt gy niet dat ze eens rekening zullen vragen,
Aen al die schenden het arme volks regt. ?...

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

17 maart – Albert Denys – Dagboek

De dagen gaan voorbij in exercitie doen ’s morgens van 8 tot 11 (spelen, enz.) en ’s namiddags land omspitten of exercitie of granaatwerpen.
Gisteren werd gans het peloton uitgescholden voor **boches** door luitenant A.D. omdat niemand getuige wilde zijn voor de eerste chef Cordier die de orders gegeven had aan de conducteur Vanderelst om zand te rijden. De eerste chef zelf kende de mannen niet en had zelf geen getuigen genomen wanneer ’t feit gebeurd was 2 dagen te voren (hij was dus in fout).
Proposities werden gedaan voor Gailon doch de kapitein niet wetende dat ik reeds kandidaat was, proposeerde mij niet. Vrezende mijn congé te verliezen reclameerde ik niet. Belgisch leger???
Gisteren schoon lof met kruisweg. Bij ’ t horen van Vexilla Regis kwamen mij de vroegere tijden te binnen wanneer we op de koude banken in de kapelle van ’t college zaten, onder de indruk der plechtigheid en ook met ’t vooruitzicht van ’t Paasverlof aan zee.
In Leysele waar ik vroeger in mijn kinderjaren eens geweest ben om te spelen in de ontvangstkamer, binst het eten, van mijn peter (vroeger hier paster in Leysele).
‘k Leef ook in goede hoop op een aanstaande verlof voor Poperinge. Ik zal Camille bezoeken al voorgaan te R.

Eergisteren heb ik ook een deugdelijken brief gehad van **Alfons Callewaert**. Opmerking over Psichari, Francis Jammes en anderen. ‘k Heb dus uitleg gevraagd aan L.M. en met vreugde vernomen. Reeds enige dingen van Jammes gelezen.
Nu heb ik toch weder pages choisies van René Bazin. ’t Is prachig. Ook over contrition parfaite van een lebenkuhl, Duitse S.J. In Pages Choisies de **René Bazin** komt: in **Terre d’Espagne** la ganaderia de Ybarra, over stieren kweken en vechten, cabestors, gedresseerde os om de stieren ’s nachts van de ganaderia naar de stad te leiden.

René Bazin

17 maart 1917 – Van Walleghem

Het nieuws komt ons toe van **de revolutie in Rusland en ’t ontslag van de keizer**. Iets waarop wij door de gazetten weinig bereid waren.

In februari stonden vrouwen hele nachten in de broodrij. Op 23 februari was het Internationale Vrouwendag. Vrouwen demonstreerden in het stadscentrum voor gelijke rechten. Op dezelfde dag begonnen vrouwelijke arbeiders in de Petrogradse wijk Vyborg te staken tegen het broodtekort. Zij riepen de mannen van de nabijgelegen staalfabrieken op om mee te doen met de staking en sloten zich aan bij de vrouwelijke demonstranten in het centrum. Aan het einde van de middag deden ongeveer 100.000 mensen mee met de

demonstratie. Op 24 februari gingen 150.000 mensen de straat op in Petrograd. Op 25 februari werd er gestaakt in alle grote fabrieken van Petrograd. Ongeveer 200.000 mensen sloten zich aan bij de staking en demonstraties. Er vonden gevechten plaats tussen de demonstranten en de politieagenten
Op 27 februari werd de Sovjet van Petrograd opgericht. Bij de vergadering van 28 februari waren er ongeveer 600 afgevaardigden gekozen door de arbeiders en soldaten. De soldatenafgevaardigden domineerden de vergadering, want twee derde van de stemgerechtigden bestond uit soldaten. Het aantal afgevaardigden zei niks over de grootte van de groep achter de afgevaardigde, want een groep van tien soldaten kon al een afgevaardigde hebben, terwijl een fabriek met duizenden werknemers ook een afgevaardigde had.
Leden van de Doema weigerden het bevel van de tsaar tot de opheffing van de Doema op te volgen. Deze Doemaleden riepen zichzelf uit tot de officiële leiding van het land. De Sovjet van Petrograd besloot op 1 maart de oprichting van de Voorlopige Regering te steunen.
***Op 2 maart** stuurde de Doema twee afgevaardigden naar de tsaar met de eis dat hij zou aftreden. Nicolaas trad af namens zichzelf en zijn zieke zoon. Zijn jongere broer Michail weigerde de kroon. Dit betekende de val van de monarchie en dat werd met vreugde onthaald door het merendeel van de bevolking. Er werd feest gevierd in de grote steden van Rusland en ook in gebieden met veel leden van etnische minderheden.*

18 maart 1917 – Van Walleghem

Sedert enige dagen lezen wij dat de Duitsers zich beginnen achteruitrekken op de Somme. Vandaag vernemen wij de inname van Bapaume. *Op 122 kilometer van Poperinge.*

In de Belgische Standaard van de 16de maart 1917 schrijft men het volgende:

NA BAGDAD: BAPAUME

Het laatste Engels ambtelijk bericht bevat eene belangrijke aanwijzing: ‘Ten gevolge van onze aanhoudende beschieting is de vijand verplicht geweest zijn bijzonderste verdedigingsstelsel voor Bapaume op een front van drie en half mijlen te ontruimen. Terzelfdertijd gingen we nog een kilometer vooruit.

De Wroeters

Edouard Van Praet

We wroeten in d'aarde van 't vlekkeloos land
In d'Yzeren streke – ter wereld
Het bloedgat gedrenkte, maar nooit overmand,
Wiens kroone het eerst is ompereld!

We slaven en sloven in modder en slijk
Met eeltige handen en spade
En werpen al wroetend d'onbreekbaren dijk
En sluiten 't geweld van den kwade.

Onz' adem versmelt met den adem van 't veld,
De ruggen gaan op en gaan neder,
Met hijgende borsten, in rythmisch geweld
De dijk wordt al breder en breder,

Beplakt en besmodderd met nattigen grond
En kleurige kladden zo zompe
Al persend de lippen op dorstigen mond
En stekend doorzijpelde klompen.

Stak menigeen onzer den kuil van zijn graf
En – goddelijk offer der aarde –
Zonk badend in 't bloed dat hij wroetende gaf
Voor 't land dat de koning bewaarde.

E.H. Jules Vanneste in het uniform van Belgisch legeraalmoezenier, 1914-1918. (R. Baccarne)

De Poperinghenaars (stad) bij 't le-
ger zijn verzocht zoo spoedig mogelijk
hun juist adres te laten kennen aan *E. H.*
Jul. Vanneste, aalm. C. 30-I of *H. Gasp.*
Herpelinck, brank. Belgian field hospital.

Zondag 18 tot zaterdag 24 maart – Baert A.

Kalmte in 't begin der week, de Vrijdagnacht begint het kanon te dommelen, neemt toe in hevigheid en de zaterdagnacht is het gerucht oorverdovend, gans de stad davert. Goed nieuws: vooruitgang in Frankrijk, verbetering in Rusland, vooruitgang in Mesopotamie.
Maandag 19, vallen 17 zware obussen rond Havermuis, Quinten, Statie, allen in velden en wieden; 1 valt op schuur van schepen Devos aan 't Wit Huis. Donderdag 22, enige obussen op heerlijkhede en hofstede. Persoone Maddelein, om 6 uur krijgen wij 11 obussen in de stad: 2 achter de statie, 1 achter de Benedictinen, 2 René Devos, timmerman, 1 jufvrouw Van merris, 1 Goudenhoofdstraat waar een man gedoode wordt (Vandenberghe van Yper), Westouterstraat, 1 bij Th. Pareyn. Weeral veranderingvan divisie. De tramlinie wordt nu gebezigd door de Engelsen.

19 maart 1917 – Albert Denys – Dagboek

Maandag morgen en de compagnie is vroeg op om naar de oefening op 't plein in Hoogstade te gaan. Ik ben kamerwacht en 'k heb het dus gelukt te mogen thuis blijven. Gisteren ben ik naar Alveringhem geweest om mijn zakje te halen. Alles was verdwenen, sokken, broek, papieren, pile, kerkboek, étui de cigarette, enz.) nu 't is oorlog. Dan heb ik nog wat gelukkige ogenblikken beleefde met L.M. al redekavelen over vroegere tijden en van alles wat.

19 maart 1917 – Van Walleghem

In de nuchtend vertrekt gans de 2de groep der hier verblijvende Belgische artillerie. Zij gaan naar Eu oefeningen nemen om te leren schieten me de 115 kanonnen. Zij weten niet of zij nog op 't Engels front zullen moeten weerkeren ofwel of zij zullen moeten overgaan naar het Belgisch front. Meest allen zouden liever hier blijven, wel is waar er is hier meer gevaar dan op het Belgisch front, doch zij zijn hier zeker veel onafhankelijker en geraken soms nog aan enige batjes die op 't Belgisch front niet te vinden zijn. De 1ste groep zal hier nog enige tijd blijven.

Péronne ingenomen.

Sedert enige tijd is er een order ingekomen van wege de militaire gouverneur Andringa waarbij al deze die willen koffie of eten geven aan de sodlaten, daartoe een bijzondere aanvraag moeten doen. Is dat mensenplagerij, men zou het waarlijk menen.

Eens de aanvraag gedaan, kom ter enige weken nadien een doktoor van de gezondheidsdienst om het huis of tente te bezien. Een voorwaarde die vereist wordt is dat men niet mag koken in de plaats waar de soldaten eten of drank nemen en alzo vallen reeds meer dan de helft der tenten buiten de conditien, en juist de armste mensen;

Vervolgens worden nog verscheidene andere zaken nagezien. Voldoet het onderzoek dan moet men nog in de eerste maand de toelating niet verwachten, als 't wel gaat na 2 of 3 maanden. Zo ken ik er die na 5 maanden nog niets ontvangen hebben. Voorzeker is er in al die administraties even als in de gendarmerie volk te kort om door het werk te geraken!

In de namiddag vallen bommen op Poperinghe.

20 maart 1917 – Van Walleghem

Weerom bommen op Poperinghe rond het Elisabethgasthuis en de loskaai, Leenewaarts.

Gemeenteraadszitting Poperinge – SAP

Aan de landbouwers der stad Poperinghe

Regeling der landbouwvoortbrengst

Wij burgemeester der stad Poperinghe brengen ter kennis der landbouwers het besluitwet dat de volgende maatregelen voorschrijft om de voortbrengselen op landbouwgebied te regelen.

Art. 1 – Bij de ondernemingen van een hectare en meer uitgestrektheid zullen de bebouwde gronden, de hopvelden niet inbegrepen, benuttigd worden als volgt:
1 – Ten minste 3/8 voor de tarweteelt, behalve bij ondernemingen van ten hoogste 3 hectaren.
2 – Ten minste 1/8 voor het telen van aardappelen
3 – Ten minste 3/8 voor het telen van voederplanten, rogge, haver, erwten, bonen en andere niet hierboven genoemde voedingsplanten.
4 – Ten hoogste 1/8 voor het telen van nijverheidsplanten, suikerbeten, chicorei, brouwgerst, tabak en andere niet tot voeding dienende planten met uitsluiting van vlas en koolzaad.
Art. 2 – Twee of verscheidene landbouwers mogen met malkaar overeenkomen, mits de staatslandbouwkundige het toelaat, om de voorschriften van bovenstaande artikel op hun gezamelijke gronden toe te passen.
Art. 3 – Bij de ondernemingen van minder dan een hectare en van meer dan tien aren zullen de bebouwde ronden, de hopvelden niet inbegrepen, voor ten minste 1/8 gebezigd worden tot het telen van aardappelen.
Art. 4 – Latere besluiten zullen de verkoopprijzen vaststellen voor de tarwe en de aardappelen voortkomende van de teelt, geregeld bij artikel 1 van dit besluit.
De hoeveelheden welke niet door de bevoegde overheden zullen opgeëist worden, zullen, zo de landbouwers het aanvragen , overgenomen worden als voorraad voor de voeding der bevolking tegen de verkoopprijs door de besluiten bepaald.
Art. 5 – De overtreders van de bepalingen van dit besluit zullen een straf oplopen welke tot acht dagengevangenschap en 200 rank boete kan bedragen.
Art. 6 – Onze ministers van landbouw en openbare werken en van binnenlandse zaken zijn gelast de uitvoeringmaatregelen te nemen en de wijze van toepassing van dit besluit te regelen.

Door het ongunstig weder dat ongelukkig te lang geduurd heeft, is het misschien moeilijk en om zo te zeggen onmogelijk geweest van sommige landbouwers die geëiste hoeveelheid tarwe te bezaaien. Daar voren komen wij u smeken in compensatie van het te kort gezaaid koren een grotere hoeveelheid aardappels of huttebonen te willen planten. De zaak is van een allergrootst belang. Daar voren koesteren wij de hoop dat gij van onze oproep zult willen beantwoorden en dat gij een bewijs zult willen geven van oprechte vaderlandsliefde met aan onze soldaten en aan onze medeburgers de nodige bevoorrading te verschaffen.
Poperinghe den 20ste maart 1917
De dd. Burgmeesters Devos

ALGEMEEN OVERZICHT

Algemeene achterwaartsche beweging der Duitschers van de Ancre tot Soissons

Prachtige vooruitgang der Britten en Franschen op een front van 140 km. Inname van Bapaume, Chaulnes, Roye, Lassigny, Noyon

Op het Belgisch front. — Felle bomgevechten bij Dixmuide, naar den kant van het Veerhuis en Steenstraete. Heftige artilleriestrijd te Dixmuide, Ramscappelle, Steenstraete en Pervyse.

Legerbode 20 maart 1917

20 maart 1917 – Albert Denys – Dagboek

Harde regen en wind. Exercitie op 't Sommeplein. Wij gaan naar 't rassemblement en keren terug naar 't cantonnement. Een uur later, reunie voor de Vlamingen in de schuur van 1ste peloton. Wij gaan er om te vernemen in 't frans dat de colonel een soldaat gestraft heeft om met zijn kapote open te wandelen. Teruggekeerd wordt er weder een rassemblement te

houden. Na 15 meter terug, daarna inspectie der wapens… zo speelt men er mee… Vandaag nogmaals rassemblement, en ik krijg een pakje van tante met brood. ’t Komt dus goed te pas.

22 maart 1917 – Van Walleghem

Weerom geweldig gevrozen. Wat harde winter! Begraving van Jules de Bruyne, vluchteling van Kemmel op ons oorlogskerkhof. 2 bommen vallen aan de Millecruysse en ook verschillige op Poperinghe.

Op het Belgisch Front

Wekelijksch Legerbericht van 17-23 Maart

Gedurende de verloopen week heeft ’s vijands artillerie vrij bedrijvig geweest op het front van het Belgisch leger. Caeskerke, Noordschoote en de streek bezuiden Stuyvekenskerke werden herhaaldelijk gebombardeerd. In de sectoren Ramscappelle, Pervyse, Dixmuide en Steenstraete werd er dikwijls op onze inrichtingen gevuurd.

Onze artillerie heeft voor onze liniën geseinde vijandelijke groepen onder vuur genomen en met welslagen ’s vijands batterijenvuur beantwoord.

Bom- en granaatgevechten naar de kanten van Dixmuide en Het-Sas.

VLIEGWEZEN. — Het slecht weder heeft gedurende verleden week de actie van onzen vliegdienst verhindert, maar, bij het nu en dan opklaren van het weder, heeft men enkele verkenningen kunnen uitvoeren.

22 maart 2014 – Delaere C.

Donderdag. Enige bommen vallen in ’t straatje tussen de Koeimarkt en de Yperstraat, leggen een huis in. Doden een man en kwetsen een vrouw. Naderhand kwamen een tijd lang geen bommen meer over Poperinghe maar wel tussen de stad en de Ouderdom in de richting van de Engelse kantonnementen.

26 maart 1917 – **De gebroeders Van Raemdonck** - Tekst uit ‘Westhoek verbeeldt’

De broers **Frans en Edward Van Raemdonck** waren afkomstig van Temse in Oost-Vlaanderen. Het waren sterk sociaal-voelende broers en begin augustus 1914 meldden zij zich als oorlogsvrijwilligers. Zoals velen waren ze snel ontnuchterd door de ontberingen van de oorlog. Aan het IJzerfront waren de Van Raemdoncks steeds samen, in dezelfde compagnie van het 23ste, later van het 24ste Linieregiment, waar ze sergeant waren.

Op het Belgisch front, is een detachement in den nacht van den 26 dezer, ’s vijands loopgraven nabij Steenstraete binnengedrongen. *Na den vijand verliezen toegediend en dezes werken overhoop geworpen te hebben, is het met gevangenen naar onze liniën teruggekeerd.*

Vinnige artillerie-actie naar de kanten van Dixmuide, Steenstraete en Het-Sas. De Belgische batterijen hebben verscheidene verzamelingen van Duitschers uiteengedreven en doelzaam ’s vijands werken nabij Bixschoote beschoten.

Uit de Legerbode

Hun vuurdoop ondergingen zij in de nacht van 25 april 1915 in Boezinge, waar de vijand voor de eerste maal met stikgassen aanviel en waar zij de gruwelijkheid van een mensenslachting ondergingen. Op 24 juni 1915 werd Frans gewond, maar hij wilde niet horen van achteruitblijven: “Ik ben binnengekomen om Vlaanderen te verdedigen. ‘k Vecht niet voor de regering, maar voor Temsche en Vlaanderen” zou hij gezegd hebben. Bovendien

was zijn 2 jaar oudere broer Edward nog aan het front: “Als d’ene sterft, dan ook d’andere dood".
De beide broers hadden als intellectuelen en onderofficieren een grote invloed op hun ondergeschikten, wat ze aanwendden om de soldaten wat Vlaams bewustzijn bij te brengen.
Eind februari 1917 viel de beslissing dat de 6de Compagnie van het 24ste Linieregiment in de nacht van **25 op 26 maart 1917** een aanval zou uitvoeren op de Duitse stellingen van het **Stampkot te Steenstrate** (ten oosten van het kanaal IJzer-Ieper, Zuidschote).
Om 3 uur ‘s morgens, na een moordend spervuur op de vijandelijke linies, brak de aanval los.
De noordelijke groep stond onder leiding van sergeant Edward Van Raemdonck, de zuidelijke onder sergeant Frans Van Raemdonck. Ze zouden het Stamkot in een tang grijpen.
Edward leidde een groep granaatwerpers die de loopgraaf met handgranaten moesten zuiveren. Frans drong dieper in de loopgraaf om de vluchtende Duitsers krijgsgevangen te nemen.

« Het gaat soms mijn gedacht te boven, hoe een « mensch zooveel kan lijden en zonder morren zijn « lastige taak weet te kwijten, om ten laatste... « te sterven als held ! !... » *Edward.*

« En als ik val, dan éerst voor Vlaanderen !... » « Dat er misschien menschen zullen zijn, die over onze « graven zullen stappen en zeggen: « hij was goed en « braaf, ik heb hem bemind: maar hij is niet meer... » « en wij zullen dood zijn voor hen, dood voor eeuwig! » *Frans.*

ONS DOEL :
Te saâm vereend
in vreugd en nood,
als d'eene sterft :
den andre « dood » !
Frans.

GEBROEDERS VAN RAEMDONCK

Beide sergeant in de 6de Kompanie 24e Linieregiment

Gesneuveld te *Steenstrate*, in elkaars armen, in den nacht van 26 Maart 1917.

EDWARD

Geboren te TEMSCHE, den 8a Oktober 1895.

Het leven loech hen toe als rozen in de Lente, toen 't plots aan 't stormen ging door 't menschenrijk... Oorlog ! — Door 't land dat in nood was, kwamen de mannen in 't gelid ; " Vrijheid of dood ! „

Een wilde drang joeg door 't bloed der Gebroeders. Elkaar en hun land getrouw smeekten Edward en Frans, van hunne beminde ouders de toelating af " vrijwilliger „ te worden, en op 4 Augustus 1914 zegden zij vaarwel aan wat hun duurbaarst was, om te lijden en te strijden voor Vlaanderen.

Drie jaar haast gedroegen zij zich als een toonbeeld van Broederliefde en Heldhaftigheid die legendarisch was geworden in 't regiment : beide waren even geacht van oversten als van onderdanen. Edward was steeds bekommerd om zijn zwakkere Broeder, wier fijngevoelige droomers-ziel vaak bloedde onder den drang der gebeurtenissen, wijl hij zijn leed uitkloeg in zijn diepdoorvoelde dichterszangen... (Liederen van de dood.)

Gelijk de schoonste bloemen het eerste worden geplukt, zoo werden in den afgrijselijk-schoone nacht van 26 Maart 1917, hunne levens geplengd op 't altaar der Ideale, offervaardige Broederliefde.

FRANS

Geboren te TEMSCHE, den 24a Januari 1897.

In een rit op de eerste lijn van den vijand, hadden beide zich allermoedigst gedragen. Onder een ijselijk bombardement keerden de mannen terug, na volbrachte taak. . . . . .

Tot aan den IJzer kwam Edward. en keek met zijn vlammende oogen rond... doch zijn Broeder niet ziende op de plaats der afspraak weigert hij over den IJzer te komen, en de reeds volbrachte heldenfeiten zal hij nu spontaan bekronen met zijne Ideale Broederliefde ; te midden het afgrijselijkste kanonnenvuur, gaat hij op zoek naar zijn broeder... Wat is er toen gebeurd ? ? ?

...Achttien dagen nadien, tusschen onze en de vijandelijke lijnen, vond men beide, in elkaars armen liggend voor eeuwig... dood !

Ter plaatse zelf waar zij vielen, werden zij naast elkaar in een obus put van het verlaten " niemandsland „ begraven. Kort nadien werd hun graf gedeeltelijk stukgeschoten en vernield.

Thans rusten hun duurbare overblijfsels in de Krypte van Vlaanderens IJzertoren te Diksmuide. Zij die eens de kroon zetten op het symbool der Ideale Broedertrouw, wezen thans voor Vlaanderen de wegwijzers op de baan van eensgezindheid en Broederliefde in den strijd voor Vlaanderens herwording. Wezen wij immer hun offer waardig.

Het werd een lijf-om-lijfgevecht in het donker. Veel Duitsers stierven door dolksteken of scherven van handgranaten. Een vuurpijl was het teken voor de terugtocht, maar Frans was door een kogel getroffen. Het verhaal gaat dat hij, zelf gewond, een gewonde strijdmakker, de Waal **Aimé Fiévez** met zich meesleurde, maar dat zij uitgeput achterbleven.
Feit is dat Edward zijn broer niet aantrof op de afgesproken plaats aan het voetbrugje bij de kanaaloever en terug ijlde. Geen van de broers keerde ooit weer. Edward was 22, Frans 20.
In Wikipedia stelt men dat men in het leger toen zou hebben voorgesteld om een halfuur wapenstilstand te vragen zodat de lijken konden worden weggehaald. Generaal Louis Bernheim, zou dit voorstel toen hebben afgewezen en aan generaal Mahieu hebben verklaard: Je n’en vois pas la nécessesité; d’ailleurs il s’est avéré que le plus jeune des deux était un flamingant’.
Waarop generaal Mahieu zou hebben geantwoord: ‘En effet’.

Achttien dagen later zou men de lijken terug vinden van de broers Van Raemdonck en de Waal Fiévez. Wie nu precies wie omarmde in de dood, is de grondstof van mythe en wordt ingevuld naargelang men van Belgicistische dan wel Flamingante strekking is.
De drie werden ‘s nachts, op 13 april 1917, in een granaatkuil begraven in het niemandsland. Het daaropvolgende krijgsgewoel beschadigde echter hun graf. Op 31 juli 1917 werd het terrein door Fransen heroverd en vanaf november 1917 was dit de Belgische sector Merkem. De Belgen verzamelden de stoffelijke overschotten van de drie en herbegroeven ze op dezelfde plaats. In september 1918, net vóór het eindoffensief, verbleef de 1ste Legerdivisie

in de zone Merkem en een stenen kruis werd op het graf geplaatst. Op deze plaats werd in augustus 1933 een monument geplaatst (een gestileerde bunker opgebouwd uit de betonblokken van de Stampkotstelling). In maart 1924 werden hun resten op bevel van de militaire overheid ontgraven, in één kist geplaatst en overgebracht naar de Belgische militaire begraafplaats van **Westvleteren**. Op 13 augustus 1932 werd de kist nog eens ontgraven en op 21 augustus tijdens de 13de IJzerbedevaart naar de crypte van de IJzertoren gebracht samen met zes andere bekende personen. De Waal Fiévez werd niet vermeld, tenzij veel later. Op de Belgische militaire begraafplaats van Westvleteren staat er nog steeds een grafsteen voor Fiévez en ook op het grondplan wordt hij aangeduid. Uit bovenvermelde feiten blijkt dat niemand nog onder deze grafzerk ligt, zodat we kunnen spreken van een

Britse gepantserde auto’s

Zondag 28 tot zaterdag 31 maart – Baert A.

Heden wordt de tijd een uur vooruit geschoven. Vandaag erecommunie voor de 3 parochies in O.L. Vrouwkerk. Kalmte. Er trekken veel soldaten op, is er weer iets aan de gang of is het bluf? Men zegt dat de veiligheidsdienst

toebereidselen maakt om vooruit te schuiven. Wij zien wat grote kanonnen optrekken. Met 1 april wordt alle verkeer heen en weer met trein opgeschorst voorburgers en voor koopwaren. Het volk is nog vol hoop op een mogelijke verlossing voor deze zomer.
Vrijdag 30, geen brood. Plakbrieven: verboden van wit brood, koeken en Frans brood te bakken, verboden de piano's te bespelen in de herbergen, nieuw reglement op de verkoop van bier, stout, enz… chicorei, waarschuwing tegen **de gas.**

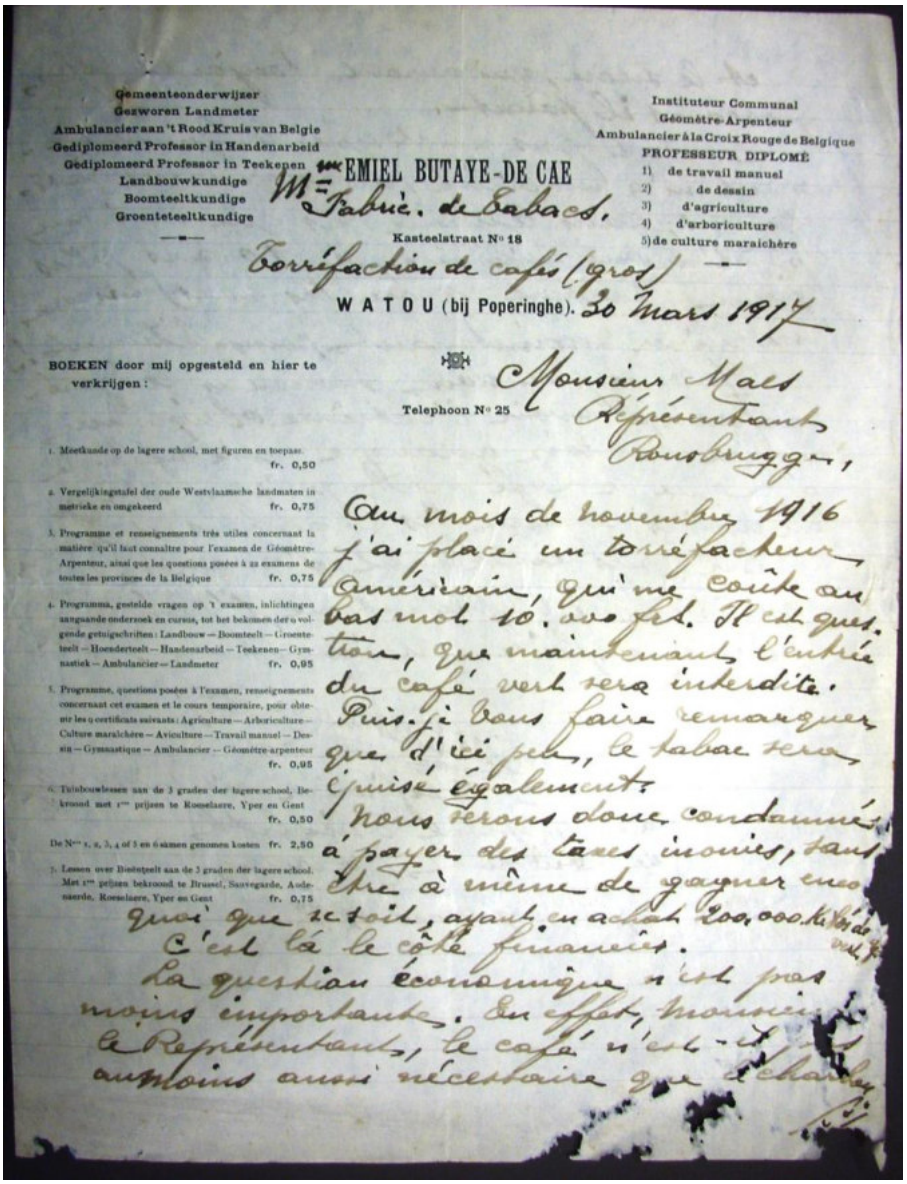

Gemeenteonderwijzer
Gezworen Landmeter
Ambulancier aan 't Rood Kruis van België
Gediplomeerd Professor in Handenarbeid
Gediplomeerd Professor in Teekenen
Landbouwkundige
Boomteeltkundige
Groenteteeltkundige

EMIEL BUTAYE-DE CAE

Kasteelstraat N° 18

WATOU (bij Poperinghe).

Instituteur Communal
Géomètre-Arpenteur
Ambulancier à la Croix Rouge de Belgique
PROFESSEUR DIPLOMÉ
1) de travail manuel
2) de dessin
3) d'agriculture
4) d'arboriculture
5) de culture maraichère

Torréfaction de café (gros)

30 mars 1917

BOEKEN door mij opgesteld en hier te verkrijgen :

1. Meetkunde op de lagere school, met figuren en toepass. fr. 0,50
2. Vergelijkingstafel der oude Westvlaamsche landmaten in metrieke en omgekeerd fr. 0,75
3. Programme et renseignements très utiles concernant la matière qu'il faut connaître pour l'examen de Géomètre-Arpenteur, ainsi que les questions posées à ces examens de toutes les provinces de la Belgique fr. 0,75
4. Programma, gestelde vragen op 't examen, inlichtingen aangaande onderzoek en cursus, tot het bekomen der 6 volgende getuigschriften : Landbouw — Boomteelt — Groenteteelt — Hoenderteelt — Handenarbeid — Teekenen — Gymnastiek — Ambulancier — Landmeter fr. 0,95
5. Programme, questions posées à l'examen, renseignements concernant cet examen et le cours temporaire, pour obtenir les 9 certificats suivants : Agriculture — Arboriculture — Culture maraîchère — Aviculture — Travail manuel — Dessin — Gymnastique — Ambulancier — Géomètre-arpenteur fr. 0,95
6. Tuinbouwlessen aan de 3 graden der lagere school. Bekroond met 1ste prijzen te Roeselaere, Yper en Gent fr. 0,50
De N°s 1, 2, 3, 4 of 5 en 6 samen genomen kosten fr. 2,50
7. Lessen over Bijenteelt aan de 3 graden der lagere school. Met 1ste prijzen bekroond te Brussel, Sauvegarde, Audenaerde, Roeselaere, Yper en Gent fr. 0,75

Telephoon N° 25

Monsieur Mals
Représentant
Roulers

Au mois de novembre 1916 j'ai placé un torréfacteur américain, qui me coûte au bas mot 10.000 frs. Il est question, que maintenant l'entrée du café vert sera interdite. Puis, je vous faire remarquer que d'ici peu, le tabac sera épuisé également. Nous serons donc condamnés à payer des taxes énormes, sans être à même de gagner encore quoi que ce soit, ayant en achat 200.000 k. de café. C'est là le côté financier. La question économique n'est pas moins importante. En effet, monsieur le Représentant, le café n'est-il pas aujourd'hui aussi nécessaire que le charbon

28 maart 1917 – Brievenboek Krombeke

Plakbrieven uitgeplakt om de landbouwers aan te zetten zoveel grond mogelijk aan de **aardappelteelt** te besteden en er zorgen aan om zo de opbrengst er van te vermeerderen.

Verslag der uitgeplakte brieven en ten passe maken van de vermindering prijs suikerijen, alsmede beroep op hun vaderlandsliefde om het doel bij voornoemde plakbrieven bedoeld te bekomen.

30 maart 1917 – Albert Denys –Dagboek

Repos duurt voort – exercitie en wacht. Vandaag krijg ik permissie voor De Panne om mijn 'ordre de passevent' van moto te gaan ontvangen.
Zondag laatst (29ste) ben ik Camille gaan bezoeken in Crombeke (velo van Lefevre). Alles goed, doch Camille was onder opzicht van ruhumatisme deerlijk gesteld. Ik ben ook deze week voor de machinegeweren aangeduid geweest. Hier in De Panne lijkt alles als vroeger. Een officier van de fusilliers marins werd begraven met 3 Franse generaals en veel andere hogere officieren.

De Frontbeweging - Gaston Vandewalle

Gaston vandewalle schrijft in zijn 'Overleven in een grote oorlog' dat het Ward Hermans was die in zijn compagnie propaganda voerde voor de splitsing van het Belgisch leger in Waalse

en Franse regimenten. In de Vlaamse eenheden zouden dan alle bevelen in de moedertaal gegeven worden.
Vandewalle stelde, dat dit pas zou kunnen slagen nadat de Duitsers uit België zouden verjaagd zijn en hij voegt daarbij: Ik nam ook geen vrede met het fanatiek katholicisme van Ward. Volgens hem waren de meeste Vlamingen brave gelovige jongens, terwijl de meeste Walen als atheïsten er immorele principes op nahielden.

Engeland's eerste minister houdt inspectie.
Mr. Lloyd George, minister-premier van Engeland, inspecteert de Eeregarde der Koninklijke ingenieurs, even na het uitspreken van zijn bekende oorlogsrede.

De invloed van Ward Hermans liet zich in maart 1917 voelen bij de aanstelling van een nieuwe adjudant.
De adjudant van onze sectie was gedood geworden door een Duitse schepschutter tijdens een verblijf in de Dodengang. Met zijn verrekijker wou hij de Duitse linie onderzoeken.
Ik zei: 'pas op, Fritz is in de Minoterie, ik heb hem reeds enkele keren horen schieten;'
Hij lachte me echter uit en zei: 'de kogel die me zal doden moet nog gegoten worden.'

Kort daarop hoorde ik een schot. Een kogel had de adjudant zijn hersenen doorboord; zijn helper nam hem de helm af. Zijn hoofd was één en al bloed. Hij was op slag dood.
Wij maakten met zijn opvolger kennis tijdens een rustperiode. Hij kwam kersvers uit het opleidingskamp in Frankrijk en had geen benul van de verhoudingen tussen officieren en soldaten aan het front. De strenge kazernetucht was geleidelijk afgezwakt geworden ten voordele van meer zakelijke en in veel gevallen zelfs kameraadschappelijke omgangsvormen. Tijdens de rustperiodes achter het front werd maar weinig tijd meer besteed aan dril. De jonge adjudant had evenwel in Frankrijk geleerd dat dril noodzakelijk was om de tucht erin te houden en deed reeds tijdens de tweede rustdag onze sectie aantreden.
Hij gaf het bevel: 'Numerotez vous!'
Dee eerste in de rijd was een Waal. Die zei 'Un'.
De tweede een Vlaming keek de adjudant in de ogen en zei toen: 'Twee'.
De derde en vierde man in de rij volgden zijn voorbeeld, luid klonken: 'Drie en vier.
De adjudant verbleekte. Bars zei hij: 'Recommencez!'

Hetzelfde spelletje herbegon. Hij werd rood van woede en trok zijn revolver. Onze geweren waren opgesteld achter de rij. Een drietal soldaten grepen nar hun geweer. De adjudant weifelde even. Hij begreep dat als hij een soldaat zou doden hij op zijn beurt zou gedood worden.
Hij stak zijn revolver weg en zei' Bon, on verra cela!'

Aan het front van de Oise.
Fransche tirailleurs, bezig met het aanleggen der geduchte prikkeldraadversperringen in het gevechtsgebied van de Oise.

Hij stapte naar het huis waar de kapitein verbleef en vroeg om een onderhoud. De kapitein maakte hem duidelijk dat hi j de zaak verkeerd had aangepakt. Hij had geen rekening gehouden met de verbittering bij de manschappen en ze onnodig uitgedaagd. Vriendelijkheid en begrip voor hun problemen waren de enige middelen om een revolte te voorkomen. Wat het taalgebruik betreft, deed men best niet aan te dringen op een veralgemeend gebruik van het Frans. Met de Vlamingen sprak men best Nederlands. Ze voelden u dan aan als één van hen.
De kapitein raadde de adjudant aan zijn overplaatsing aan te vragen naar een andere compagnie en voorlopig af te zien van elk initiatief om de manschappen aan dril te onderwerpen.
Hij mocht niet uit het oog verliezen dat alle soldaten gewapend waren. In de loopgraven was het mogelijk een gehate overste vanuit een verborgen hoekje neer te knallen. Er waren reeds gevallen bekend, waarbij een officier was gedood door een Belgische kogel.

Dit argument trof doel. Nog voor we terugkeerden naar de loopgrachten was de adjudant verdwenen. Hij werd vervangen door iemand die goed Vlaams sprak en vriendelijk met de manschappen omging. …
Vandewalle schrijft verder: Ik maakte van de gelegenheid gebruik om tijdens de volgende rustperiode **Ward Hermans** eens goed de les te lezen. Ik toonde aan dat onze kapitein, ook al was hij een vrijdenker, meer begrip toonde voor de problemen van de gewone soldaat dan vele katholieke officieren. Door zijn gestook bij de soldaten lokte Ward nutteloze incidenten uit, die konden leiden tot gevaarlijke confrontaties. Wat zou er gebeurd zijn, als de adjudant in zijn woede een Vlaming had neergeschoten en een soldaat de adjudant had afgemaakt?

Tijdens onze volgende rustperiode kwamen twee mannen van de staatsveiligheid Ward Hermans aanhouden. Ik heb daarna van hem niets meer gehoord. Waarschijnlijk werd hij overgeplaatst naar een strafbataljon. Hij heeft de oorlog overleefd, maar een grote haat ontwikkeld tegen alles wat Belgisch was.

Enige tijd later moest ik zelf voor de staatsveiligheid komen. In een loopgracht bij Diksmuide had een soldaat een bundeltje brieven ontdekt, die uit bezet België kwamen en gericht waren aan Belgische soldaten. De Duitsers hadden die met een loze granaat in een Belgische loopgracht geworden.

Onder die brieven was er één door Madeleine aan mij gericht. De officier van de staatsveiligheid vond dat verdacht en ondervroeg me over mijn verhouding met dat meisje. Ik verzekerde hem dat het mijn verloofde was en we zinnens waren te houwen, maar het uitbreken van de oorlog had dit verhinderd. …
Dat de Duitsers bereid waren zo'n brieven in de Belgische loopgraven te gooien wees op een wijziging in hun houding. Hun legerleiding had lucht gekregen van de ontevredenheid van veel Vlaamse soldaten en wenste hun haat tegen de Duitsers af te zwakken door contacten met hun families mogelijk te maken. …
De gewijzigde houding van de Duitsers kwam ook tot uiting in hun gedrag aan het front. De meesten waren de oorlog even beu als de Belgische soldaten. Velen beschouwden de Belgen niet meer als vijanden maar als slachtoffers, die net als zij tegen hun zin in een wrede oorlog waren gesukkeld.
De relatieve rust aan het Belgisch front werkte de tendens tot verbroedering in de hand.

De Londense Barmeid

Fritz Francken

Uit mijn soldatentijd 1914 – 1918 – maart 1917

Op zekere nacht, in februari, tijden de strenge winter van '16 op '17, kreeg ik te Ramskapelle een kogel te pakken. Ik rolde over mijn benen en viel op mijn achterwerk. Nadat ik een week of drie in De Panne onder behandeling van een chirurg was geweest, werd ik op transport gesteld en belandde te **Valloires**, in de Somme. Men had daar een voormalige abdij tot hospitaal ingericht.

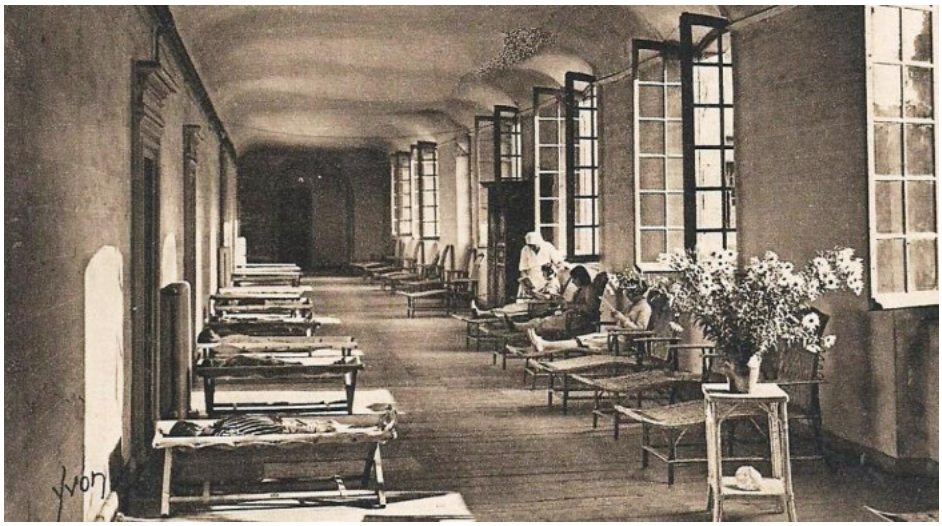

Aan dit verblijf heb ik goede herinneringen. De kost was er best, de verpleegsters verwenden ons en de lente begon aan te waaien. Over dag wandelden we in de kloostertuin, of kortten we ons de tijd met kaarten, dammen en schaken. Men trof er een gemengd gezelschap aan, zowel zieken als gekwetsten. Er spookte daar onder meer een kwast rond die zich gek hield. Telkens weer toonde hij ons een blikken doos, gevuld met dorre bladeren. Hij had er de duivel in opgesloten, beweerde hij, geheimzinnig.
Nauw had men een blik op het spul geworpen of de kwibus moffelde de doos onder zijn jas en beende grijnzend weg. Simuleerde hij krankzinnigheid? Het was in elk geval een vermoeiend spelletje, indien hij, wars van de oorlog, enkel deed alsof zijn hersenen waren gekrenkt. De dokters hielden hem voortdurend in de gaten, er op gebrand hem op een fout te betrappen. Sommige kerels hakten op met hun heldendaden en schenen haast te hebben om andermaal in het vuur te gaan. Anderen daarentegen wachtten mistroostig het moment van hun herstel af. De meesten nochtans, jong en onverschillig als ze waren, schikten zich naar de omstandigheden…

Ge voelt u te midden van vreemden altijd meer aangetrokken tot iemand wiens intellect en natuur overeenstemmen met uw eigen ontwikkeling en geaardheid. Zo zocht ik instinctief toenadering tot Fonteyn, een belezen jongen, klein van was, met schalkse kijkers en zin voor humor. Spoedig waren we dik met elkaar bevriend.
Hij was met verlof geweest te Londen, Fonteyn. Er hield zich daar een tante van hem op die zich in september ’14 in vrijwillige ballingschap naar Engeland had begeven. Ze was in betrekking bij een reder, als Franse correspondente. Frontyen had zich ingescheept te Calais, op een cargo die munitie had aangevoerd; het was die dag stormig weer. De boot slignerde. De golven hadden koppen en het buiswater plensde dek en bijwijlen zelfs over het stuurhuis. Menig verlofganger werd misselijk aan boord. Fonteyn ook deed niets dan kokhalzen en lag ten slotte in zijn braaksel te wentelen. Tot overmaat van ramp werd het schip gepraaid door een torpedojager. Het was gelukkig een Brit. Fonteyn gevoelde zich echter zo beroerd, dat hij er geen bliksem om zou gegeven hebben, als de schuit met man en muis ware vergaan. Zodra hij voet aan val had gezet werd hij beter. In de trein vergastte men de soldaten buitendien op thee en beschuiten, wat Fonteyn helemaal opkikkerde;

Tante wachtte hem op in het Waterloostation. Ze omhelsden elkaar en begaven zich op weg. Tante woonde ergens in de buurt van Soho. Ze had voor alles gezorgd, het lieve mens, in de eerste plaats voor duimkruid.
Over Londen zelf ben ik gauw uitverteld, sprak Fonteyn. Op zeven dagen kan men zich bezwaarlijk vertrouwd maken met een stad, die bijna evenveel zielen telt als heel België. In den beginne verstomde me de drukte. De wagens rijden er haast wiel aan wiel. Ik ging natuurlijk links en rechts een kijkje nemen. Te oordelen naar sommige historische bouwsels hebben de Londenaars, op het stuk van architectuur, een zwak voor het kolossale. In de

parken en plantsoenen is het alsof het groen op de gazons werd geschilderd; voor paleizen en kazernen paraderen schildwachten met rode tunieken en zwarte berenmutsen. Ze raken niet uit de plooi, hoe ze ook worden aangegaapt. Zoals ze daar geposteerd staan, lijken ze wel wassen beelden ontsnapt uit de collectie van Madame Tussaud. De agenten steken boven de gewone stervelingen uit. Het meest echter hebben de vrouwen in de volkswijken me verbaasd. Die

vegen zowaar hun stope, met een hoed op of een pet. Klokslag twaalf reppen ze zich naar de dichtsbij gelegen kroeg, voorzien van een kruik. Ze lessen er hun dorst, de klappeien, terwijl hun kroost aan de deur staat te snotteren en te platvoeten.
Gezellig is het in een Londens café nergens. Ge vindt er niet eens een zitje. De klanten aan het buffet gelijken wel paarden aan de krib. De tweede dag van mijn verlof wou het toeval dat ik in een bar, tegenover de Tower, door een alleraardigst meisje werd bediend. Nog voor ik een biertje had besteld, lachte ze me toe. Ze was dadelijk geheel oog voor mij, gunde de overige verbruikers amper een blik. Telkens weer schoof ze naderblij, zichtbaar verlangend met me aan te pappen. Nadat ze me opnieuw had toegelachen, vroeg ze:
-Belgian soldier?
- Yes, my dear, scherste ik.
Het ijs was gebroken. Al zeg ik het zelf, ik spreek nogal vloeiend Engels. Ik praatte met de mamzel, zodat ik na een poosje omtrent haar nagenoeg, alles wist wat ik weten wou. Ze was twintig, ongehuwd en woonde op haar eentje. Zei ze het met opzet? 's Anderendaags had ze vrijaf. Ik reageerde onmiddellijk en gaf haar rendez-vous.
Ze kwam op 't appel. De zon scheen. We zetten ons op een bank in een square. Ik stak maar dadelijk van wal, huichelde verliefdheid op het eerste gezicht, zwoer dat ze mijn ideaal was als vrouw, legde de arm om haar schouder, fluisterde haar allerlei liefs toe, kortom ik stelde me tegelijk dwaas en vrijpostig aan. In het einde van de komedie troonde ik haar mee naar een bioscoop om er haar in het donker voor te bereiden op de slotscène. Het kwam er nu op aan zonder veel complimenten te profiteren van de gunstige stemming van het grietje. Het verliep al vlotter dan ik had durven dromen. We schaamden ons niet…
Ik heb haar daarna nog een paar keren opgezocht. Op haar werk. We beloofden elkaar te schrijven. Ik ontving inderdaad een brief van haar, een week of wat later, in de loopgraven.

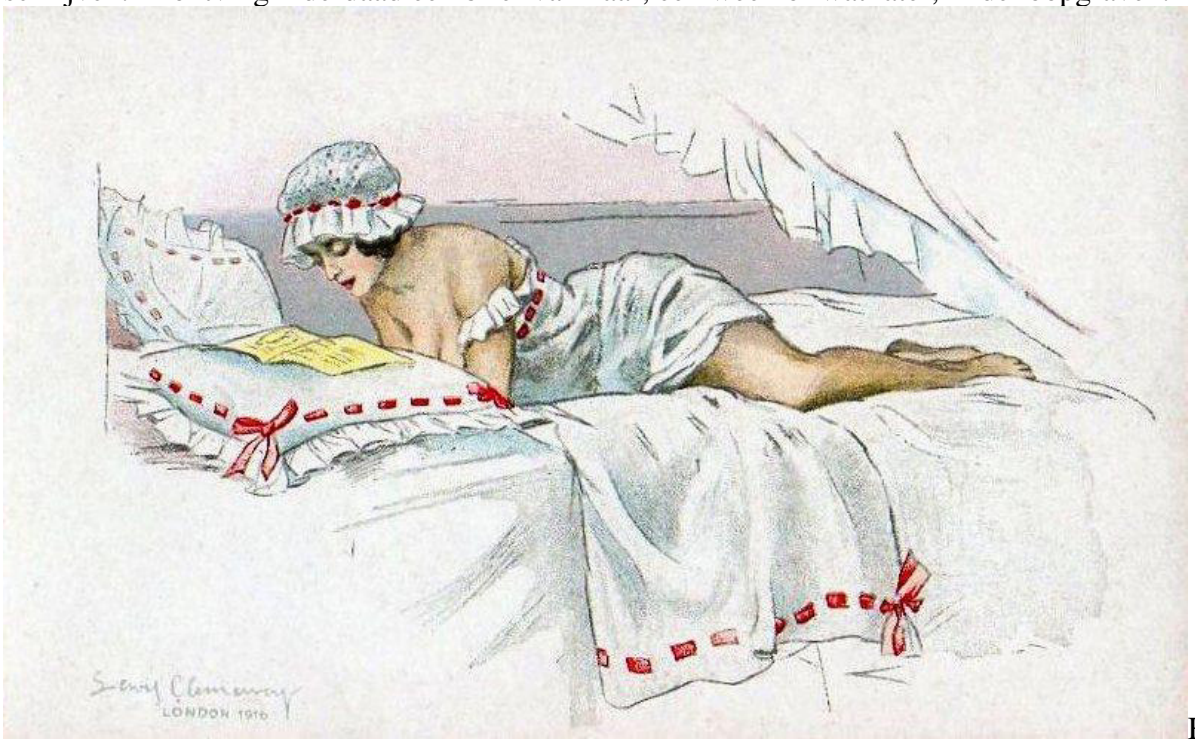

Het kreng! Er haperde wat met me. Ik meldde me op het rapport van de dokter. Die schonk klare wijn…
Zo ben ik dan hier verzeild, na een ommetje. Alles gaat voorbij, het goede en het kwade. Maar iets is zeker, dat uitstapje naar Londen zal ik niet licht vergeten.

Maart 1917 N° 1

DE POPERINGSCHE KEIKOP

bladje der Poperingnaars in 't leger.

Beheer: E. H. Jul. Vanneste, Legeraalmoezenier, C 20/I.
M. Gasp. Herpelinck, brankardier Belgian field hospital.

Aan de Poperingnaars in 't leger.

Eindelijk! Reeds dertig maanden duurt de oorlog, en de Poperingnaars streden, leden . . . onbekend. Misschien wel kwam hier of daar in het een of ander blad (1) een woord terecht nopens dood of heldenfeit, doch hoe zeldzaam. Daarbij, hoevelen bleven onverschillig uit onwetendheid, hoevelen die dan, nog te huis bij vrouw of moeder, slechts nu 't verschil beseffen van burger of piot? Wie heeft zelfs ooit gedacht dat de oorlog zoolang zou duren en 't Vaderland genoodzaakt zijn de laatste mannen op te roepen? De laatste mannen gingen heen, morrend, ja, dit is de Belgen eigen, gedwongen zelf; doch is er een die niet zijn plicht vervult? Is er ook een stad of dorp die, 't getal bewoners ingezien, zooveel mannen telt in 't leger? En daarom is 't dat 't moet gezegd en nog herhaald: We weten van malkander niet en blijven . . . onverschillig. Uit dien slaap dus en Poperinghe wordt wakker. Lang reeds moest er iets bestaan dat de Poperinghenaren veel nauwer zou verbinden en slechts een keten vormen met al de schakels die in 't leger zijn. Twee duizend mannen! Kolossaal!

Eindelijk! Na dertig maanden verschijnt "De Keikop", d'onze, die van Poperinghe. Eenig in zijn soort maar zeker wel gekomen. Niet groot is hij, maar groot genoeg om maandelijks ons op te dienen al 't nieuws dat overkomt van 't lieve gewest, van Frankrijk en van Engeland. Hoe gretig zal men dat al lezen en nog herlezen, is 't niet zoo? Eenieder zal het zijne geven. Wat gebeurt er niet bij u dat de vrienden mogen weten? Dat stuurt ge op naar 't bladje. Wilt ge nieuws van elders, en vraag naar vriend of kennis, naar bloedverwanten zelf, dat zal « De Keikop » geven.

Onze eerelijst, die moet er ook verschijnen. En wie zou dan nog onze grootste helden vergeten, zij die hun bloed vergoten en vielen voor 's lands vrijheid? " In memoriam ,, een bêe voor de gesneuvelden. En zoo gereed gespoord komt de « Poperingsche Keikop » tot in de grootste steden, tot in de kleinste postjes. Hij zoekt en vraagt en roept tot hij ons vindt, ons ziel verkwikt en 't lichaam ruste schenkt.

Hij kruipt uit de duisternis, van niet tot iet en stapt de wijde wereld in.

Op Gods genâ. Vooruit!

Estius

(1) Onder meer "Het Poperingnaartje,, oorlogsblad der poperingsche Collegiestudenten.

Versterving doen.

De Vasten, zoo oud als de Kerk, is een middel waarvan zij gebruik maakt om ons te verplichten toch wat versterving te doen. Onze Moeder de H. Kerk gaf ons geboden om zoo onze zaligheid te verzekeren. Het mag herhaald: zonder versterving is het eeuwig geluk onmogelijk. Met die gedachte bezield moeten wij den vastentijd ingaan, gehoorzamen aan onze Moeder de H. Kerk, versterving doen.

De H. Paulus doet ons bemerken dat het vasten tot alles goed is en belooft zoo voor het tijdelijke als voor het geestelijke. Inderdaad: overdaad in eten en drinken zijn nadeelig voor onze gezondheid en . . . en onze beurs. Van daar alle slach van miseries. Sommige gullen doen opmerken dat ten huidigen dage daarvan geen spraak zijn kan, immers de omstandigheden verbieden het zelf. Mogelijk, en daarom beschouwen wij, christenen, den vasten vooral als eene geestelijke oefening om zich zelven te overmeesteren, zijne lusten te bedwingen uit liefde tot God, uit geest van boetveerdigheid. Vergeten we niet dat versterving dan vooral verdienstelijk is, wanneer wij dit doen "in abscondito,, in 't verdoken t. t. z. zonder dit uiterlijk te laten zien van anderen. En hier vooral ontbreekt ons de gelegenheid niet, o ver van daar. Hoe gemakkelijk kunnen wij ons het een en ander ontzeggen, hoe klein het ook weze! Een lekkernij min vandaag, morgen nu keer niet roeken, en dan nog de opgelegde taak zonder morren aanveerden. Hoeveel verdiensten kan men zoo winnen! Lang moet men niet peizen, op alle oogenblikken van den dag heft men die kans. Dus zoeken we niet verder of 't noodig is; in volle zon geen kaars vandoen en zoo geldt niet meer: 't is onmogelijk op onze dagen.

«Met dringender reden dan ooit moeten «wij ons dus tot God wenden, opdat Hij ons «den vrede zou willen geven dien de wereld «ons niet kan verleenen. Tot Hem moeten «wij onzen toevlucht nemen met vurige ge«beden, in ootmoedige onderwerping aan «zijne raadsbesluiten, en met kinderlijk «betrouwen op zijne Goedheid en Recht«veerdigheid. (1)

Bereiden wij ons zoo tot het nakend Paaschfeest. Wat versterving bij onze gebeden om Gode aangenaam te zijn, zegt vrienden, 't is niet te veel gevraagd!

(1) Vastenbrief van Mgr. De Brouwer.

S. K. V. H.

Vlamingen, die willen meehelpen in den strijd voor het zedelijk heil der Jongens mogen "NIEUWE ZEGELS., vragen op het Sekretariaat der Hoogstudentenwerking, S.K.V.H., College, Veurne. Vlaamsche en Fransche Kalenderkens 1917 zijn ook kosteloos te verkrijgen op bovengemeld Sekretariaat.

De Nieuwe Algemeene Boekenlijst der boekerij S. K. V. H. is onder druk.

Waar dat 't woord niet en deugt, daar en deugt de Man niet.

G. G.

De Oorlog.

De Toestand

Welk blad we ook overloopen, overal zoekt men naar iets dat beslissend kan worden. De vrede voor den oogenblik ligt in 't water. Binnen kort beleven we wellicht gruwelijke dagen. De levende en de materieele krachten zullen in uiterst geweld tegeneen botsen om de zege te bevechten. Wat er ook zij, Duitschland stelt zich in 't verweer en wordt razend. We zijn aan een keerpunt van den oorlog. Overal troepenvervoer, overal toebereidselen. Wie zal beginnen? Op zee, in de lucht, onder den grond, alles staat in rep en roer meer dan ooit! Laat ons hopen dat de beslissing in een nabij verschiet is. «Ondertusschen bidden we God dat Hij «zijne barmhertige hand tot ons zou «willen uitreiken. De aanstaande H. «Vasten is een bijzondere tijd van ge«bed. Nu is het dan, dat wij door «aanhoudend bidden, door goede werken «door 't kwijten van onze plichten, en «bijzonderlijk van onze godsdienstige «plichten, den zegen van God over die «beslissende pogingen moeten trachten «te bekomen; zooveel te meer er onder «'t volk, zelfs onder ons Belgisch Volk, «zoo velen zijn die door het onteeren «van Gods heiligen Naam, ja ook door «ware godslasterende taal, door ontucht «en door plichtig verzuimen van de H. «Mis op de Zondagen, altijd voort God «tergen, nu zelfs dat zijne straffende of «beproevende hand zoo op ons «weegt.» (1)

(1) Vastenbrief van Mgr. De Brouwer.

Nieuwe Gouverneur.

Het schijnt dat de zeeschuimer von Tirpitz den generaal von Bissing als gouverneur van Belgie zal vervangen. — Hoe lang zal zijne regeering duren?

Ontvoeringen gestaakt in Belgie.

Volgens de laatste berichten uit Maestricht hebben de Duitschers de ontvoeringen der Belgische Burgers gestaakt ..... de Belgen eten te veel.

Sekretariaat voor de Staatsagenten.

De Koning heeft een wetsbesluit geteekend, waarbij aan de Weduwen en Kinderen der Staatsagenten, die in hun burgerlijken dienst gedood werden door den vijand of overleden zijn aan de gevolgen van kwetsuren en verwondigen, recht hebben op de geheele jaarwedde van den echtgenoot of den vader, zoolang den oorlog duurt.

Onze Stad.

Burgerstand van 1 tot 24 Febr.

GEBOORTEN:

Verdonck Marcel, zoon van Jules en Marie Bouw, wijk G. Inion Camille, zoon van Raimond en Helene Ulrich, wijk A. Vanhulle Paula, dochter van Alphonse en Magdalena Vanspranghe Verpoot Michel, zoon van Emile en Augusta Blanckaert, wijk C. Moerkerke Robert, zoon van Hector en Gabrielle Baudrez, Kemmel. Matton Marcel, zoon van Remi en Emma Clarebout, wijk I Theeten Maurice, zoon van Camille en Maria Devyuck, Pottestraat. Huyghe Anna, dochter van Jerome en Julia Blanckaert, wijk G. Meyfroodt Maria, dochter van Constant en Aline Sohier, Brielen. Six Albertine, dochter van Camille en Florinda Acke, Vlamertinghe. Vandevoorde Ivonne, dochter van Julien en Irma Baes, Pottestraat. Vanhove Georges, zoon van Alphonse en Louise Wicke, wijk L.

HUWELIJKEN:

Oscar Wellekens, gendarme, Bouchaute en Cyrilla Desender, zonder beroep van Westroosebeke. Jean Van Passel, papierbewerker, Nyvel, nu soldaat en Maria Ameel, werkster, van Oostnieuwkerke. Victor Ghesquiere, landbouwer te Poperinghe, nu soldaat, en Bertha Vlaeminck, dienstmeid van Woesten. Louis Massart, werkman, Temploux nu soldaat, en Alida Delever, dienstmeid. Vlamertinghe. Taviet Mauvice, werkman, Serinchamps nu soldaat en Adele Logie, weduwe van Auguste Dewachter, huishoudster te Poperinghe.

OVERLIJDENS:

Catharine Vanhove, 87 j. weduwe van Ferdinand Vandezande, Crombekestr. Dooghe Marguerite 11 m. wijk L. Declerck Alice, 9 m. Staden. Camerlynck Rosalie, 72 j. wed. van Amand Laheye. Pottestr. Bortier Louise, 70 j. echtg. Rene Uzeel, Duinkerkestraat. Lefever Eugenie, 58 j. wed. Valentin Melis, wijk A. Vandeginste Alphonse 6 m. Beveren - bij - Rousselaere. Vancaeyzeele Louise, 70 j. wed. Amand Pety, wijk L. Deschepper Silvie, 38 j. echtg. Emile Denys. Comen (Belgie). Kinoo Maria, 80 j. echtg. Henri Techel, Goudenhoofdstr. Verhaeghe Louis, 75 j. echtg. Sophie Decock, wijk C. Gadeyne Leon, 7 weken. wijk B. Beheyt Edouard, 73 j. wed. Hortense Dondeyne Casselstr. Leonard Opsomer, 77 j. wed van Clemence Goudeseune, wijk K. Malesys Georges, 4 m. wijk L. Temperville Maurice, 21 j. ongeh. Doornsts. Vanden Broucke Marie, 74 j. ongehuwd Boesinghe. Francis Lermyte, 74 jaar echtg. Eugenie Delahaeye, wijk H. Vanuxem Eveline, 41 j. echtg. Jules Dondeyne, Yperstr. Pype Theophile, 65 j. echtg. van Lucie Pauwels, Langemarck. Verstraete Edmond, 64 j. echtg Octavie Dewilde, Langemarck Henri Debyser, 45 j. echtg. Hortense Clabau, wijk A.

Poperingnaars in Engeland en Frankrijk.

hebt ge nieuws uit uw bannelingschap stuurt het naar het Beheer van 't bladje "DE POPERINGSCHE KEIKOP" die het aan zijne lezers zal mededeelen.

ALLERANDE NIEUWS.

TRIDUUM.

Parochiale Kerk van Sint Jan.

1479 — 1917

438e verjaardag van 't groot mirakel dat door de voorspraak van de H. Maagd Maria, den 14e Maart 1479, in Sint Janskerk bekomen wierd.

ZONDAG 11 Maart, opening onder 't lof MAANDAG 12, DINSDAG 13 EN WOENSDAG 14,

om 7 u. mis en om 8 u. plecht. Hoogmis om door de voorspraak van Maria te bekomen de zoo spoedige verlossing van 't Vaderlant en de bestendige bevrijding van stad en streek.

's avonds lof om 5 1/2 u. dezelfde intentie

Schâvergoeding.

Het Gemeentebestuur van Poperinghe heeft zich in deze laatste tijden er op toegelegd het bedrag van alle beschadigde gebouwen, alsmede van alle vernietigd mobilier vast te stellen. Het bestek is aan de bevoegde overheid overhandigd geworden in 't vooruitzicht van de toe te komen schâvergoeding.

Verrezen.

Over eenige dagen zijn de menschen alhier zoo verontwaardigd geweest, dat er zelfs uit hun graf zijn opgesprongen, om tegen de Duitsche barbaarschheid te protesteeren, Volgens de loopende babbelkousen der streke zoûn de twee gebroeders Lefever, over jaar zoo gruwelijk gedood, ook onder de droevige verrezenen zijn.

PROFICIAT.

E. H. Jer. PRIEM, legeraalmoezenier komt "Adjoint,, genoemd te worden van den Hoofdaalmoezenier der 4. Legerafd.

" IN MEMORIAM ,,

ONZE GESNEUVELDEN.

Uit het "Staatsblad, 1 Lijst.

Devos (Gilbert) 2 Linie 1/I gesneuveld te Schoore -10-14 komende van 't 10 lin.

3 Lijst.

59009 **Decoester Maurice**, 2 Linie 2/III gesneuveld 22-10-14,

Beheyt Silvain, gesneuveld en begraven te Sint Niklaas.

51754 **Boulanger Achille**, 3 Jagers te voet 1 C. M. gestorven in den Ocean (De Panne) begraven te Adinkerke.

35652 **Deroo Victor**, 3 Linie gestorven te Sint-Pieters Cappelle 25-10-14.

Blanckaert Joseph, 11 Linie 1/I gesneuveld aan de pachthoeve Proost Dixmude 16-7-14.

EERELIJST:

E. H. Et. Dumon, aalmoezenier, ridder in de Leopoldsorde.

Rommens Felix, sergent bij de Genie, ridder der orde van Leopold II en Oorlogskruis.

Vallays Karel, soldaat 8 Linie, oorlogskruis.

Zoo spoedig mogelijk trachten wij die lijsten te volledigen. daarin helpe ons iedereen.

Over Trouwen.

- - verloren langs de wegen.

Zooals ge ziet, Jongens, gaat het trouwen nog voort, te Poperinghe ook, zelfs te midden den oorlog. Vele menschen vinden dat aardig. En ze 'n hebben niet altijd ongelijk.

- "Kijk nu, hoor ik soms uitroepen, Ko trouwt nu ook ..... en toen nog met Ciskâje van Fluppe Boffers .... 't Is jammer voor Ko, die goé jongen, van zoo 'n deftige familie! Hij is nog maar zestien maanden soldaat en hij heeft hem ook reeds laten vangen. En had hij toch nooit daarmée ... getrouwd. Wat dat de oorlog al doet!! ,,

Jongens, zulke vertellementen hoort men dikwijls, en oprecht, het doet soms pijn daar vele waarheid in te zien.

Trouwen is zeker wel eene der belangrijkste zaken? Als ge trouwt, ge kunt dat alleene niet; daartoe hoeft gij eene goede, krachtdadige en voortdurende medehulp. En waar vindt gij die? Alleenlijk bij eene echt kristene deugdzame en beminnenswaardige dochter. Deze is en blijft voor den echtgenoot de grootste schat op aarde.

Laat u dus nooit luchten of vangen door wat ijdele of uitwendige schoonheid Deze schoonheid gaat trouwens niet lange mée, en onthoudt wel, Jongens, de spreuk van grootvader zaliger:

"Die trouwt met een wijf om haar lijf, die verliest het lijf en houdt het wijf.,,

Dagorde van HINDENBURG.

Een Engelsch officier kwam in 't bezit van een exemplaar eener dagorde van Hindenburg. Daarin leest men onder ander:

"De verrichtingen van Verdun van Oktober tot December, bevatten voor ons groote, jammerlijke tegenslagen. Men moet de officieren goed en 't oog houden en de onbekwamen van kant stellen. Wat de Duitsche troepen aangaat, de gevangen zijn talrijker dan naar gewoonte. Verschillige onder hun gaven zich natuurlijk over zonder weerstand te bieden, noch groote verliezen te ondergaan.

"Daaruit blijkt dat het moraal van sommige soldaten laag gezakt was. Men moet de reden ervan doen opzoeken. De oude geest moet men onder 't voetvolk doen herleven met de mannen te onderwijzen en op de strengste wijze en zonder ophouden te doen oefenen.

Hulp aan de Belgische Landbouwers in Frankrijk.

Binnen kort zal de "Landbouwdienst, medehulp verleenen van landbouwwerklieden-invalieden van den oorlog.

Verlof opgeschorst in 't Hollands Leger.

Den Haag. Al de verlofdagen zijn afgeschaft voor het Voetvolk der klas 1911. — Waarom?

Ons bladje wordt KOSTELOOS gezonden naar ieder Poperingnaar in 't leger. Zendt dus altijd uw juist adres en is er nieuws van 't leger, Poperinghe of elders laat het ons weten.

Drukkerij "Sint Jozef,, Alveringhem.

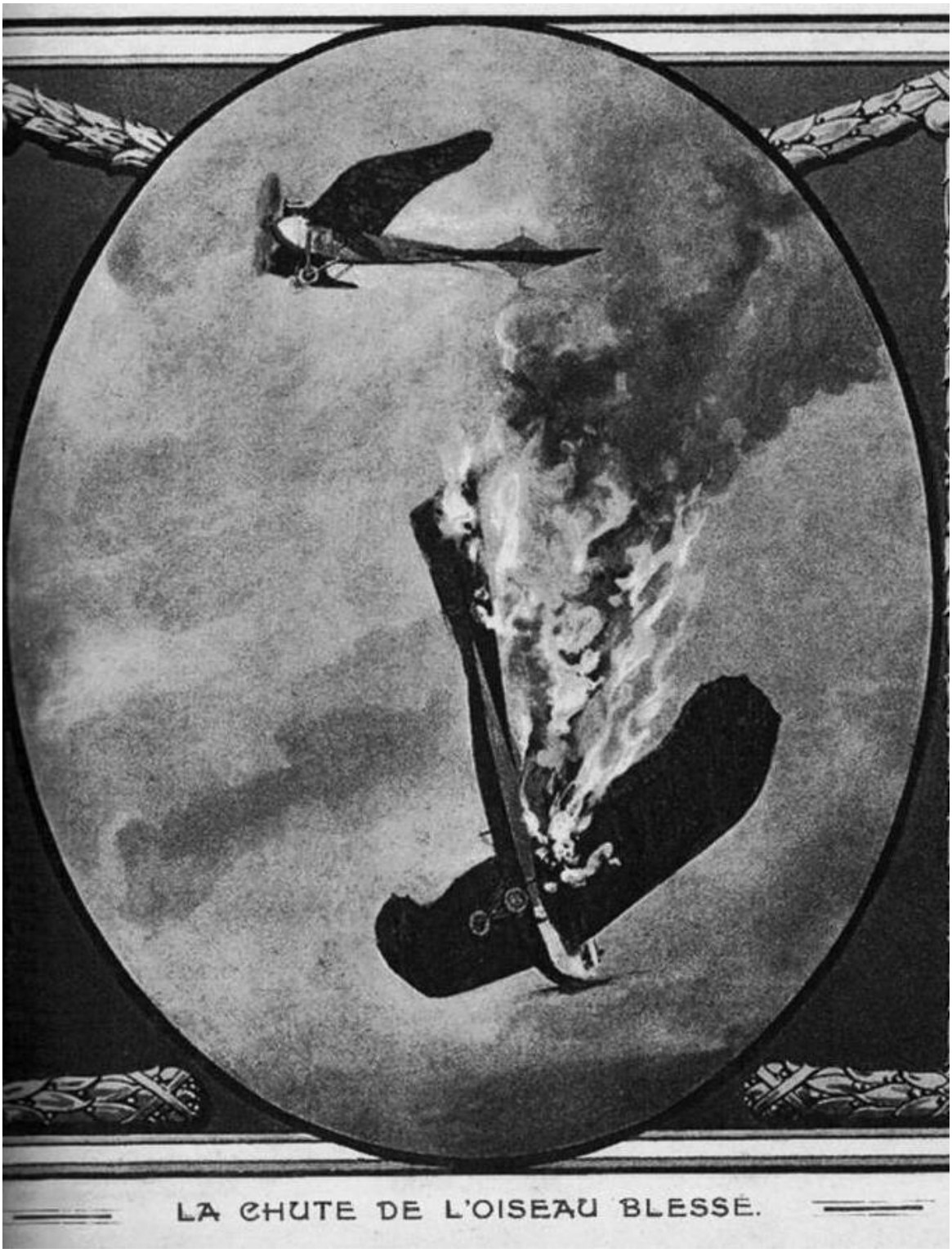

De val van de gekwetste vogel; van de frontpagina van 'L'événement illustré' van de 24ste maart 1917.

Jozef Simons – **Zeventien**

Onze batterij, na zware verliezen te hebben geleden, verliet het front om in **Eu** heringericht te worden.

Eu in Normandië

Wij schreven maartemaand van het jaar zeventien. Het zwarte slijk van Eu was al zo drassig en drabbig als de bruine moze in de Vlaanderen; uit daarbij met het lange slapen tot negen of tien uur; eens achteruit begint het kazerneleven. Opstaan te zes, we hadden de rotste barakken van 't kamp met daken als een teems, theorie; theorie met de schachten, alle tien dagen acht en veertig uren piket en om de acht dagen gedurende een nacht de wachtbeurt in de stallen bij de nieuw toegekomen Amerikaanse paarden.
Dat was een arm weg en weer strompelen in killige donkerte, een lantaarn in de ene, een wisje in de andere hand – bijzonder als ge de wacht op moest met twee schachten die de dienst 'à l'ordonnance wilden doen.
De paarden van de batterij vulden drie afdaken, voor elk werd een waker aangesteld. Drie ouderen trekken natuurlijk hun plan, vinden dat het onmenselijk wijl nutteloos is drie mannen uit hun dekens te houden voor het enkel paard dat al eens met zijn poot over de stalboom staat, of zijn band over de kop trekt…. 'Anciens' doen strooiketrek, verdelen de nacht in drie en elk staat slechts drie uur, wakend over de drie afdaken te gelijk, maar had ge met schachten te doen…

Uit de lucht neergeschoten.
Een kijkje op de ruïnes van den motor van een Engelsch vliegtuig, dat door Duitsch afweergeschut tot dalen werd gedwongen.

Zekeren keer had ik de laatste nachtbeurt en werd ik te drie uur uit het hooi getrokken. Ik schoof in mijn blokken, hulde mij in jas en overjas, nam lantaarn en wisje over van mijn afgelosten makker, die aldra lag te ronken in zijn warme polk met een dubbel paar dekens over hem.
In der haast eens achter de paarden doorgegaan.
'Pietje' die zijn keten had overgetrokken vastgezet. De andere beesten waren rustig als slapende fluwijnen. Ik stak mijn pijp op en wandelde tot aan de stallen van de volgende batterij, waar drie sukkelaars van schachtjes elk zorgvuldig en gewetensvol zijn afdak in het oog hielden en weg en weer slenterden van gisteravond af.
En 't was een kille nacht! Met een beetje maneschijn, vallend op her plat wit gezicht, bleek van de koude, van mijn naaste gebuur, die wantrouwig toegeschoten kwam en mij aansprak:
'Que venez vous faite ici?'

‘Ik? Ik kom eens zien of ge me de kans niet laat een toom of een paardendeken weg te gappen.’
Hij lachte onthutst en dan begon hij zijn hart te lossen:
‘Toch wel droevig zo een ganse nacht e moeten koude lijden bij die ellendige karwei, ik die bij ’t voetvolk bijkans korporaal was benoemd!’
‘Komt bij van ’t voetvolk? Uit welke sector?’
‘Front heb ik nog niet gedaan… ik kom uit het drilkamp van **Carteret**, uit het ‘peloton special’; omdat ik Frans ken mocht ik met de Walen apart opgeleid worden in het peloton waaruit men de korporaals en de onderofficieren zou noemen.’
‘Waarom zijt ge niet bij uw infanterie gebleven?’
‘Rhumatisme jongen, de jicht! … ware ik als korporaal hier toegekomen dan had ik na korte tijd de streep van brigadier gekregen en adieu, de karweitjes!’
Nog een allergroenste schacht!
Een van zijn paarden hinnikte en hij lopend weg om te zien wat er het beest scheelde.
Toen hij weerkwam vertelde hij waarom zijn kameraden van het ‘peloton special’ wel korporaal waren genoemd en waarom hij er overgeschoten was:
‘Op nieuwjaarsdag 1917 – dat wou slecht passen – was ik korporaal van de week, te zeggen dienstdoende korporaal om de stiel te leren.
De compagnie lag gehuisvest in het ‘Hotel de la Mer’, aangebouwd tegen een helling. Boven op de heuvel stond de villa ‘Guedwal’, betrokken door het ‘peloton special’ en van die villa deed het gelijkvloers dienst als amigo? Volgt ge?

’t Was kalmpjes in ’t cantonnement dien namiddag. ’t Merendeel der mannen waren een half uur verder naar ’t stadje **Barneville** getrokken waar er meer plezier te rapen viel dan in ’t stille Carteret.
Ik had al een kruisjas gespeeld in de kantine en ging de meeuwen voederen die bij vluchten van twintig en vijftig kwamen azen op de afval van de keuken, als ik meer weg en weer geloop gewaar werd en merkte dat er iets gistte.

Steeds talrijker kwamen de soldaten de slaapkamers binnen gestormd en holden weer buiten met drinkbussen en emmertjes.
't Was lage tij en van Barneville zag ik over de drooggelopen inham hele troepen aangestapt komen in de richting van ons kantonnement en van de lichttoren achter de Guedwal.
Wat mocht er gaande zijn?
Een Belgische gendarme die het douanierspaadje afgestapt kwam gaf mij de uitleg.
'Wie is er op 't bureel?'
'Niemand: de sergeant-majoor pakt een potteke ginds bij Ventrillon, zo ge die nodig hebt … en ik ben van de week.'

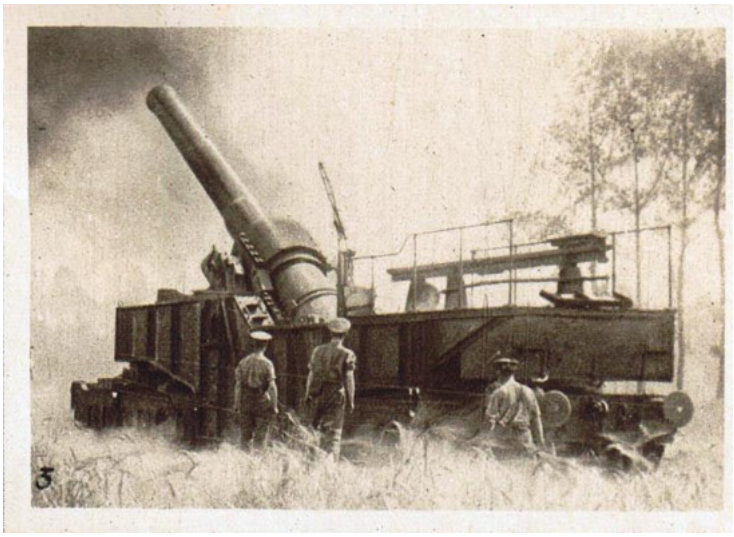

'Gij van de week? Doe op staande voet het piket blazen: ziehier met twee woorden wat er hapert:
Twee Franse douaniers stonden te sukkelen met twee aangespoelde vaten Algerijnse wijn, van een gezonken of getorpedeerd schip, toen ze 't ongelukkig gedacht kregen een paar Belgische rekruten uit de duinen te roepen om hen te helepn de vaten op het strand te sjouwen. Er kwamen er eerst twee, toen vijf, toen tien, toen al wat benen had met drinkbussen, flessen, emmers, één zelfs kam met een vatje. Want ze hebben de bommen uit de vaten geslagen en ze tappen, ze vullen, ze drinken. We zijn met drie gendarmen en geraken ze niet meester, de drinkebroers. Een van de douaniers heeft al een slag in 't aangezicht gekregen. Speod u, hoe langer het duurt, hoe zatter ze worden.'
Ik liep de trompetter verwittigen, deed hem 't piket blazen en zond onmiddellijk een bode naar de luitenant. Ik moest het zo eens te kwaad krijgen!
't Duurde wel een half uur eer ik twintig man – in plaats van veertig – te gaar had, in de rang en 't geweer aan de schouder. Wij het strand op!
Er draaiden daar tachtig, negentig misschien honderd man rondom die wijnvaten, drinkend, zingend, schenkend, huilend, buikske vullende. Was me dat een schouwspel!
Ik had goed commando's te geven, mijn piketmannen vielen mee aan 't drinken en kletsten mij, omdat ik niet mee wilde doen, de wijn in 't gezicht… tot dat de luitenant verscheen!
Toen kreeg ik mijn piketmannen op dienst. Ze pakten enige zatteriken bij de kraag en ik commandeerde:
'Naar de bak!'
Ik vormde zes, zeven groepen van vier man, die de dronkaards moesten oppikken, de lawaaimakers uit de duinen opvissen en allen de pot insteken.
't Liep wel van stapel en ik was fier dat ik mij zo flink uit de slag trok.
'Hoeveel zitten er al in?' vroeg de luitenant streng.
Ik liep de gevangenen tellen: 'Zeventien, luitenant!'
'Ik dacht dat we er reeds meer achter slot en grendel hadden'.
De patroeljes brachten immer nieuwe schuldigen op.
'Het kot moet gestampt vol zitten!'
Weer ging ik tellen, er waren er zeventien noch min noch meer!
De luitenant vroeg of ik hem voor de gek hield.
Nog drie werden er opgeleid, dan stapten we samen op en de luitenant telde er ook zeventien.

Toen ontdekten we aan de achterkant van de amigo dat een ijzeren staaf los op de mond van het keldergat lag. Langs daar slopen er zovelen weg als we er van voor inzetten.
Ik had goed mij te verontschuldigen, die zaak bleef bij de luitenant achter de elleboog zitten en hij heeft mij nooit tot korporaal willen bevorderen.

Aan de Yzer – maart 1917

HET PERSONEEL DER BROU
WERIJ NC STORSIX COLPAERT
TENTIJDE DER WERELDOORLOG
1914.1915.1916....

Nummer 177A **Doos Gazette** **april 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
De jager die twee hazen tegelijk jaagt, krijgt er …
Geïllustreerd Zondagsblad
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 570 lezers

Beste abonnee

Toch eerst even dit:
Beste Guido,

Dank voor het citeren van mijn artikel in je nieuwsbrief. Het is bijzonder interessant om te zien hoe u de molens kunt situeren op basis van de latere bronnen uit 16e-18e eeuw. Misschien ook even verwijzen naar het oorspronkelijke artikel, dat verscheen in het tijdschrift Westhoek? Dank bij voorbaat!

Dit is de referentie:
HOOGHE, F. "Confiscatie van de bezittingen van leliaards in Poperinge en Veurne-Ambacht (1314-1316)". Westhoek. Tijdschrift voor geschiedenis en familiekunde in de Vlaamse en Franse Westhoek, XXVIII (2012) nr. 2, 131-167. Online beschikbaar: https://www.academia.edu/2236641/Confiscatie_van_de_bezittingen_van_leliaards_in_Poperinge_en_Veurne-Ambacht_1314-1316_

Puik werk, doe zo voort!
Vriendelijke groeten,
Filip Hooghe

En verder:

Beste
Mogelijks liggen er Van Ryckeghem's tussen de skeletten? Als je mijn DNA nodig hebt ..... ik heb het DNA van de Van Ryckeghem's (vergeleken met 3 VanR's uit de provincie)
mvg,
Marnix Van Ryckeghem
Waren de Van Ryckeghem magere mensen? Want zijn alleen maar magere die ze gevonden hebben.
Groetenis Guido

Paul Top
16 maart om 17:43

In de altijd rustige Westhoek is een politiecombi aan het patrouilleren.
Na een tijdje zien ze in de verte een boer staan zwaaien met zijn armen, naast zijn tractor.
Ze stoppen en gaan kijken wat er scheelt.
Tijdens het ploegen heeft onze boer 2 oorlogsbommen opgegraven, kastaars van 2 meter lang.

De ene agent vraagt aan zijn collega: “Wèt je gie wattamme wiender doamee moet’n doen?"
"Joak, wiender moet’n den ontmynningsdienst verwittigen. Dedie komm’n dadd’ onschadelijk maken."
"Hey, hey, ’t Is ol vierre we! Te vuuvvn emme wiender gedoan en dedie van DOVO moet’n van Heverlee komm’n. ’t Zal zekers zeevne zyn tegen dass’ ier zyn en da wil zeggen damme weerol overeur’n an nus bjèn en."
Wètje gie wa beters?"
"Omme ze nu meepakk’n noa den bureau, ton moet’n ze der doar moar uldere plan mee trekk’n."
"Is da niet te gevoarlik?"
"We leggen ze styf voorzichtig vanachtern in de combi en we riéen stillekes noar den bureau."
"En otter nu onderweg toch één ontploft?”
"Ton zegg’n we damme maar één gevond’n héen....."

Van **Johan Inghelaere** *kreeg ik het volgende voor mij bijzondere bericht.*

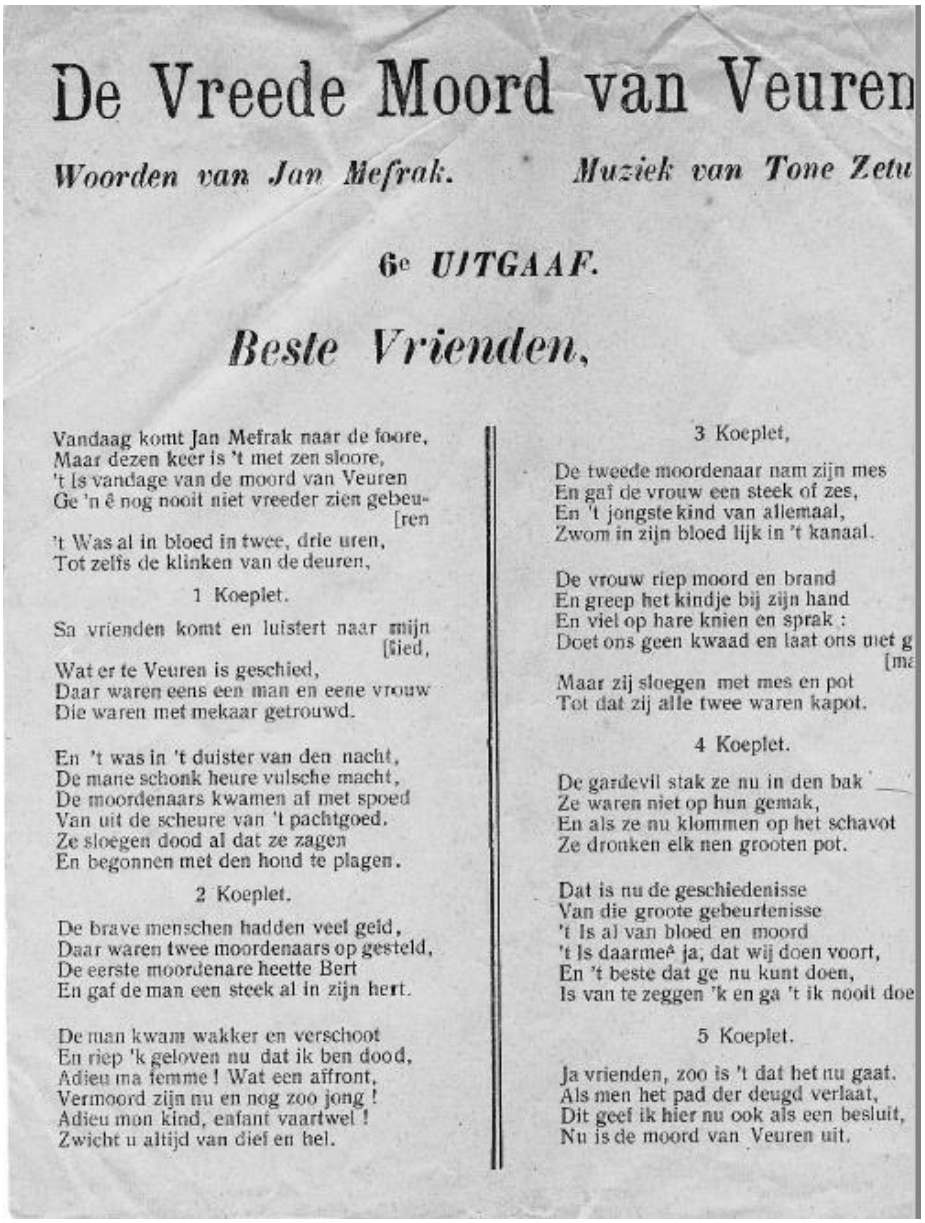

De Vreede Moord van Veuren

Woorden van Jan Mefrak. ***Muziek van Tone Zetu***

6e *UITGAAF.*

Beste Vrienden,

Vandaag komt Jan Mefrak naar de foore,
Maar dezen keer is 't met zen sloore,
't Is vandage van de moord van Veuren
Ge 'n ê nog nooit niet vreeder zien gebeu-
[ren
't Was al in bloed in twee, drie uren,
Tot zelfs de klinken van de deuren,

1 Koeplet.

Sa vrienden komt en luistert naar mijn
[lied,
Wat er te Veuren is geschied,
Daar waren eens een man en eene vrouw
Die waren met mekaar getrouwd.

En 't was in 't duister van den nacht,
De mane schonk heure vulsche macht,
De moordenaars kwamen af met spoed
Van uit de scheure van 't pachtgoed.
Ze sloegen dood al dat ze zagen
En begonnen met den hond te plagen.

2 Koeplet.

De brave menschen hadden veel geld,
Daar waren twee moordenaars op gesteld,
De eerste moordenare heette Bert
En gaf de man een steek al in zijn hert.

De man kwam wakker en verschoot
En riep 'k geloven nu dat ik ben dood,
Adieu ma femme! Wat een affront,
Vermoord zijn nu en nog zoo jong!
Adieu mon kind, enfant vaartwel!
Zwicht u altijd van dief en hel.

3 Koeplet,

De tweede moordenaar nam zijn mes
En gaf de vrouw een steek of zes,
En 't jongste kind van allemaal,
Zwom in zijn bloed lijk in 't kanaal.

De vrouw riep moord en brand
En greep het kindje bij zijn hand
En viel op hare knien en sprak :
Doet ons geen kwaad en laat ons niet g
[ma
Maar zij sloegen met mes en pot
Tot dat zij alle twee waren kapot.

4 Koeplet.

De gardevil stak ze nu in den bak
Ze waren niet op hun gemak,
En als ze nu klommen op het schavot
Ze dronken elk nen grooten pot.

Dat is nu de geschiedenisse
Van die groote gebeurtenisse
't Is al van bloed en moord
't Is daarmeê ja, dat wij doen voort,
En 't beste dat ge nu kunt doen,
Is van te zeggen 'k en ga 't ik nooit doe

5 Koeplet.

Ja vrienden, zoo is 't dat het nu gaat.
Als men het pad der deugd verlaat,
Dit geef ik hier nu ook als een besluit,
Nu is de moord van Veuren uit.

Do,

Dikke merci voor de gazette, waarnaar ik om de dagen naar uit kijk.
Misschien hierbij een cadeautje : een liedjestekst op een strooibriefje, uit de nalatenschap van mé Irma. Wie weet hebben uw pé Jef en mijn pé Felix dit nog samen gezongen.
Als je interesse hiervoor hebt, kan ik je nog wat originelen bezorgen
Mvg Johan

Beste Johan

Prachtig hee!
Dien Jan Mefrak, dat was mijn grootvader Tjeppen vande Klokke of Josef Vandermarliere en die Tone Zetu was zogezegd Marcel D'heere, maar de vertellende 'melodie' was natuurlijk eeuwen oud.
Het was een persiflage op de beruchte moordliederen.
In mijn kindertijd lagen er nog verschillende exemplaren van dit lied bij ons thuis en ijn pa zong het mij voor.
Toen ik een jaar of 17 was, dus waarschijnlijk het jaar 1969 - 'traden' we op op de Ieperstraatbraderie. 's Avonds mochten we op een boerenkar voor het Palace en kwam het toenmalige 'Echo' van de toenmalige 'BRT' opnames maken.
En we zongen dit lied.
Peter Jef, die ten andere de eerste Poperingenaar was op de TV, zong dit lied samen met D'Heere en wie weet met wie nog, op de expo te Brussel op de dag van Poperinge.
's Avond kwam hij – rechtstreeks op TV – na eerst een 'interview met Desaegher en droeg hij onder andere een absurd gedichtje voor wat mij altijd is bijgebleven:
Er zat een mug op een brug
ze viel er van en brak haar rug
nu komt die mug, nooit meer terug.
Het zou mij dus helemaal niet verbazen dat pé Felix ook op de expo te Brussel meegezongen heeft.
Ik ben zeker geïnteresseerd in alle oude liederen. Het is immers de bedoeling dat ik dit thema minsten ee njaar volhoud in Doos Gazette.
bedankt voor de appreciatie
groetenis
Guido

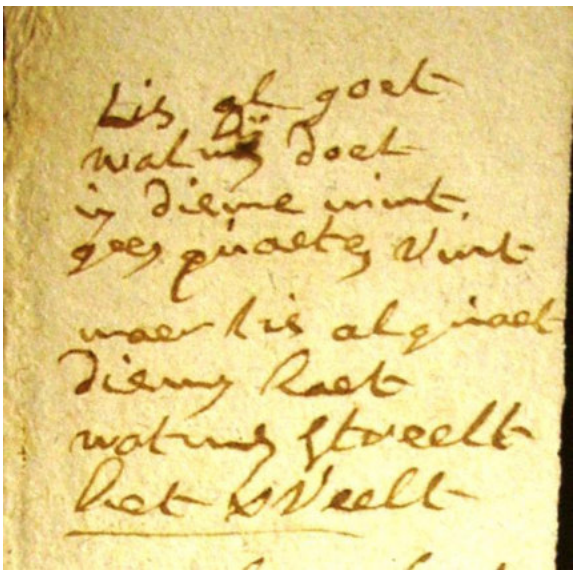

Soms vindt men op vreemde en rare plaatsen toch een pareltje poëzie. In de bundel van de landmeters (SAP 423) van het jaar 1687 zat het volgende:

T’ Is al goet
wat men doet
indien men mint
geen quaet en vint
maer t’is al quaet
diemen raet
wat men streelt
het verveelt

op de achterkant van het strookje, heeft Oscar Fiers, een vroegere archivaris de naam: Jacques Loys geschreven, blijkbaar om één of andere reden, er van uitgaande dat dit de dichter van dit stukje poëzie is.
Toch wel een doordenkertje!

8 april 2017 – Wandeling Ekelsbeke

Ekelsbeke wordt al vermeld in 855 als de neef van Karel de Grote hier komt te sterven. En ook vandaag ligt de naam Esquelbecq op vele lippen, de hele regio is zot van de blonde van Esquelbecq en haar vriendinnen... **Kom met Ludovik Manivelle Ekelsbeke ondersteboven keren, kom kijken, kom luisteren en kom proeven.**

14u30 afpraak aan Plaine au Bois
- Rue du Dunkirk Veterans - Esquelbecq - Ekelsbeke
Tijdens de 'poche de Dunkerque' (28 mei 1940) speelt zich hier een vreselijke scène af die de geschiedenis ingaat als de Wormhoudt Massacre. Ludovik Manivelle vertelt u het hele verhaal vanaf 14u30 .
15u00 tweede afspraak op het dorpsplein van Ekelsbeke
- Place Alphonse Bergerot - Esquelbecq
Wandeling door het dorp, langs de kerk, de bijzonder gebouwen, langs de oevers van de IJzer en natuurlijk langs het formidabele kasteel van Ekelsbeke, de best bewaarde en langst bewoonde burcht van de regio. Ludovik Manivelle vertelt u de strafste verhalen van de afgelopen 1500 jaar.

16u00 derde afspraak aan Brouwerij Thiriez - Ekelsbeke
- Rue de Wormhout 22 - Esquelbecq
BEZOEK AAN DE BROUWERIJ + PROEVER = 4 euro
Bezoek aan de brouwzaal met Ludovik Manivelle als gids in het Nederlands. En na het brouwen, moet elke goede Vlaming ook proeven uit het uitgebreide aanbod van deze artisanale brouwerij.

Dit is een VRIJE WANDEL-toer... dat betekent dat je niet hoeft in te schrijven voor deze wandeling, dat je gewoon mee op wandel mag. Op het einde van de wandeling legt gids

Ludovik Manivelle zijn hoed en dan mag u daarin stoppen wat het u waard was... u geeft minimum 1 cent, een maximum is niet bepaald...

Opgraving van het Sint Bertinuskerkhof

Het dossier van de Poperingse vaart

Een nieuwe abt van Sint Bertin: Jean Yperius

Jan de vijfde of Yperius was de 58ste abt van de Sint Bertin abdij en kwam daar in 1365 aan het bewind. Hij zou tot 1383 aldaar abt blijven. Hij had in Parijs onder andere theologie gestudeerd. Na zijn keuze tot abt ging hij zich aanbieden aan Urbanus V, zijn oude meester, die toen de stoel van Sint Petrus bezette te Avignon.
Jean V kon de financiële situatie van de abdij verbeteren. Hij kon een aantal nieuwe lenen stellen en hij ontving van de koning van Frankrijk de teruggave van 700 ponden.
Voor **Poperinge** kon hij de rechten op de vrije schipvaart laten bevestigen en in de jaren 1366 – 1367 – 1368 werd 'eindelijk' de Poperingse vaart aangelegd die Poperinge met de Yser verbond.
En Jean ging ook schrijven. Hij schreef de kroniek van de abdij van het begin van zijn ontstaan tot aan het einde van de 13de eeuw. Hij stierf op de 2de januari 1383 en werd begraven in de kapel van Sint Denis.
Uit: Les abbés de St. Bertin door Henri Delaplane

We geven hieronder de verschillende akten weer, die we terug vonden en die samen het mogelijk maakten om alhier in Poperinge, 'eindelijk' de Poperingse vaart te graven.

Als eerste stuk halen we hier een akte aan van de **8ste maart 1366** *(*Haigneré *) waarbij* Jan van Yper, de abt van Sint-Bertins toelating aan Poperinge geeft om alhier leningen aan te gaan tot 500 pond parisis per jaar, om zodoende de schulden van de stad te kunnen betalen.

A tous chiaus, etc. Comme nos reauls et amés, nos echevins, coeriers, conseil et autres boines gens de no ville de Poperinghes
nous aient suppliet humblement et requis à grant instance que,
pour paier pluseurs grans et grosses sommes de deniers,
esquelles eauls et no dite ville de Poperinghes sont tenu et oblegiet par divers pluseurs personnes et en pluseuers lieux,
lesquelles il faut paier de necessiteé presentement, et elles ne poent estre paiés de rentes, revenues et autres subventions de le dite ville,
nous leur voellons faire grace et ottroier que il puissent vendre rentes à vier à une ou pluseurs personnes, à le vier de une personne ou de deux,
si comme boin leur samblera, **juesques à le somme de chinc cens libvres parisis par an**, quar autrement ne poent trouver ne avoir argent à mains de damaige de le dite ville que par le voie dessus dite, si comme il vient, sachent tout que, etc.
Faites et données l'an de grace mil trois cens sexante sis, le viij jour du mois de march.

Deze akte werd opgevolgd door ééntje van de 13de maart, die eigenlijk hetzelfde zei, maar waar er nu als borgstelling meer dan 30 zegels van de belangrijkste Poperingenaars aanhangen.

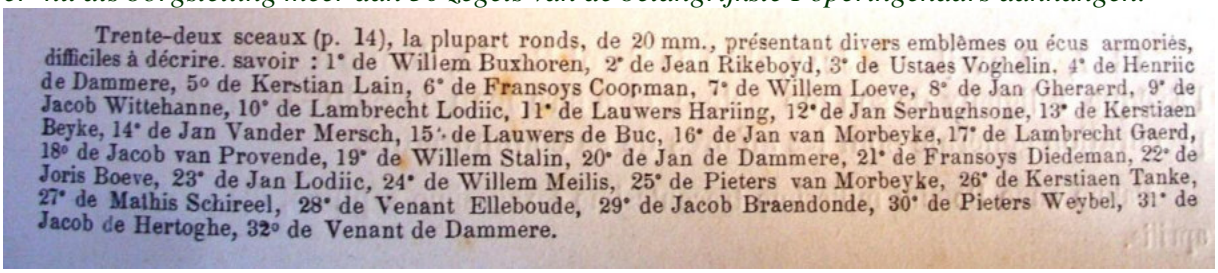

Trente-deux sceaux (p. 14), la plupart ronds, de 20 mm., présentant divers emblèmes ou écus armoriés, difficiles à décrire. savoir : 1° de Willem Buxhoren, 2° de Jean Rikeboyd, 3° de Ustaes Voghelin, 4° de Henriic de Dammere, 5° de Kerstian Lain, 6° de Fransoys Coopman, 7° de Willem Loeve, 8° de Jan Gheraerd, 9° de Jacob Wittehanne, 10° de Lambrecht Lodiic, 11° de Lauwers Hariing, 12° de Jan Serhughsone, 13° de Kerstiaen Beyke, 14° de Jan Vander Mersch, 15° de Lauwers de Buc, 16° de Jan van Morbeyke, 17° de Lambrecht Gaerd, 18° de Jacob van Provende, 19° de Willem Stalin, 20° de Jan de Dammere, 21° de Fransoys Diedeman, 22° de Joris Boeve, 23° de Jan Lodiic, 24° de Willem Meilis, 25° de Pieters van Morbeyke, 26° de Kerstiaen Tanke, 27° de Mathis Schireel, 28° de Venant Elleboude, 29° de Jacob Braendonde, 30° de Pieters Weybel, 31° de Jacob de Hertoghe, 32° de Venant de Dammere.

Blijkbaar zou deze akte bewaard worden in Parijs en dit met de zegels.

Dit was een eerste actie van de abt die deze al snel liet opvolgen door een tweede op de ***17de april 1366 .***

Met de volgende akte geeft de abt uitdrukkelijk toelating *tot het graven van een vaart van Poperinge naar de IJzer. Hij geeft tevens toelating tot het aankopen van ongeveer 30 gemeten land, bestemd voor deze vaart en bepaalt de modaliteiten van deze verkoop. Tevens worden twee losplaatsen langs deze vaart in de stad voorzien. – Uitgegeven:I.J. Altmeyer, o.c. blz. 25-29.*
Deze akte bevindt zich nog altijd in het Stadsarchief van Poperinge onder nummer A5.
Hoewel deze akte in het frans is en lang, nemen we ze voor de volledigheid tot helemaal over.

A tous chiaus que ces présentes lettres verront ou orront,
Jehans par le permission de Dieu, **abbé de Saint Bertin** en Saint Omer,
Et li couvens de ce mesme lieu **salut** en noster seigneur.
Comme de très nobles, haus et puissance, et nos tès chiers et aimés seigneur, monseigneur Louis, à présent comte de Flandres
Est assavoier, Philippe, Bouduin, Jéhanne et Gilys, aient octroiet de leur boine volonté et grâce especiale à nostre église de Saint Bertin et à chiaux de nostre ville de Poperinghes, que nous, pour nostre église et chiaus de Poperignhes, puissons faire rivage et navire par leurs terres et jurisdictions,
aient consentu et octroiet que chiaus de nostre dicte ville
puissent acheter et acquester terres et heritages estans en leurs terres, seigneureis et jurisdictions et ychiaus fouir pour faire les rivages et navire dessus dict,
si comme plainement est contenu ès lettres dudict monseigneur de Flandres et de ses prédécesseurs, et pour ce que les dessus dis rivage ne ovent boinement estre fait par nostre terre, seigneurie ville et coere de Poperinghes, se n'est par nostre gré, volonté et licence, nos boines gens de nostre dite ville, nous ont suppliet humblement, à grant instance que nous voelons consentier et octroier que les dessus dits rivages et navire se faichent en nos terrres, jurisdiction, ville et coere de Poperinghes.

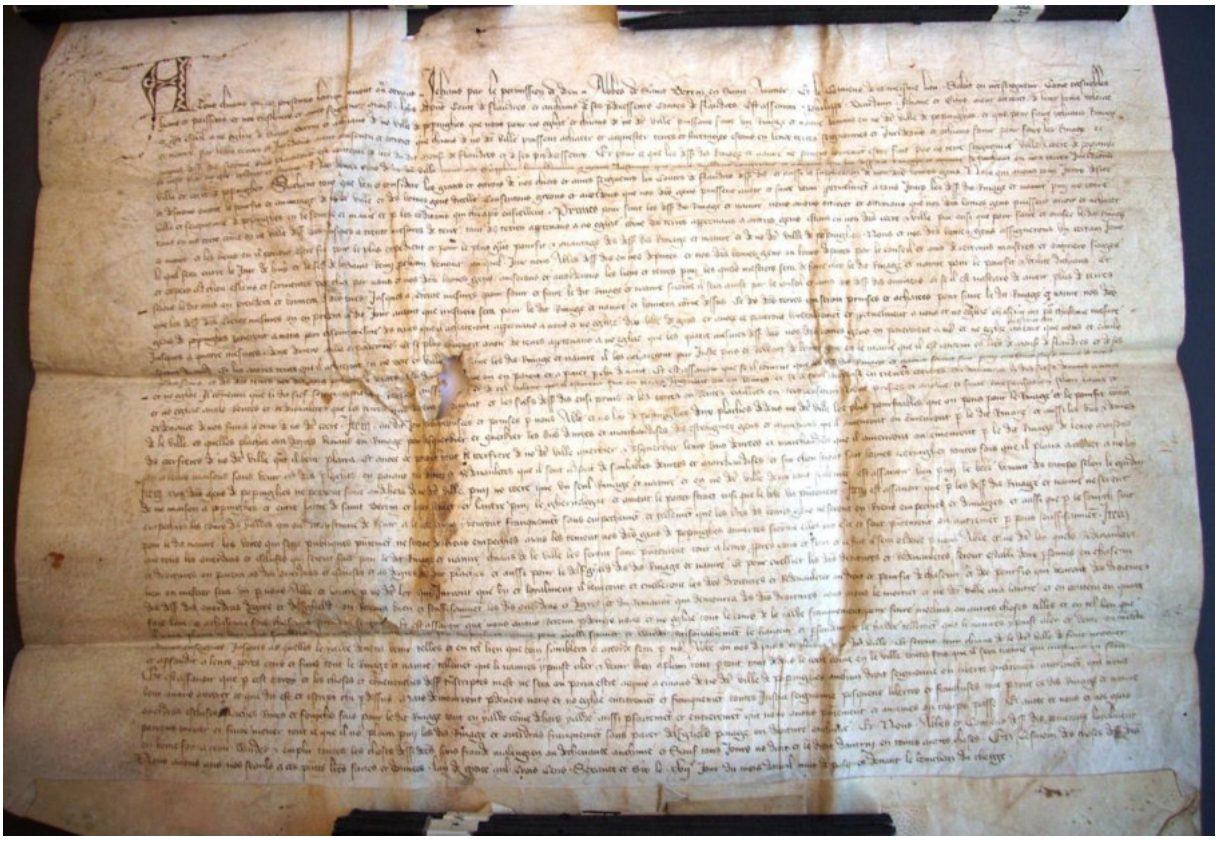

Sachent tous que, veu et consicdéré les grâces et octrois de nos chiers et amée seigneurs les comtes de Flandres dessues dits et aussi les supplications de nos dites boines gens,
Nous qui avons toujours désiré et désierons encore le proufit et avantage de nostre dite ville et des boines gens d'icelle, conentons, gréons et accordons que nos dites gens puissent avoir et faire venier perpétuellement à toujours les dessus dite rivages et navire
parmi nostre coere, ville et seigneurie de Poperinghe en le forme et manière et pour les conditions qui chi après ensiewent,

primes pour faire les dessus dits rivages et navire, nous avons octroiet et octroions que nos dites boines gens
puissent avoir et acheter tant en nostre coere,
comme en nostre ville dessus dictes, **jusques à trente mesures de terre**, tant de terres appartenant à nostre église, comme de terres appartenant à autres gens
estant en nos dictes coere et ville,
par ensi que pour faire et aviser les dis rivage et navire et les lieus par ou il porrait estre fait pour le plus expédient
et pour le plus grand proufit et avantage
des ausdis rivage et navire et de nostre dite ville de Poperinghes,
nous et nos dites bonnes gens, assignerons un certain jour, lequel sera entre le jour de huye et le ceste de le Saint Remy prochain venant,
auquel jour nous abbés dessus dis ou nos députés et nos dictes boinnes gens ou leurs députés, par le conseil et avis de certains maistres et ouvriers, saiges et expers,
ad chou esleus et sermentés *(verkozen en onder eed gesteld)* pour chou par nous et nosdites boines gens, arriserons et accordierons les lieus et terres parail
lequels mestiers sera de faire alors le dit rivage et navire pour le pourfit et utilié de chiaus,
et selon le dit avis on prendra et bonnera les dites terrres **jusques à trente mesures** pour jouir et faire le dit rivage et navire,
si comme il sera avisé par le conseil et avis des dessus dis ouvriers
et se i lest mestier de avoir plus de terres que les dites trente mesures,
on en prendera audit pour antant que mestiers sera pour le dit rivage et navire et bonnera comme dessus et des dites terres qui seront prinses et achatées pour faire les dits rivages et navire, **nos dites gens de Poperinghes paieront à nous**,
pour chascune mesure (*per gemet)* des terres ue ils achateront appartenants à nous et nostre église, **dis livres de gros** *(10 pond groten)*
Et avec ce paieront héritablement et perpétuellement à nous et nostre église **chascun an** pour chascune mesure jusques à quatre mesures, **deux deniers**, mailles et poiçonnié et ce plus convenoit avoir des terres appartenans à nostre église que les quatre mesures dessus dites,
nos dites boinnes gens en paieront à nous et nostre église chascun an
autant que nous et eauls seront d'accord et les autres terres que ils achateront en nostre coere et ville pour faire les dis rivage et navire,
ils les achateront par juste pris et rewart de boines gens en le manière que il est contenu des lettres **de monseigneur de Flandres** et de ses prédicesseurs,
et des dites terres nos dites gens paieront telles rentes et tels droits que en en paicit et a paiet par chi-devant et set assavoir que si convient que les dessus dite rivage et navire soient fait parai auchuns fiefs tenus de nous et nostre église,
il voncenra que ledit fief soit restitué et récompensé aussi bien et de telle valeur que ils estoient, soit en terres joignant ou en rentes,
et ils sont réconpensés en tierres cotieres,
si demourra ledis fief devans à nous et nostre église, autes , rentes, redevanleces que les terres nous davoient par devant et les fiefs dessus dis ensi prins et les terres ou rentes baillies en récompensation, selon l'avis et ordonnances de nos frans hommes de nostre dite coere.
Item au dit jour seront avisés et prinses par nous abbé et nostre loy de Poperinghes
deux plaches dedens nostre dite ville les plus profitables qui on pourra pour le rivage et pourfit commun pour le ville, ès quelles plaches ara grés venans au rivage **pour desquerkier et querkier les biens denrées et marchandises des estrangier, gens et marchans** que il aviendront, amenront ou emmenront par le dit rivage,
et aussi les biens et denrées des coerfrères de noster dite ville quant il leur plaira,

et avecq ce, porront tant li coerefrères de nostre dite ville querkier et desquerkier leurs biens, denrées et marchandies que ils amenront ou emmenront par ledit rivage de leurs maison sou à leurs maisons sans venier ès dites places en paiant telles debtes et redevanches que il faut ad présent de qaulabbles denrées et marchandises et sur chou seront fait boines coeringhe toutes fois que il plaira à nous et à nostre loy.
Item nos dites gens de Poperinghes ne pourrent faire au dehors de nostre dite ville parmi nostre coere que un seul rivage et navire et en nostre dite ville dens tant seulement, est assavoier l'un **parmi le beke**, venant des camps **selon le jardin de nostre maison** à Poperinghes et **entre l'accre de Saint Bertin et l'Iperstraet** et l'autre **parmi le Gervelgat**, et amont le **Pottersstraet** ansi que le beke va présentement.
Dus tot aan de Potterstraat.
Item est assavoir que par les dessus dit rivage et navire ne sont empècheyes les cours des yawes qui ont accoustumé de venier à **le beke**,
mais y venront franquement, sans emëchement, et tellement que les 1eres des boines gens ne serent en rien empechies et domagiés, et aussi que par le fouych fait pour le dit navire, les voies qui sont publiques présentement ne seront en rien empéchiés, mais les tenront nos dictes gens de Poperinghes ouvertes, si comme elles ont esté et sont présentement ou autrement par nous suffisamment.
Item que tous **les overdrags et écluses** qui seront faiete pour le dit rivage et navire, chiaux de la ville les feront faire presentement tant à leur propres cous et frais, et ce fait, il sera ordonné par nous,
abbé et nostre dicte loy quels **redevanleces et droitures** on paiera as dis **overdrachs** et excluses et as degrés des dictes places, et aussi pour **delfgeld** des dicts rivages et navireet pour cuellier les dites droitures et redevanleces seont establi **deux personnes** en chascun lieu ou mestier sera, un par nous, abbé et l'autre par nostre dicte loy, qui jurrent que bine et loyallement, ils léveront et cuelleront les dictes droitures et redevanlec'es audroit et pourfit qui ventront des droitures des dess dis **overdrachs, degré et delfgheld** on receura bien et souffisamment les dis overdrachs et degrés et du remanant qui demourra des dites droitures, nous arons le moitié et nostre dicte ville ara l'autre, et en cntera on quatre fois l'an, et à chacune fois chascun prendra sa partie, et est assaovi voir que nous avons retenu par devers nous et nostre église tout le vours de 1se yawe fanquement ppour faire moelins ou autres choses telles et en tel lieu que il nous plaira et blin nous semblera,
par ensi que li navires n'en soit empechiés, mais pour ycelle sauver et warder raisonnablement le hauteur et profondeur de la yawe, tellement que li navires puist aller et venier, on metrra certaines enseignes jusques asquelles le yawe devra venier tellers et en tel leiu que boin semblera et accordé sera par nous abbé ou nos députés et chiaus de nostre dicte ville, et seront tenus chieuas de le dicte ville de faire nettoier et approfondier,
à leurs proproes cout et frais, tout le rivage et navire tellement que li navire y pouist aler et venier bien à plain tout partout tant dedans le coere, comme en le ville, toutesfois que il sera trouvé que mestiers en sera, et est assavoir que,
par cest octroy et les choses et convenenches dessus inscriptes ni test, ne sera ou pora estire acquis à chiaux de nostre dicte ville de Poperinghes aucun droit, siegneurie ou liberté quelconques autrement que nous leur avons octroyé et que dis est et escript chi par dessus, mais demeurront par devers nous et nostre église entièrement et franquement toutes justice, seigneurie, pesquerie, libertés et franchise stout partout ès **dict rivage et navire, overdrachs, écluses, places, rives et fouyche faits pour ledit rivage** tant au yawe, comme dehors yawe aussi parfaictement et entièrement que nous avons présentement et aviemes ou temps passé et avec ce nous et nous gens porrons mener et faire menertout ce que il nous plaira parmy les dicts rivages et overdrachs, franquement,
sans payer delfgheld, paiage ou droiture, auchune

Et nous, Abbé et couvens dessus, **dis, promettons loyallement en boine foy à tenier**, warder et emplir, toutes les choses dessus dcites sans fraude, maengien ou dechavance, auchune et sauf tousjours nostre droit et droit d"autrui en toutes autres choses.
En tesmoin des choses dan dictes nous avons mis nos seauls à ces présentes lettres, faites et **données l'an de grace 1366, le 17de jour du mois d'avril,** nuit de pâques devant le bénichon du cherge.

Na de toelating van de abt om op zijn gronden en in de rest van de stad – op grond van de voorgaande toelatingen en rechten die de graven van Vlaanderen reeds toegekend hadden – krijgen we in de volgende akte de uitdrukkelijke toelating van de graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Male, gedaan op **de 3de november 1366.** *Deze akte is ook aanwezig in het Poperings stadsarchief onder nummer A6.*

Zij begint als volgt:
Wy Lodewick, Grave van Vlaendren, hertoghe van Brabant, Grave van Nevers van ets. Ende heere van Mechelen
doen te weten alle lieden dat wij hebben ghesien de letteren vanden Grave Philips van de graven Bouden vanden graevedinne Joanne ende van de graeve Guy van goeden ghedenckenissen onse voorsaeten,
Inhoudende van woorde te woorden al het naervolght,
T' eerst de letteren vanden Grave Philips, in nomine pater et fily et spiritus sanctie, ego Philippus dei gratia Flandirae et Vermandae comes….
En dan volgt de charter in het Latijn uit 1187 van Filips van de Elzas,

gevolgd door de akte van **het jaar 1197** *– gegeven door Boudewijn, graaf van Vlaanderen en Henegouwen,*
nog eens gevolgd van één uit mei 1223 van Johanna van Constantinopel En nog één van januari 1272 van Gewijde van Dampierre,
waarbij men telkens weer de rechten op een marktdag en op het graven van een vaart herhaalde.
De akte sloot met de volgende woorden:
… dewelcke letteren alle ghemeine onse voorhouderens voorschreven
ende elcke letteren sonderlinghe wy laten approbeeren ende conformeeren als heere ende prince van den lande
ende consenteeren daertoe ende willekeuren der kercke van Ste. Bertins
ende dien van Poperinghe
dat zy moeghen doen maecken haer waeteringhe ende haere schipvaert thaeren meesten proffite in alle de manieren dat de voorschreven letteren van onse voorhouders daerof verclaeren en in hebben behouden
dien dat alle **de overdraegen** die buytten de ceure van Poperinghe ghemaeckt zullen zijn, **dat ons danof alle de proffiten toe sullen behooren**,
mits dien dat al die overdraegen sufficantelijk sullen wesen ghemaeckt,
dat wij die voort sullen moeten houden te ghebreke ofte te proffitte daerof commende
ende watter overblyft dat t'onsewaert keeren sal
ende waert zaecke dat menigen tyden ons ofte onse naercommers,
niet en gheliefde de voorschreven overdraegen te houden met laste ende proffite daerof commende en die vallen sullen,
zoo moeten die van Poperinghe de voorschreven overdraegen doen maecken ende houden thaeren coste, met baete ende onbaten die daerof commen sullen,
ende wat schepen dat vaeren sal uyt Poperinghe of binnen Poperinghe commen sal,
dat die schepen in allen stromen van Vlaendren vryelick moogen vaeren ende keeren betaelende alle waterrecht ende andere tolle nae costume ende usage vanden strome,
daer zy vaeren sullen sonder fraude ende harghelist,
ende geven met dese letteren de voorschreven kercke van st. Bertinus ende die van Poperinghe,
volcommen oorlof consent ende macht omme daertoe lant te coopen ende te ghehenghen te gherechtighen wettelicken pryse ofte ter estimatie van goede lieden,
behoudens onsen rechte ende elckx anderen, ende in manieren dat den abt van Ste Bertins nochte die van Poperinghe, geene herschappie en crygen by desen octroye, uytter ceure van Poperinghe, ontbieden ende bevelen allen baillieus, onderbaillieus, officieren ende ondersaeten van ons graefschepe ende lant van Vlaenderen,
dat zij hier toe doen hulpe, troost ende alle ghereetschepe, ende alsulck bedwancke als daertoe behoort, opdat wat is ende zy versocht zijn,
Oircont schepen van desen letteren ghesegelt met onse zeghel ghegeven tot Gend den derden dagh van 9bre int jaer ons heeren duysent drie hondert ses en tsestich.

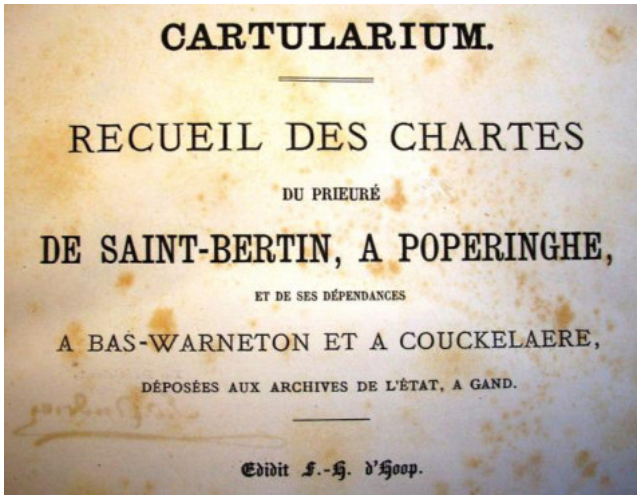
CARTULARIUM.

RECUEIL DES CHARTES

DU PRIEURÉ

DE SAINT-BERTIN, A POPERINGHE,

ET DE SES DÉPENDANCES

A BAS-WARNETON ET A COUCKELAERE,

DÉPOSÉES AUX ARCHIVES DE L'ÉTAT, A GAND.

Edidit F.-H. d'Hoop.

Op dezelfde 3de november 1366 werd er ook van Lodewijk van Male een akte

opgesteld – of toch ondertekend – waarbij hij de accijnzen onder andere op het bier en de wijn, maar ook op een aantal andere artikelen regelde. Deze accijnzen werden op deze producten gelegd om onder andere de aanleg van de vaart te kunnen betalen.
De akte werd door F.H. D'Hoop gepubliceerd.

3 november 1366 - nr. 143
Cartularium – Recueil des chartes du prieuré de Saint Bertin, à Poperinghe et de ses dépendances à bas-Warneton et à Couckelaere
Déposées aux archives de l'état à Gand – Edidit **F.H. D'hoop** - Bruges – Uitg. Vandecasteele-Werbrouck – 1870

Wy Lodewyc, grave van Vlaendren, hertoghe van Brabant, grave van Nevers, van Rethel, ende here van Machline,

Lodewijk van Male

doen te wetene allen lieden, dat als tonser kennesse commen was, dat die van Poperinghe **assise daden lopen ende hieven**, **bi consente ende ottroie van den abd van sinte Bertins,** haren here,
sonder an ons eeneghen orlof of consent daerof te soukene ;
so deden wy bi goeder voorsienicheide ende ripen rade, bin sabds **Aliames tiden**,
die niewinghe commen es van live ter doot,
calengieren de vorseide assise, **ende verbieden**, **dat zy van Poperinghe voortmeer ghene assise souden doen lopen noch heffen, sonder oorlof ende consent van ons**;
want wy den vorseide abd Aliames noch ghenen anderen machtech kenden orlof te ghevene eeneghe assise te doen lopene bin onsen lande.
Up dwelke den vorseide abd Aleames, met sinen lieden van Poperinghe, commende voor ons ende onsen raed,
ghehoort alle redenen,
die zy daertoe toghen wilden, ende versien alle privilegen ende vriheden, die zy van onsen voorders ghehad hebben, daermede zy hem ghehelpen wilden,
so ne consten zy ons sulke vryheit ende privilege niet ghetoghen,
dat ons of onsen rade dochte, dat de vorseide abd eeneghe macht hadde den oorlof te ghevene vander vorseide assisen, ende ontkendent hem van al tal.
In de periode voor 1366 hief Poperinge blijkbaar accijnzen op – waarschijnlijk bier, wijn en laken – alleen maar met het consent of akkoord van de abt van Sint Bertins, en zonder het akkoord van de graaf van Vlaanderen. Aangezien hij nooit de abt gemachtigd heeft om accijnzen toe te staan, stelt hij nu dat Poperinge in de toekomst alleen nog accijnzen mag heffen mits zijn akkoord.

Niet min merkende ende voor oghen hebbende
de edele fondatie vander kerken van sinte Bertins,
ende de scone vriheiden ende ghiften daermede zy van onsen voorders verchiert siin,
de welke wy altoos meer menen te meersene danne te minderne,

deden antwoorden den vorseide abd Aleames,
dat wy hem ende sine kerken **gheerne consenteren** souden de heltstheede *(de helft)* van allen den proffiten, die commen souden vanden oorlove vanden vorseide assisen van Poperinghe, mits goeder ionsten ende uute gracien eewelike ende erflike.

De oorzaak tot het heffen van deze accijnzen, ligt blijkbaar in het feit dat men 'de kerken van Sint Bertins' gefundeerd heeft en daarop het recht kreeg om deze betaald te krijgen, accijnzen te heffen. Ook de graaf gaat akkoord dat hiervoor verder accijnzen kunnen geheven worden, maar hij stelt wel dat de helft van de accijnzen ten zijnen voordele dienen te komen.

Up de welke gracie hi diverse pointe an ons versochte ende supplyeerde,
ende dat hi achter trucken mochte om raed daer up te hebbene met sinen convente,
ende bin corter tyt weder tonswaert te commene; binder welker tyt de vorseide abd **Aliames** quam van live ter doot,
ende word abd dheer **Jan de Langhe van Ypre**, den welken wy deden roupen voor ons, omme de zaken teenen goeden hende te bringhene;
ende siin daerof over ons, onse hoir ende naercommers graven van Vlaendren met hem ende met sine kerken gheaccordeert in deser manieren. |

Tussen deze eerste beslissing en het beraden hiervan, kwam de abt Aliame van leven ter dood. Hij werd opgevolgd door Jan Delanghe van Ieper, die de besprekingen verder zette. En men besloot:

Dat die van Poperinghe voortaen nimmermeer te ghenen daghe ne sullen moghen doen lopen eeneghe assise bin Poperinghe,
thensi bi den consente ende oorlove van ons ende vanden abd van sinte Bertins te gadere,

Poperinge mocht dus nooit meer accijnzen heffen, tenzij met de toelating van de abt en de graaf van Vlaanderen samen, de elke de helft van de opbrengst dienden te krijgen.

In desen condicien, dat wy gheen consent noch oorlof daerof gheven moghen dien van Poperinghe,
het ne zy met den abd van sinte Bertins,
noch dabd vorseid het ne zy met ons,
ende deen van ons sonder den anderen met;
ende van allen proffiten, die commen sullen vanden oorlove ende consente vorseid,
dat daerof deene helft ons toe sal behoren ende dandere helft den abd ,
ende dese helftstheede vanden consente ende orlove vander vorseide assisen van Poperinghe,
die ne sullen wy noch onse naercommers graven van Vlaendren nimmermeer moghen vervremden ,
bi cope, bi ghiften, noch andersins , vander graeflicheit van Vlaendren;
ende dat so wie grave van Vlaendren emmermeer wesen sal,
dat het toebehoren sal sire rechter domaine,
het ne ware dat ons ghenouchde te veranderne **ter kerken bouf van S. Bertins** vorseid;
ende er ooc onse willemeeninghe ende consent over ons, onse hoir ende naercommers graven van Vlaendren,
dat hiermede de vorseide abd of de kerke van sinte Bertins,
die so edelike ende so scone van ons ende van onsen voorders ghefondeert ende gheprivilegiert es,

niet verachtert of vermindert siin van eeneghen rechte,
dat zy sculdech siin te hebbene bin der keure van Poperinghe,
alle fraude ende arghelist uuteghesteken.
Ende om dat wy willen ende begheren, dat hierof eene ewelike ghedinkenesse zy,
so hebben wy den vorseide abd ende der deken van sinte Bertins dese lettren daerof ghegheven, beseghelt met onsen groten seghele uuthanghende;
ende hi heeft ons daerof ooc wederghegheven opene lettren beseghelt met sinen seghele ende syns convents,
daer dese lettren van woorde te woorde in ghecorporert siin die tonswaert bliven sullen,
omme te claerre ghedinken an beeden siden daerof te sine ende te blivene teeweliken daghen.
Dit was aldus ghedaen te Ghend, den derden dach van novembre, int jaer ons Heren dusentech drie hondert zesse ende zestech.
Original. Sceau enlevé

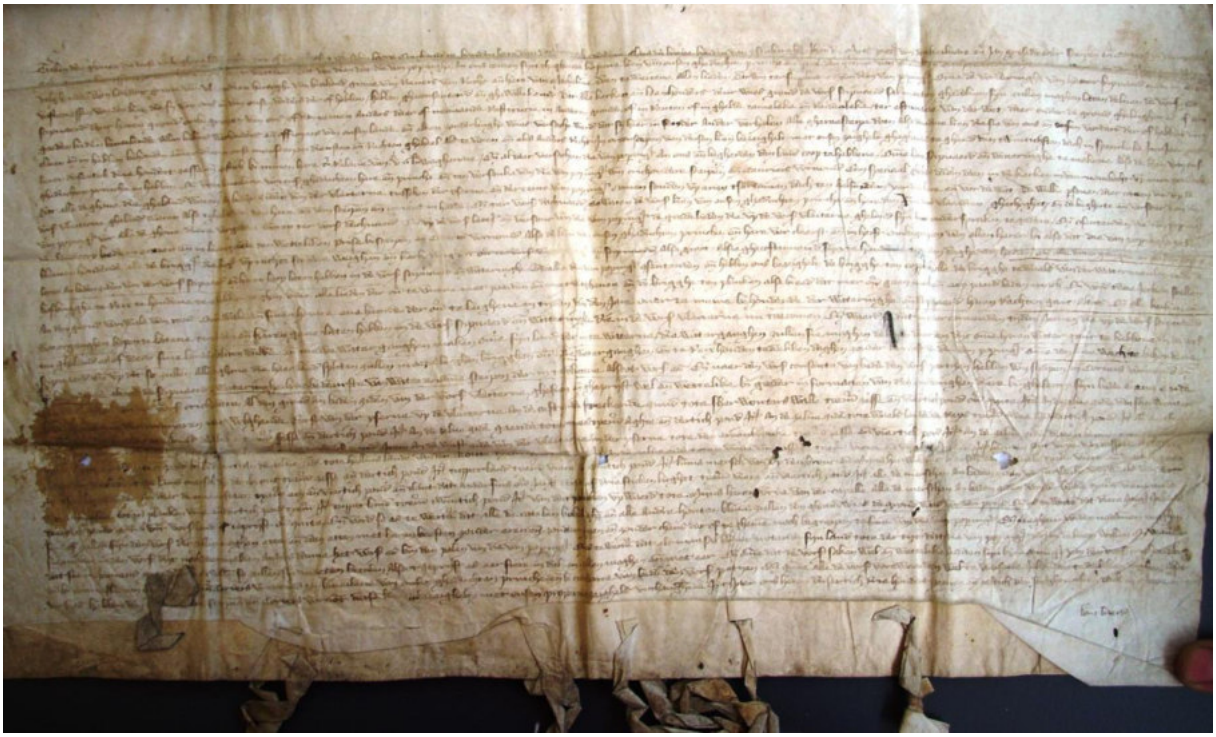

De aankopen van de gronden die nodig waren voor de vaart en die buiten Poperinge gelegen waren, gebeurden in de loop van 1367.
We gaan eerst naar de akte A8 die gedateerd is op 15 mei 1367. De staat van de akte is dermate dat er hele stukken zijn die spijtig genoeg niet meer te lezen zijn.
De akte begint als volgt:
Allen den ghenen die deise vor *h*oghene zyen, horen ofte horen lesen….
En dan komen er een reeks namen van de schepenen van Veurne ambacht:
Derudder, Clais DeBeye, Bouden van Ysenberghe, Jhan de Deux, Pieter van den kerkhove ende Jan Guselande, scepenen ende coriers in Veurnambacht, … saluut ende kennesse,
Doen te wetene dat… dat die van Poperinghe an ons comen syn thooghende hopene letteren van onsen gheduchten prinche ende … grave van Vlaenderen

En dan wordt deze akte van de graaf aangehaald: van woorde tot woorde … wy Lodewyc, grave van Vlaenderen, hertogh van Brabant, grave van Namen, van Rachs en Hem, van

Machline, doen te wetene allen heren, dat wij…. Suppliatie van dien van Poperinge … vastenesse van den lettren die sy van oud ende van onsen voorders daer af hebben, …
Dus op vraag van die van Poperinge erkent de huidige graaf van Vlaanderen Lodewijk van Male, de rechten die door zijn voorgangers gegeven zijn aan Poperinge, en hij doet meer:
Hebben gheconsenteerd ende ghewillekeurd dat alle kerken ende leenhouders deur wiens grond de vorseide scipvaerd sal moeten ghedolven syn, zullen moghen laten delven de vorseyde scipvaerd deur haeren grond, onbegrepen van ons of van yeman anders daer of niemande restitutie in anderen grond of in rentgen of in ghelde tamelike ende redenlike ter estimacie van de wet daer onder de grond gheleghen es of van goeden lieden
Hij gaat dus akkoord dat alle gronden die nodig zijn om de vaart aan te leggen, verworven kunnen worden, tzij door ruil van grond of tegenover een rente of gewone betaling met geld, op schatting van de overheid waaronder deze grond valt of op schatting van 'goeden lieden', wat in deze context zoveel wilt zeggen als 'grondschatters'.

De akte gaat verder:
Bemerkende allen baillius, wethouders ende officyers van onsen landt ende allen zonderlinghe was versocht werd, dat sy hier in onder ander verhalen allen gheraescepe dien also dandere lien dasie van ons ende onse voorders daer af hebben verclaeren ende in hebben behouden omme daer in onse manscepe, diensten ende rechten gheheel als te voren ende als anders recht in orconscepen van diesen letteren bezeighelt met onsen zeighele
En deze grafelijke akte sluit als volgt:
Ghegheven in Ghend den twintigsten dach in sporkele int jaer ons heren dusentich driehondert zesse ende zestich bi minnen heere Ralacie van …

Daarmee krijgen we ook te horen wanneer de graaf zijn fiat gegeven heeft aan de Poperingenaars om de vaart te delven. Dit is de 20ste februari 1366.
Zoals gezien geeft de abt zijn toelating op de 17de maart 1366.
Op 3 november 1366 krijgen we dan een uitgebreidere akte van de graaf waarbij hij nogmaals toelating geeft, met daarbij de akte rond de accijnzen, die de hele zaak moet laten financieren.
En de akte gaat verder:
... by aldaer voorschreven die van Poperinghe an ons ende begheirden **van lantcoop te hebben,** omme hare scipvaerd ende wateringhe te makene, up de letteren van onse gheduchten prinche in hebben es van banailene van onse gheduchten here ende prinche ende ten versouke van die van Poperinghe,
Wij, crichoudere, scepenen ene ceuriers vernoemd, ter speciaal ghebod daden **doen in de kerken in Veurnambacht** up … zondach dat **deghene die gheland waren an beden ziden van den Vleeterne tusschen den Yserne ende der ceure van Poperinghe**, comen souden up enen tsertainen dach ten … vor den heere ende vor den wet, de welke personen daer comen, die op de vorseide Vleeterne gheland waren als tgheboden… vor heere ende vor scepenen ende coriers in hadde ende ter vorseyde dach werd so waren de voorseide letteren van onsen gheduchten prinche ende heere den grave van Vlaenderen …

Na afkondiging van deze aankoop van gronden in de kerken van Veurne Ambacht, kwamen de aangelanden van de Vleterbeek samen om de schatting van hun schepenen aan te horen.
… de goede lieden up de voorseide Vleeterne gheland syn, hem onderspraeken te gadere, es gheconsenteerd die van Poperinghe, den landcoopbede … in leengoede van wetteliken …vornoemdalso selven van onsen gheduchten prinche ende here, verclaerst ende en heeft onbegrepen van allen haren

… bi also dat die van Poperinghe bliven houdende **alle de brugghen** die lichen op rechte stande weghen ende kerkweghen … alse groot, alse ghecostumeerd syn… ende **alle waterganghen an beden ziden** van de vorseide scipvaert ende haren loop laten hebben in de vorseide scipvaert ende wateringhe , de welke die van Poperinghe geconsenteerd en hebben, ons bezeighelt de brugghe van Copperholle,
de brugghe te Waels van den watermeulen
ende de hofbrugghe te Reux te houdene te eweliken daghen omme alle lieden daer over te vaerne met paerden ende marcwaghenen
ende de brugghe te planken also breed dat men over gaen mach ende een peerd laden mach ende voor twee jocken stellen

Al de watergangen aan beide zijden van de Vleterbeek dienen behouden te worden en ook de grote bruggen. Hiermee worden drie bruggen bedoeld die genoemd worden: de brug aan de Copperholle, die te Waels aan de watermolen en de hofbrugge.
Hieruit blijkt ook dat er in 1367 een watermolen moet geweest zijn langs de Vleterbeek.
Over deze bruggen dient er een marktwagen te kunnen rijden.
We volgen verder de akte, tenminste wat we kunnen lezen:
Dat diegenen die nu gheland es of werd, sine landen spliten wille ende nieuwe waterganghen maken ende syn land daer uytte waterne, die waterganghen zullen, sie moghen delven deur den dyc omme haren waterganc te hebbene in de voorseide scipvaert ende opdat, so zullen alle deghone die haer land spliten zullen moeten legghen brugghen over hare waterganghen ende te reux houden, t'eweliken daghe zonder den cost van die van Poperinghe omme daer sin wech te behoudene…
Dus wanneer iemand van de aangelanden zijn erf wilt opdelen en nieuwe grachten delven, dit zal hij mogen doen. Hij zal deze grachten mogen graven door de dijk en zijn water laten lopen in de Vleterbeek. Hij zal dan zelf en op zijn eigne kosten er wel voor moeten zorgen dat er indien nodig bruggen komen over zijn grachten, zodat men over zijn land kan gaan.

… Daer in te wetene alsoot vorseid es ende naer de vorseide consente van bede de vorseide partyen hebben wij scepenen ende coriers vornoemd *de gronden geschat* … op de manieren naervolghende:
Eerst van der Yserne opde Vleeterne an de oostzide, streckende zuud tot shere Woutars walle, tgemet zesse ende viertich poond ende quite…
En dan volgen er nog gelijkeaardige schattingen die echter niet allen te lezen zijn.
Item van 't speyken van shere Woutars … tot jacq de…. zesse ende viertich pond
Item an diezelve zide gaende tote Naadgens acht ende veertich pond
Item vande zelve zide tote Waelslande van Reys tgader twee en viertich pond
Item … an de westzide van de Vleeterne van de Yserne tot den zevenbrouke … zesse ende viertich poond
Item an de zelve zide ….
Item opperland tgemet twitnich pond
Item vande planken upwaerd **tote schyns harer vrie van der capelle**, alle de meerschen
… Ende werd so es te wetene dat alle de catelen, babelinghe ende alle andre houtten bliven zullen den ghone wies de grond was van den prys ende es te weten dat …. Of sullen syn den vorseide die zullen mogen etten ende van etten met sijne beesten zonder cren ende zonder zayen ende zonder chyns daeraf te gheven, noch begrepen ten fine van die van Poperinghe …. delven willen … an den vorseyden dyc, noch doen maken, anders danne het vorseid es van den palen van die van Poperinghe

Dy es te waere dat elc man zal bleven notande syn land tote den tyt dat die van Poperinghe doen delven willen … dat sie in iemands grond delven willen, so sullen sij moeten betalen alsoot ghepryst es, eer … delven sullen moghen ende niet eer
By omme dat de vorseide saken wel ende wettelike gedaen syn by maninghe van de vorseide crychouder, ende bi vonnisse van ons scepenen ende coriers, bi … bevlee van onsen geduchten prinche ende bi consent van bede de vorseide partyen ende anne alle de vorseide vorewaerden welce … alsoot hebben wij crychoudere, scepenen ende coriers voornomet deise lettren ghezeighelt met onsen propren zeygele, uthanghende
Int jaer ons heren dusentich driehonddert zeven ende zestich den achtensten dach in meye
Toms Baerd

Aankoop van de gronden gelegen onder St. Pieter te Cassel

Dit stuk (A7) is ook in't Vlaams – doch verschillende stukken zijn uitgevreven en niet meer leesbaar.
Desondanks hebben we geprobeerd om er het beste van te maken.
Wat we er nog van kunnen maken is het volgende.
Eerst dien ik op te merken dat ik deze akte dateer op 24 juni 1367 en niet zoals Oscar Fiers op 8 maart 1367. In de akte staat er duidelijk op sinte jans dach baptiste *vermeld. Op 8 maart viert men in de katholieke heiligenkalendere ook wel een Johannes maar een Johannes de Deo en niet onze Jan Baptist.*

24 juni 1367
…. Van Ysenberghe …. In Veurnambacht … doen te weteene dat ….
Van onsen gheduchten heere ende prinche, den grave van Vlaandre,…
dat de balluw, scepenen ende ceuriers in Veurnambacht …
onder tcapitel van Sinte Pieters te Cassele

De akte kent het zelfde verloop als de voorgaande akte alleen gaat het hier om de aangelanden die onder het capittel van de Sint Pieterskerk te Cassel vallen.

omme die van Poperinghe den landcoop te doene hebbene omme haere scipvaert ende utvaringhe te delvene also de presente letteren van onsen geduchten heere ende prinche ….
Uten weken bevelene van onsen gheduchten heere ende prinche **een ghebod ghedaen was in de kerke te Oost-Vleeterne ende te West-Vleeterne**
ende daer spachtere ghedaghet in propre name… **Wiliaer Rays, Jacob Perys, Clays Perys, Jehan Goedenay, Derudder van Anly Sronkaard, Clais Veel, Pieter Stalin, Jan de Rupele** ende alle de ghonne die op de voorseyde Vleeterne ghelande wesen inde voorseyde capitele… sdonderdags naeste den voorseide sondaghe
ghebode te Veurne vor den heere ende voor den wet in Veurnambacht
de welke personen ende vele andere comen te voorseide dachenden te Veurne
daer comen de vercoopinghe met haren … here ende prinche…
begheerden den landoop te hebbene als haere letteren ende privilegien verclaeren
ende in hebbene ende aldaer van andwordende vorseide personen ende haere medepleghers die onder vorseyd capitel gheland sijn op de voorseide Vleeterne…

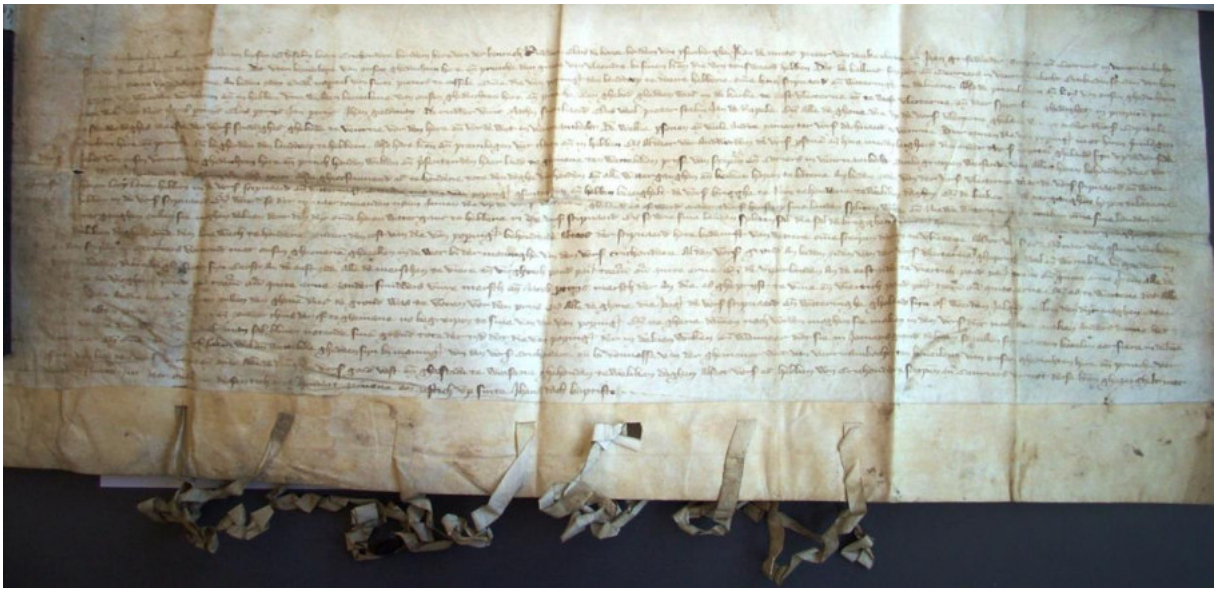

ghebod van onsen voornoemden gheduchten heere ende prinche houden willen die men presenteren haer land te ghevene ten wetteliken prysen van scepenen ende coriers in Veurnambacht
onbegrepen weesende van alle heren behouden …
houdende de hofbrigghe alse groot alsoe ghecontinueerd es te houdene tot den daghe van heden ende alle utteganghen ende beeken *h*open te laten
an beden ziden van den voornoemde Vleeterne daer de vorseide scipvaert ende uttevaringhe haren loop laten hebben in de vorseide scipvaert ende uttevaringhe dwelcke ons die van Poperinghe gheconsenteerd en hebben bezeghelt

Hier zien we net als in de vorige akte dat men alle wateruitgangen of grachten mag behouden.

… de vorseide brigghe te rene te houden te ewelicken daghe
ende de beken ende utwarganghen *h*open
… hebben in de voorseide scipvaert
… naer se dat in naercommende tyden iemand die up de voorseide Vleeterne gheland es of werd ende tvoorseide besit van **sine landen spliten wilde** ende nieuwe utterganghen maken omme sine landen der
… **zullen die moghen delven deur den dic**
omme haren utterganc te hebbene in de vorseide scipvaert
ende so wie sine landen spliten sal die sal de brigghen moeten houden te … utteganghen

Ook hier is het zoals in de vorige akte, dat de boeren die hun gronden willen opsplitsen dit zullen kunnen en mogen doen door de dijk heen.

die … scepenen ende coriers vornoemd met onsen ghemenen ghezellen van den wet bi der maninghe vanden vorseide **crichoudere** als den vorseide grond an beden ziden van den vorseide Vleeterne ghepresen, wel ende wettelicke bi goeden in ….
Eerst an de oostzide alle de meerschen **te viere ende vichtigh pond parisis** tghemet ende quite erne
… de upperlanden an de oostzyde te viertich pond parisis ’t ghemet …
Item alle de … viertigh pond parisis tghemet ende quite erne

zonder Srudders Reux meersch ende Jacob Perys meersch daer an die es ghepryst te viere ende viertich ponde parisis tghemet ende quite erne
Ende es te wetene dat alle
… andre hout bliven zullen den ghonne dies de gornd had te voren vor den prys ende alle de ghonne … de vorseide scipvaert ende utteringhe ghelande syn of werden gheland zullen den dyc moghen
… zonder chyns daer af te gheven,
noch begrepen te sine van die van Poperinghe ende negheen dammen noch vorden mogen maken ander danne
… wel ende wettelicke ghedaen syn bi maninghe van den vorseide crichoudere ende bi vonnisse van den ghemeenen wet van Veurnambacht
ten bevelen van onsen gheduchten here ende princhе…
goed, best ende ghestade te wesen ghehouden te ewelicken daghen alsoot voorseid es …
hebben wy de crichoudere, scepenen ende corriers voornoemt dese letteren gheseghelt met onsen zeghel
… int jaer ons heren dusentich driehondert zeven en zestich op sinte jans dach baptiste

Daarmee was het administratief dossier rond en kon men effectief met de bouw van de vaart beginnen.

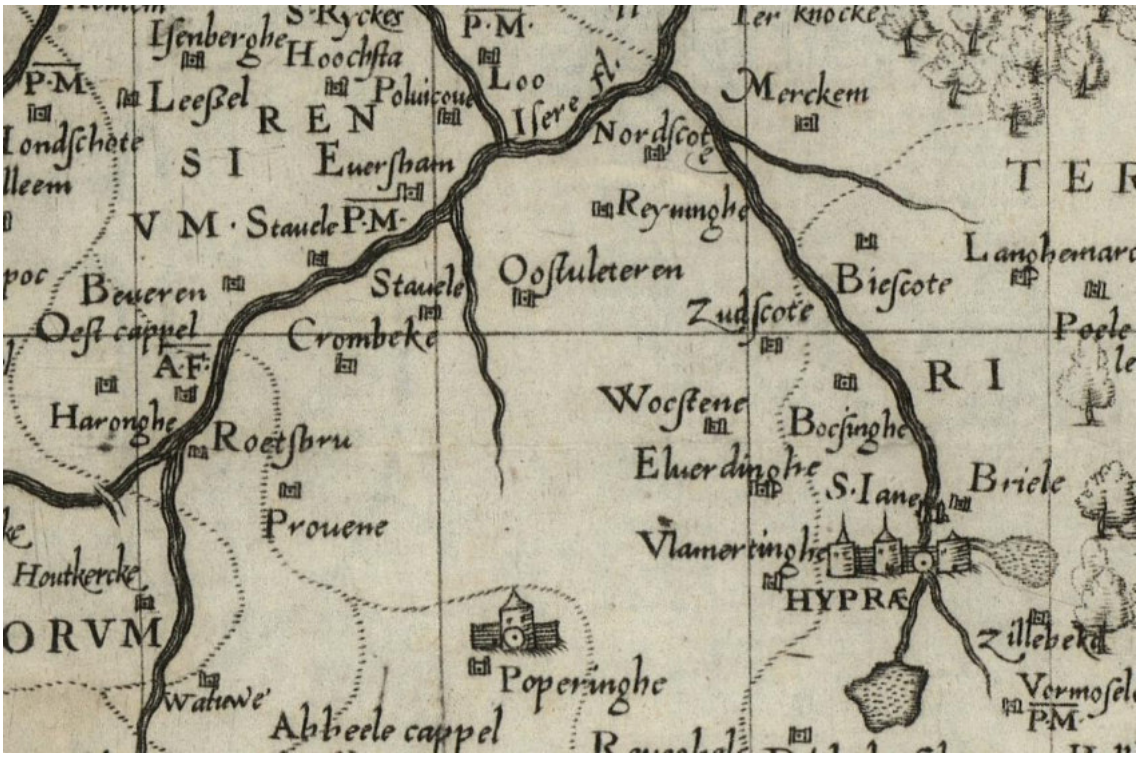

Kaart 1558 – Stopius Zacharius

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

April 1917 N° 2

DE POPERINGSCHE KEIKOP

bladje der Poperingnaars in 't leger.

Beheer: E. H. Jul. Vanneste, Legeraalmoezenier, C 30 / I.
M. Gasp. Herpelinck, brankardier Belgian field hospital.

POPERINGHE

"Daar is in Vlaandrens gouwe
Een stadje frisch en blij te moê,
Zijn volk is vroom en lief en goed,
En 't leven is er toch zoo zoet;
Daar zingt en lacht u alles toe,,

Zoo leerden we als eerste broekventjes bij Meester De Keirsgieter, zoo zongen we vrij en blij in onze jongensspelen, zoo galmde 't vroolijk bij vrienden- en stadsfeestjes.

We zongen het en meenden het in vollen ernst, maar we gevoelden 't maar half of niet. We gevoelden niet hoe nauw het duurbaar Westerhoekje van Vlaanderen ons ter harte lag.

En droeve oorlogsmaren kwamen ons vreedzaam huiselijk leven opschrikken. Het land was in gevaar, en de oude Keikopstad zond hare eerste kampers ten strijde.

Met woedend geweld en verplettende overmacht stormde de vijand 't land binnen; wet en recht onder zijn dwingelandshielen tredend, rukte hij op alsof zijn zegetocht onstuitbaar was.

Maar over de groene weiden van Veurne-Ambacht en over de rijke velden van de Ypers reek galmde het krachtige Halt! en spijts verdubbelde woede en reuzengeweld geraakte 't brieschende monster den Yser niet over.

En om zijn gedwongen machteloosheid en zijn verkropte woede bot te vieren begon de vijand zijn vernielingswerk: ramp en smart kwamen ons lievelingsoord teisteren. Opeens dan voelden we sterker dan ooit haat en rechtvaardige wraaklust in ons hart: onze stad, de kern voor ons van 't Vaderland, was geteisterd. Nu gevoelden we de verknochtheid en 't was met bloedend hart dat velen een vluchtoord op ochten en anderen met keikoppen koppigheid zich aan eigen haard en eigen gedoen bleven vastkleven.

En voort woedde de reuzenstrijd en voort zond de vijand zijn vernielend staal op onze stad af.

"Maar in die stad zoo vreedzaam,
Blaakt toch in ijzersterken band,
Een liefde die geen last ontziet
En stralend uit ons oogen schiet:
Als 't geldt het lieve Vaderland.,,

't Geldt het lieve Vaderland, 't geldt onze lieve Moederstad waar we zoo innig mede vergroeid zijn en daarom ook troosten wij ons in de hardste opofferingen: wij als soldaat en de onzen die t' huis of op den vreemde naar den blijden verlossingsdag uitzien.

't Hardste is nu voorbij, de zegezon daagt in 't Oosten, God gave dat ze wellicht weer in vollen glans onze vrije Moederstad beschijne.

Dan zal Poperinghe ons dubbel duurbaar wezen omdat we er voor leden en streden.

K. H.

PAASCHPLICHT.

Het Paaschfeest is voorbij. Reeds de derde maal sinds de Europeesche Oorlog is uitgebroken. Het zal niet overbodig zijn ons hier wat stil te houden voor de groote plicht van kristen mensch: *zijn paaschen houden.*

In vredetijd was het schoon te zien hoe ieder zich voorbereidde tot dien grooten dag binst heel de goede week. De goddelijke diensten werden druk gevolgd. Wie herinnert er zich onder ander niet het schoon gezang op Witten Donderdag, in Sint Bertinuskerk bij de plechtigheid van 's avonds, wijl lange reien mannen uit alle standen het H. Sakrament als eerewacht vergezelden? Bij klein en groot las men de blijdschap op het gelaat, het was als eene vernieuwing van ons inwendig leven. Nu .... is het zoo niet meer! Aan ieder is het niet gegeven de diensten bij te wonen. Hoeveien niet die in de loopgrachten of op schildwacht staan op Paaschenhoogdag? Hoevelen ook die zelf vergeten de groote plicht der Paasch Communie. En valt het moeilijk, de gelegenheid, Vrienden, ontbreekt toch niet. Toen in vredetijd men ons verplichtte elk in zijne kerk de paaschen te houden en nog binnen de veertien dagen omtrent 't feest, mag men nu vroeger en nog lang erna. Van Aschenwoensdag tot aan Sinxen mag men zijn paaschen houden. Zegt, Vrienden, eens rechtzinnig, wie zal beweren dat hem de tijd ontbreekt? Niemand, hoor! Waar men ook zij, nu vindt men één kapel, één kerk of ergens één priester. Verzet niet lang en neemt de gelegenheid te baat. Die achter bleef tot heden, doe 't seffens.

Gij, Schacht, hoe blij zal moeder zijn bij 't nieuws dat gij stoer als brave zijt gebleven en uwen paaschen hieldt.

Gij, Oudere, geeft het voorbeeld; ge weet nu reeds bij ondervinding dat *menschelijk opzicht hebben* eene lafheid is en één Vlaamsche kop niet staat.

Gij ook, die Streep of Sterren draagt, blijft sterk in uw geloof. ziet hooger op en weest vooral indachtig dat bij den Heer voor ieder mensch dezelfde wet bestaat.

Estius.

S. K. V. H.

Vlaamsche en Fransche Kalenderkens 1917, NIKUWE SLUITZEGELS en de Algemeene Boekenlijst der boekerij S. K. V. H. zijn kosteloos te verkrijgen op het Sekretariaat der Katholieke Vlaamsche Hoogstudentenwerking, Col -legie, Veurne.

OUDE KUNST te POPERINGHE.

Gij weet, Vrienden, dat men uit onze Kerken zooveel mogelijk al wat kunstig en kostbaar is weggevoerd heeft om het te onttrekken aan de domme vernieling waarmede de Duitsch het bedreigt onze praalgebouwen zien er daarbij wat kaal, ja heel ontsierd uit, maar dat gaf ook aanleiding tot eene belangrijke ontdekking in Sint Jans kerk. Immers onder het houtwerk dat de muren bekleedde vond men heel fraie bogen in den steen gehouwen en oude muurschilderijen. Daarover een woord.

De bogen zijn zeer verschillend in vorm en trant. De eenvoudigste, — van voren in den O. L. V. koor, — zijn halfrond, gemetst in gebakken steen met afgeslepen hoeken; — hier en daar vindt men het steen bedekt met eene laag moortel waarop brijken geschilderd. — In 't nauwe van den rechterbeuk zijn er drie verschillige halfronde bogen, ditmaal van gekapt steen, de middenste prachtig alhoewel ongeschonden. — Meermaal vindt men eene reeks van een tiental spitsboogjes aaneen, nissen vormende waarin heiligen verbeeld waren met het pinseel. Elkeen dier boogjes steunt op een verschilligen kop, en tusschen de spitsen is de plaats aangevuld door fijne versiersels in wit steen gekapt: dat mag van bij gezien zijn. Een paar reken dier spitsboogjes zijn betrekkelijk nieuw: zij zullen hersteld geweest zijn, over schaarsch een twee honderd jaren: de andere zijn ouder en ook meer vervallen.

De muurschilderijen vond men onder eene dikke laag witsel die men met veel geduld en voorzichtigheid moest afschrepen. Zij dagteekenen van verscheidene tijdstippen: de oudste uit de veertiende eeuw, zijn te zien op de moerpilaren waar de kleine autaren van Sint Jozef en Sint Sebastiaan stonden (immers nu zijn ze weg): daar is Jezus zijn kruis dragende met eronder het versje:

O menschen omme uwe misdaeden
ben ick met eenen kruisse ghelaeden.

Ter andere zijde staat er een heilige in soldatenkleedij met een lang zweerd: en daar leest men: "O Heer gedenckt u mijns als gij zijt in uwen eeuwigen Paradijse... — Is dat misschien de verbeelding van den goeden moordenaar? Van onder staat er een naam, maar die is onleesbaar.

Op de muren zijn er vele heiligen — benevens engels en duivels — en die schilderijen schijnen van de vijftiende eeuw: de best bewaarde verbeelden Sint Joris op zijn peerd, eenen draak aan eenen keten houdende. — Sint Lieven biddende tusschen twee ridders waarvan een hem slaat met zijn zweerd, — Sint Cornelius paus, — Sint Legier het heilig Sakrament dragende, terwijl een misdienaar wierookt, — Sint Bertinus op een schip tusschen eenen heiligen en eenen dooden persoon.

Hoe nu Sint Legier (Sint Liedjes in Oost-Vlaanderen) hier vereerd was, en misschien ook de goede moordenaar, wie zal dat klaren?

Meestal die heiligenheelden hebben het aangezicht geschonden, uitgekapt: waarschijnlijk eene onteering bedreven door de beeldstormers in de jaren 1560. Men zal dan om de sporen dier onteering te doen verdwijnen, alles verwit hebben: en later bedekte men die naakte witte muren met puik houtwerk. Maar om het houtwerk vast te maken, ook om de vochtige muren lucht te geven, schrabte men op veel plaatsen het plaksel af en daarmede de muurschilderij. Zoo komt het dat die kostbare overblijfsels van vroegere pracht nu in zoo deerlijken toestand voorkomen. — Zullen wij onze kerk nog hersteld zien met haar kantwerk van steenen en getooid met veelkleurige heiligenreien op de wanden? Wie weet? Alleszins zou ze prachtig zijn!

De Oorlog.

De Toestand

Hetgeen wij verleden maand verwachtten, zonder profeet te zijn, is gedeeltelijk voorgevallen; ja, wij kregen zelfs in overmate, meer dan ooit staat alles nu in rep en roer.

RUSLAND aan 't hoofd wentelde alles omver en wil zoo de zege verhaasten. Daarom moest de duitsche bucht naar buiten. De tzaar, te vreedzaam, moest plaatse maken; doch "scheen is lastig,, zei hij, 't zoontje moest bij vader blijven ... en hij gaf geheel 't boeltje aan zijnen broeder. Groot hertog Michaël, veel geluk met 't beestje!

De FRANSCH- en ENGELSCHMAN wilde ook niet achter blijven. Met reuzenstappen gingen zij vooruit. De duitschman en kon niet rap genoeg zijn matten oprollen. Aardig, dat venijn vindt toch altijd tijd genoeg om te plunderen. 't Zit in 't bloed!

Evenals nen droeve jongen vernielen zij wat hen zal ontsnappen. "'t Was te voorzien,,, zal de vijand zeggen. Natuurlijk, maar eens aan 't loopen langs eene helling gaat men soms rapper ofdat men wil; van LET OP dan, om niet met den neus in 't zand te steken.

't Ging ook zoo met den Turk ... want het Engelsch haantje eens aan 't vechten moet het overwinnen. BAGDAD viel. Dat is sport! Het zit heel goed al daar. Ja, binnen kort gaan we op verlof naar 't heiligland. Prachtig!

Midden al dat spel komt er in Frankrijk een nieuw ministerie. 't Gebeurde nog!

De ITALIAAN .... maakt zich gereed tot de offensief .. met macaroni; 't is zeer voedzaam naar het schijnt, we mogen dus nog veel verwachten.

En SALONIKA ..,. ? Zegt, Vrienden, wat geduld, ze zijn nog aan 't bereiden.

Onkel Sam wordt kwaad maar blijft toch flegmatiek,

En 't BELGIESCH FRONT ... ? Zwijgt. Een goeie maand geleden sloot men de congés voor de offensief, naar men vertelde; maar nu zijn ze weer open ... om zoo den duitsch te foppen .. 't is beter hij dan Frederic ! Maar, och arm .... ze zijn weêr toe !!!

God geeft iederen vogel zijn voedsel,
Maar hij brengt het niet in zijn nest.
G.G.

ONDERSTEUNING

Wij hebben ontvangen van:

Heer Ant. Lambrecht,
sold. mitr. C.I.M. Criel 10 fr

Ter overweging deelen wij in n° 3 zijn schrijven mede. — Hartelijk dank!

E. H. D. — Voor de Poperingnaars die naar huis in congé gaan is er alle zondagen in de O. L. Vr. kerk om 10 u. eene soldatenmis, door den Aalmoezenier E. H. Dumon, woonachtig in de Boescheepstraat, n° 20.

Poperingnaars in Engeland en Frankrijk.
hebt ge nieuws uit uw bannelingschap stuurt het naar het Beheer van 't bladje "DE POPERINGSCHE KEIKOP,,
die het aan zijne lezers zal mededeelen.

Onze Stad.

Burgerstand van 24-2 tot 31-3

GEBOORTEN:

Paesschesoone Georges z. v. Honoré en Marie Hauspié, wijk A Lysy Maria d. v. Henri en Julienne Vandromme, wijk L Paityn Robert z. v. Cyrille en Clotilde Vandenbroucke, id Sohier Henri z. v. Julien en Leonora Schoonbaert, Brielen Nouwynck Albert z. v. Charles en Lucie Lermytte, wijk G Bucket Emilie z. v. Gaspard en Germaine Decroix, Wervicq Vermeersch Albertine d. v. Pius en Marguerite Desmytter, wijk C Gillebert Valere z. v. Abel en Emma Clarisse, wijk I Lammertyn Albert z. v. Henri en Mathilde Witbouck, Oostnieuwkerke. Simoen Martha d. v. Jerome en Madeleine Detwick, wijk G Vercruysse Jozef z. v. Prosper en Lucie Vandenbruwane, wijk H Vander Linden Irène d. v. Jozef en Alida Gouquie, Weststraat Douche Marcel z.v. Isidore en Lucie Artois, Abeelesteenweg.

HUWELIJKEN:

Ernest Legrand, daglooner, nu soldaat en Angèle Labaere, z. b. beide te Poperinghe Achille Gesquiere, bakker en Emma Vande Casteele, huishoudster, beide te Poperinghe Jean Roex, gendarme en Antoinette Hennaert, naaister beide te Poperinghe

OVERLIJDENS:

Verhaeghe Leopold, 58 j. steenhouwer, wed. v. Maria Decramer, wijk C Vanackere Palma, 4 w. Merckem Vermeersch Charles, 74 j. ongeh., z. b. wijk A Bruneel Rosalie, 74 j. wed. v. Henri Devynck, Poltestr. Faes Julien, 2 1/2 m. wijk A Vanackere Lucien, 5 w. gehuisvest te Merckem Vanhoucke Georges, 14 m. Noordstraat. Demarey Gabriël 5 1/2 m. wijk D Vuylsteker Hermina, 73 j. wed Jozef Debyzer, Pottestraat Battneu Rachel, 4 j. Crombekestraat Devos Hector, 18 j. gehuisv. te Yper Verpoot René, 32 j. werkman wijk B Vermeersch Albertine, 7 d. wijk C Liefooghe Charles, 75 j. winkelier, echtg. Flavie Cambron, Duinkerkestr Billiau Therese, 81 j. herbergiester, wed. Livinus Lebbe, Abeelesteenweg. Vandenberghe Henri, 53 j. werkman, echt Urbanie Blieck, gehuisvest te Vper Ruyssen Franciscus, 69 j. landgebruiker, ongeh. Watoust. Verdonck Henri, 82 j. rentenier, echt. Rosalie Wicke, Boomgaardstr. Geldof Julien, 8 j. Provensteenweg Dehouck Albert, 9 m. wijk H

ALLERANDE NIEUWS.

In onze stad zijn rond de 3000 inwoners gevlucht buiten het grondgebied. De bevolking is tegenwoordig even groot als in vredetijd, door 't getal vreemdelingen die hun hier nedergezet hebben. Rekening dient gehouden dat er veel kinderen in de schoolkoloniën zijn en de bevolking dus meer bestaat uit volwassen dan in vredetijd.

DONDERDAG, 22 Maart laatstleden, is alhier aangekomen DELPLACE JULIEN, soldaat in het belgisch leger, gevangen genomen in 1914. Hij is Duitschland ontvlucht in gezelschap van een duitsch soldaat onder wiens waakzaamheid hij stond. Te zamen trokken zij de hollandsche grens over. Julien werd op zijn verzoek naar Le Hâvre overgebracht en stelde zich ten dienste van zijn legeroversten. Met gelukwenschen werd hij overladen en mocht een maand verlof komen overbrengen bij zijne moeder Wed. Delplace, Groeningestraat. Of het eene verrassing was den jongen, alhoewel erg vermagerd, toch springlevend terug te zien.

Op Passiezondag was het de plechtigheid der eerecommunie. Er waren ongeveer 125 kinderen van Poperinghe en ontvluchte oorden. Dit jaar mochten de eerecommunicanten kiezen tusschen de O. L. Vr. kerk en de Leeneschool. Het schijnt dat de plechtigheid in die laatste plaats alle verwachting heeft overtroffen ofschoon er daar minst jongens waren.

Bij Jules Benoit, pijpenwinkel langs de Abeelsche kalsijde, hoorde men te midden de nachtrust een buitengewoon gekraak aan de voordeur. Eene vrouw, die er sedert eenigen tijd vernacht, riep aanstonds naar de andere personen, toen een man plotseling voor haar verscheen al zeggende in engelsche taal: "Iemand heeft het slot uwer voordeur afgebroken!,, Gelukkig was er nog niets ontfussekt. Dat is dienst bewijzen op zijn engelsch!

"IN MEMORIAM,,

ONZE GESNEUVELDEN.

Uit het "Staatsblad, vervolg.

51163 **Boudewel Ach.** A.C. 2 Jagers te voet, 1/II, † 21/26-10-1914.
53470 **Mahieu Jules**, 3 Jagers te voet, 2/1, † Duffel, 2/4-10-1914.
Lemahieu Henri komende naar 't front, omgekomen in de treinbotsing van 27)28-12-16.
30675 **Truwant Maurits**, 13 Linie 4/I, gesneuveld voor Diksmuide (kappelhoek 31-3-16, begraven te Adinkerke.
6225 **Sohier Maurits**, Grenadiers 4/I, gesn. aan den Yser, Sint Jacobscappelle, begr. te Hoogstaede.
49920 **Deswarte Michel**, sergent grenadiers 4)I, gesn. voor Diksmuide, begr. te Poperinghe.
56876 **Dineur Louis**, kap. 3)23 Linie 3)III, gestorven 3-9-14 in het ziekenhuis te Willebroeck.
Jacob Constant. [3/23 Linie 1/I, 18)31-10-14 aan den Yser.?]
23273 **Lermytte Jozef**, kap. 4 Jagers te voet 3)1, gestorv. 17-4-15 in 't kamp te Soltau (Duitschland)
54739 **Sergier Jul.**, 3 Jagers te voet 1)2 gesn. 3-6-15, begr. te Caeskerke, graf 67
54209 **Vanhee Marcel**, 4 Linie 4)I, gestorven in de 2 S. H. der 1 L. A. 13-8-14 te Loxbergen.

EERELIJST:

Coucke Daniel, Kap. Com. bij 11 Linie, oorlogskruis.

Zoo spoedig mogelijk trachten wij die lijsten te volledigen, daarin helpe ons iedereen.

Ons bladje wordt kosteloos verzonden naar de Poperingsche soldaten.

Drukkerij "Sint Jozef,, Alveringhem.

Zondag 1 tot zaterdag 7 april – Baert A.

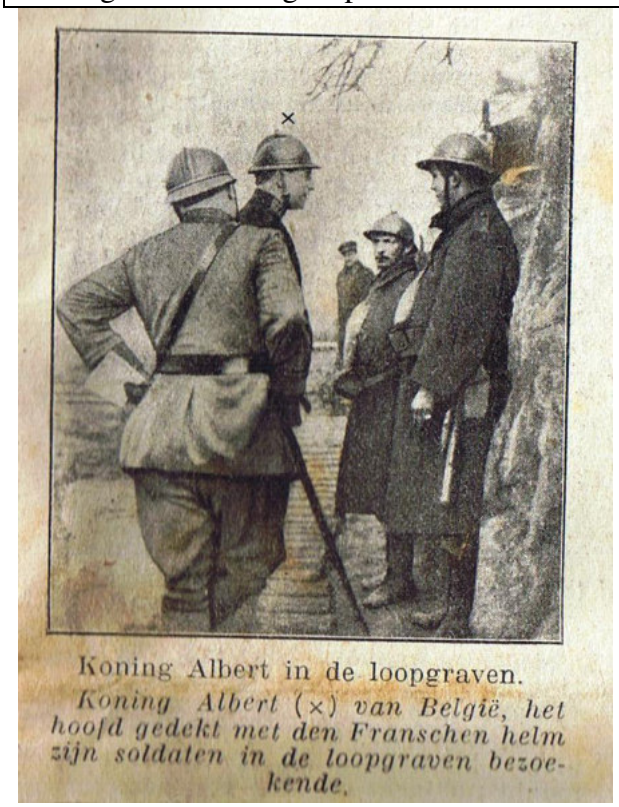

Koning Albert in de loopgraven.
Koning Albert (×) van België, het hoofd gedekt met den Franschen helm zijn soldaten in de loopgraven bezoekende.

't Kanon blijft kalm en rustig. Maandag 2, tweemaal 2 obussen vallen over 't Koeistraatje bij de nieuwe loskaai. 't Einden de week veel meer beweging: er komen gedurig maar soldaten toe; de beweging wordt gehoord: soldaten, lorries, kanons getrokken door lorries, een aantal schuiten ook door lorries voort getrokken, kanons, munitie, duizenden Engelse werkers. Aan de 'Hoek van Vrede' tellen wij 783 lorries. De verloven voor de Belgen gesloten. Moeten wij een Engels offensief verwachten?

1 april 1917 - Albert Denys – Dagboek

Wij verlaten Leysele om naar Pollinhove Gapaardhoek te gaan.

2 april
Exercitie en 's namiddags naar de Somme, vague d'assauts. Ik zal mijn congé den 11sten krijgen.

3 april
Wij vertrekken midden een sneeuwstorm naar C.I.D. waar ik fusil mitrailleur ben. Na wat wachten in Gyverinkhove worden wij naar P. Dediers gesteken. Slecht cantonnement. Wij hebben theorie en schieten. Binst die dagen hebben wij ook compagnie van de C.I.D. zien werken. Officieren werken, excrime doen, lopen , enz… Luitenant Beffroy commandeerde. Binst deze tijd ben ik veel te Cam. Dequekers. Van Lode Meremans verneem ik dat Vuylsteke in 't hospitaal is te Hoogstade.

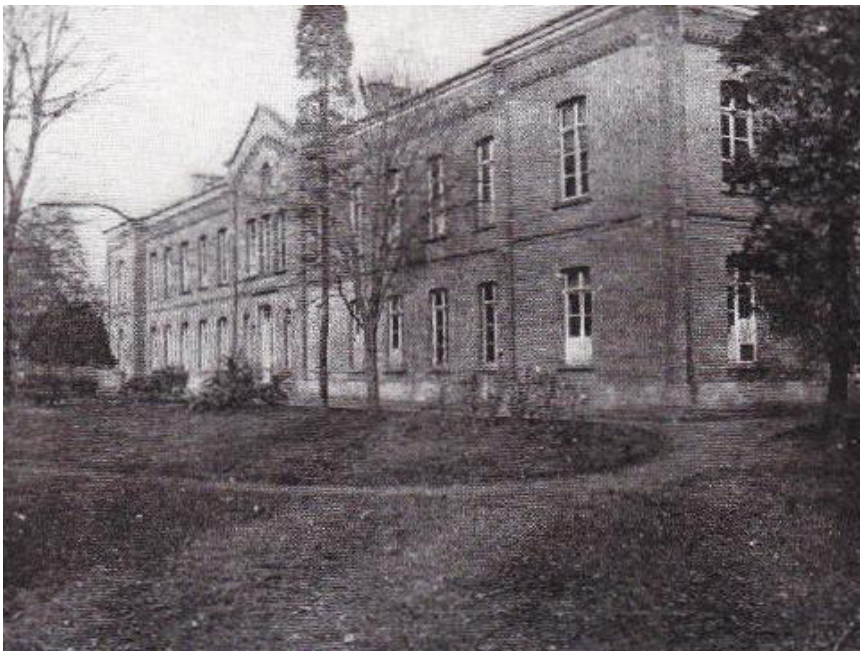

Het Belgian Field Hospital te Hoogstade

2 april 1917 - Van Walleghem

Aan de kust van Vlaanderen.
Fransche troepen bestrijken met hun geweren, waaruit granaten worden geschoten, dat gedeelte der zee, waar men duikbooten signaleerde.

De 3de Belgische batterie aan de vijverdam wordt ferm gebombardeerd. Wel 300 bommen vallen in de vijver waar zij ook ontploffen. 'Wat prachtig schouwspel, de wilde opspatting van 't water dat soms wel 20 meters hoog vliegt en in een dikke mist neervalt' vertelt mij de onderdiaken **Jan Couveliers**, ooggetuige.
Nog wel 300 vallen op het land rond de stukken. Nog altijd werd er daar water gehaald. Alhoewel er noch mannen noch kanonnen geraakt werden, hebben de Engelsen weinig schik in een bombardement van de vijver. Het schijnt immers dat de waterwerken beschadigd weden, het water bleef daarbij voor verschillige dagen troebel en wat meer is, het schijnt dat na he bombardement het water vergeven was en verschillige peerden die ten gevolge aan vergiftiging zouden gestorven zijn. In alle geval er worden geen nieuwe batterijen meer aan de vijver geplaatst, en aan deze die er staan wordt het verboden te schieten tenzij in geval van dringende noodzakelijkheid, hopende alzo een nieuw bombardement van de vijver te voorkomen. **Vandaag vallen ook bommen op Poperinghe**.
Gisteren moesten al de pastoors van wegens Mgr. De Brouwer op verzoek van Andringa een oproep doen aan hun parochianen ten einde al **de aardappelen** in te leveren die zij nog enigszins kunnen missen, opdat het leger alzo een genoegzame voorraad van plantaardappelen zou hebben nodig tot het beboeren der verlaten velden dat het schikt te gebruiken.
In Dickebusch waar verleden jaar onder de ogen van 14 Belgische gendarmen een vierde der patatten door de soldaten gestolen werden heeft de oproep weinig bijval.
Op de andere parochies is het weinig beter. Iedereen is mistevreden over de manier en de prijs waarop de patatten gerequisitioneerd werden, en het medelijden is niet groot als men weet dat het leger wetens en willens honderd duizenden kilo's aardappelen heeft alten vervriezen met ze gedurig te doen leveren binst de grote vorst; van een andere kant zeer weinig mensen kunnen nog aardappelen missen. Daarom heb ik weinig aangedrongen bij mijn volk.
Sedert enige dagen krijgen de soldaten noch Belgische, noch Engelse geen aardappelen meer.
Het is aan de burgers verboden nog chips of patates frites te verkopen aan de soldaten. Een goede maatregel. Onder de burgers gelden de aardappelen 18 frank.

PASSERELLEN Daan F. Boens

Op 't water gaan de lange passerellen
Zo eindeloze rouwe dagen gaan,

En om hen rietehalmen traag vertellen,
Van jongens die hier zijn voorbij gegaan.

Ze slingeren zo langzaam en gelaten,
En duiken zich soms in het hoge gras,
Of achter stukken huizen, die verlaten
En leeg verbrokkelen in de waterplas.

Ze leiden stille tot de verre wachten
En zijn vol weemoed en vol eenzaamheid,
En zijn het beeld der lange oorlogsnachten
Waardoor de krijger stoer en zwijgend schrijft.

Ze gaan, zo nauw op heel die vlakte water,
Ze dwalen en ze schijnen zonder end,
En om hun planken speelt het los geklater
Van de Yzer, die ons volk zijn lijden kent.

Zo door de avond, gaan de passerellen
En door de dag, zo lang en nauw en bloot
Wijl kogels flitsen en de rietjes hellen
Zijn ze de weg van ’t leven tot de dood.

3 april 1917 – Van Walleghem

Hard gevrozen en daarop sneeuwt het 12 uren lang, het is waarlijk de slechtste dag van ’t jaar.

ONBEZET BELGIË

WATOU

De Zetel van het Gerechtshof van Eersten Aanleg van Yper, is tijdelijk naar Watou overgebracht.

4 april 1917 – Brievenboek Poperinge

De gouverneur wordt op de hoogte gebracht dat men te Poperinge een tekort heeft van:
120.000 kilo mout,
14.000 kilo suiker en 8.000 kilo chocolade.

6 april 1917 – Brievenboek Poperinge

In antwoord op uw brief van de 15de maart 1917, haast ik mij om u de volgende inlichtingen te geven betreffende de verblijven bij **Lebbe René**.
1 – Voor de periode van de 18de december 1916 tot de 15de februari 1917 – De soldaten waren met 300 tot 400, waarvan er 20 gekantonneerd waren in de schuur. De andere logeerden in hutten. De soldaten behoorden tot de 39ste divisie, 186° en 174° brigade.
2 – Voor de periode van de 2de augustus tot en met de 28ste augustus 1916 – Er waren ten minste 50 soldaten gekanonneerd in de schuur. De andere waren buiten gelogeerd. Deze soldaten behoorden tot de 4de divisie en vormden 3 of 4 batteries. Zonder andere inlichtingen.

Statistieken van de stad
Populatie op de 31ste december 1914 – 20.300 inwoners
Idem op de 31ste december 1915: 13.200 inwoners
Idem op de 31ste december 1916 – 13.400 inwoners

Geboorten	legitiem		illegitiem	
	Mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Van de 1ste augustus 1914 tot 31 december 1914	98	88	3	3
Van 1 januari tot 31 december 1915	136	140	16	10
Van 1 januari tot 31 december 1916	105	118	20	16

Overlijdens

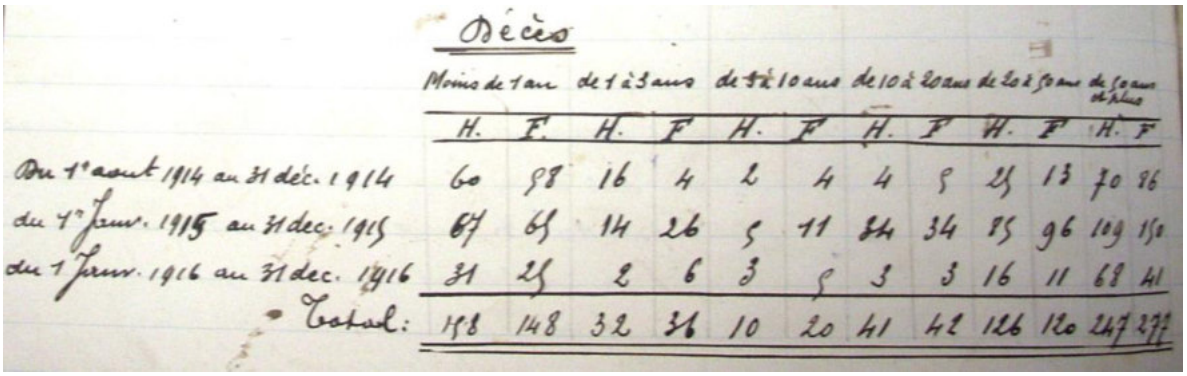

Décès

	Moins de 1 an		de 1 à 3 ans		de 3 à 10 ans		de 10 à 20 ans		de 20 à 50 ans		de 50 ans et plus	
	H.	F.	H.	F.	H.	F.	H.	F.	H.	F.	H.	F.
Du 1er août 1914 au 31 déc. 1914	60	58	16	4	2	4	4	5	25	13	70	86
du 1er Janv. 1915 au 31 déc. 1915	67	65	14	26	5	11	34	34	85	96	109	150
du 1 Janv. 1916 au 31 déc. 1916	31	25	2	6	3	5	3	3	16	11	68	41
Total:	158	148	32	36	10	20	41	42	126	120	247	277

Mariages :

Du 1 août 1914	au 31 déc. 1914	1
Du 1 janv. 1915	au 31 déc. 1915	34
Du 1 janv. 1916	au 31 déc. 1916	65
		100

7 april – De legerbode

ALGEMEEN OVERZICHT

Op het Belgisch front, heerschte er artilleriebedrijvigheid naar de kanten van Dixmuide, het Veerhuis en Het-Sas.

De Belgische batterijen hebben met succes de Duitsche werken ten N.-O. van Dixmuide gebombardeerd.

Vinnige bom- en granaatgevechten te Steenstraete en naar den kant van Dixmuide.

***

Mevrouw Carton de Wiart heeft zich naar Engeland begeven met het doel zich sommige voorwerpen aan te schaffen die onmisbaar zijn voor het oprichten van een Sanatorium voor Belgische teringlijders, verschuldigd aan het initiatief van de regeering en dat eerlang te Chanaix, bij Lyon, zal geopend worden.

Aanwerving van Amerikaansche recruten.
De Amerikaansche suffragettes hebben zich opgeworpen als aanwerfsters van recruten voor het leger. Staande op den stoel, ziet men de bekende hoofdleidster der suffragettes Mrs. Sara C. Grant uit Minnisota, de menigte toesprekend.

De Amerikaansche Kamer stemt de oorlogsverklaring.

Met 375 stemmen tegen 50 heeft de Amerikaansche Kamer de oorlogsverklaring gestemd.

Wilson heeft de oorlogsverklaring onderteekend.

Zondag 8 tot zaterdag 14 april – Baert A.

Stilte op 't front. Nogal wat beweging. Zondag 8, enige vliegersbommen op Braband. Vrijdag 13, enige obussen op Reninghelst en tegen Poperinghe tot aan Em. Vancayseele.

10 april 1917 – Albert Denys – Dagboek

Gisteren ben ik in **het Belgian field hospital** geweest om Vuylsteke en Gaspart Herpelinck te gaan bezoeken. Alles ging opperbast en 'k heb er zelf gegeten en de kost voor soldaten zeer smakelijk gevonden. Gabriël van Oost van Staden was er ook alsook Dr. Demonie. Deze morgen sneeuw en regen en bijtend koud weder. Wij deden service de campagne langs Leysele Abeele. Solomnik, door majoor Deprez ondervraagd, kende niets.

9 april 1917 – Van Walleghem

Niets dat meer in tegenstrijdigheid is dan het leven der Engelsen met sommige hunner spreuken. Zoals 'Time is money', een Engelsman heeft altijd de tijd en schijnt nooit haastig, doch is wonder verduldig.
'Early to bed, early to rise, makes a man healhty, wealhty en wise', een Engelsman gaat laat naar bed en staat op in de voornoen.

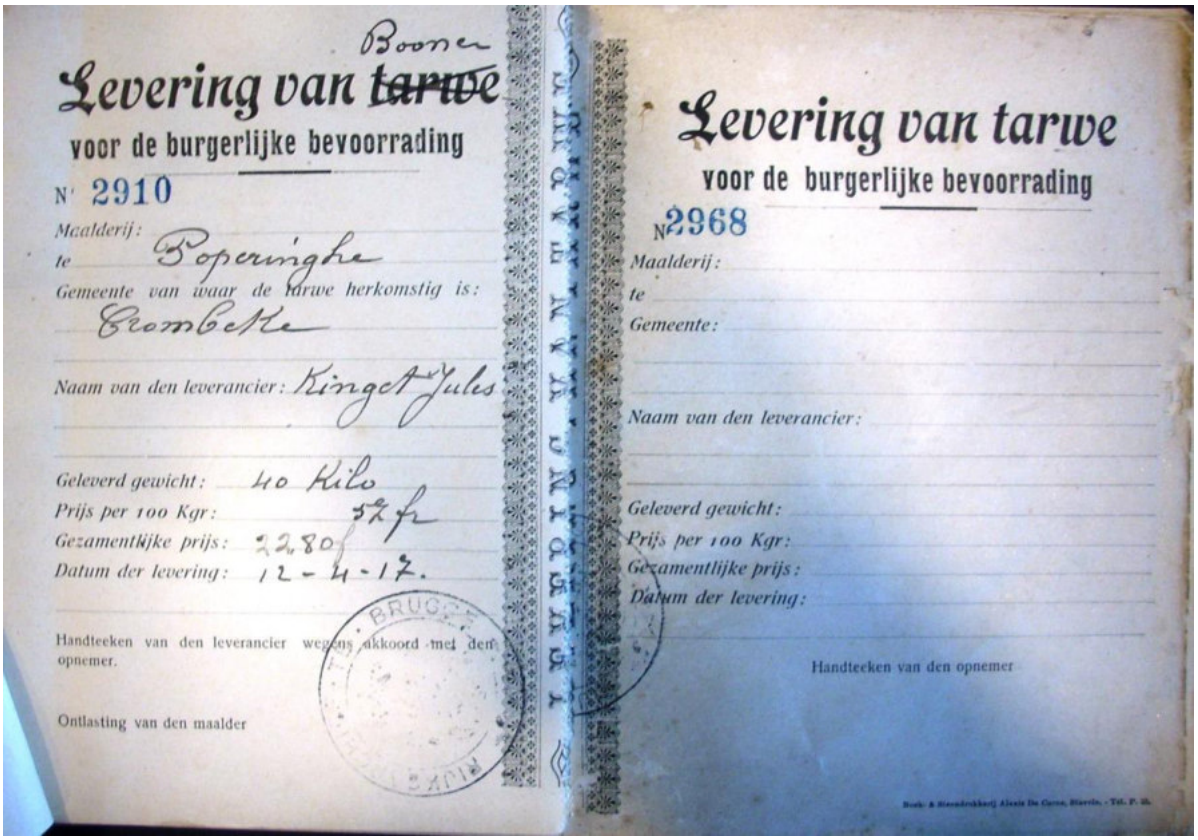

Boonen

Levering van ~~tarwe~~

voor de burgerlijke bevoorrading

N° 2910

Maalderij:

te Poperinghe

Gemeente van waar de tarwe herkomstig is: Crombeke

Naam van den leverancier: Kinget Jules

Geleverd gewicht: 40 Kilo

Prijs per 100 Kgr: 57 fr

Gezamentlijke prijs: 22.80

Datum der levering: 12-4-17.

Handteeken van den leverancier wegens akkoord met den opnemer.

Ontlasting van den maalder

BRUG

Levering van tarwe

voor de burgerlijke bevoorrading

N° 2968

Maalderij:

te

Gemeente:

Naam van den leverancier:

Geleverd gewicht:

Prijs per 100 Kgr:

Gezamentlijke prijs:

Datum der levering:

Handteeken van den opnemer

10 april 1917 – Van Walleghem

Wij vernemen 't eerste nieuws van de Engelse overwinning rond Arras. 10.000 krijgsgevangenen.

- Eenige prijzen van levensmiddelen

Het brood staat tegenwoordig aan fr. 0,55 per kilo. Men heeft – eindelijk – een onderscheid gemaakt in de verkoop van boter. Bij de pachter genomen, betaalt men fr.. 5,50 per kilo, in de winkel 6 frank. De chicorei is opge-eist geweest en moet nu verkocht worden aan 48 frank per honderd kilo's, - eerste fr. 1,30 tot fr. 1,75 peer kilo!). De eieren zijn afgeslagen tot fr. 0,22 per stuk. Het bier mag nog slechts fr. 0,30 per liter verkocht worden. De sterke bieren mogen nog slechts fr. 0,40 tot 0n45 per liter verkocht worden (vroeger 1 fr. tot 1,25 fr.)
We hopen dat nog andere wijzigingen in prijzen zullen aangebracht worde. Beter laat dan nooit!

11 april 1917 – Van Walleghem

Wat droevig weder voor de tijd van het jaar. Het sneeuwt bijna geheel den dag.
Nog nergens een spoor van groen. … om 5 uur namiddag komt hare Majesteit de koningin der Belgen hier een cinemavertoning bijwonen door de Engelsen gegeven en voordele van het Belgische rode kruis, die vertoning wordt gegeven in een prachtig houten gebouw bestaande uit drie vleugels en dat staat in de weide van **Pieter Cambron** langs de weg der **Zevecote,** een vleugel dient voor cinemazaal, een voor eetzaal voor officieren en een voor speel en drinkzaal voor soldaten.
De burgers der Poperinghestraat werden verzocht hun vaandels uit te steken.
De koningin kwam toe in een auto vergezeld van prins Charles.
Er waren weinig nieuwsgierige burgers op straat, daar het een echt hondenweer was.
Enkel soldaten mochten de vertoning bijwonen. Plaatsen van 10, 5 en 1 frank. Een schoolmeisje gaf een bloemtuil, een ander las een complimentje.

12 april 1917 – De Legerbode

De Belgen helpen in het Fransch heroverd gebied de verkeerswegen herstellen

Een vertegenwoordiger van het agentschap Paris-Télégrammes, de heer **A. de Gobart**, kreeg van het frans G.H.K. machtiging om de heroverde streken te bezoeken.
Wij knippen uit zijn telegram volgend brokje, waaruit blijkt dat het Belgisch leger ook in het Somme-gebied werkzaam is.
Wij bollen op banen, gemaakt met balkplanken, over talloze grachten, beken, rivieren, kanalen, overal heeft men bruggetjes of bruggen met pontons en brede, stevige schuiten moeten leggen. Het bestuur der Franse legers heeft dan ook een lief gedacht gehad. Het heeft aan de Belgen gezegd: 'Komt ons toch helpen, dit zal u at verstrooien ….'
En daarom ziet men op schipbruggen de naam' Luik' en daaronder aanduidingen van regimenten prijken. En daarom ziet men op het hoekje van deze of gene baan een schildhuisje

staan, geschilderd in het rood, geel, zwart, met een Franse schildwacht. En daarom nog kruisen wij overal op de baan Belgische wielrijders en officieren van Koning Albert en wagens van het Belgisch leger.
Dit schouwspel baart genoegen en opbeuring, onze bondgenoten bewijzen ons daar opnieuw een echte dienst. Het waren de Belgen die aan de Yser eertijds alles onder water zetten. Thans werken zij met ons om het water in te dijken en te bedwingen. Morgen, zullen zij met ons aan de Rijn staan om de overweldiger er in te gooien.

De Britsche vooruitgang in het Westen : Een treinlading met loopgraaf-uitrustingen en bouwmateriaal voor hutten.

L'avance britannique sur le front occidental : Train chargé de matériaux pour la construction et l'aménagement des abris.

Nummer 177B **Doos Gazette** **april 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Wijn op melk is goed voor elk: maar melk op wijn, dat is venijn. De zin is, 't is een goede staatverandering, wanneer ymand, die uit armoede eerst melk dronk, daar na vermogen krygt, om zijnen kelder en tafel met wyn te voorzien. Maar 't is slecht, als ymand die wyn gewoon was, zich met een testje kernemelk moet behelpen. Dus zegt men, *'t Is de boer op den Edelman*, als op de spijze van Edellieden boerenkost gegeten word, b. v. boekweiten pap op patryzen; of als de melkton de plaats van het wynvat inneemt.

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 570 lezers

Beste abonnee

Idskje en Marike Van Giffen uit Heerenveen waren op erfgoedtoerisme in het stadsarchief van Poperinge. En dit op zaterdag 8 april. Hun over – over-betovergrootvader was immers Arnout Borry, die in 1567 door de raad van beroerten verbannen werd uit Vlaanderen. En ja, dit soort stamboomtoerisme bestaat echt.
Ze zijn later die dag alle plaatsen in Poperinge gaan bezoeken waar Arnout ooit geweest is, tenminste wat we nog weten uit onze stokoude registers, en stokoud is hier het juiste woord. Die 'stok' betekent immers evenveel als de 'stamboom'.
En dit was één van de resultaten van mijn 'jaarboeken', één van de vele 'rubrieken' die te vinden zijn op de site van de 'Vrienden van het Stadsarichief van Poperinge.
Zeg nu nog eens dat vrijwilligerswerk niets opbrengt.
Beide dames trokken de dag daarop naar Parijs – Roubaix om te supporteren voor Tomeke Boonen en voor Nicki Terpstra die bij hen in de buurt woont.
't Heeft niet veel geholpen, Nicki viel in de sloot en Tommeke kwam terecht in de goot, en Greg van Avermaat won.

Het Salomonsoordeel van Jacques Ellieul, volger van Pieter Paulus Rubens

Het schilderij 'Het Salomonsoordeel' werd rond 1630 door de Poperingse schilder Jacques Ellieul gemaakt in opdracht van de burgemeester en schepenen van de stad. Het kwam te hangen in de wetkamer die toen in de proostdij gevestigd was.
In de stadsrekening van het jaar 1629 – 1630 – SAP 1B – vinden we deze betaling terug:

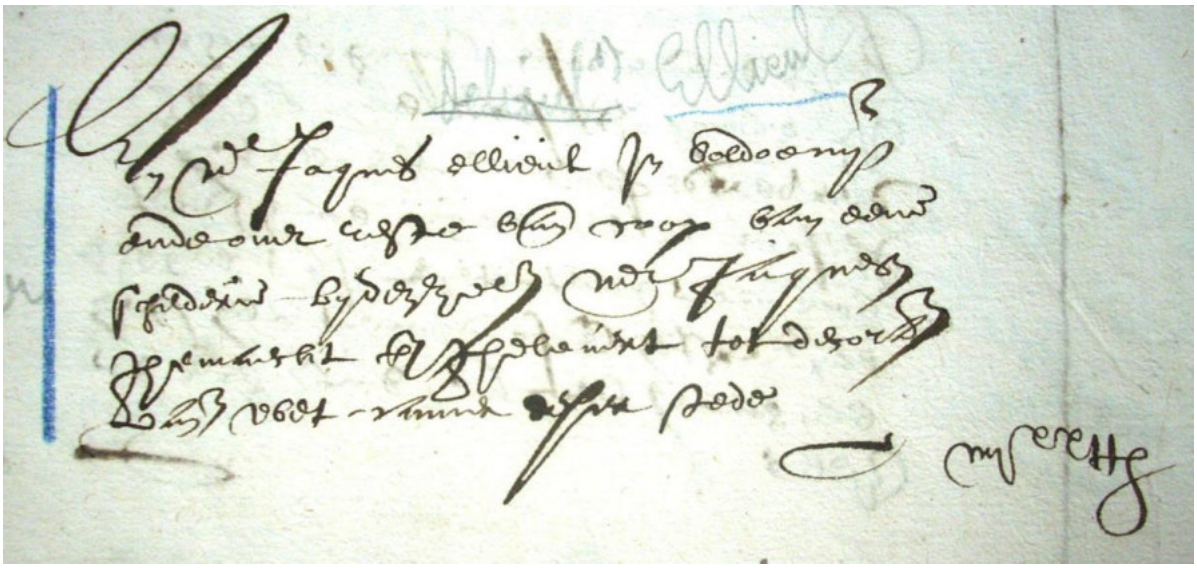

An meester **Jacques Ellieul** in voldoeninghe ende over reste vande coop van eene schilderie byden zelven meester Jacques ghemaeckt ende ghelevert tot decoratie vande wetcamer deser stde – iiij xx pond parisis

Het schilderij wordt momenteel bewaard in het stadsarchief van Poperinge en is alleszins één van de oudste schilderijen van de stad. In de Onze Lieve Vrouwkerk zijn er nog enkele oduere schilderijen.
De zwart – wit foto hiervoor, komt van de site van het Koninklijk Instituut van het Kunstpatrimonium, net zoals de kleurenfoto hieronder.

Het schilderij te **Balen** *– onbekende schilder – kerk Sint-Andries – komt uit Kapel van Sint-Thomas Becket in Balen.*
Men dateert dit tussen 1651 een 1700.
Hieronder geven we het 'Salomonsoordeel' zoals het hangt in het Bisschoppelijk Seminarie van **Brugge.** *Ook hier spreekt men van een onbekende schilder. Men dateert dit schilderij tussen 1601 – 1700, een wel erg ruime tijdsperiode.*
Dat doet men ook in de Sint-Eloikerk van **Froyennes** *waar een gelijkaardig schilderij hangt, net zoals in de Sainte Waudru kerk te* **Mons** *of Bergen.*
In **Soignies** *hangt er een gelijkaardig schilderij maar daar wordt het aanzien als een copie van Peter Paul Rubens.*
Dat stelt men ook van het schilderij dat hangt in de Sint Nicolaaskerk ten **Namen.**

We googleden Rubens en Salomonsoordeel en we vonden het onderstaande schilderij dat hij rond 1617 zou geschilderd hebben.

Jacques Ellieul was dus een volger van Rubens. Hij heeft dit schilderij dus ongeveer 10 jaar na Rubens geschilderd.

Zoek de verschillen!

Wildstropers drama te Meetkerke – Uit Biekorf 1971 3-4 **– Jozef Geldhof**

De moord op Achiel Vandenbroucke was een historie die jarenlang de gemoederen op de gemeente in spanning heeft gehouden. De gazetten stonden er vol van. Iedereen in Meetkerke wist daar t' fijne van: Mijnheer van Ockerhout had zijn pasbenoemd jachtwachter op de vingers getikt omdat er te veel wildstropers rondliepen op zijn jachtgebied. Vandaele wilde bewijzen dat hij ook pensjagers kon pakken en hij koos Achiel Vandenbroucke uit, een der zeldzame personen die af ten toe een haas schoten om het gezin te kunnen onderhouden. In de nacht van 10 op 11 maart 1910 wed hij op het klaverstuk van Waantje Monballiu neergekogeld. Leopold Vandaele za drie weken in de bak maar toen mijnheer van Ockerhout terug was van zijn reis naar 't heilig land, was Vandaele vlug weer op vrije voeten.
Die mannen konden iets in die tijd!
Tgen Vandaele is omzeggens gans het collectief geweten van de gemeente in oppositie gekomen; men zag hem niet meer staan, en de mogelijkheid van een bloedige afrekening vanwege de clan der vermoorde en der pensjagers deed hem uitwijken naar Frankrijk.
Eduard Pira, die daags na de begrafenis een krans van hazenkoppen had neergelegd op 't graf van Achiel Vandenbroucke, werd dan jachtwachter. De heren wisten wat ze deden, door een

wildstroper tot de waardigheid te verheffen van jachtwachter, liep er primo een schadelijk exemplaar minder rond op hun jachtgebied en bestond secundo de kans dat de vroegere confraters in het nachtelijk bedrijf verder op afstand werden gehouden. Want een pensjager kent niet alleen de batte van het wild, hij doorgrondt ook het komen en gaan der vroegere bondgenoten.
In de meidagen van 't jaar 1910 zongen ze te Brugge op de markt dat 't halmde over 'Het Wildstropersdrama te Meetkerke'. Petrus Deloddere, die met zijn schone stem al de feesten verlustigde, heeft het tientallen keren gezongen en tenslotte ook opgetekend in zijn rijk repertoire van Volksliederen uit de tijdspanne van voor de eerste wereldoorlog.

1° Compleet
Hoe droevig is soms het werkmansleven
Hij is dikwijls in drukken[1] stond[2]
Door nood wordt somtijds omgeven
Vergeefs zoekt hij werk in 't rond
Geen aalmoes zoudt hij durven gaan vragen
Zoo wilt hij worden aanzien
Dan tracht hij eenig wild te gaan jagen
Om vrouw en kinders hulpe te bien

Refrein
Ach kinders zuchtte die moeder teer
Nooit ziet gij uw vader weer
Hij is de wereld af
En hij rust in het killig graf
Hij won het dagelijks brood
Maar helaas nu is vader dood
Ach lieve kinderen klein,
Wat za l ons lot nu zijn

2° compleet
Jachtwachter en de wildstroper te samen
Die waren daar geheel dicht bij malkaar
Hoe dat zij in botsing daar kwamen
Zal zeker nooit worden heel klaar
Een boer hoorde een schot ontploffen
Daarop een tweede terstond
En zo werd den stroper getroffen
En viel dood neder ten grond

3° compleet
Het lijk van dien man werd dan gevonden
Daar liggend op een klaverveld
Er werd om de wet dan gezonden
Het volk was daar zeer van ontsteld
Elkeen kwam dien daar te beklagen
En stortte daar menige traan

---

[1] In drukken zijn – bedrukt zijn of armoede hebben
[2] Stond = uren of tijd = dus in armoedige tijd

Daar kwam men het lijk weg te dragen
Een onderzoek werd dan ingesteld

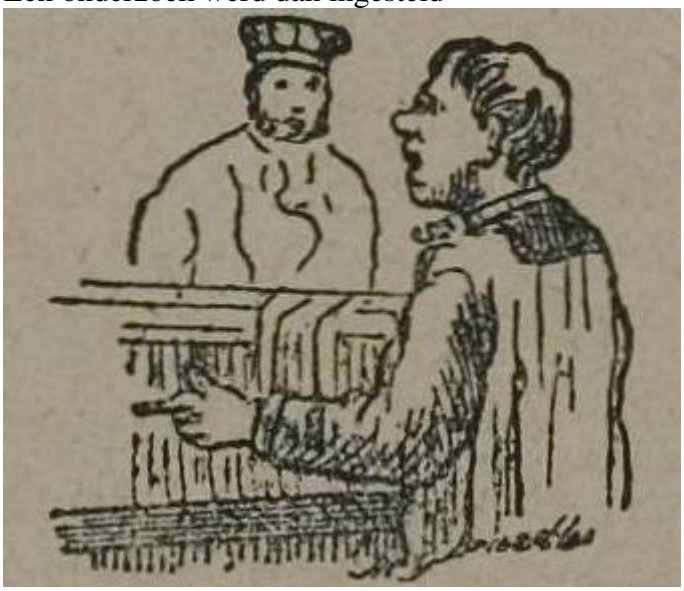

’t Was om de laatste hulde te bien
Ach mensen zwicht toch de gevaren
Zij zijn in de wereld zeer groot
Nu zult gij u zelven bewaren
Want soms veel te vroeg komt de dood.

4° compleet
‘t Volk ze: dien man moet het bezeuren
Voor deze kleine fout die hij beging
Is dat toch niet te betreuren
Voor zoo een nietig ding
Moet laten zijn dierbaar leven
Nen haas is dat waarlijk niet waard
Er komen er zo vele te sneven
Toch men is daar niet vervaard.

5° compleet
Het slachtoffer van dien man werd dan begraven
Veel volk was daar henen gaan zien
Die zich achter het lijk begaven

650 jaar Poperingevaart

De Wipperhoek & de Vleterbeek

De Vleterbeek komt Poperinge binnen tussen de huidige Abeelseweg en de Boescheepseweg. Het Poperingse ommeland was eertijds verdeeld in verschillende hoeken, waarbij de hoek waar de Vleterbeek binnen komt, **de Wipperhoek** *genoemd werd.*

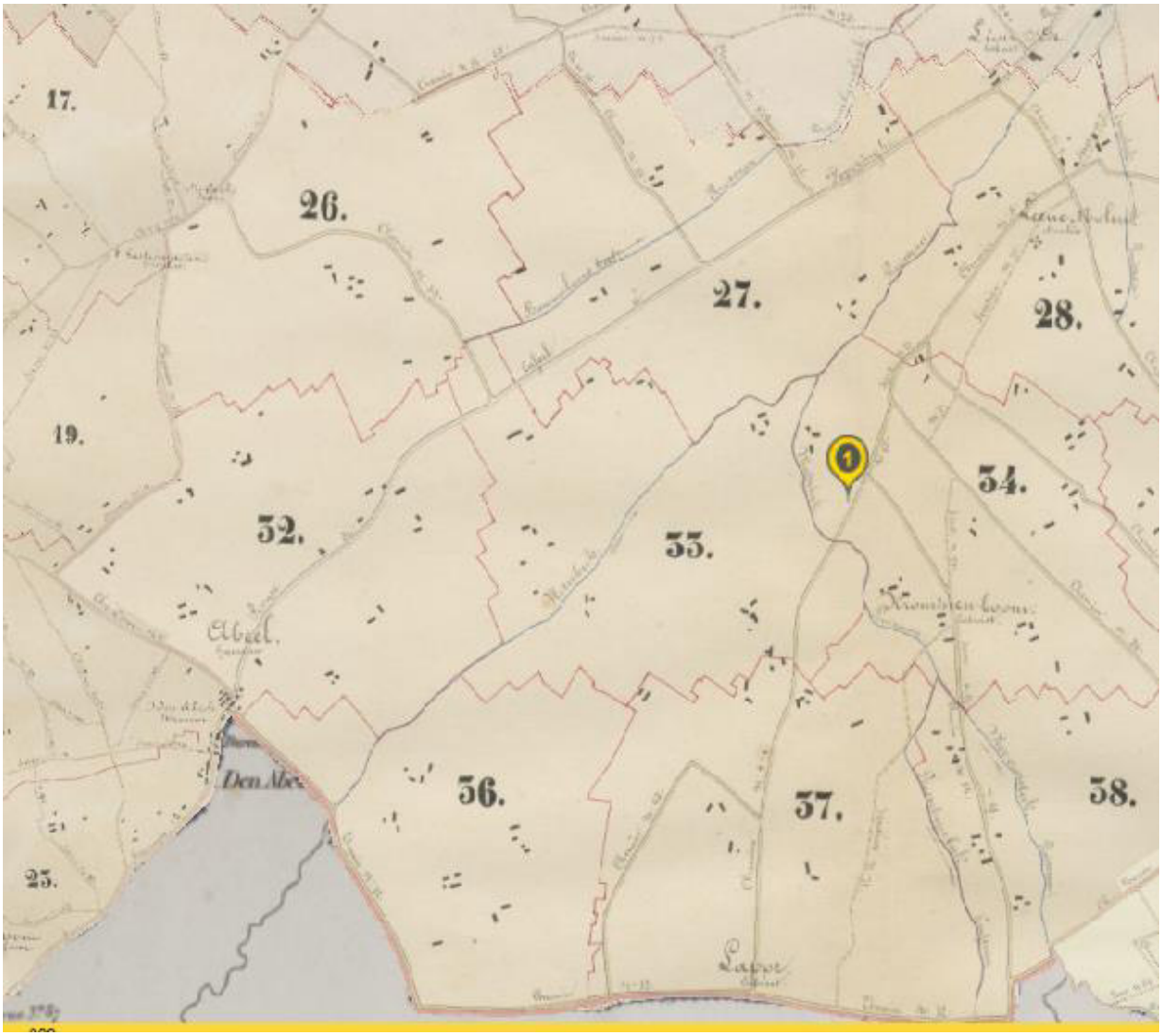

Atlas der buurtwegen – 1841

Nog een andere naam voor de Vleterbeek: de Wipper

In het boek 'Essays and Studies Presented to William Ridgewaye schrijft **H.M. Hadewick** over het toponiem 'Wipper' als riviernaam, zowel in Duitsland, als Engeland. Zijn conclusie is dat deze term uit het 'Keltisch' komt.
Hij stelt daarbij dat er een rivier in Engeland bestaat die de 'Wear' genoemd wordt, wat afkomstig is van het Keltisch 'Wiur'. Verder vindt hij de 'Weaver' in Cheshire, wat afkomstig is van 'Weofre', wat volgens hem gelijk te stellen is met enerzijds **'Wipper'** en anderzijds 'Weser' of zelfs 'Waver', uiteindelijk allemaal riviernamen afkomstig uit het Keltisch, die zoveel betekenen als **de 'kronkelende beek'.**
Daarmee vinden we nogmaals een andere naam voor onze Vleterbeek.

De indeling van de Wipperhoek

We vinden iets meer over de indeling van de Wipperhoek in de processen die in het stadsarchief van Poperinge blijven liggen zijn. De 'tienden' waren een kerkelijke belasting, die voor Poperinge dienden betaald te worden aan de abt van de Sint-Bertinabdij te Sint-Omaars.
Poperinge werd ingedeeld in enerzijds het 'port' en anderzijds de 'hoeken' en voor de tiendenverpachting werd iedere hoek nog eens opgedeeld in een aantal 'spleten' die apart verpacht werden. De Wipperhoek kende 5 spleten die ons een aantal interessante toponiemen geven.
De beschrijving van de Wipperhoek in **1630** *luidde als volgt:*

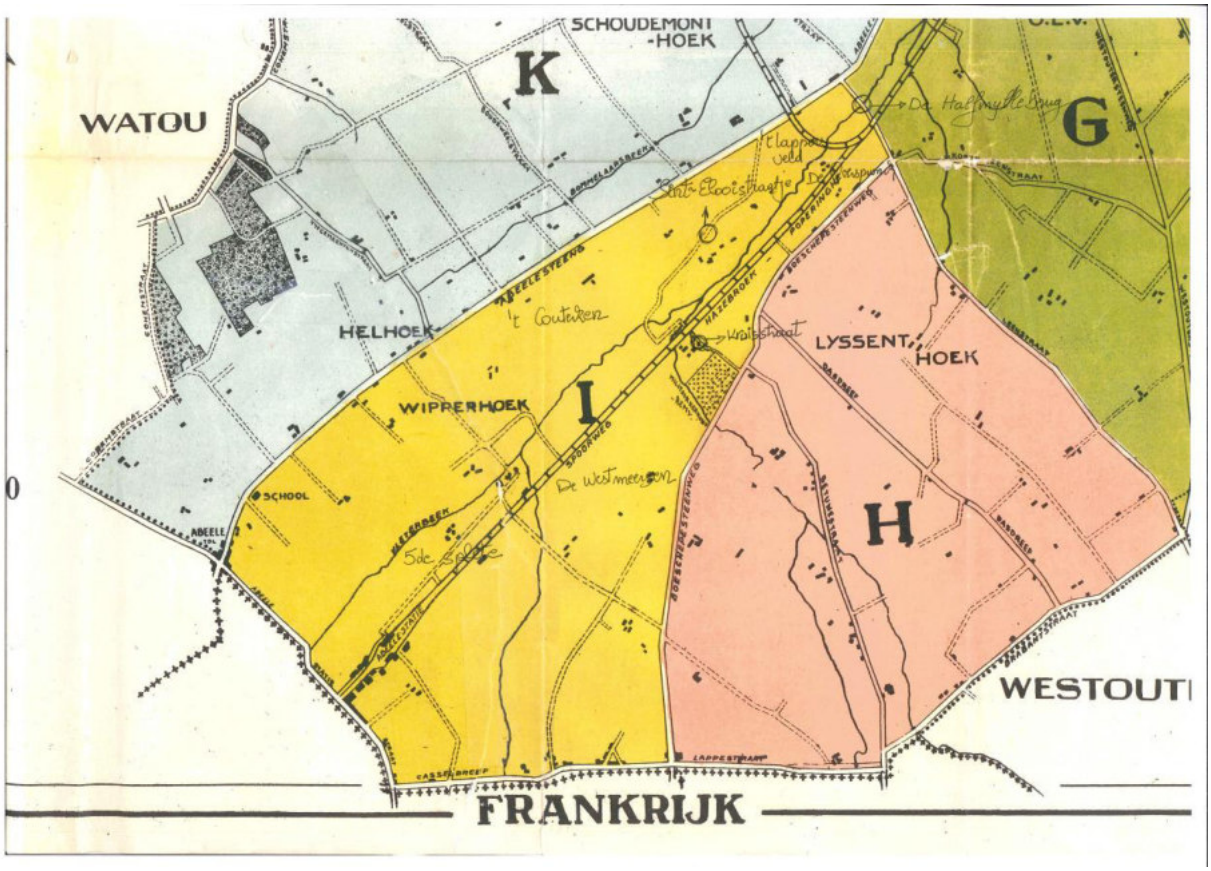

Uit de processen: 30 juli 1630 – De tiende van de Wipperhoek **-** SAP124b - Processen - nummer 12

Wipperhouck ghedeelt in vijff spleeten
d'eerste spleete vande Wipperhouck zal beghinnen **ter half mylle brugghe** gaende zuutwaers langhes de beke tot **St. Loys straete** ommecommende langhs de beeke an thoff van Jan Masselis filius Claeys tot **de halfmylle brugghe** voorseit - exclus drye stucken van questie die gheannexeert zyn mette vierde spleete vande Lyssenthouck
ende es ghenaempt **t'Lappervelt.**
De tweede spleete van de Wipperhouck zal beghinnen ter voornoemde halfmylle brugghe gaende langhs de beeke tot **de Cruussstraete** ommecommende langhs de Boeschepstraete

ende de beeke tot de hofstede van wijlen **Sander Floor nu Gilles de Roode** es ghenaempt den **Overspronck.**
De derde spleete van de Wipperhouck zal beghinnen ter Cruussstraete langhes de noortzyde vande Boeschepstraete ommecommende langhes **t'Leugenbeexken** ende westmeerschen totte voornoemde cruusstraete ghenaempt **de Westmeerschen**
De vierde spleete vande Wipperhouck zal beghinnen opden Berchwech langhs de beeke totter hoffstede van Pieter Denys modo Gillis de Roode gaende langhs dezelve beeke naer de westmeerschen de voorseide spleete es ghenaempt **'t Couterken.**
De vijfste ende laetste spleete zal beghinnen langhes de voorseide beeke tot jeghens de prochie van Boeschepe ommecommende langhes de beeke tot jeghens thoff van Jaspar Vernoot tot den voorseide Berchwech
De voorseide copie ghetrocken vut 't quoyer ofte regreten vande thienden de stede ende jurisdictie van Poperynghe

Kaartje:

De **'halfmyllebrugge'** is de brug die tussen het Rode Kruis en de Leene in ligt. De brug die halfweg de 'mylle' ligt en een 'mylle' is een hooiweide. We kennen deze naam ook nog in de Frans-Vlaamse gemeente 'Hoymylle'
De eerste splete loopt tot aan de **'Sint Eloystraat'**, de tweede tot aan de **Cruussestraat** of kruisstraat. We mogen dus aannemen dat deze twee straatjes in elkaars verlengde liggen.
We kunnen dan ook niet anders besluiten dat het 'Crussestraatje' het straatje is dat naast het Lyssenthouck Cemetery' loopt.
Het '**Lappersveld'** *betekent zoveel als het 'toegestopte' veld. 'Lappen' betekent immers hetzelfde als 'toestoppen' of 'oplappen', zoals we het nog kennen in de betekenis van een 'schoenlapper'.*
Den Overspronck *is het terrein aan de overkant, overgesprongen.*

De 'halfmyllebrugge'

De derde spleete van de Wipperhouck zal beghinnen ter Cruussstraete langhes de noortzyde vande Boeschepstraete ommecommende langhes **t'Leugenbeexken** ende Westmeerschen totte voornoemde cruusstraete ghenaempt **de Westmeerschen**

Het toponiem 'Boeschepestraete' *is duidelijk en betekent gewoon de weg naar Boeschepe en is de huidige Boescheepseweg.*

Het Leugenbeexken – mogelijk afkomstig van **Lueghenbeek –** of Lughenbeek- wat zoveel kan betekenen als 'schitterende beek' of 'beek met klaarwater.

Lug is de oude Keltische Zonnegod -

Lug, Lugh, Lugus of Lugos (Modern Iers: Lú (uitspraak /lu:/)) is **de Keltische zonnegod**. Hij is sterk, jong en een meester van alle kunsten. Hij is de god van de ambachten en de handel. Hij was in het bijzonder voor **de smeden** belangrijk. Hij stond voor de logische combinatie handel en techniek, maken en verkopen. Lugh wordt gezien als een Vadergod. Hij wordt vereerd met het heidense Lúghnásádh feest. Dit wordt gevierd wanneer de eerste oogst binnen wordt gehaald, in de eerste week van augustus.

Lug is nog steeds een Welsche naam – wat zoveel betekent als de schitterende – te vergelijken met onze 'Luc'.

Het is eigenaardig om vast te moeten stellen dat we – zo kort bij elkaar - twee toponiemen vinden die uit de Keltische tijd lijken te stammen. Daarbij blijken de toponiemen 'Leugenbeek' en 'Sint Elooistraat' beiden met de smederij te maken te hebben.

Het 'Leugenbeekske' Zit nu ingebed in de gracht langs de Boescheepseweg, maar kruis deze nog ondergronds. Het water is nog steeds 'kristalhelder' waarmee het nog altijd zijn naam eer aandoet. Foto genomen op vrijdag 10 februari 2017.

*Het toponiem de '***Westmeerschen'** *lijkt mij ook duidelijk, de meersen of lage weilanden liggen immers ten westen van de Vleterbeek.*

De vierde splete, liggende aan de overkant van de beek, tussen deze en de weg Poperinge – Abele, wordt het **'Couterken'** *genoemd. Een 'couter' is een in cultuur gebracht land.*

De 5de en laatste splete ligt tegen Boeschepe aan en tegen de 'Berchweg', de weg naar de bergen of wat momenteel de grensstraat is.

Vaart tot aan Abele?

Eén van de oudste stukken dat we van de Poperingevaart hebben dateert van de 12de juni 1544. Blijkbaar was toen alles versleten.

12 juli 1544 – **De schipvaart; beter nieuwe speyen** – Resoluties A folio 37 verso

Den xde, xide ende xijde[3] daghen van de hoymaent[4] xvc xliiijtich[5] zo hebben by laste van baillu, schepen ende kuerheers[6] vander stede van Poperinghe
Meester **Anthoon Lambrout**, meester timmerman ende speymeester van **Brugghe**
Ende meester **Joos Vitsebroot**, meester matser ende speymeester van **Damme**
ghevisiteert[7] de speyen, overdraeghen ende schipvaert ter presentie van vier wetten[8], telcker reysen[9] ende datter drie distincte stonden[10], zoot voorseyt es,
also opperwaers van tbeghinsel vant bicxken[11]
als neerwaert tot in dIseren[12] toe
de welcken naer huerlieder bevyndt in t'rechten verclaersen ghegheven hebben
dat de zelven speyen dier op dat sas staen,
zy nyet moghelic en es langher te houden staende
ende **dat beter waeren dat se nieuwe ghemaect waeren**, dan dat men se altijts lappende[13] es, ooc dat **nyet moghelic** en es **de selven** met lappen noch anderssins **langher te onderhouden**
Tverder verclaersden voort dat wel moghelick es dat alhier te Poperinghe water genough is, - omme **in den zomer ghelick inden winter**, vut ende in te vaeren mets datmen boven het eersten overdrach een speyken ofte slusken stellen zal; boven het tweeden een ende boven het derden an het dunhuus[14] ooc eenen
ende toe dien noch drie andere te metsene - de twee in 't beginsel van de twee bicxkens ende het derden an **de leenebrugghe[15]** op den steenwegh
omme het water inden somer te houden daer mede men de schepen uppen vaert telcker reysen zoude laeten commen
Belovende te maken **een patroon ofte exemple** van de voorschreven speykes van houtten zulck alsser toedient,
Actum den xijde in hoymaent voor paeschen

Beide experts, speciaal van Brugge en van Damme afgekomen, onderzoeken de vaartconstructies te Poperinge en bevinden alles nogal versleten. Vandaar dat ze voorop stellen eigenlijk alle – zowel de speien als de overdrachten nieuw te gaan construeren.

---

[3] Xde, xjde ende xijde = 10de, elfde en twaalfde
[4] Hoymaent = hooimaand = juli
[5] 1544
[6] Kuerheers = wetten en raden samen
[7] Visiteren = onderzoeken
[8] Wetten = schepenen
[9] Telcker reyse = iedere keer
[10] Ter drie distincte stonden = tot drie keren toe
[11] Bicxsken = hiermede zal het Quadbeekske, stroomopwaarts de Vleterbeek, bedoeld zijn
[12] D'Isren : Yzer of IJzer
[13] Lappende = herstellende
[14] Dunhuus = duinhuis gelegen in Westvleteren

[15] Leenebrugghe = waarschijnlijk wordt hier de Halfmyllebrug bedoeld

Niet alleen dat, beide heren willen daarbij nog een plan maken voor de Pooperingevaart waarbij het in de toekomst mogelijk zal worden om zowel in de zomer, met weinig water, als in de winter, met 'te veel' water, te kunnen varen. Dat willen ze bereiken door verschillende speien bij te bouwen.
De Poperingenaars blijven bij al dat dure enthousiasme toch wantrouwig. Enkele weken later lezen we hun besluit in de besluiten van de wetkamer.

31 juli 1544 – **De schipvaart tot aan Abele?** - Resoluties A folio 38

Ten zelve daeghe was gheraemt ende gheadviseert byden wet ende raden,
angaende de schipvaert ende de speyen achtervolghende vande visitatie van de speymeesters van Brugghe ende van Damme ende was tslot alvooren
dat men zoude maken een speye souffissant [16]ende dichte naer den heesch van de werke ende zulck als behouvelick wesen zoude omme jaers[17] vute ende inne te varen,
daermede prouvende[18] hoe vele dat als int gheheele costen zoude
dat men ooc eerst prouven zoude zo't behooren zal oft nyet moghelick en es de wyde vande beke opwaers te ghecryghen **totter garonde**
ofte daermede **alsoo verre als de kuere van Poperinghe bestaet,**
ghelyc die van ouden tyden gheweest heift,
in diepte ende wyde ende die middelen ghevonden hebbende, alsdan voort int zelve werck te procederen,
also men te raede wesen zal, ende proffytelick voor de stede bevonden werdt.

Men wilt toch eerst eens proberen of men de Vleterbeek van Poperinge tot aan de Garonde, of dan toch minsten tot aan Abele, niet breder zou kunnen maken.
We hebben geen stadsrekeningen uit deze tijd en we kunnen dus ook niet aantonen of de beek tot aan Abele verbreed is geworden.
Het enige bewijs dat we gevonden hebben, is een notitie over de 'refectiemeester' **Jan Goduut** *van 23 oktober 1545 waaruit alleszins blijkt dat men 'grote' werken aan de vaart gedaan heeft. Een 'refectiemeester' was zowat de schepen van Openbare Werken.*

23 oktober 1545 – Salarissen – Resoluties

Jan Goduut es gheconsenteert[19] by wetten ende raeden voor dit voorleden jaer *als* refectiemeester ghezyn thebbene ende grooten werken inden vaert ghemaect thebbene xlviij pond xij schele *of 48 pond 12 schellingen parisis.*

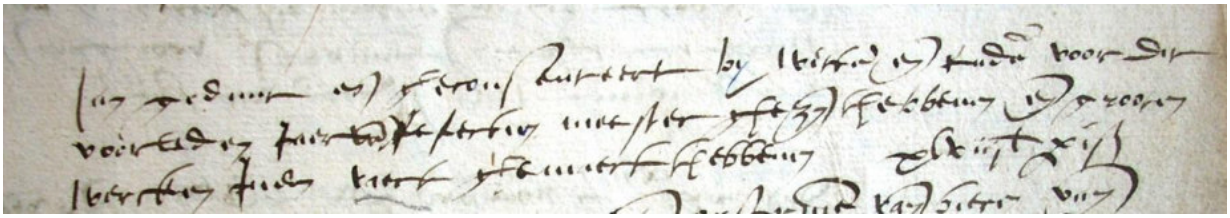

[16] Souffisant = die voldoet
[17] Jaers = het ghele jaar
[18] Prouvende = proberende
[19] Consenteren = toekennen

Grote, doorgedreven nieuwe constructies zijn het echter zeker niet geworden. Op de 3de juni 1547 – dus anderhalf jaar later wil men wel een nieuwe 'speye' bouwen op de 'Leugenbeek', het gedeelte van de Vleterbeek achter de Watermolen, maar alvorens dat te doen wel men toch eerst overleg plegen met de vier watergraven van Veurnambacht en met de heren van de abdij van Eversam. Men bleef dus een mogelijke aanpassing van de Poperingevaart onderzoeken

30 mei 1548 – De vaart – SAP 467 - Resoluties A – folio 57 verso

Es voort gheseit byden zelve dat men als noch abstineren ende afhouden zal van eenighe nyewe speye te maecken beneden nemaer zullen de refectiemeesters te weeten **Gillis Clays , Christiaen de Berch ende Ghelin Staessen** doen delven boven ... vande Garonde totter **Casselbeke** ende ooc bevelen de spey te **Boeytins** doen vergroten ende verclaren al dat er ghebroken is int zelve jaer tzelve te doen vermaken ende repareren
Actum ut supra

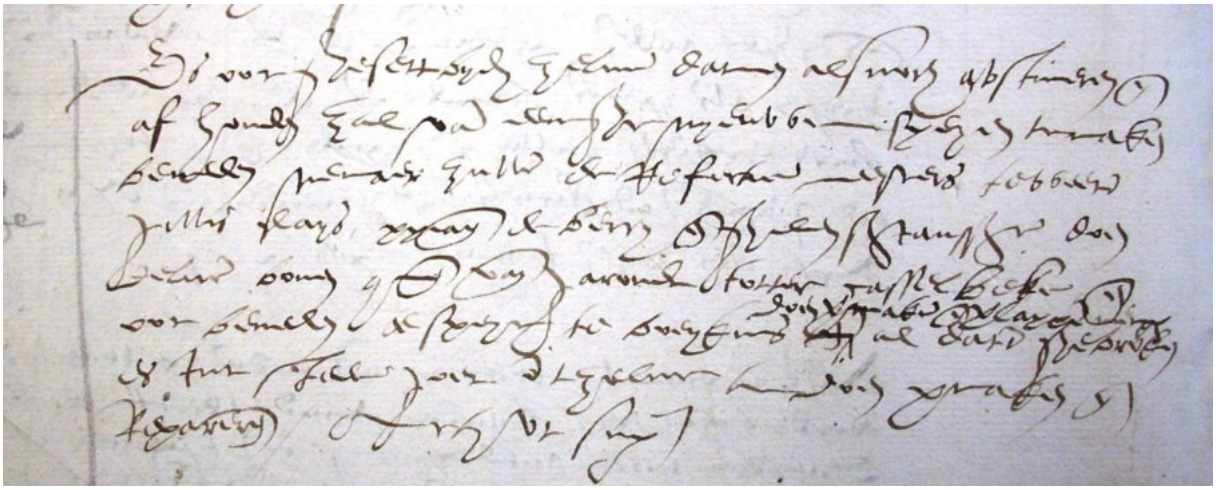

Men besluit op de 30ste mei 1548 om toch geen nieuwe speye te bouwen. Men zal de beek van de bron of Garonde tot aan de Casselbeke wel uitdelven en ook de speye te Boeytins doen vergroten. Waar deze speye was is mij onbekend. Daar naast zal men alles wat gebroken is, herstellen.
Blijkbaar gebeurd alles toch zonder veel enthousiasme.Op de 28ste augustus wordt besloten de beek te ruimen tot aan de Casselbrug en daarna op de kanten stenen te leggen om de beek in haar koers te houden. Men zal dan het resultaat afwachten alvorens men de speyen zal vernieuwen.
Gheraemt byden ghemeene wet ende raeden vander stede van Poperinghe dat men de beke zal doen ruumen tot **de Casselbrugghe** ende doen steenen de boorden zo datter tot dient ooc huer rechte syde ghouden zal alzo verre als Poperinghe gaen zal
Actum den xxviij in ougst 48
Voort dat men daeranne schieten zal dan ten besienen offer eenich cours van water zal commen of nyet en naer dien speyen ten stellen ten behouve vande watere ende beken tzy een of meer zo daer toe dient
Actum ut supra

8 oktober 1548 – Vaart en beke - Resoluties A – SAP 467

Gheadviseert by wetten ende raden, ghesien hebbende t'ophouden van de wateren

ende de dammen ghemaect op de beke opwaert tot **Pieter Denys**,
datmen zal doen vutsteken by **Christiaen de Berch**, landmeter, de wyde van de beke tot xij *(12)* voeten vande **Belbrugghe totten Stedebrugghe opde Bethunestraete**
ende dat ghedaen ende ghesien byden jeghenlanden[20] indien dat yemant daer jeghens zegghen wille - dat men se hooren zal in huerlieden oppositie
de zelve oppositien gheliquedeerd zynde – zo zal men tvoornoemde afsteken doen delfven ende afhauwen de troncken ende boomen stinghende elcken tzyne zo wel eerde als hoever[21] daer zyde waert daert behooren zal ende voorts boven de voornoemde stedebrugghe
zal hy van inschelycx de beke afsteken daervoirt tot **Pieter Denys** doende
aldaer ghelyck voorn ghestelt es dat graeven zo zal men upwaert voorts …
Naer datmen berg…
Oorboorlic te wesen
Actum de viij in october xvc xlviij

Hier zet men effectief een stap naar het verbreden van de Vleterbeek van de 'Belbrugge', waarschijnlijk de brug gelegen in de huidige Benedictijnenstraat tot aan de brug van de Bethunestraat – dus waarschijnlijk de brug die eertijds moet gelegen hebben op de Sint-Elooistraat.
8 jaar later is het overleg met die van de Zuidwatering blijkbaar positief afgelopen, want op 11 april 1556 besluit men uiteindelijk om een nieuwe speye te bouwen bij de watermolen.

11 april 1556 – Nieuwe speye - SAP 467 - Resoluties

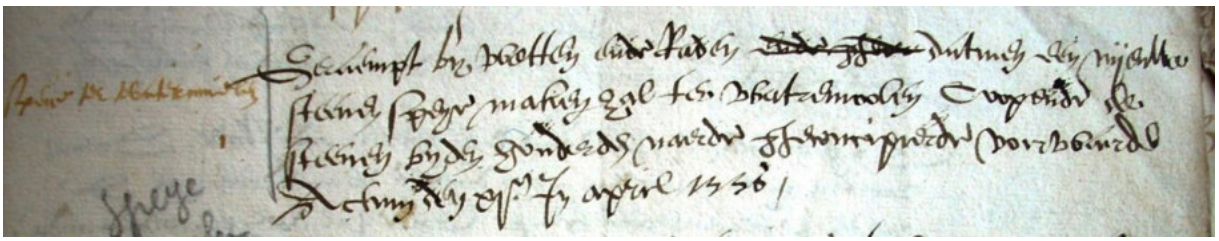

Geraempt by wetten ende raeden dat men een nyeuwe steenen speye maken zal ten watermolen coopende de steenen by de honderde naerde gheconcipieerde voorwaerde
Actum den xi ste in april 1556

12 november 1556 – Nogmaals de speye - SAP 467 - Resoluties A

Dat men effectief bij de watermolen een nieuwe speye bouwde, blijkt nog eens uit het besluit van de 12de november 1556:
Gheraemt by wetten ende raden datmen de speye ter watermolen zal gheheel nieuwen maken zal van steen ghelick dander speyen naer den heesch van dien
Actum den xij in november 1556

[20] Jeghenlanden = aangelanden
[21] eerde als hoever = zowel aarde als oever

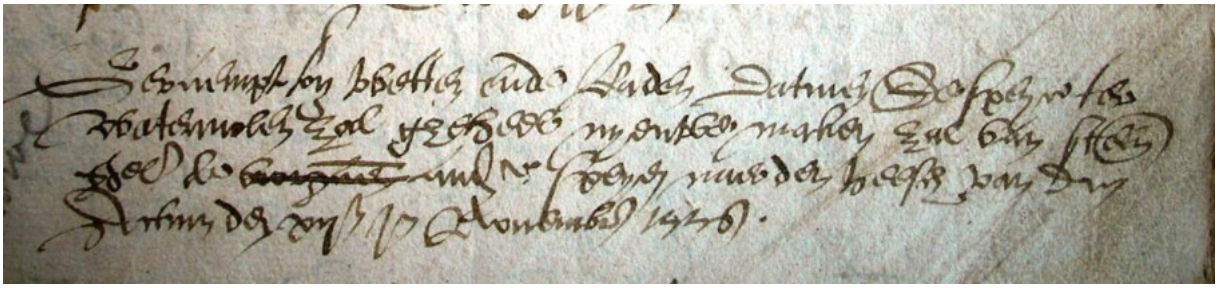

15 januari 1563 - Vaart en een nieuwe speye – SAP 467 - Resoluties A – folio 104 recto

Nu werkte men door en wilde men ook de 'overdrachten' vernieuwen. Daarom werd er een bede gericht aan Filip II, om met dit octrooi belastingen te kunnen leggen op de verkoop van verschillende producten, voornamelijk het bier. Met dit bedrag wilde men dan de overdrachten nieuw maken.

15 januari 1564 - Vaart en een nieuwe speye – SAP 467 - resoluties A – folio 104 recto

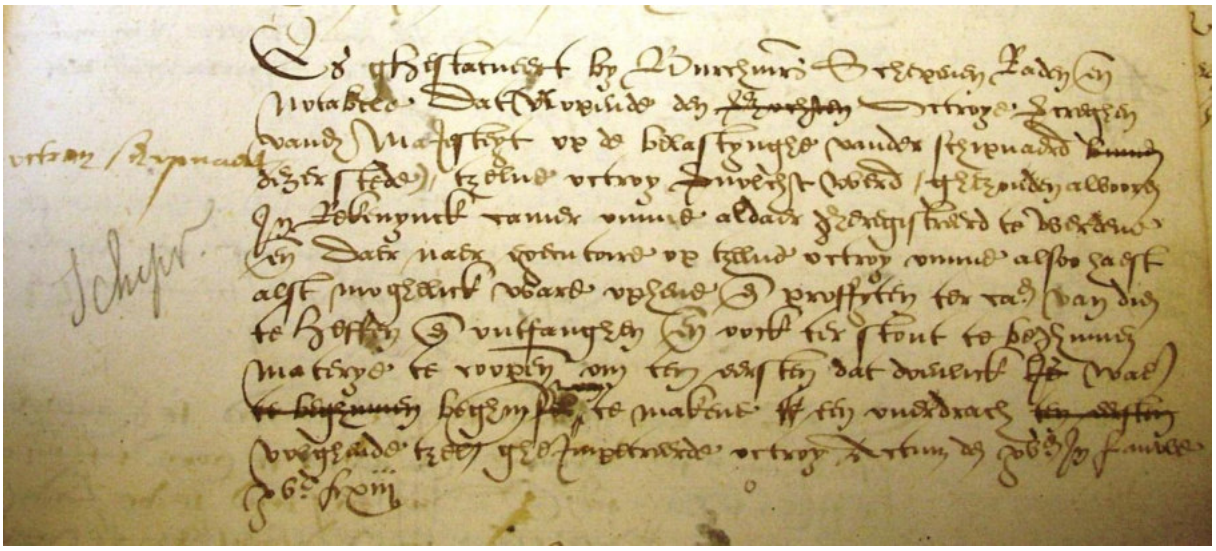

De stad bekwam van Filip II dit octrooi waardoor zij zekere belastingen mochten leggen om met het bedrag ervan een overdracht te herstellen

Es ghestatueert by burghmeesters, schepenen, raden ende notabelen
dat nopende den octroye vercreghen vander majesteyt op de belastynghe vanden schipvaerd binnen dezer stede,
tzelve octroy vervolcht werd ghezonden alvooren in rekenynckcamer omme aldaer gheregistreerd te wesene ende daer naer executoire op tzelve octroy
omme alsoo haest alst moghelick ware upheve ende proffyten ter cause vandien te heffen ende ontfanghen
ende oock ter stont te beghinnen materye te coopen om ten eersten dat doenelick is naer beghinsel te maekene een overdrach
volghende tzelve ghimpetreerde octroy
Actum den xvde in lauwe xvc lxiij

In 1583 werd de vaart met al zijn constructies grondig vernield door enerzijds de troepen van de Gentse en Ieperse Geuzen en anderzijds wat later door de Spaanse troepen van uit

Duinkerke. Poperinge werd volledig vernield en verlaten. Vanaf 1585 kon men aan een heropbouw beginnen, zowel van de stad als van de vaart.
Ook na deze ruïnering van de stad, bleef er een vaag idee bestaan om ooit de vaart misschien wel uit te breiden tot Abele.
Uit het pachtcontract[22] *van de Garonde, tussen Jan Edelynck en de schatbewaarder van de stad Poperinge, van de 14de oktober 1616 blijkt immers dat de stad de volgende voorwaarde laat inschrijven:*
ende dat voorts de stede zal moghen doen delven ende wercken inde selve meersch tallen tijden alst noodich ofte oorboir bevonden wert voor de schipvaert der zelver stede zonder afslach van pachte

Blijkbaar wilde men met de mogelijkheid rekening houden om ooit werken – een waterreservoir ? – te kunnen uitvoeren in de Garonde.

Kaart De Jode – 1578

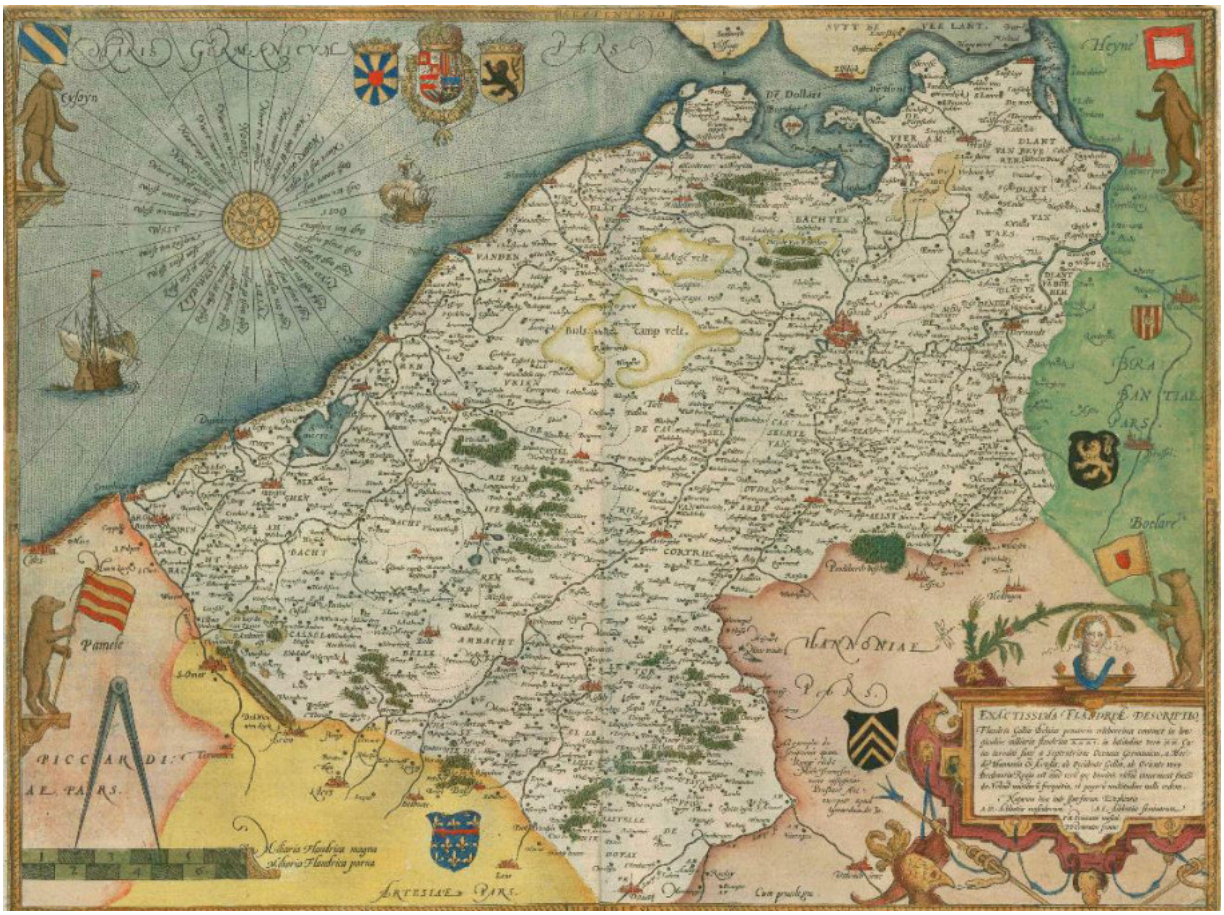

Detail

[22] Subalterne wetten SAP 346

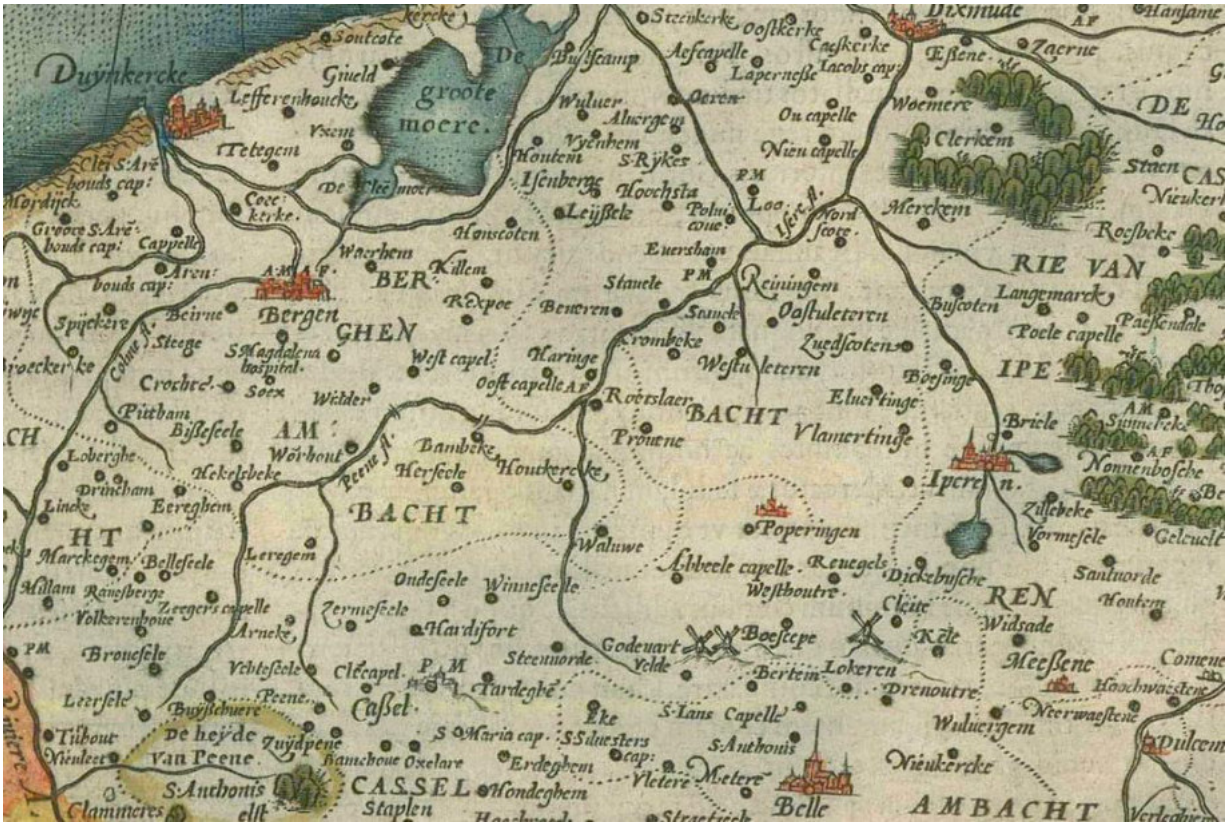
Duynkercke
groote moere.
Bergen
BACHT
Vlamertinge
Ipere n.
Poperingen
CASSEL
Caſſel
AMBACHT
Belle
Meeſſene
Wulverghem
Nieukercke
Reninghem
Oostvleteren
Zuydcoten
Elverdinge
Woesten
Langemarck
Roosbeke
Merckem
Clerkem
Woemere
Oostkerke
Caeskerke
Esene
Zaerne
Aefcapelle
Lapernesse
Oeren
Wulver
Houtem
Iseuberg
Leijsele
Hoochsta
Loo
Nieu capelle
Ou capelle
Merckem
Euerschan
Stavele
Beveren
Crombeke
Westvleteren
Roesbrugge
Poele capelle
Briele
Nonnenboschen
Zillebeke
Vormesele
Dickebusche
Reuegels
Westhoutre
Cleite
Kezelberg
Widsade
Loker
Prenoutre
Neerwaestene
Hoochwaestene
Comene
Dulcem
Lovenberg
Ouden Berg
Wytschate
Mesen
Nieuwe Kercke
Wervick
Comines
Houtkercke

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

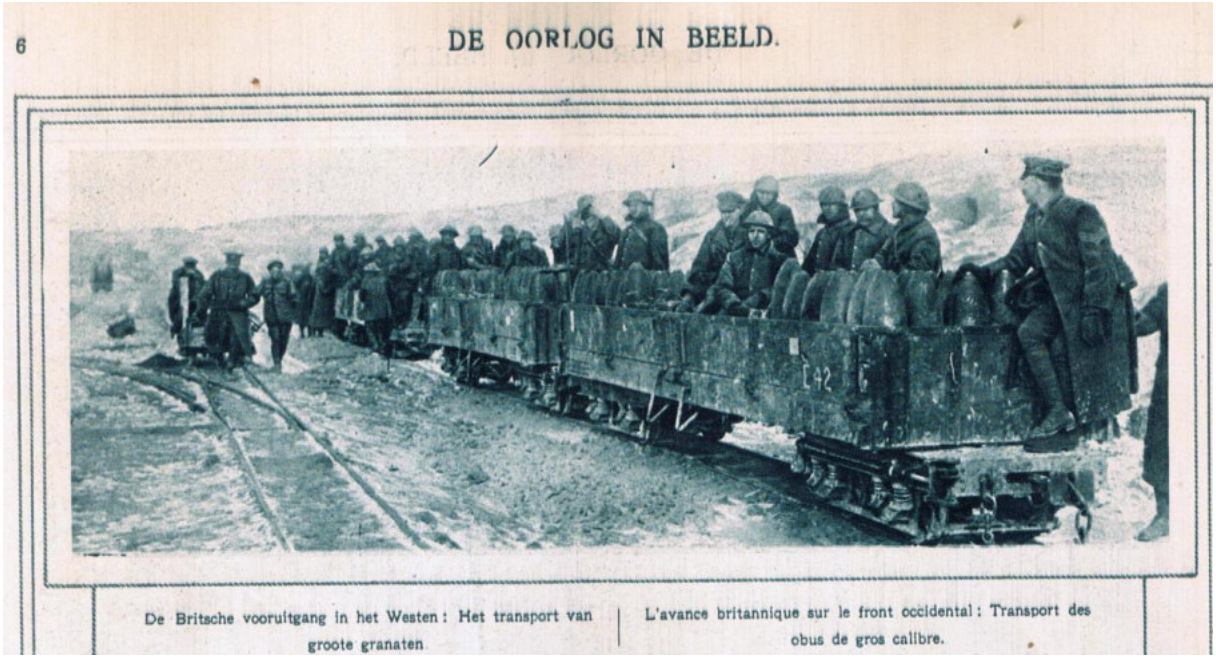

6 DE OORLOG IN BEELD.

De Britsche vooruitgang in het Westen: Het transport van groote granaten.

L'avance britannique sur le front occidental: Transport des obus de gros calibre.

Zondag 15 tot zaterdag 21 april – Baert A.

Nog alles stil en geen te grote beweging. Het volk is vol hoop: de Engelsen liggen als reserve van de Belgen, een Frans legerkorps is aangekomen - de Belgen maken hen gereed om vooruit te rukken en moeten het teveel van hun toebehoorten en klederen inleveren. De landbouwers moeten hen bereiden om hulp te verlenen en het legermateriaal vooruit te voeren. De hospitalen worden ontruimd.

De Toestand

IN AFWACHTING VAN GROOTE GEBEURTENISSEN

—o—

De Belgische Standaard

In de gevechten van 9 tot 10 dezer, hebben wij gevangenen genomen van zes Duitse divisies' aldus spreekt het Engels bericht. Het geeft ons het bewijs dat de Duitsers zich min of meer aan het offensief hadden verwacht, maar 't is een reden te meer om de vooruitgang der Engelsen te waarderen.
Het slecht weder echter, heeft de verdere ontplooiing van de krijgsverrichting ten dele belemmerd, maar de Engelsen zijn geen mannen om het pleit dat zich zo schitterend aanmeldde te lagen liggen. Komt er een kering in de wedergesteltenis, dan mogen we opnieuw ons aan verdere gebeurtenissen verwachten op het nieuw aanvalsfront.
Voor 't ogenblik echter, mogen we wel nog wat aandacht wijden aan de Hindenburglinie. Luidens alle berichten is de aftocht stopgezet voor goed, ja mag men ene nieuwe onwrikbaarheid van het front inzien, bijaldien om St. Quetin het langzaam vooruitdringen der Engelsen niet plotseling wijzigt in een stormachtige aanval, om de stad, die de draaispil is van het noorderfront, te doen vallen.
Zolang dit niet is gebeurd, blijven we ter plaatse trappelen. Zullen we ons laten misleiden door de schijnlijke weerstandbaarheid van de Duitser ofwel ons opdringen stellen tegen den schutsmuur waarachter veel zwakte verborgen ligt? Zullen we de vijand zijn plannen laten volvoeren; op het westelijk front beide partijen vastzetten in een onbeslissende strijd, wijl tegen Rusland, een grote slag zal worden beproefd? We geloven het niet, zoveel te meer

De Duitsche terugtocht op het Westerfront.
Voorbereidingen tot den terugtocht uit een verwoest Fransch dorp worden getroffen.

omdat de vijand, ook aanstalten maakt om het aanvallen van de Engelsman in evenwicht te brengen door een tegenaanval op een andere plaats van ’t front, **dat wel om Yper zou kunnen gelegen zijn.**

16 april 1917 – A. Denys – Dagboek

Gisteren zondag regenachtig weder, toch was ik tegen 9 uur klaar en veerdig om naar Leysele Abeele te gaan. ‘k kwam **Toon Lambrecht** tegen, die mijn broeder in ‘t 2de Cas te Westvleteren ging bezoeken.
’s Namiddags naar hospitaal, zalen, pavilloen ouvert voor kanker en ’s avonds een gezellige avond bij **E.H. Vuylsteke**. Over enige dagen veel ruzie en moeite in de sectie causa telefoon 3de Bon (krijgsraad). Ook en wij nog naar Boezinge moeten terugkeren zal alleman refuseren – zeggen zij. **Vandaag naar Somme.**

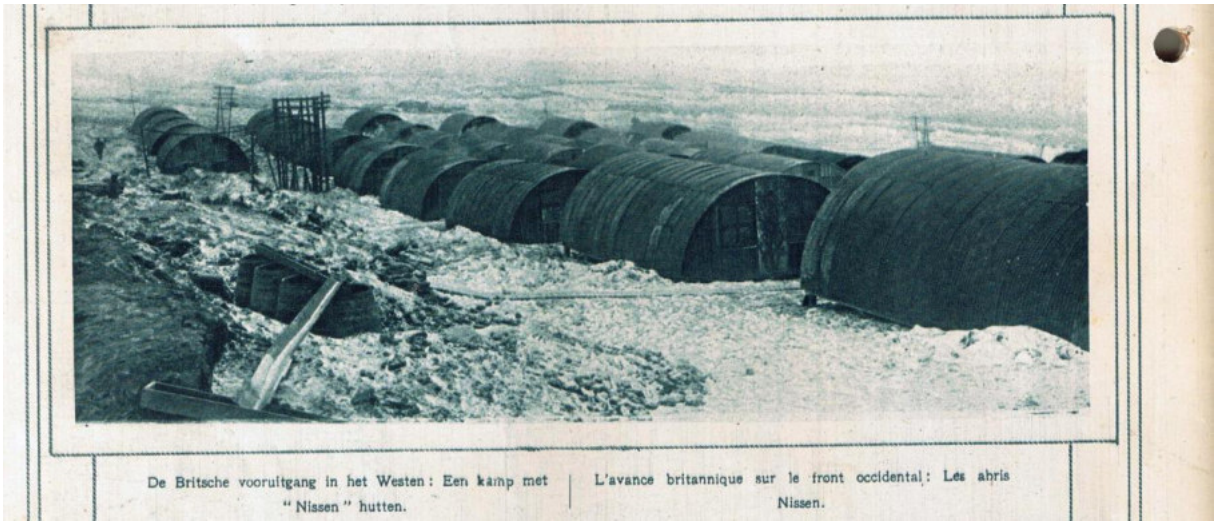

De Britsche vooruitgang in het Westen: Een kamp met "Nissen" hutten.

L'avance britannique sur le front occidental: Les abris Nissen.

17 april 1917 - Van Walleghem

Men verwacht zich hier welhaast aan een Engels offensief. In de pastorij is er plaats gereed voor een generaal de corps d’armée. …
Nogmaals een spion aangehouden te Dickebusch!

De landbouwer **Arthur Cafmeyer**. En de reden? Over enige dagen had Cafmeyer een partij land geploegd om er haver in te zaaien. Ongelukkiglijk de soldaten hadden er wat overgelopen om naar hun kanonnen te gaan die daartegen stond, zodat er hier en daar een wegel getrappeld was. Vandaag ging Cafmeyer de wegelkens uiteggen, het niet doorlopende gerust latende. Maar zie een jong officierke deed hem bemerken dat hij tekens gaf aan de Duitse vliegmachienen met zijn land niet effen door te eggen. Cafmeyer had hem schoon zijn landbouwtheorieën uiteen te doen.
't En hielp al niet en 't laatste woord was. 'Tegen morgenuchtend zal gans de partij geëgd zijn, of wij zullen u vinden.' 't Was avond en Cafmeyer schikte met de vroegen uchtend daaraan e voldoen. Ongelukkiglijk 's nuchtends het regende ferm, en alzo onmogelijk te eggen. Dat was genoeg. De volgende nacht werd Cafmeyer van zijn bed gehaald en al de soldaten van Reninghelst en omliggende wisten welhaast een grote spion aangehouden was te Dickebusch.

Arthur Cafmeyer op latere leeftijd – Flanders Field museum

Cafmeyer werd 3 dagen opgehouden te Reninghelst, onderging verschillende verhorenen kwam welhaast gelijk al de andere spionnen weer naar huis. Dat is een geval onder duizenden. Zo was er ook een landbouwer van Renighelst die begon mest te voeren op een partij land van 3 gemeten. Nauwelijks had hij een paar karren op hoopkens getrokken of een Engels officier komt ook af en beweert dat hij door die hoopkens reken geeft aan de Duitse vliegers. De man doet uiten waarom dat dient.
De Engelsman betrouwt het niet, doch laat hem voortdoen op één conditie, 't is dat tegen 's avonds gans de partij overvoerd is. Een landbouwer van Westoutre wil een partij land ploegen en begint met de voren toe te rijden: 't waren ook tekens, en de man werd aangehouden. Mr. De pastoor van Reninghelst wordt op een hoeve aangehouden en daar door officieren ondervraagd waarom hij een soutane draagt. Na zijn antwoord, zeggen zij dat dat zeer onvoorzichtig is en raden hem aan zich te kleden gelijk de andere mensen.

18 april 1917 – Van Walleghem

Sneeuw. Veel inwoners van Kemmel en ook enige boeren van Dickebusch worden vermaand dat zij voor de 4de april moeten verhuizen. …
De burgemeester van Dickebusch wordt vandaag ontboden voor het verhoor van Cafmeyer. Het verhoor was waarlijk kluchtig. Er waren ook bezwarende omstandigheden. 'De vader van de beschuldigde is ook een spion' sprak de rechter. – ''t Kan zijn, zei de burgemeester, 't is 25 jaar dat hij dood is en ik heb hen zowel niet gekend.'

‘Neen, neen, was ’t antwoord, de vader leeft nog, wij hebben hem verleden week aangehouden, hij is bijna altijd op de hoeve.’
Men ondervond dat zij wilden spreken van **Jules Perdieu**, de werkman van Cafmeyer, een eenvoudige man, die enige dagen geleden aangehouden werd binst dat hij bommenputten vulde op ’t land van de burgemeester en ongelukkiglijk zijn permis de séjour op zak niet had, waardoor zijn aanhouding een dag duurde.
‘Nu’ zei de rechter, in alle geval zijn moeder is een spionne.’ De burgemeester loech nogmaals en zei dat deze enkel sedert 8 jaar dood was. ’t Was nu van **Sidonie Capoen** dat zij wilden spreken, een oude vrouw die vele rondgaat als vroedvrouw en ziekendienster en bij Cafmeyer gehuisvest was. De grootste gaven die wij tot nu toe vinden in de Engelsen dat is hun taai geduld, waarlijk bewonderensweerdig, en ook hun goede tucht, die niettegenstaande de lange duur van de oorlog, toch bijblijft. Zonder grote strengheid hebben de officieren toch veel gezag over hun soldaten en nooit hoort men deze kwaad spreken over hun overheid. Jammer dat het alzo niet is in ’t Belgisch leger.

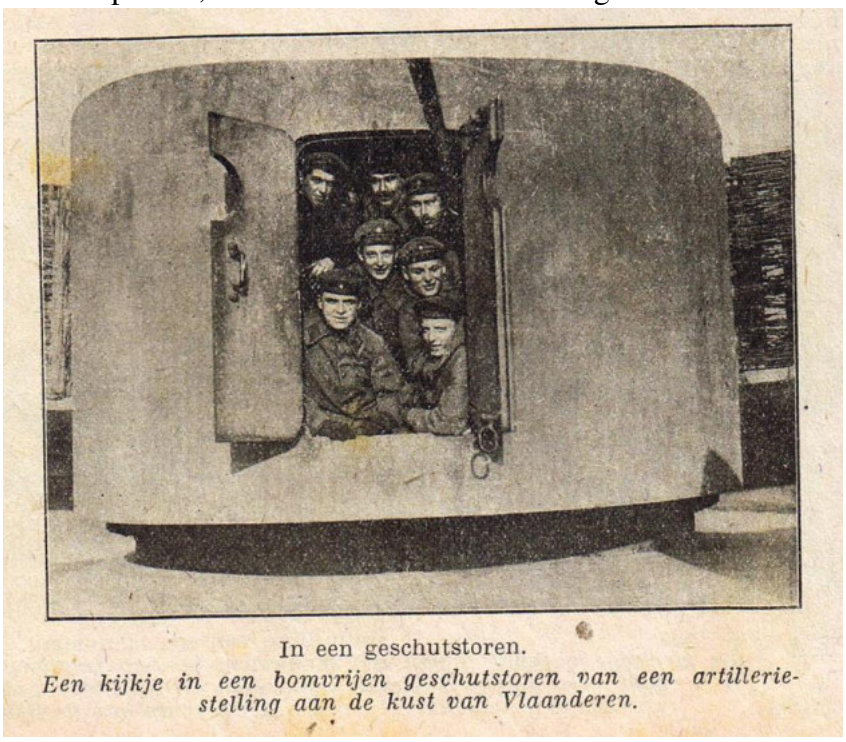

In een geschutstoren.
Een kijkje in een bomvrijen geschutstoren van een artillerie-stelling aan de kust van Vlaanderen.

17 april 1917 – Belgische Standaard

Cuba en België

De Kamer der Volksvertegenwoordigers van de republiek Cuba heeft volgende boodschap aan de Belgische Kamer gestuurd :

« De Kamer der Volksvertegenwoordigers van de republiek Cuba, welke daar juist de oorlogstaat tusschen de natie en het Duitsche rijk heeft uitgeroepen, te midden van de geestdriftige toejuichingen der rechtstaande leden, wil meteen eene boodschap van broederlijke genegenheid sturen aan de Belgische landkamer, om de fierheid te kennen te geven welke het Cubaansche volk voelt, zijn beschelden inspanning te vereenigen met die van hen, die strijden voor den triomf van het recht en de eerbiediging van de vrijheid der kleine natiën.

« Miguel Coyula,
« *Voorzitter van de Kamer der Volksvertegenwoordigers.*

Op het Belgisch Front

Wekelijksch legerbericht van 7-13 April

In den loop van verleden week, geringe bedrijvigheid van de artillerie- en het loopgraafgeschut op het Belgisch front.

Onze vliegeniers hebben met welgelukken de veldbarakken van Houthulst en de staties van Vijf-Wegen, Zarren en Staden bestookt.

De Toestand

Algemeen overzicht

Op het Belgisch front, zijn onze linies ten zuiden van het Veerhuis hevig beschoten geworden. Onze artillerie heeft krachtdadig geantwoord.
In den nacht van 14 – 15 dezer, na eene felle artillerievoorbereiding, zijn onze troepen te Dixmuide tot in ’s vijands tweede linie binnen gedrongen.

18 april 1917 – Overlijden van General Von Bissing

De begrafenis van Gen. v. Bissing.
Nadat het stoffelijk overschot van den Gouverneur-Generaal van België van Brussel naar Berlijn was overgebracht, is het aldaar met groote militaire eerbewijzen ter aarde besteld. Onze foto geeft een overzicht van den lijkstoet in de Scharnhorststraat te Berlijn.

18 april 1917 – A. Denys – Dagboek

Komen in de Panne voor zes dagen om met machine geweer te schieten.

DE TOESTAND
—§o§—
Belgische bedrijvigheid om Diksmuide.

18 april 1917 – De Belgische Standaard

Er is een verrasingske geburd op 't Belgisch front. Onze troepen drongen tot in de Duitse tweede linie te Diksmuide en vonden die onbezet. Het bericht meldt niet 'in' Diksmuide, wat velen hebben gemeend.
Waarschijnlijk is hier spraak van een rit door een nogal belangrijke macht uitgevoerd en ten doel hebbende de Duitse weerstand te peilen. Het feit moet niet als een alleenstaande gebeurtenis aanzien, maar beschouwd worden in verband met wat meer zuidelijk kan gebeuren van aan Steenstraete tot de Franse grens. De Duitse troepenbewegingen die achterwaarts op het Belgisch – Engels front in Vlaanderen dienen ten einde de Engelse vooruitgang om Atrecht te dwarsbomen.
Voor de Belgen zou wel een tijd van werkdadigheid kunnen aanbreken, die vruchtdragend kan wezen. Uit het feit ook dat onze jongens de tweede Duitse linie te Diksmuide onbezet vonden, moet noodzakelijk niet afgeleid worden, dat we geen vijanden meer voor ons hebben, maar 't kan dienen als een bewijs dat op ons front de vijand het minste verweer heeft gesteld. En daar Diksmuide een der belangrijkste punten is in onze linie, is het verwonderlijk dat het verweer hier zo klein is gesteld.
Andere betekenis is, voor al nu, niet aan 't feit te hechten.

19 april 1917 – A. Denys – Dagboek

Vandaag tir aan zee tegen Bray Dunes. 'k Heb **Raoul Fieuw** gezien, sergeant 22ste linie.

Atrecht

19 april 1917 – Brievenboek Poperinge – De bierprijs

Aan de heer burgerlijke gouverneur te De Panne
Ik heb de eer om U de kopie van een brief van de brouwers van Poperinghe aan de heer generaal Andringa toe te sturen, een brief met de bedoeling om een verhoging van **de bierprijs** te verkrijgen. De prijsvermindering van de in de regio diverse geschonken bieren is voor de brouwers een ramp en zal deze industrie in het onbezette deel van het land ten ruïne richten. Ik zal u dankbaar zijn, meneer de gouverneur, indien u hieromtrent zou tussen komen om zodoende de nieuwe biertarieven te herzien.

Aan de heer burgerlijke gouverneur te De Panne
Ik heb uw schrijven van de 13de ontvangen, waarbij U mij vraagt advies te geven over de vaste prijzen die gevraagd dienen te worden voor de bonen, de erwten en de chicorei.
De voorgestelde prijzen zijn totaal onvoldoende en er is geen de minste twijfel dat er dan ook binnenkort een aanpassing nodig zal zijn of onze boeren zullen **noch erwten, noch bonen, noch chicorei aanplanten.**
Nooit heeft er in deze streek een regelmatige markt voor de erwten en bonen bestaan.
Voor de oorlog was er te Kortrijk een markt waar de prijzen van de chicorei tweewekelijks afgekondigd werden. Voor de erwten en de bonen zouden wij de prijs willen zien die er in Frankrijk betaald wordt ofwel door de handelaars, ofwel door de opeisingen.
Ik wil zolang geen verhoging van de prijs vragen alhoewel alle argumenten hiervoor pleiten.
De boeren zijn verplicht hun vette te betalen terwijl ze hun oogst slechts aan een lage prijs verkocht krijgen. Uit een onderzoek dat we uitvoerden, blijkt dat er **van de 178 boerderijen er 82 zijn waar geen enkele knecht of meid nog werken.**
Het Britse leger neemt alle mogelijke werklieden en –vrouwen in dienst en in de streek van Poperinghe worden meer en meer velden niet meer bewerkt.
Indien onze boeren konden hopen om dezelfde prijzen als hun Franse buren te krijgen, zullen zij waarschijnlijk wel bereid zijn om erwten en bonen te kweken.

Ik zou niet te veel aandringen om de prijzen aan te passen aangezien de aanplanting reeds binnen veertien dagen dient te geschieden, zodat we nu eigenlijk al te laat zijn.
Voor de chicorei denk ik dat het nodig is om de prijs met een derde te verhogen, ofwel tot 7 frank of 8 frank in plaats van 5,25 frank.
De prijs die tot heden betaald werd.
Indien de prijs van 5,25 rank behouden blijft zal er geen chicorei geteeld worden in onze streek.

Commissie Dhuicque – **Tempeliershof** te Westvleteren

19 april 1917 – De Belgische Standaard

Guynemer schiet zijn 36en tegenstrever neër

Van 10 tot 15 April hebben de vliegers Grandmaison, Rousseau, Languedoc hun vijfden tegenstrever neergeschoten, Luitenant Pinnartz schoot er drie neer, wat zijn getal op acht brengt. Vitalis schoot zijn 7en, Deullin zijn 13en en Guynemer zijn 36en tegenstrever neer.

20 april 1917 – Geen barakken meer ten oosten van de weg Brandhoek – Busseboom – Boeschepe

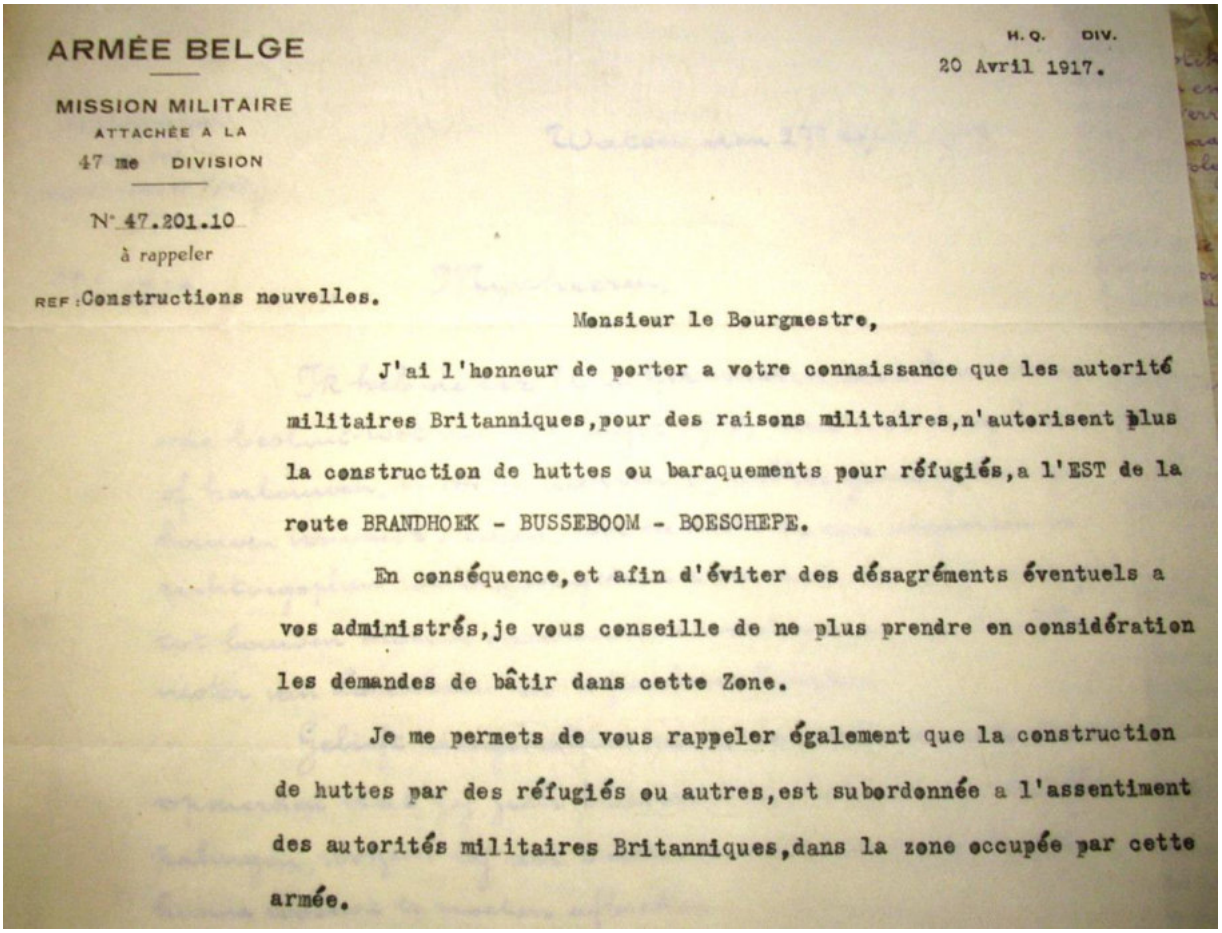

ARMÉE BELGE

MISSION MILITAIRE
ATTACHÉE A LA
47 me DIVISION

N° 47.201.10
à rappeler

REF: Constructions nouvelles.

H.Q. DIV.
20 Avril 1917.

Monsieur le Bourgmestre,

J'ai l'honneur de porter a votre connaissance que les autorité militaires Britanniques, pour des raisons militaires, n'autorisent plus la construction de huttes ou baraquements pour réfugiés, a l'EST de la route BRANDHOEK - BUSSEBOOM - BOESCHEPE.

En conséquence, et afin d'éviter des désagréments éventuels a vos administrés, je vous conseille de ne plus prendre en considération les demandes de bâtir dans cette Zone.

Je me permets de vous rappeler également que la construction de huttes par des réfugiés ou autres, est subordonnée a l'assentiment des autorités militaires Britanniques, dans la zone occupée par cette armée.

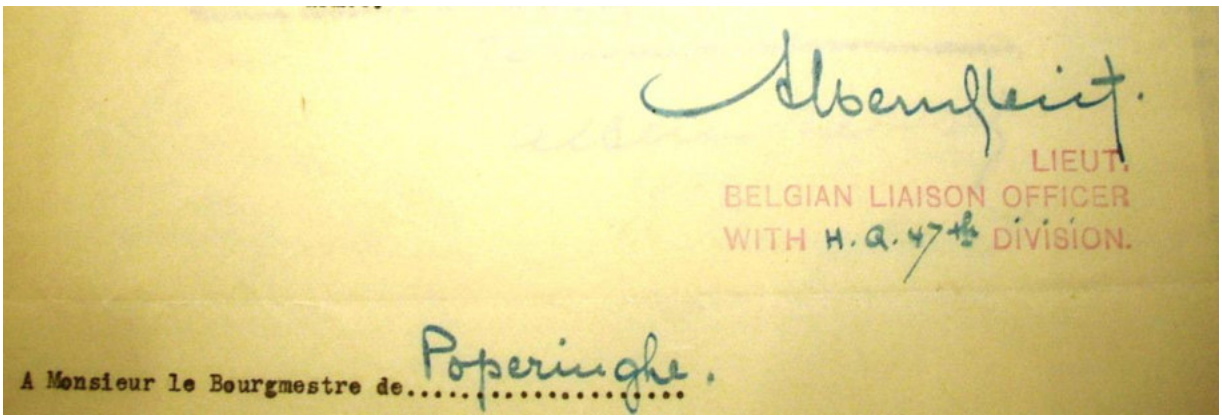

Abensleur.

LIEUT.
BELGIAN LIAISON OFFICER
WITH H.Q. 47th DIVISION.

A Monsieur le Bourgmestre de Poperinghe.

Zondag 22 tot zaterdag 28 april – **Baert A.**

Het kanon bromt in ’t begin van de week, de woensdag zeer hevig en schrikwekkend, later valt het volkomen stil. **Veel beweging aan vliegers**. De verloven voor de Belgen zijn weer open. De hoop op verlossing vermindert weer. We zijn reeds twee jaar op de vlucht! Verandering van divisie.

Op het Belgisch front, wederzijdsch artillerievuur in de gewesten van Ramscapelle tot Dixmuide en bij het Veerhuis; bommengevecht bij Steenstraete en het Veerhuis.

22 april 1917 – Van Walleghem

… Bij 't uitkomen van de scheure zie ik een Duitse vlieger pijlrecht afkomen op de Engelse ballon captif van de Ouderdom. Hij is geen 100 meters hoge. Engelse kanons en mitrailleusen scheiten geweldig. De Duitse schiet ook met zijn mitrailleuse.
Elk ogenblik vewacht ik mij de ballon te zien branden, of de vlieger te zien nedervallen. Geen van beide wordt verwezenlijkt. Ik zie welhaast de mannen nederdalen in valscherm, de ballon wordt nedergetrokken en de Duits i 't gat uit altijd voort op kleine hoogte. De mannen van de ballon komen neder langs de beek tussen den Ouderdom en de plaats na eerst met hun valscherm door de stekkerdraad getrokken te zijn. Twee Belgische soldaten die de eerste ter plaatse kwamen en de mannen hielpen kregen elk 5 frank drinkgeld.

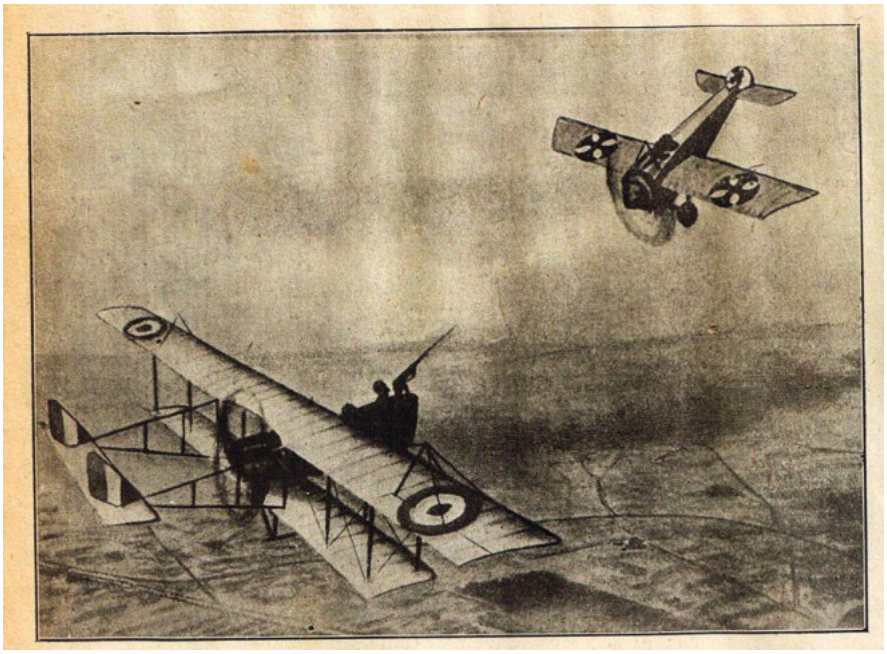

De strijd in de wolken.
Een Duitsch Fokker-vliegtuig in luchtkamp met een Franschen tweedekker. Deze merkwaardige opname geschiedde vanuit een derde gevechtsvliegtuig.

24 april 1917 – De Belgische Standaard

De Ontvoeringen van Belgen naar Duitschland

Eene Protest der Britsche Vrouwen

Volgend protest, getekend door een groot aantal van bestuursters van onderwijsinrichtingen en groepen in Engeland, werd aan **mevr. Paul Hymans,** echtgenote van onze gezant te Londen, gestuurd, die dit schrijven aan de Belgische regering heeft overgemaakt. Het luidt als volgt:

‘Kennis genomen hebbende van de smartelijke feiten welke in bezet België’ plaats grijpen, naar aanleiding van de stelselmatige ontvoering van de ganse mannelijke bevolking, welke door het geweld wordt gedwongen ’s lands vijand in Duitsland en achter het front te dienen;
Bewust over het onbeschrijfbaar lijden, welke de moeders, vrouwen en zusters hebben te verduren in een verwoest en gemarteld land, dat eene bloedige en onrechtmatige overweldiging en een wrede en verdrukkende bezetting kent;
Diep aangedaan door de oproep welke ons door de in Engeland uitgeweken Belgische vrouwen werd gericht;
Protesteren wij uit alle onze krachten tegen de schending gepleegd door de Duitse bezetters van de geheiligde rechten van de familie, van de internationale overeenkomsten en van de wetten der mensheid.

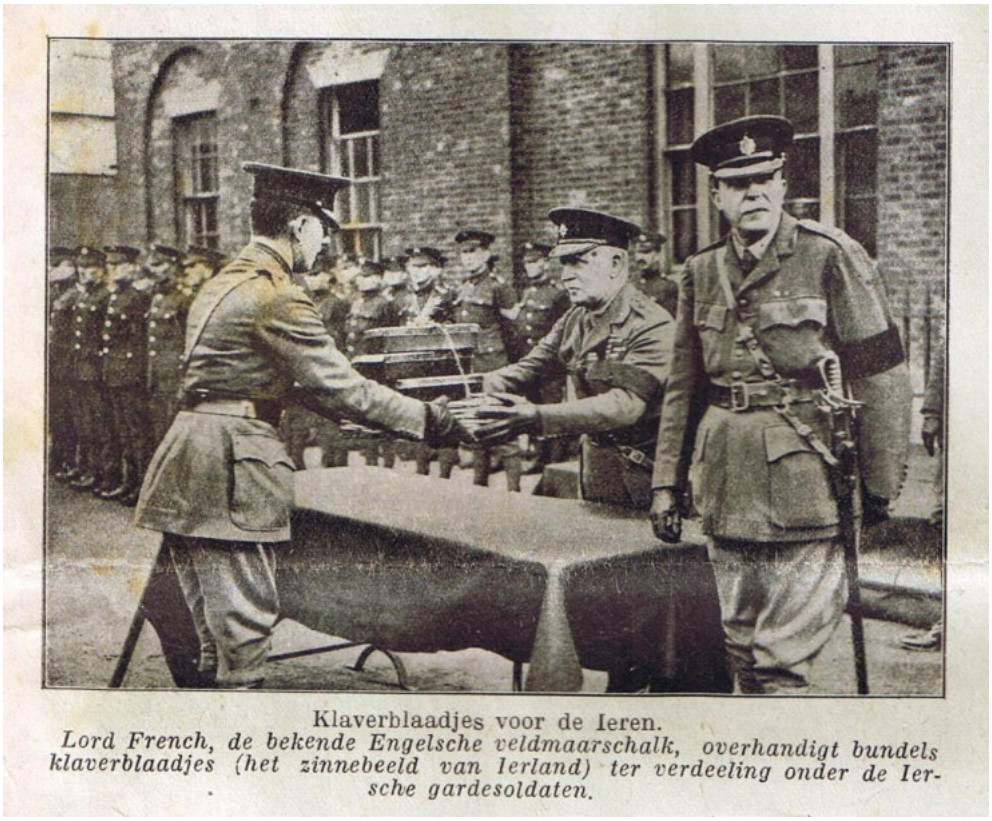

Klaverblaadjes voor de Ieren.
Lord French, de bekende Engelsche veldmaarschalk, overhandigt bundels klaverblaadjes (het zinnebeeld van Ierland) ter verdeeling onder de Ierssche gardesoldaten.

Richten wij op onze beurt een oproep tot de vrouwen der beschaafde wereld, opdat deze alle mogelijke middelen aanwenden om te verkrijgen dat er een einde gesteld worde aan de hatelijke maatregelen-, die aan de somberste tijden van de barbaarsheid ons doen gedenken.

Op het Belgisch Front

Wekelijksch legerbericht van 14-20 April

De Legerbode

Gedurende de verlopen week, heeft de Duitse artillerie voortdurend bedrijvig geweest. Reninghe, Ramscaplle, Caeskerke, Boitshoucke, St. Jaaks Cappelle en onze inrichtingen in de omgeving van Dixmuide en Steenstraete, werden herhaalde malen gebombardeerd.
Bij Dixmuide en Het Sas hadden er granaat- en bomgevechten plaats, die bij wijlen soms vrij heftig waren. Onder de dekking van onze artillerie zijn onze detachementen ’s vijands vooruitgeschoven werken voor Dixmuide gaan verkennen.
Een vijandelijk detachement drong des nachts tot bij onze vooruitgeschoven posten in het gebied Stuyvekenskerke. Door onze machinegeweren bestookt, werden de meeste aanranders gedood. De overlevenden werden gevangen genomen.

24 april – Van Walleghem

In de knechtenschool te **Reninghelst** heeft er een ontploffing plaats. Een jongen, vluchteling van Voormezele, **Belpaire** bij name, was bezig met kotteren in een buizeken dat hij langs de straat gevonden had. Al met eens een ontploffing en de jongen was 4 vingers kwijt. In een ogenblik waren al de jongens al huilende op de straat.

Zaterdag had er te **Poperinghe een landbouwvergadering** plaats als protestatie tegen de onredelijkheid der taxatiën. Lasterende brieven verschijnen in de 'XX siècle' tegenover de landbouwers van 't door de Duits onbezette België.

De meststoffen zijn buitengewoon duur. De burgemeester betaalde zijn sulfaat 90 frank en zijn zout 81 frank de 100 kilo's.

Sedert Beloken Pasen is er een nieuwe tarief verschenen voor **de herbergiers**. De glazen moeten een bepaalde grote hebben. Gewoon bier mag nog verkocht worden aan 10 centiemen het glas. Speciaal aan 15 centiemen. Stout 80 centiemen de liter.

† Vergeet in uwe gebeden niet †
de zielen
van EDMOND NEYT,
geboren te Baradêro (Argentina) den 3 Augusti 1889, soldaat bij het 7e Kanoniers te peerd, 1e groep, gevallen op het veld van eer voor het vaderland, gestorven den 9 October 1915 in het hospitaal te Poperinghe en aldaar begraven op het engelsch kerkhof
en van
JULIUS NEYT,
geboren te Baradêro (Argentina) den 17 October 1895, gestorven in Frankrijk den 28 April 1917.
Beiden zonen van
IVO NEYT en van JULIE BEELAERT.

Als met een stormvloed worden de menschen weggevaagd: een droom zijn zij. Des morgens is de mensch als het gras dat uitspruit; des morgens bot en spruit hij uit, des avonds wordt hij afgesneden en verdort. Ps. 89.

o Heer, wees ons genadig naar uwe barmhertigheid en naar de menigte uwer ontfermingen, delg onze fouten uit, wasch ons van onze ongerechtigheden en reinig ons van onze zonden. Ps. 50.

« Wij hebben geen beter middel om de liefde te oefenen, zegt Jesus-Christus, dan van ons leven te geven voor dezen die wij beminnen. » De soldaat die sterft om zijne broeders te redden, om de haardsteden en de autaars van het vaderland te verdedigen, volbrengt dat groot en verheven liefdewerk.

Teergeliefde moeder, broeders, zuster en bloedverwanten, moesten wij sterven verre van u, zonder een laatsten vaarwel, als christenen hadden wij de vaste hoop u weêr te vinden in de gelukkige eeuwigheid.

Bermhertige Heer Jesus, geef hun de eeuwige rust. 300 d. afl.

Drukkerij R. De Kesel, Somergem.

Bij de brouwer betalen wij nu de speciaal 22 frank de halve ton (de hoedanigheid is niet beter dan gewoon bier voor de oorlog, integendeel).

De brouwer betaalt zijn mout nu 120 frank. Die maatregel brengt grote mistevredenheid onder de herbergiers en allen zijn 't akkoord om op gestelde dag hun herberg te sluiten. Maar de dag gekomen, de meestendeel tappen voort, zo gezeid omdat de ton nog niet

af was, een ander omdat de gebeur bleef tappen en welhaast zijn weerom al de herbergen open.

De herbergiers beweren nochtans dat zij niets meer kunnen winnen, maar 't is uit zuivere liefde voor de soldaten!

Nochtans er wordt maar weinig stout of Engels bier meer verkocht, doch gewoon bier zo veel als zij er kunnen krijgen, want de brouwer kan op verre na niet genoeg brouwen. Ook nog al veel zoete wijn wordt verkocht in de herbergen.nu kan men zich een gedacht maken van wat de herbergiers vroeger moeten gewonnen hebben, wanneer de tarief hoger of vrij was en de inkoopprijs merkelijk minder. Gewone herbergiers spreken van 50.000 frank die zij gewonnen hebben, en mensen die voor de oorlog moesten geholpen worden, doen nu hun kinders in 't college.

ONZE PRIJSKAMPEN
Uitslag Prijskamp : Frontblaadjes

25 april Belgische Standaard

Dongen mee: Ons Limburg, De Stem uit Gheel, St. Jan-Molenbeek, Nieuws van St. Truiden, Gazetje van Thielt, Het Sinjorenblad, de Lendeledenaar, Onze Fedeeratie Borgerhout, De Stem uit Lokeren, Het Ros Bayaard, Lisseweghe, Vriendegroet Oostacker, Het Poerpinghenaartje, de Iseghemnaar, Kort en Bondig Aalst, Duffel, Herenthals, Galmen uit Bisdom Gent, Klokke Roeland, Steeds Hoger op, Limburgs Studentenblad.

De keurraad beloonde met een prijs: Gazetje van Thielt, St. Truiden, Kort en Bondig De Iseghemnaar, Limburgsch Studentenblad.

Werden eervol vermeld: St. Jan-Molenbeek, (gedrukt), Het Poperinghenaartje, Steeds Hoger op, Vriendengroet.

ONBEZET BELGIË
Vijf honderd hectaren braakliggend land zal bebouwd worden

Het Belgisch leger zal daaromtrent vijfhonderd hectaren, braakliggende landen, achter het front, bezaaien met **haver** of beplanten met **aardappelen.**
Doch zaaihaver en plantaardappelen zijn heel schaars. Aan de landbouwers wordt een dringende oproep gericht opdat zij elk een hoeveelheid van 25 kilogram aardappelen – op de kleine boerderijen – of 50 kilogram – op de grote boerderijen – zouden besparen om die braakliggende grond te kunnen bevruchten.
't Is een echt vaderlandlievend werk dat nu **door de boeren van de Westhoek** kan gedaan worden. Men mag de bespaarde hoeveelheden afleveren, 't zij aan Kapitein Witmeur, 't zij aan de burgemeester, 't zij aan de voorzitters der Boerengilden, 't zij aan de commandant der gendarmerie.

26 april 1917 – Archief Maes – RABrugge – Stikgasaanvallen

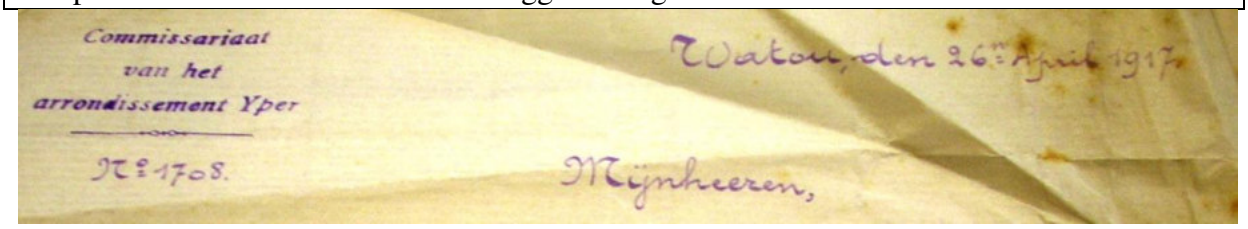
Commissariaat
van het
arrondissement Yper
N° 1708.
Watou, den 26n April 1917
Mijnheeren,

Mijnheeren,

Ter gelegenheid van den laatsten aanval me stikgassen, die op zeer grooten afstand waargenomen werden en verscheidene personen ontsteld hebben in gemeenten, verre van de frontlinie gelegen, acht ik het geraadzaam u de maatregelen te laten kennen, die desnoods ertegen met goed gevolg kunnen genomen worden.

Ik bid u die onderrichtingen aan de bevolking te laten kennen en een beroep te doen op de heeren priesters en onderwijzers, opdat zij, de eenen vanop den predikstoel, de anderen op school, die noodige wenken aan 't volk zouden geven.
1° Wanneer men de stikgassen gewaar wordt, mag men zich niet aan 't loopen zetten, doch in een huis binnen treden.
2° Men moet er zich terugtrekken in eene der hoogst gelegen plaatsen en al de openingen dier kamer seffens met natte vodden toestoppen.
3° Men mag zich niet schuilen in kelders of onderaardsche plaatsen
4° Men moet zich wachten in de kelders te gaan na het overzenden der gas, aangezien het bevonden is dat die plaatsen met gas kunnen vervuld zijn 48 uren na den aanval.
5° Het is nuttig een natgemaakten doek voor 't aangezicht te houden.
6° Voor de bescherming van peerden en vee, is het geraadzaam in den muilzak natgemaakt hooi te leggen en den zak tegen de muil te duwen te n einde de dieren te dwingen door het hooi te ademen, men mag ook over den kop der dieren een natgemaakten zak trekken, men moet de openingen in de stallingen met natgemaakte vodden of vochtige mest toestoppen.
De arrondissementscommissaris

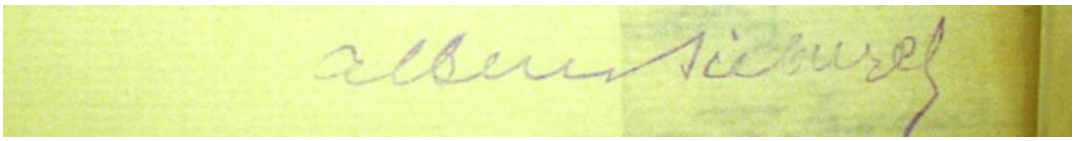

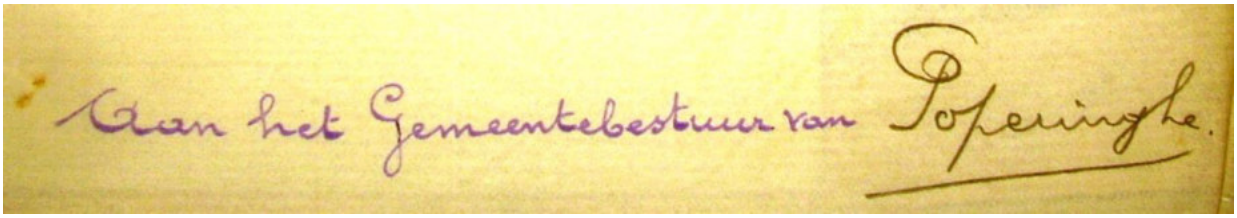

Lachedingen

28 april 1917 Belgische Standaard

Jufvrouwe Vergouts, die paprenteniert te Rousbrugge op de plaatse, 'tusschen de bruggen', is een brave, stille dibbe, van diep in de vijftig, die gene puid en zou miszeggen, late varen hem te misdoen. En daarbij zij is bermhertig, of ze wilt het geweten hebben, milde en meegaande, zo meent ze waarlijk zelve, maar… 't en mag geen geld kosen. Zij heeft immers, een broere 'dood van 't geven!'
En Manten Sleuvere, van de Hoge Schure, die nu en dan een karweitje doet voor Jufvrouwe Vergouts, en haar hoveke onderhoudt, weet dat zowel als gelijk wie, dat 'die oude dibbe sluit lijk een peperdoze' lijk de gebuurs zeggen.
Maar Manten, die hem zou laten rekken voor een pintje bier, nog eerst en meest op nen maandag achternoene, en gebaart van geen koude.
En rond vespertijd, draait hij met zijn
makske en zijn alaam rond de achterdeure, en na twee, drie keren geen mens, rischiert hem zelve binnen tot in de keuken, op zijn sokken, met den begieter in zijn handen, kwansuis…; om water voor de bloemperkskes! Maar jufvrouwe die Mantens doeningen gehoord heeft en begrepen ook, maar die ter zelvertijd ook indachtig is, 'dat dranklust de moere is van alle kwaad e nvan alle zonden' en 'dat meesters en meesteressen voor God te verantwoorden zullen hebben over het gedrag hunner dienstboden', jufvrouw voelt haar al met eens lijk versterkt tegen de bekoring om Sofie, de meid, een pintje te doen tappen voor Manten.
En lijk of dat Manten al stenen zijnen gieter neergezet en ne keer vaagt, trage weg, met 't buitenste van zijn giletmouw, lijk om zijn zweet af te drogen

Gereed voor het luchtgevecht.

‘Amand, zegt Jufvrouwe alzo meewarig, Amand, als ’t zou zijn dat ge groten dorst hebt, we hebben… goe water.
‘Dank je, jufvrouwe, zie manten, ‘k en drinke geen water. De laatste keer dat ik een fobie had, de dokter zie alzoo, dat ik een ijzeren vent was. En “k zou kunnen verroesten al binnen, jufvrouwe.
J.V.d. W.

Zondag 29 tot zaterdag 5 mei – Baert A.

Het kanon buldert gans de week soms buitengewoon hevig, nu en dan valt het ’n tijdje stil. Er is nog al veel beweging en veel bezoek van Duitse vliegers. De woensdag 2 mei krijgen wij van 4 tot 6 uur 9 obussen van 210 die vallen tussen ’t Zwynland en de werf. 1 op de schuur van Ch. Quaghebeur.
’t Is de eerste maal dat die streek zo erg beschoten werd.

Cross country du 29 Avril, 1917.
Le Roi et le Duc de Brabant assistant au départ de la finale.

Match final de la coupe de l'armée.—29 Avril, 1917.
Le Duc de Brabant donne le coup d'envoi du match final de la coupe de l'armée.

29 april 1917 – A. Denys – Dagboek

Wij zijn terug in de compagnie gekomen en stellen het goed. ’t Ee”rste wat ik verneem is dat 8 mannen der compagnie benoemd zijn; in de Panne heb ik nog de koning gezien, wandelende op ’t strand met een burger. Morgen naar ’t piquet.

29 april 1917 – Van Walleghem

’t Is vandaag deeerse zomerse dag van gans het jaar. Tot nu toe was alles nog op zijn winters, nog ’t minste groen niet.

30 april 1917 - Julien Deboutte overleden

Uit Jozef Simons’ dagboek - Ludo Simons - Lannoo

ONBEZET BELGIË

POPERINGHE

Geboorten binst de maand April:

Walter Vanden Eede, Watoustraat.
Gilbert Steckele, Robert Beddeleem, Marguiet Dequecker, Hilhoek.
Camiel Lamerand, Meessenstraat.
Madeleine De Lomec, Ivonne Guemaere, Edewaarthoek.
Martha Peene, Jeanne Comyn, Hipshoek.
Irma Pattyn, Schaalstraat.
Albert Legrand, Pottestraat.
Karel Crombez, Eekhoek.
Margriete Verbrugghe, Wipperhoek.
Simonne Questroy, Madeleine Braem, Julien Louis, O. L. V. Hagebaert.
Valère Loaie, André Vancayseele, Lysenthoek.
André Mavaut, Emiel Verhaeghe, Werf.
Lea Beernaert, Casseistraat

Op 18 april 1917 schrijft Jozef Simons:
Vertrek in de regen! De kanonnen met bloemen en vlaggetjes en strikken versierd. Aan de statie laden! Vertrek te 1 ½ i n beestenbak. Weinig stro. Te Etaples Engelsen behorend to de divisie die onze kanons aan de Duitsers hadden afgenomen. Bloemtuil, thee, wijn.
De Engelse kampen rond Boulogne – te 12 ½ wakker! We zijn te Adinkerke!
En daarmee is Simons aan het front.
Op 30 april 1917 schrijft hij: Zodus ons offensief voor Boesinghe gaat niet door.
Op 2 mei moet hij naar Westvleteren, wat hem de gelegenheid geeft om op donderdag 3 mei met ‘Allaeys’ naar de Lovie op bezoek te gaan.

Sterfgevallen :

Gilbert Steckele, 2 d ; Valère Pinceel, 3 j. ; Hilhoek.

Omer Dewilde, 5 m., Hipshoek.

Leonie Dalava, 58 j., We Jules Lecleire, Grombekestraat.

Julie Lefever, 68 j., We Justin Ackaert ; Catherine Rouseré, 74 j., echtg. Jules Vandevoorde ; Eekhoek.

Louis Demol, 70 j., echtg. Nathalie Vandromme ; Hortense Lecleere, (vl. v. Vlamertinghe), 76 j., echtg. Ferdinand Meulepas ; Peselhoek.

Walter Van den Eede, 12 d., Watoustr.

Henri Verhelst, (vl. v. Yper), 75 j., echtg. Joanna Demey, Babbelaarstraat.

Maria Hosten, (vl. v. Yper), 32 j., wed. Henri Vandelanote, Gasthuisstraat.

Uit de 'Belgische Standaard'.
Het valt op dat de mensen gestorven buien de stad – ten platte lande – vernoemd worden met de 'hoek'. Zo zien we de 'Hilhoek' die eigenlijk de Helhoek moet zijn, de Hipshoek, de Eekhoek, de Peselhoek.
De Schaalstraat is de huidige Guido Gezellestraat.

Nummer 178A **Doos Gazette** **mei 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
Pessimisten en dolle honden trachten altijd hun kwaal op anderen over te brengen
Geïllustreerd Zondagsblad
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 570 lezers

Beste abonnee

Dit nummer beginnen we wel met een heel bijzondere foto;.
Weinigen weten dat er half april er een interessant kunstwerk bijgekomen is, kort bij Gwalia Farm op de Elverdingse Weg. 'De gehangenen' of 'The hanged men' werd daar op het veld geplaats naast **'The Gwalia Cemetery'** en is een perfecte aanvulling' voor het gruwelijk thema van de 'dood'. Hier heeft de kunstenaar niet alleen de link gelegd met het de vroegere tijden, van voor de eerste wereldoorlog waarbij men op de galgen bij het binnenkomen van de 'heerlijkheid' of van de jurisdictie, als waarschuwing een galg zag staan om de boosdoeners te waarschuwen en 'anderen ten terreure en exemple', zoals het in de oude veroordelingen uit de 17de eeuw staat. Hier hangen de doden als voorbeeld voor ons tegen de lucht; de doden van Gwalia liggen in de Poperingse grond.

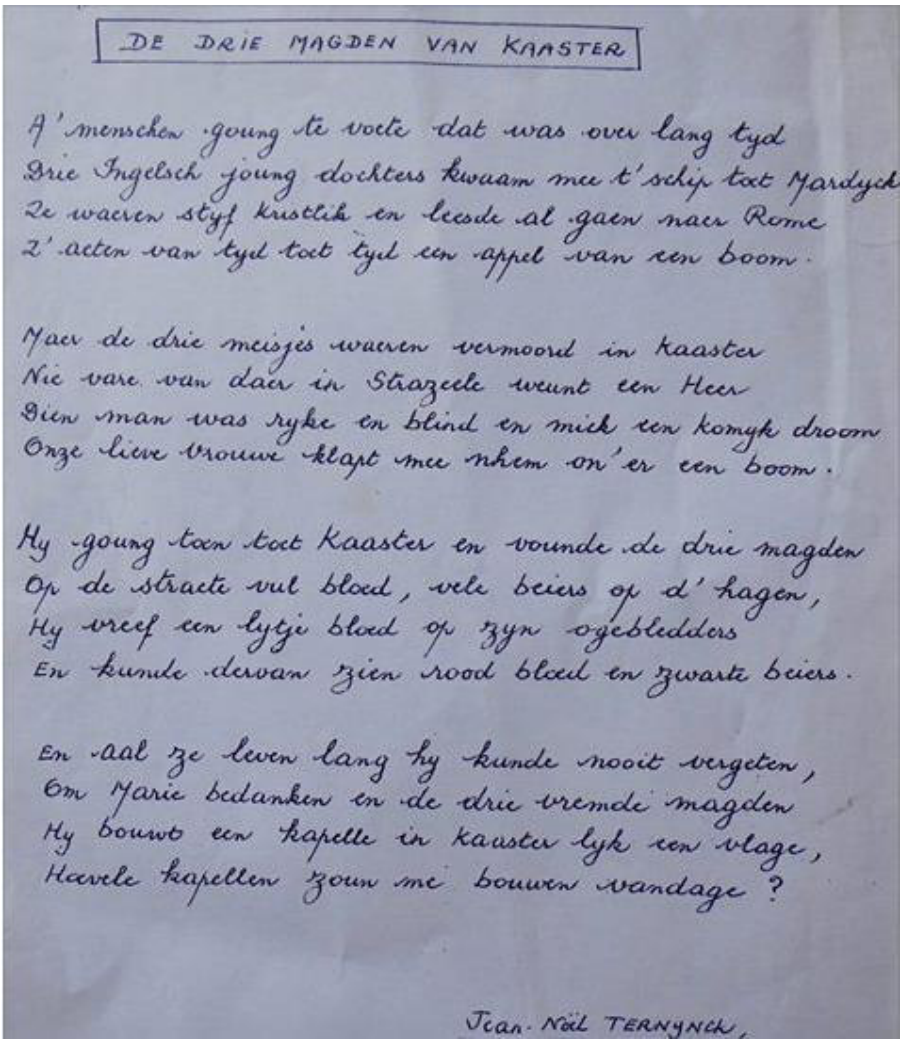

DE DRIE MAGDEN VAN KAASTER

A' menschen ·goung te voete dat was over lang tyd
Drie Ingelsch joung dochters kwaam met t'schip tot Mardyck
Ze waeren styf kristlik en leesde al gaen naer Rome
Z'aeten van tyd toet tyd een appel van een boom.

Maer de drie meisjes waeren vermoord in Kaaster
Nie vare van daer in Stazeele weunt een Heer
Dien man was ryke en blind en mick een komyk droom
Onze lieve vrouwe klapt mee nhem on'er een boom.

Hy ·goung toen toet Kaaster en vounde de drie magden
Op de straete vul bloed, vele beiers op d' hagen,
Hy vreef een lytje bloed op zyn ogebledders
En kunde dervan zien rood bloed en zwarte beiers.

En aal ze leven lang hy kunde nooit vergeten,
Om Marie bedanken en de drie vremde magden
Hy bouwde een kapelle in kaaster lyk een vlage,
Haevele kapellen zoun me bouwen vandage ?

Jean·Nöel TERNYNCK,

Jerome Schoonaert - · 3 uur · Je vous souhaite une meilleure santé et de lire avec plaisir ce petite texte, en souvenir de Caëstre.
Eschreven voor 'n Werkgroep de Nederlanden, 22-08-1996
Jean Noël
'La chapelle des trois vierges'

Guido,
In het Doos Gazetje van maart staat er een liedje van het stropersdrama te Meetkerke.
Ook in 1910 was er een identiek geval op een 400-tal meters van de kerk van Hollebeke, - maar op het grondgebied van Wijtschate.
De zoon Evarest die bij nacht zijn vader Henri Everaet die jachtwachter was(die mijn overgrootvader is) is door stropers gedood.
Het bijzondere was dat die stropers stroopten op het jachtgebied van hun oom.
Het spreekt vanzelf dat het feit veel ophef maakte in de streek.
Mijn vraag is: Er was daar in die tijd ook een liedje over gemaakt. Ooit van gehoord?
Zou er nog iemand zijn die dat bezit?
Beste dank voor uw eventuele hulp. Beste groeten.
Willy Everaet Zillebeke. – *Kan iemand hierbij helpen? Heeft iemand nog dit liedje?*

Gezien dat mijn uitgebreid werk rond de Poperingevaart geen ruimte kreeg op de vooropgestelde tentoonstelling, besloot ik de stap te zetten naar een uitgebreide website, met dank aan Jean, die nu te vinden is op de website van 'De vrienden van het stadsarchief Poperinge'.
Om 'alles' over de Poperinge Vaart te weten - Klik op:

https://www.arch-poperinge.be/index-3

en dan op:

Graag geef ik hier enkele reacties mee die ik reeds ontvangen heb:

Eerst ééntje van Ivan van Herpe – die andere veelschrijver in de Westhoek, die op zijn ééntje een geschiedenis van de Westhoek aan het schrijven is. En nu hij op pensioen is, mogen we nog heel wat boeiende schrijfsels van hem verwachten!
Beste Guido,
ik zou je graag eens willen feliciteren met al die jaren van speurwerk en heel aangename lectuur die je maakt van de geschiedenis van de mooie stad Poperinge.
Je hebt groot gelijk dat je 'preus lik feertig' bent want daar heb je alle recht toe.
Ik kan alleen maar appreciëren wat je allemaal uit je pen tovert.
Nog veel succes en hopelijk zien we elkaar nog eens om wat bij te praten!!!
Ivan
http://www.dekroniekenvandewesthoek.be/?author=1

Dan ééntje van Jef De Gersem, nog steeds de man achter de Maria-Ommegang.
Guido,
Bijzondere dank voor de documentatie over de Poperingevaart. Wat een huzarenstukje!
Het interesseert mij geweldig, gezien mijn betrokkenheid met de Maria-Ommegang, waarin wij ook een stukje uitbeelden over het bevaarbaar maken van de Poperingevaart. Ik zal niet nalaten ernaar te verwijzen bij uitleg van de groepen.
Hartelijke groeten,
Jef De Gersem

Van Katrien, één van mijn medegidsen, kreeg ik de volgende mail:
Dag Guido
Het moet me van het hart: je bent FERM bedankt, maar dat is een understatement.
ZOVEEL informatie over de vaart. Ik ben er DOLGELUKKIG mee, en heb lectuur voor een hele tijd. Misschien moet ik een jaar verlof vragen in school. Je zult weinig (collega) gidsen hebben die zo mededeelzaam zijn met informatie.
Ik hoop dat deze mail je blij maakt, want dat is de bedoeling.
Je mag terecht 'preus' zijn op je werk. Het is prachtig. Ik kijk uit naar tijd om alles eens te lezen en te scharrelen in je informatie naar bruikbare dingen voor mezelf.
Indien ik kan, volg ik graag eens een wandeling met jou als gids (zou je het eens laten weten als ik kan aansluiten?)
Met vriendelijke groet - Katrien Wemaere

Denis de Keukeleire schreef mij:
SUPER-SCHITTEREND GUIDO!!!
ALLE APPRECIATIE VOOR JE GROOTS WERK!!!

Philippe van Hecke schreef mij:
wow zo interessant...ge had er een boekske van moeten maken... gtn

Henri Vandenberghe schreef:
Guido, een niet genoeg te prijzen labeur.. Ik zie in mijn verbeelding je doorgedreven werk als het uitbaggeren van de vaart.. zo kan het water naar de zee. Hopelijk stroomt de historische kennis na deze baggerwerken weer beter door. Gelukkig zijn er ook hier en daar paarden en repen die boten helpen varen op de vaart van de historie. Het blijft een job waar er courage nodig is. En daar zitten nog hier en daar van die vrij willigen.

650 jaar Poperingevaart

De Garonde

*In het bos, op de bovenste foto rechts ligt '**de Garonde'** op grond van de gemeente Berthen. Zoals te bemerken valt, ligt de bron omzeggens in de schaduw van het klooster op de Catsberg.*

Om de aanleg van de vaart te realiseren, dienden de Poperingenaars blijkbaar één van de bronnen van de Vleterbeek aan te kopen. We vonden geen aankoopakte maar vanaf dat we gegevens hebben uit de 16de eeuw, bemerken we dat deze bron in eigendom is van de stad.

De naam **Garonde of Garande**, betekent zoveel als de '**oude getrouwe'**. *Dat de bron 'getrouw' is, bewijst ze nog elke dag. Ze werkt nog altijd en ligt in een prachtig stukje natuur.*

Hieronder is er een plan waar onder de nummers 176 en 177 het bos waarin de Garande ligt, staat getekend.

*Deze tekening haalde ik uit de bundel van **Oscar Fiers**. Het plan is gedateerd in 1832.*

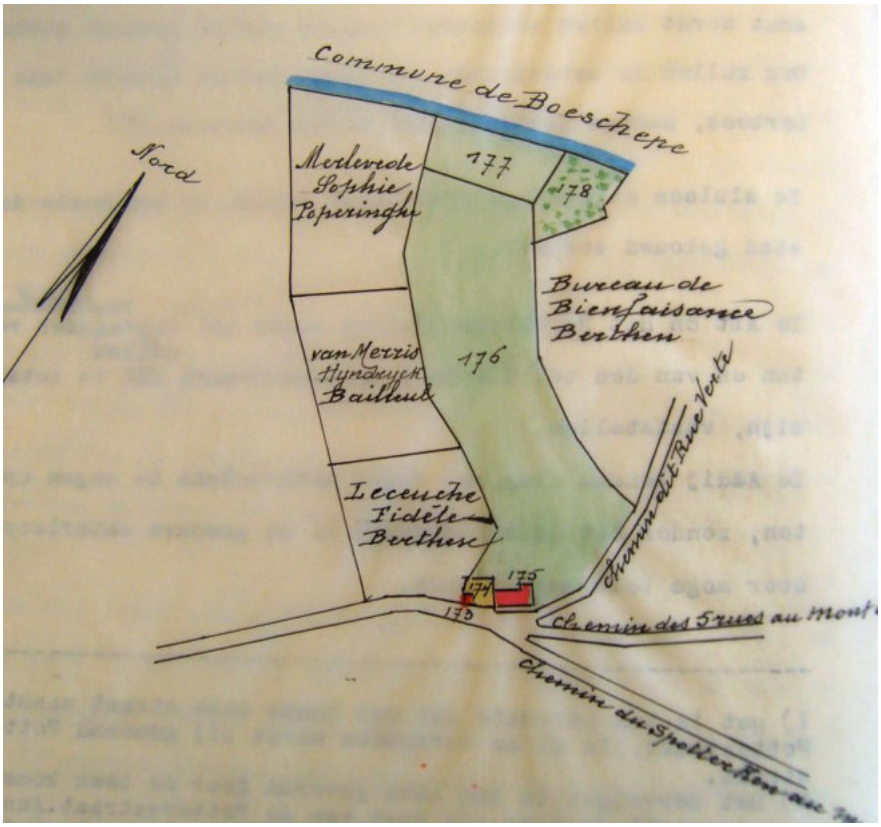

Dit kaartje kunnen we vergelijken met de luchtfoto's van Google map, en dan zien we dat binnen Frankrijk, men het 'officiële' begin van de Vleterbeek aldaar de 'Quaebecque' noemt. Kan er veel goeds komen van een 'kwade' beek?
We vinden voor het woord 'kwaad' in de toponymie twee verklaringen, enerzijds 'slecht' maar ook gewoon 'klein'. We nemen aan dat het hier om de betekenis van 'klein' gaat, en dat we dus eigenlijk spreken van een 'klein' beek.
We vinden het toponiem 'kwaad' ook in 'Kwaadieper'. We weten ondertussen dat 'Ypre' ook zoveel betekent als 'beek' of 'water'. Kwaadieper, wilt dan ook zoveel zeggen als de 'kleine beek'.

- Pachters van de Garonde

De 'Garonde' vinden we voor het eerst terug in het jaar **1577,** *in de oudste stadsrekening die we van Poperinge kennen.*

Daar staat er:

Item van **Maillard de Peckere** over den pacht van drie ghemeten landts onder elst[1] ende meersch[2] inde prochie van Bertene, ghezeyt **Garonde**, van Baefmesse xvc lxxvij daer tijde jaer van ix – xx pond parisis.

In de stadsrekening van het jaar 1609 vinden we de volgende notitie:
Ontfaen van **Jan Edelynck** over den pacht van een ghemet weylant ofte daer ontrent ligghende ter **Garonde,** ghevallen te Baefmesse xvjc ende thiene, jste van zeven jaeren, nieuwe huere onder de cautie van Andries Rebaut – de somme van x pond parisis

Op de 14de oktober 1616 vinden we een uitgewerkt huurcontract waarbij de pachter Jan Edelynck de gronden te Berten huurt.

14 oktober 1616 - Jan Edelynck huurt de Garonde – Subalterne wetten SAP 346

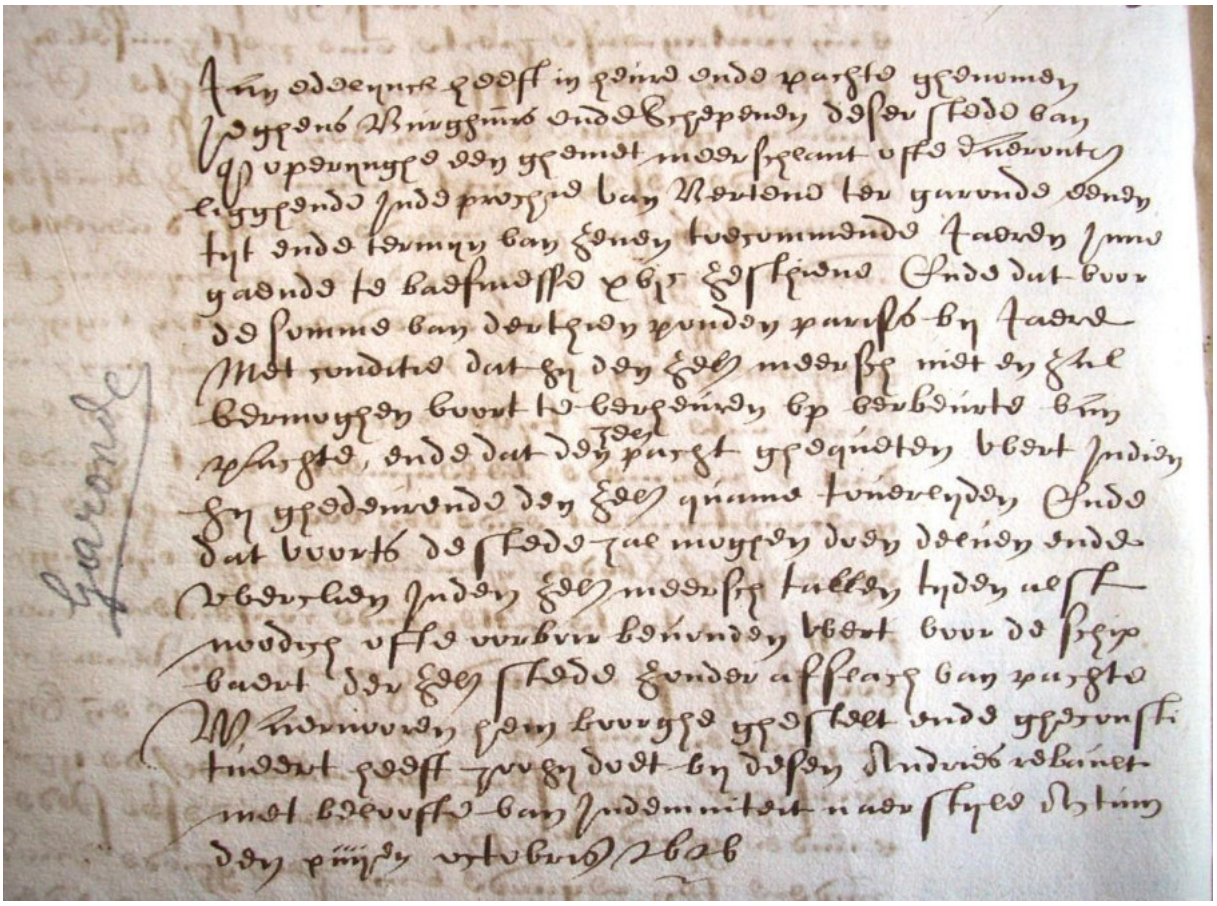

Jan Edelynck heeft in heure ende pachte ghenomen
jeghens burghmeesters ende schepenen deser stede van Poperinghe
een ghemet meerschlant ofte daerontrent, ligghende in de prochie van Bertens ter Garonde
eenen tyt ende termyn van zeven toecommende jaeren
inne gaende te baefmesse xvic zesthien
ende dat voor de somme van derthien ponden parisis by jaere
met conditie dat hij den zelven meersch niet en zal vermoghen voort te verheuren op verbeurte van de pachte

---

[1] Elst = bos
[2] Mersch = laag weiland

ende dat den zelve pacht ghequeten wert indien hij ghedeurende den zelve quame toverlijden **ende dat voorts de stede zal moghen doen delven ende wercken inde selve meersch tallen tijden alst noodich ofte oorboir bevonden wert voor de schipvaert der zelver stede zonder afslach van pachte**
waervooren hem **borghe** ghestelt ende gheconstitueert heeft, zoo hy doet by desen **Andries Rebault** met beloofte van indemniteit naer style
Actum den xiiij den octobris 1616

Het is eigenaardig dat men hierbij aanhaalt dat indien nodig voor de Schipvaart, er zou kunnen 'gedolven' worden in de weide. Deze aanhaling heeft nog altijd te maken met mogelijke plannen van de stad om de schipvaart van Poperinge, richting Abele verder uit te bouwen, een plan dat echter nooit gerealiseerd werd.
In de stadsrekening van het jaar 1625 komen we Jan Edelynck, als pachter van Garonde weer tegen. Men haalt hierbij het voorgaande huurcontract nog aan, waarbij men stelt dat Jan de Garonde huurt voor een termijn van zeven jaren, vanaf het jaar 1616. Die zeven jaar zijn ondertussen al 2 jaar overschreden, en Jan bleef huren.
Specifiek voor dit contract is dat Jan 'voor het proffijt' van de stad '14 dobbel plantsoenen' moet laten staan en te laten groeien. Een 'plantsoen' is een kleine eik. Het is dus de bedoeling van de stad om het bos van de Garonde, ook te gebruiken als kweekplaats van 14 dubbel eiken.

1625 – Stadsrekening - **Jan Edelynck** heeft in pachte ghenomen jeghens burghmeesters ende schepenen eene partie van twee ghemeten ofte daerontrent elstlandt ter Garronde inde prochie van Berten eenen tyt ende termyn van zeven jaeren innegaende te baemesse 1616 voor de somme van xiij pond vlaems by jaere
met conditie van te laeten staen ende groeyen ten proffyte vander stede **veerthien dobbel plantsoenen** vande beste aldaer **ten voorseide ontblootinghe** bevonden ter optie van wetten al volghende de notitie gehouden ter voorgaende rekenynghe dannof memorie
Ontfaen vanden zelven Edelynck over een jaer pacht vande voorseide partie ghevallen te baemesse 1624 – xiij pond parisis
Van Jan Edelynck d'oude over den pacht van een ghemet meerslant ofte daerontrent ter Garronde ghevallen te Baemesse xvjc xxv ende is tixde jaer van zynen pacht – xiij pond parisis

Op de 24ste november 1637 vinden we dan een effectieve 'taille'-verkoop of 'kapping' van het elstland.

24 november 1637 – Taille verkoop aan **de Garonde** te Berten – vaart - Subalterne wetten - SAP 36

Hedent den 24ste 9bris 1637 heeft **Jan Edelynck** wonende tot Berten ghecocht jeghens burchmeesters ende schepenen deser stede
de taille van twee ghemeten ofte daerontrent elstland –
oudt zes jaeren gheleghen ter **Garonde in Berten** deser stede toebehoorende
voor de somme van zeven ponden grooten vlaemsch de wycke
zoo die is groyende - te betaelen anden thresorier deser voornoemde stede -
payement naer d'ontblote
die gheschieden moet lichtmisse xvjc achtendertich –
dies moet daerenbooven Edelynck laten groyen

ten proffyt deser voornoemde stede alle d'opgaende eeck plantsoenen, eecksaeden ende andere boomen jeghenwoordelick daerop staende
in de nombre van ... ***niet ingevuld***
Ten voornoemde daeghe heeft den selven Jan Edelynck ghehuert jeghens de voornoemde burchmeesters ende schepenen de bovenschreven taille van elste
eenen termyn van ses jaeren
voor de somme van sesthien ponden parisis sjaers
danof t'eerste vallen sal baefmisse xvjc acthendertich
ende zoo voorts van jaere tot jaere
totten expireren van dieren zonder te moghen commen an de voorschreven plantsoenen ende opgaende espen -
T'oorconde is dezen by den voornoemde Jan Edelynck onderteckent
dach ende jaere als vooren
by laste ++ Jan Edelynck

De regel rond het laten groeien van de eiken, is hier uitgebreid, nu spreekt men van 'alle d'opgaende eeckplantsoenen[3], eecksaeden ende andere boomen …'
Ook op de 24ste febrauri 1648 vinden we een tailleverkoop.

24 februari 1648 - Garonde - SAP 436 - folio 117

Jan Elynck heeft ghepacht jeghens burghmeesters ende schepenen deser stede twee ghemeten ofte daerontrent elstlandt
gheleghen ter Garonde in Berten by hem laetst ontbloot voor de somme van xvj pond parisis by jaere toedien een ghemet ofte daerontrent mersch
gheleghen te Garonde in Boeschepe voor de somme van xxiiij pond parisis by jaere ende dat voor een tyt ende termyn van zeven jaeren daervan teerste jaer verschenen es baemisse zesthienhondert zessenveertich ende alsoo voorts de zelve zeven jaeren ghedeurende met conditie dat den zelven Elynck zal borghe stellen dyes verzocht synde, ten contente vande weth

actum den 24 februari 1648

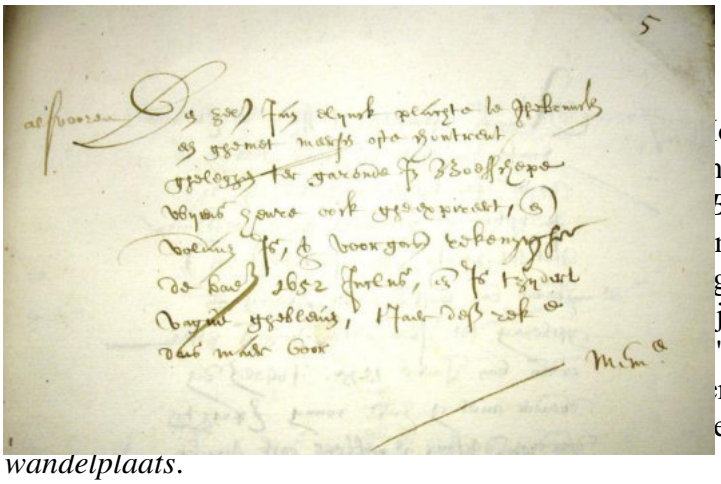

odern lemma: plantsoen
ne soortgelijke beteekenis wordt het
Bo 868 (waar de bet. eenigszins
mina arborum" kent ook deze bet.,
g thans gewoonlijk aan het *ndl.* woord
jonge boomen" en het mv. van *poot* in
's-Gravenhage". De beteekenis
minarium, plantarium" is thans niet
e bet. heeft aangenomen van *openbare wandelplaats*.
↪*Stek*, *poot*, *jonge plant*.
Voor een afgehouwen eyck twee andere jonge eycken **plantsoenen** te doen stellen, *uit eene verpanding van Grave en Cuyck, a. 1559.*, Brabant, 1559
Die ridder siende dat die prince die meeste lanciën brack, greep een **plantsoen** grof ende dick, daer met dacht hi den prince den dootsteeck te geven, *Exc. Cron.* 245*d.*, Vlaanderen/Brabant, 1530

De zelve **Jan Elynck** plachte te ghebruuken een ghemet meersch ofte daerontrent gheleghen ter Garonde in Boeschepe wyens heure oock gheexpireert en voldaen is, par voorgaende rekenynghe de baemesse 1652 inclus, ende is tzydert vague ghebleven, tjaer deser rekenynghe dus maer voor memorie

We zien dat Jan Edelyncks naam hier verkort en verandert in Elynck.

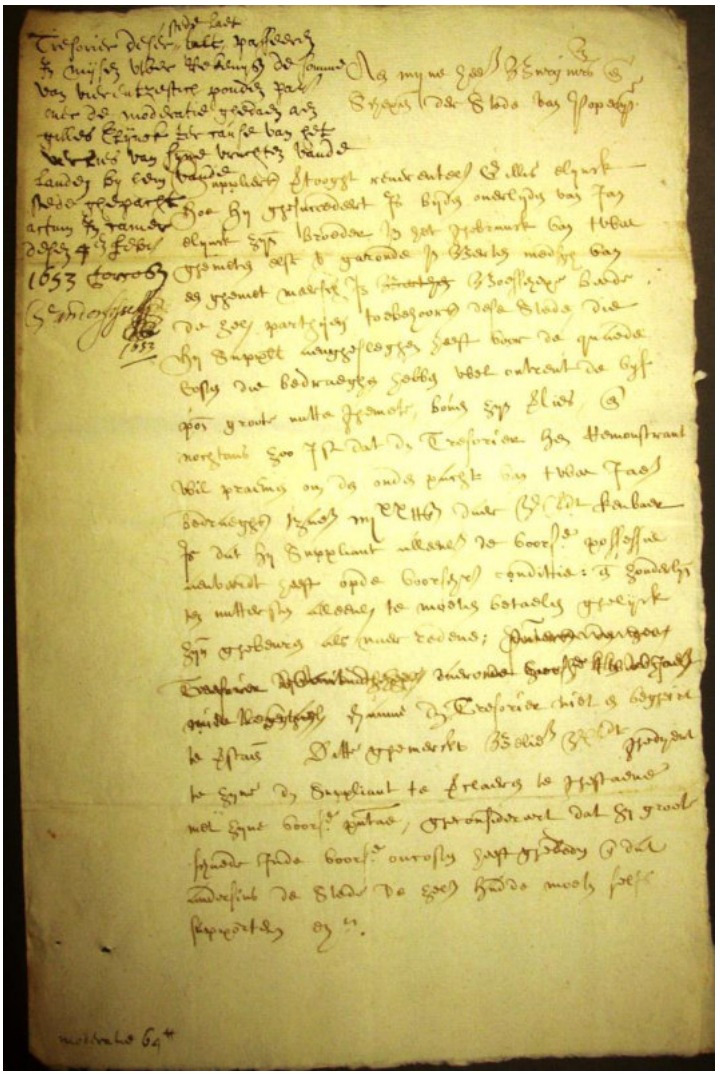

Op 4 februari 1653 neem zijn broer Gillis Elynck de pacht over. Hij begint zijn pacht met tegenslag. Zijn vruchten zijn verloren gegaan en daarom vraagt hij een 'moderatie' of een vermindering van zijn pacht aan.

4 februari 1653 – Supplicatie van Gillis Elynck – Garonde – Bewijzen stadsrekening 1653

Aen mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe
Supplierende vertooght reverentelick **Gillis Elynck** – hoe hy ghesuccedeert is byden overlyden van Jan Elynck zynnen broeder in het ghebruuck van **twee ghemeten elst ande Garonde in Berthen, medsghaders van een ghemet meersch in Boesschepe** beede de zelve partyen toebehoorende dese stede,
die hy suppliant aenghesleghen heeft voor de **quade costen** die bedraeghen hebbende wel ontrent de vyf ponden groote vutte ghemete, boven zyn verlies
ende nochtans zoo ist dat de thresorier hem remonstrant wil praemen om de ouden pacht van twee jaeren – bedraeghende tzamen iiijxx – *80* - pond parisis –
daer u edele kenbaer is dat hy suppliant alleenelick de voorseide possessie aenveerdt heeft opde voorschreven conditie ende zonderlynghe ten uutersten alleenlick te moeten betaelen ghelyck zyne ghebeuren als naer redene – daeranne den thresorier niet en begheirt te verstaen.
Ditte ghemerckt believe ulieden edele ghedyent te zyne den suppliant te verclaeren te ghestaene met zyne voorseide presentatie, gheconsidereert dat hy groote schaede inde voorseide oncosten heeft gheboden ende dat anderins de stede de zelve hadde moeten selfs supporteren etc.

De 'wet' van Poperinge kent erbarmen en besluit 64 pond parisis vermindering toe te kennen.
De tresorier deser stede laet passeeren in mysen uwer rekenynghe de somme van vierentzestich ponden parisis over de moderatie ghedaen aen Gillis Elynck ter cause van het verlies van sijne vruchten vande landen by hem vande stede ghepacht.

Actum in camer desen 4de februari 1653 – toorconde Vanderfosse

In de stadsrekening van het jaar 1671 leren we een nieuwe pachter kennen. Jaecques Lommé.

Stadsrekening 1671 – 1672

Jaecques Lommé heeft ghepacht twee ghemeten elsten
ende een ghemet ofte daerontrent meersch inde prochie van **Berten,**
dies tbosch licht ter **Garonde**
voor ses jaeren innegegaen half maerte 1671 voor 30 pond parisis tsjaers te vooren ghelicke by **Jan Pollentier** ende weghens de jaeren verschenen 1669, 1670 ende 1671 – sijn de selve in advenant van 27 pond parisis tsjaers - hier in ontfaen over een jaer verschenen half maerte 1670
– 27 – 0 – 0

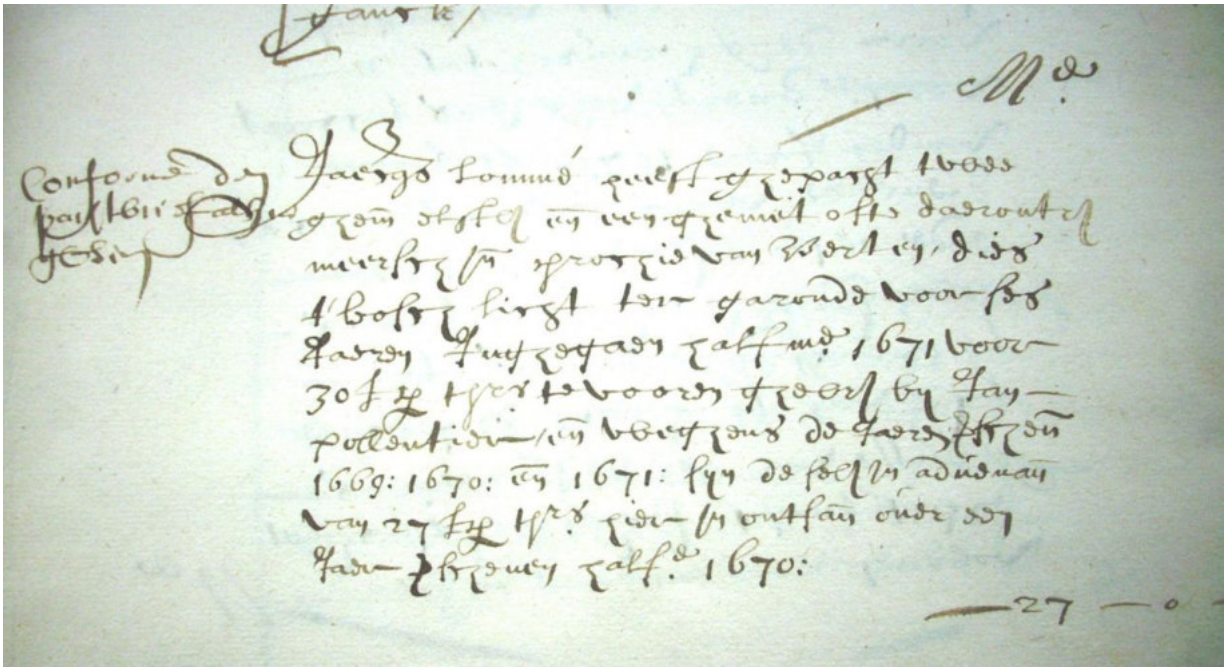

Hier uit leren we dat tussen Gillis Elynck en Jaecques Lommé er nog een andere pachter zat; Jan Pollentier. In 1679 wordt Joos Burgos de nieuwe pachter.

3 november 1679 - Garonde - SAP 512

De onderschreven **Joos Burgos**, bekendt in pachte ghenomen te hebben jeghens **Christiaen Loys,** in qualiteyt als tresorier der stede ende jurisdictie van Poperinghe - daertoe gheauthoriseert by myne heeren burghmeesters ende schepenen der voornoemde stede te tijde hy Loys in zijn voornoemde qualiteyt synne stadtsrekenynghe was doende -
op de **3de 9bre 1679 -**
een partye bosch ofte elst lant gheleghen onder de heerlickhede van Berten groot .... *niet ingevuld ...;* toedien een partye mers ghenaemdt **de Garonde** - groot ... *niet ingevuld ...*
jeghenwoordigh ghebruuckt by Jan Burgos als gheweest hebbende in wetshanden
dat voor een termyn van ses naervolghende jaeren
ingaende t'eerste te halfmaerte duust ses hondert tachtentych - voor ij schele parisis te godtspenninck en van jaerelycksche huere voor de somme van vyer en twyntich pont parisis -

den huerder sal die taillien ofte vergroy moeten laeten vande telst in soo danighen staet als die nu jeghenwoordich sal worden bevonden de welcke sal door iemant onthyer ende een maent van wetsweghe syn ghedaen visiteren
Actum tot Poperynghe de vyfden 8bre 1679
Joos Bourgho
Is te noteren datter geen prysie gedaen en is, oversulx dat de stede gheen vergroy heeft betaelt, inder voughen dat het selve de pachter toebehoort.

Ook hier zien we dat de schrijfwijze van de pachter helemaal niet vast ligt. 38 jaar later zit de pacht nog altijd in de 'Burgo' familie, dan is het 'Jan Burgo' die de pacht aanneemt.

8 oktober 1717 – De Garonde wordt verhuurd – *SAP Register resolutien nr. 473*

Compareerde **Jan Burgo,** den welken kent soo hy doet midts desen
gheheurt t'hebben jeghens d'heeren van het magistraet van Poperinghe
die van ghelycken kennen aenden voornoemden Burgo verpacht te hebben twee ghemeten bosch met een ghemet gars
gheleghen inde prochie van Berthen ghenaemt **de Garonde**
van eenen termijn van ses naer een volghende jaeren
dies t'eerste jaer ingaen sal halfmaerte eerstcommende
ende by dies t'eerste jaer van betaelinghe vallen sal halfmaerte 1719
ende alsoo continueren tot het expireeren van den voorschreven termijn dit omme te godtspenninck twee schelle parisis
ende van principaele prestatie van pachte voor de somme van twaelf ponden parisis by jaere vry suyver gelt
boven alle oncosten zoo van pointinghen, settinghe als alle andere lasten soo ordinaire als extraordinaire den lande opcommende de welcke alles blyven s'pachters laste sonder diminutie van sijnen pacht
Actum ter presentie van d'heer **Nicolais van Reninghe** heere van Voxvrie, burghmeester vande commune ende d'heer **Ferdinandus d'Haese** schepen desen 8sten 8bre 1717
Toorconde als greffier ende was ondetekent **Leliegeois**

7 jaar later wordt er verpacht aan 'Jacques Borgo', ongetwijfeld familie van de vorige Jan 'Burgo'.

Stadsrekening 1724 – 1725 – SAP 10/B

Jaecques Borgo is schuldich over het ghebruyck van twee ghemeten bosch ende een ghemet meersch ghelegen inde prochie van Berten, **ghenoomt de Garonde** , de somme van vierentwyntigh ponden parisis over twee jaeren pacht, t'laeste ghevallen half maerte 1724, ende niet ontfaen – memorie
Den selven Borgo is noch schuldich de somme van eenentwyntigh ponden parisis coursabel gheldt volgens skeysers comptoiren, over een jaer pacht vande voorschreven landen inde voorseyde prochie van Berten, synde t'eerste jaer van neghen, ghevallen thalfmaerte 1725, volgens den paghtbrief danof sijne ende niet ontfaen – memorie

Jacques of Jacobus Burgo wordt in 1757 vervangen door Jacobus Houcke. En nu wordt de Garonde opeens 'Quarrande' genoemd.

29 april 1757 - Verhuur van de Quarrande – SAP *442 2 1749 -1792 Register van verpachtingen*

Actum in tcamer present de wet 29ste april 1757
Compareerde **Jacobus Houcke junior, filius Carel**, lantsman woonende op de prochie van **Berten,** welcken comparant bekende soo hy doet bij desen in cheynspachte ghenomen te hebben jeghens mijn heeren van het magistraet deser stede ende jurisdictie, twee ghemeten elstlandt ende een ghemet ofte daer ontrent meerschlandt ghenaemt de **Quarrande,** legghende onder de voornoemde prochie van Berten,
lest ghebruyckt door **Jacobus Burgo, sijnen schoonvader** en hem wel bekent,
die sigh met de groote ende gheleghentheyt te vreden moet houden,
voor den tijdt ende termijn van eenentwyntigh consecutieve jaeren,
't eerste jaer danof ingaende halfmaerte eerstcomende van de jaere seventhien hondert acht en vijftigh ende teerste jaer van betalinghe verschynende ten ghelycke daeghe van de jaere seventhien hondert neghen en vijftigh ende soo voorts van jaere te' jaere tot het verschijnen van de selve cheynspacht
gheschiedende dese omme te wynghelt voor de heeren vercheynsers een croonstuck ghereedt betaelt
ende van jaerelicksche prestatie van cheynspacht vier croonstucken en half bij jaere ofte de weirde van diere te betalen in handen vanden thresorier deser stede vry suyver ghelt boven de pointynghen thienden twyntighsten penninck ende alle andere voordere lasten,
soo ordinaire als extraordinaire die al blijfven scheynspachters laste,
sonder diminutie van gheseyde principale cheynspachtsomme,
sijnde ghconditioneert dat den cheynspachter **de voorseyde twee ghemeten elstlandt anders niet en magh ontblooten dan volghens de costuyme, statuyten ende politique ordonnanties** deser stede omme de selve tsijnen afscheeden te laeten bestaen **met eecksaet ende winterzaet** ghelyck hij dese tzijnen aencomen bevinden moet volghens de voorighe pachtbriefven ende wel naementlick den gonnen van de **4de xbre 1744**, waer aen uyt corthede dieshalfvens gherefereert wort,
hebbende den cheynspachter in bet het gonne voorschreven ghedooght wettelicke ende voluntaire condemnatie met de wijsdom executoir tsijnen laste
niet jegenstaende verjaerthede, styl ofte usanties ter contrarie waer aen ghederogeert wort
actum date ende presentie als vooren
Toorconde als greffie – J. Mazeman
Dit is 't marcq van + Jacobus Houcke

21 april 1758 – Verpachting Garronde - SAP *442 2 Registerke van verpachtingen*

Actum in tcamer 21 april 1758 – present de wet
Compareerde den voorschreven **Jacobus Houcke**, den welcken declareert den pacht hiervooren van de 29ste april 1757 - *zie aldaar* - in prijs ende conditiën overghelaeten ghecedeert ende gheabandonneert te hebben aen de voorgaenden pachter **Jacobus Burgo** voor hem ende naer sijne doodt voor **Pieter Frans Smagghe** sijnen schoonsoone alhier present ende den vermelden cheyns pacht in prijs ende conditiën alzoo accepterende ende ghedoogheden voluntaire condemnatie met wijsdom executoir volghens de conditiën van diere ghelyck hij bij desen alsoo door de wet ghecondemneert is met ghelycke wijsdom executoir
Date als vooren
Toorconde als greffier
J. Mazeman

1759 – De huizen en landen de stad competerende – Stadsrekening 1759

Jacobus Bourge is schuldigh de somme van seven en vijftigh ponden aprisis, over drie jaeren pacht van twee ghemeten Bosch, ende ontrent een ghemet meerschlandt gheleghen binnen de prochie van Berthen ghenaemt **de Garronde**, t'leste ghevallen half maerte 1758 – niet ontfaen
Den voornoemde Bourge bij overlaetynghe van Jacobus Houcke heeft de voorseyde twee ghemeten Bosch ende het ghemet meersch, alsnu in cheinse genomen voor eenen termijn van een en twyntigh jaren begonst 't half maerte 1758, jaerelicksche prestatie van vier croonstucken en half van de Fransche fabrycque, ofte tegen de weirde dies, conforme de wettelijcke verpachtynghe van den 29ste april 1757 in ghelycke aenveirdynghe in daten 21ste april 1758.

We vinden de verpachting van de Garronde in 1789 terug aan een zekere **Joseph Maertens** *en deze blijft daar in de familie tot 1831. Dan lezen we in de stadsrekening dat de 'terres audit Berten' verhuurd worden aan de weduwe en kinderen van Maerten.*
In 1832 wordt de pacht overgenomen door een zekere 'sieur Savaete', in 1833 heet hij 'Chavaete' en in 1839 'Savate'.
En dit is het laatste wat we over de Garonde horen.
Ik heb niet kunnen terugvinden wanneer de Garonde verkocht is geworden.

Op de kaart hierlangs zien we de loop van verschillende beekjes uit verschillende bronnen op de Catsberg die samen de Vleterbeek maken wanneer deze België en dus ook Poperinge binnenstroomt.

100 jaar geleden: Den grooten oorlog

Van een tolk die kanonnier werd
Jozef Simons

Te Eu hadden we verse kanonnen gekregen. Doch zo haast wij een schot of zeven hadden gelost, konden we de volgende granaathulzen slechts met bovenmenselijke moeite uit het sluitstuk krijgen.
Onze majoor stuurde dan ook de batterij achteruit en te **Rousbrugge** ontvingen we verdere bevelen.
En welke! In afwachting, zo heette het, afwachting die zes weken heeft geduurd, - in afwachting zullen de kanonniers bij ploegen van twaalf onder het commando van een wachtmeester, nieuwe geschutstellingen graven achter de strijdlinie.
Zo werden wij met een pennentrek tot grondwerkers gedoemd en sliepen wij reeds de volgende nacht, getwaalven, langs **de Wanebeek te Zuidschote**, waar we 's anderendaags aan 't delven vielen.
Een goed omlijnd programma: vijf kuilen graven, vier grote voor de kanonnen, een vijfde kleinere, die we tot schuilplaats moesten afwerken voor de commandant. Ziet de ons spitten, kepers dragen, vaderlanderkes vullen!

Bij klaar weder zag de Duitse kabelballon ons aan de gang en dan duurde het geen etmaal of we kregen een vlaag koolzakskes van Fritz' honderdvijftigers.
Dan liepen we achter dekking en in een lange smalle kruiping, verlicht door meerdere roetkaarsjes, werd er gepraat, gerookt, gekaart en werden er histories verteld.
Onze wachtmeester had er pret in mijn vriend, die vroeger als Vlaams-Engels tok in het Britse leger had gediend, te plagen en te prikkelen.
'Hoe zijt ge zo dom geweest bij de Engelsen te gaan lopen, ge hadt er licht werk, aangenaam leven, weinig gevaar en hoge soldij!'
En zekeren avond dat de koolzakskes dromden en onze arbeid van acht dagen door de granaten weer omgewoeld, vertelde Bernard zijn ganse Engelse geschiedenis.
Toen hij in Havere, met enige woorden ten aanmoediging van zijn kolonel, zijn reiswijzer ter hand kreeg, om zich te **St. Omaars**, bij het Engels hoofdkwartier te gaan aanmonsteren, kende zijn vreugde perk noch paal.
Killig, bij zware druppels, zoefde de regen die morsige natte – winterse avond – doch in zijn gemoed was het zomer en zonneschijn.
Hij zond een kruier met zijn reisgoed voorop, om in de op zijn vertrekuur wachtende trein een beste plaatsje te bemachtigen.

‘Een hoekje in het rijtuig achter het salon-restaurant!’ – terwijl hij op het Belgisch bureel zijn laatste papiertje ‘bevel tot vervoer’ afhaalde.
Weinig volk moest mee vannacht: hij had het coupé voor zich alleen. Van loutere voldaanheid om de milde fooi hielp hem de pakjesdrager zijn warme plaid om de schouders te plooien en toen de trein afreed, kon hij ongestoord, de benen lang uitgestrekt op de zitbank, wegdoezelen, al droomspelend met herinneringen en toekomstbeelden.
Van alle militaire verplichting vrij, had hij maagd en vriend vaarwel gezegd, zijn ambt opgegeven om de drang van zijn hart te volgen.
’t Had strijd gevergd, hij had zich zelven en zijn omgeving moeten overwinnen; doch eens het offer gebracht, had hij zich gelukkig gevoeld als nooit te voren.
Hij trok ten velde! Wat stond er hem te wachten?
In zijn verbeelding ontplooide zich een onafziendbaar slagveld: Duitse granaten ontploften in stof en rook, mitrailleuzen raktakten, de kanonnen van de verbonden legers spuwden vuur en vlam… en hij, te paard reed vierklauwens over dit veld van vuur en dood, waar gekwetsten kermden, bevelen overbrengend van de Engelse batterijen naar de Franse, van de Belgische naar de Engelse – en als het voetvolk uit de schandgroeven springt om de aanval te wagen, kan hij niet weerstaan aan de lust om het geweer van een gekwetste op te pikken, de bajonet op de loop te steken en mee te stormen…. Over obusputten en lijken gaat het voort in wilde vaart… daar slaat een granaat in de hoop, zijn linkerbeen wordt onder hem weggehakt… hij valt… de Pruisen maken een tegenaanval… hij wordt gevangen genomen door huzaren van de dood, neen een kogel treft hem in de slapen: ’t is de dood.
In de voormiddag van de volgende dag kwam hij ter bestemming aan, op het Engelse hoofdkwartier, waar zonder kikken als zijn droombeelden meteen de bodem werden ingeslagen. Omdat hij vlot Vlaams sprak en vroege goed met werkvolk had om gekund, stelden ze hem aan als rekenplichtige bij een ploeg van tweehonderd civiele Vlaamse werklieden, die voor rekening van het Engelse leger de banen opmaakten, deze ploeg werkend … op vijftien kilometer achter het front.

Werklieden aannemen om het getal volledig te houden, opziener spelen, lijsten opmaken, werkvolk betalen…
Droombeeld en werkelijkheid!
Sinds weken was hij dan Engels – Vlaams tolk, Ja, bij name, doch metterdaad zo iets als conducteur van bruggen en wegen.
Deze oorlog is geen oorlog zoals al de vorige waarvan in de boeken sprake is, dit ondervond hij, geen heldendaden in het open veld, maar een wroeten als van mollen voor die in de schansgraven liggen, een zwoegen en telken dag voor wie achter het front een taak is aangewezen: voor allen een kampen van volhouden tegen eentonigheid en verveling, dat evenveel moed vergt, misschien als even in de hitte van de strijd, de dood in ’t aangezicht te kijken. Hij legde er zijn kop bij neer, wat hem niet belette te dromen, nog van huzarenritten, ridderdaden en krijgsmansglorie in vroegere tijden.
Zo de nacht…

’s Avonds te voren was hij thuis gekomen van een lange toch, doornat en doodmoe. Zonder naar de mess te gaan, liet hij zijn oppasser een mondvol brood halen en aanstonds daarna zijn kampbed, dat opgeplooid lag in een hoek van zijn bureel, uiteenrollen. Hij hing mantel en rijbroek te drogen bij de kachel, die rood brandde bij ’t open venster, wikkelde zich in de dekens en sliep na vijf minuten als een Rus.
En hij droomde…, droomde, dat hij van post veranderd was, dat hij evenals een van zijn vrienden werd gehecht aan een bridging-train en met zijn majoor moest meerijden op dienst frontwaarts.
Ze reden huns getwee, majestatisch over de brede baan eerst, dan naarmate ze de gevaarlijke zone naderden , over velden en wegeltjes, tot ze **ten Westen van Ieperen de Ieperlee** over moesten, over een brug van boten.
De majoor, aan dit sport gewoon, was er over in een vloek en een sprong, doch majoors tolk gaf het een anderen bots.

Fransche legerpaarden met gas-maskers.

“Tel maître, tel coursier”: Les chevaux français portent aussi des masques qui les protègent contre les gaz délétères.

Zijn paard, op zijn nieuwe ruiter nog niet gezet, vervaard van het water en van de deinende brug, opgehitst door kruit en gasreuk en door de in de nabijheid ontploffende obussen, steigerde en draaide op zijn achterste poten rond al hinnikend.

Geen liefkozen, geen tongslag, geen teugeltrekken hielp. En zijn majoor aan de overkant reed door zonder ommezien. Ongeduldig en ten einde raad, stampte onze tolk zijn sporen in de lenden van zijn schimmel. Als een pijl schoot het beest op en met een sprong stond het te midden van de brug. Bong!! Een granaat brak de brug in twee, een scherf sloeg zijn paard dood, dat vallend zijn ruiter mee in 't water sleepte.
't Scheen hem of hij wakker werd – even maar, want hij neep zijn ogen toe, roerde niet, willende voortdromen: 't Was te mooi, te heerlijk!
Hij was weer weg, er verschoof iets in zijn hoofd als een kinemaplaat, die pasklaar wordt gezet en daar: het licht viel weer hel en vol op het scherm, de droom ging voort.
Te midden van de Ieperlee, maar van een Ieperlee, die breed was als de Schelde te Antwerpen, lag hij en zwom. Een losse boot van de pontonbrug schommelde voor hem uit en hij kreeg haar bij de ketting te grijpen. In een wip zat hij op het dek; maar geen riemen lagen hem ter hand en hij bleef dobberen midden op de rivier, terwijl voor en achter hem obussen insloegen en het water bij hozen deden opwarrelen.
Niet dat hij bevreesd was. Bang? Al brak de ganse hel los, nog niet. Hij zat daar zo kalm of spelevaarde hij op 't Minnewater, haalde pijp en tabakszak op, stopte, doch 't tondeldoosje of lucifers had hij niet. Hij zag rond en bemerkte hoe zijn majoor was terug gekomen en hem van op de overkant aanblikte met bewondering om zijn koelbloedigheid. Hij zette de handen aan de mond en riep uit alle macht: 'Hee, majoor, werp me eens een doosje lucifers!'
De majoor schoot in een schaterlach. Het vuren hield op, de zon brak door de wolken en gans het landschap stond in helder licht.
Hi zat daar op zijn boot als op een glorietroon en de majoor wierp hem niet alleen een doosje lucifers maar al zijn eretekens en een schitterend Victoria-Cross.
Van fierheid en geluk werd onze tolk wakker. 't Was half voornoen. James, zijn oppasser, stond voor zijn bed, het ogenblik afwachtend dat hij zou ontwaken en zei: 'Good morning, sir: daar staat al een ploegbaas meet twee werklieden, die mekaar hebben blutsen en builen geslagen en hij vraagt wat hij met die kerels moet aanvangen…'
Dat was hem te veel. Hij sprong recht, als van een wesp gestoken en sakkerde om een Antwerpse dokker te beschamen, zodat James de vingers in de oren, het gat van de timmerman koos in allerijl…
Droombeeld en werkelijkheid.
Zo brak de morgen aan van zijn laatste dag.
In de voornoen naar zijn werk gaande, werd hij op een hofstede binnen geroepen. Een Tommy had zich verhangen – geen van zijn kameraden kon het voer zijn hart krijgen hem af te knopen. Het mansvolk van de hoeve was de akker op, en zo werd onze tolk bij geroepen om de koord door te snijden!
's Middags aan tafel was het geharrewar onder de Engelse officieren, die met het kaartspel een ponkske van zeshonderd grand te gaar hadden, om te beslissen waaraan ze 't geld zouden besteden: een verken kopen om het met de afval van de keuken vet te mesten – maar zo duur waren de biggen niet! – een koe misschien, of een piano: **te Poperinghe** stonden er te koop aan alle prijzen.
Bernards mening werd gevraagd en die stemde voor de piano.
Toen besloten ze dadelijk voor de koe, natuurlijk, en Bernard werd gelast om bij de boeren rond te gaan op zoek naar een koe van zeshonderd frank.
In de nanoen werd hij nog uitgezonden om zes hopstaken te gaan kopen voor de goals van 't voetbalspel.
De maat was vol!
Hij kon het niet meer kroppen, wierp zijn interpreterspet over de haag, gaf de pijp aan Marten en trapte het af op zijn sokken.

Mei 1917 N° 3

DE POPERINGSCHE KEIKOP

bladje der Poperingnaars in 't leger.

Beheer: E. H. Jul. Vanneste, Legeraalmoezenier, C 30/1.
M. Gasp. Herpelinck, brankardier Belgian field hospital.

AAN ONZE LEZERS.

Ons bladje verschijnt alle maanden en wordt **kosteloos** gezonden naar de soldaten van Poperinghe (binnen en buiten sta.). Tot heden hebben wij omtrent 650 adressen; nog veel, 't grootste getal kennen wij niet. Daarom wordt iedereen verzocht zonder uitstel ons het militair adres van Vrienden of Kennissen te zenden.

—Iedereen helpe ons ook de eereteekens, onderscheidingen en bekomen vermeldingen van de jongens op te geven.

—Sommige burgers hebben gevraagd ook den «KEIKOP» te ontvangen. Geern sturen wij het bladje op, mits zij **één maal** 2 f:. betalen; hetgeen ons werk zal steunen en toelaten twee maal te maande te verschijnen. — Ieder werve abonnementen aan! Onzen dank aan die het reeds deden.

Het Beheer.

SOLDATENPENNEN.

Het gebeurt nog al dikwijls dat ik te Poperinghe, in mijn eenzaam oorlogshuisje, de aangenaamste verrassing beleef van allerhande schoone en belangrijke brieven te ontvangen van soldaten, vooral van Poperingnaren, die me hunne lotgevallen doen kennen. Hun nieuws van 't front (voor zooveel het mag worden kenbaar gemaakt,) of hun indruk over 't een of 't ander kamp, bevalt me danig en zal u, Jongens van 't Popering-sche ook niet tegensteken.

Als het zijn kan of mag, zal ik wel eens den naam van den eenen of anderen strijder, die me schrijft, laten kennen. Door den band nogtans moet ik de brieven, welke ik mag mededeelen, als naamloos opgeven.

Hier een eerste en allerschoonste brief, dien ik als «ne souvenir of the war» wil bewaren. Leest en oordeelt:

Mijnheer,

«Eindelijk is ons rusttijdperk gepasseerd. Hemel! wat rustelooze rust.

Nu toch kan ik mij eens rustig neêrzetten en u — van verre, doch van herte, over 't een en 't ander onderhouden.

Bij de Artilleurs is 't oprecht een «Carotje» te vergelijken bij 't voetvolk. Natuurlijk 't front blijft 't front: maar wat verschil! Altijd 't zelfde cantonnement, kogel en bom vrij; weinig in gevaar van obusseuregens ... daar de secteur zeer kalm is; edoch de mannen de artilleurs, zijn door den band genomen veel droever volk dan de voetgangers. Hunne gesprekken zijn allerschan-delijkst onzedig. Waarachtjes, men zou denken dat er de duivels onder hen wonen. Wat mij hier persoonlijk afgrijnst ... is dat ik nader van mijn volk moet blijven dan voorheen. Mijne ooren en oogen lijden veel. Helaas! ... hoe mijn hert bewaren! Somtijds zeg ik wel een woord, .. al water op de eend of boter aan de galg! Dingen die ik van mijn leven gehoord heb, ... noch hooren mocht ... moet ik thans lerden!

ER BESTAAT GEEN GOD.

Zijt gij daarvan wel zeker? — Wie heeft dan den hemel, de aarde, de zon, de sterren, den mensch gemaakt?

Er bestaat geen God? — Wie heeft u dat gezegd? Zeker de een of andere losbol, die den goeden God niet gezien heeft en daaruit besloot, dat Hij niet bestond. — Maar bestaan alleen de wezens, die men kan zien, hooren, aanraken, voelen? — Bestaat uw gedachte, d. w. z uw ziel, die denkt, dan niet? Zij bestaat zoo zeker en gij gevoelt dat zoo innig, zoo duidelijk, dat geen redeneering ter wereld u van het tegendeel zou kunnen overtuigen. — Hebt gij echter uw ziel ooit gezien, gevoeld, aangeraakt? Leer hieruit, hoe bespottelijk het is, te zeggen: Er is geen God, omdat ik Hem niet zie.

God is een *zuivere geest* d. w. z. een wezen dat niet onder het bereik der stoffelijke zintuigen kan vallen en dat wij slechts kunnen gewaarborgen door de vermogens der ziel. Onze ziel is eveneens een *zuivere geest*; God heeft haar naar zijn beeld geschapen.

Men verhaalt dat een befaamd ongeloovige uit de school van Voltaire, al zijne krachten in 't werk stelde om een jonge dame tot zijn atheïsme over te halen; doch vruchteloos. Ontstemd door haren tegenstand, zei hij: «Ik zou niet gedacht hebben, in een gezelschap van verstandige menschen de eenige te zijn, die niet aan God zou gelooven.»

«Maar, Mijnheer, antwoordde hem zijn gastvrouw: mijn paarden, mijn patrijshond en mijn kat hebben ook die eer, doch die arme beesten zijn niet zoo dom daarop te boffen.» Mgr. de Ségur.

Bemint niet al
dat zeggen zal
'k beminne:
het end is diks al ver van den
beginne! G. G.

't Zijn harde beproevingen! Zielsbeproevingen: ik heb sterkte noodig tegen al die gevaren, en die verhoop ik dank zij Gods genade, dank mijn goeien wil en dank uwe welwillende gebeden ter mijner intentie.

Ik heb geen overlast van werk, verre van daar! Op onzen hoek staat er eene soldatenkapel en een groote krijgstent, die dient voor drinkzaal (bier en warme koffie): daar is een Theater (piano en grammophone), schrijf en leeszaal, als ook ne soldatenwinkel. Alle dage mis en communie: 's zondaags hoogmis; alle avonden lof om 5,30 ure. Van tijd tot tijd doe ik een wandelingske naar 't naaste dorp; dan richt ik mijne blikken Poperinghewaarts ... en zuchtende denk ik: Ah God! mocht er toch spoedig vrede komen op de wereld!

Aanveerd, Mijnheer, met mijne genegenste groeten een warmen handdruk van verre.»

Jongens van Poperinghe, de soldaat, die dit schrijft, is een voorbeeldige strijder. Leest en herleest hem; gij zult meer en meer gevoelen dat het een doorbrave christen jongen is. Hij moet niet vreezen hij zal goed blijven en zegepralen niet alleen over de Duitschers, maar ook over de vijanden zijner ziel.

J. V.D.W.

UIT DE BRIEVENBUS

L.A. — Om naar Poperinghe in congé te gaan kost het ongelooflijk veel moeite en veel loopingen. Kan daaraan niets verbeterd worden? «De Keikop» zou daarvoor onze beste vertolker kunnen zijn bij stadsoverheid, om hun te laten weten dat hunne mannen veel geweld moeten aandoen om eens bij vader en moeder te geraken.

Belgiam field hospital. — Julien VanHee linie, 4e C., is hier gekwetst binnengebracht geweest. De Jongen is misschien in Poperinghe niet zeer bekend omdat hij lang te Rijsel werkte, maar is echte Poperingnaar. Zijne Ouders wonen in de pottestraat. Hij kreeg eenen kogel dwars door zijn linker bil. Niet gevaarlijk, hij gaat heel goed.

Antoon Lambrecht — *Hier geven wij zijn schrijven aangekondigd in N° 2.*

Geachte Heer Aalmoezenier,

..... Mijne meening zal ik u vlakweg zeggen; we zullen alzoo voorzeker het best overeenkomen.

Mijn gedacht is, dat het veel te weinig is «De Keikop» maar eens te maande te laten verschijnen. Er moet middel zijn het alle 14 dagen te doen uitkomen en zelfs later alle week. 't Eenige dat daaraan te kort is, bestaat uit geld. Het middel ligt echter bij de handen. We kunnen allen én kleintje afstaan en dat zal reeds eene groote som maken ... Een ander middel bestaat ook nog (en 'k geloof dat het veel meer zou kunnen opbrengen), in eene omhaling bij onze stadsgenooten zelf. In Poperinghe hebben we nog oud-studenten die hun vrienden zouden helpen ...., die zich zouden kunnen belasten met dat liefdewerk. Intusschen brengen zij ook het hunne bij voor hunne front-kamaraden.

Met de hoop ... stuur ik U mijne innigste groeten en een vlaamsche grepe.

Uw toegenegen oud-student in X°

In "**VRIJ BELGIE**,, van 2 Maart leest men:

" Wilt ge eens weten welke reizen ons blad doet? Van mij gaat het naar mijnen broeder; vandaar naar de Jongens van mijn dorp en aan naar de vrienden van onze streek. Zoo kreeg ik en nummer weêr dat gegaan was door 17 handen. Het zag er lief uit, maar allen hadden wij toch het onze er uit geput en er eenige uurtjes opbeuring meê genoten.,,

Zoo moet ge ook doen, vrienden.

Poperingnaars in Engeland en Frankrijk. hebt ge nieuws uit uw bannelingschap stuurt het naar het Beheer dat het aan zijne lezers zal mededeelen.

Vrienden, zoo ge regelmatig het bladje wilt ontvangen zendt uw juist adres. — Wie het adres begeert van vriend of kennis schrijve naar het Beheer.

De Oorlog.

De Toestand

Wij zijn nog eens én goe maand verder ... "en de offensief?,, hoort men maar seffens roepen. — Zij is aan den gang, geduld! — Wat pessimisten toch. Ziet, als 't niet in eens plooit, dan gaat het slecht; 't is zeer moeilijk om passen.

Maakt men zich gereed ... dan wordt er mée gelachen ... " Vooruitgaan, nooit!,, — Doet men niets en blijft men stil, dan is 't: "Wel, drommels, zullen wij hier dan wortel schieten? Zoo zal de oorlog blijven duren.,, En 't nieuws! Neemt men gevangen bij duizenden .... "'tis niet genoeg,, ofwel men gelooft het niet; maar ... loopt het gerucht dat de duitschers overwonnen, o ja, dan is het waar, en zonder onderzoekt wordt het g r r r o o t e nieuws maar rond verteld! De Belgen zijn toch rare kerels.

Blijft dus gezapig, Vrienden, en .... houdt u gereed. Estius.

" IN MEMORIAM ,,

ONZE GESNEUVELDEN.

Uit het " Staatsblad, vervolg.

Bruneel Urbain, 6 Linie 11 Comp. † te Steenstraete 5-1-17, begrav. Molenhoek Oostvleteren.

Cleenewerck Joris, 3 linie, 1/3, † in het krijgsgasthuis te Rennes (Fr.) 15-5-15.

Meer namen hebben wij, doch zonder nadere aanduidingen, daarom geven wij die nog niet

EERELIJST:

Braynooghe Jozef, 3 Linie (thans Amb. Bon-Secours, Rouen) militair eereteeken van 2 klas en oorlogskruis.

Monteyne Raoul, komt LIEUTENANT benoemd te worden.

Brabandts Albert. O/Lt, Oorlogskruis "Vernomen hebbende dat een korporaal der Comp., overste van eenen zeer gevaarlijken luisterpost, door eene grenaat aangeraakt in den loopgracht niet weergekomen was, is alleen en op klaren dage vertrokken om den korporaal op te zoeken, wiens post afgescheiden was van den zijnen door 150 meters naakte grond en bewaakt door 't zicht der vijandelijke loopgrachten. Heeft geholpen het lijk van dien korporaal in zijnen loopgracht dragen ,,

Zoo spoedig mogelijk trachten wij die lijsten te volledigen, daarin helpe ons tedezeen.

ONDERSTEUNING

Wij hebben ontvangen van:

Heer H. Reubens, handelaar op de werf	50 fr
Heer E. Verhaeghe-Gryson	10 fr
Heer C. Quaghebeur, smid, Rood Kruis	10 fr
Heer Lambrecht-Verscheure	5 fr

Aan allen hartelijk dank!

S. K. V. H.

" Gelief mij eens uitlegging te geven a.u.b. wat het eigentlijk is? ,,

't Is een werk door het Sekretariaat der Katholieke Vlaamsche Hoogstudenten vóór ruim één jaar op 't front tot stand gebracht, ter zedelijk heil onzer jongens. Dit wordt bewerkt door 't verspreiden van vluchtschriften en post zegels — door 't oprichten eener boekerij waardoor de vakmannen hun ambacht kunnen doorgronden, studenten hun studies onderhouden en voortzetten Om nadere inlichtingen schrijve men naar S. K. V. H. Collegie, Veurne.

Onze Stad.

Burgerstand: Maand April.

GEBOORTEN:

Legrand Rachel, d. v. Omer en Emelie Scheirlynck, Komen. Vanden Eede Walther, z. v. Jean en Lucie Pittilioen, Duinkerkestr. Stechele Gilbert, z. v. Gaston en Emma Coutigny, Casselstr. Lamerand Camille, z. v. Jules en Marie Vandenhroucke, Zantvoorde Desomer Madeleine, d. v. Rene en Julie Devinez, Wytschaete. Peene Martha, d. v. Rene en Marie Lebbe, Langemarck. Beddeleem Robert, z. v. Remi en Aline Vancayzeele, Abeelesteenw. Pattyn Irma d. v. Edmond en Elodie Serroen, Beccelaere Legraud Albert, z. v. Ernest en Angele Labaere, Pottestr. Crombez Charles, z. v. Alois en Irma Vancayzeele Crombekesteenw. Verbrugghe Margerite, d. v. Jules en Leonie Six, Yper. Questroy Simonne, d. v. Maurice en Irma Bouthé, Abeelesteenw. Lorie Valere z. v. Jules en Celine Candaele, brabanth. Comyn Jeanne, d. y. Emile en Emelie Ampe, Dickebusch. Goemaere Ivonne d. v. Isidore en Silvie Blomme, Poelcapelle. Mawaut Andre, z. v. Achiel en Marie Vandepoele, Werfstr. Vancayseele Andre, z. v. Julien en Marie Bouve Grooten Onzen Heerh. Braem Madeleine, d. v. Jules en Romanie Berghe, Hollebeke. Louis Julien, z. v Ferdinand en Rachel Carron, Reninghelststeenw. Beernaert Lea, d. v. Georges en Marie Vermeulen, Casselstr. Verhaeghe Emiel z. v. Nestor en Jeanne Coene, Werfstr. Dequeker Marguerite, d. v. Achiel en Irma Leuridan, Werfstraat Devos Marie d. v. Alois en Clotilde Derycke, Vlamertinghe Bulckaen Marie d. v. Pieter en Bertha Grymonpon, Boesinghe.

HUWELIJKEN:

Benouwt Maurice, soldaat en Marie Claeys, herbergierster, beide te Poperinghe Meyfroodt Achiel, soldaat van Boesinghe en Silvie Ooghe, dienstmeid te Zuydschote. Depuydt Constantin, landwerker en Philomene Depecker, dienstmeid, beide te Poperinghe Cattoir Clément, landwerker nu soldaat, van Reninghelst en Martha Hoedt, dienstm. Dickebusch Carton Arthur, landbouw. en Margarite Pinseel z. b beide te Poperinghe Vanhee Albert statiebediende en Marie Delbeke, naaister, beide te Poperinghe.

OVERLIJDENS:

Dehouck Albert 9 m. brabanthoek. Smagghe Maria, 67 j. echtg. Henri Van doolaeghe, Vogelh, Stechele Gilbert, 1 d. Casselstr. Pinceel Valere, 2 j. wijk K Dewilde Omer 5 m. Brielen Delava Leonie 52 j. wed. Jules Lecleire, Crombekestr. Demol Louis 70 j. rent, echtg. Nathalie Vandromme, Elverdinghest. Lefever Juliana 68 j. wed. Justin Ackaert. Crombekestr. Cappoen Simonne 7 m. wijk D VandenEede Walther. 12 d. Duinkerkestr. Verhelst Henri. 74 j. leurder, echtg. Jeanne Demey, Yper. Hosten Maria 32 j. echtg. Evarist Gekiere, Yper Lecleire Hortense, 76 j. echtg Ferdinand Meulepas, Vlamertinghe Goemaere Ivonne 6 d. Poelcapelle Rouseré Hermina, 73 j. echtg. Jules Vande voorde, Crombekest. Deloker Maria 13 m. Vogelh. Gerber Gustaaf 58 j. echtg Louise Indevuyst, Schaalstraat.

ALLERANDE NIEUWS.

Julien Gheldof, 8 j. oud, wonende bij zijne ouders langs den weg naar Proven dicht bij « Het Hooge » speelde op deze baan. De bengel werd plotseling verrast door eenen der zwaarste engelsche lorys die hem letterlijk het hoofd afreed.

Onlangs was er in de O. L. Vr. kerk een dienst tot zielelavenis van eenen gendarme te Yper daodelijk gekwetst en daarna spoedig overleden. Nooit zag men zooveel volk, van alle kleur of geur binnen eene kerk. 't Was zooals én fransch -man zegde: *« tous les civils militarisés et les militaires civilisés y étaient.»*

Het huisgezin *Labeau-Sohier*, dat 9 zonen telt, heeft er 5 onder de wapens: Nestor, Camiel, Maurice, Jerome en Medard. Remi, ook opgeroepen, kreeg zevende groep. Gaston wacht nog naar 't groot oogenblik en ... ware 't niet dat Romain en Remi in 't bezette Frankrijk verblijven ze zouden er ook bij zijn. Schoone familie!

Indrukken van nen Jongen in de loopgrachten.

't Is vinnig koud! De sneeuw valt langzaam. Alles rondom mij schijnt als in 'n wit doodskleed gehuld. Men zou zeggen dat natuur en mensch begraven zijn want geen geweerknallen wordt gehoord 'k Geraak om zoo te zeggen den oorlog vergeten en mijne gedachten varen weg, naar mijn geliefd Vlaanderen, naar mijn dorp, naar mijn duurbren thuis, bij Vader en Moeder, broërs en zusters. 'k Zie mij weer met hen rond den huiselijken heerd, iedereen op zijn geliefkoosd plekje. 'k Voel me weer in dien gelukkigen, rustigen tijd, toen wij ons geluk onbewust waren, toen 'n oorlog voor ons onmogelijk scheen En nu .. 't Onmogelijke is werkelijk geworden Wij ook begrijpen nu 't lijden van diegenen die wij dan bekloegen, toen wij lazen van den schrikkelijken oorlog, ginder ver, ver van ons landeke! Maar al te wel verstaan we den echten zin van 't Vlaamsche spreekwoord: *Oost-West, 't huis best!* ... En niet tegen staande al ons oorlogsleed, onze vermoeinissen, ons tjoolen, geneeren we ons. Uit 't slechtste weten wij altijd 't beste te zoeken. En ontmoeten we vrienden of kennissen, we spreken van den oorlog als 'n niet, van 't frontleven als iets doodsgewoons. 't Kwade laten we van kant of liever vergeten het en halen 't schoonste ervan op. Beklagen zij ons, we toonen ons nog gelukkig en zouden hun zelf moed geven.

Geven wij aan Cesar wat Cesar toekomt.

Weet, Vrienden, dat het de deftige stadsgenoot, *Heer Rene Camerlynck* is, die U.ed. zoo klaar, zoo juist, zoo regelmatig en zoo geerne den Burgerstand uwer stad overschrijft en bezorgt. Aan Hem dus uwen dank, uwe hulde en, wanneer gij Hem ontmoet, nen schoonen en genegenvollen *"Salut Militaire.,,*

Ons bladje wordt kosteloos verzonden naar de Poperingsche soldaten.

Drukkerij "Sint Jozef.,, Alveringhem.

Zondag 29 tot zaterdag 5 mei – Baert A.

Het kanon buldert gans de week soms buitengewoon hevig, nu en dan valt het ’n tijdje stil. Er is nog al veel beweging en veel bezoek van Duitse vliegers. De woensdag 2 mei krijgen wij van 4 tot 6 uur 9 obussen van 210 die vallen tussen ’t Zwynland en de werf. 1 op de schuur van Ch. Quagebeur. ’t Is de eerste maal dat die streek zo erg beschoten werd.

Belgische soldatgen in Roesbrugge, mei 1917.
(Collectie Cegesoma, fonds Blondeel, nr 173928)

In Niet-bezet België

Ten einde de kindersterfte in niet-bezet België te bestrijden, stichtte de minister van binnenlandsche zaken sedert de maand Augustus 1915 in De Panne het *Werk van de Druppel Melk*. Elke week, 's Maandags, komen de moeders met hunne kinderen beneden de 2 jaar naar het consult: Die kinderen worden gewogen, onderzocht en de moeders ontvangen van den ijvervollen geneesheer Ver Eecke, bestuurder van het werk, schepen der gemeente De Panne, de noodige raadgevingen in zake voeding en verzorging hunner kinderen: Elke moeder ontvangt de noodige hoeveelheid melk.

Op 266 kinderen beneden de 2 jaar, en sedert de maand Augustus 1915 ingeschreven, stierven er maar 21, uitslag waaruit het nut van het werk blijkt.

Op elk consult worden er gemiddeld 105 kinderen aangeboden.

Koningin Elisabeth heeft het werk onder hare bescherming genomen, en stelt zoodanig belang er in, dat zij soms, bij gelegenheid, bij de consultaties aanwezig is.

Legerbode

Het werk van de Druppel Melk…
Een werk dat nog lang te Poperinge zou bestaan…

Hoe de Brusselaars de Oorlogsverklaring van de Vereenigde-Staten vernamen

Het blad *The Observer* verhaalt als volgt de wijze waarop de bevolking van de Belgische hoofdstad het deelnemen van de Vereenigde-Staten aan den oorlog vernam :

« Op Paaschzondag, 's morgens, ofschoon de verduitschte pers geen woord had gerept, prijkte de aankondiging van de blijde gebeurtenis, in krijt geschreven op de muren, overal waar er een vrije plaats was. Boven de opschriften las men : « Leve Wilson ! Leve Amerika ! » Amerikaansche vlaggen waren als paddestoelen uit den grond geschoten. Zij hingen aan de boomtakken en zelfs boven sommige onbewoonde gebouwen. De militaire overheid deed deze vaandels wegnemen en de opschriften uitvagen. »

Legerbode

Oorlogs tijdingen

BELGISCH FRONT

30 April, 20 uur. — Langsheen het front wederzijdsche artillerie-strijd. In de streek van Steenstraete hevige grenadenstrijd. De vliegers waren heel werkdadig. Een onzer vliegers heeft in een gevecht boven Leke een duitschen vlieger neergeschoten.

De Belgische Standaard

1 mei 1917 – A. Denys - Dagboek

Deze avond gaan wij naar de loopgrachten na deze morgen ingekomen te zijn van 't werk om 5 ½ ure. Gisteren waren wij om 7 uren vertrokken kabels leggen, ons machinegeweer zelfs moest mede. Na 2 uren wachten naar de Telegraph konden wij uit de tranchee voort komen. Twee malen zijn wij zo weest werken, 2 ½ ure ver, eens zelfs met ¼ ration biscuits als eten.
In de tranchees waren wij voor 3 dagen zelfs een bataillon van iste Linie was gebleven; wij zaten ongeveer voor de aankomst der oude passerelle van de middensecteur. Met de F.M. was ik 3 dagen de wacht, er was zelfs verbod te schieten. Adj. Reims kreeg 8 dagen kamerarrest en moest 20 ballen betalen om op de Duitsers die hij zag, geschoten te hebben…???

2 mei 1917 – Van Walleghem

Te Poperinghe vallen bommen rond de melkerij.

3 mei 1917 – Van Walleghem

Postduiven aan het front.
Veiligheidshokken voor de postduiven aan het front tegen bescherming van vergiftige gassen.

Reeds gans de week prachtig weder. Zonder overgang vallen wij van 't putje van de winter in 't herte van den zomer. …
Na mijn mis bij Lamerant worden wij een lichte geur van **stikgaze** gewarig.
In de wasserij moeten de wasseressen nu wassen met **zuivere creoline,** en dat al uit vernielingsgeest jegens de lieve beestjens welke de Engelse 'itchekos' noemen, die wemelen op het ondergoed der soldaten en door voorafgaandelijk grof geschot niet konden kapot gemaakt worden. Bij de Belgische soldaten zijn die gastjes nu zo goed of onbekend.
Op de deur van 't huis van Door D'hellens te Dickebusch staat er geschreven **'Itchekos Farm'**, 't zijn voorzeker de Belgische soldaten die dat gedaan hebben om de Engelsen uit dat huis te houden en zelf meester te zijn.

SCHETSEN VAN HET BELGISCH FRONT

Aan mijn trouwe Vanschoorisse.

De Kok

Uit 'De Legerbode'
De Franen mogen hem 'cuistot' noemen, voor ons was het altijd 'de man van de keuken'. Gewoonlijk is hij een Vlaming, maar hij drukt zich uit in een sappig mengsel van Frans en Waals en Vlaams.
Hij is een man van gewicht in de eenheid: onderscheidt hij zich van de andere mannen nieet door een blauwe 'combinaison' die hem er zoo wat doet uitzien als de clown in ee, elk. Hij was ook de eenige die, toen de sierlijke politiemutsen werden uitgedeeld zijn klak behouden heeft.
Men is geen kok zonder klak.
En welke klak! De kleur is niet te bepalen, gevormd door op elkander liggende lagen van vet uitwasemingen, zweet en olievlekken. Uit dit hoofddeksel komen haren tevoorschijn die steeds te lang zijn en blinken in de zon!
Men heeft hem de zindelijkheid geleerd. Maar zijn nagels wille nooit wit worden en zijn gelaat ziet ere gewoonlijk uit als dat van een moor.
In het begin van den veldtocht had hij een ondankbare rol. Maar heden, terwijl hij als een schepter zijn grooten scheplepel zwaait, troont hij op de veldkeuken: 'de batterij tegen de vliegmachienen', zoals de jassen zeggen.
Hij beweert den afwisselende eetlust zijner makkers juist te kunnen schatten, en is er van verzekerd dat deze minder scherp is van de zaterdag tot de maandag 'omdat ze hun solde getrokken hebben.'
Heeft lelijke dagen gehad gedurende de aardappelen crisis. Ondank is 'werelds loon: Iedereen heeft hem daarbij nog uitgescholden. En toch, mijn kommandant, ''t is mijn schuld niet. De patatten zijn bevrozen en de mannen kunnen ze niet schillen.

Hij, die kort geleden nog smid, metserdiender of grondwerker was, is nu een fijne kenner geworden van de beste stukken vleesch: ‘Vandaag is het mogelijk biefstukken voor alleman te maken, maar morgen, met dien overschot, zijn ’t frikadellen.’
In ’t kantonnement, als het eten klaar is, moet men hem horen brullen: ‘Clairon!’ en daarbij het algemeen bekend gebaar zien maken.
Als de eenheid naar de loopgraven is, wordt hij een nachtvogel: bij ’t vallen van de nacht, of tegen ’t morgenkrieken, ziet men hem, belast en beladen met mondvoorrad, hij stoot tegen de dwarsbalken en struikelt in de loopgraven.
En aan de schildwachten, die hem tegenhouden om het wachtwoord tevragen, antwoordt hij minachtend het toverwoord, het enige dat hem overal doorlaat: ‘pataaaten!’
Commandant. L.T.

Zie voor verdere info rond de legerkeukens: op het forum

http://www.forumeerstewereldoorlog.nl/viewtopic.php?t=11690

Legerbode
Het volgende gedicht is van Daan F. Boens.
Hij werd geboren op 4 juni 1893 te Oostende als Daniël Felix Boens als zoon van Carolus, een bakker en van Vroome Victorina maria, de dochter van een zeeman.
Hij volgde de humaniora aan het atheneum te oostende en studeerde op 18 jarige leeftijd, in 1911 kunstgeschiedenis en oudheidkunde aan de Luikse universiteit, omdat alleen daar oudheidkunde werd gedoceerd.

Hij had zeker een tekentalent, en kreeg van Oostende zijnde, les van onder andere de Poperingenaar Henri Permeke, van Leon Spilliaert en natuurlijk van James Ensor.

De Dwalende Schimmen

De grauwe nacht hangt over de oude stede,
Met wijden mantel, waar geen sterre op blinkt ;
De stilte is diep, en 't doode en schoon verleden
Ligt met gebroken hart op d'huizen, die verminkt
En aak'lig staan, — wijl nu en dan een bede
Als uit een ingestorte kerke klinkt.

Geruchtloos schrijden bleeke en stomme schimmen
Doorheen de leêge en kronkelende straat.
't Zijn moeders, die hun Golgotha beklimmen,
Wijl angstig op den grond hun schrede gaat,
En al de donk're huizen, die droef grimmen,
De smarte dragen op hun naar gelaat.

De moeders gaan, doorheen den nacht gedreven,
Met honderden en duizenden, misschien !
Hun oog verloor het glansen-volle leven,
Dat zooveel mooie dagen heeft gezien ;
Hun handen, als een dorre bloesem, beven,
En hunne lokken, als een schaduw, vliên.

Zoo gaan ze, als gaat de diep gewonde ziele
Van een schoon volk, dat altijd edel bleef,
En dat vóór geenen grooten wilde knielen. —
Doch daar het moedig 't zwakke zwaard verheef,
Begraaft het nu zijn zonen, die ginds vielen,
Terwijl de zon heur bloed om 't veld verdreef.

C. 143, 11e c. Daan F. Boens.

Legerbode

4 mei 1917 – Archief Maes – RAB

Beveren 4 mei 1917

Mijnheer de volksvertegenwoordiger

Ik neem de eerbiedige vrijheid van uwe goedheid enige kleine inlichtingen af te smeken. Ik ben landbouwer te **Zillebeke,** in 1914 werd ik met vrouw en kinderen door de vooruit trekkende Duitsch uit mijn hoeve verjaagd. Sedert dan bevind ik mij in Beveren. Een voor een heb ik mijnen zonen het leger zien vervoegen, zoowel dat er mij nog een overschiet, Camiel, 33 jaren oud, die voor den dienst des land totaal ongeschikt is daar hij zich in staat van kindsheid bevindt. Ongeschikt voor het minste werk in de moeilijke omstandigheden welke wij beleven, valt het ons met den dag moeilijker in zijn onderhoud te voorzien. 't Is om u te vragen, mijnheer de volksvertegenwoordiger, of het gouvernement of de gemeente geen vergoeding zou kunnen storten ten zijnen inzichte, dat ik u schrijf.
Hopende dat uwe goedheid mij in die zaak een helpende hand zal willen reiken, bid ik u, mijnheer de volksvertegenwoordiger de uitdrukking te aanvaarden mijner gevoelens van diepere eerbied.

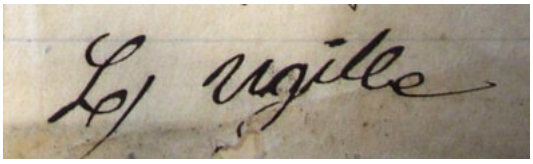

Op het Belgisch Front

Wekelijksch Legerbericht van 28 April tot 4 Mei

Tijdens de afgeloopen week, heerschte over geheel het Belgisch front de gewone artillerie-bedrijvigheid, bijzonder hevig in de streek van Dixmuiden.

Verscheidene dagen werden gekenmerkt door granaatgevechten, waar den sector Steenstraete-Het-Sas het tafereel was.

Het mooie weer heeft de lucht-bedrijvigheid begunstigd ; de vliegeniers hebben talrijke verkenningen en jachten uitgevoerd. Een Belgisch vliegenier heeft een vijandelijk toestel neergeschoten. De Belgen hebben des nachts de stations van Zarren en Vijfwegen, de barakementen van het Praetbosch en het vliegkamp van Ghistel gebombardeerd.

BELGISCH FRONT

De Belgische Vliegers werpen 1500 kgr. bommen op 't Vliegplein van Ghistel

4 Mei, 20 uur. — Onderhoudend geschut op 't front. De verbondene vliegers hebben het vliegplein van Ghistel gebombardeerd.

De Belgische vliegers wierpen voor hun deel, 1500 kgr bommen.

HELDENHULDE zou graag voor ieder dorp den naam kennen van iemand die zich met het bijhouden der namen van de gesneuvelde dorpsgenooten zou willen belasten.

Schrijven naar :

E. H. VERSCHAEVE,
onderpastoor, Alveringhem.

of

Dr J. VERDUYN, H. E. A.

Legerbode

5 mei 1917 – A. Denys – dagboek

Het gebruik van auto's aan het front.
De auto ingericht voor den postduivendienst. Het bovengedeelte bevat kooien voor de duiven, terwijl het onderste gedeelte voor den dienst is ingericht.

Gisteren avond werden wij vroeg afgelost door carabiniers. Alles ging goed niettegenstaande men onlusten vreesde vanwege de piotten die kwaad waren omdat de 6 DA Boezinge verleit, hen in Loo kwam aflossen. Men beweert dat de chasseurs er 2 doodgesteken hebben in Loo en 8 gekwetst. Wij kwamen dus goed rond 1 uur 's nachts in Cousseboom toe om 's namiddags om 12 ½ uur naar Bulskamp te vertrekken. Ik hoopte die lastige marx niet te moeten meedoen, doch mijn congé voor de 5de zelfs was niet ingekomen. Tot toppunt van ongeluk deelde men ons nog eerst 't vers linnen uit. Lastige mars gedurende de warmste uren van de dag. Al de margarine of 't vet liep door de gamellen…!
In de loopgaven heb ik Herman Delbeke als adjudant gezien en die stelde het zeer goed. De major Deprez sprak mij aan en beloofde mij als er plaats was te doen passeren als kandidaat voor Gaillon.

Zondag 6 mei – Baert A.

Schrikkelijke nacht: koude hevige stormwind, een geschut als een ratelende donder, van 10 tot 4 uur in de nacht vallen 20 grote obussen an 210; 1 op t huis van Glorie, Casselstraat, de andere tussen Zwynland, Brykoven, Schaballie en Werf, gans deze streek gaat nu op de vlucht en op den dool. De Brandhoek werd ook ferm beschoten.

6 mei 1917 – Albert Denys – Dagboek

Schoon warm weder. Rond 7 ½ ure brengt men mij mijn verlof. Haastig gegeten, gekleed en gewassen en … op weg. Wij poogden vruchteloos een dag meer te krijgen, 't was onmogelijk. Te Wulveringhem blijf ik ¼ uur in de kerk zitten, denkende de 9 uur mis te hebben. Te Izenberge volg ik de mis van aan de offerande.
Te Stavele krijg ik toch een ganse 11 uur mis. Zo is mijn verlof toch goed begonnen. Spijtig dat mijn rijwiel te Dequekers niet was, doch 't krijg het al terugkomen.
Te Poperinge grote vreugde over onze komst. Veel schieten op 't front, gisteren had men over 't stad geschoten. 's Avonds geweldig schieten, alles ruttelde en daverde. Cozen was gekomen en wij waren samen een smakelijke sigaret of pijp aan 't roken na 't avondmaal toen de 'shells' overkomen. Alleman werd bleek doch 't was gauw gedaan. Volgens mij moeten het ten minste 210 of zelfs 240 zijn. 'k Heb later zulk een gezien, 0,96 meter hoog en zonder koperen kop, geheel scherp in de Watoustraat.

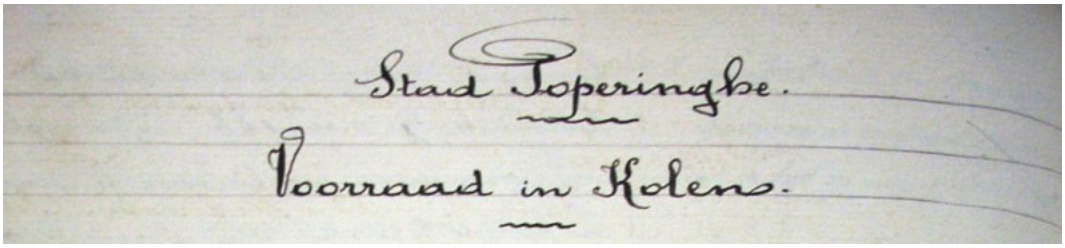

Het college van burgemeester en schepenen brengt ter kennis zijner ingezetenen hetgene volgt:
Ten einde voor de aanstaanden winter alle moeilijkheden te vermijden om voorraad van kolen te bekennen, heeft het schepencollege het gedacht opgevat in de loop der zomermaanden aankopen te doen die eenieder zullen toelaten desgevallend zijn provisie te maken.
Deze die kolen begeren zijn verzocht hun naam als ook de gewenste hoeveelheid te komen aangeven in 't stadsbureel in 't Zwynland of te wel in het bureel van de heer kommissaris, gevestigd in de hofstede van M. Willy Boucuey.
De voorwaarden van aankoop en levering zullen later bekend gemaakt worden.
Het schepen college neemt deze gelegenheid te baat er kennis te brengen aan de landbouwers dat de cokes in Frankrijk door 't leger opgeëist zijn.
Pogingen nochtans zullen aangewend worden bij de bevoegde overheid ten einde bemachtigd te worden de nodige hoeveelheid cokes om de hoppe der aanstaande groeite te drogen te kunnen uitvoeren en aankopen.
Hiertoe worden de landbouwers verzocht de nodige hoeveelheid cokes te komen aangeven in de stadsburelen of in 't bureel van de heer kommissaris.
Poperinghe 5 mei 1917
Namens 't schepencollege Devos

Uit de Belgische Standaard:

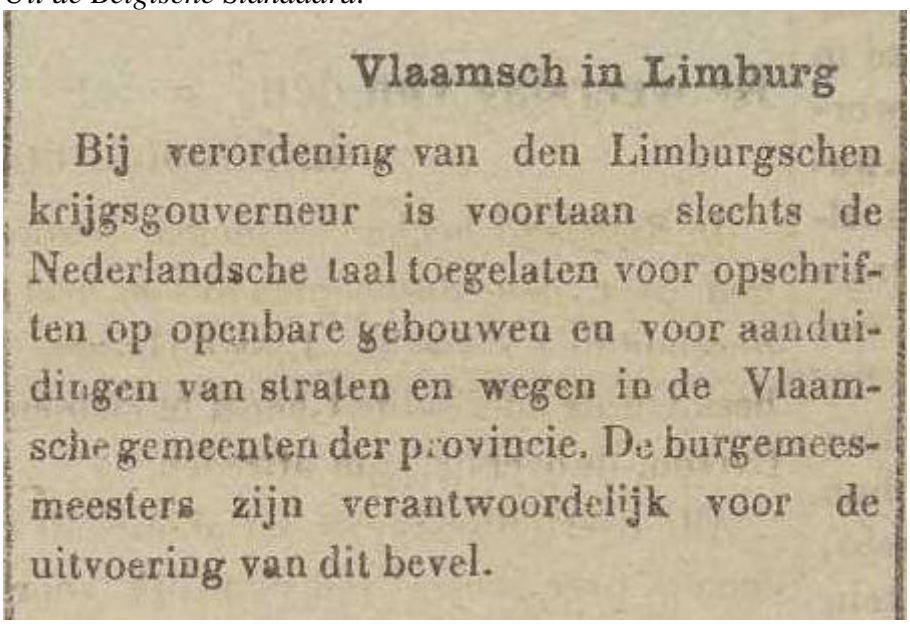

Vlaamsch in Limburg

Bij verordening van den Limburgschen krijgsgouverneur is voortaan slechts de Nederlandsche taal toegelaten voor opschriften op openbare gebouwen en voor aanduidingen van straten en wegen in de Vlaamsche gemeenten der provincie. De burgemeesmeesters zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van dit bevel.

6 mei 1917 – Van Walleghem

Op den zolder van 'De Koevoet' sliepen de mannen van de 3de batterie der Belgen waaronder abbé Jan Coveliers, van 't seminarie van Mechelen. Al met eens een obus ontploft op de oostkant van de zolder juist waar Jan Lag. Het ongeluk was schrikkelijk. De chauffeur en de telefonist op de slag gedood. Jan stervende en 3 andere soldaten gekwetst. De aalmoezenier E.H. Peeters die nooit geen gevaar gekend heeft als het zijn plicht gold en meer dan een decoratie verdiend heeft, was er aanstonds bij en berechtte de brave abbé. Het duurde meer dan een uur eer de gekwetsten konden weggevoerd worden, vermits men eerst een Engelse auto moest zoeken daar de chauffeur van de Belgische gedood was. Mr. Coveliers stierf bij de aankomst te Couthove.

Een van de 3 andere gekwetsten was erg gewond doch zonder gevaar, ook is hij genezen. De 2 overige waaronder de student Vandenberghe van Oost-Roosebeke waren enkel lichtelijk gekwetst.
't Was na de hoogmis dat de burgemeester mij het droevig nieuws van 'Jantje' kwam vertellen. Volgens gewoonte ging er mis gedaan worden op de hoeve van de burgemeester en de brave man die op de hoeve sliep van zijn zoon Marcel, was in de morgen naar zijn hoeve gegaan met het koekebrood telkens gejeund voor het ontbijt van de aalmoezenier en de abbé. Hoe verschoot hij toen hij de droevige gebeurtenis vernam. De abbé was daar zowel thuis, en de burgemeester verteld mij hoe hij bij schaarsheid van werkvolk aan de mannen van de 3de batterij gevraagd had wat te willen helpen.

Belgische Front : Mitrailleuses door honden getrokken op weg naar het front.

Front Belge : Mitrailleuses à traction canine en route vers le front

Gans de zaterdagnamiddag had de abbé met 3 makkers patatten geplant. 's Avonds wilde Lucie hen betalen.
De abbé weigerde, zeggende 'geeft liever mijn deel aan de brouwer' – een lapnaam van een der soldaten. Ik ook was zeer gevoelig bij het vernemen der droeve mare.
E.H. Coveliers was geboortig en woonachtige van Turnhout en de enige zoon ener weduwe. Sedert 2 jaren in 't seminarie was hij pas onderdiaken gewijd toen de oorlog uitbrak en was nu 24 jaar oud. In februari 1915 was hij naar 't Ypers front gekomen, eerst te Brielen, Vlamertinghe en Yper waarna van juni 15 tot januari 16 in de nabijheid van 't kasteel van Verschoore – daar woonden hij verschillende maanden in een beerkelder. Daarna verbleef hij op de hoeven van Cyriel Claeys en Theophiel Dauchy en sedert november 16 bleef hij bij de kanons aan de vijverdam. Sedert meer dan een jaar was jan onze goede vriend, en was zelden te kort in onze veertiendaagse priestervergaderingen op de Clytte ofte Reninghelst. Tijdens zijn verblijf bij Theophiel Dauchy ging hij dagelijks na de mis ontbijten bij de E.H. Pastoor van de Clytte en onder 't smoren ener pijpe waren zij aan 't redekavelen over letterkunde en

andere studiën. Daar kon Jan zich bijna vergeten, en meer dan eens heb ik hem bezweet zien aankomen op de hoeve van Cyriel Lamerant waar hij de doktoor moest vinden voor het ziekenrapport. 't Was een rappe kop en een doorvlaams karakter: godvruchtig, eenvoudig, kalm, vastberaden, moedig en gezellig en zou later voorzeker een goede priester geworden zijn.

Die nacht werd ook **Poperinghe** meest aan de Werf, gebombardeerd. Te Kemmel werd de stalling van brouwer Dambre in brand geschoten. Het was een der bangelijkste nachten van de oorlog.

Een held onderscheiden.
Koning George van Engeland na de groote troepeninspectie een Australischen held het eerekruis op de borst hechtende.

Maandag 7 mei 1917 – Baert A.

Gelijk de voorgaande nacht te midden een aanhoudend hevig geschut krijgen wij om 9 ½ uur 4 obussen om 12 uur 3 en om 4 ½ nog 7 grote obussen die vallen op de Werf rond het 'Lammetje'. Een is gevlogen tot aan de hofstede Fleurebaey op 20 minuten over de stad. Gans de streek van Yper tot Veurne werd erg beschoten
Men spreekt van 1000 obussen op Yper. Ook op Vlamerignhe, Brandhoek, tussen de Paters en Westvleteren, Woesten, ouderdom, enz. enige vilen bij den Drogen Tak, Reepken, er kwamen er tot bij de Ster. 's Avonds om 10 uur kost een vlieger 2 bommen rond De papegaey. Op heden hebben de Engelsen op dit front 650.000 obussen afgeschoten op enkele uren.

Dinsdag 8 mei 1917 – Baert A.

Veel geschut, veel beweging. De inwoners van De Clyte en omstreken gaan op de vlucht. In Vlamertinghe ordt een depot van 4000 obussen in brand geschoten.

BELGISCH FRONT

8 Mei 20 uur. — Hevige artillerie-strijd om Boesinghe. De bommenstrijd werd verleden nacht met groote bedrijvigheid om Het Sas doorgevoerd.

8 mei 1917 – Albert Denys – Dagboek

Naar Clytte, op rijwiel van Hosdey. Druk gewoel en gewemel van Engelsen aan de statie, langs weg van Reningelst en ook

zelfs op de plaats, ja zelfs tot op de Clytte, was ’t een kamp op ’t andere. Hoe schieten de Duitsers op al dit vervoer niet. Ware het bij ons… mauvais. De Clytte had de 2 avonden te voren een schrikkelijk bombardement gehad van 400 en 600 obussen. De onzen hadden zelfs een tir de represaille gedaan (trommelfeber was’t) die ook verselijk was. Want nooit sedert de slag van Steenstrate (1ste maandag daarna) heb ik zo horen schieten. De Belgische artillerie zelfs had doden. Sommige Engelse soldiers zelfs waren door
de Duitsers onregelmatige tir zot geworden en toebibmannen vertelden ons dat zij er een mortier ontwapenen hadden denkende dat hij ongelukken zou doen. ‘k Sliep daar in ’t bed waar reeds 27 generaals de ruste genoten hadden en ’s anderendaags zelfs was er wederom een in. In de mis gingen er wel een honderdtal Ieren te communie. Treffend en roerend was ’t die oorlogsmannen ter heilige tafel te zien naderen. Schoon voorbeeld voor de Belgen. Arrondissementscommissaris Biebuyck bezocht ons ook. De tijd vloog voorbij al smoren en roken tot de middag.

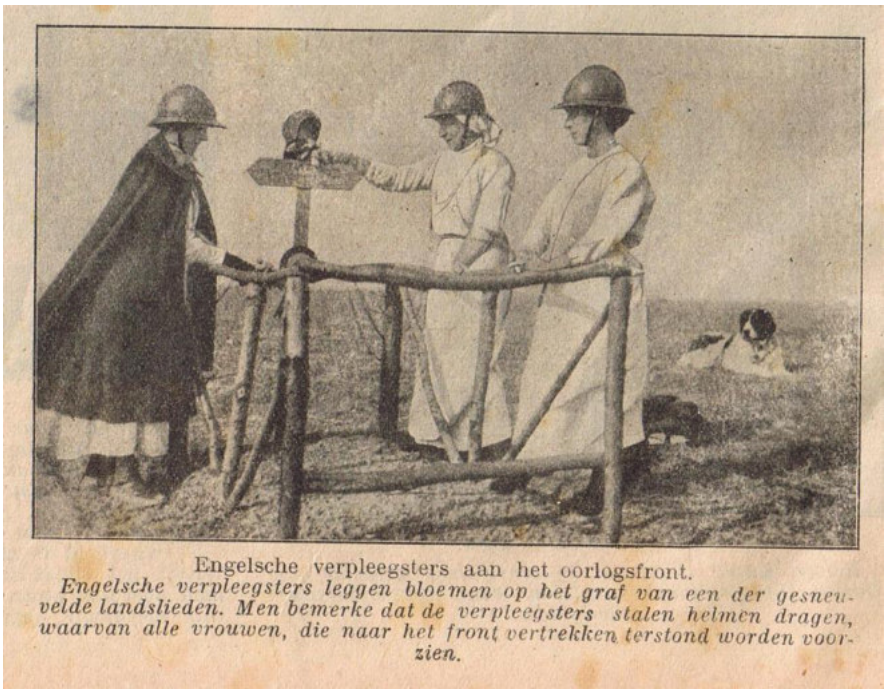

Engelsche verpleegsters aan het oorlogsfront.
Engelsche verpleegsters leggen bloemen op het graf van een der gesneuvelde landslieden. Men bemerke dat de verpleegsters stalen helmen dragen, waarvan alle vrouwen, die naar het front vertrekken terstond worden voorzien.

8 mei 1917 – Van Walleghem

In den avond en in de nacht doen de Engelsen 3 maal telkens gedurende een half uur een tir de représailles op gans het Duits front en achterfront van deze secteur om zich te wreken over de dagelijkse geweldige bombardementen der Duitsen. Al de kanons van gans de streek waren in werkng; de Duitsen zonden vele bommen naar den ouderdom en in de weide van weduwe Beernaert werden 6 soldaten en 11 peerden gedood. Te Poperinghe in de O.L.Vrouwkerke had de begraving plaats van de 3 gedode kanonniers. Deze begon om 11 uur en was zeer schoon en treffend. Veel officieren en meer dan 100 soldaten waren tegenwoordig. De commandant graaf **Dumonceau** sprak een zeer schone lijkrede uit, zei een woord lof van ieder in t bijzonder, doch meest van Coveliers. ’s Achtenoens ging ik met Mr. Kapelaan naar de Clytte en vond er de abbé Cos die met 2 of 3 andere vrienden van de begraving kwamen, ’t waren deze die ons alles vertelden. De burgemeester van Dickebusch was ook tegenwoordig in de begrafenis van zijn vriend.
De commandant Dumonceau, die de lijkrede uitsprak was zelf een voorbeeld van moed, die nooit voor geen gevaar achteruitging en Mr. Coveliers had hem, vooraleer te sterven, ,om zijn moedig gedrag geluk gewenst.

8 mei 1917 – Brievenboek Krombeke

Aan de generaal IV DA

Vraag om de autorisatie te verkrijgen tot het bouwen voor Van Eecke Narein om een huis te bouwen van 6 op 5 meter in hout en plak en stak in de Rousbruggestraat op de eigendom achter het huis bewoond door Pierre Verbrigghe.

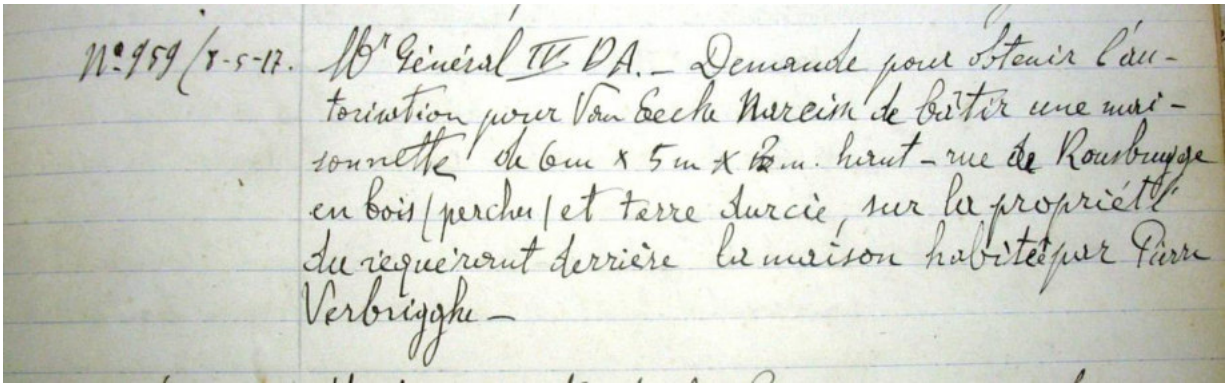
N°959/8-5-17. Mr Général IV DA. – Demande pour obtenir l'autorisation pour Van Eecke Narein de bâtir une maisonnette de 6m x 5m x 2m. haut – rue de Rousbrugge en bois/perchis/et terre durcie, sur la propriété du requérant derrière la maison habitée par Pierre Verbrigghe –

Woensdag 9 mei 1917 – Baert A.

't Geschut houdt aan. Vliegerbommen op Proven.

9 mei 1917 – Van Walleghem

's Nachts weerom veel geweld.
In de namiddag ga ik naar het hospitaal van Couthove, de gekwetste Dickebuschnaren bezoeken. Jules Perdieu is juist overleden. Paul Fournier aan de beterhand. Vrouw Rubrecht lijdt zeer veel. Ik bemerk dat de zalen zeer gezond zijn en verneem dat de gekwetsten daar wel bezorgd zijn. E.H. Callewaert, onderpastoor van St. Maerten van Yper is er aalmoezenier.

Donderdag 10 mei 1917 – Baert A.

Het geschut is veel verstild. Bommen op Hazebrouck. Een vlieger lost een bom bij 't kerkhof.

Le Matin – 10 mei 1917 – RAB – Maes

Un nouveau gaz asphyxiant

M. Beach Thomas, correspondant de guerre du *Daily Mail* sur le front britannique envoie à son journal les détails suivants :

« Sur toute la longueur de notre ligne courait une vague d'un nouveau gaz asphyxiant au travers duquel casqués et masqués nos hommes chargèrent. De plus en plus les Allemands ont recours aux gaz. Des obus les apportent dans nos lignes, des cylindres de plus en plus nombreux les déversent sur nous, sur nos troupes, sur nos batteries.

» C'est l'arme avec laquelle aujourd'hui ils s'efforcent de nous barrer la route, de nous gêner, de nous tuer des hommes.

» Malgré tout c'est encore eux qui souffrent le plus de ce moyen de combat. D'ailleurs quand ils nous envoient des obus à gaz asphyxiants, nous en envoyons immédiatement à notre tour. »

11 mei 1917 – Van Walleghem

Kalme dag, iets waaraan wij niet meer gewend zijn. In de nuchtend werpt een Duitse vlieger 5 bommen aan de Werf te Poperinghe. …
Nieuw order waarbij gewoon bier nu 15 centiemen de pint en de 25 centiemen de 2 pingen verkocht worden. Het staatsblad meldt dat de 2de helft van de klas van 18 op de 1ste juli het leger moet vervoegen.

Vrijdag 11 mei 1917 – Baert A.

Alles kalm en stil, nog al veel beweging. Enige vliegers lossen 4 bommen, Werf tot aan de Crombekestraat.

11 mei 10917 – Albert Denys

De 11de 's morgens rond 4 uur kregen wij nog 4 bomen van vliegers waarvan een in de hof der Penitenten op 80 meter van ons huis.

Oorlogs tijdingen

BELGISCH FRONT

11 Mei, 20 uur. — Gedurende den nacht heeft een Belgische post een duitsche patroelje, die poogde in onze linie te dringen om Oud-Stuyvekenskerke, uiteengedreven.

Zaterdag 12 tot zaterdag 19 mei 1917 – Baert A.

Niet te veel geschut, maar een beweging dat horen en zien vergaat en altijd maar soldaten op dag en nacht. Men vraagt zich af of er nu toch iets ernstigs op handen is. Ook nog maar immer munitie en altijd nieuwe kanons op. Het vliegplein aan de Keizelaar' wordt in gebruik gesteld.

11 mei 1917 – Brievenboek Krombeke

Aan de minister van Binnenlandse zaken – Le Havre
Vraag van Garmyn Cyrille, bakstenenbakker om de toelating te krijgen voor **Leon Wybaillie**, geboren de 7de januari 1901 te Oost-Nieuwkerke, en hier gedomicilieerd en momenteel verblijvende in de Belgische schoolkolonie St. Auban-Epinoy om te komen werken in de brikkenbakkerij te Krombeke, waar ik een onvolledige werkploeg heb om bakstenen te bakken voor het Belgisch leger. Deze jongen heeft reeds hier gewerkt in de zomer 1914 – eveneens in de basteenbakkerij. Ik heb mijn vraag ook reeds gesteld aan de militaire Gouverneur te De Panne.

12 mei 1917 – Brievenboek Poperinge

Aan de gouverneur en de aan de Town Major
Wij hebben de eer om U mee te delen dat we op de 10de bezoek gekregen hebben van de afgevaardigden van het Britse leger en van de provincie om onze klachten te onderzoeken die we sedert augustus 1916 gecommuniceerd hebben betreffende **de vervuiling van het water van de Vleterbeek.** Door het bezoek ter plaatse is overduidelijk en ontegensprekelijk gebleken voor de verschillende afgevaardigden dat het Britse Leger alleen de oorzaak is van deze vervuiling doordat zij aldaar het vervuilde water van het hospitaal aldaar en specifiek van de wasserij lozen. De bevolking van de stad is door dit feit hun enige bron die zij sedert alle tijden heeft, van zuiver water, ontnomen.
Vandaar dat we U willen vragen om te willen tussen komen bij het Britse leger om deze onrechtvaardige situatie op te lossen en dat zij een middel zoeken om onze bevolking **drinkbaar water** te bezorgen om in haar behoefte te voorzien.
Van de verschillende methoden die ons voorgesteld zijn lijkt het ons dat **de bouw van twee artesische putten** het beste uit te voeren en het meest praktisch om te komen tot een directe oplossing. De zaak is ten andere dringend gezien dat we in de lentemaanden gekomen zijn. **De brouwers** zijn bijna verplicht om met hun productie te stoppen omdat zij in de stad geen drinkbaar water vinden.
Wij hopen, op uw welwillendheid, dat u zal willen tussenkomen onzer gunste om zo snel als mogelijk hiervoor een oplossing te krijgen.

De Legerbode

De oorlog heeft in menige omstandigheden het vernuft van de meeste jassen doen blijken. Zij hebben, volgens de in ons leger aangenomen uitdrukking, geleerd hun plan te trekken. Zij hebben op alle mogelijke wijzen, het stelsel D. toegepast. Wie zal zeggen hoeveel geduld, hoeveel initiatief, hoeveel geest zij hebben nodig gehad om hun verblijfplaatsen, zowel die van de eerste linie als die achter het front, wat comfortabeler in te richten? Daar zijn geen trukken die ze niet weten uit te vinden om toch maar aan de nodige 'stook' te komen.
Ze zitten met hun gevieren in de loopgraaf. Hoe de koffie warm gekregen? Een stoof is er niet, en 't hout dat men daar achter de loopgraaf oprapen kan, is ellendig nat. Gaan ze nu koude koffie drinken? Helemaal niet. Een keersken onder hun blikken kan die op drie in de grond gesteken patronen staat en zo zijn ze klaar.

Het gebruik van auto's aan het front.
In Russisch Polen worden automobielen gebruikt om het hooi voor de fourageering op gemakkelijke wijze spoedig naar het front te vervoeren.

Geïllustreerd zondagsblad

Artilleurs hebben grote Duitse bommen in allerbeste pannen veranderd. En dat zonder meer gereedschap dan een hamer en een beitel. Ik spreek niet van de duizend voorwerpen die ze met granaathulzen of buizen vervaardigd hebben. Een makker heeft een veiligheidsschermes vervaardigd met de stukken koper uit het binnenste va neen granaatbuis.
Dit vernuft blijkt op duizende, soms zeer vermakelijke wijzen. Zo had onlangs de commandant van een batterij besloten, als voorbeeld, op te treden tegen enige belhamels. Rekels, zegde hij, na ze flink de bol te hebben gewassen , gij zult drie dagen cachot hebben. In dit geval, het gebeurde op het front, bestond het cachot uit een tamelijk donker hok, naast de hoeve waarin het personeel van de batterij gekantonneerd was, en zonder de minste meubelen.
De commandant zorgde er zelf voor dat de mannen goed opgesloten werden.
De inspectie van hun weinig gemakkelijk logies gaf hun niet zo'n diepzinnige gepeinzen in als Xavier de Maistre, die de reis rond zijn kamer maakte:

- 't Ziet er maar smerig uit, zegde de eene.

- De meubelen zijn gaan vliegen, stelde een ander vast…
- En geen stoof..

Dit waren, misschien in nog minder academische uitdrukkingen, hun voerpeinzingen. En alle drie besloten.

- Wij zullen ons plan moeten trekken…

Zij deden het ook en dat tot hun gehele voldoening. Hoe zij er in gelukten? Ik weet het niet, maar ’s avonds hadden zij een tafel, banken, een stoof en om hun vrije tijd te gebruiken, een harmonica op den koop toe.
En zij maakten zich geen verdriet gedurende de drie dagen dat hun gevangenschap duurde.
Moet ik nog verder spreken van jassenvernuft?
Men mag zeker zijn dat op de dag, als het er op aan zal komen de gemene en koppige Moffen te lijf te gaan, hij ook wel zijn plan zal weten te trekken, om den vijand lelijk aan zijn vel te zitten – juist zoals hij dat deed te Luik, te Antwerpen en aan den Yser.
Stalky

BELGISCH FRONT

13 Mei, 20 uur. — De artillerie-strijd was nogal hevig. Om Diksmuide werd schrikkelijk met grenaden gevochten en met bommen om het Veerhuis.

Een duitsch vliegtuig werd gister boven het bosch van Houthulst door een Belgisch vlieger neergeschoten.

Legerbode

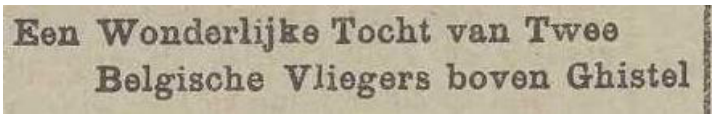

Een Wonderlijke Tocht van Twee Belgische Vliegers boven Ghistel

Men weet dat te Gistel het bijzonderste Duitse vliegplein is aangebracht. Het werd reeds meermalen gebombardeerd; maar nooit kwamen we de wondertoeren te weten die bij zulk bombardement gebeurden. We kunnen toch ’t volgende meedelen:
Maanden geleden stegen de Belgische vliegers Jenatzy en Rollin in een tweedekker Farman op, om het vliegplein van Mariakerke met paaseieren te begunstien.
Boven Westende, gerochten ze plotselings in een Duits vliegersescadrille dat van Duinkerke weerkwam. De nacht was pikdonker, maar Rollin verkende een toestel in de klaarte van de maan die een ogenblik door de wolken brak. Een zelfde gedacht kwam de beide Belgen te binnen: de Duitse vliegtoestellen opvolgen om een slag te slaan.
Boven Ghistel gekomen zien onze vliegers de Duitse ‘maten’ lichttekens uitzenden. Van op de grond worden andere lichttekens gegeven en een vuur ontstoken. In de klaarte zien Jenatzy en Rollin het Duitse vliegplein helemaal afgetekend. De Duitse vliegers dalen neer en de lichten doven uit.
Onze vliegers doen met hun zaklampje dezelfde tekens. Weer worden de lichten en het vuur aangestoken. De Farman daalt. De Duitsers staan buiten de hangars. De toestellen zijn nog niet opgeborgen. Op 50 meter hoogte gekomen laat Rollin plotselings zijn vier bommen vallen midden de groep Duitse vliegtuigen. De luchtverplaatsing is zo hevig dat de Farman wel honderd meter hoog geslingerd wordt. Maar dadelijk daalt hij weer en kruist op 20 meter het vliegplein op en af. Rollin doet zijn machinegeweer werken en mitrailjeert de Duitsers en hun tuigen dat het een aard heeft. Na de eerste schrik werden op de beide vliegers, geweren, machinegeweren en shrapnells afgevuurd, maar deze ontploften op duizend meter hoofte in ’t ijle.
Behouden kwamen de beide vliegers dan weer. Later werd uit zekere bron vernomen dat verschillende hangars vernietigd en een tiental toestellen verbrijzeld werden.
Haast een sprookje uit duizend en één nacht, hé!

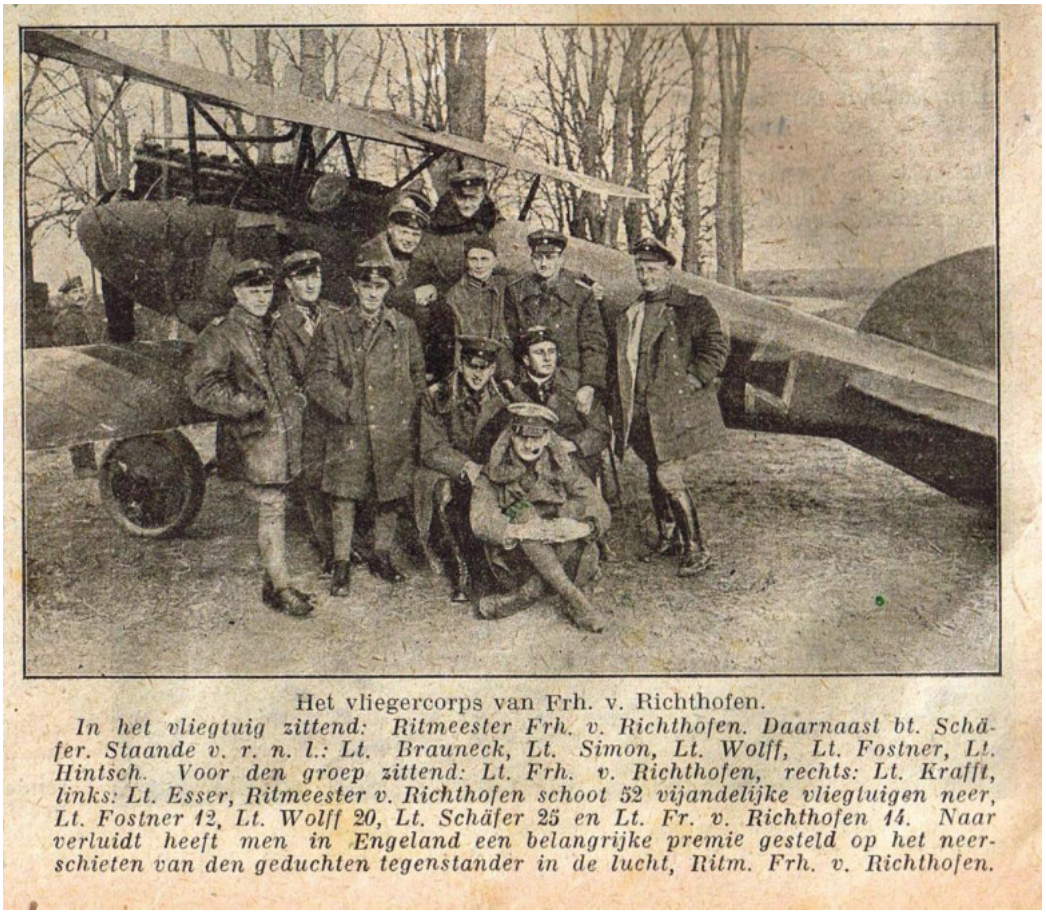

Het vliegercorps van Frh. v. Richthofen.
In het vliegtuig zittend: Ritmeester Frh. v. Richthofen. Daarnaast bt. Schäfer. Staande v. r. n. l.: Lt. Brauneck, Lt. Simon, Lt. Wolff, Lt. Fostner, Lt. Hintsch. Voor den groep zittend: Lt. Frh. v. Richthofen, rechts: Lt. Krafft, links: Lt. Esser, Ritmeester v. Richthofen schoot 52 vijandelijke vliegtuigen neer, Lt. Fostner 12, Lt. Wolff 20, Lt. Schäfer 25 en Lt. Fr. v. Richthofen 14. Naar verluidt heeft men in Engeland een belangrijke premie gesteld op het neerschieten van den geduchten tegenstander in de lucht, Ritm. Frh. v. Richthofen.

Het vliegercorps van Frh. v. Richthofen.
Generaal v. Hoepner, bevelvoerend generaal der Duitsche luchtstrijdkrachten, bezoekt het vliegercorps.

Der Rote Baron

Snoopy and the red baron – is te vinden op youtube
https://www.youtube.com/watch?v=u_nHdUimSi8

After the turn of the century
In the clear blue skies over Germany
Came a roar and a thunder men had never heard
Like the screamin' sound of a big war bird

Up in the sky, a man in a plane
Baron von Richthofen was his name
Eighty men tried, and eighty men died
Now they're buried together on the countryside

Ten, twenty, thirty, forty, fifty or more
The Bloody Red Baron was rollin' up the score
Eighty men died tryin' to end that spree
Of the Bloody Red Baron of Germany

In the nick of time, a hero arose
A funny-looking dog with a big black nose
He flew into the sky to seek revenge
But the Baron shot him down - "Curses, foiled again!"

Ten, twenty, thirty, forty, fifty or more
The Bloody Red Baron was rollin' up the score
Eighty men died tryin' to end that spree
Of the Bloody Red Baron of Germany

Now, Snoopy had sworn that he'd get that man
So he asked the Great Pumpkin for a new battle plan
He challenged the German to a real dogfight
While the Baron was laughing, he got him in his sight

That Bloody Red Baron was in a fix
He'd tried everything, but he'd run out of tricks
Snoopy fired once, and he fired twice
And that Bloody Red Baron went spinning out of sight

Ten, twenty, thirty, forty, fifty or more
The Bloody Red Baron was rollin' up the score
Eighty men died tryin' to end that spree
Of the Bloody Red Baron of Germany

Well, ten, twenty, thirty, forty, fifty or more
The Bloody Red Baron was rollin' up the score
Eighty men died tryin' to end that spree
Of the Bloody Red Baron of Germany

Nummer 178B **Doos Gazette** **mei 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Dat was, is altijd beter, al regende het honing. Dit past op zulke; die altoos willen, dat de voorige tijden beter zyn geweest, dan die zy nu beleven. Het spreekwoord speelt aardig op de dubbelzinnigheid van het woordeken *was*; 't geen beduid dat geweest is, en ook *was*, wasch, 't welk de byen maken.

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 570 slimme lezers

Beste abonnee

Jean-Piere Descan – heeft weer een verhaal geschreven – en daarrond een tentoonstelling gemaakt; **De Woestenaar in de Beeldenstorm** ofte het wonderjaar van Jan Denys – 1566 – 1567. Deze kan je gaan bezien in de Sint Rictrudiskerk te Woesten. Ze loopt van de 4de juni 2017 tot de 30ste juni 2017 en is open telkens van 9.00 tot 18.00 uur.

&

Bezoek het digitaal museum over 650 jaar Poperingevaart

https://www.arch-poperinge.be/Poperingevaart.html

Van **Kristof Papin** *kreeg ik de hieronder staande aanvulling voor het digitaal museum over 650 jaar Poperingevaart.*

De economische en politieke motieven voor de aanleg van de Poperingevaart (1187 & 1366) – Kristof Papin

De feestelijkheden die gepaard gaan met de viering van 650 jaar Poperingevaart zijn een ideale gelegenheid om te wijzen op de achterliggende redenen die aan de grondslag lagen van de beslissing om de Poperingevaart te gaan delven. Die beslissing is er niet zomaar gekomen en nadat Filips van den Elzas een eerste keer die beslissing neemt in 1187 duurt het dan nog bijna twee eeuwen vooraleer Lodewijk II van Male in 1366 het definitieve startschot geeft. Een trage politieke besluitvorming of zit daar meer achter? In deze bijdrage gaan we dieper in op de achterliggende redenen voor de late uitvoering van deze werken.

Economisch

De motieven om over te gaan tot het graven van de Poperingevaart zijn natuurlijk economisch. Op het eind van 12de eeuw is de stad in volle economisch bloei, neemt het deel aan de Champagnejaarmarkten, is het actief op Engeland en openen de eerste exportmarkten

zich. De vaart is vooral nodig in eerste instantie om de Engelse wol, een basis voor de lakennijverheid, aan te kunnen voeren via de haven van Nieuwpoort. Van tweede orde is de bereikbaarheid via de zee van belang voor de export van de afgewerkte lakens. Een deel vond zijn weg over land, maar een deel werd via de zee naar zijn verre bestemmingen gebracht. Poperinge had maar één uitweg naar zee, en dat was via een nieuw aangelegde verbinding met de bevaarbare IJzer die in Nieuwpoort het zeegat koos. Zowel in 1187 als in 1366 was de Poperingse economie in volle bloei, met dien verstande dat het in 1187 geen (nog) bedreiging vormde voor de economisch positie van Ieper, terwijl in 1366 de kaarten geheel anders lagen en dat Poperinge zich zo had opgewerkt (en Ieper zoveel van zijn pluimen had verloren), dat beide bijna even groot waren, maar Poperinge met nieuwere producten veel betere afzetmarkten had. Deze geschiedenis hier gans uit de doeken doen zou ons te ver leiden.

Politiek

Het grote verschil is evenwel de politieke situatie in 1187 en 1366. Het is van graaf Filips van den Elzas bekend dat hij grote investeringsprojecten in de economische sector heeft opgezet. Hij stichtte de zeehavens van Grevelingen, Nieuwpoort, Damme en Biervliet. Deze laatste twee waren van vitaal belang voor Brugge, die van Nieuwpoort voor de stad Ieper en in mindere mate voor Poperinge en de haven van Grevelingen verbond Sint-Omaars met de zee. Niet toevallig zijn dit de grootste lakenproducten van de 13de eeuw geworden. Voor de uitbouw van zijn 'staat', zijn graafschap Vlaanderen, rekende hij op de medewerking van de grote steden. Hij is dan ook de graaf die deze steden hun keure gaf, een aantal vrijheden, in de hoop hen aan zich te binden. En hij is daar wonderwel in geslaagd. Maar hij had vooral oog voor de grote steden: Sint-Omaars, Dowaai, Ieper, Brugge en Gent. De kleinere steden lagen hem minder omdat hij daar onvoldoende militaire en politieke machtsbasis kon uitbouwen. Waarom de vaart uiteindelijk dan niet gegraven werd is onduidelijk. Misschien was de abdij van Sint-Bertijns op dat ogenblik niet geïnteresseerd in dergelijk zware investeringen.

De reden van Lodewijk II van Male om het bijna twee eeuwen oude privilegie op te diepen was ingegeven door zijn alom bekende realpolitik. De context was geheel anders. Lodewijk van Male stond onder druk van de grote steden en hij wilde beletten dat deze een coalitie tegen hem zouden gaan vormen. Het graafschap had geregeld af te rekenen met opstanden, vooral binnen de lakennijverheid. In deze context gaf hij Poperinge naast de hernieuwde toelating de vaart te graven ook bv. een uitbreiding van zijn recht op verbanningen uit te spreken. Daardoor kwam het haast onmiddellijk terug met Ieper in conflict. Dat er snel werk werd gemaakt van de effectieve werken toont de haast aan waarmee Lodewijk van Male zijn politiek ten uitvoer wilde brengen. Hij zou in 1367 bv. ook Roesbrugge een lakenprivilegie geven, dat hen het recht gaf een lakenhalle te bouwen. Ieper was not amused maar liet ditmaal betijen. Deze laatste stad was van zo'n 40.000 inwoners omstreeks 1250 met meer dan de helft gekrompen tegen 1366. Op dergelijke manier kreeg Lodewijk van Male de kleinere steden in zijn kamp en kon hij de centrale instellingen, waaronder de audiëntie, verder uitbouwen.

Conclusie

De reden voor de toelating in 1187 en 1366 hebben natuurlijk een economische grond maar de politieke beslissing was precies tegenovergesteld ingegeven. Dat kan vreemd klinken maar is dat absoluut niet. Het is inherent aan de politieke besluitvorming waarbij de politieke belangen primeerden op economische.

Nieuw in het museum van 650 jaar Poperingevaar: Een fotofilm over de boten te Clairmarais, de boten die eveneens op de Poperingevaart voeren.

Op wandel met Daniel Liefooghe

Eén van de aangename zaken die moeten gebeuren wanneer men een historisch onderzoek doet, is het plaats onderzoek Vandaar dat ik, samen met de fotograaf Daniël Liefooghe de Garonde ging opzoeken. Daniël zorgde voor een prachtige fotoreportage, waaruit ik er hier slechts 6 haal. Er zal meer te zien zijn op de tentoonstelling rond de Poperingevaart.

De Garonde , op de rechterkant, ligt omzeggens in de schaduw van het klooster.

Naast de ‘elst’, het busselken van de Garonde, ligt een prachtige holle bosweg.

In de diepte van deze 'ketel' vinden we de twee bronnen, waar het water van de Quabeke uitspoelt. Op een goede 300 meter van de bronnen, vinden we al een 'echte' beek.

Zie verder: https://www.arch-poperinge.be/Poperingevaart.html

De kleine vaart

Tussen de Pottestraat en de Kruisvaart lag de Kleine Vaart. Zoals we zien op de kaart uit de Atlas der Buurtwegen (1841) wordt deze vaart gevoed uit de Hipsbeek en vooral ***de Bommelaarsbeek****.*

De Hipsbeek wordt zo genoemd omdat ze het water uit **de Hipshoek** *meebrengt.*
Van waar de naam **Bommelaarsbeek v***andaan komt, is mij tot nu toe onbekend. We komen die naam heel laat tegen.* Henri Vandenberghe *stelt in zijn 'Toponiemen van Groot Poperinge' dat hij het toponiem* **Bommelaersbeke'** *(SAP 511) voor het eerst in 1762 vindt en betekent dan zoveel als de beek die 'bommelt'*
Een bommelaar is dan iemand die bommelt.

In het Woordenboek der Nederlandse Taal (WNT) schrijft men daarover:
Bommelen: *bommelde, heeft gebommeld.* Hetzij frequentatief van *Bommen* (I), hetzij ten deele ook afleiding van *Bommel* misschien eigenlijk twee woorden, die niet meer uiteen te houden zijn. *Enerzijds vindt men het woord voor een geluid zoals van hommels* - Gonzen, brommen, mommelen.
Waer toe dient het, … te **bommelen** als een hommel, en geen heunigh of wasch te maken? DE BRUNE, *Bank.* 1, 467 [1657].Wat mag het zyn, dat daar zo dommelt? Zou 't wel een hommel zyn, die **bommelt?** Of word'er ver van hier getrommeld? TUINMAN, *Rymlust*, 366."Als de bimmelbam **bommelt,** dan ben ik kant en klaar", riep hij Everaart toe. "Ik trek naar de mis", TEIRL.-STIJNS, *Arm Vl.* 2, 190.'t Is 't lijk van een Arme: geen vriend volgt het lijk. Er **bommelt** geen domklok, zijn deugden ten blijk! V. DUYSE, *Ged.* 47.Hoor den wind **bommelen** over de daken, DE BO [1873].— Den donder **bommelde** op sijn kamer, ende verbrande hem sijn hemdemauwe, DE VYNCK bij DE BO [c. 1650].
Anderzijds - Evenals *rommelen, stommelen, bobbelen* (zie ald.) en andere dergelijke verklankende ww., duidt ook *bommelen* niet alleen een geluid maar ook eene beweging aan, t. w.: aan iets hangende **heen en weer slingeren**.

We komen de term 'bommelen' in Poperinge één enkele keer tegen in een reglement van de 24ste augustus 1566[1]*. Daar lezen we:*

[1] SAP 467 – Resoluties 24 augustus 1566

‘Es by de wet deser stede aen eenyeghelyck verboden, wie hy sy,
nyemant ghesondert, nyet meer jonghe knechtjens, meyskens dan andere,
dat hem nyemant en **vervoordere in eenighe kercken te spelen, cloppen, bommelen ofte allerhande ongheoorloofde faicten, dronckenschap ofte malichen te doene**
ofte aldaer te bedryvene,
op de boete van 5 s.p. telcken reyze bevonden zynde, ….

‘Bommelen’ werd dus alleszins in de 16de eeuw gebruikt te Poperinge en betekende toen lawaai maken. Gecombineerd met het ‘weg en weer slingeren’ kunnen we misschien stellen dat de Bommelaarsbeek, de beek is die meandert en daarbij gelid maakt.

De Bommelaarsbeek ter hoogte van de Koestraat te Poperinge

Zoals reeds vroeger gesteld werd om het peil van de vaart te kunnen regelen er een waterbekken aangelegd, de Sint-Bertinusvijver; wat nog steeds door oudere Poperingenaars het ‘Watergat’ wordt genoemd.
Het Watergat is te bereiken langs ‘Scindles’.
Op de foto hieronder van februari 2017 zien we het Watergat in zijn huidige toestand.

Zoals we zien op de voorgaande kaart van de Atlas der Buurtwegen kruist de Bommelaarsbeek de huidige Pottestraat, vroeger 'Potterstraat' genoemd.
We vinden de **'Potrestraet'** *of '***Potterstraat'** *voor het eerst terug in de akte omtrent de 'cockerulle' – opstand te Ieper in* **1281.** *Ten gevolge hiervan werden een groep Poperingenaars ondervraagd, en verschillende van hen woonden in de Potterstraat.*

Potter *is volgens het WNT – Woordenboek Nederlandse Taal – misschien wel afkomstig van 'spotter'. Daarmee werd een persoon bedoeld die een ongeregeld leven leidt, die zich niet kan schikken naar de maatschappelijke orde, een landloper, schooier of bedelaar.*
Er worden heel wat voorbeeldzinnen aangehaald, waaronder zo ziet men potters sno een eighen tale maken… Waarmee men dan de boeventaal bedoeld.
Bij Beaumont rond 1620 haalt men de volgende zin: .Ghy geeft u voor kluchtigh uyt, Maer ghy en sijt niet als een guyt, Onguyr, en vuyl, een rechte potter Een ongesoutte, grove spotter.
Potterachtig is dan gelijk aan 'schelms'; een potterdeuntje is een loszinnig liedje.
Westeraen schrijft rond 1653 het volgende: Geen hoer, geen lichte vinck. Die heele nachten deur syn potter-deuntjes quinck, betree uw dorpelen.
***Een Potterkleed is een bedelaarsplunje** en pottersranken zijn schurkenstreken.*
We kunnen dus niet anders besluiten dan dat de Potterstraat, de straat was waar de potters of de schooiers woonden.

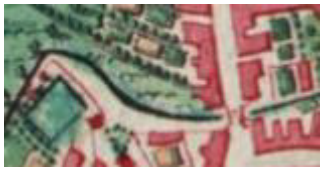

De Potterstraat kruist de Bommelaarsbeek die vroeger gewoon de beek werd genoemd en daar lag de **Steenbrugge.** *We vinden op de 12de juni 1578 de volgende akte in de register van de halmen.*

Vanaf de Pottestraat zien we dat de Kleine Vaart 'rechtgetrokken'

is en momenteel – buiten een klein gedeelte, volledig overdekt. We komen hier ook in één van de oudst bewoonde buurten van Poperinge.

't Mechelstraatje en de Ingelbilk

20 maart 1559 – Halmen – SAP 364 – Gasthuisstraat – 't Mechelsstratken

Op de 20ste maart 1559 *koopt Lauwys Makeblyde een stuk grond in de Gasthuisstraat.*

Lauwys Makeblyde heeft ghecocht jeghens **Pieter Verstegghele**
een huus, erfve ende cathelen – mortelvast, naghelvast ende cavelvast
staende in de **Gasthuusstrate** metgaders de schuere, stallen, upgaende ende draghende bomen daer up staende – streckende van vooren te **Gasthuusstraete** – achterwaert **tot tMechels stratken**[2] – *kadaster 684 – 683 – 86 deels 87a en 91b en a.*
de westzyde jeghens **tleen** van Jores vande Goesteene (kadaster 685a)
ende derfve van **Cristiaen van Bambecke** – (kadaster 85 en 84)
de oostzyde jeghens derffe van **Christiaen van Cales** – (kadaster 682a – 681) – ghelast de ghehele ervffe met een grepe an den heere

Noch i ½ ghemet lants ten twee bilcxkens ligghende in de **Potterstraete** daer inne begrepen de ervffe onder thuus van **Anthonis Delnef** metgaders drye huussekens ende alle upgande bomen stande up de voorschreven ervffe metter west zyde op de Potterstrate –
de oostzyde jeghens tleen van Cristiaen Sanneken – tnorthende ant **leen** van **Jan de Backere** ende tzuuthende **tot tMechels stratken**
omme de somme van vier hondert ponden grooten ghereet ghelt ende ij schele te godspenninck
ghealmpt over ervffe int jaer xvc lviij voor paschent de xx dach van marte

We nemen aan dat dit eerste erf dat Lauwys Makeblyde koopt de kadasternummers 684 – 683 – en verder 86 – en deels 87a en 91 en b heeft.

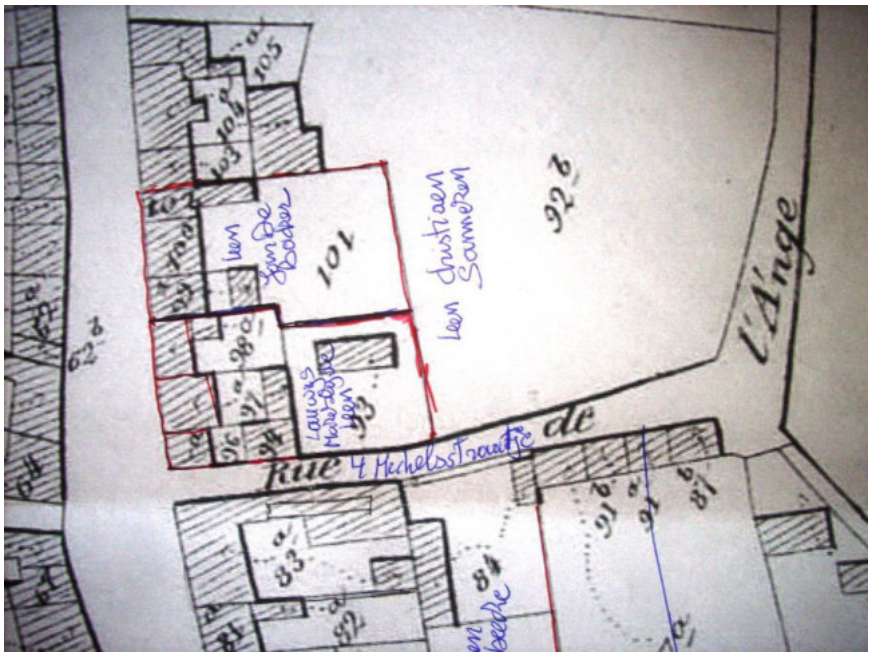

Het valt ook op dat deze erven 'lenen' genoemd worden en dat deze ook volgens het testament van Jan Debacker onder de Salische erfeniswet vallen, waarbij de gronden naar de oudste zoon gaan.
Het feit dat dit stuk grond omschreven wordt als een 'leen' getuigt er alleszins van dat het zomaar niet een ordinaire portgrond was. Het was waarschijnlijk één van de 14 kleine lenen die

[2] Het vroegere Mechelsstraatje, is het huidige Engelstraatje

binnen de jurisdictie van Poperinge lagen.
Het is mogelijk en waarschijnlijk dat **Jeaneken de Ruple***, de echtgenote van Jan de Backer, een telg is van de beroemde Poperingse familie De Ruple en dat zij dit leen meebracht in haar huwelijk met Jan De Backer.*
Kristof Papin *schreef een artikel over de Guilbert De Ruple onder de titel: ' Guilbert de Ruple, biografie van een topman uit de Bourgondische financiële administrtie. Te vinden op:* *http://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAAahUKEwjW05rP79LHAhXBvRQKHXJ4D2k&url=http%3A%2F%2Fojs.ugent.be%2Fhmgog%2Farticle%2Fdownload%2F357%2F350&ei=HgzkVdbMB8H7UvLwvcgG&usg=AFQjCNE53k9-FToNpI7rjSEBMQNimvfmyQ*

Daaruit blijkt dat dit leen – waar drie huizen op stonden langs de Potterstraat – enerzijds langs het Mechelsstraatje lag en anderzijds langs het leent van Jan Debacker, haar schoonvader.
Als we de Potterstraat inliepen van uit de Gasthuisstraat, vonden we eerst op de rechterkant, het erf van Joris vande Goesteene, het tweede erf was dit van Jan Hauwen en dan passeerden we de Steenbrugge. Iets verder vonden we op de rechterkant **'t Mechelsstraatje.**
Dit straatje liep dus naar Mechel.
De betekenis van Mechel of Mechelen gaan we bekijken bij Dave De Ryck die een thesis schreef over de Britse eilanden in de Zuidnederlandse kranten.
Hij schrijft daarover het volgende:
Op 22 maart 1796 verscheen in de Courier de l'Escaut een artikeltje van dokter Grigny, ons verder onbekend, waarin hij een etymologische verklaring meende te hebben gevonden voor de naam 'Mechelen'. In een Anglo-Saksische kroniek uit de 12de eeuw had hij het woord 'micel' ontdekt, wat zoveel wou zeggen als 'waardig', 'respectvol'. En dat woord zou als basis hebben gediend voor 'Mechelen'. Bovendien, zo stelde de dokter, waren er in de Schotse hooglanden nog steeds plaatsen die etymologisch terug zouden zijn te voeren op dat ene woordje 'micel'. Vandaag de dag echter is men geneigd de etymologie van Mechelen te situeren in het Germaanse taalgebruik, zoals bijvoorbeeld 'magala' wat 'machtig' betekent. Maar meer waarschijnlijk zijn de woorden 'mathl' of 'mahal', waarmee een vergaderplaats werd aangeduid bij de Merovingers.

Met dit 'Mechelsstraatje' gaan we dus weer terug naar de Frankische tijd. Wanneer dit straatje leidde naar een 'vergaderplaats' kan dit bijna alleen de **Inghelbilk** *geweest zijn, de plaats waar de oude kliniek staat.*

Op de site van 'Laaglandsinfo' stelt men dat 'angel (onl angul, engil VMNW: anghel) *zoveel betekent als* (uit)hoek, bocht, **land aan of in een rivier die een hoek vormt,** een bocht maakt of plaats in een uithoek van een gebied.
Het woord is verwant met Oudsaksisch 'angul', het Middelnederduits 'angel', het Oudengels 'angel, angul, ongel' en het Nieuwengels 'angle'.
In die betekenis zou het volk van de 'Angelen' zoveel betekenen als het volk van de uitkant.
Ook hier komen we dus bij het Oud-Saksich terecht.

Dat Oud – Saksiche karakter wordt nog eens bevestigd doordat er in de Potterstraat ook een 'Rekhof' of 'Rikhof' lag.

1 juli 1577 – Reckhof in de Potterstraat - SAP 244

Mayken ghediverceered huusvrouwe van **Jacob Wydoot ende Robert Borry** als vooght van de kynderen vande laetsten bedde van **Ghelein Borry,**
zijn ghecondempneert te maken splete
ende wel jeghens **Gheleyn vande Maerle,**
over hemzelven causa uxoris,
ende als voocht van **Eloj Borry** van eenen huuse, erfve ende catheel daer de voornoemde Marie nu ter tyde woonende es inde **Potterstraete,**
streckende achterwaert totten **Reckhoove**,
de zuudzyde **Jooris van de Goosteene**
naer tbewys van de deelloote ende voochdijbrief.
Ghedaen by verstekynghe ende ghecondempneert inde misen

Het straatje dat naar de 'Inghelbilck' leidt, kreeg natuurlijk de naam van 'Inghelstraatje'. Toen men alle straatnamen te Poperinge ging verfransen, kreeg het 'Inghelstraatje' de naam van 'Rue des Anges' omdat men dacht dat die 'Inghel' een Engel was.
Eén keer toen men de straatnamen ging vernederlandsen, kreeg dit straatje de naam van 'Engelstraatje' waarmee men wel heel ver af was van de oorspronkelijke betekenis van de 'Ingel'.

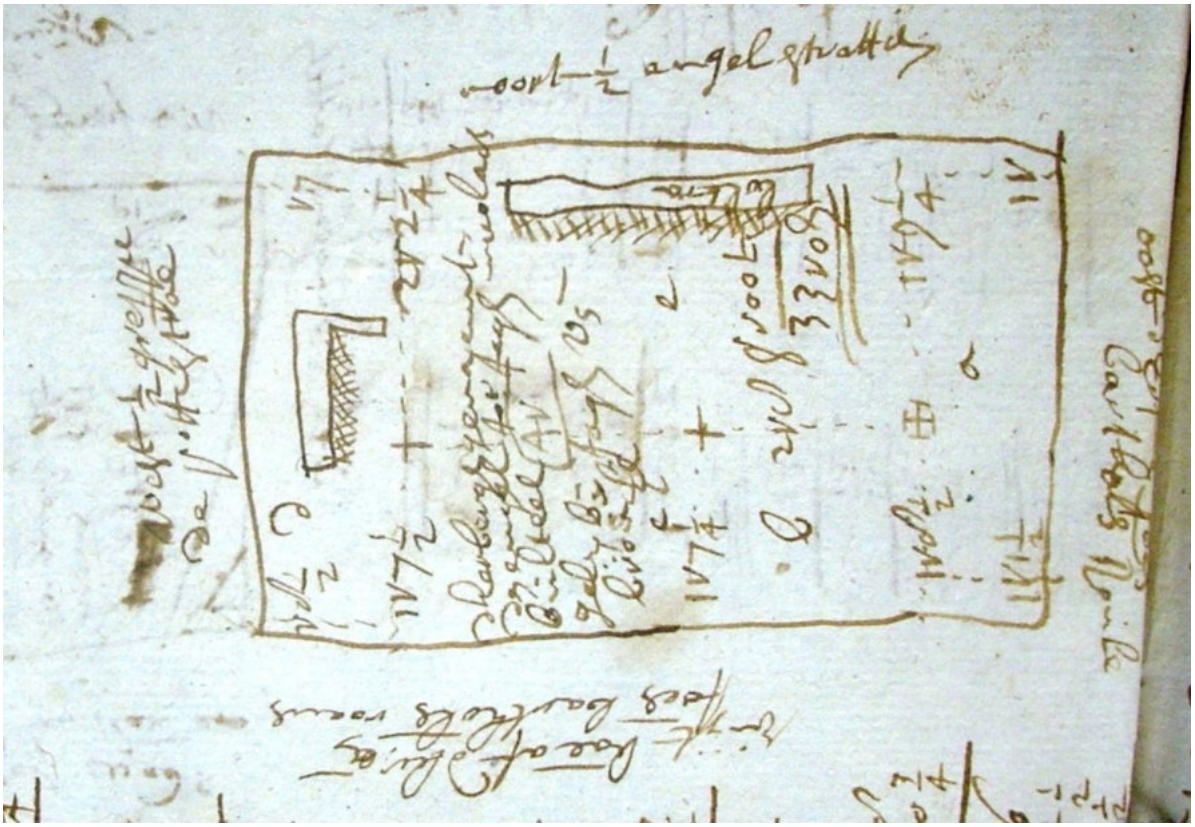

Het stuk grond waarop de herberg 'Den Engel' lag, opgemeten in het jaar 1687 (SAP 423). Links is de 'greppe van de Pottestraat en bovenaan in het noorden is er het 'Angelstraatje' nog geschreven met een 'a' in plaats van met een 'e'. De boltra van de herberg lag langs dit straatje.

Het feit dat er op de hoek van de Potterstraat en 't Mechelstraatje begin 1600 de herberg 'Den Inghel' kwam – deze herberg wordt onder andere reeds vermeld in het jaar 1634. (Subalterne wetten SAP 435) Daar lezen we het volgende:

Pieter Rooms, weerdt in de herberghe voorgheteeckent met **den Inghel** – *gelegen in de* **Potterstraete.**
Dat bracht met zich mee dat men meer en meer sprak van het straatje dat naar 'den Inghel' leidde, wat later 'den Engel' werd. In ons dialect is een 'Ingel' namelijk ook een 'Engel'. Vandaar dat de naam 't Mechelsstraatje' op de achtergrond geraakte en volledig verdween.

Zoals we zien op de Ferrrariskaart liep de Kleine Vaart begon dus aan de Steenbrugge van de Potterstraat en liep tot aan de Kruisvaart.

Ferrariskaart - 1776

Over het 'vervu(i)l(l)en van de 'watering' halen we uit het artikel 'Skindles in goede en kwade dagen' van **W. Tillie** *– Aan de Schreve – 17° jaargang 1987 – nr. 1 – het volgende fragment aan dat zich afspeelde toen Benediktus van Renynghe samen mt zijn vrouw Anna Tandt in het tegenwoordige huis 'Skindles' woonde:*
Aan Skindles bracht hij ingrijpende veranderingen aan. Daarvan getuigen nu nog zijn initialen die werden geplaatst in het balkon van de conciërgerie en in de salons. In 1803, toen Anna Tandt al weduwe was, deed zich een ernstig incident voor met politieke allures. Jean Joseph Soulié, toen burgmeester, gekend als een streng en anti-klerikaal politicus, wierp een haast letterlijke steen in de kikkerpoel. Achter Skindles was een 'watering', de Sint-Bertinusvijver, die reeds jaar en dag werd gebruikt om paarden te drenken. Die vijver was vervuild geraakt, omdat van Renynghe vroeger, toen hij nog burgmeester was, misbruik had gemaakt van zijn politiek gezag, aldus Soulié, van Renynghe veegde al zijn vuilnis in de vijver, en aangezien voorbeelden trekken, al de omwonenden volgden zijn voorbeeld. Toen Soulié de weduwe had aangemaand om niet verder vuil water te laten vloeien naar de vijver, had die haar schoonzoon, Coppieters 't Wallant laten zeggen dat ze er niet aan dacht om haar waterbezoedelende praktijk stop te zetten.
Soulié, verbolgen over zo'n kordate weigering, haalde het politiereglement boven en repliceerde: 'Si quelqu'un salit et corrompt les eaux des fontainies, abreuvoirs, etc., il doit être condamné au nettoyement et en outre à une amende arbitraire'.
De daad bij het woord voegend gaf hij de weduwe van Renynghe 24 uur tijd om elke leiding van vuil water naar de int-Bertinusvijver af te sluiten. Vijf dagen later, 25 juli 1903, werd deze beslissing door de prefect goedgekeurd. Hoe het verhaal eindigde, konden we niet achterhalen, maar op 5 december 1803 was Soulié geen burgemeester meer. Wie wel? Coppieters 't Walant, de schoonzoon van de weduwe van Renynghe.

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

15 mei 1917 – Verslag van de militaire politie

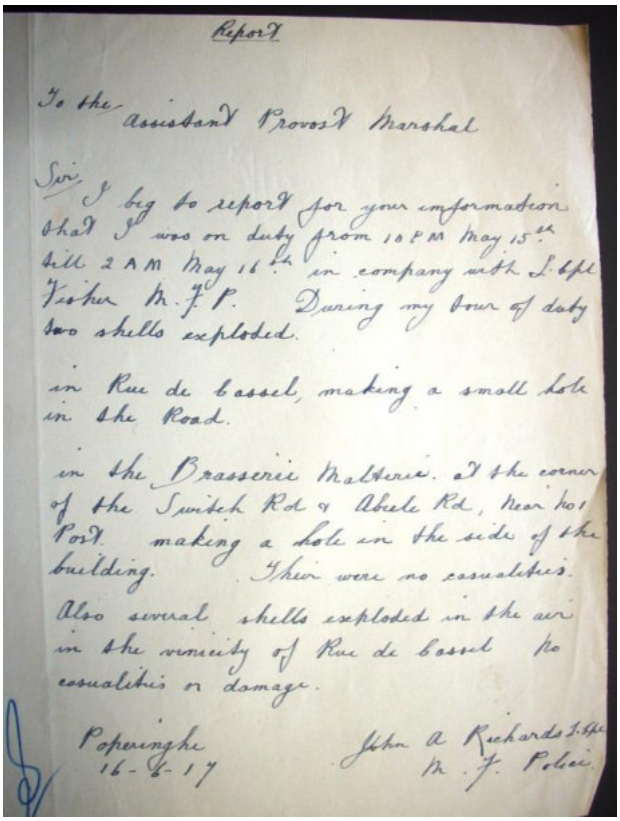

Report

To the assistant Provost Marshal

Sir,
I beg to report for your information that I was on duty from 10 P.M. May 15th till 2 A.M. May 16th in company with L. Cpl Fisher M.F.P. During my tour of duty two shells exploded.

in Rue de Cassel, making a small hole in the Road.

in the Brasserie Malterie. at the corner of the Switch Rd & Abeele Rd, near No 1 Post making a hole in the side of the building. Their were no casualities.

Also several shells exploded in the air in the viniuty of Rue de Cassel No casualities or damage.

Poperinghe 16-6-17

John A Richards L/Cpl M.F. Police.

Report to the assistant provost marchal
Sir
I beg to report for your information taht I was on duty from 410 p.m. may 15 till 2 a.m. may 16 th. In company with L. Fisher.
During my tour of duty two shells exploded in Rue de Cassel making a small hole in the road.
In het brasserie malterie at the corner of the Switch Road to Abeele Road, near nr. 1 post making a hole in the side of the building.
Their were no casualities.
Alsoo several shells exploded in teh air in the viniuty of rue de Cassel. No casualities or damage.
Poperinghe 16 –6– 17

Aan de Poperingnaars in 't Leger

Ons bladje « De Poperingsche Keikop » dat van af 1 Juni tweemaal te maande zal verschijnen, wordt *kosteloos* gezonden naar de soldaten van Poperinghe (binnen en buiten stad). Tot heden hebben wij omtrent 650 adressen ; nog veel, 't grootste getal kennen wij niet. Daarom wordt iedereen verzocht, zonder uitstel, ons het militair adres van vrienden of kennissen uit Poperinghe te zenden.

Het Beheer :
E. H. J. Vanneste, legeraalm. C. 30/1.
H. Gasp. Herpelinck, brank C. 171.

De Belgische Standaard

Oorlogstijdingen

BELGISCH FRONT

13 Mei, 20 uur. — De artillerie-strijd was nogal hevig. Om Diksmuide werd schrikkelijk met grenaden gevochten en met bommen om het Veerhuis.

Een duitsch vliegtuig werd gister boven het bosch van Houthulst door een Belgisch vlieger neergeschoten.

ONBEZET BELGIË

—o—

Verordening op het Bierbrouwen en den kleinverkoop van Dranken

Bij verordening van 10 Mei, laat Gouwheer Janssens de Bisthoven weten dat van af 15 Mei volgende voorgeschreven maatregelen stipt moeten nageleefd worden :

BIERBROUWERS.

De gebouwen moeten met onderhouden, de kelders maandelijks gewit en tweemaal in de maand gewasschen worden. Geen mesthoop op den koer of om de brouwerij. Waar de verkoelbakken staan moeten alle openingen met dicht traliewerk en met blinden tegen de vliegen afgesloten worden. Geen tuigen die stof verwekken mogen gedoogd in deze plaatsen. — De vaten en alle toestellen noodig voor de brouwst, zullen na elk gebruik uitgespoeld worden met kokend water. Ieder brouwer is verplicht een voldoende hoeveelheid kokend water steeds onder handen te hebben, en moet, indien noodig,

in de drie maand zijn instelling volledigen. Spoelwaters in grachten gelost moeten voorafgaandelijk 8 uur rusten. Indien de rust binst den dag geschiedt moet 1 o/o kalkchlorum in 't spoelwater geworpen en het grondsop gedolven worden.

Het gebruiken van gracht- of beek*water* moet door den Gouverneur bemachtigd worden. De *gist*-moeder moet regelmatig vernieuwd, de gist bewaard buiten bereik van vliegen of stof en behandeld uitsluitend met spatels.

Het is verboden meer dan eenmaal daags te brouwen. Bier mag enkel uitgeleverd worden 96 uren na de gisttoevoeging. Dit bier moet een minima-dichtheid hebben van 2°5 op 17°5 centigraad warmte Het begin der gisting en de inhoud moeten op de vaten gemerkt worden. Over dit alles zal boek gehouden worden door den brouwer.

in de drie maand zijn instelling volledigen. Spoelwaters in grachten gelost moeten voorafgaandelijk 8 uur rusten. Indien de rust binst den dag geschiedt moet 1 o/o kalkchlorum in 't spoelwater geworpen en het grondsop gedolven worden.

Het gebruiken van gracht- of beek*water* moet door den Gouverneur bemachtigd worden. De *gist*-moeder moet regelmatig vernieuwd, de gist bewaard buiten bereik van vliegen of stof en behandeld uitsluitend met spatels.

Het is verboden meer dan eenmaal daags te brouwen. Bier mag enkel uitgeleverd worden 96 uren na de gisttoevoeging. Dit bier moet een minima-dichtheid hebben van 2°5 op 17°5 centigraad warmte Het begin der gisting en de inhoud moeten op de vaten gemerkt worden. Over dit alles zal boek gehouden worden door den brouwer.

DE HERBERGIERS

moeten volgende maatregelen stipt naleven :

De glazen moeten na ieder gebruik in sterk zeepwater worden gewasschen, dan gespoeld in twee afspoelkommen en eindelijk vijf minuten voór nieuw gebruik verzijpen. Steeds moet de herbergier een getal glazen tot de helft van de in gebruik zijnde glazen, rein, voorhanden hebben. Kranen, darmen enz. moeten steeds rein zijn en stortbier verkoopen is streng verboden.

Op overtredingen staat een boete van 1 tot 25 frank en een gevangenisstraf van één tot zeven dagen. Alle bier dat in een brouwerij of herberg als ongeschikt zal erkend zijn wordt verbeurd.

17 mei 1917 – Van Walleghem

Feestdag van O.L. Heer Hemelvaart. Regen . in de nacht nogal veel geschot. In den uchtend vertrekt de eerste groep Belgische artillerie na meer dan 2 jaren in onze streek verbleven te hebben. Zij hebben hun kanonnen eergisteren uitgetrokken en gisteren zijn Mr. Abbé Cos en mr. Aalmoezenier Peeters met ons komen afscheid nemen.
Jammer dat onze vriend Coveliers ons ontstolen werd toen hij ook welhaast met hen zou vertrekken. Zij vertrekken naar het instructiecenter van Eu, en een paar maanden nadien vernemen wij dat zij teruggekomen zijn op het Belgisch front.
Rechtuit gezegd voor de zedelijkheid onzer streek is het een schone zaak dat de Belgen weg zijn en zullen weg blijven. Bijzonderlijk de oudste soldaten ervan en waren van de beste soort niet, en daarbij als dezelfde soldaten 2 jaren lang op dezelfde plaats blijven, geraken velen in kennisse, en dikwijls is het verkeer verre van treffelijk. Vele meisjes en ook getrouwde

vrouwen van de streek werden door de Belgische soldaten bedorven en ook wel soldaten door 't slecht vrouwvolk bedorven.
De gazetten melden ons van langs om slechter maren van Rusland, jammer!

VAN EN VOOR ONZE SOLDATEN

De Leeszalen in de maand April

Het Zomerseizoen is het doode seizoen voor de Leeszalen ; niettemin hadden we gedurende de maand April 11.500 lezers en schrijvers. Schoone uitslag !

We vragen aan al diegenen die zich bekommeren om de ontwikkeling der soldaten hun den weg te leeren naar onze Leeszalen. Vele jongens die van zelvens niet zouden gaan, zullen de leeszaal bezoeken zoo hunne aandacht er op getrokken wordt. In zake volksontwikkeling moeten we onze soldaten leiden, zoo niet gaan er vele krachten verloren.

VERLOREN

Op den weg van West-Vleteren naar Woesten, HANDZAKJE inhoudende een geldbeugel met 5 fr., een verblijfstoelating en twee vrijgeleiden. Terug te bezorgen tegen belooning bij :

LOUWAGIE ALICE, *Café, Kruisstraat, weg van Poperinghe*, Woesten..

De Alcoholbestrijding

De Belgische regeering heeft onlangs eene commissie aangesteld om een ontwerp van wetbesluit te bestudeeren, waarbij de afschaffing van het stoken en het verbruik van drankalcohol en de beperking van het aantal drankhuizen uitgevaardigd zal worden.

Reeds in onbezet België toegepast, zal die maatregel uitgebreid worden in het land, naar mate van de terugbezetting van het grondgebied, en bepaald blijven gelden.

Al de politieke partijen die tot de regeering behooren zijn het eens over de gepastheid van dien maatregel en zijn vertegenwoordigd in de commissie, welke door minister Vandervelde zal voorgezeten worden.

In de Belgische Standaard schreef ook een zekere J. Leroy soms wel eens een stukje en dat is natuurlijk onze grote streekschrijver **Jules Leroy**, de man van Pieter de Pensejager en Karel De Blauwer.

Op de Vischmarkt

Daar was eens een heer die naar de vischmarkt ging om visch te koopen.

Hij zag een dik vischwijf staan achter eene tafel waarop alle slach van vischen te koope lagen.

Mijnheertje kwam bij, nam eenen visch en stak hem tegen zijnen neus.

" Wat doet gij dè ? ,, snauwde 't wijf — " stinkt hij dè — hè — ? ,,

" 't En is dat niet, vrouw ; maar ik spreke met den visch en ik vraag hem hoe het al gaat met de vischen in de zee. ,,

" Ah ja — gij spreekt met mijnen visch, » zei ze en zij loech dat haar dikken buik op en neder sloeg.

Mijnheertje bracht een tweede maal den visch bij zijnen neus en zei : "Nu antwoordt de visch, vrouw, nu antwoordt hij zeer duidelijk en klaar. ,,

" Ah, nu antwoordt hij en wat weet hij alzoo al te vertellen ,, zei 't vischwijf en zij loech van langs om meer.

" Hij zegt dat hij het niet en weet daar hij er sedert te lang uit is. ,,

En weg was hij... en 't was tijd ook.

J. Leroy.

De Legerbode

Op het Belgisch Front

Wekelijksch Legerbericht van 12-18 Mei 1917.

Tijdens de verloopen week was 's vijands artillerie tamelijk fel in de weer in den sector Ramscappelle. Op het overige front, behoudens het gewone optreden van artillerie en loopgraaftuig, nabij Steenstraete en Dixmuide, valt er geen vermeldenswaardig feit aan te stippen.

Een vijandelijk vliegtuig werd door een der onzen aangetast en in het bosch van Houthulst neergehaald.

8 mei 1917 – Van Walleghem

Veel geschot in de nacht, bij dag tamelijk veel nieuwe Engelse ballons captifs zijn bijgekomen in de streek. De soldaten kweken ten allen kante groensels in hun kampen. Sommige hovekens zijn zeer wel onderhouden. Andere niet. In Micmac camp – op de hoeve van **Hector Coene** – planten zij aardappelen meer dan een voet diep, en na 10 dagen zijn zij verwonderd dat deze nog niet uitkomen.

Belgische Front: Een regiment infanterie een marsch makende achter de gevechtslijn.

Front Belge: Régiment d'infanterie en marche d'entrainement à l'arrière du front.

19 mei – Belgische Standaard - **Soldatenliederen**

Met veel belangstelling volgen de lezers de gedachtenwisseling tusschen Vanli en E.H. Beernaerts. Mag een vreemde musch daarin ook een woordje meetjielpne? 'k Zou het willen zeggen tot onze oorlogsdichters. 'De Belgische Standaard' drukt vele gedichtjes, schoone, kunstige, anderen heel volksch, door de soldaten met veel sympathie gelezen. Zekerlijk onze dichters verrichten daardoor goed werk. Maar nu durf ik daar iets heel prozaïsch aan toe te voegen en te vragen of zij die zo gemakkelijk met rythme en rijm omspringen, zich voor het meerder nut en welzijn onzer soldaten geen zwaren last zouden durven opleggen. Vanli in zijn laatste artikel bekloeg zich nog over de onzedelijke liederen door de soldaten gezongen, maar lijk het elders bekend werd, het rytme en voois van vele dier liedjes zijn zoo meeslepend dat men last vindt ze uit te roeien. Maar moesten onze dichters nu eens een soldatenliedje dichten op die vooisjes en dit in 'De Belgische Standaard' drukken met bovenaan de meldding op de wijze van 'Sous les ponts de Paris'. Meent ge dan niet dat het niet duizendmaal gemakkelijker zou vallen de schunnige zangen te doen achterblijven?
't Blijft natuurlijk een last en een knellende boei voor de dichter zich aan die bestaande melodie en vaste rythme aan te klinken maar waar het heil onzer soldaten op 't spel staat is het niet gauw te veel gevraagd.

De bijval van hun werk zal hen lonen, dat kan elkeen verzekeren die met soldaten omgaat. En meer nog kan gedaan. Zouden onze meesters, een Hullebroek bijvoorbeeld het kwalijk opnemen indien we om hunne liederen overal te doen doordringen ons niet alleen vergenoegen met hun lied te doen weerklinken op al onze feesten, maar ook nog op hunne toondichten andere woorden aanbrengen? De voois er doen doordringen is onder vele opzichten 't belangrijkst, de rest volgt van zelf. Als voorbeeld mag ik hier van mijn vriend J.A. dit liedeken overdrukken:

Liedeken van den schacht – Zangwijze van Hullebroek's lied de Dalhia

Op het Belgisch Front

Wekelijksch Legerbericht van 19-25 Mei 1917.

Behalve verscheidene patroeljegevechten, waarbij enkele gevangenen en verscheidene uitrustingsvoorwerpen van den vijand in onze handen vielen, hadden er verscheidene artillerieacties plaats op heel het Belgisch front, namelijk naar de kanten van Ramscappelle, Dixmuide, Noordschoote en Het-Sas.

Bom- en granaatgevechten werden geleverd vóór Dixmuide, het Veerhuis en Steenstraete. Onze artillerie en loopgraaftuig hebben dekkingen des vijands benoorden Dixmuide en naar den kant van Poesele stuk geschoten.

De mist heeft de bedrijvigheid onzer vliegeniers belemmerd.

U noemt men fier den oude
gestaald werd ge in het vuur
dat vallen deed de forten
Antwerpen, Luik, Namur
Ik ben nog maar een schachtje
de twintig pas nabij
doch in mijn borst daar draag ik
een hart geloof me vrij

Gij stond gij aan den IJzer
in't modder t'halven 't heen
Fier bood gij 't hoofd den keiser
die tien joeg tegen één
'k Ben ik te laat gekomen
mijn jeugd de schuld eraan
doch kwam er nog een ijzer
mijn man ook zou ik staan

Thans naait men op uw mouwe
vier rode lintjes net
Al wie u ziet die zegt dan
Hij heeft het land gered
Ik met mijn schachtenjasje
Dwing eerbied af noch roem
Doch 'k hoop wellicht te tonen
Dat 'n schacht zijn plicht kan doen

Intusschen gaan we samen
Elkaar als broers verknocht
En vullen zo veel zakskens
Tot 't land is vrijgekocht
En is het weer eens vrede
En vrijgheid in ons land
Dan staan ons beste krachten
Voor vrouw en kroost te pand

Uit revues als 'Ontploft' bijvoorbeeld kan de Belgische Standaard ook degelijke staaltjes bezorgen.
T.Z.S.

Zondag 20 mei 1917 – Baert A.

Wat kanongedommel, nog gedurig kanons op van alle slag.

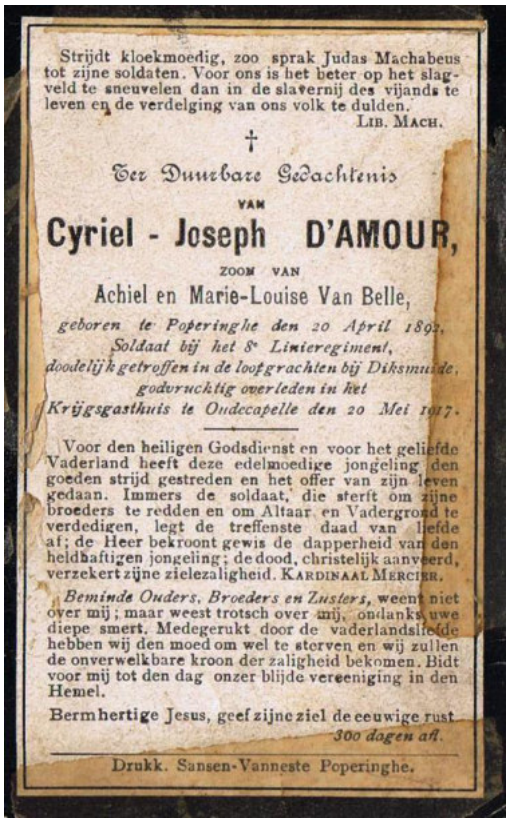

Strijdt kloekmoedig, zoo sprak Judas Machabeus tot zijne soldaten. Voor ons is het beter op het slagveld te sneuvelen dan in de slavernij des vijands te leven en de verdelging van ons volk te dulden.

LIB. MACH.

†

Ter Durbare Gedachtenis

VAN

Cyriel - Joseph D'AMOUR,

ZOON VAN

Achiel en Marie-Louise Van Belle,

geboren te Poperinghe den 20 April 1897,
Soldaat bij het 8e Linieregiment,
doodelijk getroffen in de loopgrachten bij Diksmuide,
godvruchtig overleden in het
Krijgsgasthuis te Oudecapelle den 20 Mei 1917.

Voor den heiligen Godsdienst en voor het geliefde Vaderland heeft deze edelmoedige jongeling den goeden strijd gestreden en het offer van zijn leven gedaan. Immers de soldaat, die sterft om zijne broeders te redden en om Altaar en Vadergrond te verdedigen, legt de treffenste daad van liefde af; de Heer bekroont gewis de dapperheid van den heldhaftigen jongeling; de dood, christelijk aanvaerd, verzekert zijne zielezaligheid. KARDINAAL MERCIER.

Beminde Ouders, Broeders en Zusters, weent niet over mij; maar weest trotsch over mij, ondanks uwe diepe smert. Medegerukt door de vaderlandsliefde hebben wij den moed om wel te sterven en wij zullen de onverwelkbare kroon der zaligheid bekomen. Bidt voor mij tot den dag onzer blijde vereeniging in den Hemel.

Bermhertige Jesus, geef zijne ziel de eeuwige rust.

300 dagen afl.

Drukk. Sansen-Vanneste Poperinghe.

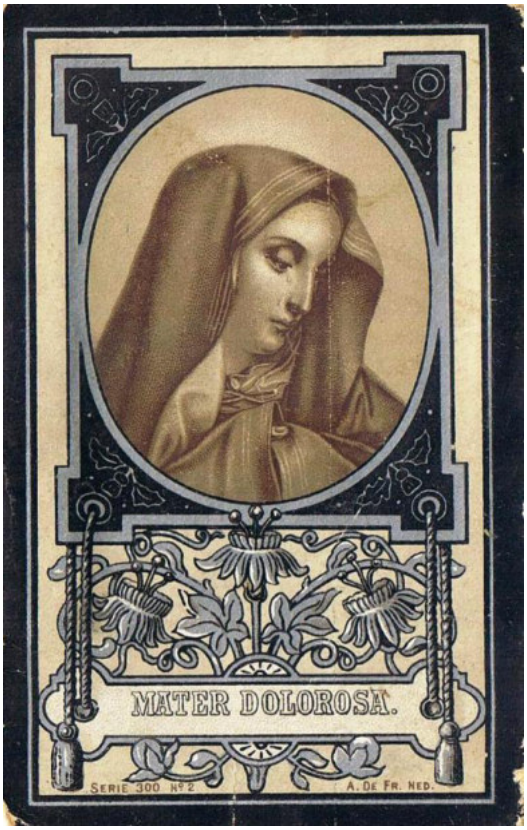

Hoe twee met stokken gewapende Belgen vijf Moffen gevangen namen

Ontmoet te Sainte-Adresse, twee Belgische tolken van het Engelsch-Fransche front. Al lachend verhaalden zij in een vriendenkring een lustige geschiedenis : Zij hadden vijf Moffen gevangen genomen, met geen ander wapen dan een wandelstok.

Het feit greep plaats met Paschen. De twee vorige dagen had er een geweldig bombardement plaats gehad dat had toegelaten de Moffen uit hun stellingen te verdrijven en de door den vijand bezette streek geheel overhoop te schieten.

Onze beide tolken hadden een wandeling naar het slagveld gedaan. Hun aandacht werd gewekt door een ongewoon geluid dat uit een naburigen geheel vernielden loopgraaf kwam. Zij naderen, en bemerken vijf Moffen die, met den schrik geslagen, daar als haringen opeengepakt zaten.

— *Garde à vous !* riep een van de tolken, terwijl hij zijn wandelstok boven het hoofd van de Moffen zwaaide.

— Kamarad ! Kamarad ! riepen de Moffen in koor, terwijl ze de handen opstaken !

Zij verlieten den loopgraaf en, door de twee Belgische tolken begeleid, bereikten zij de naburige linie ; onderweg verplichtte men ze de Duitsche helmen en bajonetten op te rapen, die men op het terrein ontmoette.

De Moffen toonden zich zeer gedwee en gelukkig ontdekt te zijn. Het waren mannen van boven de 40 jaar. Zij verklaarden dat men hun gezegd had « dat zij dapper moesten vechten en dat het binnen drie maanden de zege zou zijn ».

De drie maanden waren verloopen, anderen hadden gevolgd en de zege was nog niet daar. Ontmoedigd en uitgehongerd zooals de meeste hunner makkers, achtten zij zich gelukkig er levend afgekomen en in veiligheid te zijn.

Maandag 21 mei 1917 – Baert A.

Nieuwe veldhospitalen worden opgericht, 1 in Sint Michiels en 1 in de Veurnestraat bij M. van Merris. Enige paardengasten gezien, men zegt dat er veel gereed liggen langs Belle.

21 mei 1917 – Brievenboek Krombeke

Aan de heer gouverneur van de provincie West-Vlaanderen – verzonden proces verbaal volgens artikel 22 van ’ t besluit van 10 mei 11917, betrekkelijk de bevoorrading van ‘ bier en de verkoop in het klein der dranken, vaststellende dat de bekendmaking ervan bij middel van plakbrieven gedaan is geweest, volgens de wet op de 18ste mei 1917, door de zorgen van de dienstdoende hulpveldwachter, hiermede ondertekend.

Dinsdag 22 mei 1917 – Baert A.

Wat geschut. Zeer veel beweging, bijzonderlijk met trein. Twee obussen in de richting van het nieuw vliegplein, vallen in de weide bij L.

Vandewynckel.

Woensdag 23 mei 1917 – Baert A.

Stilte. In de streek van Reninghelst begint men bang te worden voor het geweld. Veel beweging en een toevoer zonder einde. Van 6 tot 6 ½ uur vallen 4 obussen: 1 remise, huis Dr. Vanderheyde, 2 weide Penitenten, 1 Koestraatje. Nog nooit waren de Engelse vliegers zo bedrijvig. , wij zien er met ganse zwermen.

23 mei 1917 – Van Walleghem

In de nacht nogmaals grote passage van artillerie die naar het front gevoerd wordt. In de namiddag ga ik naar Poperinghe. Binst dat ik daar 't huis van meester Nollet in de Statiestraat wordt de stad beschoten. Te Dickebusch worden vandaag 3 Engelse vliegmachienen neergeschoten. 't Is raar dat wij een Duitsen zien neerschieten. Nochtans de Engelse communiqués beweren dat de Duitsers meer machienen verliezen dan zij.

Donderdag 24 mei 1917 – Baert A.

Kalmte, nog wat grote kanons op. **De Town Major** gaat de huizen afzien om te weten hoeveel vluchtelingen hij er kan insteken? Wat betekent dat nu? Van 8 tot 9 uur vallen 20 zware obussen te midden de stad; soms 2 te samen. Hof college, M.E. Verscheure, Babbelaarstraatje, kerkhof, **herberg Sint Omaars**, Oudemannenhuis, huis Ch. Debruyne, hof Paulinen, H. Allard, bij Sint Bertens kerk, Rekhof. Men vertelt dat het obussen zijn van 240. Er zijn 2 soldaten dood en 16 gekwetst, twee burgers gekwetst in huis Debruyne. Algemene vlucht uit de stad.

24 mei 1917 – Van Walleghem

Men vertelt dat reeds **thanks** toegekomen zijn, en in bijzondere bergplaatsen – met emblalage overdekte tenten – staan op de velden van Cyriel Jacob aan de Ouderdom. …

Aan 't bureel van de camp commandant hangt een order uit waarbij aan de Engelse soldaten gevraagd wordt geen nutteloze schade te veroorzaken aan de vruchten der Franse landbouwers, indachtig zijnde de schaarsheid der levensmiddelen en de opofferingen dat Frankrijk doet voor de oorlog. Doch van de Belgische opofferingen geen sprake. Zouden die mensen weten dat zij hier in België zijn, **of is België afgeschaft?**
In de avond weer bommen op Poperinghe.

Rousere Gustaf stierf op 24 mei 1917 te Chateaugiron

Vrijdag 25 mei 1917 – Baert A.

's Morgens om 6 uren 5 obussen, magazijn M.E. Lebbe, bij de Nieuwe Wereld, Rekhof, Koestraatje, hof jufv. Van Merris. 's Namiddags nog 5 obussen die de stad niet bereiken. In Poperinghe zijn veel Hindous toegekomen.

25 mei 1917 – Van Walleghem

's Nachts 'en 's nuchtends nogmaals bommen op Poperinghe, zeer vele en zeer grote. 2 vallen op de kapel van 't college, de andere vallen meestendeels op O.L. Vrouwparochie. Een onderpastoor vertelt mij dat deze laatste bombardementen zeer vele schade veroorzaakt hebben. In 't college alleen ten minste voor 25.000 fr. Deze nacht is nog vele artillerie toegekomen op de bezaaide velden van **Cambron, Spenninck en de kinders Verhaege** (de hoeve Cambron is ruim 90 gemeten groot en hij kan er geen 15 meer gebruiken, al het overige

is bezet met troepen of is veranderd in ijzerweg). De mensen die al die toebereidsels zien nemen de zaken doorgaans veel schrikkelijker op dan het nodig is. Velen maken malkaar op en menen dat hier alles zal platgeschoten worden. Gehele dagen ziet men hier meubels laden en verderop voeren. Te Reninghelst geven de bijzonderste daarin het voorbeeld en natuurlijk de andere volgen.

26 mei 1917 – Van Walleghem

De veiligheidsdienst is zeer wantrouwig over de doening en de gesprekken van burgers en soldaten. Men moet zeer opletten wat men zegt ten allen kante en ten allen tijd lopen agenten van de intelligence van Poperinghe rond om te loeren en alles af te luisteren. Soms gans beslijkt als trancheemannen mengen zij zich tussen burgers en soldaten of gaan in herbergen of andere huizen een glas bier of een pot koffie kopen en trachten de mensen uit te horen. Allen verstaan Frans en velen Vlaams en alzo is ‘ van ‘let op’. Het college van Poperinghe is nogmaals verplaatst om reden van ’t gevaar en nu zijn de leergangen heropend.

De ‘carpenter shop’ – zou dit in de oude schuur van Quaghebeurs hoeve kunnen zijn? Achter het Lyssenthoek Cemetery?

Zaterdag 26 mei 1917 – Baert A.

Stilte? Nog soldaten en kanonnen op. Meest al de bewoners van Reninghelst, Locre, Westouter verhuizen of zoeken plaats, dus zien wij weer die droevige verhuizingstonelen. Hier ook is de moraal zeer laag. De kinders gaan ter school en de burgers naar de bezigheid met een gasmasker op zij. Op al de hoven legeren veel soldaten, er zijn ook negers in de steek. Geen burgers mogen dieper Frankrijk in dan tot Sint Omer, om het troepenvervoer niet te

belemmeren. In ’t Vogeltje wordt er geen klas meer gehouden. **De Etat major die op de Lovie was gaat over naar ’t Vogeltje en een opperbevel komt naar het kasteel de Lovie.**

Brievenboek Poperinge

Aan de gouverneur
In antwoord op uw schrijven van 30 april laatstleden hebben wij de eer U edele te laten weten dat het getal huizen gans vernield door het vijandelijk vuur beloopt tot **41.** Het getal huizen erg beschadigd door het bombardement bedraagt **352.**
Verders moeten wij U edele ter kennis brengen dat het nu gans onmogelijk is hier ter plaatse materialen en handenarbeid te vinden.
Aanveerd M. de gouverneur …

Zondag 27 mei 1917 – Baert A.

Nog alles kalm en stil. ’s Morgens vroeg 2 obussen in de verte, aan de Meiboom valt een vliegersbom op een munitiewagen; van de slag springen ruiten uit in de Sint bertenskerk. Er is omzeggens niemand meer in de stad, net als op de eerste dagen. Op Reninghelst, Westouter en verder op liggen al de velden vol soldaten. De officieren waarshcuwen ons voor de komende gange dagen; ongehoorde beweging. ’s Avonds om 5 uur weeral 5 obussen over de statie. ’t Kollege herbergint in een nieuwe tent bij de herberg van Desiré Claeys opgericht. Een optelling om deze tijd gedaan, geeft de volgende uitslag: inwoners 10.967 waarvan 8120 Poperinghenaren en 2847 vreemdelingen. Op ’t grondgebied van Poperinghe staan 694 tenten. 1115 personen werken voor het Engelse leger: 735 mannen en 380 vrouwen.

27 mei 1917 – Albert Denys – Dagboek

Gisteren namiddag zijn wij de wacht opgetrokken tot vandaag 3 uur. ’t Is bij ’t strooimagazijn. Ik moet staan een huis bewaken. ’t Was prachtig Pinksteren weder en van 3 tot 5 uur dat ik de wacht had was het waarlijk een genoegen buiten te zijn. ’t Verdacht natuurlijk (als men alleen is) de vroegere Pinksterfeesten, kermis van St. Amand, Dadizele ommegang met ’t college enz… zovele andere kleine omstandigheden welke wij dan aangenaam beleefden.

28 mei 1917 – Albert Denys – Dagboek

’t Geen nog nooit gebeurd is en wat niemand dacht dat kon gebeuren is vandaag toch gebeurd. Te weten: zondagsdienst. Of wij allen gelukkig waren. De paster van Nieuwpoort werd bezocht en ‘k zag er ter zelfder tijd nog vroegere kennissen uit Nieuwcapelle die hun jongens kwamen bezoeken. ’s Namiddags ging ik lezen en mijn tijd overbrengen lijk altijd in de leeszaal.

Maandag 28 mei 1917 – Baert A.

‘s Nachts is het geschut ongehoord. De overgrote beweging houdt aan. We zien gedurig veel vliegers.

Oorlogstijdingen

BELGISCH FRONT

29 Mei, 20 uur. — Zwakke artilleriebedrijvigheid. Duitsche vliegers de streek van Forthem gebombardeerd hebbende, zijn onze vliegers, in weerwraak de duitsche barakken van het Praetbosch gaan bombardeeren.

Dinsdag 29 mei 1917 – Baert A.

Weeral gans de nacht geweldig geschut. Gedurig soldaten op met muziek aan ’t hoofd en nog maar altijd en aanhoudend kanons op, grote en kleine. De trein voert ook maar aanhoudend kanons en materiaal op.

Woensdag 30 mei 1917 – Baert A.

Nacht en dag stilte op ’t front, maar toch immer de zelfde toevoer; alle treinverkeer en verzendingen voor de burgers zijn opgeschorst. Een afdeling Portugese soldaten komen hier toe.

De Belgische Standaard – O WINDJE!

O windje, waaiende uit het Oosten
En wieglend langs mijn stille gracht
Komt gij mijn droeve ziele troosten
Die sedert lang naar trooste smacht?

O windje, zeg mij zonder talmen
Wat prevelt ge in uw zoet gesuis?
Is ’t soms de bede zachte en kalme
Van mijn geliefde moeder thuis?

Wat draagt gij in uw heime-varen?
Is ’t soms den fieren vadergroet?
Voor zijnen zoon, die sedert jaren
Aan zijnen hoogen plicht voldoet?

En in uw wiegen, lijze en zachte
Doorzweeft soms niet de zusterzoen?
Is ’t hun volhopig lang verwachten
Naar hunnen broeder flink en koen?

O wilt ge, windje, wilt ge in ’t keren
Mijn liefde op uwe vleuglen laan
Als troost voor hen die, in ontberen
Op mijne komst te wachten staan?

April 1917 – V.V.B.

VERLOREN

Een Dagboekje inhoudende eene Verblijf-kaart met Vrijgeleide voor Rousbrugge-Woesten. Goede belooning aan die het terugbrengt aan **Henri Trouwant**, *Poperingschen Steenweg*, Herberg « De Engel.»

Donderdag 31 mei 1917 – Baert A.

Stilte. Gedurig de zelfde grote beweging. Nog gestadig grote kanons op. In Abele propt het van de soldaten. Ook maar gedurig mensen op de vlucht met hun meubels. Om 3 uur 5 obussen, magazijn Vandepitte, rond Peereboom en Quinten. ’s Avonds om 7 uur nog 7 obussen. Ouderdomsteenweg, bij Elisabeth gesticht ten Wit Huis.

Bij 't kanon
De vorschen kwaken op den IJzervliet,
Op volgeloopen beemden - de moerassen,
Die alom spreîn hun groen en zonneplassen
Waarboven vlug een waterhoentje vliedt...

Seringen wuiven paars in de eerste hitt'
Over het puin van onze brokke hoeve;
Langsheen de trefters die de obussen groeven

Staan de appelaars, van bloesem wit, sneeuwit!

Achter de schuur... ons Kerkhof, schamel land
Waar ligt begraven wie vóór ons hier sneefden;
't Is beurt om beurt, wij die hier jongstleên streefden,
Wij hebben reeds ons kruisken bijgeplant.
Ravelaere, Mei 1917. – Jozef Simons – Uit Onder de hiel.

NUMMER 24 MEI 1917

Het Poperinghenaartje

A
V V C
V

Voor God en Vaderland

Oorlogsblad van de Leeraars
en Oud-Studenten van 't college van Poperinghe

Beheer : M. LAMBRECHT leeraar aan het college, nu aalmoezenier Villiers-le-Sec (Calvados)

De Paus.

't Was in 't jaar 1899 dat de tsaar der Russen NICOLAS II, aan den Paus van Rome een nieuwe werking voor den wereldvrede voorlegde en de H. Vader, zijn zending van vredestichter getrouw, zich verhaastte de volle macht van zijn invloed toe te zeggen. Jammer genoeg 2 machtige staten van Europa weigerden hun medewerking, indien de Paus aan 't congres van den vrede in den Haag deelnam. Maar wie zou gedacht hebben dat bij 't ontketenen van de wereldramp, de Kerkvoogd, die arm en ongewapend op 't vaticaan zetelt, als de opstoker zou aangewezen worden? Wie zou gedacht hebben dat niet enkel onder zijn vijanden, maar zelfs onder zijn eigen volk, mannen zouden gevonden worden die halsstarrig aan dien laster geloof hechten! Gij die lijdt onder den laster uw vaderland en uw stam aangedaan gij hebt den laster met afkeer afgewezen, maar hebt gij, bevoorrechten door uw stand, rang en opvoeding, den armen sukkel, door den groven list bedrogen, de tastbare bewijzen van den laster gegeven. En toch die bewijzen liggen er voor 't grijpen.

Veronderstelt dat er door den Paus iets gebeurd ware dat op de verre verte gelijkt op een onvriendelijke daad jegens een der bondgenooten zooals namelooze geschriften het rondgemaard hebben - 'k vraag het u zouden de Verbondenen er niet van op de hoogte gebracht worden 't zij door hun gezanten te Rome, 't zij door die verlichte schrijvelaars? En hoeveel uren zou 't duren vooraleer de Verbondenen hevig protest zouden aangeteekend hebben en 't Roomsche volk, dat den Paus in 't hart niet draagt, [illegible] gevangenen van 't vaticaan zijn daad [illegible] betaald zetten?... Van dit alles is niets gebeurd, maar wat wel gebeurd is, is 't volgende.

De tsaar der Russen, die den aartsbisschop van Lemberg naar Siberie heeft laten verbannen, geeft eenigermate gevolg aan 't verzoek van den Paus en de Russische omwenteling schenkt voldoening aan de pauselijke eischen. En nochtans de Russen zijn schismatieken.

Het bestuur van Italie, door den Paus bericht, dat de internationale toestand van 't vaticaan onvoldoende is, laat zijns ondanks, zich de klacht welgevallen.

Het fransch Gemeenebest, heeft bij monde van zijn Voorzitter verklaard dat 't behoud van den vrede in 't jaar 9 grootelijke aan den Paus te danken is en dat hij nu zonder welslagen, hetzelfde gepoogd had.

Het fiere Engeland, dat voor niemand den nek buigt, dat sinds eeuwen met den H. Stoel heeft afgebroken, zendt na 3 maanden oorlog een blijvend gezantschap bij den Paus en over ongeveer 8 maanden brengt de hoofdminister Lord Asquith, zijn hulde aan den H. Vader.

Daar hebt gij feiten, tastbare bewijzen waarmee gij wellicht voor de oogen van den armen jongen het licht kunt doen opgaan. Maar er is meer listige laster, die veel slachtoffers heeft gemaakt. Hoevelen voelen 't pijnigend vermoeden niet nijpen als zou de Paus, teruggetrokken in een onverstaanbare — om niet meer te zeggen, — onzijdigheid, onnuttig en werkeloos de ramp en 't onrecht hebben aanschouwd?(*'t vervolgt)*

M. LAMBRECHT.

Stuurt uw nieuw adres op voor 't drukken der lijst.

Uit de Brieventesch

E. H. De Beir C243 II Bon

390 Ik weet niet of ik veel recht daartoe heb zoo regelmatig het Poperinghenaartje te ontvangen. — En toch lees ik het uitermate graag, en ik zit aan de "uit de Brieventesch" te peuzelen, als de kinders die in de gazet het "Faits divers" verslinden. — Zeker dat er hier noch moord noch branden beschreven staan, maar ik zie de namen met daden en gevoelens van zooveel jongens die ik aan het College leerde kennen en ook reeds ontmoette aan het front.

Ge. De Coninck

391 *Rue Jard Pauvillier 6 Niort (2 S.)*

Eindelijk schud ik de lateman af om U wat nieuws te geven van uwen "kleinen" student-olim! (vroeger.) Zekerzoudt Gij mij nu niet meer kennen, want om maar van mijne lengte te spreken, 'k meet 1.83 m. 'k Zou weldra mogen als "concurrent" van onzen geachten Leon Patfoort optreden nietwaar?

Dus, sedert den 9sten Oegst 1915 lig ik in garnizoen hier in Niort: kalme secteur voorwaar, te kalm zelfs! Want Gij moet weten dat ik hier ten volle in de streek ben van de gezapige menschen: ze slapen hier allemaal! Wel, wel de godsdienst! De 8/10 zijn er noch voor, noch tegen! Zoo is 't volk hier. Doch 'k mag niet onrechtveerdig zijn: 'k ben hier uiterst wel in 't college. Mijne Professors zijn uitmuntend goed voor "le petit belge" (en zij moeten allen opzien om in mijne oogen te kijken). De studenten zijn ook zeer goed. Doch nu en dan komen onze karakters in botsing. Natuurlijk al onze kanten was men heel gesparig met de hoedanigheidswoorden als "ezel,... domkop,... nietweerd (en sedert den oorlog) duitsch" Hier integendeel springen de studenten geheel goed om met al die woorden, zelfs onder de beste vrienden. Gij zoudt dat eens moeten hooren! En zeggen dat dit hier 't beste college is van Niort en gansch 't departement. Zoo nu en dan als ze zoo zulke woorden uitdeelen kittelen mijne vuisten en 't gebeurt — doch heel zelden — dat mijn vuist eenen zijnen mond stopt! Waarom gaf God ook de Vlamingen zulk vurig bloed? Maar "à part ça" alles gaat opperbest.

Nu ik ben in "Première A" en ik leg mijn "bachot" af in Juli.

G. Feys doct. C 224 - I Bat.

392 Ge weet dat ik een lange stage bij de "vieux paletots" gedaan heb. Men heeft na 23 maanden de gelegenheid gevonden om mij te debusqueeren en 'k zit nu sedert een maand bij de piotten. Ik ben er niet mistevreden om want nu ten minste ben ik ooggetuige van hetgeen die jongens lijden. 'k En ben maar slecht gebouwd nu in de loopgrachten te leven. Den tweeden dag reeds vergat ik mij te buigen en 't schol weinig of ik had het lot van mijnen broeder Omer verleden jaar (die een oog verloor).

Dan. Cossey, o/luit. Amerspoort

393 Toch wil ik niet nalaten aan U een woord van oprechten dank te richten voor de vele "Poperinghenaarties" die mij telkens weer komen vertellen, hoe of alles gaat in de streke en met de kameraden van vroeger «Toe! Ouwe jongen! zegt het blaadje me, heb toch moed en geduld; wel kunt ge niet met je medemakkers op eigen grond en voor hetzelfde doel streven, toch zijn de Poperinghenaars ginds allen op hun post en zullen het ons ontroofde land vrijvechten».

Och, wanneer ik de namen Rommens, Lambrecht, Brabandts en van vele anderen lees, dan zie ik weer de gansche studiezaal voor me zitten (of liever gezegd achter me, want: «A tout seigneur tout honneur») 'k zat altijd voor aan op de hoek.

En nu zit ik hier aldaar maar te wachten, te wachten zonder ook naar een uitweg te zien, die mijn dierbaarste wensch kan verwezentlijken.

Op 7 km. van hier ligt het soldatenkamp met zoowat 12000 inwoners; eenige duizenden zijn gaan werken in verscheidene steden van 't land. In het kamp is alles wat den soldaat redelijk wenschen kan: werkscholen, cursussen voor alle vakken, leeszaal, speelzaal, cinema, vlaamsch Tooneel, fransch insgelijks, en nochtans is het leven in die inheiming alles behalve verlokkelijk. Ik ga er zeer vaak naartoe, soms hoor ik wel een stukje conversatie van "bachten de kupe" dat ze weunen ol den koekût en zin etrouwd met dochter van Wisten Casjeêle (of zoo iets) en zie is gunter ebbleven, enz. enz. en zeg ik soms dat ik een of ander van hun familieleden niet ken, o dan is het mis! «Je moet n' ken'n! roepen ze, hij kwam alle zundage no de Zevenmesse of naar de markt s'

vrijdags» En toch doet het " Poperingsch klappen " goed zij het ook met gansch onbekenden. Reeds is hier onder de West-Vlamingen een Vlaamsche kring gevormd... Hebt U reeds uwe geologische collectie aangevuld? Een specimen of twee uit Karnac? uit pure bescheidenheid ten ander!

Maurice Kersteman C 160 8 Cie

Nu ben ik er nogmaals gaarne bij: zij hebben mij bij de boerkes gesteken om het land te bewerken achter de tranchées.

Jos. Pieters is leerling-taalsman bij het Belgisch gezantschap te Pekin.

Jerôme Suffis

Sedert twee maanden ben ik in het kamp van Auvours en namelijk in het C. I. A. X. waar ik de "jongens" van 35 tot 40 jaar onderwijs in de militaire wetenschap. Dit strookt dus geenszins met de bewering van Toone Lambrecht, die mij in het voorgaande nummer aan heel de Poperingsche studentenwereld heeft kenbaar gemaakt als aanvoerder van een rooversbende Horresco referens!

De eerste week van April heb ik in verlof te Poperinghe doorgebracht; en ben er juist op tijd gekomen om de in verlof zending der studeerende jeugd bij te wonen.

G. Boucique C 292 7 Cie telef.

'k Zit eindelijk ook weer in Vlaanderen na 2 1/2 jaren weg zijn. Vrijdag morgen ben ik aangekomen als telephonist. Tot nu toe leg ik op de hofstede van J. Lewinden. Jerôme heb ik van dezen morgen gezien. Pasfoort ontmoette ik gisteren avond. DeConinck zag ik ook dezen morgen. 't Ruikt hier naar Poperinghe.

A. Recour C 83 10 Cie 4 April

'k Ben eenige dagen te X.... geweest. 't Geluk wilde dat ik M. Tahon ontmoette die nu mitrailleur is. Voor 't oogenblik op rust te X... heb ik niet anders te doen dan te vagen (zooals de piotten zeggen) om dan weldra aan den Yzer te gaan vagen....

Marius Ampen C 238 7 Cie

Ik trok naar Focke's om goeien avond te zeggen... maar niet Marcel 's stemme klonk mij tegen. Zijn zusters zeiden dat hij ziek was en de doctoor bevolen had te bed te liggen en niet te spreken. Ze wilden toch dat ik eens bij hem ging. 'k Heb Marcel de hand gedrukt en gezegd "Ik kom U goeden dag zeggen Marcel, en hij heeft mij zachtjes toegeknikt. (Een gebed a. u. b. voor zijn spoedig herstel. Red.)

Rob. Van Dromme C 99 5 Cie

Sedert een tijd ben ik ziek in 't hospitaal te Guemps (P. d. C.) 't Is de eerste maal en 't doet me vreemd. 'k Hoop weldra in ziekverlof naar Crombeke te gaan...

Mijn broeder Elie is sedert 10 Maart bij 't leger 4 Cie C. I. A. X. Auvours. Met vijf onder de wapens! 't is bijna een sectie uit een huis.

Em. Bossaert serg^t C 138 11 Cie

Goed aangekomen. Dat leventje gaat mij goed; 't is te hopen dat het niet zal veranderen.

A. Maerten serg^t C.I. n^r 4 8 Cie Auvours

'k Ben tevreden mijn "embusqué" leven weldra te zien eindigen en frontwaarts te trekken.

P. Avril C 218 6 Cie

't Is het stille Poperinghe van vroeger niet meer. Het schijnt mij dat de engelschen iets van hun woelige Londen meegebracht hebben. De huizen zijn bemodderd, op alle gevels pronken engelsche opschriften, aan onze voordeur hangt zelfs een vlag uit.

Hier is mijn gewoon spel akrobaat of te halsbreker; 't huis moet ik over en tusschen de zakken klauteren en mijnen weg of liever omweg naar de keuken zoeken. En daar kan ik gerust zitten.

Ik heb ginder mijne ouders met hunne engelschen gelaten en Poperinghe met zijn carrie's automobielen en andere voertuigen met of zonder motoren en ik keerde weder naar mijne kompanie. Ik haal G. Lambrecht en zijnen kameraad in en een eind verder vallen wij op Joseph Ulens, die in mijne divisie dienst doet als kanonnier-telegrafist en hij klaagt nog!

Ant. Lambrecht C 238 12 Cie 2-4-17

Ik en Marius zijn nu reeds sedert 3 April op 't front... We kwamen 's nachts in de Moeren toe en moesten op zoek naar logement: we hebben daar zonder permissie in een schuur geslapen tot 10 uur.

Front 17-4-17. We hebben gelukkiglijk een kantien waar een piano, een accordeon en een viool is. " La musique adoucit les mœurs " en daarom ga ik er 's avonds naartoe... Eenige lustige uurtjes heb ik doorgebracht met A. Feys, Patfoort en M. Ampen.

Dagelijks na de patatten (liever na den rijst of de zwarte boonen; patatten worden nu heel raar lijk de groensels in de soep) deden we een uitstapje. En of wij ons verlustigden met al de grappen en poetsen van 't studentenleven... Hoe zal 't na den oorlog gaan. Lammekens blijven kunnen we ook niet, want ze bijten ons somtijds te dicht bij den roeper.... nu al die ruwheid zal wel afvallen als wij in den zoeten huiskring opnieuw zullen vertroeteld worden.

E. Cornelis C 143 8 Cie

Jozef is eindelijk naar 't front afgezakt; en ik heb al duchtig zijn nieuwe edukatie begonnen: 't is wel maar aardig van nen piot tegenover zijn sergent, maar 't is nen piot met ondervinding, moedig tot op een zeker punt en kloppen als 't van doene is. Nu 't en schilde al niet vele over drie dagen of we zaten over ..... ze moesten ons tegenhouden we wilden te vele doen. 'k Heb in de tranchées Delamotte tegengekomen, die brancardier is in de Cie Tuttut. We hebben te samen eens de verwoestingen gaan bezien, aangebracht door 't laatste bombardement: 't waren nogal redelijk putten! abris ongestuikt! alles à volonté en toch geen mannen gekwetst noch gedood, de duitsche weten wel wie ze voor hen hebben en ze zijn benauwd van ons ook.

In den hemel

't Is een werk nu 'k ging in d' hemel
Groeten Petrus, mijn patroon,
Kijken of hij reeds daarboven
't Oorlogsleven was gewoon.
Doch ik vond hem heel in tranen
En wijl 'k wreef zijn oogen droog
Zeid' hij "spreek me van geen oorlog
Jongen, d' hemel is gedaan hier hoog.
'k Heb de sleutels van den hemel
Van de deuren alle bei,
Een van voor hier schoon en prachtig,
Jozef 's ladder achter mij.
Want en dit moogt ge wel weten
'k Bouwde voor de ladder sterk
Een deur uit staal en ijzer
Zoo een echt vulkanen werk.
Doch raad wat die helsche schurken
Uit uw ras, verduiveld doen?
Al die ge op de wereld acht als
Heldemannen recht en koen.
Ik hoor kloppen aan de deure;
'k Ga en zie een doode staan
'k Ben voor God en land gestorven
Zegt hij, laat me in d' hemel gaan.
'k Laat hem binnen, maar daar achter
Hoor ik weder iemand slaan.
"'k Ben voor God en land gestorven
Ik kom in den hemel aan."
En zoo allen wit en zwarte
Schurken, dronkaards, moordenaars,
Allen komen zij nu binnen
Al de zware schuldenaars.
Zoo zie 'k al de hemelzalen
Volgestampt, ja berstens vol;
'k Zweer dat een van deze dagen
d' Hemel valt in Pluto 's hol.

Ant. De Necker telef. C 55 1 Cie

Een dag verlof in Bretagne

(3de vervolg)

Kijk dien hemel daar eens aan. Dat is de kleine Mont St Michel, waarvan heel 't bovenste gedeelte, bekroond door een kapel, door menschenhanden werd gemaakt: dat gedeelte is niets anders dan een voorhistorische begraafplaats, 't zijn al kleiner een grootere dolmen 's en "koffers" *(1)* en Cist-Ven *(2)* waarover de vaderen een heuvel aanlegden van kleinere steenen met dan nog eene laag zeeklei om te beschermen tegen 't water. Nu is de heuvel doorboord met gangen door de moderne zoekers er in gemaakt om vrijen doorgang te geven tot die grafsteden Onder dien steenen heuvel dan, aan beide zijden van die vernoemde donkere gangen, rust hier de asch (lijkverbranding) daar verder het gebeente (lijkbegraving) van voorvaderen. Van hoevelen? Van hoe grooten? Van vorsten? Van een ganschen volksstam? Op den heuvel staat een kapel en eenige stappen verder een steenen kruis als teekenen van kerstening op het puin van die heidenen. Doch de kapel is zoo verlaten? En het licht van het geloof heeft niet geschenen voor die ouderen.

In Karmac-dorp zelf vinden we het museum waar ten toon gesteld liggen steenen bijlen, steenen pijlpunten, steenen hamers, enz. uit den tijd der dolmens, zelfs een gouden plaatje en bronzen voorwerpen gevonden in de dolmens en (zoo verklaart de conservateur van 't museum, Le Rouric) waarschijnlijk aangebracht door de Pheniciërs of Grieken die handel dreven met deze kusten. Van sommige teekenen in de steenen der dolmens gekapt.

Waagt de man ook wonderbare verklaringen met ten minste een duimdik vrijzinnigheid op!

(1) "Koffer" Coffre = dolmen zonder inleidingsgang.
(2) = soort van grafstede gedekt niet door één steen gelijk bij de dolmens maar door een dubbel reeks steenen die schuins tegen malkander liggen.

Drukkerij, ALEXIS DE CARNE, Stavele.

Het vliegveld 'De Lovie'

Uit het boek 'Airfields and Airmen of the Channel Coast' van Mike O'Connor, halen we het feit dat in mei 1917 , langs de weg naar Krombeke 'No. 29 Airfield' werd aangelegd. Dit vliegveld werd ook 'La Lovie Airfield' genoemd en had onder meer als taak om het kasteel De Lovie te beschermen, waar tijdens 'Third Ypres' het hoofdkwartier van het Britse Vijfde Leger gevestigd was.
Het was het 21ste sqaedron dat hier toen arriveerde, in voorbereiding van Haig's offensief en de mijnenslag om Wytschate op de 7de juni 1917. De maand daarop kwam het 23se squardon erbij.
W.M. Fry, die als flight commander lid was van het 23ste squadron, schreef :
The lodge gates to La Lovie Cateau were just across the road, and **general Gough** and members of his 5the army staff, being mostly cavalrymen and langstanding friends of our CO, were frequently in our messe. When the general came tot luncheon or dinner, he was obviously intrigued by the mixture of young pilots from different countries an no two uniforms alike.'
Daarmee weten we dat de toegangspoort tot de Lovie, recht tegenover het vliegveld lag, of tenminste recht tegenover de 'mess' of het restaurant van het leger.

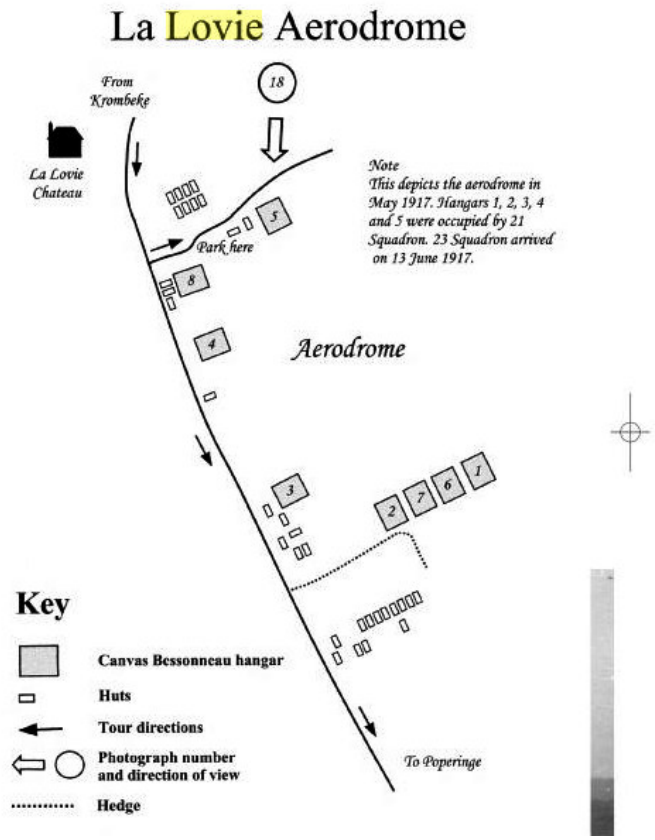

Generaal Gough en leden van zijn 5de leger staf, meestal cavaleriemannen kwamen geregeld naar onze mess. Wanneer de generaal kwam lunchen of dineren, was hij steeds geïntrigeerd door de mix van de vele jonge piloten uit de verschillende landen en met verschillende uniformen. Alles van ons moet vreemd overgekomen zijn voor een cavaleriesoldaat, maar hij was vriendelijk en charming zodat we allen van hem hielden vanaf het eerste moment. Vanaf dat hij onze mess binnen kwam, vergat hij allle rang of stand en voor ons was het dan moeilijk te geloven dat hij de legeroverste was, verantwoordelijk voor de slag van Passendale , die toen bezig was.

Zoals zovele vliegvelden, die gedurende de eerste wereldoorlog in dienst genomen werden, was de ligging helemaal niet ideaal, onder andere door een hoppeveld met hoge palen dat aan de grens, ten oosten lag, en gezien de 'kleiachtige grond', vooral als het geregend had, was het soms moeilijk om op tijd op te stijgen en genoeg hoogte te winnen.

De ligging van het vliegveld, zoals overgenomen uit het aangehaalde boek van O'Connor.

Picture No.18. La Lovie looking south in 2005.

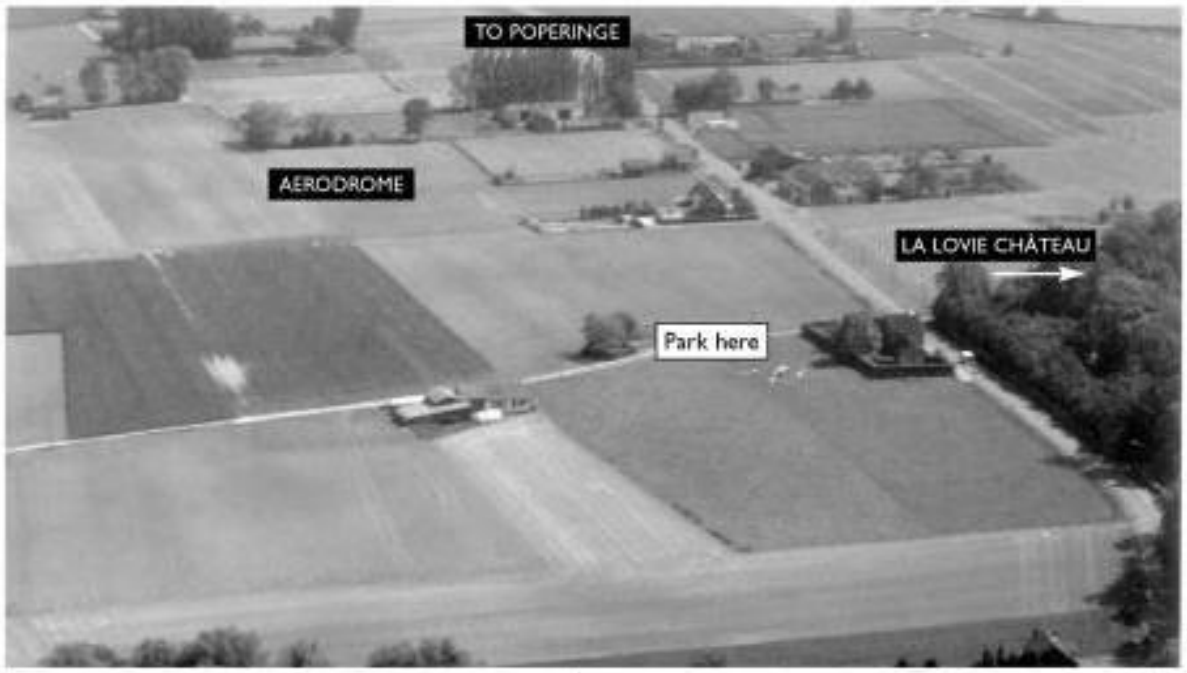

Hier links generaal Gouch – helemaal links – samen op de foto met koning Albert I. Gough stelde zijn hoofdkwartier in het kasteel van de Lovie op de 30ste mei 1917, en men was aldaar operationeel op de 2de juni 191.

Jozef Simons – die in deze tijd geregeld terug op de Lovie is – schrijft op de 5de juni 1917 in zijn dagboek, het volgende:

Voormiddags te 8 ½ al in de mis op De Lovie – Generaal Hubert Gouch die generaal Herbert Plumer eene saus gaf omdat de tunnel onder Yper niet af was en andere werken niet genoeg gevorderd.

'The Belgians must fight no more. They have no heart in it.'

Nummer 179A **Doos Gazette** **juni 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Raapen is een edel kruid, al de wereld is om raapen uit. Dit speelt op de tweevoudige betekening van *raapen*, en vermengt die. *Raapen* zyn knollen. Daar van is ook het spreekwoord: *'t Is met raapen goed reizen; want zy zyn vroeg voor de poort*. Dit oogt op de winderigheid van dat aardgewas. Zulke reisgezellen zyn *beter in de wyde waereld, dan in een engen buik*. Maar *raapen* is ook opnemen, byeen brengen, dat hier bedoelt word.

Uit 'De nederduitsche spreekwoorden' door Carolus Tuinman – 1720

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 570 lezers

Beste abonnee

Jean-Piere Descan – heeft weer een verhaal geschreven – en daarrond een tentoonstelling gemaakt; **De Woestenaar in de Beeldenstorm** ofte het wonderjaar van Jan Denys – 1566 – 1567. Deze kan je gaan bezien in de Sint Rictrudiskerk te Woesten. Ze loopt van de 4de juni 2017 tot de 30ste juni 2017 en is open telkens van 9.00 tot 18.00 uur.

&

Bezoek het digitaal museum over 650 jaar Poperingevaart

https://www.arch-poperinge.be/Poperingevaart.html

16de eeuw – Aspecten van de Poperingevaart – Deel I

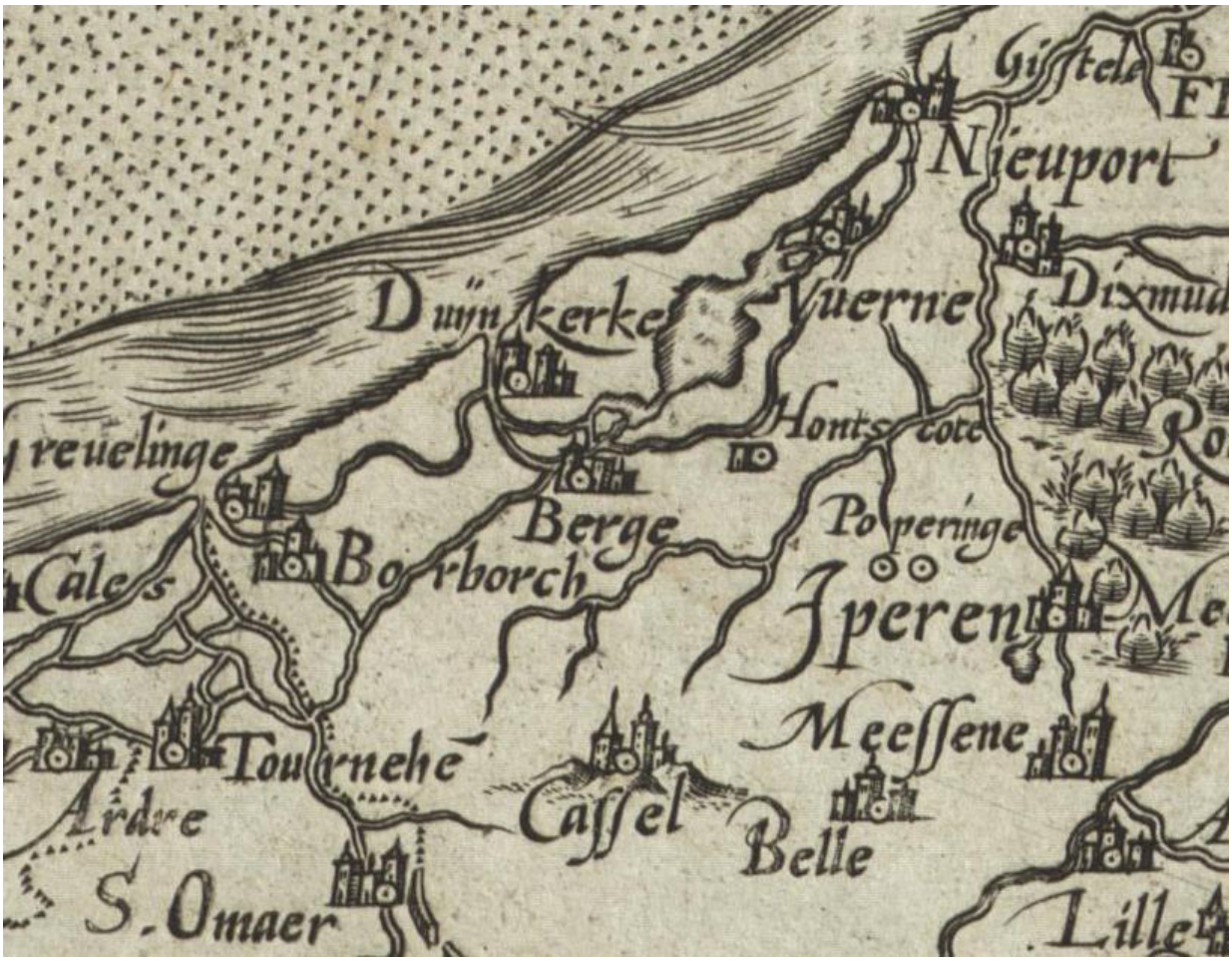

Pieter vander Keere of Pieter Kaerius – een detail uit zijn Leo Belgicus – 1559 – waar mee we het kanalennet kunnen zien leidende naar Duinkerke en Grevelingen, met de Poperinghevaart!

De tol op de schipvaart

Het eerste dat we van de vaart te horen krijgen komt uit 1541 en daaruit leren we dat er op het vrachtvervoer over de vaart een tol geheven werd en dit met 'octrooi' of toelating van de graaf.

13 maart 1541 – **Nieuwe tol op schipvaart** - Resoluties A – SAP 467

Gheaccordeert by den heeren schepenen ende kuerheers metgaders de raeden dat men volghen zal ande majesteit ende zynen raedt omme te vercryghene
een **ampliatie**[1] **up tprivilegie vande scipvaert**
dat men eenighe nyeuwe imposten ende tollen zoude moghen stellen ende heffen op alle goet dat te Poperinghe vut of inne vaert - alzo wel als op zomighe goeden ghementioneert int voornoemde privilegie presenterende den voornoemde majesteit t'overschot ende t'profyt vanden zelven vaert boven alle oncosten
Actum den xiij in maerte xvc xli

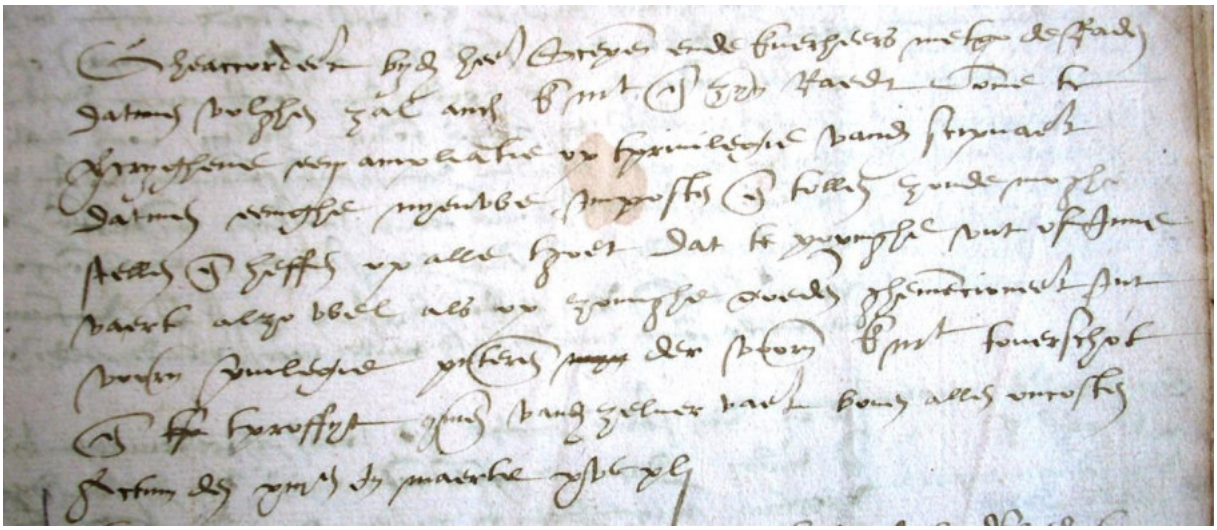

Duidelijk blijkt hier uit dat voor deze 'ampliatie' of toevoeging er een 'privilegie van de schipvaart' bestond waarin men dus ook een tol op de vaart hief.
24 jaar later in 1565 vinden we een notitie in de resoluties waaruit blijkt dat Joris van Ackere de pachter is van de tol op de vaart en dat er met hem een financieel akkoord gemaakt wordt rond de 'boekhoudkundige' besteding van de gelden hiervan.

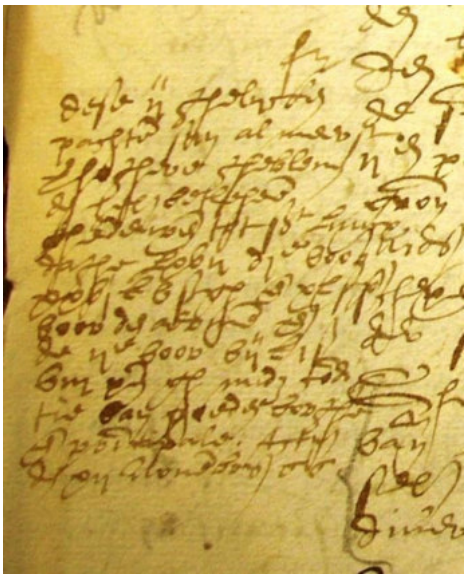

24 augustus 1565 – Impost op de schipvaart – Resoluties A – folio 118

Gheaccordeert byden wet **Jooris van Ackere** in te houden vande ontfanghen penninghen van **de imposte** gheconsenteert byden majesteit te heffen op de schipvaert by hem ghedaen vande voorseide imposte vande goede dat *boven* opghebrocht is gheweest
Actum den xxiiij te ougst lxv

Op 12 november van ditzelfde jaar wordt het 'vaargeld' verpacht

12 november 1565 - Vaargeld – SAP 467 - Resoluties A

[1] Ampliatie : aanvulling op de verordening

– folio 119

Impositie van vaerghelde
Gheraemd by burghmeesters ende schepenen datmen te pachte stellen zal by verhoghinghe de opheve van de impositie off **vaerghelde** gheconcenteert te heffen op de schipvaert volghens de octrooye danoff gheëxpediert ende dat **in twee pachten** wanoff den eenen zyn zal van alle schepen die commen off laden binnen de overdraghen ende ghewonden worden ende dandere van de schepen commende van de Yseren in de voorseide vaert ende passerende de Hebeke
Actum den xxden october lxv – *20 oktober 1565.*

Al op goeden zekere ende principal
Den eersten pacht is ghebleven **Jan van Bethelem** voor de somme van xxvi pond iij schel iiij deniers grooten
ende den ijde pacht is de zelve ghebleven voor xj pond iij schele iiij deniers grooten –
mids conditie dat hy exempt houden zal alle de schepen die goed gheladen hebben tzy terwe of andere de stede competerende
actum ut supra
Gheresolveert by den wet datmen de weygheraers van de betalinghe van de voornoemde vaertghelde zoude rigoreus selve doen executeren ghezien heurlieden dilay naer diverssche intimatien ende insinuatien
Actum ut supra
We gaan dit laatste als volgt 'hertalen': Besloten bij de wet dat men diegenen die weigeren het vaargeld te betalen, 'rigoreus' of scherpelijk zou veroordelen, gezien hun uitstel na verschillende oproepingen en dagvaardingen.

In het tweede deel van de 16de eeuw maakte men in Poperinge het einde mee van een glansrijke **lakenindustrie.**
Op **22 juni 1450** *kreeg Poperinge van de graaf een verlenging van het recht om accijnzen te heffen – SAP A20 – en daaruit blijkt dat er naast de 'kleine' accijnsen er drie hoofdartikelen waren te poperinge om te belasten: natuurlijk in eerste instantie het bier en andere alkoholische dranken, en daarnaast de huidevetterij en het laken.*
Voor het laken stond er:
Item van elken laken dat gemaect werdt binder voirnoemde poort vier inghelsten

Waarmee we maar willen zeggen, dat er 100 jaar later, halfweg de 16de eeuw, er nog een lakennijverheid bestond en dat daarbij zowel de Vleterbeek als Vaart een rol speelden.

6 mei 1542 – **De blauwververs** – SAP 467 - Resoluties A

Gheordonneert ende ghestatueert byden heere, schepenen ende keurheren ende raden van de stede van Poperinghe,
ende verboden allen blaeuvaerwers dat zy van nu voortan nyet meer **gheen vlot slaen** zullen , **noch laeten loopen in de beke**
ende dat tusschen lichtemesse ende baefmesse
ende dat up de dobbel boete van lx schele parisis t'elcker reyse als zy dies bevonden werden byden officieren van de beke,
maer zullen houden naer doude costume een speyken daer duere zy tzelve vlot slaen zullen ende laeten loopen ten tyden alst gheorlooft es ende anders nyet

Wede

We kunnen dit reglement één van de eerste milieureglementen van Poperinge noemen. Het blauwverven was immers een smerige bedoening. De wedeplanten werden geoogst, in stukjes gesneden en die liet men dan rotten. Het resultaat was een kleiachtige bal, die gedroogd werd. Deze wedeballen werden in een wedekuip met zemelen gedaan, waarin warm water gegoten was en een weinig meekrap. Daardoor bekwam men een geelgroene vloeistof. Wanneer men daarin de wol deed, werd deze blauw gekleurd. De restanten van deze brij liet men dan lopen in de beek zodat dan weer de brouwers dit water een tijdje niet konden gebruiken.
In tegenstelling tot het roodverven, dat bij temperaturen net onder het kookpunt gebeurde, werd bij het blauwverven de kleurstoffen aan warm water toegevoegd.De wedekuipen stonden dus op een 'klein vuurtje'

Tekst uit Verfgoed – Ieper

Het proces om de blauwe kleurstof aan de bladen van **wede** te onttrekken, was heel wat ingewikkelder. Na de oogst werden ze meteen gemalen. Daarna moest de vochtige plantenmassa fermenteren: ze onderging een gistingsproces. Wanneer de gefermenteerde massa een soort pasta had gevormd, kneedde de molenaarsvrouw die tot balen.

Deze werden gedurende verschillende weken gedroogd en geregeld met water of urine besprenkeld.
Hierdoor kwam de kleurstof indigotine vrij. De wede werd in deze vorm verhandeld. Nog voor het verven begon, kon de lakenhandelaar een staal van de wede vragen waarna een akkoord over de prijs kon gesloten worden. Met de droge balen van wede kon de verver echter nog niet aan de slag. Hij moest ze opnieuw verpulveren en er met water een papje van maken om zo

de pastel te verkrijgen waarmee hij aan de slag kon.

De **blauwververs** voegden eerst en vooral zaagsel en wat gemalen meekrap aan de verfkuip toe, om het water te verzachten. Nadat deze stoffen hun werk hadden gedaan, werd het bezinksel verwijderd en de wedepastel toegevoegd. Hierna ging het deksel op de kuip en begon de inhoud te gisten.
Ondertussen werden de textielstoffen geweekt in helder lauw water. Wanneer de kuip voldoende had kunnen gisten, ging het deksel eraf en werd het laken in het kleurmengsel ondergedompeld. Terwijl de stof zorgvuldig gedraaid werd, veranderde de kleur van het water door de toevoeging van zuurstof van groengeel in blauw.
Er konden ook nog andere ingrediënten toegevoegd worden die voor de nodige kleurschakeringen zorgden. Wanneer de kleur zich aan het laken had gehecht, werd de stof zorgvuldig uitgespoeld. Een ketel afwerken duurde minstens een hele dag en soms zelfs twee of drie dagen. Een
Ieperse blauwverver kon op deze manier 3 tot 4 kuipen per week afwerken.

Naast de 'blauwververs' gebruikten ook de 'volders' de vaart om hun volderkuipen te legen.

9 oktober 1542 – **Schouwing van de beek en de volders** - Resoluties A SAP 467

We zagen reeds eerder dat men pogingen deed om de beken zuiverder te krijgen. Daartoe werden de blauwververs aan banden werden gelegd. Nu ging men nog een stap verder. De controleurs van de beek: de bekenaars dienden wel eerst de eigenaars op hun fout te wijzen en hun de kans te geven zich te 'beteren' alvorens een boete uit te schrijven.

Gheordonneert byde wet ende raden dat bekenaers van nu voortan,
als zy de beke scauwen zullen, ten anderstondt,
dat zy yement beslaen ende wysen zullen in eenighe tack ofte boom, 't uytgheweert van messe die te naer ligghen, ende van eenighe verwasinghe
enige tak of boom, de mesthoop die te naar ligt en enig modder
wesen ghehouden alvoren de lieden te doen bevelen zulcx te beteren,
zeker corten tyt daerna
eer anderstondt zij hemlieden beslaen zullen inden boete
Item es voorts gheordonneert dat **gheen vulder** meer eenighe **confyt greppen** houden zullen ten waere dat zijlieden daerinne stellen ende houden zullen drie souffissante tyden eer dat 't zelve confyt inde beke quid mach
Actum den ixde in october xvc xlij
Met het 'confyte' van de volder denken we te mogen verstaan de restanten van de volderskuip.

De taak van de volder is het **vollen** of het vervilten van een wollen weefsel. Dit is een bewerking om de vezels dichter ineen te werken, waardoor een stevige, waterdichte stof ontstaat die minder vatbaar is voor krimp. Volgens de traditionele methode wordt het weefsel gedompeld in een grote bak met heet water, urine en vollersaarde: een vettige klei die het vuil uit de vezels opneemt. Door het weefsel met de voeten aan te stampen zal de stof vervilten en krimpen.

We konden op basis van de register van de 'halmen' – SAP 364 – drie 'vulderijen' benoemen. De eerste hier van lag aan het Sint-Bertin Rekhof. Men specifieerde het Rekhof omdat naast dit Rekhof er ook een Onze Lieve VrouwRekhof bestond en daarnaast nog een Rekhof in de Potterstraat.

15 juli 1560 – **Vulderie in het Rekhof** – Halmen SAP 364

Pieter de Kerle
heeft ghecoocht jeghens **Kaye de wedewe van Wullem Borry**
ende jeghens **Ghelein Borry** als vooght van de kinderen van **Wullem Borry**,
by consente van schepenen
de helft van een stede, ervffe ende catheilen, mortelvast, naeghelvast ende wertelvast
mitgaders de helft van **talame van de volderye**
stande in **Sint Bertins Reckhoof**
van oosten an tlant van Jores van de Goesteene –
van westen an tlant van heer Colaert Tollet –
tzuut ende in de becke – tnort ende up stratken
Omme de somme van eenenvertich ponde ngrooten en half –
te betaelene xxv pond grooten gheret –
de reste de helft te Couden Ipermarkt
ende dander helft Sint Jans messe utganck van oeust xvc lxj –
mits ij schele te godspennynck
Xx schele parisis sjaers de armen
Xj pond x schele te lyfcoope ten laste van de blivere
mits dat de voornoemde Pieter breder seker doet van ervffe voer de toecomende payement
Ghealmpt vorts over erffe den xv de dach van hoymant xvc lx

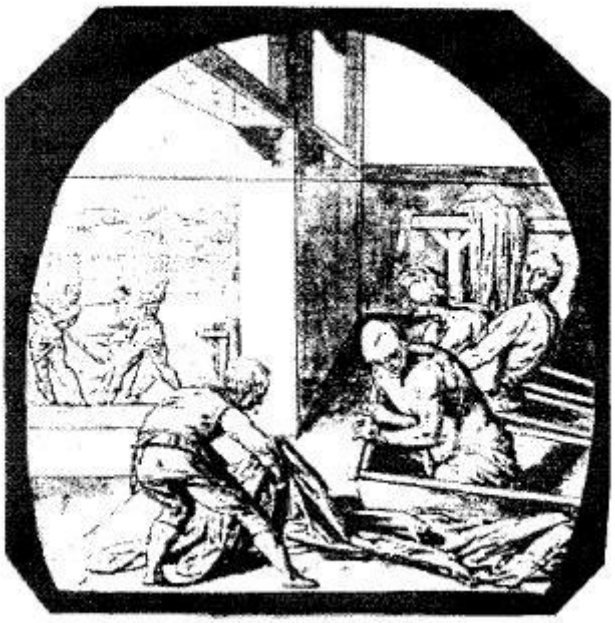

lakenvolders

Een tweede 'vulderie' vonden we in de toenmalige 'Nieuwstraat' – de huidige Benedictijnenstraat.

17 juni 1575 – Vulderie in de Nieuwstraat - Halmen SAP 365

Den xxvij inde weedemaent 75
Pieter Rouveroy
heeft ghecocht jeghens **Jacob vander Haeghe ende Roozeaenne** zyn wyff
een behuusde hoofsteede, ervfe ende catheelen,
moertelvast, naeghelvast ende cavelvast
gheleeghen ende ghestaen inde **nieu straete**
metghaders tallame van de vulderie te weeten **vier commen ende een groote keetele, vier stoffe caerden[2], een slach keetele, vier hotten[3] suelen ende al dat de mesterie[4] an ghaet**

[2] Caerden – WNT - Varianten: carden, cairden - Modern lemma: kaarden(carden, cairden), zw. ww. trans. *Mhd. karten*; *mnd. karden*, *karten*; *hd. karden*; de. *karde*, *karte*; zw. *karda*; *eng. card*; *ndl. kaarden*. Vgl. *fr. carder*, *it. sp. cardare*.
↪1. *Eene stof* (katoen, wol, laken) *met de kaarde bereiden of krassen*; hd. *krämpeln*; vgl. Lübben 2, 429: *das tuch kratzen*.
[3] Hotten = houten

van oosten Jan Wecsteen, van westen de cooper, tzuut hende de beeke ende van noorden de Strael
Ghelast het voorschreven in xij ponden parisis sjaers losrente de penninck xvi
gheldende **Clays Beeke** ende in l groote vlaemsch ten profytte van **Pieter van Heede** van het halfvierendeel ligghende onder de voorseide catheelen
Omme de somme van tweevychtich voornoemde groote metghaeders de lasten te betaelene xiiijde ponden grooten onthier en oust ment ende de reste totter vulle betaelinghe te medwinter der naer – ij schele te godspenninck – vi schele parisis voor een hoftcleet ende ix schele parisis te lyfcoope
De helft payement zynde
Ghealmpt den 17de in wedemaendt 75
Een derde 'vulderie' stond in de Leverstraat, het eerste deel van de huidige Veurnestraat.

15 mei 1577 – Vulderie in de Leverstraat – SAP 395 Renten

Jan Vanderhaghe filius Jans
kendt schuldich te zyne **Pieter Vander Meersch filius Anthonis**,
de somme van vijf ponden neghenthien scellinghen drie penninghen grooten,
spruutende van coope van baeyen te betaelen te bamesse eerstcommende 1577
daerinne verbinende een huus, wesende **eene vulderie** metten aelaeme daermede gaende,
staende op derfve van **Jacques de Muelenaere** inde **Leverstraete**
daer hy comparant jeghenwoordelick inne woont hem toebehoorende, zuuver ende onbelast –
omme by ghebreke van betaelinghe trechte te innen naer coustume
Actum den xvde mey lxxvij
Present Pieter du Floucq, verganghen Pieter vande Coutere, schepen

Naast het reglement op de blauwververs en de volders, vonden we ook nog een verbod op het wassen van 'lakens' in de vijvers en stilstaande waters.

4 juni 1547 – **Verbod op laken wassen in de vijvers** - Resoluties A – SAP 467

Gheordonneert byden heeren, den wet ende raden
ende verboden dat men van nu voortan hem nyemant en vervoorderen zijn lakenen vutter listen,
noch eenighe ander **vuule lakenen te wasschen of spoelen inde vyvers**
ende ander staende waeteren van de stede
ende dat op de boete van lx schele telckens warfve alst dofficieren van de beke bevinden zullen ofte dat de heescher daervan mach
Ooc mede alle de ghonne die wasschende wesen omtrent eenighe vivers ende staende waters van de zelve stede,
zullen ghehouden zyn **hemlieden waeter vut te gheven bekewaert**
zo dat tzelve nyet en loope inde voorseyde vivers oft staende waters
op ghelycke boete telcker reyse als zy dies dar bevonden werden byden voornoemde officieren ofte dat de heere tzelve herroupen ware
Actum up supra

Dus niet in 'staande' waters, maar het mag wel in de stromende beek. Het voorgaande besluit uit het jaar 1547, werd herhaald in het jaar 1565.

---

[4] Mesterie – metier = nering of ambacht

24 maart 1565 – Spoelen van lakens in de vijvers – SAP 467 - Resoluties A – folio 115

Eenyghelycke is gheinterdiceert te spoelen lakenen
off ander vulicheyt te bringhen in eenighe vande vivers deser stede toebehoorende
op de boete van vi – *6* - pond parisis te verbeuren – *betalen* - byden ghenen die tzelve
vervoorderen zal te doene by daghe ende xij – *12* - pond parisis by nachte
ende datter proffyte van de heeren dienaeren[5] oft d'ommeloopers voorzitters[6] die danoff
tbeslach doen zal
Actum den xxiiij ste in maerte lxiij voor paesschen

Naast de lakenindustrie was **de huidevetterij** *in het middeleeuwse Poperinge heel belangrijk, maar zij was ook heel vervuilend voor de Vleterbeek en de vaart. En daarbij mogen we niet vergeten dat naast die vervuilende industrie er ook verschillende* **brouwerijen** *bestonden die hun water uit de Vleterbeek en uit de vaart moesten betrekken. En daarnaast was er ook* **de watermolen***in de Ghervelgatstraat die aldaar ook nog wel soms de Leverstraat werd genoemd.*

Deze watermolen was soms de oorzaak van ellende op de vaart. De molenaar pachtte de watermolen van de abdij van Sint-Bertins, samen met de windmolen staande tussen de Leugenbeek en de Vaart. Deze windmolen werd ook de Coutermolen genoemd.
De watermolen gebruikte natuurlijk water van de vaart om te malen en kon bij veelvuldig gebruik, zeker in de zomer bij droge perioden, het water van de vaart wegmalen.
De hoogte van de 'speye' die voor de watermolen lag en die moest zorgen voor het peil van de vaart, was voor de vaarlui uiterst belangrijk. Deze moest immers het peil van de vaart regelen.
Jan De Snepere *was in het jaar 1562 molenaar, zowel van de windmolen als van de watermolen en hij bediende blijkbaar ook de 'speye' gelegen voor de watermolen, waarvan hij de sleutel had. Dit gaf duidelijk problemen.*

21 april 1562 – Speye – SAP 467 - Resoluties A – folio 97

Jan De Snepere es afgenomen de slotele ende gansche administratie van de speye ende wateringhe, ghebruuck vande houvers, troncken vande boomkens daerop staende beneden **den watermuelen**
interdicerende hem danoff eeneghe handelinghe te nemen
up gheleid te worden in stricte vanghenesse
ende ghecorrigeerd te worden ter discretie van de wet
tenzy dat hy danaff behoorlick pacht maeke jeghens den tresorier ende refectiemeester
Actum den xxiste in april xvc lcij naer Passchen
Ordonnerende hem **de copille** by hem ghewerd vande stedegronde te restitueren ten zegghe van lieden hemlieden dies verstaende oft by faulte van dien zal de refectiemeester hem ter vierschare omme te restitueren van dien betrecken omme hem daertoe te bedwingen
De copille *is het geheel van afgehakt hout.*

[5] Dienaren = hiermee worden de dienaren des heere bedoeld of de plaatselijke 'politieagenten'.
[6] D'ommelopers-voorzitters – waren de officiële omroepers

Jan De Snepere 'misbruikte' dus de speye in zijn voordeel. Ze namen hem de sleutel af en alter kwam er zelf een verbod op het bedienen van de 'speye' door de watermolenaar, dit om problemen te voorkomen. De Snepere verloor in 1569 zijn pacht van de molens, want dan bemerken we dat deze molenpacht heruitgegeven wordt.

29 maart 1569 - Water en windmolen – SAP 467 - Resoluties A - Folio 155

Gheordonneert dat de waetermeulene ende windmeulene die **Jan de Snepere** in pachte hield van den heere van Ste. Bertens, nu te beste middelen dies moghelic zullen verpacht zijn ten profytte van de stede.

Een ander reglement dat we nog in de 16de eeuw vinden, is er eentje over de 'ijkingslast' van de boten die van de overdrachten gebruik maken. We lezen er het volgende:

4 november 1564 – Vaart – SAP 467 - Resoluties A – folio 109

Is scerpelick verboden van de heer ende van de wet weghens de eerste overdraghmeestere ende ooc voor de andere, voordan **eenighe schepen up te winden breeder ghelaeden synde dan met één yckinghlast.**
Daertoe de schippers ghehouden worden te betooghen put, plaat off naeghele eer anderstonds henlieden schepen opghewonden werden.[7]
Ordonneerende **dit voorghaende verbod** te doen stellen in blecke ende naeghelen ten eersten ende nedersten overdraeghe[8] op dat een yeghelyck daeroff es kennesse hebbende, 't zelve strictelyck onderhouden sy, zonder daerteghen te commen in eenighe maniere
Opde 16de ste november lezen we het volgende:
Is ooc verboden van de heere ende wet weghen alle schippers gheladen inde schipvaert deser stede, eenighe goedinghen te lossen, distribueren oft vercopen eer anderstond zy den ghecommitteerde oft pachtere totten **ontfanghen van de imposte** op de voorseide schipvaert byden majesteit gheconsenteert te heffen –
zullen de wete ghedaen hebben wat goed dat zy gheladen opbringhende syn ende de zelve de impositie daertoe staende betaelt zullen hebben off doen betalen byden ghenen diet toestaen zal
up de boete van iij – *3* - pond parisis telcken reyse[9] byde den voornoemde schippers te verbeurene[10] te desen contravenierende[11]
Actum den xxvi in november 1564

Dat de schippers toch wat hardleers waren, blijkt uit het feit dat men enkele jaren later het voorgaande reglement moest hernieuwen.

---

[7] *Put, plat ofte naeghele = blijkbaar bestonden er verschillende manieren om aan te tonen hoe zwaar de boot geladen was, en hoe diep deze kwam te liggen in het water. Op de boot werd er een nagel geslagen, waaraan men kon zien hoe zwaar de boot geladen werd. Als deze nagel onder het water verdween, was de lading te zwaar.*
[8] *Dit regelement werd 'in blecke of in nagele' – dus in blik of in nagels – gesteld op de eersten en de 'nedersten' overdracht – dus aan het Reepken en aan 'Vestjens' opdat iedere schipper dit zou weten.*
[9] Telcken reyse = ieder keer
[10] *Verbeuren : te betalen*
[11] *Contraveniëren – tegen dit reglement doende*

27 november 1567 – Overdrachten – SAP 467 - Resoluties A – folio 141

Ter resolutie ende sententie van burghmeesters, schepenen ende raden deser stede –
es van weghen de heere ende voornoemde wetten ende raeden wel scherpelic van nieuws gheinterdiceert ende verbooden
de overdraghemeesters voortan eenighe schepen op te windene breedere ofte meer ghelaeden zynde dan met een yckyngh last
waertoe de schippers expresselic ghehouden werden te betooghene pit ofte naghele eer anderstont haerlieden schepen opghewonden werden
interdicerende[12] ende strictelick verbiedende alle schippers de voorseide overdraechmeesters te terghen ende op te doen wynden de breeder last dan van een yckinghe zo voorseid es op de boete van ix pond parisis
een derde ten proffyte van de heere,
't ijde derde[13] ten proffyte van de voorseide overdraechmeesters
ende tlaeste derde ten proffyte van de ghene die te desen zullen ghecontraveniert ende daerjeghens ghedaen hebben
Actum de voorseide xxvij in november lxvij

Het Puckelstraatje

Men probeerde het branden van de voornamelijk houten huizen te beperken door een streng systeem van 'brandgangen' tussen de huizen, die in sommige gevallen ook dienst moesten doen om zo kort mogelijk bij de 'vaart' te geraken om zodoende een kortere ketting te kunnen vormen om de leren 'seulen' of emmers met water door te geven, tot aan de brandhaard.
Eén van die 'brandgangen' was het 'Puckelstraatje' in de Ieperstraat. Een 'puckel' is een fuiknet waarin een visser zijn vis kan in bewaren.

14 december 1557 – Een poort voor 't Puckelstraatje - Resoluties A

Robert van Bethlehem heeft ghenomen in pachte van de tresoriers dezer stede een straetken ligghende op de zuudzyde van zijn erfve, groot in langhden xiiij

[12] *Interdicerende = verbiedende*
[13] *'t ijde derde – het tweede derde van de boete*

roeden ende in breeden zesse
roeden, toebehorende de zelve stede twelcke by hem met een poorte ende loge betemmerd was – den termyn van zeven jaeren voor veertien schelle parisis tjaer wanaff 1ste jaer vallen zal te baefmesse xvc achtenvyftich – dies werd hy Roberth gehouden de wapenen der stede te doen stellen vooren op de deure vande voorseye poorte – ende indien hy Roberth binden zelve tyd des stede plaetse levert overe zyn Erfve naerder den marct gheleghen insghelycken breede omme voor tzelve betemmerde straetken ghehouden te werden ten proffyte vanden stede – werd ghehouden over behorelick *gepeten* ende beclaeght ende ontsleghen van breeder heurlieden ghemetenmet expressen bespreken indien hy vanden stede weghe vermaend werde tzelve straeken in dies voorseid name te verlegghen een jaer te voren – werd gehouden tzelve te doene volghende zijne protesten
Actum present schepenen ende cuerheers in de camere – den xiiij in december 1557

Het Pukkelstraatje dat hier bedoeld wordt, is een klein zijstraatje van de Ieperstraat dat naar de Vleterbeek leidde. Nog steeds is de deur te zien waarachter dit straatje lag.
We vonden nog een tweede verkoop waarin er sprake is van dit 'Puckelsstraatje'.

27 Juli 1563 – 't Puckelstraatje in de Ieperstraat - Halmen - SAP 364

Jan de Keysere
heift gecocht jeghens **Pieter De Conynck filius Clays** als voeght van de twee kinderen van **Fransois Pillaert filius Denis**
de helft van een verbrande hoofstede ligghende up dIpperstrate daer Jan Pillaerdt de oude te wonen placht metter northende up dipperstrate –
de oostzyde upt **puckelstratje** –
de westzyde an derffe van myn here vanden clyte
Omme xi pond grooten te betaelen van deze daeghe in twee jaeren –
ghelast in ij schel vi deniers parisis sjaers de gheheele erffe den heere int hoofmanscep van Jacob Janneke,
ij schel te godtspennynck
ende vi pond parisis te lyfcoope
myts tzelve goedt te verbinden in de handen van den weeghe voer de toecommende payementen te laeste van de blivere
Ghealmpt den xxvij jully xvc lxiij

Zie verder het digitaal museum over 650 jaar Poperingevaart

https://www.arch-poperinge.be/Poperingevaart.html

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

N° 4 — 1 Juni 1917

DE POPERINGSCHE KEIKOP

bladje der Poperingnaars in 't leger.

Abonnementprijs.
SOLDATEN: KOSTELOOS.
BURGERS: 2.00 fr.

Verschijnt 2 maal te maande.

BEHEER:
E. H. Jul. Vanneste, Legeraalm. C 30 I
H. Gasp. Herpelinck, brank. C 171
H. A. Baert, Noordstraat, 13, Poperinghe

AAN ONZE LEZERS.

Van heden af zal ons bladje **twee maal** te maande verschijnen. den **1** en **15**, dank zij de milde ondersteuning onzer Stadsgenooten.
— Wilt a.u.b. ons een woordje laten geworden zoo ge het bladje ontvangt of niet.
— Wie kan ons het portret van de gesneuvelden verschaffen?
Dank bij voorbate.

HET BEHEER.

KEIKOPPEN.

Men zegt Poperingsche Keikoppen gelijk men zegt Ypersche Kinders, Brugsche Zotten, Mechelsche Maneblusschers..

Waarom Poperingsche Keikoppen?

Die benaming is heel oud en sterkt tot lof onzer voorouders: ik wil u vertellen hoe: dat zal tevens eene koddige figuur uit het verleden doen verrijzen, namelijk Heer Glijbe.

't Was over een zeshonderd jaar, en Vlaanderen was het schoonste en rijkste land van Europa. " dat Koningen deed beven ,, , weeldig door zijnen lakenhandel, gedurig in gisting om reden van volksbewegingen en twist tusschen rijk en arm, en tusschen de machtige gemeenten van toen.

Na Brugge, Gent en Yper was Poperinghe de bloeiendste stad van Vlaanderen: zij genoot breede vrijheid en eigen bestier onder den staf van den leenheer, den abt van Sint Bertens: hare lakenweverij was eene bron van weelde en de vaart van Popering e naar den Yser liet toe de lakenstoffen naar Duitschland, ja naar Rusland uit te voeren.

Van deze welvaart was Yper afgunstig: onze machtige gebuurstad had van de Gravin van Vlaanderen verscheidene vergunningen bekomen met voorrecht alleen zeker laken met bepaalde afmetingen te weven en in handel te brengen. Nu, zoo beweerde Yper, schond Poperinghe dit voorrecht met dergelijk laken te vervaardigen: onze voorouders loochenden het feit dat zij Ypersche waar namieken; zij betwisten verders het recht der Yperlingen tot zulken alleenhandel, bewerende dat de gravin van Vlaanderen geen zulke voorrechten mochten toestaan, daar mindere steden, zoowel a's de meeste, recht hadden tot bestaan en dus tot vrijen handel. — Vandaar redekavelingen en beroep tot hoogere overheden, zonder einde.

Op zekeren dag kwamen de ambachten en neringen van Yper gewapenderhand Poperinghe overrassen, vernielden de getouwen en staken heele straten in brande. Gemakkelijke zege, daar onze stad niet versterkt was! Maar kort daarna deden de Poperingnaars eenen woedenden inval binnen de vestingen der machtige geburen en gaven de Yperlingen eene duchtige les. Van toen voort werden meermaals wraaktochten ingericht van beider zijden, en meermaals stroomde het bloed: jaren lang ook stond ons magistraat voor vierscharen te Brugge en te Gent tot verdediging: maar 't was toen gelijk nu, dat de machtigsten de zwakken onderdrukken en dat het recht liefst helt naar den kant der sterksten. Philips van Artevelde, als hoogste rechter, besliste dat Poperinghe ongelijk had, zou boete betalen en ophouden betwist laken te weven.

Dit was 't begin van den verval onzer stad. In 't hert onzer voorouders groeide dan een erfelijke haat tegen Yper op en 'k geloof niet dat hij op heden uitgesleten zij. — Maar vijanden en rechters moesten bekennen dat de burgers van Poperinghe taai en koppig waren in 't verdedigen hunner rechten, en meermaals voorzeker weerklonk het te Brugge en te Gent voor de vierscharen: «daar zijn de KEIKOPPEN weer!»

(Vervolgt) E.J.V.

Die met den duivel pap eet
uit eén panne,
hij moet nen langen lepel hên!
G. G.

UIT DE BRIEVENBUS

Georges Bortier: — ... Neem het niet kwalijk dat ik zoolang heb gewacht u te schrijven. Ik had nooit geene standvastige plaats. Een dag en half ben ik in de infirmerie geweest; daar hebben ze mij naar Kales gezonden in een hospitaal waar zij ferm gesneden hebben aan mijn hand. Na twee dagen ben ik wederom moeten vertrekken naar een ander hospital, waar dat ik eene operatie heb moeten doorstaan en veel afgezien heb; daar hebben zij mij ook niet willen houden en mij gestuurd naar Recques, een verloren dorpje tegen Montreuil in Pas de Calais. Ge ziet dus dat ik nog al afgezien heb om een paar maanden " embusqué ,, te spelen. Nu ben ik aan 't beteren en als het zoo voort gaat met een goé acht dagen zal 't gedaan zijn.

Vrienden, ge ziet dat de kogels en obussen alleen niet zijn die uw makkers soms doen lijden.

Hendrik Colpaert, C 24 - IV gr. A.T. Kan mij iemand nieuws geven over MAURICE BAUTYL?

✗ *E.H.A. Brutsaert, aalmoezenier.* — Op 20 Mei overleed hier in onze post CYRIEL DAMOUR, Poperingenaar, Watoustraat. — Hij werd erg in den buik gekwetst door een schrapnell en overleed tijdens de operatie. Hij was een voorbeeld voor de andere Jongens, werd in den Hulppost gebiecht en kreeg ook het H. Oliesel. R. I. P.

Vrienden, zoo ge regelmatig het bladje wilt ontvangen zendt uw juist adres. — Wie het adres begeert van vriend of kennis schrijve naar het Beheer.

De Oorlog.

De Toestand

De pessimisten zijn alweer aan den gang ... « Er is geen doen aan! » Zoo hooren we meer dan eens met medelijden, zonder spreken maar schouderend bezien we den dwazerik die zijn woord als evangelie doet doorgaan. God dank is het de uitzondering aan 't front die zoo praat. Zeker ontmoeten we soms hier of daar 'n gek die om andere te doen gaan, babbelt alsof hij alles in het zwart zage.

We mogen niet uit het oog verliezen dat er geen spraak meer is de duitsche lijn in eens te doorboren, zooals wij het verstonden in 14, begin 15. Herinnert u den slag van Champagne. Overal was men overtuigd de vijand te zien achteruit trekken op een heel front, vooral op 't Belgisch, (de pessimist ziet niet verder .. tenzij voor 't slechtste) zoo het offensief lukte. We koesterden dezelfde hoop later toen de Engelschen bij Arras beukten .. Maar sinds is heel veel tijd voorbij. Zoo als wij, wrocht de vijand en miek 'n tweede, derde, vierde en meer lijnen. Zoo stond men voor 'n muur. Met aangegroeide krachten en gezamentlijk werken dwongen onze bondgenooten den Duitsch zijne verschansingen te ontruimen. Doch 'n sterke muur rees op .. die van Hindenburg! — Wenda, riep de vijand ... niemand verder meer! — en volgens hem was 't weer gedaan. Doch Fransch- en Engelschman willen verder komen. In klein gerucht verschieten zij niet. De laatste berichten melden reeds victorie op hunne fameuse lijn. Aanhoudend werken zal ons de zege brengen, tenzij de pessimisten het met hun knorren verder maken.

Hulpkas ten voordeele der Belgische postbedienden gevangen in Duitschland

In December ll. werd er door het personeel der Belgische Legerposterijen eene hulpkas gesticht ten voordeele der collegas (soldaten en burgers) die gevangen zijn in Duitschland.

De inschrijvingen en bedragen kunnen gezonden worden aan den schatbewaarder, Mijnheer H. VAN CALSTER, middenbureel der Belgische Legerpostereijen.

ONDERSTEUNING

Wij hebben ontvangen van:
E. H. J. Delbaere,
principaal, Veurne. 20 fr
H. Sansen-Vanneste, drukker 10 fr
E. H. Th. Vandenbussche,
onderpastoor te Houthem. 2 fr
Aan allen hartelijk dank!

Poperingn aars in Engeland en Frankrijk. hebt ge nieuws uit uw bannelingschap stuurt het naar het Beheer dat het aan zijne lezers zal mededeelen.

Onze Stad.

Burgerstand: 1 tot 16 Mei.

GEBOORTEN:

Jacob Andrea, d. v. Elie en Elisabeth Pinson, wijk I Staessen Albert, z. v. Valère en Juliana Bottez, Abeelesteenw. Delbaere Charles, z. v. Emiel en Emma Deneire, Trommelaarstr. Scherpereel Jerome, z. v. Valère en Marie Duyck, S. Mishielstr. Cherain Jeanne d. v. Georges en Lucie Vanstavel, Provenst. Heyman Michel, z. v. Benoni en Adrienne Vandermarliere, Reninghelststeenweg.

HUWELIJKEN:

Emeric Delhaye, voerman te Yper, en Marie Huyghe, dienstmeid te Poperinghe. Thomas Coward, engelsch soldaat, en Marguerite Demin, dienstmeid te Elverdinghe. Basile Vitse, werkman, nu soldaat, gehuisvest te Poperinghe en Ida Devos, werkster te Boeschepe. Georges Desomer, landbouwer en Juliana Vandewynckel, landbouwster, beide te Poperinghe. Henri Franckx, soldaat gehuisvest te Wilryck en Helene Quaghebeur, dienstmeid te Poperinghe.

OVERLIJDENS:

Deranie Eugenie, 67 j. echtg. v. Theodore Cremer, Yper. Vandevyvere Amelie, 68 j. wed. v. Louis Dewilde, Moorslede. Coene Désire, 66 j. werkman, echtg. v. Lucie Samyn, Noordschoote Deryeke Maria, 16 j. Elverdinghest.

Inwoners van Poperinghe overleden te Proven-Couthof.

Uzeel René, 64 j. winkelier, wed. van Louise Bortier, Duinkerkestr. Devos Charles, z. b. ongeh. 75 j. Boeschepestr. Declerck Louise, 70 j. herbergierster, wed. v. Benoit Coucke en Theophile Van Driessche, Boeschepestr.

ALLERHANDE NIEUWS.

Zaterdag 28 April werd de *Weduwe Ampen* (grootmoeder van Heer M. Ampen, soldaat) uit de Bruggestraat, voor hare deur om ver gereden door eenen engelschen motocyclist. Beiden werden nog al erg gekwetst. Hare toestand is thans bevredigend. Zij is volop aan de beterhand.

Maandag 1 Mei viel een schrapnell, geschoten naar een duitsche vlieger, op de woonstede van Heer *Willy Boucquey* waar het commissariaat gevestigd is. Hij ontplofte op den zolder te midden de vuurwapens door de burgers ingeleverd in 't begin van den oorlog en sloeg er nog eenige al kapot.

Zaterdag 5 Mei had in de O. L. Vr. kerk de begraving plaats van JULIEN DEBOUTTE, in den wandel Boutten genaamd, uit de Yperstraat en gesneuveld op 't front. Soldaat bij het 5 Lanciers werd hij doodelijk getroffen in de loopgrachten, bij en overleed ter plaatse in de armen van zijnen Aalmoezenier Eenige kamaraden van Julien woonden den dienst bij en hadden eene rouwkroon medegebracht. Er was een groote toeloop van volk. Op het doodzantje lezen wij:

O wreede dood! Wat al Jongelingen, als onze JULIEN, deugdzame, frissche en bloeiende Jongelingen hebt gij weggerukt! Wat al droefheid en lijden in ons Vaderland!.. Maar ook, wat al heldenmoed en edele zelfsopoffering bij onze soldaten!

In 't leger, sedert twee jaar, deed hij moedig wat plicht hem voorschreef — tot den dag dat hij bloed en leven voor 't Vaderland gegeven heeft.

Onze hulde en droevig aandenken met eene bede om troost voor de beproefde Ouders.

Eerweerde Heer ROFFIAEN, gewezen onderpastoor te Moorslede, is pastoor benoemd te Nieuwkerke en gebruikt het lokaal voor kerk. (De Stem uit Belgie)

De studeerende jeugd kreeg een tweede paaschverlof. De Moffen konnen hier ook de kleine Jongens niet gerust laten.. Uit voorzichtigheid dan vond E. H. Principaal best heel't gedoentje te verplaatsen. De leergangen kunnen zoo opnieuw gerust voortgaan, spijts 't wederzijdsche trommelvuur.

Zondag 6 viel Mei *Jacques Eerdekens*, politiagent van zijnen velo, in de Watoustraat met het ongelukkig gevolg dat zijnen rechterschouder ontwricht werd. Hij werd naar het hospitaal van 't Couthof overgebracht.

Maandag 7 Mei had in O. L. Vr. kerk een dienst plaats voor drie Belgische Kanoniers gesneuveld rond Dickebusch.

Heilig Hartmaand.

Vrienden, gunt me slecht èn woordje ter herinnering.

Vergeet niet de maand wel te vieren. We hebben toch zooveel te vragen aan 't H. Hart van Jezus.

Viert den eersten Vrijdag! Viert den feestdag van 't H. Hart (15 Juni) Waar ge ook zijt, in loopgracht, of op cantonnement, in center of hospitaal, op verlof of elders nog, richt uw hart hooger o: Sursum corda. Hoog de herten. Slaat een blik ten hemel en ontvangt, zoo ge kunt, Jezus vleesch en bloed in de H. Communie. Zingt vol betrouwen.

O God van vrede,
Reik ons uw hand,
Hoor onze vuurge bede,
Voor Vorst en Vaderland.

LOURDES. — Soldatenheerd.

Zijne Heiligheid de Paus schenkt eenen bijzonderen zegen aan den Soldatenheerd van Lourdes, alsook aan zijne weldoeners. Terzelvertijd zendt Zijne Heiligheid eene schoone som ten voordeele van het werk.

Het Soldaten-Huis van Lourdes, opgericht in het hôtel S. Louis de France, is een prachtige en bijzonder wel geschikte doening, uit genegenheid voor Belgie, ten dienste van verlofgangers van ons leger, aan zeer matige prijzen en gansch naar beliefte.

De voordeelen, door het Werk geschonken groeien van dag tot dag aan.

Het Komiteit bedankt op voorhand al wie tot dit schoon werk bijdraagt. Onze brave mannen vergeten hunne weldoeners niet bij O. L. Vrouw van Lourdes.

" IN MEMORIAM ,,

ONZE GESNEUVELDEN.

Uit het " Staatsblad, vervolg.

1494 **Van Houcke Daniel**, 9 linie 4/III overl. Yser 12 9 15, begr. Adinkerke 454

Verbieze Julien, 9 linie, 4/III, † voor Diksmude 21 5 16, begraven te Adinkerke 1390.

15421 **Bottez Julien**, 4 lanciers, overl. Oudstuyvekenskerke 26 12 16, begr. te Poperinghe.

56163 **Duthoit Maurice**, 3 linie, overl. bij Wavre S. Catherine 7 10 14, begr. te Mechelen.

130717 **Vancayzecle Georges**, 13 linie 1/II, overl. voor Diksmude 10 4 16, begr te Adinkerke 1124

14914 **Lahaye Romain**, sold. in 't fort van Haesdonck, verdwenen den 12 9 14

47140 **Passchesoone Camiel**, 1 gren. † in het "hopital maritime,, te Cherbourg (Fr.) 6 11 15 en aldaar begraven.

1639 **Gelein Julien**, bij 't vestingsgeschut, verdwenen in den slag bij Oude God (Antwerpen) 9 10 14.

Deboutte Julien, 5 lanciers, † bij Pervyse 30 4 17, begr. te Poperinghe.

48405 **Vandepitte Jan**, gren. overl. bij Elewijt in Oogstmaand 14, begraven te Elewijt 326

In n° 2 drukten wij over uit het "Staatsblad,, Dineur Louis. De echte naam is **Deneire Louis**, geboren te Poperinghe, gehuwd en gehuisvest te Roeselare. Zijne broeders wonen nog in Poperinghe.

Meer namen hebben wij, doch zonder nadere aanduidingen, daarom geven wij die nog niet

EERELIJST:

Gouwy Jerome, 1 serg. 4 linieregim. thans in het hospitaal Camp de Ruchard militair eereteeken van 2 klas.

Zoo spoedig mogelijk trachten wij die lijsten te volledigen. daarin helpe ons iedereen.

De kostelooze reis voor de Soldaten-Verlofgangers.

Bij ministerieel besluit van 8 April, staat de Minister van Oorlog TWEE KOSTELOOZE REIZEN PER JAAR toe aan de soldaten van goed gedrag, geen ander inkomen hebbende dat hun soldatensolde en in verlof gaan bij familie of kennissen.

Bovenstaande soldaten die NA 1 MAART in verlof gingen en hunne reiskosten betaalden mogen de som terug eischen. Gedurende het jaar zal een tweede verlof met kostelooze reis toegestaan worden.

S. K. V. H.

" Gelief mij eens uitlegging te geven a.u.b. wat het eigentlijk is? ,,

't Is een werk door het Sekretariaat der Katholieke Vlaamsche Hoogstudenten vóór ruim één jaar op 't front tot stand gebracht, ter zedelijk heil onzer jongens. Dit wordt bewerkt door 't verspreiden van vluchtschriften en post zegels — door 't oprichten eener boekerij waardoor de vakmannen hun ambacht kunnen doorgronden, studenten hun studies onderhouden en voortzetten Om nadere inlichtingen schrijve men naar S. K. V. H. Collegie, Veurne.

Drukkerij "Sint Jozef,, Alveringhem.

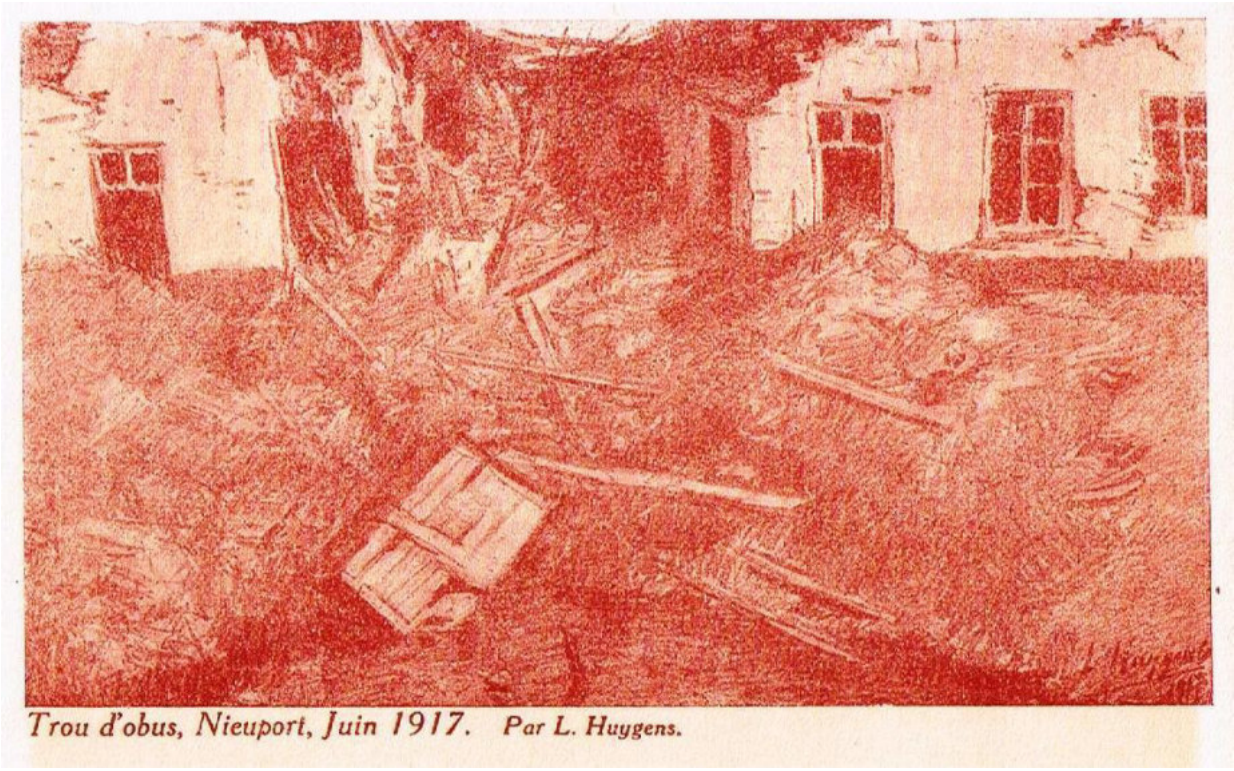

Trou d'obus, Nieuport, Juin 1917. *Par L. Huygens.*

Vrijdag 1 juni 1917 - Baert A.

Kalme nacht. Er legeren Portugezen bij brijkoven Schaballie? Tanks zijn opgevoerd en nog enige grote kanons. Heden twee branden: herberg Hoek van Vrede en de hofstede van Prosper Vercruysse. Zeer geweldig geschut.

Thanatos

Nu wenkt de grimme Dood a'wien den goden lieven,
Te planten 't jonge bloed op 't outer van den krijg ;
En de edelmoed'ge jeugd, hoe levenslust ook grieven
Ook tegenweren moog, buigt willig 't hoofd te nijg.

Langs onzen heil'gen Yzer brachten duizend dappren
Hun offer vol en gansch - der Vlamen dubbel schoon -
Wanneer de zegevanen over België wappren,
Dan ontgate 't Vlaamsche volk dier martelaren loon !

Het spookt er in den nacht : uit honderden vuurmonden
Spuigspringen op ons toe granaat, kartets en schroot..
Ons offer is volbracht wijstaan waar de oudren stonden
En is het mijne beurt, wees welkom, kille Dood.

J.S.

De Belgische Standaard – 01 juni 1917

ROND DE KOKPOT.

—o—

En het brood?
Van de ‘halve grijze’ – het klein half tarwe, half roggebroodje dat de soldaat dagelijks kreeg in vredestijd – was sedert lang geen sprake meer.
De Marneslag was uitgewoed. ’t Was ‘Joffre’ en ‘Gallieni’ wat de klok sloeg.
Aan de IJzer vond deze naamvergoding bij de Belgische jas ook weerklank, namenlijk hierin: na de IJzeerdlag kregen de Belgische soldaten het weinig appetijtelijk lichtbruin en zuur brood der Fransen.

- ‘’t is brood zonder gist!’ zei er een,

en de soldaten mieken van alle onderstellingen om uit te leggen hoe het kwam dat he brood zuur was bij de bakte en eigenschappen had om lang te bewaren.

- ’t mag zijn wat het wil, ik houd dnie van dien ‘Joffre’.

Het brood werd dan ‘Joffre’ genoemd op heel het Belgisch front. Als de ‘Joffre’ door den fourier werd uitgedeeld, gekscheerden de soldaten: ‘Joffre heeft weer ’n slag gewonnen’.
Sedert ‘Joffre’ tot de waardigheid van maréchal de France werd verheven en Nivelle zijn plaats innam, werd het ‘Joffrebrood’ ook ‘Nivelle’ genoemd op sommige plaatsen van het front.
Wat er ook van zij, in 1915 kwam de Belgische bakkerij …….. tot stand. Er werd door de ‘vi pal’tots’ wit brood gebakken dat deBelgische soldaten deed watertanden om zijne deugdelijkheid.
Van ‘Joffre’ en ‘Nivelle’ werd nog gesproken als over stofferige dingen uit de geschiedenis.
In soldatendeuntjes werd over Joffre gesproken:
Van ’s morgens vroeg van in he bed
Hoort men den hoorn blazen
Dan komt de fourier al met zijn brood
En het weegt zoo zwaar als lood.

Met stampen krijgt ge ’t niet vaneen
Het is zo hard als eenen steen
Slaat he een uur al tegen den muur
Het blijft nog even zuur.

Om al deze hoedanigheden, werd de ‘joffre’ pain ‘blindé’ ook nog ‘Blindé’ of ‘Béton arme’ genaamd. Naar ‘Ons vaderland’ schreef, zou zelf de sappige uitdrukking ‘onze slijpsteen’ onder de soldaten in omloopt zijn om de ‘joffre’ te kenschetsen.
Kon het anders of het Belgisch ‘Albertbrood’ zou elders genotten winnen?

ALBERT !
Gedeeltelijk heb ik het woord om de herkomst van het brood en in verband met ‘Joffre’ al uitgelegd.
Om volledig te zijn, nopens de verklaring van Albert, voeg ik nog he volgende bij den uitleg der herkomst van he brood:
Als koning Albert in de loopgrachten kwam onder de soldaten, of als hij ter Panne, in zijn villa, de gedecoreerden ontving om hen geluk te wensen, vroeg zijne majesteit meermaals: ‘is hey voedsel voldoende en degelijk?
En de soldaat antwoordde bedeesd:
Als zijne majesteit ons aangenaam wil zijn, meer wit brood zouden wij verlangen. Het Frans brood is weinig smakelijk!’
Voor de bakkerij tot …. Tot stand kwam bestond te kales reeds een Belgische inrichting waar bakkers van stiel, als ‘onbekwamen voor velddienst’ uit het gasthuis getreden, brood bakten, da de soldaten, omdat het maar twee maal per week aan het front toekwam, deed watertanden.
Hat Albert-brood om zijne geel bruinachtige kleur werd ook ‘khoaki’ geheten.

De boter is er in gebakken, brood met ’n stuk van ’t zelfde
De 40 grammen vet waarop de soldaat dagelijks recht heeft in oorlogstijd, worden dikwijls in de keuken gehouden tot het bereiden van eetwaren. De soldaat die zijn half broodje heeft gekregen en geen geld heeft om boter of vet of jam te kopen, trost zich zelven met ’n flegmatieke bedenking ‘de boter is er in gebakken of ’t is weeral eens brood met ’n stuk van ’t zelfde’.
De volksvrouw hadde gezegd met koningenavond: ‘Ge moet geen boter op de pannekoeken doen. De boeter is er in gebakken.’

Araks uit de keuken
In het dagelijks ratioen van en soldaat in oorlog is begrepen
: 20 grammen tabak, de tabak wordt aan den soldaat gegeven in vorm van pijptabak of ’n half dozijn cigaretten. De Engelsen zonden duizenden sterk gepeperde en geurende cigaretten, de fransen zonden Bastos. De tabak werd aan den fourier in de keuken afgeleverden aan de soldaten besteld.
Een jas die er op pochte high live cigaretten te rooken werd dikwijls tot zwijgen gebracht door ’n spotlustige makker.

- Ge rookt gij ook maar ‘Araks’ uit de keuken gelijk wij, man!

Uit Vivisektie van den jas in oorlogstijd door M.L. De Naeyer – schrijversrechten voorbehouden.

1 juni 1917 - Albert Denys – Dagboek – Uit ’t Zweerdhof, van Franz Denys

Gans de week hebben wij oefeningen gehad, voor bataillon, regimetn en compagnie en ’t was altijd vafsues d’assaurs onder een brandende zon door gloeiende duinen (van 6 of 7 uur tot 12 – 1 – uur). ‘k Moest ook naar bureau van de kolonel gaan, zake Gaillon. Doch hij zegde ons, ik en Paul dat het goed was dat wij er van onder mochten trekken…
De mannen waren reeds allen aangewezen voor zij ondervraagd waren. ‘k Geloof dat het not altijd commandant S. is die er onder zit. ‘k Heb ook Willy Gombert gezien bij de batterie Autocam. Antiaérienne.
’s Anderendaags kwam ik hem tegen in buitengewone gesteltenis zeggende dat hij naar huis gegaan was, dat zijn vader die op sterven lag hem zelf niet meer verkende, en hij zijn congé d’urgence (reeds 10 dagen gevraagd) nog niet kreeg, terwijl at alle dagen laissez passers toe kwamen voor de Engelse zone, ’t leger en Intellingence van Poperinge?

Anna meldt mij ook de onverwachte dood van Douglas Lord. Zij heeft mij diep geslagen. Doch midden die droevige en moedeloze toestanden wordt ik opgebeurd door Génie du Christianisme en Rosaire au Soleil.

Zaterdag 2 juni 1917 – Baert A.

Gans de nacht hevig geschut dat wat verstilt met de dag. Immer veel beweging van soldaten die optrekken. Er komen 4000 Ierse burgers toe om te werken. ’s Avonds om 8 uur een 10tal obussen in de velden: 1 komt tot bij de Boterpot.

Zondag 3 juni 1917 – Baert A.

Stille nacht. Schrikkelijke dag. Wij krijgen van 6 ½ tot 11 ½ 200 obussen, grote en kleiner. Veel rond de statie en Peereboom. Sint Jozerf, Drogen tak, weinig in de stad. Daar vallen er 25 rond boterpot en verder op tot aan de hofstede C. Desomer op 200 meter van het College, 1 huisje ligt plat bij de Kloef, 1 valt op de cinema aan de statie. Langs de Meessenstraat wordt de weduwe C. Bonduelle en de vrouw Ch. Nollet gedood, ook enige Engelse soldaten, de zoon Bonduelle en Ch. Nollet zijn erg gekwetst, enige dagen later zijn beiden gestorven. Er is weinig beweging. Op de Oosthoek branden de hoppekeet van E. Lelieru, 2 werkmanshuisjes en de Engelse zagerij, ook nog de hofstede van de weduwe Dausy die met haar dochter in de brand omkomt. De mensen hadden hen in de kelder verschuild. Zeer veel vliegers. Wij horen ’s namiddags nog bombarderen in de verte. Al de scholen zijn deze week opgeschort.

Maandag 4 juni 1917 – Baert A.

Kalme nacht. De stad is weer verlaten. De vliegers zin uiterst bedrijvig. Nadert het offensief? Ouderdom en Reninghelst worden geschoten.om 12 uur een 20 tal obussen over de statie, Sterhoek, Em. Vancayseele, men beweert dat de obussen van gisteren en heden komen van de kant van Wytschate, vroeger kwamen z altijd uit de richting van Merckem. Van 3 tot 6 uur een 30tal obussen van aan ’t Zwynland tot aan de Leene en de Brykoven Schaballie: gans deze wijk gaat nu op de vlucht.

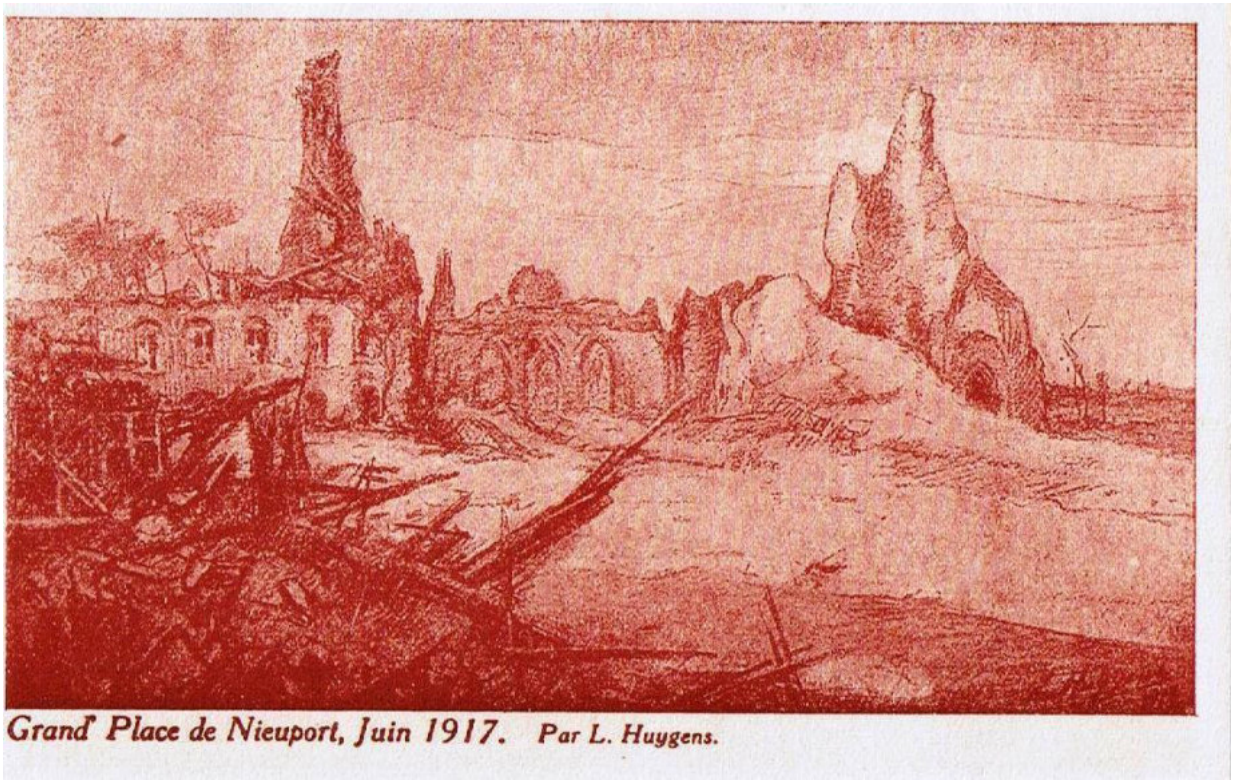

Grand' Place de Nieuport, Juin 1917. *Par L. Huygens.*

4 juni 1917 – VanWalleghem

De nacht is min geweldig dan gewoonte, nochtans de vijand bombardeert rond den Ouderdom, Boerenhol en St. Hubrecht. 1 obus valt op het huis van Charles Breyne, bewoond door Louis Ghys. Dezes vrouw wordt op 3 plaatsen gekwetst tamelijk erg doch niet gevaarlijk. Het neef Gaston Lesage die daar bij geval was wordt ook lichtelijk gekwetst; vrouw Ghys wordt naar 't hospitaal van Proven vervoerd waar zij enige weken zal moeten verblijven. In de voornoen om 9 ½ wordt de plaats vn Reninghelst beschoten. 5 obussen ontploffen in de weide en hovingen rondom. 1 in de weide bachten de pastorij, 1 in de weide voor 't huis van den burgemeester, 1 bachten de ambulance der knechtenschool. De schrik der bevolking is groot, want iedereen ziet dat de plaats het doel is van de vijand. Ook zullen enige mensen meer veiligheid zoeken te lande. Ook Poperinghe en de Clytte worden gebombardeerd.
In de namiddag ga ik met mijn broeder Jozef naar den Rooberg het bombardement van Wytschaete bezichtigen. Het is nog verschrikkelijker dan ooit.

Dinsdag 5 juni 1917 – Baert A.

Veel geschut. Wijken Coppernolle en Sint Jozef worden beschoten. 's Morgens vroeg enige obussen (10) over 't Zwynland en ron de leene, enige in de stad; kerkhof, hoven Benedictinen en Not..Boucquey. in stad is omzeggens niemand meer. Later wordt nog geschoten rond Em. Vancayseele, Ouderdom steenweg, Drogen Tak, Reepken. Een vrouw wordt gedood bij den Drogen tak en de hofstede C.Crevits in brand geschoten; er worden veel gekwetsten ingebracht. 's Avonds om 6 uur begint een oorverdovend aanhoudend, hevig geschut.;verscheidene burelen verhuizen. Commissaris naar de school aan Sint Elooi, burgerstand naar de Luttertap, cantonnementen naar D. Clays.

Arrivée d'un blessé au poste.—Juin, 1917.

5 juni 1917 – Van Walleghem

Het geschot der Engelsen is min geweldig dan gisteren. De Duitsen bombarderen gans de voornoen geweldig rnd het hallebast waar de kanonnen zeer talrijk zijn, het zijn al obussen van 220. 1 obus valt op 't huis van Ch. Louis Charle, die slechts sedert enkele uren gevlucht was. Nog een ontploft in de gevel van CH. L. Hoflack ook sedert enige dagen gevlucht. Ook Poperinghe wordt gebombardeerd meest over de stad zelfs tot op 2 kilometer van de Abeele. Ook vele obussen op Belle, een munitietrein wordt getroffen nabij het vliegplein en 14 wagons vliegen in de lucht, de schade in de std is zeer groot, bijna al de ruiten zijn uit. Onverstaanbaar lang hebben de Duitsen gewacht hun kanonnen op Belle te vuren, doch nu krijgt het ook zijn deel en 't gaat er schrikkelijk.
Verschillige huisgezinnen van Dickebusch moeten oor enige dagen plaats maken, waaronder weduwe Froceville en de burgemeester. Ik verneem dat binst den nacht verschillige thanks van den Ouderdom al over de velden en de beken voor en bachten de hoeve van Cyriel Lamerant naar het Front vertrokken zijn, waar die monsters voorbijtrekken wordt alles in de grond geduwd gelijk in de boter. Alle dagen zijn wij den aanval verwachtende. De Engelse communiqué meldt 1 Duits officier en 75 soldaten krijgsgevangen op Wytschaete. Iedere nacht doen de Engelsen een rit.

Woensdag 6 juni 1917 – Baert A.

Het hevig geschut houdt aan. Om 1 uur horen wij 3 en om 5 uur 1 grote ontploffing. Wijstschate, Meessen. Een vlieger lost 's nachts5 bommen rond de drogen Tak,. Van 10 tot 12 uur te midden het geschut krijgen wij een 330 tal obussen, soms 2 te samen, rond de leene, Rood Kruis, Kalkzak, in de stad: 1 O.L.Vrouw kerk, Nieuw Stadhuis, Oudemanshuis, A. Verfaille, Sint Michielsgesticht; C. Dezeure, Derynck, college. Het kanon verstilt maar herneemt 's avonds, nog een ontploffing rond 8 uur. Er komen nog soldaten toe die legeren rond de Leene. Honderden verhuizingen. Provenwaarts.

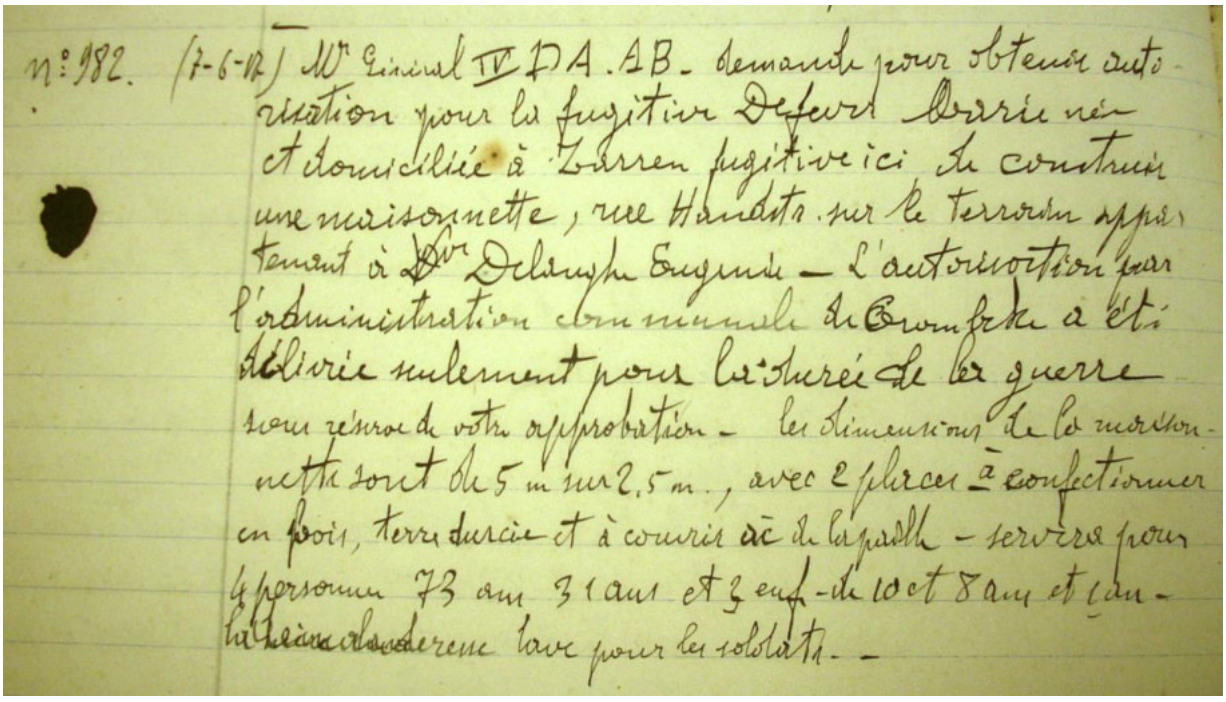
n° 982. (7-6-17) Mr Général IV DA. AB. demande pour obtenir autorisation pour la fugitive Defeur Marie née et domiciliée à Zarren fugitive ici de construire une maisonnette, rue Handstr. sur le terrain appartenant à Mr Delanghe Eugénie — L'autorisation par l'administration communale de Crombeke a été délivrée seulement pour la durée de la guerre sous réserve de votre approbation — les dimensions de la maisonnette sont de 5 m sur 2,5 m., avec 2 places à confectionner en bois, terre durcie et à couvrir ac de la paille — servira pour 4 personnes 73 ans 31 ans et 3 enf. de 10 et 8 ans et 1 an — la [illegible] lave pour les soldats. —

Aanvraag tot het bouwen van een woning ' maisonette' in de Handstraat – Krombeke

De Hopteelt in onbezet België

In West-Vlaanderen strekte de hopteelt zich ten jare 1914 uit over ongeveer 1536 hectaren. Dat was de grootste uitgestrektheid die ooit werdt geboekt. Sinds 1910 had de hopteelt ruim 500 hectaren bijgewonnen.

Met den oorlog kreeg de hoppeteelt een geduchten knak. In October-December 1914 was de uitvoer van hop gansch onbeduidend.

In het voorjaar 1915 was er reeds beternis. Het verkeer, per spoor en per schip ging vlotter. Volgens aangiften op de tolkantoren in 1915 bedroeg de uitvoer van Poperingsche hop 1,628,000 kgr. Intusschen nam het verbruik van hop in onbezet België toe. In 1916, ging het nog beter daar grootere hoeveelheden hop èn naar Frankrijk èn naar Engeland werden uitgevoerd.

Evenwel werd menig hopplanter in het nauw gebracht, de eene door gebrek aan staken en draad, de andere door gemis aan plukkers ; blijkens de landbouwtelling in 1916 werden er alhier nog enkel 625 hectaren geteeld : dus 911 hectaren min dan voór den oorlog.

De Belgische Standaard – 6 juni 1917
1914 = 1536 ha – 1916 = 625 ha

Donderdag 7 juni 1917 – Baert A.

Hevig geschut en veel beweging dezen nacht. Bezoek van vliegers. Een Duits vliegtuig wordt in brand geschoten en valt bij brykoven Schaballie. Een 10 tal obussen over de statie, rond Quaghebeur en Hennin. Het kanon verstilt. 's Morgens zien wij de vliegers bij benden van 7 – 8 – het getal ballons is verdubbeld. Om 2 uur 11 obussen, 1 bij Sint Jans kerk, Polley, Valkestraat, Kouter, bij Warande, Veurnestraat, Koffiebranderij Moncarey, J. Deschodt, Boeschepestraat. Goed nieuws; Wytschaete en Meessen zijn in handen der Engelsen gevallen, duizenden Duitse gevangenen , kanons genomen.

7 juni 1917 – Van Walleghem

Volle maan en prachtige zomernacht. Het eerste deel van de nacht is tamelijk kalm. Ik hoor enige schuifelaars die ontploffen rond de hoeve van Achiel Jacob aan den Ouderdom.
Ik ontwaak enige minuten voor 3 uur en natuurlijk mijn eerste gedacht was of de aanval welhaast zou beginnen. Mijn kamer was zeer wel gelegen om de slag te zien. Zij gaf uit op de zuid oosten en geen huizen en weinig bomen belemmerden het gezicht op Wytschaete. Van in mijn bed zou ik gedeeltelijk het artilleriegevecht zien.
't Was juist 3 uur, en 't eerste daglicht begon te schemeren toen ik al met eens **het reusachtigste en tevens het ijselijk prachtigste vuurwerk** zag dat ooit in

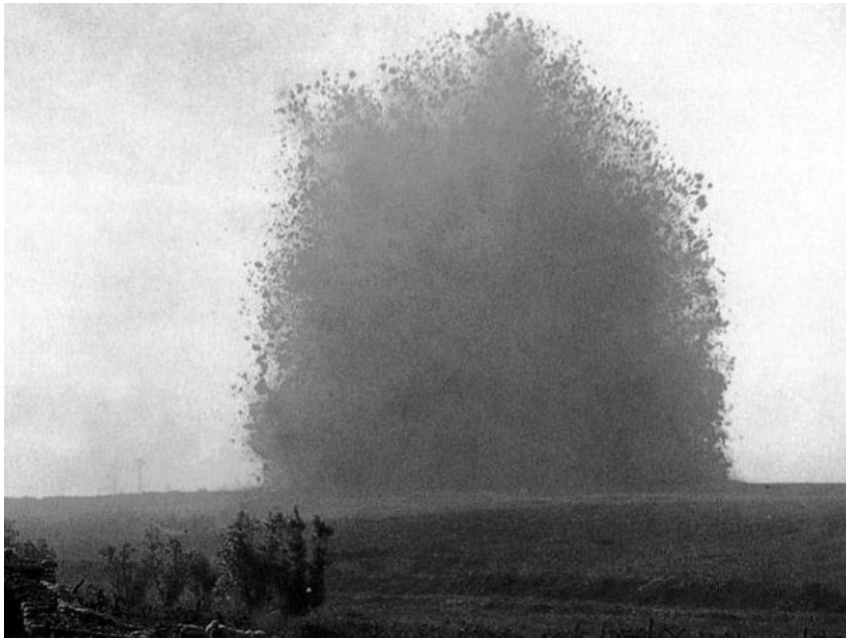

Vlaanderen onsteken werd, buitengewoon hevig boven **Wytschaete**, wat minder aan beide zijden: een ware vulkaan, 't was of gans het zuid oosten vuur spuwde.
Geen twijfel het waren **de mijnen van Wytschaete, Mesen en Hill 60** die aan 't springen waren.
Het duurde nog enige seconden eer wij de schokken gevoelden. Dit was een ware aardbeving

die ruim een minuut duurde. En intussen waren al de kanonnen van geheel ’t front, misschien 1000 in getal, in werking. Wat hels muziek, wat gruwelijk schouwspel! Duizenden kanonbliksems en slagen per minuut onder de vuurregen en kletterende ontploffingen van obussen en schrapnels. Och, ware ’t geen mensenslachterij men zou het ‘porachtig’ noemen. Toch kan men niet nalaten zulks te bezien en men zou er nog dichter willen bij zijn om beter te zien . voor ons getuigen is dat niets, doch wat moet het zijn voor de 100.000 mannen die daar leven en woelen in die vuurpoel. Opgestaan zijnde zag ik reeds verschillende vastliggende luchtworsten uithangen om het gevecht te bespieden en de vijand af te loeren. Het gerucht bleef hetzelfde,, alles schudde en beefde en met meer dan dubbelen last en tijd gelukte ik er toch in mij te scheren.

Om 5 ½ vertrek ik naar Dickebus, het geschot was nog niet verminderd. Aan de Ouderdom kom ik de 2 eerste Duitse gekwetsten tegen die binnentrekken in de ambulance van Cyriel Jacob. In ’t Duits kamp aan de hoeve van Hector Coene zie ik reeds 75 krijgsgevangenen. De Duitsers bombardeerden weinig ’t achterfront, nochtans vallen grote obussen rond de hoeve van Theophiel Huyghe en rond den Oudewal.
In mijn mis waren 14 personen tegenwoordig, de altaar daverde gedurig. Na mijn mis kan ik reeds zien dat de aanval meeslaat: op de Overlandroute, is ’t een processie van peerden die optrekken naar Dickebusch om de kanonnen verder op te voeren.
Ten minste alle kwartier komt een groep krijsgevangenen af meest van 20 tot 40 in getal. Ik zie maar weinig rood kruis auto’s met Engelse zwaargekwetsten, doch ontmoet verschillende wagens met Engelse lichtgekwetsten. Om 8 ½ begint het geschot te verminderen en om 9 ½ is het omtrent gedaan.
Om 8 ½ uur vertrekt uit het kamp van Hector Coene de 3de groep krijgsgevangene. Hij bestaat uit 117 mannen. Reeds 2 andere groepen zijn weg, ieder van rond de 80, velen zijn lichtelijk

gekwetst. De Duitsers gaan in de richting van Westoutre. Ik heb de Duitsers wel bezien: de soldaten zagen er in ’t algemeen niet spijtig uit gevangen te zijn.
Nochtans op verschillende wezens kon men volstrekt geen gevoelens lezen, men zou gezeid hebben dat zij het gewoon waren krijgsgevangenen genomen te worden.
De officieren toonden zich spijtig gevangen genomen te zijn, of zij het metterdaad ook waren, dat betwijfel ik.

Zij zagen er min vermoeid en deerlijk uit, dan sommige andere Duitse gevangenen die ik voordien te zien kreeg, nochtans het scheen dat zij nog maar enige uren in de tranchees waren. Ik zag er een die een vers zeempotje opende en het liet smaken. In ’t kamp van Coene moesten zij hun zakken ijdelen en al hun papieren afgeven. Een officier weigerde en bleef weigeren en tot zijn straf moest hij willens nillens op zijn knieën. Of die grote Jan daarvan kleine was; de Duitse dragen een grijze helm met rondom diepe vooien.

Een ‘dummy’ boom gebruikt als observatiepost.

Om 3 uur namiddag herbegint het geschot, doch min geweldig. Achter de vespers tekken wij naar de Rooberg om er het slagveld te bezien: gans Wytschaete is blote aarde en van ’t drop zien wij het minste spoor niet meer. De

kanonnen van Dickebusch en de Kemmelberg zijn zeer geweldig, wij zien schrapnels ontploffen over Wytschaete en bommen op Ste. –Elooi. Een ballen captif hangt reeds over de Kemmelberg. Over den Rooberg zijn reeds driegroepen krijgsgevangenen gepasseerd, ieder van rond de 400. Wij zien nog een grote groep die binnengebracht wordt in 't kamp aan de 'Volksvriend'. Een generaal van brigade wordt ook binnengebracht, de man ziet er zeer neerslachtig uit, wij horen dat hij zeer gehaat was van zijn soldaten die er hun genoegen in hebben de man nu vernederd te zien. Veel krijgsgevangenen zwegen het niet dat zij tevreden waren van de oorlog af te zijn. Daar vernemen wij dat Oosttaverne, een gehucht op een half uur oost van Wytschaete veroverd is en dat reeds 3300 krijgsgevangenen geteld zijn.

Het schoonste verhaal dat ik over deze slag, die de Engelsen en Fransen de slag van Mesen noemen gelezen heb is dit van **Philips Gibs in de 'Daily Chronicle' van 8 juni 1917**. Het geen ik hieronder zo goed mogelijk vertaal.

Met de avond was alles gereed. De mannen die wisten welke grote onderneming zou zouden wagen, want in de oorlog kan men nooit ten volle zeker zijn van de goede uitval van zijn plan, gevoelden zich angstig en gejaagd. Zoveel levens waren er immers op het spel gezet. In de duisternis bewogen zich vreemde monsters bij onze lijnen, kruipende over het hout en de puinen van het slagveld. Het waren de thanks gereed om aan 't werk te gaan op de grote dagen van de oorlog, waarop hun voermannen en weermannen door hun moed het hunne zouden bijbrengen tot de grote zegepraal.
De lucht was bevangen, als ware e natuur zelve vol treurnis. Een dikke zomermist spreidde zich over Vlaanderen en de hemel was blauw. Snijdende weerlichten braken de wolken en de donder rolde met dreigende rommel. Een fijne regen begon te vallen en in het magazijn van

een groot Vlaams huis, waar de officieren over hun kaarten en plannen gebogen lagen, vielen de regendroppels kletsend neer.
Doch het onweder ging over, en de nacht was kalm en schoon. Langs de donkere wegen en door de dikgebladerde dreven trokken de mannen per kolommen op, en een fanfare vergeestigde hun de duisternis.
'lichten uit' weerklinken de bevelen der schildwachten toen de mannen het laatste dorp voorbij waren waar enig licht was toegelaten en nog nader lagen grote groepen te slapen of te rusten in de velden, in afwachting dat zij het order kregen naar de vechtlijn op te rukken.
In de nacht werd de lucht gedurig doorslegen met de snijdende weerlichten der openbarstende schrapnels en met de kletterende slagen der kanonnen.
Ik bezag dat bombardmeent van mijn observatiepost kijkende over de schouder van de Kemmelberg naar de hoogten van Wytschaete en Mesen, en wachtte het ogenblik af dat het zou opvliegen in een zotte razernij van kanonvuur en onze mannen die in de donkere velden algen zouden vooruitstormen.
Binst de uren dat ik daar te wachten lag in de zoele warme nachtlucht dacht ik aan al hetgeen over ons front gehoord had. 'het is een Gibraltar' had een officier gezeid die daar was in de eerste dagen van de oorlog.

De vijand zal de hardste weerstand bieden, zei een ander wiens mening van gewicht was, hij heeft een macht van kanonnen tegen ons opgesteld.
Zulle gedachten doen een mens huiveren, alhoewel de nacht warm was, zo warm en dampig dat de geuren opstegen uit aarde en struikgewas. De volle maan was gerezen, beneveld door de mist, zij dreef stillekens en spreidde een bleke klaarte op een hemel nog immer lichtblauw met hier en daar een ster.
De maan hoe oud zij ook is zag nimmer neder op een zo hels vuurwerk als dat welhaast zou losbranden, wanneer het bombardmeent zou verdapperen. Het was bij de drieën. Reeds 2 uren voordien hadden de Engelse kanonnen vuurlichten geschoten in de Duitse lijnen, grote rozekleurige rookwolken met vlammende herten en rond de uitsprong en de hoogten van Mesen hadden onze kanonnen een rode schijn telkens zij vuurden en hun openbarstende bommen wierpen lichten weerom welke de bomen diep aftekenden.
Ik kon het gerommel horen der munitiewagens over de verre wegen en den tuff tuff der machines die aangereden kwamen naar de vuurlijn, maar boven dat al kletterende slagen der kanonnen en het schrille geschuifel van de Duitse schrapnel die in snelle lucht op onze lijnen zoeft. Boven mijn hoofd had ik het geronk van een nachtelijk vliegmachien. De lucht wordt een weinig klaarder en toont lijk grote zwarte inktvlekken op een blauw zijden kleed daar waar onze luchtballons opstijgen om het eerste nieuws van het aanstaande gevecht af te loeren.
De hanen van Vlaanderen kraaiden en twee zware Duitse bommen huilden over de Kemmelberg en gingen ontploffen ierders in onze lijnen. Een derde kwam af, maar vooraleer haar ontploffing kon gehoord worden, al het leven dat er was, al de verschillende geruchten van kanonnen, van houwitsters en ontploffingen werden opgezweept in een maalstroom van artillerie, die nu aanving.
Het teken van de aanval was wel het schrikkelijkst schoonste schouwspel, de meest duivelse pracht welke ik binst de oorlog te zien kreeg.
Uit de duister hoogten van Wytschaete, Mesen en de slechtbefaamde heuvel 60, war zovelen onzer besten gesneuveld zijn, borst er al met eens een monsterachtige gloed uit van bleekrode vlammen van ontploffende mijnen, van aarde en rook, en steeg op in een fontein van wreedkleurig vuur zodat gans de streek verlicht werd door een rode klaarte.
Waar wij stonden te zien, versteld en verrukt bij die brandwonderen, de grond dreunde schrikkelijk en ging op en neer. Waarlijk de aarde beefde. Een Nieuwzeelandse jongen die

gewond uit de slag weerkwam, vertelde mij zijn indrukken en zei: ‘Ik dacht mij als op een open boot in een onstuimige zee, even zo werd ik weg en weer geschokt’.

Duizenden Britse soldaten voelden die schudding vooraleer zij uitsprongen en vooruitvlogen naar de Duitse lijnen, vooruit beneden de wervel van houwitsers die ontploften in de vijandelijke stellingen met een gedurig wil geweld juist bij het aanbreken van de dageraad, wijl purperrode vogels in menigte aangevlogen kwamen in de oosterhemel en de vliegers in hun vlucht van omhoog het vooruit stormen volgden onzer helden.
Vuurpijlen gingen op en uit de Duitse lijnen. Noodsignalen werden geheven door e mannen die daar leefden in dat vuurgebied. Witte, rode en groene. Zij riepen naar hun kanonnen dat de Engelsen hun aanvielen. Hun hoge lichten brandden een wijl als een laatste hoop in God en de mensen en dan vielen neder en verdoofden.
Welhaast waren het zij niet meer maar wel de onzen die meeste waren van die plaatsen die zolang Duits geweest waren. Een dikke rook reef rondom en mengde zich met de morgenmist. Men kon niets anders zien dan een berg van rook doorkliefd met plotse vuursterren.
Het eerste bepaald nieuws dat ik kreeg kwam van twee Duitse krijgsgevangenen die afkwamen in baksels, en onze gekwetsten hielpen dragen als onze brancardiers hulp nodig hadden. Zij vertelden hoe onze mannen tot bij hun afsperring kwamen en sommigen zelfs als door een wonder over de versperring.
De Duitsen hadden de aanval niet verwacht voor de twee eerste dagen en hadden gisterenavond trachten een deel van hun uitgeputte troepen te vervangen door nieuwe divisies.
…

Zij hadden onder het aflossen veel volk verloren door ons geschot en nu werden deze achter korte uren aangevallen door ons voetvolk.

Uit de verslagen die tot nu toe gekomen zijn van de verschillende punten van de vechtlijn weet men reeds genoeg om te mogen zeggen dat onze mannen overal wonderwel vooruitgingen en dat onze plannen letterlijk en op gepasten tijd uitgevoerd werden.
De Ansactroepen (Australian New Sealand Armee corps) bereikten Mesen en namen het in een uur en 40 minuten na he bevel van de aanval, niettegenstaande de hevige gevechten in de vijandelijke loopgrachten waar vele Duitsers gedood werden.
De Ierse troepen, nationalisten en Ulstermannen, die geen politieke verdeeldheid kennen op het slagveld, maar allen eens zijn in moed en zelfopoffering stormden los op Wytschaete, en na een wanhopige weerstand van de vijand namen al in wat nog overbleef van het beroemde Wit Kasteel, waarnaar onze soldaten sinds jaren door hun spiegelglazen opzagen als naar een verwijderde hoge plaats evens als naar een droomkasteel.
Met de middag waren onze mannen reeds over hoogten, binst dat hun veldkanonnen bachten hen de hoogten opkwamen om zich op nieuwe plaatsen te stellen. Verder noordwaarts langs de zuidkant van de uitsprong van Yper, kwamen onze Engelse troepen af nar ht Battle Bos, zuid van Zillebeke en zijn er nu meester, uitgenomen van een deeltje.
Ik heb vernomen dat de Duitsers machtige legerbenden scharen rond Waasten en omliggende en een hevige tegenaanval bereiden en dat zij geweldig de hoogten van Wytschaete beschieten, maar vandaag te minsten, alhoewel nog hevige gevechten moeten volgen, hebben onze mannen een grote zegepraal behaald met geringe verliezen, betrekkelijk de moeilijkheden hunner onderneming.

7 juni 1917

William Redmond was parlementslid voor de Ierse Nationalistische partij van zijn broer **John Redmond**. In 1914 rekruteerde hij duizenden Ieren om mee te vechten in het Britse leger, in de hoop zo zelfbestuur voor Ierland te kunnen afdwingen. Als majoor in de zestiende divisie bestormde hij Wijtschate samen met andere Ieren op 7 juni 1917.

Redmond werd in de eerste ogenblikken van de aanval dodelijk gewond.

Vrijdag 8 juni 1917 – Baert A.

In de voornacht hevig geschut, later stiller. Het geschut herneemt weer tegen de avond en veranderd weldra in een aanhoudend trommelvuur. Tegen de avond vallen een 10 tal obussen rond de hofstede Delaleau.

De Belgische Standaard – 8 juni 1917

Thanks in Actie

We kregen een brief van een Kanadeeschen vriend, thans soldaat in 't westelijk leger. We knippen daaruit de volgende beschrijving van een thank in actie, omdat men in 't korte, weer veel gewag zal maken van dit soort oorlogstuigen.
Een thank over het land bollend is best te vergelijken aan een stalen monster dat voortwaggelt, gelijk een torpedoboot in vollen storm. We worden echter niet zeeziek! Van uit de vijandelijke linies worden duizenden kogels op ons geschoten. Ze regenen op de wanden, als een hagelstorm op een serre. Wij kruipen, waggelend over een loopgraaf en verpletteren alles. Twee Duitsers ontsnapten en waagden het van onder aan de thank te hangen. Wij openen een onderdeur, twee revolvers gaan af en twee Duitsers vallen onder in de gracht. Maar nu beginnen de poppen te dansen. Wij naderen een plaats waar twee afdelingen mitraljeuzen verdoken liggen en al onze wapens beginnen te vuren. Wij houden ons vast aan alles wat vatbaar is, terwijl wij gestadig schieten. De hitte de motor, de verbrande olie, de rook van het poer maken de lucht binnen de thank verpestend, maar we overkomen alles en doen maar voort.
Het duurt een grot kwartier eer wij een batterij meester zijn die wanhopig weerstaat.

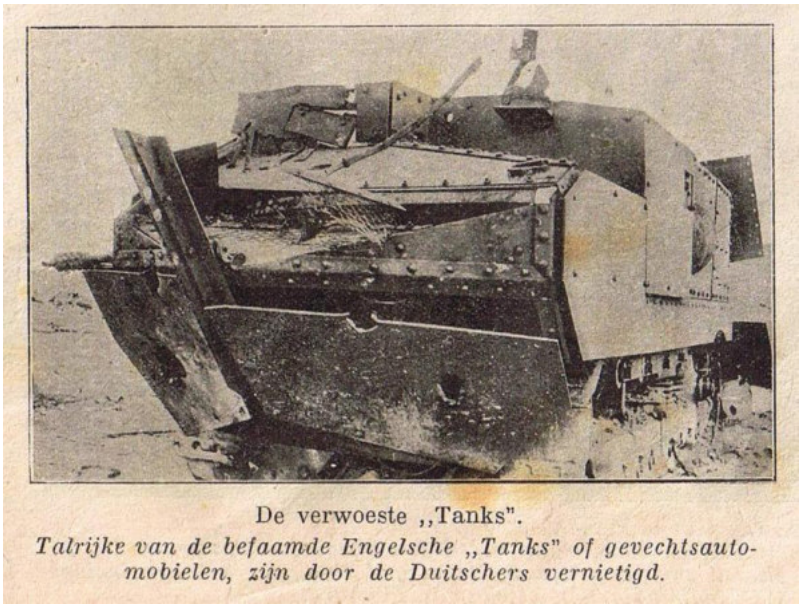

De verwoeste „Tanks".
Talrijke van de befaamde Engelsche „Tanks" of gevechtsautomobielen, zijn door de Duitschers vernietigd.

Wij keren nu naar een anderen vijand toen als met eens een lyddite obus berst juist oor de opening waardoor ik vuur.
De brokken springen in mijn wezen. God dank, ik ben niet gekwetst en voort gaat he met vuren.
En zeggen da op zekere plaatsen van 't Engels front duizend zulkdanige oorlogsmonsters gereed staan voor 't offensief.

Uit de 'Nederlandse Illustratie'

Zaterdag 9 juni 1917 – Baert A.

't Kanon is veel verminderd in hevigheid. Nog al veel beweging. 17 grote zware kanons op langs de Veurnestraat. 't Volk krijgt wat meer moed;

9 juni 1917 – Van Walleghem

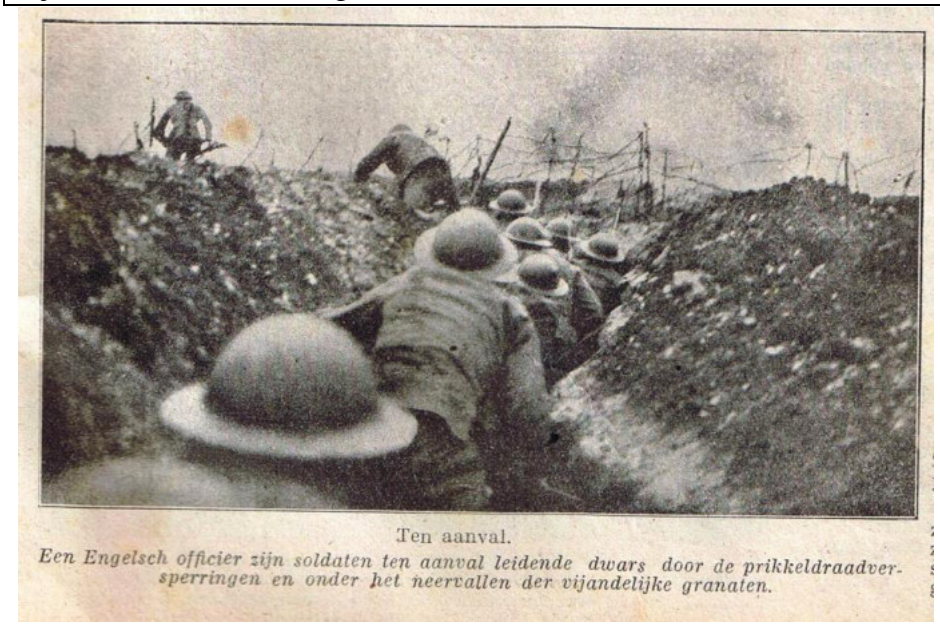

Ten aanval.
Een Engelsch officier zijn soldaten ten aanval leidende dwars door de prikkeldraadversperringen en onder het neervallen der vijandelijke granaten.

We vernemen dat de Engelsen de tegenaanvallen goed afslaan, nochtans een deel der bossen van Zillebeke is nog niet veroverd. Ook het gerucht loopt dat de Duitsen nog zitten tot aan St. Elooi. Ik verneem uit goede bron dat het geen waar is. Het Engelse communiqué meldt vandaag de buit der overwinning, 6400 krijgsgevangenen, 132 officieren en 21 kanonnen dt al door het 5de Engels leger onder bevel van generaal Plumer.
…
Het groot kamp voor krijgsgevangenen is op de hoeve van Weduwe De Weerdt, tussen Reningelst en Poperinghe. Vandaar vertrekken deze morgen 45 wagons krijgsgevangenen naar Frankrijk.

9 juni 1917 – Brievenboek Krombeke

Ontvangen 1000 kilogram kalk – ton cresol, 40 liter formol met een ton – op onze vraag van de heer dokter Rulot.

Aan de arrondissementscommissaris
Antwoord op de brief van de 8de juni 1917 – bericht dat wij reeds onder nr 966 de 21ste mei 1917 aan de heer provinciegouverneur 't getuigschrift over maakten, de bekendmaking vaststellende van 't besluit betrekkelijk **de vervaardiging van 't bier en de verkoop in 't klein der dranken –** tegen eventueel verloren gegaan zijn van "'t eerste een tweede

B – antwoord aan nr. 1943 van de 5de juni 1917 – dat na ernstig onderzoek, wij bevonden hebben dat de vader **Nuytten Henri geboren te Becelare** 19 januari van zeer goed gedrag, leven en zeden is – dat hij hem thans met koophandel bezig houdt van boter,, eieren en pluimgedierte. Daar zijn zoon nu met de klas van 1918 moet optrekken als soldaat, heeft hij een plaatsvervanger nodig voor hem om hem te helpen met zijnen handel daarom vindt hij het noodzakelijk zijn kinderen te huis te hebben, de oudste om geleider te zijn van zijn paard, de jongste om te helpen met zijn vader in zijnen handel van boter, eieren en pluimgedierte rond te halen bij de landbouwers.

Zondag 10 juni 1917 – Baert A.

Geen te hevig geschut meer. Soldaten op en af, in stad zijn zeer veel soldaten? Er komen er nog toe in gans de streek en ’t schijnt dat binnen kort de dans in ’t noorden van Yper begint. Kon het waar zijn en mocht het gelukken. Er komen ook nog kanons toe. De mis wordt gelezen in het voddenmagazijn Beernaert en niet in O.L.Vrouwkerk.
On onbezet België en Frankrijk zijn 4 duizend Belgische gendarmen. In Poperinghe zijn er honderden, die hier alle slacht van vitterijen moeten uitvoeren en de burgers last aandoen met allerhande dwaze maatregelen. Het regent processen. Een voorbeeld van dwang: om met de trein op reis te gaan moet men zich aanbieden in de sureteit (Watoustraat) van daar naar de prevoteit (Zwynland) dan naar Intelligence (Noordsrtraat) terug prevoteit en dan eindelijk naar de Sureteit, als alles goed gaat, dat duurt zo een uur of drie en vereist over en weer geloop door de beschoten straten. Wekelijks, als ze niet te veel schieten, komt de krijgsraad, waarvan geen enkel lid een woordje Vlaams kent, tot aan het Zwynland, om de burgers te veroordelen die zonder pas over straat gingen of 5 minuten na het gewild uur nog te zien waren; in de laatste 16 maanden werden hier 920 processen uitgesproken tegen bewoners van Poperinghe. Daarmee is het vaderland gered en de Duits over de Rhyn.

10 juni 1917 – Van Walleghem

De Daily Mail zegt dat in de slag van Wytschaete voor het springen der mijnen niet minder dan 6000 ton ontplofbare stoffen gebruikt werden. Deze bestond voor een zesde uit aminol en het overige uit dynamiet en meliniet. Het graven en leggen dezeer mijnen was sedert 20 manden begonnen en was grotendeels het werk der Canadese genie. Er waren 20 mijnen op Mesen, Wytschaete en Hill 60. Allen zijn wel gelukt uitgenomen één op Hill 60. Waar de mijnen gesprongen zijn is de grond ongelooflijk versmeten en gescheurd, en in een enkel ogenblik werden er verscheiden honderden soldaten onder de uitbarstingen begraven. ’t Waren afzichtelijk afgronden.
Een interprête vertelde mij dat er aan de Spanbroekmolen een afgrond was zo onmetelijk groot dat alle 3 de parochiekerken van Poperinge er zouden in kunnen. Hetzelfe heb ik nog van andere horen bevestigen.

11 juni 1917 – Van Walleghem

In de avond doet de vijand een hevige aanval, het geschot is buitengewoon hevig
En duurt gans de nacht. ’t Is ergst langs Zillebeke doch ook hevig langs Wytschaete en Mesen. Gelukkig hebben de Engelsen de aanval goed afgeslagen. Het schijnt dat de Ierlanders in hun aanval onverwacht hevige tegenstand vonden aan ‘Petit Bois’ 10 minuten west van Wytschaete, een nest van mitrailleuzen. Mare werd gedaan naar de grote kanonnen en deze

zonden er gedurende een uur en half hun kostelijke cigaren en als de Ierlanders daarna op zoek gingen, 't schijnt dat er daar nog 3 of 4 Duitsers in leven waren. Men vertelt dat er daar Duitsers gebonden liggen aan hun mitrailleuse om ze in de onmogelijkheid te stelolen van weg te vluchten. Men ziet de Engelse soldaten rondlopen met Duitse helmen wapens en alle soort van souvenirs. 'Come on Fritz' is de gewone uitnodiging der Engelsen als zij een krijgsgevangene nemen. Als de Engelsen spreken van in congé te gaan nar huis, het is 'to Blity' of 'three B's – Belle, Boulogne, Blity.
Het schijnt dat 'Blyty' een indiaans woord is.

"**Blighty**" is volgens Wikipedia – een Brits slang woord voor Groot Brittannië of specifieker Engeland. Het werd voor het eerst gebruikt in de 'boer War' maar het werd vooral populair in de eerste wereldoorlog.
Het woord is afgeleid van "bilayati", een regionaal variant van het Urdu woord "vilayati", wat zoveel betekende als 'Vreemde', Brits, Engels of Europeaan.

Anderzijds was 'een blighty' ook een wonde die men zichzelf aangedaan had, om zo naar huis gestuurd te worden.

Gedurende de eerste wereldoorlog waren er enkele music hall liederen waarin men 'Blighty' vol heimwee bezong.

Jack Dunn, son of a gun, over in France today,
Keeps fit doing his bit up to his eyes in clay.
Each night after a fight to pass the time along,
He`s got a little gramophone that plays this song:

Take me back to dear old Blighty!
Put me on the train for London town!
Take me over there,
Drop me ANYWHERE,
Liverpool, Leeds, or Birmingham, well, I don`t care!

I should love to see my best girl,
Cuddling up again we soon should be,
WHOA!!!

Tiddley iddley ighty,
Hurry me home to Blighty,
Blighty is the place for me!

Bill Spry, started to fly, up in an aeroplane,
In France, taking a chance, wish`d he was down again.
Poor Bill, feeling so ill, yell`d out to Pilot Brown:
`Steady a bit, yer fool! we`re turning upside down!`

Take me back to dear old Blighty!
Put me on the train for London town!
Take me over there,

Drop me ANYWHERE,
Liverpool, Leeds, or Birmingham, well, I don`t care!

I should love to see my best girl,
Cuddling up again we soon should be,
WHOA!!!
Tiddley iddley ighty,
Hurry me home to Blighty,
Blighty is the place for me!

Jack Lee, having his tea, says to his pal MacFayne,
`Look, chum, apple and plum! it`s apple and plum again!
Same stuff, isn`t it rough? fed up with it I am!
Oh! for a pot of Aunt Eliza`s raspb`ry jam!`

Take me back to dear old Blighty!
Put me on the train for London town!
Take me over there,
Drop me ANYWHERE,
Liverpool, Leeds, or Birmingham, well, I don`t care!

I should love to see my best girl,
Cuddling up again we soon should be,
WHOA!!!
Tiddley iddley ighty,
Hurry me home to Blighty,
Blighty is the place for me!

Maandag 11 juni 1917 – Baert A.

Zeer hevig geschut ook nog binst de dag, soms echt trommelvuur. Nog weinig burgers in de stad.

13 juni 1917 – Wijze lessen – RABrugge- Archief Maes

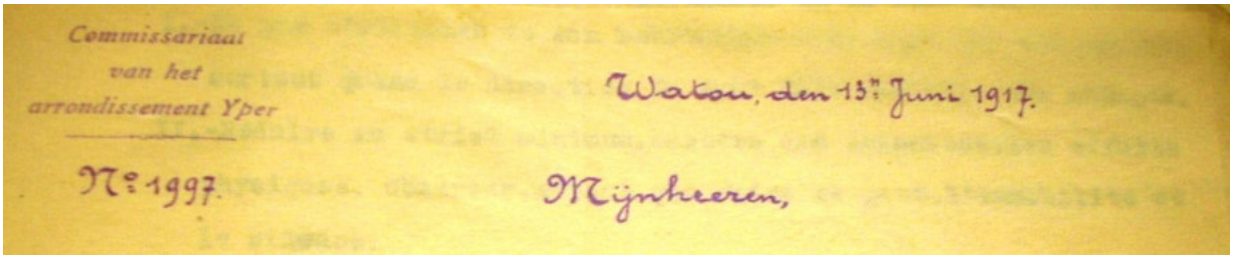
Commissariaat
van het
arrondissement Yper

Watou, den 13n Juni 1917.

N° 1997.

Mijnheeren,

Een omstandig verslag voer den duitschen gasaanval te Niuepoort opgemakt laat toe de bijzodnerste oorzaken aan te duiden waaraan sommige ongelukken te wijten zijn. Alhoewel de hieronderstaande wenken vroeger reeds gegeven werden, is het toch wenschelijk eens te meer de aandacht der bevolking erop te vestigen.
1 – Altijd drager zijn van het masker, bijzonderlijk als de rand wind voor een aanval gunstig is
2 – Binst den aanval, zwijgen en geen bewegingen maken

3 – binst den aanval, het masker om ’t is gelijk welke reden, nooit afnemen, en na den aanval het niet te vroeg afdoen, de vertrekken waar de gas is binnengedrongen, wel verluchten voor en aleer er binnen te treden.
4 – De Duitschers hebben, tegelijkertijd met de gassen, wolken rookverwekkende stoffen overgezonden, die in den beginne een zekere bevangenheid voortbrengen. De bevolking moet gewaarschuwd worden dat zij, op dit ogenblik en dit op doosgevaar, het masker niet mag afnemen. Dit gevoel van bevangenheid duurt slechts korten tijd.
De arrondissementscommissaris

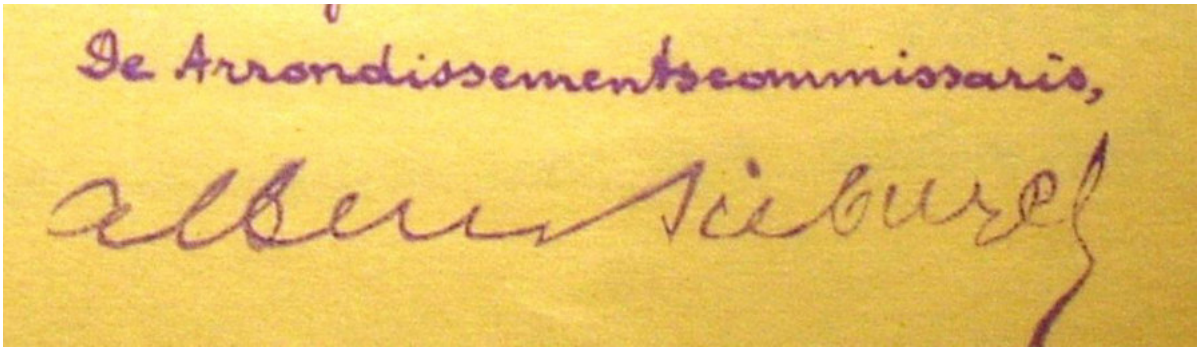

Tegen de vergiftige gasdampen.
Onze foto toont de nieuwste soort gasmaskers, welke door Oostenrijksche soldaten in de loopgraven worden gebruikt als behoedmiddel tegen de schadelijke gasdampen, die door den vijand tegen de Oostenrijksche stellingen worden afgezonden.

Dinsdag 12 tot zaterdag 16 juni 1917 – Baert A.

Het kanon is gans de week nog al hevig met tussenpozen van stilte. De beweging is ongehoord, heen en weer, men geraakt er niet meer uit wijs. Een Frans legerkorps komt in de streek, ook de Engelse guards en een weinig Engelse cavalerie. De vliegers zijn zeer bedrijvig.

15 juni 1917 – Brievenboek Roesbrugge – Beveren

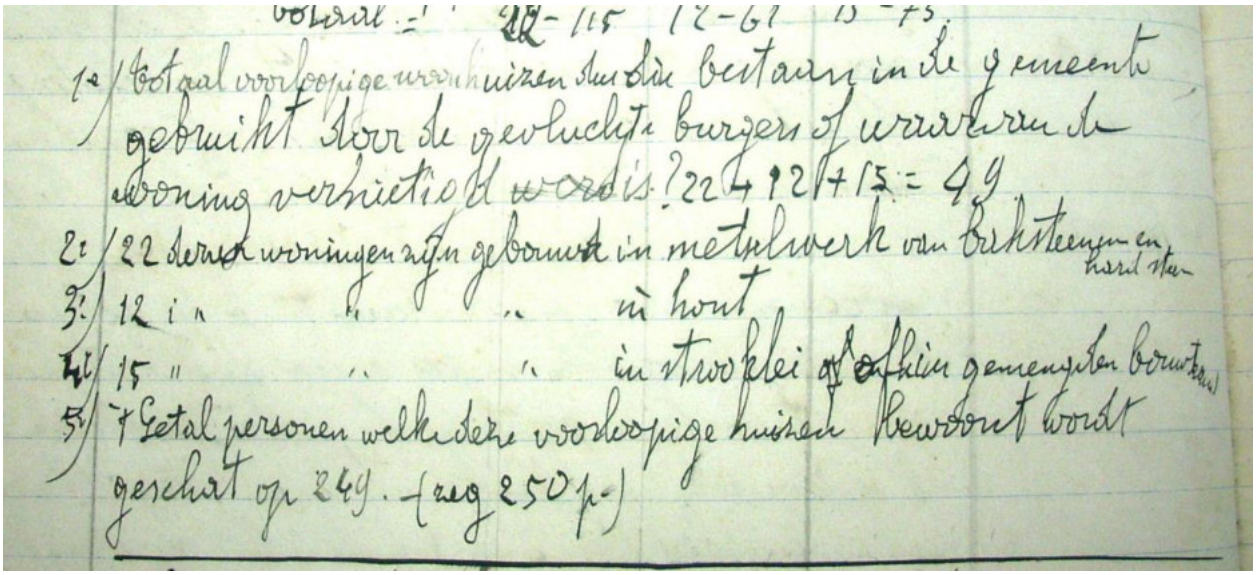

1 – Totaal voorlopige huizen die der bestaan in de gemeente gebruikt door de gevluchte burgers of waarvan de woning vernietigd is – 22 + 12 + 15 = 49
2 – 22 dezer woningen zijn gebouwd in metselwerk van bakstenen en hard steen
3 – 12 dezer woningen zijn gebouwd in hout
4 – 15 dezer woningen zijn gebouwd in storyklei of hier gemengde bouwtrant
5 – 't getal personen welke deze voorlopige huizen bewoont wordt geschat op 249 – zeg 250 personen.

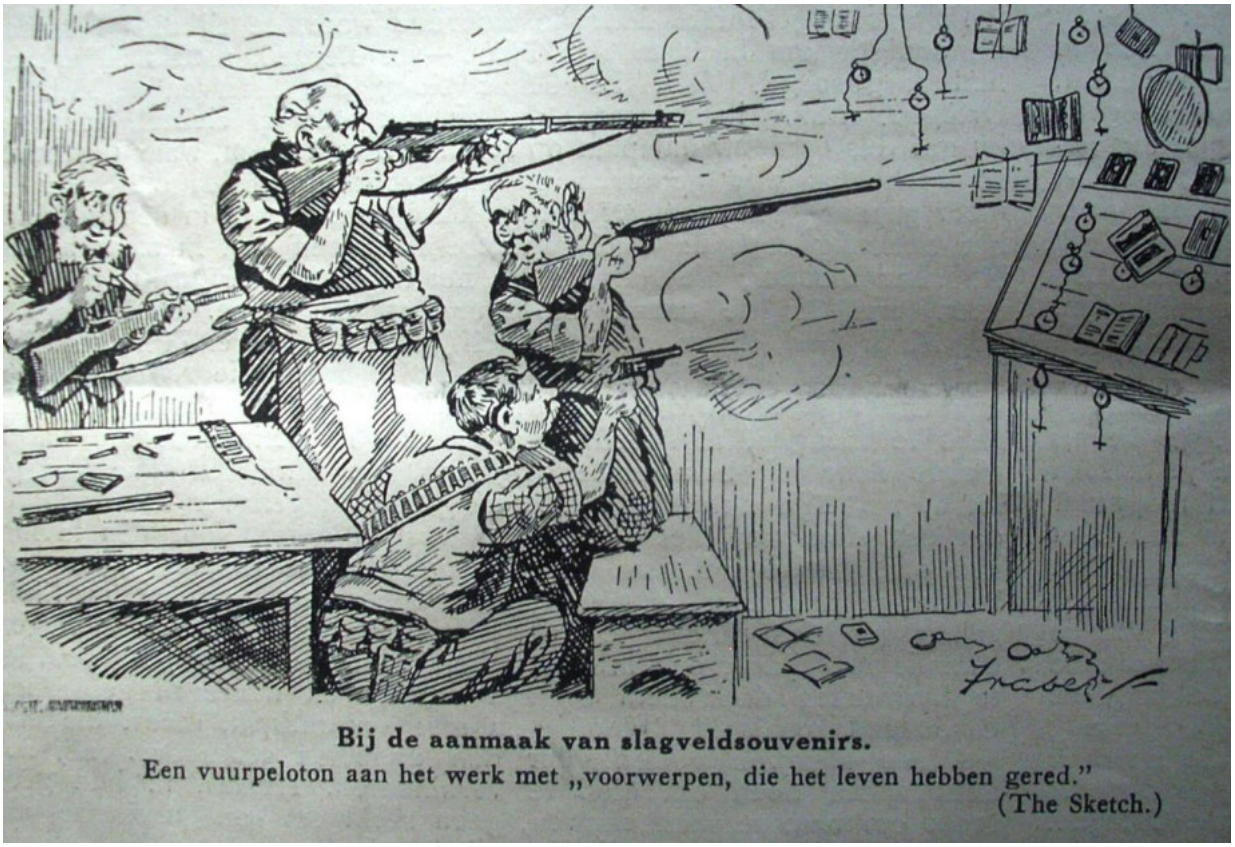

Bij de aanmaak van slagveldsouvenirs.
Een vuurpeloton aan het werk met „voorwerpen, die het leven hebben gered."
(The Sketch.)

Nummer 179b **Doos Gazette** **juni 2017**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Ik zag een jager een haas met twee beenen naloopen. De haas loopt niet met twee beenen, maar de jager. Op die zelve wijze zegt men: *Ik heb een half verkenshoofd met twee oogen gezien*, t. w. met de mijne, niet in 't half verkenshoofd. Ook, *Ik heb u dronken gezien*. Dit laat twyfelzinnig, of de ziender, of de geziene doe dronken was. Hier aan is gelijk, *Ik heb een vrouw gekent, die at een duif als zy dood, en een mispel als zy verrot was*.

Uit 'De nederduitsche spreekwoorden' door Carolus Tuinman – 1720

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 570 lezers

Beste abonnee

Voor de tentoonstelling rond 650 jaar Poperingevaart, zie ook :

https://www.arch-poperinge.be/Poperingevaart.html

In SAP nummer 3 publiceerde Paul Johan Desegher het artikel:

Publieke werken aan de Schipvaart ca. 1725

Paul Johan Desegher

Zie:

https://www.arch-poperinge.be/SAPpigDig/SAPdig3.pdf

1910 – 1911 – De waterkwestie te Poperinge – Vandermarliere Guido – Foto's Daniël Liefooghe

Zondag 3n Aug. 1913. 5 Centiemen. 9e Jaar. — Nr 36.

ANNONCEN
Den drukregel 40 c.
Herhaalde Annoncen volgens overeenkomst.
Eerste Taps, Bellingen en Herbergkermissen worden ingelijfd mits betaling van 25 c.
Alle Annoncen vooraf betaalbaar moeten vóór den VRIJDAG-NOEN ingezonden worden.
Het recht, annoncen of artikels te weigeren is voorbehouden.

HET NOTARIËEL EN NIJVERHEIDS ANNONCENBLAD

DE POPERINGHENAAR

NIEUWSBLAD VOOR POPERINGHE EN OMSTREKEN,

verschijnende den Zaterdag namiddag.

INSCHRIJVINGSPRIJS
Buiten grondgebied van Poperinghe
2,50 Fr. VOOR IEDEREEN.
De Herbergiers hebben recht van Kortelooze inlanding van twee Herbergiersten.
Op grondgebied van Poperinghe
Bijzondere buiten stad 2,50
" binnen stad 2,00
Herbergiers buiten stad 1,50
" binnen stad 1,00
Buitenland 4,00 fr
De plakbrieven die bij mij gedrukt zijn, zullen dens onvergeld in het blad verschijnen.

Uitgever, VALÈRE SANSEN, Boek- en Steendrukker, Gasthuisstraat, 15, Poperinghe.

De **'Waterkwestie'** *stelde zich al voor de eerste wereldoorlog te Poperinge. Hoe kon een stad als Poperinge geraken aan goed en drinkbaar water, voor een groeiende bevolking?*
In 'De Poperinghenaar' (Historische Kranten & SAPoperinge) verschenen een reeks artikels vanaf **3 augustus 1913** *die deze zaak behandelde.*

Het eerste artikel kreeg de titel mee:

Water is een onmisbaar gerief in het huishouden. Voor het wassen en schuren mag men er vrij breed mee omgaan, maar voor het gebruik in de keuken kan men er nooit te voorzichtig mee zijn. Dat laatste punt is zeer belangrijk, het is de moeite weerd eens te onderzoeken op welke voorwaarden een water als gezond en drinkbaar mag doorgaan.
Vooreerst, is het regenwater, dat wij in waterstukken vergaarputten opvangen te betrouwen? Neen't , wan van uit de lucht sleept het niet enkel kleine hoeveelheden koolzuur en soms wat ammoniak, maar vooral stof en microben mede; het spoelt daken en goten af waarop de wind allerlei onreinheden geblazen heeft en waar de vogels ook velerhande… afval op laten.
Het moet gefilterd zijn, liefst nog gekookt, voor aleer te mogen gedronken worden.
En het steenputwater?
Ja en neen. Immers oorspronkelijk is dat ook regenwater dat op de bodem stroomde en er langzaam indrong, al dieper en dieper, tot dat het door een ondoordringbare laag opgehouden wierd.
Dat water doorweekt gans de opperst liggende doordringbare grondlaag waarin onze steenputten gemaakt zijn. Zulk water is dus waarlijk gefilterd en moet zeer zuiver zijn. Ongelukkiglijk, dikwijls deugt die filter zelf niet, want die grond kan besmet zijn en is het werkelijk in dichtbewoonde gebuurten, of daar waar het water van de keuken en de was niet wegvloeit, ook daar waar aal- en mestputten niet dicht gemetst zijn. Zo dringen vuilnissen en kiemen van bederf met het water in de grond. Maar daartegen weet de natuur nog raad; immers al die bestanddelen afkomstig van planten, dieren en mensen ondergaan een gehele vervorming onder invloed van de zuurstof in de grond – bevat en met behulp van weldoende microben. In luchtrijke grond geschied die vervorming gemakkelijk: wat vet is vergaat in koolzuur en water, wat stikstof bevat verandert in nitraat, maar is de grond te dicht om veel zuurstof der lucht te kunnen opnemen, dan is die vervorming onvolledig. De vetstoffen veranderen in stinkende gas (methaan) – de andere stoffen met stikstof geven nitriet of ammoniak. Het water lost al die nieuwgevormde verbindingen op en sleept ze mee, even als andere stoffen (kalk, keukenzout) op weg gemoet, ook de microben van de lucht en de grond, goede en slechte, en dat goedje woekert dan in 't water met verbazende snelheid.

En zo komt het, dat putwater veel stoffen bevat die in het regenwater niet te vinden zijn: iedere huishoudster weet dat steenputwater zo wel dient om te wassen en groensels te koken, dat ligt aan de kalkverbindingen die er in opgelost zijn. De ontleedkunde laat toe er nog veel andere zoutstoffen in te ontdekken.
Dit al ingezien, welke gaven moet steenputwater bezitten om drinkbaar te heten?
1° Uiterlijk moet het helder zijn, kleurloos en sodner geur, het moet een aangename smaak hebben, niet fleeuws, noch zuur, noch zoet smaken – als het water stinkt, mag het zelfs niet gebruikt worden om het huis te schuren.
2° In scheikundig opzicht mag het water geen gevaarlijk stoffen bevatten – zo bijvoorbeeld geen lood, zeer weinig ijzer – en ook niet te veel schadeloze verbindingen – zo niet is het mineraal water, als dat van Vichy, Carlsbad, enz. Kalkcarbonaat en kalksulfaat zijn niet slecht voor de gezondheid, maar maken het water ongeschikt voor het wassen: chloorsodium – keukenzout – en nitraat mogen gedoogd zijn in kleine gehalte, zo een tienste van een gram per liter water maar nitriet en ammoniak mogen in het water niet gevonden worden, hoe gering de hoeveelheid ook weze, want zij getuigen dat het water in aanraking komt met onvolledig geteerde stoffen uit aalputten of andere oorzaken van bederf, zulk water is hoogst verdacht.

Als het water uiterlijk voldoende toch kwa perten speelt – zoo bijvoorbeeld als het – zelfs gekookt, de melk doet wrongelen – gebruikt het niet als drank vooraleer het te doen ontleden, zodat bij weet wat er hapert: zonder zweten zullen doktoor, apotheker of drogist de schadelijke of ongewenste stoffen ontdekken en u bescheid geven.
3° Daarenboven moet het water vrij zijn van gevaarlijk microben: het water bevat onvermijdelijk microben, maar dat is niet erg. Wat in het water niet gevonden mag zijn, het zijn de levelingen van typhus, de slunseziekte, de cholera: iedereen begrijpt dat.
De coli-microbe schijnt in zijn eigen geen gevaarlijk dng: 't is dat zulk water in betrek is met een aalput.
Het onderzoek van het water, om te ween of er te veel microben in zijn en welke, kan maar door vakkundigen gedaan worden. De staat heeft daartoe gestichten ingericht die het water kosteloos onderzoeken op elke redelijke aanvraag.
Tot slot herinneren wij dat geen microben blijven leven als men het water 10 minuten laat koken, maar rauw water drinken is altijd gevaarlijk!

Het tweede artikel, de week daarop, op 10 augustus kreeg de titel mee:

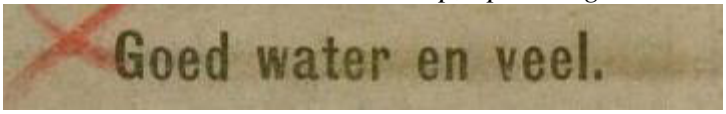

Voor een stad is het van groot belang goed water te hebben en veel water.
Dat het eerste, - namelijk goed water te hebben – belangrijk is, valt niet te betwijfelen: immers vele ziekten – en van de gevaarlijkste – zetten voort door het water. Ook de gezondheidstoestand eener stad is nauw verbonden met de hoedanigheid van het drinkbaar

water – is het water goed, doorgaans geen besmettelijke ziekten; is het water slecht, verwacht u aan alles.
Om maar één voorbeeld te geven, vermelden wij de stad Yper: tot over een 25-tal jaren heerste aldaar bijna gedurig besmetting, vooral van pokken en typhus: sedert dat de bevolking over goed en gezond water beschikt, is de toestand teenemaal veranderd : van pokken wierd er sedert jaren niet meer gehoord, de gevallen van typhus zijn zeldzaam.
Reeds hebben wij hier uiteengedaan op welke voorwaarden een water als drinkbaar mag doorgaan: ook hebben wij laten zien hoe het water onzer steenputten voortkomt uit de opperste grondlaag die gemakkelijk besmet wordt en dus niet zonder voorzorgen mag gebruikt worden, en wij hebben iedereen gewaarschuwd toch alle oorzaken te vermijden die de grondlaag, waaruit ons water getrokken wordt, bezoedelen: ja, wij hebben de aandacht der overheid geroepen op nalatige eigenaars die hunne pachters of geburen schade veroorzaken met mesthopen of mestputten en ondichte aalputten te behouden binnen de stad, of met den vrijen loop van het vuil water te belemmeren.

Het tweede punt – veel water te hebben – is even belangrijk. Water is er nodig voor het schuren der huizen, het wassen van klederen en gerief, het reinigen van ons lichaam.
Waar men water spaart of moet sparen, kan het niet net zijn. Men klaagt soms van zekere gebuurten, dat er de huishoudens en de bewoners vuil en slordig zijn. Dat is te betreuren zeker. Maar, daargelaten dat er altijd een deel nalatigheid en luiheid in ’t spel is, moet men niet bekennen dat het lieden van zindelijk en net te zijn? Er is geen water in huis: men moet het halen naar eene stadspomp, maar, als de kwelm leeg staat, is de hoeveelheid water heel beperkt: de steenputten zijn dagelijks afgepompt en ’t gebeurt al dat men moet schermen – of nog meer – om een paar seulen water te krijgen.
Gaat daarmee eten bereiden, wassen, spoelen, steperen!
Er zijn jaren dat zulke toestanden lange duren. Hoe kunnen zulke mensen net zijn op hen zelven en in hunne doening?
Dat herinnert ons het gebeurtenisje door Doktoor Dousy in ‘Nieuwe Wegen’ (1910) verteld:
Een fabrieksmeisje gaat bij hem raadplegen voor haren voet.

- Laat dien voet zien! … Wat gezwollen aan den knoezel… Is uwe andere voet ook zoo gezwollen?
- Neen hij, mijnheer
- Laat eens zien.

’t Meisje verschiet lijk een weinig, ze aarzelt een beetje :

- Hij is niet gezwollen, mijnheer
- Laat hem maar zien, kom.

Als benauwd en heug tegen meug, maakt zij den anderen voet bloot. Maar wat vertoog! ’t Zieke been was vers gewassen en wit als een engelke, maar ’t andere… zwart als een moorejong.
Men gevoelt aan zijn zelven de schaamte van dit volkskind, en voor ’s doktoors ogen rees die smerige volkswijk, waar onze wroetersjongens moet opgroeien.

Was ons volk zich genoeg? Vraagt de doktoor. Kan ons volk zich genoeg wassen?
Hij trekt daar uit, als besluit, de noodzakelijkheid vandegelijke zwamkommen, en goedkope baden. Daar zouden onze arbeiders zich deftig en betamelijk kunnen kuissen en zuiveren, en ongetwijfeld zou de gezondheid van hun lichaam, en zeker ook wel van ziel en gemoed eraan winnen!
Kon men dus te Poperinghe goed water en veel water ter beschikking der bevolking stellen, zou het een allerschoonste werk zijn. Maar is dat wel mogelijk?
Voorzeker hebben onze gemeente-overheden, anders zo bezorg om de welvaart van Poperinghe, daar ook meer dan eens aan gedacht.

't Was reeds in de middeleeuwen de grote bekommernis van het magistraat: immers om de invoer van de wolle ende uitvoer van het laken gemakkelijker te maken, hadden onze voorouders de Vleterbeek bevaarbaar gemaakt, niet zonder grote kosten.
De grootste moeilijkheid – waarmede zij niet 't einden gerochten – was de schaarste aan water; de vaart was niet bestendig vlotbaar. Vruchteloos kochten zij grond in de bergen, om bronnen bij te winnen; vruchteloos legden zij drie 'overdragen' aan, om de sluizen te vervangen die te veel water verspillen bij iedere versassing; vruchteloos betaalden zij vakmannen om raad en hulp.
Zo blijkt het dat de waterkwestie te Poperinghe geen nieuws is, en 't moet niemand verwonderen, komt ze op heden nog boven.
Maar wat nieuws is, 't is dat wij nu zo machteloos niet meer staan voor het gebrek aan water. Is er daar wel middel aan? Ja, en 't is het gene wij menen te zullen bewijzen in een aanstaand artikel: voor vandaag weze het genoeg de vraag onder hare twee zijden te beschouwen:
1° Kan er water gevonden worden, goed en veel, om Poperinghe naar eis der gezondheidsleer en van de hedendaagsen vooruitgang te bevoorraden?
2° Zoo ja, - is de oplossing van het vraagstuk niet al te gewaagd, ingezien de geldelijke toestand der stad? In andere woorden, ware het niet verder springen dan onze stok lang is.

Het derde artikel is nog uitgebreider en verscheen op de 7de september 1913 in de 'Poperinghenaar'.
Het is te Poperinghe alleen niet dat men om het water bekommerd moet zijn; vele gemeentebesturen staan voor dezelfde moeilijkheid, hoe aan goed water gerocht in voldoende hoeveelheid en welke onkosten zou dat bijbrengen?
Op de 2600 gemeenten die er in België bestaan, zijn er enkel 600 die op heden eenen genoegzamen watervoorraad bezitten; dit verklaarde verleden week in de kamer minister Berryer. Daar wierd het volgende ontwerp ernstig besproken: gelijk er eene algemeene maatschappij bestaat om de gemeenten te helpen in het aanleggen van buurtspoorwegen, zo ook zou er eene maatschappij ingericht worden, met toelagen van staat en provinciën, om water te verschaffen waar er gemist wordt.
Er bestaan in de Kempen overvloedige bronnen en in de Ardennen rivieren die hun allerbeste water nutteloos naar de zee sturen; die algemene maatschappij zou dat water weglieden naar steden en dorpen waar er schaarste is, juist gelijk reeds sedert jaren eene maatschappij het

water van **den Bocq** (een rivier in de provincie Namen) verkoopt aan de voorsteden van Brussel.
Dat is een oprecht goed gedacht, maar ’t is zonneklaar dat de verst gelegen gemeenten laatst zullen bediend worden: Poperinghe zal dus nog lang mogen wachten. Daarbij, die maatschappij zal niet voor nieten werken: deze der buurtspoorwegen is ook met geen pennetje te laven.
Is er geen spoediger oplossing mogelijk voor de waterkwestie? ’t Doet.
Onderzoeken wij eerst hoeveel water er nodig is om Poperinghe te gerieven.
Als men van den staat toelagen verzoekt voor de werken ener waterleiding, komt de staat tussen voor een derde der onkosten, op voorwaarde dat men 50 liters water per inwoner en per dag verzekere: dat is een brede maat. Nu, als wij de stedelijke bevolking (dat is al deze die naar genoeg wonen om van het stadswater gebruik te maken) schatten op 7000 zelen, zoo hebben wij 350 kubieke meters nodig per dag.
Hoe aan al dat water geraakt?
Men kan er op vier wijzen aan geraken, elke wijze reeds door andere steden aangewend zijnde.

Men kan een beek afdammen en hare vallei ondersteken, om zo een voorraad water te behouden.
Dat deed de stad Yper reeds in de XIV eeuw te Zillebeke: de Dickebusch-vijver is ook tot stand gekomen als men de beek die van den Kemmelberg afdaalt, afgedamd heeft.
De rivier de Gileppe, insgelijks afgedamd, vormt een klein meer waaruit de stad Verviers water trekt.
Zou men alhier hetzelfde kunnen doen?

De enige beek die een genoegzaam stroomgebied doorloopt is de Vleterbeek, onze vaart; wil men er het water van gebruiken, men moet het doen vooraleer de beek de stad bereikt, anders is het water niet meer aan te bevelen.
Welnu die beek kan men niet afdammen zonder den ijzerweg die er nevens loopt onder water te steken.

Van de Boonaert naar de Bommelaarsbeek…

Zoeken wij dus elders**: tussen de Provense steenweg en de Crombeke Calsijde licht een dal waarin de Hipsbeek vloeit,** de tram rijdt er dweers door op eenen dijk die de vallei verspert, het ware genoeg den dijk wat op te hogen en te verzekeren, en daar zou men een

prachtige vijver maken, waarin men het water der Vleterbeek gedeeltelijk zou leiden. Daarom zou men **omtrent den Boonaert** een sluis maken in de beek: bij gewone tijden zou men het water zijnen loop laten; enkele bij grote regens zou men het wegleiden onder de Abele kalsijde naar **de Bommelaarsbeek**; vooraleer deze aan de Werf komt zou men ze opnieuw afleiden omtrent recht naar **Moncareys molen** waar, in de diepte de vijver het water zou ontvangen. Die vijver zou 15 hectaren oppervlakte en van 1 tot 4 meters diepte hebben.

De Bonaert – Foto Daniël Liefooghe

De Vleterbeek zou gemakkelijk die vijver een twintigmaal per jaar kunnen volsteken, zonder in gewone tijden den vaart van water te beroven: welnu de voorraad in de vijver verzameld zou genoegzaam zijn om de stad breed te gerieven gedurende meer dan een jaar. De berekening is te lang om hier aan te geven, maar onbetwistbaar.
Die vijver zou merkelijk kleiner zijn dan deze van Dickebusch, maar veel gemakkelijker gevuld worden, omdat de Vleterbeek een uitgestrekte stroomgebied heeft dan de Vijverbeek van Dickebusch.

Geen ander ontwerp zou zoveel water kunnen verzekeren, maar deze onderneming zou de kostelijkste zijn; immers de onteigeningen van grond mag men reeds op 75 duizend rank schatten; daarbij zou het water noodzakelijk moeten gefilterd worden, in een waterkasteel opgesteken en dan in de stad gebracht en verspreid.

Eene andere wijze om water te krijgen, wordt aangewend te **Belle,** men neemt het water in **de Zwartenberg** en brengt het in de stad waar het onder drukking is en dus op alle verdiepen in de huizen kan gebracht worden. De stad Audenaerde haalt ook water ui de naburige hoogten, de drukking is zo dat het spruit, in geval van band, tot de daking der hoogste huizen. Hetzelfde zou men kunnen hebben te Poperinghe: op de noorderhelling van de Roodenberg en den Zwartenberg zou men het water dat uit de zandlaag sijpelt opvangen en in buizen in de

stad brengen: de hoeveelheid per jaar mag men op 300 duizend kubiekmeters gerekend worden, dit is het dubbel van hetgeene nodig is.
Voordelen: dat water is zeer zuiver en alleraangenaamst.
Het bekende water der **'Topbronnen'** en van **'Louise Marie'** heeft dergelijken oorsprong: men doet er slechts wat poeder bij om te doen kieremieren. Daarenboven, het water zou van zelfs onder drukking zijn: het zou te Poperinghe ten minste 30 meters hoog kunnen spruiten: moeite verspaard voor de pompiers in geval van brand.
De onkosten van werken in de bergen en van de waterleiding tot in de stad, zouden nog al aanzienlijk zijn, maar merkelijk minder dan bij het vorig ontwerp. Met 100 duizend frank zou het al gaan.
De twee andere wijzen om te Poperinghe water te krijgen, volgen later.

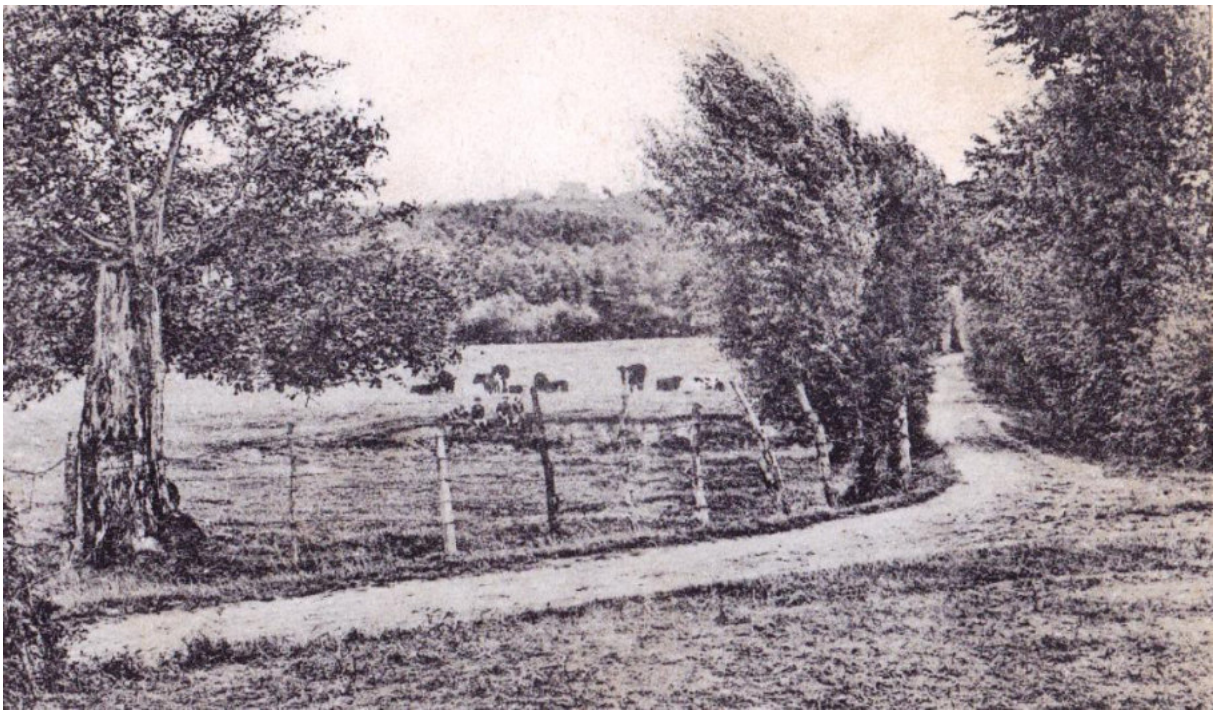

De Rodenberg – Westouter

En effectief op de 14de september 1913 krijgen we het vervolg van dit interessant artikel.

Zekere steden die de kans niet hebben van in hun omtrek rivieren met onbevuild water of bergen met zuivere bronnen te vinden, hebben geen andere toevlucht meer, in hun waterarmoede, dan van **een artesiaanse put** te doen boren om in de diepe grondlagen hun voorraad op te doen. En dan nog gelukken zij niet altijd.
Hoe staat het alhier met de diepe grondlagen?
Na de blauwe klijtte, die onder Poperinghe 110 meters dik ligt, is er geen water te verwachten. Daaronder ligt een laag bleekgroen zand dat veel water bevat: 't is uit die laag dat **de melkerij van Poperinghe en die van Oostvleteren** water trekken en dat water is goed.
Op een 35 meters diepte ligt een kalklaag van meer dan 50 meters dikte, daarin is er ook water maar geen zoveel en het houdt te veel zoutstoffen in oplossing: 't is in deze laag dat de put van **M. Maurice Lebbe's stokerij** water neemt.
Dieper nog liggen er steenlagen van meer dan een soort en eindelijk schaliën: daarin is ook water te vinden, soms geweldig veel, bij stromen, maar 't is een lukslag om er op te komen;

bachten de statie van Yper, in de blekerij van M. Verschoore, slaat een stoomtuig sedert maanden de stenen in gruis op grote diepte, nu moet men omtrent 250 meter diep zijn, en ’t water is nog niet zo overvloedig als men wenst.

Westhoek verbeeldt - HEU004500335

Daarbij dat water zal zeker veel zoutstoffen bevatten en niet aan te bevelen zijn als drinkbaar water. Te Oostende over 50 jaar, boorden ze zulk een put tot 302 meters diepte, het water spruit van zelfs, maar het is zo rijk aan zoutstoffen van alle slag, dat bij het maar moet drinken wilt gij de steen krijgen.
Beter dus en goedkoper niet zo diept te boren, als het kan zijn.
Blijven wij dus bij de bleekgroene zandlaag, door de vakkundigen Landense laag genoemd; zij wordt zo genoemd omdat ze blootligt in de omstreken van Landen (provincie Luik); men vindt ze ook aan de oppervlakte van de bodem in zekere streken van Henegouw en van **het Noorder departement in Frankrijk**: het regenwater dat ginder in de grond dringt, zinkt altijd dieper met de hellende zandlaag tot dat het onder Poperinghe meer dan 110 meters diep is, als men de blauwe klijtte die daarboven ligt doorboort, dan rijst het water der Landense laag tot op 9 meters van de oppervlakte te Poperinghe, te Westvleteren spruit het van zelfs uit. Dat dit water wel gefilterd is en vrij van microben, hoeft niet gezegd te zijn, maar er bestaat gevaar dat de geboorde put zou volgesteken worden met zand. Met buizen van 30 centimeters doorsnede en mits een tiental uren daags matig te pompen, zou men waarschijnlijk het gevaar van het verzanden vermijden en toch de nodige voorraad van 350 kubieke meters bekomen. De put zou 15 duist frank kosten van boren, daarbij zou er moeten voorzien zijn in een goed stelsel van pompen, dan een waterkasteel, enz.
Daar zijn nu drie ontwerpen om Poperinghe te gerieven met veel en goed water:
1° Een vallei ondersteken, overvloedig veel water van mindere hoedanigheid: grootsten kost.
2° Bronnen opnemen in de Roodenberg, redelijk veel water, genoeg, goede hoedanigheid, minsten kost.

3° Een put boren tot in de Landense laag, veel water, allerbest, grote kosten.

Dat al ingezien, aarzelen wij geen ogenblik aan de welwillende onderzoekingen van onze gemeenteraad, het tweede ontwerp aan te bevelen.
Ware het niet spijtig moest er binnen enige jaren een maatschappij – om geld te winnen – die bronnen in de bergen kopen, ze wegleiden om Yper of Rousselare te gerieven? En nochtans het zal gebeuren. Eerst komt, eerst krijgt.
Maar die onkosten, hoor ik, rekent gij daarvan niet spreken? ’t Doet, ’t doet! Iedereen verstaat dat men geen koeken koopt zonder oortjes. Maar als een onkost niet alleen redelijk is maar nodig, moet men aarzelen naar middelen zien?

Het Hellegat op de Rodenberg

Neen.
Welnu goed water en veel, is er te Poperinghe nodig – deze zomer zijn er drie mensen, in de bloei van ’t leven, dood van de typhus; hoeveel gevaarlijk ziek?
Al de bewoners zijn aan die besmetting blootgesteld. Dat er dus niemand onverstandig genoeg weze om zulke nodige onkosten te beknibbelen!
Er zijn daar geen doekjes aan te vinden. Men ga een lening aan, om de kroos en de inkortingen van die schuld te betalen zal men moten opcentiemen meer stemmen, men stemme die!
Deze die zeker zijn van de typhus niet te krijgen, en die er deugd in hebben dat Poperinghe 50 jaar ten achtere blijve, deze kunnen lamenteren over die opcentiemen en, bij de naaste stemming, van hun neus maken. Verstandige lieden zullen goedkeuren en ’t is om die verstandige lieden in te lichten dat deze artikel geschreven wierd.

Moest men echter zulke grote bezwaren vinden, dat men de oplossing van het vraagstuk tot latere tijden uitstelde, toch is dat geen reden om niet voorlopig maatregelen te nemen en in onze dichtbevolkte arme gebuurten goed water te geven.
Daartoe zou men kunnen doen wat men over een zestal jaren te Brugge deed: daar ook is het vraagstuk van heel de stad met goed water te gerieven nog onopgelost: maar voorlopig heeft men, in de wijken waar meest werkvolk en armen wonen, artenisaanse putten geboord die het gebuurte voorzien van goed water in overvloed.

Zo zou men van nu, in de Meessenstraat een put boren gelijk in de melkerij daarop een windmolen zoals er een staat op het magazijn van **M. Georges Coevoet**, die windmolen zou gedurig pompen in een vergaarbak van een tiental hectoliters.

De windmolen boven op het magazijn van Georges Coevoet met daarvoor een groep internen van het pensionaat de la Sainte Union.

Er zou altijd water zijn en de mensen zouden niet moeten vechten om een paar seulen; en 't wate zou gezond zijn. De kost? Daaromtrent 5000 frank.
Toekomende jaar zou men hetzelfde doen op de plaine, later op de keer vanden Ommegang, enz. met vijf of zes sulke putten zou het al gaan en mits daarvan in eens een plan in te dienen, zou de staat grote toelagen verlenen.
Dat al zou toch de kwestie niet oplossen van een algemene waterverspreiding, de kwestie zal toch vroeg of laat te berde komen. Liefst dus nog zo voor goed eens onderzocht … en opgelost.

Het vervolg komt er in het volgende nummer van Doos Gazette!

De digitale tentoonstelling rond 650 jaar Poperingevaart is te vinden op:

https://www.arch-poperinge.be/Poperingevaart.html

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

N° 5 Nagezien door de Krijgsoverheid. 15 Juni 1917

DE POPERINGSCHE KEIKOP

bladje der Poperingnaars in 't leger.

Abonnementprijs.
SOLDATEN: KOSTELOOS.
BURGERS: 2.00 fr.

Verschijnt 2 maal te maande.

BEHEER:
E. H. Jul. Vanneste, Legeraalm. C 30 I
H. Gasp. Herpelinck, brank. C 171
H. A. Baert, Noordstraat, 13, Poperinghe

AAN ONZE LEZERS.

Nieuwe Lezers vragen ons naar N° 2, 3 en 4. Wie kan ons die terug bezorgen om ze naar de Vrienden te zenden.

— Wilt a.u.b. ons een woordje laten geworden zoo ge het bladje ontvangt of niet?

— Wie kan ons het portret van de gesneuvelden verschaffen?

Dank bij voorbate.

HET BEHEER.

KEIKOPPEN.

(Vervolg)

Poperinghe bezweek dus in dien ongelijken strijd, maar, onmachtig geworden, greep naar het wapen der zwakken, de spotternij: bij ieder volksfeest zou men den strijd der Koppige Poperingnaren tegen de machtige steden herinneren, Ghent, Yper, Brugge wierden ten dien dikwijls samen vermeld bij de eerste letters GH. Y. B. en men moest niet hooggeleerd zijn om dat woord met het latijn "gibbus,, bultenaar, in verband te brengen. Die steden zouden dus in den stoet voorkomen onder gedaante van eenen bulteman: Poperinghe wilde daarbij door het koppigste der dieren verbeeld gaan: en om den strijd tusschen beiden te laten zien, zat heer Ghybe, de bultenaar, averechts op den ezel: aan de koppigheid der Poperingnaren zouden de machtige steden hulde bieden daar Ghybe op een fluweelen kussen eenen overgrooten Kei zou dragen. De lijfwacht van den Kei bestond uit twee rijen gildebroeders, gewapend met lepels en vorken en allerlei keukengerief: 't was immers voor hunnen huiselijken haard en hun bestaan dat de Poperingnaars gestreden hadden zonder ingerichte gewapende macht, maar met al wat in hunne woning als wapen te vinden was.

Allengskens vergat het volk de bittere spotternij van die verbeelding en heer Ghybe was bij alle feesten welkom en verzette het volk door zijne vrijpostigheid: hij verweet zijnen ezel wat hij zijne medeburgers begeerde op te dischen: daarbij waren de gildebroeders van den Kei al koddige en lustige lieden. Toen Keizer Karel onze stad bezocht, beviel hem de stoet van den heer Ghybe op, erst en hij liet hem als gildebroeder van den Kei inschrijven.

Maar 't gebeurde dat Ghybe misbruik miek van zijn gezag op de menigte, en eens durfde hij den balliu van de stede en de juridictie van Poperinghe aangaan op den openbaren weg: eene klachte wierd ingediend bij de hoogere overheid en zoo gaf, onder Philips II, de gouverneur der Nederlanden, een dekreet uit gebiedende te niet te doen de zottigheden die men p'ag te doen *tijdens den uittocht* van den Heer Ghybe en de gilde werd ontbonden. De balliu daarbij oefende zijne wraak nog uit op den schamelen kei, die, uit de gildekamer heimelijk gestolen, in het vuur geworpen wierd en er aan stukken borst 't Schijnt dat er later spraak was van de gilde her op te richten en reeds was een overgroote kei voor handen: deze is bewaard in het college waar, in betere tijden, menige jonge keikop, — toevallig verdoold op het appelkot,— hem mijmerend aanstaarde....

Tijdens den geweldigen politieken strijd, over een goe vijftig jaar, verrees Heer Ghybe in een spotschrift dat korten tijd beleefde.

Van wulpsgelichte lieden, nu, heb ik gehoord dat Heer Ghybe, die zoo in woelige tijden te Poperinghe verscheen, nogmaals gezien is geweest in onze stad, waar hij alles met de hoogste verwondering gadesloeg ... Maar 't schijnt dat de Krijgsoverheid die t' onzent heerscht hem aangehouden heeft als spioen! 'K ga eene permissie vragen om te gaan hooren!

E. J. V.

Zij hebben niet altijd leute degenen die lachen. G.G.

GODSDIENST IS GOED VOOR VROUWEN.

Waarom niet voor Mannen?

Hij is waar of hij is valsch, redelijk of ongerijmd.

Is hij waar en redelijk, dan is hij dit evenzeer voor mannen als voor vrouwen. Is hij valsch of onredelijk, dan is hij niet beter voor vrouwen dan voor mannen, want de leugen deugt voor niemand.

Juist als de vrouw, heeft de man hartstochten, dikwijls zeer hevige, te bestrijden; en even min als de vrouw kan de man die overwinnen, tenzij door de liefde en vrees voor God en de machtige middelen, die de godsdienst alleen hem verleent.

Voor den man: evenzeer als voor de vrouw, is het leven vol moeilijke en lastige plichten: plichten jegens de maatschappij, plichten jegens het huisgezin, plichten jegens zichzelf.

De mannen moeten evengoed God aanbidden en dienen, een onsterfelijke ziel zalig maken, ondeugden onderdrukken, deugden beoefenen, een hemel verdienen, een hel vermijden, een oordeel vreezen, zich tot een immer dreigende dood voorbereiden.

Voor de eenen zoowel als voor de anderen is Jezus-Christus aan het kruis gestorven en zijn geboden betreffen een ieder.

Moest er een onderscheid bestaan, dan ware het hierin gelegen dat de godsdienst voor mannen nog onmisbaarder is dan voor vrouwen. De mannen immers zijn aan meer gevaren blootgesteld; zij kunnen lichter in zonde vallen en zien meer slechte voorbeelden, vooral wat betreft zedeloosheid, onmatigheid en verzuimen van godsdienstplichten.

Mgr De Segur.

SOLDATENPENNEN.

... Ik zit nu in ..... De jongensklas dient ons hier tot lees- en schrijfzaal. We zitten hier dus weer op de krut bankskens. Al 't gene ik mij nog herinner van vroeger jaren, dwarst door mijn kop. Ik zie al mijn makkers, en de tafereelen op de speelplaats en in de klas dringen zich verwarreld in mijn brein. Hoe gelukkig, hoe lief de kinderjaren. Wat zou de wereld een ander uitzicht hebben, indien we allen onze vreugde, onze joelende onwetendheid van de bengels jaren behouden hadden. Maar neen! Hedendaags moet een kinderhert zich schamen. Nochtans, de goede herder zei het tot zijne apostelen even de Moeders van Jerusalem hunne kinders ter zegening bij Hem brachten. «Het rijk der Hemelen is voor de kleinen, de onnoozelen, en wen ge geen kinderhert hebt zult ge het rijk der Hemelen niet binnentreden.»

De wereld is afkeerig geworden van die onbewuste openbarigheid. De gebaren, de woorden maken thans den mensch en de ziel de schoone kinderliefde vindt geen weerklank meer in de droge boezems van ikzuchtige menschen.

De tegenwoordige oorlog is een zucht, een zoeken naar geluk. Drollig niet waar! Nochtans echt zoo! Denk niet dat Duitschland of gelijk welk ander land dezen oorlog uit genotzucht betracht heeft. Het Duitsche volk, heeft in dezen oorlog toegegeven omdat het docht dat zoo het de oppermacht, het overwicht in Europa verkreeg, het daarmee ook het geluk verkreeg. Dezen lievr, deze neiging van het duitsche volk, heeft alzoo de lage diplomatie gestreeld en zoo is het doel onmiddelijk achteruit geweken en alleen de interest van dezen oorlog bijgebleven. Het duitsche volk was een groot volk; daar is niets op te zeggen, hoe laffe vijanden zij thans ook zijn. Doch eenige doorslepen mannen hebben de eigen grootheid naar verwaandheid en hoovaardigheid doen overgaan en dan is de oorlog ontstaan met de eerste gedachte van grooter en machtiger te worden maar terzelvertijd voorspoed en gelukkiger op maatschappelijk gebied. En wij, we hebben dan dit doel bekampt omdat we voelden van den eersten dag dat het eerste, het zuivere ideaal verdwenen was en dat er nog slechts het dierlijke winstbejag van overbleef. Nu stellen we ook ons standpunt; want vroeger hadden er de bondgenooten geen. Ze bestreden slechts het slechte deel van Duitschland. Nu willen we de vrijheid van alle volkeren. Er zal nochtans weinig bij dien oorlog gewonnen zijn. Als den vrede dag zal komen dan zal de diplomatie handelen; en niemand zal zijn haken daarin moeten slaan. Dat is hun domein en ze zullen het wel weer zoo goed brengen dat ze opnieuw, nieuwe toestanden zullen scheppen. Dat is echter

niets want een oorlog loopt altijd daarop uit. Er zal iets anders groeien. Het volk zal begrijpen. Wie begrijpt immer niet na drie jaar oorlog? Ieder mensch zal door smarten gelouterd worden. Er zullen nog twee partijen zijn. De partij die 't slechte wil en de partij die 't goede wil. Ieder volk eens dat het weer binnen zijn grenzen zal zijn; zal dan op zijn eigen werken. En of er nog revolutiën zullen ontstaan! Ja denkt het maar. Alles zal niet gedaan zijn. Om het leven te winnen zal ieder zijn krachten moeten inspannen; en den werkman, de verachte in dezen strijd zal ook opstaan en van het zijne; 't gene hij met zijn bloed gekocht heeft; zal hij ook zijn deel vragen. «Tout Belge est égal devant la loi.» De goede zal naar Moeders huitje weerkeeren en zijn hart weer openen en de kinderziel weerkrijgen die zijn Moeder met 't eerste kruiske gaf. De slechte zal ook weerkeeren om 't gemakkelijke leventje voort te doen, dan zal de eerste strijd ontstaan want de goede zal niet meer willen onderdoen, hij zal aanstalt maken op verandering, op recht en vroeg of laat zal hun de overwinning tegen lachen. Tot in 't korte dus. Dat God U beware en beschermе. Ik zend U mijne kussen en innige liefde. Hoe gelukkig en uitverkoren zijn wij niet geweest? God heeft den strijd gestopt aan de wanden onzer huis. Hij heeft ons bewaard en ons huis en erve gelaten. Vriendelijke groeten over die heerlijke puinen van ons Vaderland. A. L.

De Oorlog.

De Toestand

Het gaat nooit beter den toestand te beschrijven dan onder 't gebulder van het kanon en na een nachtelijke aanval. Zoo is 't, zoo was het nu 't geval.

Hoe staan de zaken? Goed.

Bij de RUSSEN is het heden klaar getrokken. Geen war' oel meer. Sommige zelf spreken van offensief ..... hun generaal en tweede Napoleon! Zooveel te beter en't is mogelijk, maar'k ben toch niet van dit gedacht. Zoo ze daar houden is 't genoeg. Het is nu zoo moeilijk niet, aangezien al de machten hier zijn op het Westelijk.

De ITALIANEN werken goed. Ze namen de offensief en mieken veel gevangenen. We mogen niet vergeten dat in de bergen vechten niet zoo eenvoudig is als praten in den wind.

Van Salonika vertelt men 't een en 't ander. De eene wil vooruit, de andere beweert dat daar geen offensief van doen is, maar dat men slechts den vijand moest beletten heel Griekenland te nemen. — Eischt niet dezelfde geestesgesteltenis bij de volkeren ginder als bij ons.

Op het Westelijk front is meer geweld. Men is alweer iets aan 't bereiden. Dat is geen nieuws meer: 't staat klaar en duidelijk in al de fransche bladen. Dat de Tommies nu maar duwen, het kan maar goed, en onze stad bevrijden ten minste al eenen kant.

Bij ons, op 't Belgisch front is het «statu quo». Wat dooden soms en wat gekwetsten en voorts 't gewone oorlogsleven. Een pessimist vreesde hier een duitschen aanval. Vrienden, ge moet 't *niet gelooven*.

Onze Stad.

Burgerstand: 16 tot 31 Mei.

GEBOORTEN:

Vandewynckel Albert, z. v. Jules en Eveline Vandamme, S. Jan-ter-Biezen — Lebon Georges, z. v. Edward en Juliana Ostyn, Meessenstr. — Tytgat Madeleine d. v. Gregoire en Martha Lamond, Vlamertinghe. — Morel Henri, z. v. Emerie en Elisa Lenoor, Houthem bij Yper. — Depoorter Camille, z.v. Henri en Leonie Riem, Brabanth. — Schoorcel Joseph, z. v. Cyriel en Lucie Danneel, Woesten. — Lefever Medarda, d. v. Georges en Maria Debruyne, Casselstr. — Verhaeghe Alice, d. v. Hector en Margarita Inion, Boeschepest.

HUWELIJKEN:

Jules Wyngaert, sold. geb. te Seraing en Adrienne Maelbraucke, werkst. te Yper. — Rene Delanghe, landgebr. te Poperinghe en Sidonie Lefevere, z. b. te Staden. — Henri Sanssen, gendarme te Poperinghe en Eveline Masschelein, werkster te Staden. — Emile Delbeke, gendarme te Poperinghe en Marina Van doosselaere, z. b. te Eecloo. — Desire Bogaert, sold. wonende te Poperinghe en Leonie Chatelet, wed. Auguste Dumon, kantwerkster te Poperinghe. — Mathieu Decante, gendarme te Poperinghe en Maria Rabaut, z. b. te Poperinghe. — Robert Jamieson, engelsch sold. en Rachel Ampe.., naaister te Poperinghe.

OVERLIJDENS:

Thecten Roger, 11 m. Pottestr. — Vanpeperstraete Marina, 8 m. Merckem. — Clabau Julia, 3 m. Pottestr. — George Mathilde, 78 j. herbergierst. echtg. Henri Vermeersch, Vlamingstr. — Vandepitte Hector, 45 j. koopman in hoppe, echtg. Gabrielle Maraut, overl. te Proven. — Haezebrouck Jules, 54 j. werkm echtg. Marie Metsu, overl. te Neuville bij Montreuil.

ALLERHANDE NIEUWS.

Maandag 28 Mei, viel Heer *Hector Vandepitte*, hommelkoopman, uit zijn magazijn van tweede verdiep, eene hoogte van ongeveer vijf meters, en kwam op den grond terecht met inwendige kneuzingen. Naar het burgerlijk hospitaal van het Couthof overgedragen, is hij er den 29 overleden. Hij werd begraven te Poperinghe op vrijdag 1 Juni. Sinds eenigen tijd gaf hij zekere teekens van geestesverbijstering. Te Godewaarsvelde waar hij zich onder den oorlog had gevestigd, was er op 4 Juni een plechtige nadienst. God geve zijne ziel de eeuwige rust.

Onze stad telde voor den oorlog omtrent 11790 inwoners. Thans zijn er 10067 op 't grondgebied Poperinghe; waaronder 8120 Poperingnaars en 2847 Vreemdelingen. De Soldaten bij 't leger en de kinders in de schoolkolonien zijn niet bijgerekend. Bij het Engelsch leger werken nu 735 mannen aan wegen of waterdienst en 380 vrouwen door wasschen en schoonmaken, een totaal van 1115 burgers.

Hoe zal dat al gaan na den oorlog?

In de laatste bombardementen kreeg onze stad er nog al geweldig van. Zware stukken waren aan 't vernielen; natuurlijk meest al zonder militair nut. Hun moordend staal doodde nog vijf burgers, waaronder *Wed. Cyriel Bonduwelle en zoon, Vrouw Charles Nollet*. De kapel van 't bisschoplijk Collegie werd erg beschadigd — ook nog 't oude mannenhuis, het huis van M. Verscheure, Wed Polley, M. Allard en menige andere.

Op Zondag 3 Juni gebeurde aan den oosthoek een schrikkelijk ongeluk. Een brand brak uit op de hofstede der *Wed. Deausy*. Het huis stond gauw in vlam en vuur. De Moeder, die in de kelder gevlucht was met haar dochter werd door den rook verstikt. Op redding viel niet meer te denken. Beide kwamen in de vlammen om.

Maandag 4 Juni, had ter stede de plechtige lijkdienst plaats van den *Heer Gombert* (vader van Dokter Gombert, thans bij 't veldleger) onder een groote toeloop van volk. Gedurende de laatste gebeden op het kerkhof werd er geweldig geschoten naar een duitsche vlieger. Nauwelijks waren de priesters henen en had de familie en kennissen een laatsten blik geworpen op de kist met eindgroet, of een schrapnell viel juist op de plaats waar de menigte stond. Hij ontplofte niet, anders waren er voorzeker slachtoffers geweest.

MASKERS.

't Gaat er te Poperinghe over het «*tegenvergiftig masker*». Men ziet er reeds burgers, mannen en vrouwen, met het pakje op zij de straten doorkruisen.

De bejaarde lieden vinden het lastig op hun ouden dag nog te moeten maskeren! Vele vrouwen klagen reeds op voorhand en soms wat driftig over dien tuit of dat maalslot, dat hun zoo dikwijls den mond zal stoppen! Maar die hier de kroone spannen, het zijn *de lichthoofdige modepoppen*, die zelfs in 't boertige Poperinghe de zotte mode van Parys willen naäpen. Ge zoudt ze moeten zien Jongens, en hooren klagen: "*Och arme, gaan we nu ook dat leelijk masker moeten aandoen? ..... En mijn laatste kostuim dan, mijn nieuwe lijvetje, zoo schoon en juist naar de laatste mode gemaakt, gaan we daarop die vuile vod moeten trekken? .....*,, En ze'n weten het nog niet, ze'n willen 't niet verstaan, dat het masker bij veleu van hen iets zal dekken, dat veel vuiler en soms schandalig is! Bob.

Peperingnaars in Engeland en Frankrijk. hebt ge nieuws uit uw bannelingschap stuurt het naar het Beheer dat het aan zijne lezers zal mededeelen.

Vrienden, zoo ge regelmatig het bladje wilt ontvangen zendt uw juist adres. — Wie het adres begeert van vriend of kennis schrijve naar het Beheer.

Drukkerij "Sint Jozef.,, Alveringhem.

16 juni 1917 – Brievenboek

Aan de heer Beernaert
Ten gevolge van uw brief van de 26ste februari, hebben wij de eer om u mee te delen dat we alle verantwoordelijkheid betreffende de brand die in uw magazijnen op de 29ste januari 1917 uitgebroken is, ontkennen en dat we ten gevolge daarvan uw vraag tot het betalen van de som van 2009,90 frank verwerpen.
Onze beslissing rust op de volgende motieven:
1 – Het contract waaruit blijkt dat het bureau van de paspoorten geïnstalleerd werd binnen uw magazijnen, is geen huurcontract ondergeschikt aan de regels van de burgerlijke wet, en in het bijzonder aan het artikel 1733. Het is een particulier contract die essentieel verschilt van een publiek contract omdat het van uw kant vrijwillig aangegaan werd waaruit ook blijkt dat u uw lokalen met volle toestemming ter beschikking gesteld hebt. Het feit dat hier het bureau van de paspoorten onderdak vond, heeft niets met het huurcontract te maken.

Gelieve ook op te merken dat de dienst van het afleveren van de paspoorten geen dienst is in het belang van de gemeente, maar een dienst die door de militaire overheid gecreëerd is geworden waarbij wij niet tussen gekomen hebben.
2 – Indien ten andere het artikel 1733 toch van toepassing zou zijn geweest, zou het voor ons nog mogelijk zijn om de verantwoordelijkheid te ontkennen gezien dat er door ons geen fout is gemaakt wat we ten volle kunnen bewijzen door de verklaringen die door de politiecommissaris opgemaakt zijn op de 29ste januari waarbij onder andere uw eigen verklaring is gevoegd. Daarbij verklaart u dat de brand veroorzaakt is geworden op de hogere verdieping war u alleen het toezicht en het gebruik van had en waar u stelt dat een zak vodden, die tegen de buis van de kachel lagen, de oorzaak waren van de brand die dan is uitgeslagen door het dak. Het is een zware fout om licht ontvlambare materie, zoals een zak vodden, in contact met een gegalvaniseerde kachelbuis te brengen zonder de nodige voorzorgen te nemen voor brandgevaar en het is wel duidelijk uzelf die de gevolgen van deze onvoorzichtigheid dient te dragen.
3 – Verder stellen we dat de som die u naar voren brengt hoger ligt dan de verrichte schade. Verder houden we er aan dat we advies gevraagd hebben aan de heer vrederechter van het kanton Poperinge in verband dat u persoonlijk zou processen voor de schade in uw gebouwen. De eerwaarde heer magistraat heeft ons geantwoord dat er geen enkele reden is om hieromtrent te pleiten.

Zondag 17 juni 1917 – Baert A.

Oorlogstijdingen

BELGISCH FRONT

17 Juni, 20 uur. — Groote artillerie-bedrijvigheid om Steenstraete, Het Sas en bommengevecht naar het Veerhuis. Tweemaal naden hebben de Duitschers gepoogd onze voorste stellingen te benaderen, maar vruchteloos.

De Belgische cavalerie komt ook in de streek. Het volk herleeft en is vol moed. Morgen herbeginnen de scholen; **bij 't Hooghe wordt een nieuw vliegplein aangelegd.**

De Belgische Standaard – De toestand

Langsheen de Vlaamse kust is het sedert enkele dagen al bedrijvigheid. Onophoudelijk gaan Engelse luchtsmaldelen de havens van Oostende en Zeebrugge en de Duitse concentratiekampen bombarderen. Vermoedelijk is het hier te doen om ontreddering en verwarring te brengen in de Duitse legerinrichtingen. Zulks moet echter een ander doel hebben, want wat zou het baten zulke bombardementen te verrichten, indien men de Duitsers steeds in de gelegenheid laat alles te herstellen?
We menen dan ook en zulks is uit verschillende verschijnselen af te leiden dat op onze uiterste noordervleugel pogingen zullen aangewend om meer ruimte te brengen in de toestand en de Duitsers he enorm voordeel dat de kust hun biedt te ontrukken.
De heropvlakkering van de strijd zuidelijk Yper is er het beste bewijs van. De strijd is daar vervloeid in de dagelijkse werking van een leger dat, zijne kracht bewust, aanhoudend tegen de vijandelijke linie aandrukt door ongenadige hamering om de vijand tot het prijsgeven van die stellingen te dwingen. Enkele dagen zijn nog maar verlopen sinds de zegepraal van Wytschaete of we moeten een merkbare Engelse vordering aanstippen in het feit dat de Duitser zijn stellingen van de eerste lijn van aan St. Yves tot de Leie heeft moeten ontruimen.

Terzelvertijde, in 't Atrechtse, beuken de Engelsen onvermoeid door, wat duidelijk laat uitkomen dat de Engelsen de omsingeling van het Frans nijverheidscentrum van Roebaais Rijsel beogen. Maar ze beogen wel meer en wachten, zonder twijfel, maar het verder gunstig verloop van de strijd in deze richting af om ook noordelijk Yper, het tweede gedeelte van het plan te volvoeren, namelijk de achteruitschuiving van de Duitse linie in Vlaanderen en ook wel de ontzetting der kust.
Wat er ook van weze de verkenningstochten der Duitse zeppelins in de Noordzee, zijn buitengewoon toegenomen. Zou de Engelse vloot ook iets in 't zin hebben? 't Heeft den vijand, echter, gister het verlies gekost van een zeppelin die neergeschoten werd en brandend in zee viel.
Op de andere oorlogstonelen is er niets merkwaardigs aan te stippen, tenzij het bezetten door de Engelsen van de Saliffsterkte op de Oostkust van de Rode Zee op 180 mijlen N. Perins. Stelselmatig wordt dus de Trukse invloed uit Klein en Midden Azië en Albanië geweerd.
Geïllustreerd zondagblad

Maandag 18 tot zaterdag 23 juni 1917 – Baert A.

De slag aan de Aisne.
Een koerier met het meer en meer gebruikelijke gasmasker, gereed voor het vertrek.

Gans de week werd de streek onder vuur genomen gedurende een schier aanhoudend geschut op 't front. Maandag 2 obussen tussen Reninghelst en 't Hekje, 20 tussen De Muis en de Koekuit, 's nachts 30 op den Oosthoek waar een vlieger nog 4 bommen lost. Dinsdag nacht een 100 tal tussen Elverdinge en Vlamertinghe steenweg, rond kasteel D'Hondt, Hertog van Braband, bij de hofstede Soenen zijn 17 Engelse soldaten gedood. Woensdag 150 obussen: Peselhoek, hofsteden H. Vancayzele, J. Soenen, Statie , 1 valt op huis Ach.Berat en een op trein met Engelse soldaten die in verlof gingen. **In Proven zijn 10 treinen van 25 wagons toegekomen met Singalezen.** In de streek zijn ook zwarte koloniale troepen van Engeland. De beweging is altijd zeer groot en veel gekwetsten worden ingebracht. Donderdag nog een 100 tal obussen in de zelfde richting. Vrijdag 50 obussen rond Sint Jozef en Woestensteenweg. Vrijdag nog een 10tal Reninghelst

en Westouter werden ook beschoten. Een obus op de voorlopige kerk te West-Nieuwkerke doodt 8 burgers. Wij zien duidelijk de Duitse captifs. De passen voor Duinkerke afgenomen voor 10 dagen.

19 juni 1917 – Brievenboek Krombeke

Aan de arrondissementscommissaris te Watou – antwoord op nr. 2003 van de 14de juni
1 – 't getal vluchtelingen: 429
2 – 't getal gevluchte huisgezinnen 99
3 – lokalen door leger bezet en waartoe ze dienen: – 105 slaapkamers en burelen
4 – 't getal vluchtelingen die er desnoods kunnen geherbergd worden is ongeveer 100 – buiten die lokalen, zouden er ongeveer 500 ontruimden hun intrek kunnen nemen in hofsteden, wel te verstaan indien deze laatste door de troepen verlaten zijn – er logeren 2500 soldaten
5 – geen families hebben hun huis op de gemeente verlaten.

20 juni 1917 – Delaere C.

Oorlogs tijdingen

BELGISCH FRONT

20 Juni 20 uur. — Een vijandelijke patroelje heeft dezen nacht gepoogd een onzer voorste posten Z. Diksmuide in te nemen maar werd afgeslagen. De vijand beschoot onze stellingen O. Ramscapelle, om Diksmuide en Lizerne. Levendige artillerie-strijd gedurende den dag om Diksmuide.

Poperinghe of liever de omtrek wordt ook nog al dikwijls beschoten. Wij waren de statie schaars voorbij gereden als er drie bommetjes vielen, een locomotief aan stukken sloegen en enige personen lichtelijk kwetsten. Met wat voorraad uit Poperinghe en Caestre waar de crèche van Wisques sedert einde mei is overgebracht, keer ik weder naar Wisques.

20 juni 1917 – Brievenboek Poperinge

Aan de minister van Landbouw te Le Havre
Wij vragen uw onmiddellijke tussenkomst omdat het Engelse leger alle weiden die door hen nog niet bezet zijn, nu wel wensen te bezetten met hun troepen. De Poperingse boeren en deze

uit de omgeving zullen daardoor verplicht worden hun vee te verkopen aan sterk verlaagde prijzen. Binnen enkele dagen zal er geen boter noch melk meer zijn en de veestapel zal zo erg verminderen dat het herstel hiervan onmogelijk wordt; wij rekenen op uw steun.

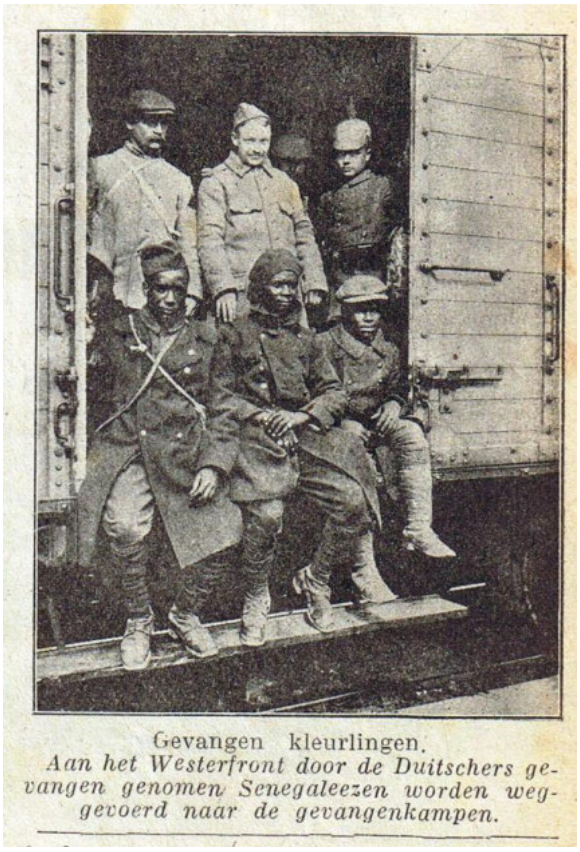

Gevangen kleurlingen.
Aan het Westerfront door de Duitschers gevangen genomen Senegaleezen worden weggevoerd naar de gevangenkampen.

Geïllustreerd zondagblad

21 juni 1917 – Brievenboek Poperinge –

Cokes

Aan de minister van openbare werken – Parijs

Ik neem de respectvolle vrijheid om u te vragen om aan de stad Poperinge de noodzakelijke toelating te geven om een **hoeveelheid cokes** van ongeveer 400 ton aan te kopen. Deze cokes zijn bestemd voor het drogen van de hop die geoogst wordt in de toekomstige maand september op het grondgebied van de stad en in de directe omgeving. Omdat er in het onbezette België geen enkele gasfabriek nog bestaat moeten we op uw goedwilligheid tekenen om deze hoeveelheid cokes te verkrijgen die absoluut nodig is voor onze hoppeplanters. Het is mij op dit moment niet mogelijk de juist hoeveelheid te bepalen. Het seizoen is nog niet ver genoeg gevorderd om het rendement van de oogst te kunnen bepalen. De gevraagd hoeveelheid bedraagt een minimum. Het is daarom dat ik mogelijk verplicht zal zijn om een grotere hoeveelheid te vragen om de hoppeplanters de gelegenheid te geven om hun volledige oogst te drogen.
Ik vraag U om te proberen de cokes aan te kopen bij de fabrieken van Belle, Hazebrouck, Coudekerque en Merville zodat een levering met voertuigen mogelijk is. Dit zijn immers de fabrieken die het korst bij Poperinge gelegen zijn.
Ik profiteer van deze zelfde mogelijkheid om u te vragen akkoord te gaan dat de stad bij de fabrieken van Bruay en van Marles, de nodige kolen kan aankopen voor de voorziening van de bevolking. Omdat de juiste hoeveelheid momenteel moeilijk in te schatten is, gelieve ons te willen voorzien van 1000 ton.
In de hoop dat u deze nodige hoeveelheden zal voorzien…

Op dezelfde dag wordt er aan de minister van Binnenlandse Zaken een ingevulde vragenlijst terug gestuurd.
Daaruit leren, we dat de drie kerken verschillende obussen gekregen hebben maar dat de schade nog gemakkelijk te herstellen zal zijn. Het gemeentehuis heeft 5 obussen gekregen en is ook nog te restaureren. De gemeenteschool is sterk geruïneerd, zowel door de obussen als door het kantonnement van de soldaten. De gasvoorziening is op vele plaatsen door de bombardementen geraakt. De grote wegen zijn nog in goede staat. De gemeentewegen zijn echter compleet vernield door het intense verkeer van de troepen. Grote reparaties dringen zich dan ook op. 41 huizen in de stad zijn volledig vernield, 352 huizen zijn sterk beschadigd door de bombardementen.
De namen en adressen van de gemeenteraadsleden dienen opgegeven te worden:
Van Merris Felix – burgemeester residerende te Hazebrouck

Vandenberghe Stanislas, schepen – residerende te Caestre
Devos René, schepen dienstdoende burgemeester – residerende te Poperinge
Dequeker Louis – raadslid – Poperinge
Desmyter Emile – raadslid – Poperinge
Boucquey Emile – raadslid – Poperinge
Vandenverghe Hector – raadslid – Poperinge
Vancayseele Emeric – raadslid – Poperinge
Beck Henri – raadslid – Poperinge
Lava Aimé – raadslid – Poperinge
Debaene Marcel – raadslid – Poperinge
Fiers Oscar – raadslid – Steenvoorde
Vandenberghe Octave – Gemeentelijk secretaris – Poperinge
Devacht Julien – Gemeentelijk ontvanger – Poperinge
Vanhoutte Isidore – politiecommissaris – Poperinge
Verwaerde Justin – politieagent – Poperinge
Thulliez Jules – Politieagent – Poperinge
Eerdekens Jacques – politieagent – Poperinge
Debreus Médard – politieagent – gemobiliseerd
Verslype Pierre – Politieagent – gemobiliseerd
Alle leden van het onderwijs en van de geestelijkheid zijn in Poperinge
De dokters: Devos Firmin te Poperinge – Van Walleghem Joseph te Poperinge – Dewulf Charles te Boeschepe – Feys Georges is gemobiliseerd voor de duur van de oorlog.

Gezien dat een groot aantal huizen getroffen zijn door de obussen, en hier dringende herstellingen nodig zijn, om deze terug bewoonbaar te maken, hopen we dat wanneer de stad buiten het vijandelijk vuur is komen te liggen, dat de regering zich zal haasten om de Poperingse vluchtelingen uit Frankrijk naar huis te laten keren. Omdat vele van deze families behoren tot de werkende klasse, zal dit een excellent middel zijn om het gebrek aan mankracht in onze streek aan te vullen.

Het beschieten van vijandelijke vliegeniers.
Een Duitsche afweerbatterij op een goed verborgen plek op het Westerfront.

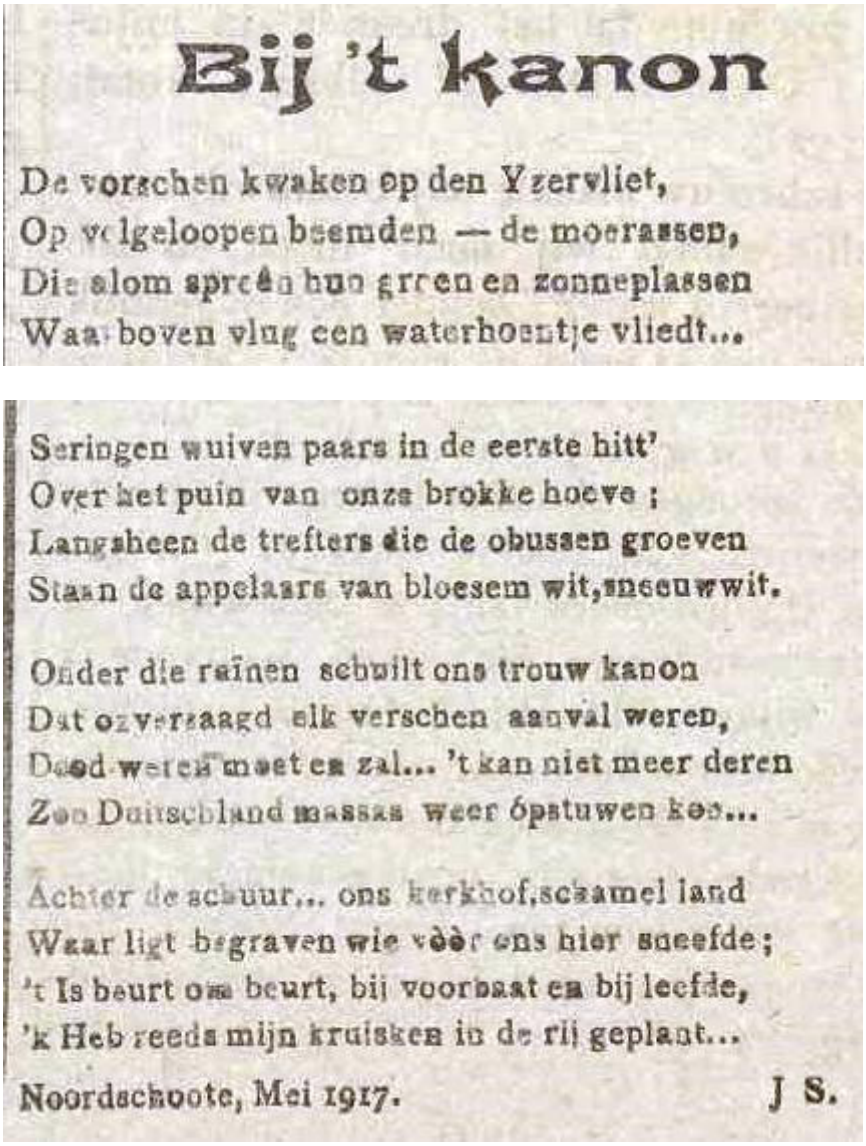

Bij 't kanon

De vorschen kwaken op den Yzervliet,
Op volgeloopen beemden — de moerassen,
Die alom sprcên hun groen en zonneplassen
Waarboven vlug een waterhoentje vliedt...

Seringen wuiven paars in de eerste hitt'
Over het puin van onze brokke hoeve ;
Langsheen de trefters die de obussen groeven
Staan de appelaars van bloesem wit, sneeuwwit.

Onder die reinen schuilt ons trouw kanon
Dat onverzaagd elk verschen aanval weren,
Dood weren moet en zal... 't kan niet meer deren
Zoo Duitschland massas weer opstuwen koo...

Achter de schuur... ons kerkhof, schamel land
Waar ligt begraven wie vóór ons hier sneefde;
't Is beurt om beurt, bij voorbaat en bij leefde,
'k Heb reeds mijn kruisken in de rij geplant...

Noordschoote, Mei 1917. J S.

22 juni 1917 –De Belgische Standaard

De voorvalletjes op ons Front – *De Legerbode*

Kanongebulder op 't Belgisch front! Dat is de dagelijkse stof van het ambtelijk bericht. En toch gebeuren er oneindig veel voorvalletjes die 't vermelden waard zijn. Men vecht niet alleen met bommen en obussen, maar ook met boten gelijk overouds. Op de plas voor onze linies worden 's nachts heel dikwijls epische gevechten afgespeeld waarvan onderstaand verhaal een staaltje kan geven:
Te midden de nacht, zetten wij aan om met persen en met roeien, volgens de diepte van het water, werken wij ons vooruit naar de Duitse lijnen. Ieder ogenblik kan een verlichtende bom onze tegenwoordigheid verraden. Den spatten de kogels rond u neder en tonen dat het geen plezierreis is te varen op Niemandsland.
Plotselings horen wij in 't water het geplas van riemen. Het komt recht op ons toe. Wij trekken de zekerheidskleppen uit onze bommen en wachten. Zij naderen….
'Werpt' klinkt al met eens he order van onze luitenant en 5 bommen vliegen de Duitsers toe. Wij waren zoo bij dat ik aan mijn arm gekwetst werd door de splinters van het Duitse bootje,

waarin 3 bommen terecht kwamen. Geen enkel Duitser overleefde ‘t. de lijken spelden ’s anderendaags aan in onze lijnen.
Het aardigste van al, wanneer men alzo ’s nachts met de boten uitgaat, ’t is dat niemand in de loopgraven durft vuren.
Men is bevreesd van zijn eigen mannen te treffen. ’t Is de stilte op dit waterveld waar de dood loert in het bommen bonzen bij een ontmoeting.

Poste avancé dans les inondations, Flandres, Juin 1917. Par L. Huygens.

23 juni 1917 – Provinciaal bestuur van West-Vlaanderen

Aan de gemeentebesturen – Mijne heren
Op de 23ste juni vertrekt er een brief van het Provinciaal bestuur van West-Vlaanderen waarbij er in het kader van het vraagstuk onzer **bevoorrading in levensmiddelen** en hunner verdeling,
En over een volkstelling.
De optelling diende de situatie van de 15de juli 1917 aan te tonen.

Oorlogs tijdingen

BELGISCH FRONT

24 Juni, 20 uur. — De vijand beschoot onze stellingen en onze verkeerwegen achterwaarts Diksmuide en Steenstraete. Groote artillerie-bedrijvigheid naar *Reninghe*, Pypepaele en Lizerne.

Bommengevecht naar ’t Veerhuis. Wij schoten een duitsch vliegtuig neer tusschen *Zande—Zevecote*.

Zondag 24 tot zaterdag 30 juni – Baert A.

Door het overgroot getal soldaten die in de streek zijn is de beweging natuurlijk ook zeer groot. De beschieting der steek houdt aan maar het is moeilijk het getal obussen op te tekenen. Ze vallen: Woestensteenweg, Peselhoek, tot tegen de Sint Sixstraat, Vlamertinghe steenweg, Statie, Busseboom. Woensag nacht lost een vlieger 3 bommen op Peselhoek. Hofsteken Poley(bij Sint jozef) en huis Dallequin (bij Keirselaar)

branden af. Vrijdag was de beschieting het hevigst, ook schrapnels wat wij tot heden niet kregen. Er zijn obussen gekomen tot aan ’t Vogeltje. Het geschut op ’t front is nog al hevig en de beweging zeer groot. We zagen zes overgrote kanons (400?) optrekken, ieder kanons was door 3 tracteurs voort getrokken. Over de Vlamertinghe steenweg legt men een brug voor de ijzerenweg.
Zaterdag wordt de Peselhoek nog erg beschoten; weeral veel personen op de vlucht. Op de stad kregen wij enige schrapnels. De eerste helft der klas van 18 trekt binnen.

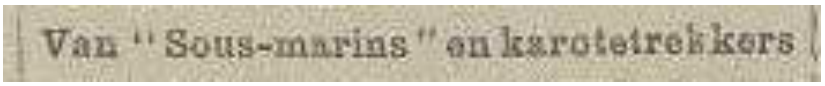

’t Gebeurde in onze compagnie over enige dagen. Vier onzer jongens hadden een ganse namiddag in de brandende zon aan den Yzer zitten vissen en ten koste van veel geduld en zweet, veel ‘sousmarins’ gevangen, genoeg om onder gevieren te kunnen verdeeld worden. Ze waren zinnens die binnen te spelen na het nachtwerk.
Edoch zij hadden zonder de waard of liever zonder twee gediplomeerde karotetrekkers gerekend, die zowel hun rol gespeel hadden dat de geneesheer het gewest: ‘exempt de service’ tekende.
Ze waren in elk geval niet ziek aan de maag, want bij ’t zien van de frisse visjes kwam het water hun in de mond en ’t complot was geslagen. Terwijl hun makkers aan ’t zwoegen waren aan de grenzen van ’t vaderland, zaten onze twee gasten, zonder knaging van geweten, de vrucht van een anders arbeid in hun botten te spelen. ’t Bracht hun geen geluk bij. Kwaaddoenders worden immers altijd gestraft.
De ene werd ’s anderdaags geëvacueerd en de andere kreeg een zweer op zijn ….
Doet nooit aan anderen….
BIC 243; 3° com.

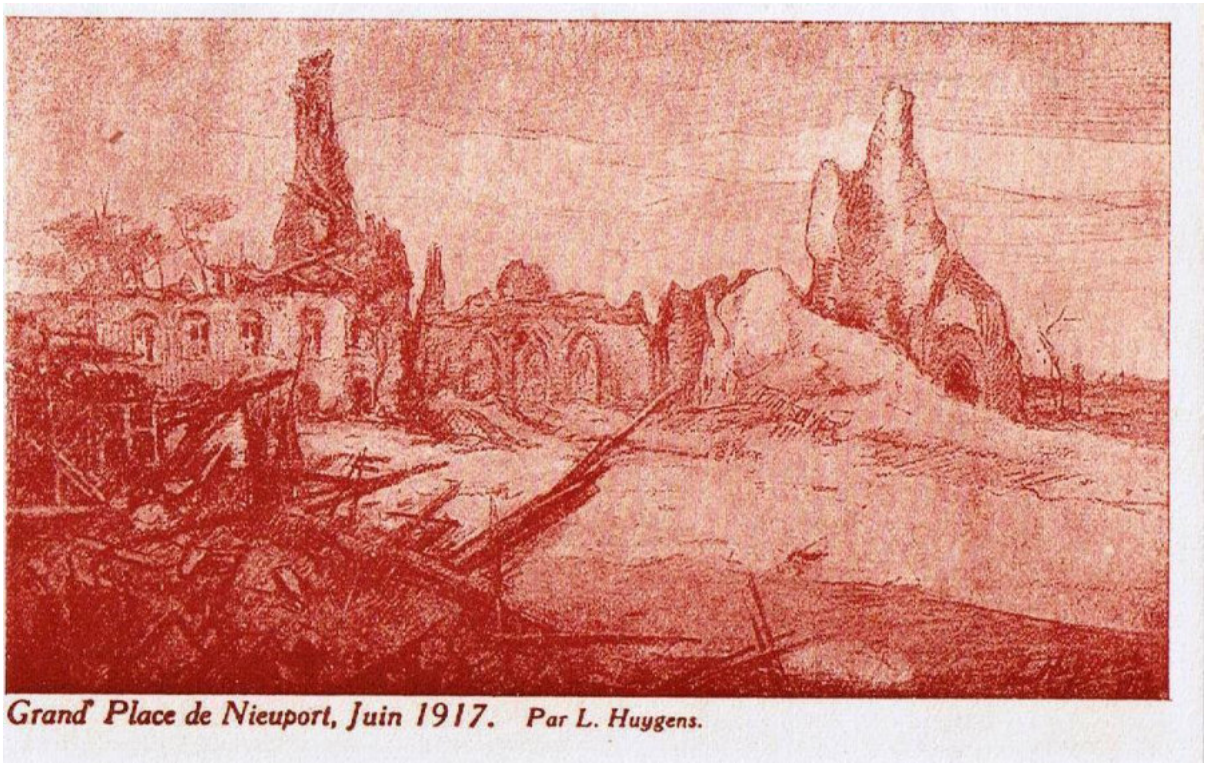
Grand' Place de Nieuport, Juin 1917. Par L. Huygens.

26 juni 1917 – Brievenboek Poperinghe

In een brief aan de gouverneur wordt er gemeld dat er nog **4.168 vluchtelingen te Poperinge zijn ofwel 1595 families.**

Het Vlaamsche feest te Amsterdam.

Ten bate der Belgen werd op het IJsclub-terrein te Amsterdam een Vlaamsch feest of beter gezegd een Vlaamsche kermis georganiseerd, die vooral des avonds veel belangstelling trok. Het IJsclub-terrein achter het Rijks Museum was grootendeels tot dit doel ingericht. Onze foto geeft den met lampions versierden ingang van het feestterrein te zien.

De Nederlandse Illustratie

Het Vlaamsche feest te Amsterdam.

De Amsterdamsche weeskinderen op het feestterrein der IJsclub, waar de Vlaamsche kermis gehouden werd.

27 juni 1917 – Van Walleghem

In de achternoen trok ik langs de binnenwegen naar Poperinghe.
Ik was tussen de hoeve van Ruyssen en Dequeker toen al met eens een poef, een zoef en nog een poef en ik ondervond dat het rond mij niet veilig was.
Nog een 2e, dan een 3de en ditmaal marbelregen.
De soldaten rond mij stelden het aan een lopen en ik ook.
Ik moest mij nog 4 maal nederwerpen en nog 4 maal kreeg ik de brokken rond mij.
Eindelijk 't enden asem gerocht ik uit 't gevaar en vond dat zo een retraite lastiger was dan ik wel dacht. Ik ging mij vervolgens wat neerzetten bij Dickebussche vluchtelingen, want een goede borsteling kwam mij wel te past.
't Was de eerste maal dat die plaats gebombardeerd werd.
Te Poperinghe werd er deze laatste dagen weinig gebombardeerd in stad, maar veel te lande, meest op St. Jans parochie. Rond de Busseboom wordt er nu bijna alle dagen gebombardeerd.
Deze week is de plaats van Reninghelst nog niet gebombardeerd geworden, de vrees is wat verminderd.

Meer en meer spreekt men van het aanstaande offensief van 't Yperse naar de zee. De Fransen zullen een deel van de Belgische sector overnemen, reeds zijn er toegekomen te Oost-Vleteren. Nog een deel der Belgische 4de divisie zit te Boesinghe; zij worden er hevig gebombardeerd.

De Toestand
Om Nieupoort en Yper

De Legerbode

Voor de eerste maal vernoemt het Engels bericht de sector van Lombaardsyde.
Er zijn dus geen geheimen meer aan vast te verklaren dat de Engelsen het zeesteunpunt van de Westelijke linie van de Fransen hebben overgenomen. De troepenverwisseling, die in andere tijden als een doodgewoon oorlogsfeit zou te beschouwen zijn, krijgt heden een bijzondere betekenis. Slechts enkele weken geleden werd in 't lagerhuis verklaard dat de bevrijding der Belgische kust een noodzakelijkheid gewroden was om de zege volledig te bewerkstelligen.
Enkele dagen geleden zijn de Engelsen hun aandrukkende poging zuidelijk Ypere begonnen en 't mag als een zekerheid aanzien worden dat onze bondgenoot de bevrijding van de kust niet door een drukken langs Yper alleen, zal betrachten.
Doch nog eens, wezen we niet te voortvarend. Het bezetten van deze nieuwe sector betekent daarom geen onmiddellijk optreden langs de zee.
De voorbereiding vraagt werk, tijd en inspanning. We moeten immers uit het oog niet verliezen dat de Duisters, van de kust, een waar bolwerk hebben gemaakt. We hoeven ons slechts de bloedige pogingen door de fransen uitgevoerd om de Hooge Duin te veroveren, te herinneren om overtuigd te wezen dat de Engelsen voor geen kinderspel staan.
Een zaak staat vast: de Engelsen willen de kust en waar een wil is, is een weg, bijzonderlijk voor die koppige Tommies wier spreuk het is: komen we er vandaag niet, we komen er morgen, maar er komen, zullen we.

De Koning van Engeland
en het vliegwezen.

De Engelsche Koning. George V, onderhoudt zich met een der Engelsche vliegeniers. na een koen volbrachten luchttocht.

Ze zijn trouwens al goed op dreef om er te komen. Immers, de strijd zuidelijk Yper heeft niet alleenlijk ten doel het bevrijden van het Frans nijverheidsbekken onder de Belgische grens gelegen, maar beoogt ook terugwerkende kracht voor de uiterste Duitse moedervleugel. En alhoewel de berichten heel beknopt zijn betreffende de gebeurtenissen die zich ginds afspelen, toch kunnen we verzekeren naar inlichtingen uit de beste bron, dat de strijd er, onverzwakt, doorwoedt.
Een hevige drukking in de richting van Waasten wordt door de Engelsen doorgezet. Waasten is de spille van de weerstand en t' zou niemand hoeven verwonderen indien, in 't korte, bij de inneming van Waasten door een ambtelijke mededeling zagen bewaarheid. Men is overtuigd dat prins Ruprecht van Beieren zijn aftocht aan 't beredderen is in de richting van Wervik. Komen zou hij willen behouden als steunpunt, maar de Engelse vliegers maken hem het standhouden daar uitermate lastig. Komen is nog slechts een puinhoop.
Sedert enkele dagen wordt in de streek zuidelijk Yper een verslapping in de werking der Duitse artillerie waargenomen.
Is het een teken van aftocht of van munitienood?
Nog een bijzonderheid die laat vermoeden dat de Duitsers met achterdocht liggen: Sinds enkele dagen hebben ze achter en zuidelijk Diksmuide verschillende marinekanonnen aangebracht, wier opdracht het is de verkeerswegen ver achter ons front te beschieten. De Duitsers doen dat slechts in uitzonderlijke gevallen. Dus….

Football

Onze mannen in Italië. — Alvorens Italië te verlaten hebben onze mannen, die het Italiaansch elftal klopten met 4—3 en te Modena nog een zegepraal van belang behaalden, een laatsten wedstrijd uitgespeeld tegen de F. C. van Milanen.

Onze mannen waren: Deceux — Baes, Swartenbroeck — Coppens, Hanse, Van Herck — Bouttiau, Wertz, Ballyn, Goetinck en Van Cant. Alhoewel de heele match ten voordeele van de Belgen verliep, kregen de onzen toch de nederlaag met 6—4. De italiaansche keeper was in prachtigen vorm. Deceux niet.

Alvorens te vertrekken hebben onze voetbalmannen twee kronen neergelegd op de graven van de gesneuvelde italiaansche helden te Milanen.

27 juni – de legerbode

Voetbal achter het front.
Koning Albert van België den beker aan den aanvoerder van het winnende elftal aanbiedende na den stevigen strijd om den voorrang.

23 juni 1917 – De Legerbode

De Geest van den Jas

Een luitenant liet zijn sector aan Franse officieren zien. De mannen waren bezig zakken te vullen om de borstwering van de loopgraaf te versterken, die hier en daar door het bombardement geleden had.
Gij ziet, stelde de officier vast, wij zijn bezig, hetgeen er nog van ons vaderland overblijft in zakskens te scheppen en als wij er mee gedaan hebben, gaan wij het water van de Yser op flessen trekken.

Men had aan de mannen gezegd:
Gij gaat u hier installeren!
En de mannen hebben zich geïnstalleerd. Zij hebben hun plan getrokken. Na een logement en een dekking te hebben aangelegd, hebben zij hun vrije tijd gebruikt om een tuintje aan te leggen.
Een officier die daar voorbij gaat acht het nodig de jassen te verwittigen:
't Is een slechte plaats hier. Als gij gedaan hebt, gaat gij hier den een of de anderen dag obussen krijgen.
Och kommandant, antwoordt een van de mannen, ne mens kan heit toch geen suikeren bonen verwachten.

De vorige dag had een Duitse patroelje getracht een onzer posten te benaderen, na een deugdelijk bombardement. Een telefonist legt de zaak uit aan een van zijn makkers die hem komt aflossen:
Ja, wij hebben gisterenavond met de kinkkers gespeeld, maar 't was om te lachen.

Een man gaat naar de keuken met twee veldflessen die hem op de dijen bengelen. De reglementaire veldfles en een Franse veldfles van ongeveer 2 liters inhoud. Heeft hij ze gevonden, gekregen … of gepikt?
Wat er ook van weze, zij treft het oog van een voorbijgaanden jas:
Zeg eens, broerke, die hebde gij toch niet groot gebracht.
Deze aantijging kan evenwel de eigenaar van de merkwaardige veldfles niet van zijn stuk brengen, en even vlug antwoordt hij:
Ge moet daarom toch niet denken dat zij van uw familie is.

Na enige weken achter het front, in een gasthuis te hebben verbleven, is een makker bij zijn eenheid terug gekeerd. Daar vertelt hij zijn wedervaren bij zijn terugreis.
In een statie hebben al de jassen camenberts gekocht. Ze waren zo ver gezet, dat als er ook geen locomotief had voor gestaan, de trein het toch op een loopke had gezet.

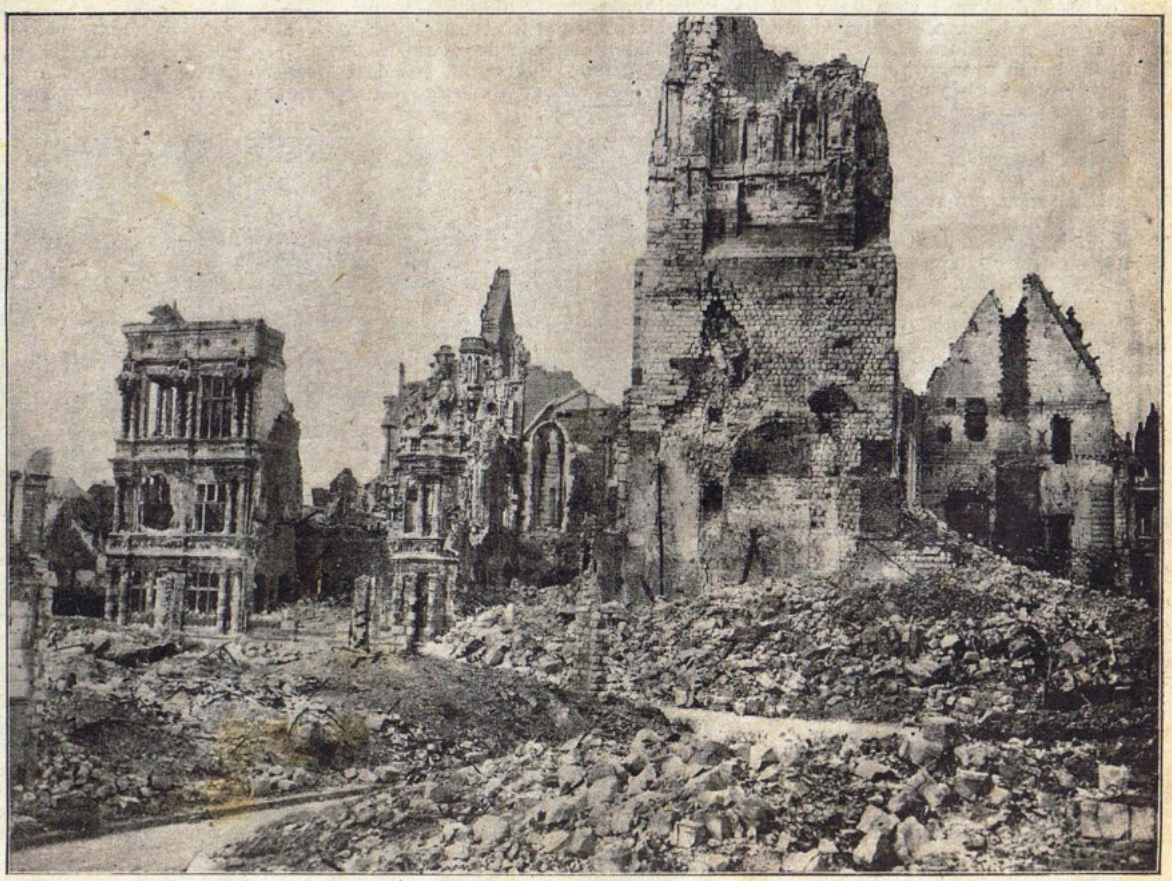

In verwoest Noord-Frankrijk.
Wat er van het prachtig-monumentale Stadhuis van Atrecht overbleef.

De Duitschers vallen aan Z. St. Joris

28 Juni, 20 uur. — Dezen nacht, na geweldiglijk onze vooruitgeschovene loopgrachten Z. St. Joris, te hebben beschoten heeft de vijand met een detachement aangevallen. Hij kon in onze loopgracht dringen maar werd er door de bezetters uit terug verdreven na een verwoed gevecht dat hem gevoelige verliezen kostte. Artillerie-strijd in de streek van Steenstraete.

BESLUIT

Regeling van het nemen van PHOTOGRAPHIES en de dracht van Photographie-toestellen.

De Belgische Provoost, Afgevaardigde Officier door den Minister van Oorlog van België bij het Hoofdkwartier der Fransche legermachten in België;

Gezien den staat van beleg;

Gezien artikel 3 van de Besluit-Wet en artikel 3 van Koninklijk Besluit van 11 October 1916;

Gezien het gevaar teweeggebracht door de uitgave en verspreiding van photographies genomen in het gebied der legers;

BESLUIT :

ARTIKEL ÉÉN. — Het op zich dragen van Photographie-toestellen, het opnemen van photographies, het ontwikkelen en vermenigvuldigen van clichés, het opnemen van positive proeven, het verzenden en het vervoer van photographies, clichés, films, enz. zijn aan het leger vreemde personen verboden in heel de uitgestrektheid der voorstreek van de Fransche legermachten in België.

ARTIKEL II. — Bij afwijking aan de schikkingen van art. I :

A) Mogen in hun werkhuis portretten maken op kunstmatigen of eenvormigen achtergrond :

1°) De photografen van beroep, in bovengemelde streek gevestigd, voor 2 Augustus 1914 en daartoe behoorlijk toegelaten door den Generaal bevelhebber der Fransche legermachten in België.

2°) De personen die daartoe eene uitzonderlijke toelating bekomen hebben van die hooge Overheid. Zij mogen de alzoo bekomen clichés ontwikkelen en vermenigvuldigen en er positive proeven van nemen.

B) Het verzenden, het vervoer en het verkoop van portretten op kunstmatigen of eenvormigen grond zijn toegelaten, behalve tot bestemming van onzijdige landen.

ARTIKEL III. — Elke inbreuk op het huidig Besluit zal gestraft worden met een gevangzitting van acht dagen tot een maand en een boete van zes-en-twintig tot drie honderd frank of met slechts een dezer straffen, met voorbehoud der vervolgingen die wegens andere feiten zouden kunnen ingespannen worden en namelijk die begrepen bij de inbreuken voorzien in Art. 7 van de Besluit-Wet van 11 October 1916.

De photographie toestellen zullen aangeslagen en bij rechterlijke uitspraak kunnen verbeurd verklaard worden.

ARTICLE IV. — Het huidig besluit treed in voege op 20 Augustus 1917.

Gedaan aan het Fransch H. K. den 27 Juni 1917.

In naam van den Krijgsgouverneur van Westvlaanderen :

De Belgische Afgevaardigde Officier,

BAYART.

Drukkerij ALLAERT, Rousbrugge-Haringhe.

L'Ovation faite à Paris au Général PERSHING, Commandant en Chef les Forces Américaines en France (Juin 1917).

29 juni 1917 - Alfons Callewaert aan Denys Albert – Uit 't Zweerdhof van Franz Denys

Er was nieuws langs die kanten, veel nieuws, schoon nieuws, deugdoende nieuws, zegge **the battle of Mesines.**
Hoor, 'k beken zelve rechtuit dat ik halvelings slagen verdiende, maar 'k wist waarachtig niet wat eerst doen, en ge weet gij ook wel dat het altijd de beste vrienden zijn die gemakkelijkst uitgesteld worden, juist omdat ze de beste zijn, en omdat er zo gemakkelijk op hun goedheid een chèque van patientie getrokken wordt.
Zwijg, in de drie weken die den 'battle' voorafgingen, zou een mens waarachtig razend geworden zijn, niettegenstaande zijne ondervinding van oorlogsgeruchten, van den dreun en het eeuwig razen van al die grote en kleine ponders.
'k Wil u geen impressies opzenden, gij weet gij zelve veel te wel wat het is, maar toen op Heilig Sacramentsdag (7 juni 1917) om 3 uur 's nachts, den dans, den dodendans losbrak, daverde het hier dat horen en zien bijna verging.
Ik meende dat mijn huis oprecht dronken geworden was, en in wilde zotternij een rondeke ging doen van belang.
Daar er toch op geen slapen meer ging moeten gedacht worden. 'k Beproefde mij te scheren, maar ja, geen gedacht van. Nu of nooit, meende ik, gaan ze 't hier kort en kleene schieten, maar neen, 't was al vriendenmuziek en welke muziek, goede God!
'k Stond van op de hoogte met enige Engelse vrienden dat alles te bezien, of liever mij in te beelden dat te zien, want er was alzo een van die stinkende zomermisten, die heel 't gebuurte insluierde, en 'k heb met het blote oog de 'danse macabre' bijgewoond en nagezien hebben, onze stemming beterde zeere toen de eerste geplukte vruchten afkwamen: de Fritzkes, in benden, altijd maar voort en van allerlei soort en slag.
Men vertelde mij vroeg dat de schromelijk ontzaggelijke 'ridge' die al zoveel werk en bloed gekost had, nu eigenlijk, juist volgens opgegeven programma ingenomen was.

Ge kunt oordelen of we blij waren!
Ik zou kunnen opwippen hebben, klaar van leute, immers was ’t de redding voor ons. Mogelijks kunnen we wel nog soms een pruim hier rond onze oren voelen zoeven, maar wat is dat voor mensen die hier de meimaand beleefd hebben, met dagen van twee of drie vlagen en bijzonderlijk met nachten- duivelarij uit een stuk!
Ook kunt ge oordelen hoe we ’t Heilige Hertfeest gevierd hebben. ‘k had al mijn rozen in ruikers gebonden en ’t schitterde van keerskens en ’t wemelde van ’t volk en … vele communiën, ’t voornaamste.
‘k Had de Engelse vertaling gekregen van Kardin. Amette’s toewijding aan ‘t –heilig Hert en dapper genoeg mij aan ’t vertalen gezet om dat te kunnen uitdelen aan mijn volk. Ge ziet dat wij ons allen met U allen verenigd hebben en dezelfde opdracht en toewijding gedaan hebben. ‘k Steek hier een exemplaar voor u in. Ge zult dat misschien wel reeds hebben.

Bij de vrouwelijke munitiearbeiders.

Koning George van Engeland bij een bezoek aan de munitiefabrieken groot belang stellende in de werkzaamheden, welke de vrouwelijke arbeiders bij het aanmaken van de noodzakelijke munitie verrichten. Eene arbeidster geeft den Koning aanwijzingen naar aanleiding van zijn vragen.

Men fluistert hier van vele grote nakende gebeurtenissen bij U. Of we nu dubbel zullen bidden, voor U en voor allen! O, reken er op bese, we doen ’t alle dage, ‘k schreef het u reeds, we zullen ’t dubbel doen binst de slag.
God bless you dear!
’t Is ’t moment van u te zeggen.

’t Is een eeuw dat ik Poperinge niet gezien heb, tenzij van verre. ‘k heb weinig uitgekeken sedert maanden van hier, deels om deswille van de slagen en dan is ’t geraadzaam dat ik bij mijn volk blijve voor al de gebeurlijke omstandigheden, deels ook omdat ik mij verdiepte in een vrachtje boeken.
‘k ben toch blij, o zo blij, dat ik hier altijd gebleven ben en mijn volk bijgestaan heb met raad en daad.
‘k Heb het altemets wel een keer styf hard de waarheid gezegd, en deure gesproken, dat er wel waren die moesten knarsetanden van spijt, maar ’t k was toch St. Paulus woorden wel indachtig: argua, insta, obsecra. En ‘k beklaag het mij waarlijk niet want hoe langer de oorlog duurt, hoe mee de mensen ’t genoeg inzien dat ik de waarheid sprak en alleenlijk ’t moraal welzijn van mijn volk betrachtte. En dat is toch wel ’t bijzonderste. Voor ’t stoffelijke hebben ze zelve gezorgd, en daar zijn er wel die er hun vingers aan zullen verbrand hebben.
Nu, eerlijk duurt het langst.
Alfons Callewaert.

Albert Denys aan Alfons Callewaert
Ik heb op uwen brief niet vroeger willen antwoorden daar ik dacht van in verlof naar huis te komen. Doch sedert dien is veele veranderd en … verslecht en men laat geen verlofgangers meer in de streek van de Engelse.

Ge kunt denken hoe ik daar stond, ‘k moest naar huis om te zien wat er gebeurd was en ‘k mocht niet. Gij weet het misschien, een der Duitse pastillen is op ’t nieuw huis, eetplaats, keuken, enz. gevallen en alles is natuurlijk plat. Tante en Anna zij ner als bij wonder ongedeerd van uitgekomen en danken hun redding alleen zeggen zij aan onze Lieve Vrouw. ‘k heb dus ook van mijne kant iets willen doen, ‘k ben in verlof naar Lourdes gekomen om O.L. Vrouw te bedanken. Daar ik nu ook geen thuis meer heb, zo i k hier goed mijn verlof overbrengen. Ik zou schone streken zien en terzelfdertijd mijn dank bewijzen aan onze G-Hemelse Moeder. Zo komt het dat ik u van Lourdes schrijf. Gij moet dus niet verwonderd zijn. Hier is het goed ingericht om Belgische verlofgangers te ontvangen. Er is een soldatenheerd en andere ‘pension de famille’ waar men geheel wel is voor weinig geld. (’t geen voor de piotten ’t bijzodnerste is). Mr. Van Hoenacherre is er aalmoezenier voor en doet de zaken in ’t algemeen goed; wij zijn hier (ik en nog een brancardier) van mijn compagnie den 8ste aangekomen en blijven tot den 16de dezer. ‘k Had Louis gevraagd indien hij mede kon komen doch hij moest eerst naar Engeland in verlof gaan. ‘k Hoop dat t uwent alles goed gaat en gij niet te veel van de brokken deelt zo mild uitegeeld op Reninghelst, Westouter en Poperinge en verder zelfs. ‘k Heb een brief van A. Demeester gekregen dat Julien Declercq in Zwitserland verblijft . ‘k Zal trachten wat nieuws te Roeselare doen geworden. Albert Denys

De worsteling op het Westerfront.
Duitsche gevangenen dragen zelf hun zwaargewonden uit de door Engelschen veroverde loopgraven.

Stille nacht aan den Yzer

In 't maanlicht zilvermat ligt de Yzervliet
Te droomen in den nacht. Het hooge riet
Langsheen zijn boorden bergt de schaamle vlam
Van 't witte roosjen op zijn ranken stam
En van de tuiltjes Sint Johannisbloemen.
Heel ver in 't moer een puid die kwekkerekt
Over de meerschen, even maar, gewekt
Door vliegeniers die hoog in 't luchtruim zoemen.

't Is al zoo zomersch teer en vredig stil.
Langsheen de lijn, waar men niet vechten wil
Van nacht, gaat soms een lichtbal traag en flets
De lucht in, kijkend of er somtemets
Aan de overkant, verraderlijkerwijze
Niet één die heilge stilte storen wou. Maar neen,
Niets roert er... alles slaapt... Mijn wake is heen

En 'k ga ter rust, mijn stappen doovend, lijze...
30 Juni 1918.

Jozef Simons

Fritz Francken in Frans Vlaanderen

Het was in 1917 dat het bataljon, waartoe ik behoorde, ergens in Frans-Vlaanderen, de kwartieren betrok. Het was volop zomer. We hadden zo pas barre maanden aan het front beleefd. Op enkele weken was het regiment te Boezinge geslonken tot een verwilderd infanteristentroepje. Werden de achterlinies er onophoudelijk bestookt door het grof geschut, in de voorste loopgraven sloegen dag en nacht van die bometjes in, waarbij soms een ganse exouade ineens het hoekje omging. Ook was het geen luttele vreugde op een mooie dag te vernemen dat verse manschappen, rekruten en opgeknapte dienstkloppers – de uitgedunde gelederen kwamen aflossen, aanvullen. Het waren jagers. Kavalerie was voorlopig niet vandoen. De paarden stonden aan te vetten op stal en aan de ruiters was bereidwillig een plaatsje ingeruimd, tussen Nieuwpoort en Ieper. De aflossing geschiedde op een avond dat de maan begon te wassen. De voorop geschoven posten werden op de kaart aangewezen, de schildwachten op een drafje uitgezet, fluisterend werd het wachtwoord gegeven en gehaast zwermden we over de glibberige passerellen vandaan.
We overnachten een laatste maal in de barakken, welke we vier dagen te voren hebben verlaten. 's Anderendaags breken we op.
De trompetter, die wel meer in der goden geheim is, vertelt dat we met auto's naar onze rustkwartieren vertrekken. Het nieuwtje verrast ons. Infanteristen zijn er toch om te marcheren en zo onze bagage en onze voeten er al niet op berekend zijn, onze schoenen zijn het wel. Toch blijkt het ongelooflijke waar; de luitenant bevestigt het bericht.
Voor achten staan de pelotons marsvaardig bij de straatweg. Het miezelt. Op de baan is het druk. De hele legerdivisie rukt op. Voorbij artilleriestukken, munitiewagens, ambulances, veldkeukens , bereden escortes, glijden de auto's van de stafofficieren, de fanions wapperend op de spatborden.
Daar rijden onze camions voor – overkapte vrachtauto's. in de beginne vorderen we maar traagjes, de weg is belemmerd. We verlaten de baan, geraken uit de drukte en van lieverlede wordt vaart gezet. Het motregent onverpoosd; de modder spat op. Bomen, velden blinken. We rijden door de eerste etappedorpen. Na het braakland in de vuurzone, lijken ze ons de voorbode van een nieuwe wereld. We ontwaren weer mannen die eens geen uniform dragen, vrouwen, meisjes, kinderen. De jongens roepen en wenken hen toe, uitgelaten. Het besef, ondanks alles nog in leven te zijn, stemt hen vrolijk. Dit ritje in de vochtige junidag is hen een weelde! Nog zijn ze beklodderd.
Ze hebben vluchtig wat slappe koffie opgedronken, hun lichaam is onfris, voor hun geest zweven de visioenen, welke hen zo pas aan het front nog hebben benard en desalniettemin scheppen ze behagen in wat ze aanschouwen, in het vlietende moment. Hun gemoed ontdooit. Ze denken niet langer aan wat voorbij is, noch aan de verschrikkingen welke hen morgen opnieuw wachten. Het gevoelen vrijer te ademen alleen reeds montert hen op….
Is het geen buitenkansje, zeg, zich niet slechts te verwijderen van de linies, och bovendien, in plaats van uren lang bepakt te lopen, vervoerd te orden per auto? Ze nemen er hun gemak van, de heren, zitten op hun ransel, de benen gespreid, roken, jokken, juichen, de geweren en uitrustingen aan kant. De landschappen zijn als bezield door dingen die niets dan vrede oproepen, het gewoonste verschijnsel krijgt een betekenis welke we er sedert lang niet meer aan verbinden, ieder meisje dat we bespeuren wordt begeerlijk, een grazende koe is een bezienswaardigheid.

We bereiken de plaats van onze bestemming. De landelijke geruchten die we opvangen, vertederen ons: een winkelbel, het gelaat van een schaap, kindergejoel. Op het arduin van een gevel spel ik het woord ‘marie’. ‘We zijn in Frankrijk? Strompelend zakken we af naar de kantonnementen. Uit een vrouwenklitje dat we passeren stijft een uitroep op:
‘Kikt, ’t zyn soldaten die van het front komme!’
De compagnie legerde in een schuur, buiten de kom van de gemeente. Zodra we onze bullen hadden beredderd, gingen we de omtrek verkennen. Het staat me nog duidelijk voor de geest, hoe ik er , na den eten, met enkele kameraden er op uit trok. Onverwachts liepen we op een diepe beek aan. Zonder aarzelen speelden we onze kleren uit, sprongen van de nabije brug in het water, zwommen tot we de adem kwijtraakten.
Heerlijke tijd! Men liet ons ongemoeid. De eerste dagen vertoonde zich ternauwernood een officier. De wapens werden opgepoetst, we ontvingen reserveproviand, onze garderobe werd uitgestoomd, ontluisd. ’s Morgens werd bijwijlen een letje geturnd, op een grasplein, dat zich voor het kantonnement uitstrekte. De rest van de dag hadden we vrijaf. We slenterden de velden in, wandelden tot Gravelines op. Vanop het strand keken we geboeid naar de zeldzame sloepen die, met een opgestoken zeiltje in ’t zich van het haventje laveerden. Ook het spektakel van oorlogsschepen, die vlokkig roet aan de horizon uitrafelden, trok onze aandacht.
Naar Gravelines begaven we ons slechts bij uitzondering, als de soldij was uitbetaald en we konden winkelen of als we, op last van de kolonel, aldaar op karwei moesten, hout, cement, steenkool lossen, munitie verporren en wat dies meer. Er waren ook jongens die bij de boeren gingen werken.
’t Was oorlogstijd. Elk weerbaar man in Frankrijk was onder de wapens. Wie enige geld verdienden, nodigden broederlijk de maats uit en bezochten met hen de kroegen. De jeneverfles werd aangesprokken, wat wel eens aanleiding gaf tot een knokpartij.

De spraak ging dat we het binnenkort, op onze beurt zouden wagen een bres in de Duitse linies te slaan. De voorgenomen aanval werd echter verzaakt, daar we hals over kop de Fransen te Merkem dienden bij te springen.
De tijd dat we op onze lauweren rustten, gebruikte ik om het land af te zwerven. Ik vond het een prettige streek. Ik doorkruiste aldus het ganse ‘d”partement du Nord’, fietste van Bergues naar Hondschote, van daar naar Duinkerken, Calais. In deze laatste stad werd ik zelfs gearresteerd als spion!
Ik schreef af en toe een stukje voor de krant. Voorbijgangers hadden het waarschijnlijk verdacht gevonden dat ik, slenterend langs de haven, waar enkele oorlogsbodems lagen gemeerd, aantekeningen maakte , en ze hadden er de gendarmen bij geroepen; het had heel wat voeten in de aarde, alvorens ik me uit dit avontuur had gepraat.
Wat er ook van zij: ik was gecharmeerd van wat ik had opgemerkt; vooral het Vlaamse karakter van de meeste der Franse dorpen en steden had me getroffen; maar als men twintig is en dadelijk weer te velde trekt, kijkt men de dingen slechts vluchtig aan. Ook de juiste atmosfeer ontbrak. Het krioelde overal van soldaten. Telkens had ik de indruk, een verstoord

mierennest te betreden; ik besloot er toe, zodra de vrede was hersteld, al die plaatsen andermaal op mijn gemak te bezoeken.

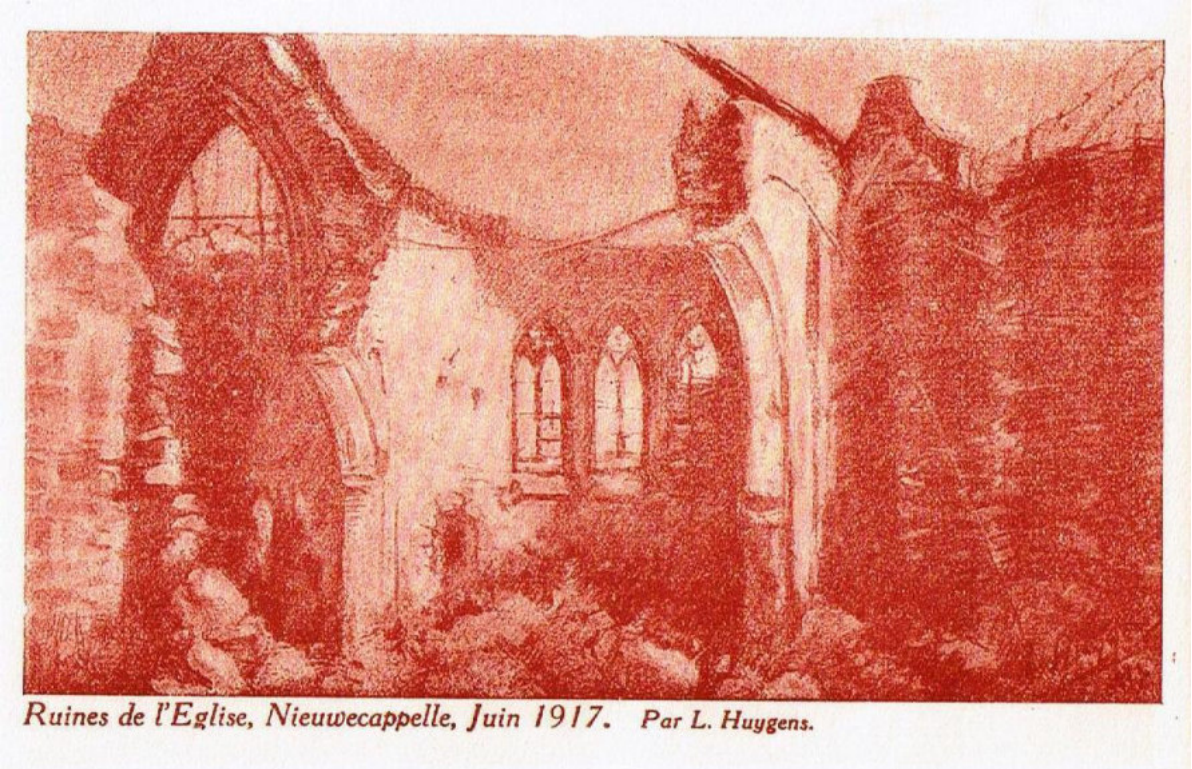
Ruines de l'Eglise, Nieuwecappelle, Juin 1917. Par L. Huygens.

Door Fransch-Vlaanderen
Jozef Simons

Van 't front weg gaan wij heen ter rust
In langen stoet, langsheen de kust
Van 't Fransche Vlaanderen, door de velden
Van gele tarwe
Waarop de zeewind baren welde.

De paarden trekken, traag en mat,
't Kanon dat naschokt slijkbespat,
Wijl de piotten dapper stappen
- De nooit vermoeide -
En ver ginds lansen-vendels flappen.

De vlakte is vlaamsch, de dorpenbouw,
En veld en boom, en hemelblauw,
De naam van plaatsen en van menschen,
Het volk zijn tale....
Geen ander rustoord wou ik wenschen.

Wij zijn hier bij ons eigen volk,
Geen heimwee broeit, hier deugt geen tolk;
O Vlaanderen, uit al mijn krachten,
O grooter Vlaanderen,

Heb ik u lief bij dag en nachte.
Juni 1917.
Jozef Simons

Aanleg van een telegraaflijn in de sector Oud-Stuivekenskerke (juni 1917).

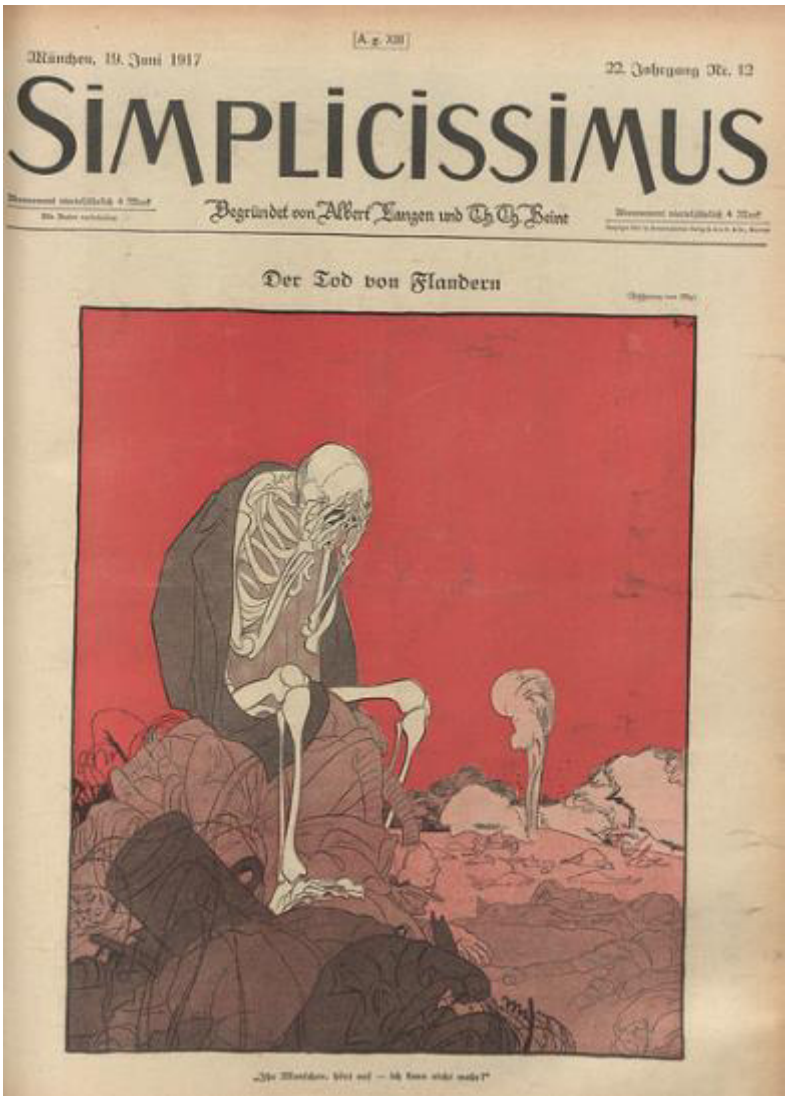

NUMMER 25 JUNI 1917

Het Poperinghenaartje

V A V V C V

Voor God en Vaderland

Oorlogsblad van de Leeraars en Oud-Studenten van 't college van Poperinghe

Beheer : M. LAMBRECHT leeraar aan het college, nu aalmoezenier Villiers-le-Sec (Calvados)

Stuurt **aanstonds** *uw nieuw adres op voor 't herdrukken der adressenlijst, alsook UW PORTRET voor het oorlogsalbum van 't college.*

HEILIG HART

Door zijn dood heeft Christus onze dood vernietigd, (Prefatie) door zijn dood uit vrijen wil, door zijn dood uit liefde tot u.

Nu weet gij wat het beteekent de dood zienlijk te gemoet te gaan, vrijwillig, uit liefde.

Welnu dat heeft Jesus-Christus in de volheid van het offer, in de volheid van de vrijheid, in de volheid van de liefde voor u gedaan.

Helaas! Aan zijne lippen ontviel de zucht « Ziehier dat hart die de menschen zoozeer heeft bemind, dat het zich zelven heeft geslachtofferd en uitgeput om hun bewijzen van liefde te geven en niettemin ontvangt het van 't meeste deel slechts ondankbaarheid. »

In eens hebben velen onder u de wereld in zijn afstootelijkheid gezien, de wereld met zijn gewetenloos winstbejag, met zijn hooveerdige eerzucht, met de walgelijkste uitspattingen van ontketende driften. De wereld is ondankbaar.

Hebt gij ze gelezen die snedige verzen die ondankbaarheid brandmerken :

« Maar ons bloed geminacht vliet nu ook nog voort,

... Terwijl het rookende vloeit ...

Door hen voor wie 't neerstort verfoeid. »

Gij, die het nijpen voelt van de ondankbaarheid, weest dankbaren, geeft wederliefde voor liefde, hart voor hart, gelijk gij 't in college geleerd hebt.

De ure is geslagen voor ernstig nadenken (Card. Mercier) Welaan dan jonge mannen in de volle ontplooiing van uw krachten, gij die wegens stand en opvoeding de toekomst zijt van uw volk, weet wel dat de opbloei van uw persoon, de herleving van uw volk, de redding van de wereld te vinden is bij Jesus, die alleen de grondvest en de hoeksteen is van alle ware beschaving.

M. LAMBRECHT.

Oorlogsgedachten

'k Las even « Inferno » machtig oorlogsroman uitgebeeld door den schrijver van « Götz Kraft » — Ze is machtig, verbijsterend, die gedachte aan 't stortend menschenchaos. Waarom en hoe? en wat uitkomst ? — « Goden der wrake » schruwelt en zijn gloeiend-lyrisch epos eindigt met de overweldigende apotheose van de heerlijke geslachte massaoffers, ter uitboeting en ter verzoening. « Goden der wrake » over heel de rillende menschheid! » ... Maar, in 't tragisch geweld blinkt geen glimp van uitkomst, wijl de waanwijze wereld een heidensch offer stelt, parodie van de Golgothaslachting, zonder de daad en 't woord te willen kennen van den rouwende honderdman. 't Ootmoedig « deze is God » blijft uit. « Deze is God » die de wereld sloeg! — Hoe koppelt zich de « humana comedia » aan de « divina comedia » ? Onoplosbaar, als men de farizeërs-gedachte in den trotschen kop draagt, en niet lossen wil.

Ze ploeteren voort, dag-in, dag-uit, dierlijk voldaan als ze eten hebben en ruste krijgen, en niet denken op doezelige, bange uitkomst.....

..... We leven voort, één dag met een keer, en de duizendste oorlogsdag leek ons een wonder vizioen uit het rijk der onmogelijkheden, hoe tastelijk hij ook kwam in de vale reeks der bloeddagen. De oorlog maakte ons betere menschen, zeggen ze..... De weemoed greep me aan, terwijl ik hier droomerig schrijf, op dien zonnigen eersten-Meidag. 'k Denk aan de beteekenis der dagen, aan 't uitzicht der menschen en dingen en aan hun innerlijk wezen, aan 't bedied van hun leven. De oorlog vergruizelde ons afgebakend levenslot. Wrakke levens..... De Heer verhoede 't dat onze zielen wrakken werden! Het « held-zijn » is fabelleer geworden, sedert maanden, jaren. Diegene is held, blijft held, die in 't lastig zoelen van 't annormale bestaan, in dolen en wroeten en lijden, recht bleef in zijn schoenen, zijn offer-voornemen maakte en er getrouw aan bleef in de binnenkamer der ziele, spijts al den last, al het nijpend wee, al het verongelijken, al de grievende aanvechtingen in 't schrijnend onverstaan-blijven. Volhouden, met taaie koppigheid, en weten waarom, al stortte heel de wereld rondom u ! Wrakke levens ?..... Dat onze lijven wrakken worden, dat ja : 't is de tol dien we betalen, lijk die millioenen boeters; maar dat toch nooit, nooit of te nimmer onze zielen wrakken worden : de gedachte in ons hoofd, de liefde in ons hart.

JER. LEURIDAN, C 138, 1ste Kie.

P. S. — 't Vervolg « De Paus « *tot een naaste nummer verschoven*

AANDENKEN

Een gebed wordt gevraagd voor de zielelafenis van den vader van Alfons en Jozef Cuvelier, koster te Locre, die door een obus getroffen op 24 April overleden is na de H.H. Sacramenten der stervenden ontvangen te hebben.

Uit de Brieventesch

H. Principaal ... en zal maar aanstonds zeggen dat de duitsche deurwaarder ons buitengezet heeft uit ons NIEUW college van «de werf». Ja, buitengezet... met toelating, God zij gedankt, van gansch af te breken en het een paar kilometers verder te zetten. Nog eenige minuten verder en 'k geloof dat wij onder het pastoral juk zouden leven van E. H. Faict.

M. Godderis, 332 instruction 2e cl. — Ik ben tegenwoordig weêr in mijn depot in ..... ik denk van welhaast te moeten vertrekken ; want mijne instructie is gansch uit.

R. Van Dromme, C. I. A. M. D., ... — 'k Ben nu in Dieppe sedert een achttal dagen, ik begin het stilaan gewoon te geraken.

S. Dupont, C 137, E. M./II. — Nu ben ik bij den E. M. Nog al eerbaar goed daar, niet te veel meer werken, wat orders overdragen en daarmêe is 't afgeloopen.

G. Boucique, C 292, 7ste Kie. — 'k Heb ook reeds een reisje gedaan door de overstroomingen : percies geen plezier reisje : een klein bootje, vijf man, water tot aan de knoezels, enkel een oude pan om uit te scheppen, wiegewagelen genoeg om de..... (zee) ziekte ofte (overstroomings) ziekte te hebben, daar bij een hevige wind ! een geluk, dat er geen « sous-marins » te vreezen waren .... anders. Iets « genre » « Anabasis » zoeter gedachtenisse. — 't Is hier nu ten volle lenteweder : de planten groeien en bloeien, de vogels zingen hun wel en weelde : 't moet voorzeker in zulk weder zijn dat Gezelle zijn : « Nachtegaal » en zijn « 't Ruischen van het ranke riet » dichtte. Och ! wat zou die zoo stille vreedzame poëet nu dichten ?

J. Cornelis, sergeant, C 145, 5e Kie. — Natuurlijk de eerste gevoelenis die bij mij opkwamen op het front zijn die van elke « schacht » die voor de eerste keeren op de vuurlijn zit, maar na zes dagen gedurende dewelke de « Bochen » nog al wat leven hebben gehouden, ging dat reeds beter.

Hier ben ik bij mijn broeder gevallen en zoo slijten wij soms aangename uurtjes te zamen.

M. Dejonghe, ? . — Nu ben ik er geerne bij, want iedereen spreekt van vooruitgang en van innemen en sommigen zien de oorlog in 't kort eindigen.

A. Feys, C 99, 2e Kie. — Op zekeren dag toch kwam Tone mij van mijn duivekot — een echt duivekot voor 8 — afhalen en met een vriend mêe ! Marius ! ook in het 8ste ! Geheel het college geraakt nog in de IVde divisie ! Zoo zijn wij met ons gedrieën een potje vlaamsch bier gaan pakken want Marius had sedert 9 maanden geen vlaamsch bier gedronken. Ongelukkig heeft Marius een schachtekapok meegebracht en de kleine beugels en soms ook een keer Tone vrijven hem het door zijn neus. Toch in woorden kan het Tone, hoeveel chevrons hij ook drage, niet halen.

Binst dat wij de specialiteit (pannekoeken) van de P. eens proefden kwam er een grenadier in zeven haasten voorbij. Wie nu van kennissen ? Leon Patfoort !

Zoo waren we weer aan 't vertellen ! Ge-

lukkige dagen hebben wij samen doorgebracht gedurende het kortstondig verblijf van Leon in de hoofdstad. We hebben ons ook samen eens laten « snakken » zouden de piotten zeggen en met dezen zend ik u een portret op. We zijn ook tweemaal M. Focke gaan bezoeken. We hadden malkander sinds twee jaar en half niet meer gezien. Marcel herkende mij niet meer.

Nu zijn we weer een eindje verder gereisd daarmêe ben ik 't spoor van Tone en Marius bijster geraakt. 'k Geloof dat zij dichter zijn van mijn huis dan ik.

J. Vermeersch, C 136, 3e Bat. — We liggen thans voor onze boterstad die sinds den oorlog eene nieuwe vermaardheid verworven heeft die minder gezocht wordt dan de eerste. Hier loopen we meer gevaar en 't werk is lastiger, toch blijft de moraal hoog, in 't blij vooruitzicht dat uwe binnen kort den Yzer zullen mogen overtrekken en 't beloofde land binnentreden.

Sedert wij hier liggen kan ik niet meer naar huis gaan, 't is zoo ver om het : «pedilus eum jamlibus » af te stappen.

Om. Haukiets, sergeant C. I., n° 6, 7e Kle. — Thans in congé ..... en weldra den 10den naar ...,.....

Félix Rommeas, sergeant, C. I. S. L. A. S. — 't Is hier eeuwig en erve hetzelfde. Nog eene maand en we zijn er van af. Bij dat heerlijk lenteweer, gaat het blokken niet goed. O die meimaanden in 't Collège! Me dunkt ik zit nog bij het venster in de derde, naar den hof te gapen met Titus Livius onder mijn neus. Fuit ill tempus cum..... 'k Zal maar weer wat blokken.

Jos. Ampe, C 295, 1ste Kle. — Reeds zes maanden ben ik bij 't Leger. Drie maanden ben ik in de C. I. geweest, te Barneville met H. Thibaut en H. Gilloen. Eerst zonden ze mij te wege naar de D. S. M. maar ze hebben van mij een carabinier gemaakt, terwijl ze mijn twee kameraden naar Kales stuurden.

't Dorp van onzen H. Principaal hebben we verlaten om ons wat uit te rusten in Veurne-Ambacht. 't Was er waarlijk lastig, bijzonder dat het mijn proeftijd was. Niettegenstaande ik somwijlen naar huis kon gaan, zei ik gaarne de nieuwe D. A. afkomen. Toen ik de laatste maal naar huis ging, ontmoette ik Jos. Vermeersch, die in congé kwam. Hij hadde ook liever 't hol van Pluto verlaten.

Ant. Lambrecht, C 238, 12ste Kle. — 't Front leven heeft me weeral in mijn ouden plooi gesteken en de nabijheid van P. brengt er nu nog een beetje optimisme bij. We zitten hier niet ver van de kompernolle. Ge zult u zeker toch nog wel dat beroemd gehucht van P. herinneren. Dat woord kwam nog al dikwijls te pas als ge ons de grondslagen van ons land uitlegde. 't Gevolg van die nabijheid van huis is, dat ik het niet heb kunnen nalaten van eens een blauwertje te doen. Het heeft ons nogal goed gelukt (we waren met tweëen) maar we hebben toch ons visietkaartje aan een engelsche wacht moeten geven. Als men zulke waagstukken aandurft ('t is grootelijks gevaarlijk) ondergaat men wat alle emoties (bijzonderlijk de gissing van de 42e t. t. z. den schrik die ons te wachten staat). Verbeeld u eens we willen den weg van Cr. oversteken aan de keete van Maurits Lebbe, en we loopen vlak op een p. p. die den weg in velo doorrijdt. 'k Gevoelde mij verbleeken en een rilling liep me door 't lichaam (8 dagen bak is zoo geestig niet). De brave man reed echter door en ik liet een zucht lijk een emmer die men uitgiet. 't Overige van den weg liep heel gelukkig af. We kwamen op 't nieuw college plein toe en vonden er den E. H. Principaal en meester Verhaeghe bezig met 't barakske af te breken. 't Wordt er armtierig in P. De menschen doen ze leelijk bij een. Nu daar is niets aan te doen. Van een burger kan men den moed en de onverschilligheid van den soldaat niet eischen.

Ten anderen het stuift er nog al voor 't oogenblik. De menschen durven hunne kinderen naar de school niet meer zenden als ze op dezelfde plaats blijft en zoo is den E. H. Hondeghem verplicht geheel het boeltje op te kramen en elders zijn vogelnestje zoeken te bouwen. 't Zal bij kappelaare's zijn.

Nu over 't nieuw secteurken.

Deze streek van bachten de kuipe staat hun grootelijks aan. Ze vinden het land heel lief met zijn schoone weiden en veldgolvingen, met zijn duistere bosschen die wel geschonden zijn maar toch hun aantrek behouden. De grond is hier ook veel beter. Er is zoo geen krassig slijk en het vuile stinkende water der overstroomingen van d' Yzerstreek is tot hier niet opgekomen. De streek is dus droog en dat vinden de piotten goed, want ze houden van 't slijk lijk de kleine beestjes op hun vel.

G. Smis, infirmier, H. H. B., Châteaugiron. — Beste groeten uit Parijs. Een reisje gedaan naar Amiens (asile) en criel s/m (C.I.M.) met en om zieken. In Le Tréport heb ik M. Versaevel ontmoet.

J. Denys, C 192, 2e pel. — 'k Ben voor 't oogenblik niet meer samen met Jérôme, zij hebben mij voor 6 weken naar den

C. I. D. gezonden om er alle speciale wapens der infanterie te leeren. (Belgische en Duitsche grenaden, machiengeweeren en grenade werpers). Doch in 5 weken ben ik terug bij Jérôme; sedert wij tot de hooge waardigheid van korporaal — eerste trap of staat der militaire hierarchie gestegen zijn, zijn wij weer in dezelfde sektie.

Koninklijk Bezoek

Hier op ons kantonnement, midden 't veld kwam de koning een bezoek brengen aan 't bataljon. Niemand geloofde 't eerst. Maar 't was toch zoo. Hij kwam gewandeld door de dreef, lang, gestatig doch met een vriendelijk wezen Hem eigen. 'k Stond op loer en ..... knip, 'k had hem, of liever zijn beeld in mijn kodak. Hij had 't gezien en kwam recht op mij. Door mijn Majoor voorgesteld, drukte ik hem de hand, na gegroet te hebben. Na eenige woorden gewisseld te hebben, — heel eenvoudig bezocht hij 't kantonnement ——; eerst beneden in de schuur, aan den ladder op naar boven, soort kiekenladder, hoe dat hij niet kraakt. Maar neen ..... hij kroop door 't gat en was den zolder binnen. Ge ziet van hier «tableau» ... hoe de jongens keken. Dit bezoek gedaan sloeg hij een oogsken in de keuken en dan .... is 't geloofflijk.... op vraag van mijn Majoor kwam een tasje koffie nutten. Hij rookte een goe cigaar... en wat gepraat, zoo onder een, trok hij heen. Ja, dat duurde al veel langer of dat ik het u vertel. Wat eenvoudig, nederig mensch. Spijtig dat niet iedereen hem zoo kent, hij zou rijzen in achting ..... En hij sprak goed vlaamsch.

P. S. — De koffie werd ingeschonken door Jeremie Patfoort.

Het Wentelen van den Tijd

Wat dunkt u aan de wereld? hij wordt nog al aa.ig «dooreengeschud» niet waar? 'k Heb mij dikwijls afgevraagd welken indruk de groote gebeurtenissen der middeneeuwen moesten maken op 't gemoed van de toen levende menschen .... mij docht dat die daarvan «doorschokt» moesten wezen, doch nu dat men de heele oude wereld overhoop gooit en stillekens aan principen op tafel gebracht worden wier verwezenlijking alle huidige staatsvormen en politiek verandering zou zijn nu dat er klaarblijkelijk een nieuw tijdperk in de geschiedenis wordt, nu brengt dat onder de menschen minder opschudding en schokking teweeg dan vroeger een diefstal door de bende Pollet in de streek bedreven. En zelfs wij, die ons een beetjen «gestudeerden» moeten noemen, wij zijn zelf bijna zoo ongevoelig geworden aan die wereldsidderingen, dat wij dat feit enregistreeren even koel als trokken wij een blaadjen af van den kalender.

Rusland: 't primitieve land dat in een sprong, het meest modern wil worden, hoe kan het anders: de wet der reactie blijft bestaan, de elementen uit het volk, het straat-element uit Petrograd gaat tot het uiterste, gelijk in alle revolutiën en in dat land van impulsieven zal het uiterste ook zegevieren: maar wonder samen met de revolutionnaire straat-elementen uit de grootstad die de republiek willen, maar verlangen dat ze UNIAIRE blijve, omdat ze, de heerschers zijn, liever over velen bevel voeren dan over weinigen, zullen in de provincien de neigingen tot onafhankelijkheid weer oplaaien en de ras- en streekelementen naar vrijheid haken; uit de worsteling van beide strevingen zal een nieuwe staatsvorm geboren worden, een FEDERATIEVE REPUBLIEK eene vereeniging van streekrepublieken. Konden zij de Zemstvos die aloude inrichting, als rugkolom van hun nieuw bestuur gebruiken. Er valt te bestatigen dat Petrograd een kleine afzonderlijke staat wordt, met leidenden invloed. En als ik over het «Comité des ouvriers et des soldats» lees, dan komt in mij steeds het beeld der dwingelandij van de wevers in 't Gent van Van Artevelde voor de oogen.

Hoe zou ik willen in dat land zijn, om er de geleidelijke ontwikkeling en 't spel der verschillende elementen te kunnen nagaan, het verschil der groeiing vast te stellen in de nijverheidstreken en de landelijke provinciën, den strijd tusschen de oude invloeden der grondbezittende familiën en de moderne gedachte die als schuimwijn 't hoofd der boeren op hol brengt, de kwestie der grond verdeeling waar de zelfzucht vrijen teugel heeft, de wijzingen die 't straat-element brengt in de klaarziende naar de oude regels gevoerde politiek van de Douma-regeering.

Mooi als een kreet uit een antieke rede vond ik Milioukoff's phrase: «Quand j'ai lu sur vos étendards les inscriptions de: «A bas Milioukoff» j'ai eu peur, non pour Milioukoff, mais pour la Rumé».

De toekomst hoort, naar mij dunkt, aan de FEDERATIE als staatsvorm, 't zij er een vorst of een president het voorzitterschap waarneemt. Nieuwe tegenstrijdigheid: de oorlog vergt centralisatie, versterking van de staatsmacht, vooral van de uitvoerende macht, en hoewel sommigen die versterking ook na den oorlog willen behouden en zelfs vermeerderen (zie & & ! en sommige artikels uit «Journal de Genève») is de strooming door democratische en rasinvloeden gedreven naar de decentralisatie, naar het federcalisme ook bij ons.

Alle inlandsche invloeden en kwestiën daargelaten (alhoewel die zaken veel verhaasten kunnen) zal de bestuurlijke scheiding vroeg of laat gebeuren onder federatieven vorm, gelijk ze in Engeland plaats grijpen zal. Ik weet wel dat de publieke opinie daar nu tegengekant is, doch ze zal meegesleept worden door den Europeeschen drang. Wat nu door velen als anti-nationaal veroordeeld wordt, en met zekere reden vermits het tegen de hedendaagsche opinie ingaat, zal later als nationaal opgeheuveld worden. Laat de tijd maar werken. Ik wil hier geene goed — of afkeurfng uitspreken, ik tel slechts vast.

Drukkerij, ALEXIS DE CARNE, Stavele